မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု
နှင့်
မြန်မာ့အတွေးအခေါ်

မာတိကာ

အမှတ်စဉ် **အကြောင်းအရာ** **စာမျက်နှာ**

အမှာစာ

အပိုင်း (၁)

အရှေ့တောင်အာရှ နိုင်ငံများသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိလာပုံ

၁။ သီဟိုဠ်နိုင်ငံ (သီရိလင်္ကာ) ၆
၂။ ယိုးဒယား (ထိုင်းနိုင်ငံ) ၁၉
၃။ ကမ္ဘောဒီးယား (ကမ်ပူချား) ၂၆

အပိုင်း (၂)

မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု

(က) မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းဝင်ဒေသများ

၄။ ဗိဿနိုး ၄၀
၅။ သရေခေတ္တရာ ၄၂
၆။ ပုဂံ ၄၅
၇။ ပုပ္ပားတောင် ၄၉
၈။ မန္တလေး ၅၁

(ခ) ဘုရားနှင့် ဘုရားပွဲတော်များ

၉။ ရွှေတိဂုံစေတီတော် ၅၃
၁၀။ ကမ္ဘာအေးစေတီ ၆၁
၁၁။ မှန်းစွက်တော် ၆၆

မာတိကာ

၁၂။ သမ္ဗုဒ္ဓေစတီတော် ၆၇
၁၃။ ရှစ်သောင်းဘုရား ၇၀
၁၄။ ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲ ၇၃
၁၅။ ဆွမ်းကြီးလောင်းပွဲ ၇၅
၁၆။ ရှင်မာလဲပွဲတော် ၇၇

(ဂ) မင်္ဂလာအခမ်းအနားများ

၁၇။ ကွမ်းဦးခွံ့မင်္ဂလာ ၈၆
၁၈။ နာမကရဏ (အမည်ပေး) မင်္ဂလာ ၈၇
၁၉။ နားထွင်း၊ ဆံထုံးထုံး၊ တဘက်ဝတ်မင်္ဂလာ ကျင်းမပုံ ၈၉
၂၀။ လက်ထပ်မင်္ဂလာ ၉၁
၂၁။ ကင်ပွန်းတပ်မင်္ဂလာ ၉၆
၂၂။ ရှင်ပြုနားထွင်းမင်္ဂလာ ၉၈
၂၃။ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ ၉၉
၂၄။ ရခိုင်ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲ (သမက်တက်) ၁၀၇
၂၅။ ထားဝယ်ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ .. ၁၁၃

အပိုင်း (၃)

မြန်မာ့အတွေးအခေါ်

(က) လောကီအတွေးအခေါ်

၂၆။ သုံးဆယ့်ရှစ်ဖြာမင်္ဂလာ ၁၂၁
၂၇။ သိင်္ဂါလောဝါဒသုတ် ၁၅၉
၂၈။ အပရိဟာနိယတရား ၇ ပါး ၁၈၈

မာတိကာ

(ခ) လောကုတ္တရာ အတွေးအခေါ်

၂၉။ ဘုရားရှိခိုးခြင်း ၂၀၀
၃၀။ ဆုတောင်းခြင်း ၂၀၅
၃၁။ ဥပုသ်ဆောက်တည်ခြင်း ၂၀၈
၃၂။ သုစရိုက်၊ ဒုစရိုက်တရားများ ၂၂၀
၃၃။ ဗြဟ္မစိုရ်တရားများ ၂၂၉
၃၄။ လက္ခဏာရေး သုံးပါး ၂၃၅
၃၅။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာ — ၂၄၆
၃၆။ ကမ္မဝါဒ ၂၅၇
၃၇။ ဘဝသံသရာ ၂၆၆
၃၈။ နိဗ္ဗာန် ၂၇၁
၃၉။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုတွင် နီတိစာပေစု၏ လွှမ်းမိုးမှု ၂၈၁

အမှာစာ

ဤပို့ချချက် စာအုပ်သည် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ အရှေ့တိုင်း ပညာဌာနမှ တက္ကသိုလ် စာပေးစာယူသင်တန်း၊ စတုတ္ထနှစ် ဝိဇ္ဇာတန်းတွင် **အရှေ့တိုင်းယဉ်ကျေးမှု** ဘာသာရပ်ကို သင်ယူကြသော ကျောင်းသား ကျောင်းသူများအတွက် ပြုစုထားသော စာအုပ်ဖြစ်သည်။ အတွဲ (၂)တွဲ ရှိသည့်အနက် ဒုတိယတွဲဖြစ်သည်။

ဤစာအုပ်တွင်ပါသည့် အကြောင်းအရာများကို သုံးပိုင်းခွဲ၍ စီစဉ်ထားပါသည်။ အပိုင်း (၁) မှာ ဗုဒ္ဓသာသနာ (ဗုဒ္ဓဘာသာ) အရှေ့တောင်အာရှ နိုင်ငံများသို့ ပြန့်ပွားရောက်ရှိပုံဖြစ်သည်။ အပိုင်း (၂) မှာ မြန်မာ့ ယဉ်ကျေးမှုဖြစ်၍ အပိုင်း (၃) မှာ မြန်မာ့ အတွေး အခေါ် ဖြစ်သည်။

အပိုင်း (၁) ။ ။ဗုဒ္ဓ ဘာသာသည် အသောက မင်းတရားကြီး လက်ထက် (ဘီစီ ၃ ရာစု) တတိယ သင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ပြင်ပသို့ ရောက်ရှိ ပျံ့နှံ့သွားပေသည်။ ထိုသို့ပျံ့နှံ့ရာ၌ မဟာယာနခေါ် မြောက်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာသည် တိဗက်ပြည်၊ တရုတ်ပြည်မှတစ်ဆင့် မွန်ဂိုလီးယား၊ ဂျပန်၊ ကိုရီးယား၊ ဗီယက်နမ် နိုင်ငံများသို့ ရောက်ရှိသွားသည်။ ဟီနယာနခေါ် တောင်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာသည် သီဟိုဠ် (သီရိလင်္ကာ) နိုင်ငံမှ တစ်ဆင့် မြန်မာ၊ ယိုဒယား (ထိုင်းနိုင်ငံ)၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ လောနိုင်ငံများသို့ ရောက်ရှိသွားသည်။ အခြားသော ဆူမတြာ၊ ဂျာဗားစသော ကျွန်းဆွယ် နိုင်ငံများသည်လည်း တစ်ချိန်က ဗုဒ္ဓဘာသာ ရောက်ရှိခဲ့သော နိုင်ငံများပင်ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ဤနိုင်ငံအားလုံးရှိ ဗုဒ္ဓသာသနာအကြောင်းကို ရေးသားမည်ဆိုလျှင် စာသင်သားတို့ လက်လှမ်းမမီအောင် ကျယ်ပြန့်နေပေလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ်၍ တိုတောင်းသော ကာလအတွင်း စာသင်သားများ လက်လှမ်းမီရုံ သီဟိုဠ် (သီရိလင်္ကာ)၊ ယိုးဒယား (ထိုင်းနိုင်ငံ)၊ ကမ္ဘောဒီးယား ဟူသော နိုင်ငံကြီးသုံးခုကိုသာ ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။ ဤနိုင်ငံကြီးသုံးခုရှိ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် နောက်ခံ အကြောင်းတရား ပြည့်စုံ လုံလောက်ပြီး တိုင်းပြည်အတွက် ကြီးမားသောယဉ်ကျေးမှု အဆောက်အအုံကြီးကို တည်ဆောက်ပေးခဲ့ရာ ၎င်းအချက်ကိုထင်ဟပ်စေမည့် သာသနာရေးသမိုင်း(သာသနာဝင်)ကို ဖော်ပြထားပါသည်။

အပိုင်း ၁

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာပျံ့နှံ့ရောက်ရှိလာပုံ

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိလာပုံ

ဗုဒ္ဓသာသနာသည် အိန္ဒိယပြည်၏ အပြင်အပဖြစ်သော အခြား တိုင်းပြည်များသို့ ပျံ့နှံ့သွားခြင်းကို မဖော်ပြမီ အိန္ဒိယပြည်တွင်းရှိ ဗုဒ္ဓသာသနာ အခြေအနေကို အကျဉ်းချုံး၍ ဖော်ပြလိုပါသည်။

ဂေါတမဗုဒ္ဓ ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်တော်မူပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း တစ်ရာကျော် နှစ်ရာအတွင်းတွင် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် အခြားသောဘာသာရေးဂိုဏ်းဂဏများ နည်းတူပင် ပုံမှန် ရှိနေခဲ့၏။ ခရစ်ကြိုနှစ် သုံးရာစုအတွင်း မောရိယမင်းများ စိုးစံသည့် ခေတ်သို့ ရောက်သည့်အခါ၌သာ ထူးခြား တိုးတက်သည့် ဘာသာတစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့ပေသည်။ မောရိယမင်းဆက်တွင် ထင်ရှား ကျော်ကြားဆုံး ဖြစ်သော အသောကမင်း လက်ထက်တွင် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် အိန္ဒိယ ပြည်တွင်းမှသာမက ပြည်ပ နိုင်ငံများသို့လည်း ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိသွားခဲ့ပေသည်။ တတိယသင်္ဂါယနာကို အသောက မင်းတရား၏ ကူညီထောက်ပံ့မှုဖြင့် ကျင်းပပြုလုပ်ပြီးနောက် အိန္ဒိယ နိုင်ငံ၏ ပြည်ပနိုင်ငံများသို့ ရောက်ရှိပျံ့နှံ့ခဲ့သည်မှာ အထင်အရှားပင် ဖြစ်ပေသည်။ထိုအချက်ကို အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်တွေ့ရှိရသည့် ကျောက်စာများက ထောက်ခံလျက်ရှိပေသည်။

မောရိယမင်းဆက်နောက် အုပ်စိုးသော သုံဂမင်းများ လက်ထက်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အုပ်စိုးသည့် မင်းတို့၏ ထောက်ပံ့မှုကို ရှေးကကဲ့သို့ မရတော့ချေ။ မင်းတို့၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှု လျော့နည်းလာသော်လည်း တိုင်းသူပြည်သား လူအများကမူ ဗုဒ္ဓဘာသာကို အလေးအနက်ထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုခေတ် ဗုဒ္ဓသာသနာ့ အဆောက်အအုံများတွင် လှူဒါန်းထားသည့် မှတ်တမ်းများကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် လူအများက ဗုဒ္ဓသာသနာကို ယုံကြည်အားပေးကြောင်း ထင်ရှားလှပါသည်။ ထင်ရှားကျော်ကြားသော အမိကသာသနာ့ အဆောက်အအုံများ ဖြစ်သည့် ဘာရ်ဟုတ် ပုထိုး၊ ဆန်ချီပုထိုးနှင့် ကာလ် ဂူများ 〔**Karle Caves**〕 စသည်တို့မှာ ဤသုံဂခေတ်တွင် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤခေတ်အခါ၌ပင် အိန္ဒိယပြည် အနောက်မြောက်ပိုင်းတွင် ဂရိလူမျိုးတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည် လက်ခံလာကြပါသည်။ ၎င်းတို့အနက် ဘုရင်မေနန္ဒာ (**King Menander**) သည် သာကလ (**Sakala or Sagale**-သာဂလ)ကို မြို့တော်အဖြစ် တည်ထောင်ကာ ဗုဒ္ဓသာသနာအတွက် ကောင်းမှု ကုသိုလ်တို့ကို ပြုပေသည်။ ဘုရင်မေနန္ဒာလက်ထက်တွင် ဂရိလူမျိုးတို့သည်

ဗုဒ္ဓသာသနာကို ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်ကြပြီးလျှင် သာသနာ့ အဆောက်အအုံများကို ပြုလုပ်လှူဒါန်းကြကြောင်း မှတ်သားရပါသည်။

ပါဠိကျမ်းစာများတွင်လည်း ဂရိလူမျိုးတို့သည် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကိုပါ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြကြောင်း ဖော်ပြပါသည်။ ယဝန (ဂရိ) တိုင်းပြည်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ကူးပြောင်းလာပြီးနောက် မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ မထေရ်သည် ထိုယဝနတိုင်းသို့ကြွရောက်ကာ ဓမ္မရက္ခိတမည်သော ဂရိလူမျိုး မထေရ်တစ်ပါးကို ရွေးချယ်၍ အပရန္တက (**Aparantaka**) တိုင်းသို့ သာသနာပြုစေလွှတ်ခဲ့သည်။ ဓမ္မရက္ခိတမထေရ်က ထိုတိုင်းပြည်တွင်ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို ဟောကြားကာ လူအများအား ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ ကူးပြောင်းစေခဲ့သည်ဟုသိရှိရပါသည်။ ဂရိလူမျိုးတို့သည် ဗုဒ္ဓရုပ်တုတော် ထုလုပ်ခြင်းကို အစပြု တီထွင်ကာ ဗုဒ္ဓ အနုပညာကို ပျိုးထောင်ခဲ့သူများ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအနုပညာမှာ အင်ဒို-ဂရိ အနုပညာဟု ထင်ရှားလျက် အိန္ဒိယပြည် အနောက်မြောက် ဒေသနှင့် ပန်ဂျပ်ပြည်နယ်တို့တွင် ထွန်းကားခဲ့ပါသည်။

ကနစ်သျှကမင်း (Kanishka) (ခရစ်နှစ် ၇၈-၁၀၄ ခန့်) လက်ထက်၌လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာကို ချီးမြှင့်အားပေးသမှုပြုခဲ့ကြောင်း သိရပါသည်။ ထိုလက်ထက်၌ပင် အင်ဒို-ဂရိ အနုပညာသည် တစ်ဟုန်တည်း တိုးတက်လာခဲ့ပေသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းတော်များသည်လည်း ဗုဒ္ဓ သာသနာတော်ကို အိန္ဒိယမှ အာရှတိုက် အလယ်ပိုင်းဒေသနှင့် တရုတ်ပြည်တို့သို့ ယူဆောင် ဖြန့်ချိခဲ့ပေသည်။ ဤခေတ်၌ပင် မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာသည်လည်း တိုးတက် ထွန်းကားလာခဲ့ပါသည်။ မထုရာ၊ ဆာရ်နသ်၊ နာလန္ဒာ၊ အဇန္တ၊ ဗာဃ်နှင့် ဈာ်ညကဋ္ဌကရှိ ဗုဒ္ဓဗိသုကာနှင့် အနုပညာများကိုထောက်ရှု၍ ထိုဂုတ္တခေတ်က ဗုဒ္ဓသာသနာ မည်မျှစည်ပင်တိုးတက်နေကြောင်းကို ရိပ်စားနိုင်ပါသည်။

ခရစ်နှစ် ခြောက်ရာစုနှင့် ခုနစ်ရာစုနှစ်တို့တွင် ဗုဒ္ဓသာသနာသည် အလွန်တိုးတက်ထွန်းကားလျက် ရှိပေသည်။ ထိုရာစုနှစ်များနောက် နှစ်များတွင်မူ တဖြည်းဖြည်း ယုတ်လျော့လာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကသ္မီရ (**Kashmir**)၊ ဆွတ် တောင်ကြားဒေသ (**Swat valley**)၊ ဝလဘီ (**Valabhi**) စသည့် ဒေသတို့တွင် ဗုဒ္ဓသာသနာ ဆက်လက် ရှင်သန်နေသည်ကို တွေ့ရသော်လည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မရှိချေ။ အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ အချို့ဒေသ နယ်ပယ်တို့မှ ဗုဒ္ဓသာသနာ မှေးမှိန်ပျောက်ကွယ်လာခဲ့၍ အိန္ဒိယ အရှေ့ပိုင်း ဒေသ၌မူ ပါလ မင်းဆက်တို့၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှုဖြင့် ဗုဒ္ဓသာသနာသည် ရှင်သန်လာခဲ့ပေသည်။ ပါလ မင်းတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြသဖြင့်

နာလန္ဒာ ကျောင်းတော်ကြီးအတွက် ထောက်ပံ့ကူညီလှူဒါန်းကြရုံမက ဝိကြမသီလာ၊ ဩဒန္တပုရီ၊ သောမပုရီ စသော ကျောင်းတော်အသစ်များကိုလည်း စတင် ပျိုးထောင်ပေးခဲ့ကြပါသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဗုဒ္ဓသာသနာ အခြေအနေကို အကျဉ်းချုပ်ရမည် ဆိုပါက ဗုဒ္ဓသာသနာသည် မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးနောက် ဆက်လက်ရှင်သန်ခဲ့ရာ ဂုတ္တခေတ်တွင် အဆင့်မြင့်မားစွာ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးလာကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဂုတ္တခေတ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာကို သင်အံလေ့လာသည့် ဌာနကြီးများအနက် အကျော်ကြားဆုံးနေရာမှာ ကသ္မီရဒေသ ဖြစ်ပေသည်။ နာလန္ဒာ ကျောင်းတော်ကြီး ပေါ်ပေါက်သည့်အခါ ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အချက်အချာ ဌာနသည်လည်း အရှေ့အိန္ဒိယသို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သည်။ နာလန္ဒာသည် ခရစ်နှစ် ခြောက်ရာစုမှ ကိုးရာစုအထိ၊ ရာစုနှစ် သုံးခုတိုင်တိုင် အချက်အချာ ဌာနဖြစ်၍ ကြီးပွားစည်ပင်ခဲ့၏။

ပါလမင်းတို့လက်ထက် အားပေးချီးမြှောက်မှု ရခဲ့သော်လည်း အသစ် ပေါ်ပေါက်လာသည့် ဝိကြမသီလာနှင့် ဩဒန္တပုရီတို့က ပိုမိုတိုးတက် ထွန်းကားလာသဖြင့် နာလန္ဒာ ကျောင်းတော်ကြီးသည်လည်း မှေးမှိန်ခဲ့ရလေသည်။ အရှေ့အိန္ဒိယရှိ ဝိကြမသီလာ၊ ဩဒန္တပုရီ၊ ဇဂဒ္ဒလ၊ ဝိကြမပုရီစသော ဗုဒ္ဓဘာသာ အချက်အချာ ဌာနကြီးများသည် ခရစ်နှစ် ကိုးရာစုမှ ဆယ့်နှစ် ရာစုခန့်ထိ ဗုဒ္ဓသာသနာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို လေ့လာလိုက်စားလျက် ဖြန့်ချီရာ ဌာနကြီးများ ဖြစ်ပေသည်။

ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်း၌ အတက်အကျ အမျိုးမျိုးကို တွေ့ကြုံခဲ့ရပေသည်။ ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့သည့် မင်းတို့လက်ထက် တိုးပွားစည်ပင်ကာ ထောက်ပံ့သည့် မင်းတို့၏ အခြေစိုက်ရာ ဌာနကိုလိုက်လျက် အချက်အချာ ဒေသများ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏မြောက်ဘက် အလယ်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ဘက်ဒေသတို့တွင် အလှည့်ကျ ခရစ်နှစ် ဆယ့်နှစ် ရာစုတိုင် ထွန်းကားခဲ့ပေသည်။ ဆယ့်နှစ်ရာစုနှစ် လွန်သော် အိန္ဒိယပြည်ရှိ တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုတို့နှင့် ရောနှောခဲ့ပြီးလျှင် အကြောင်းအမျိုးမျိုးတို့ကြောင့် မှေးမှိန်ပျောက်ကွယ်ခဲ့ရ၏။ ထိုခေတ်နောက်ပိုင်းတွင်မူ ဗုဒ္ဓသာသနာ၏ အချက်အချာ ဒေသဖြစ်သည်ဟု ထင်ထင်ရှားရှား ဖော်ထုတ်ပြနိုင်လောက်သည့် ဒေသဟူ၍ မရှိတော့ချေ။

ခရစ်ကြိုနှစ် ခြောက်ရာစုခေတ်မှစတင်ပျိုးထောင်လာခဲ့သော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ သာသနာတော်သည် ဇာတိနယ်မြေဖြစ်သည့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ခရစ်နှစ်

ဆယ့်နှစ်ရာစုအထိ နှစ်ပေါင်း တစ်ထောင်ခြောက်ရာကျော် တည်တံ့ခဲ့သည်။ ထိုနှစ်များ အတွင်း၌လည်း အတက်အကျ အပြောင်းအလဲ အမျိုးမျိုးကို တွေ့ကြုံခဲ့ရပြီးနောက် ဆယ့်နှစ်ရာစုနှစ်အတွင်းနှင့် နောက်ပိုင်းကာလတွင်ကား အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်း ဝင်ရောက်အုပ်စိုးခဲ့သော အစ္စလမ်မင်းတို့ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပြန်လည်ထွန်းကား အားပြည့်လာသော ဗြာဟ္မဏဝါဒ (ဟိန္ဒူဝါဒ)၊ ဂျိန်းဝါဒတို့ လွှမ်းမိုးမှုကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ သံဃဂိုဏ်းအတွင်း၌ စည်းလုံးညီညွတ်မှု ပြိုကွဲလျက် ဂိုဏ်းငယ်များအသီးသီး ခွဲထွက်ခြင်းဖြင့် အင်အားယုတ်လျော့ အားနည်းလာခြင်းစသည့်အကြောင်းများကြောင့် လည်းကောင်း ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် ပင်မ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ မှေးမှိန်ပျောက်ကွယ်ခဲ့ရပေသည်။

၁။ သီဟိုဠ်နိုင်ငံ (သီရိလင်္ကာ)

သီဟိုဠ်နိုင်ငံသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာရောက်ရှိပုံ

ယခုအခါ သီရိလင်္ကာဟု ခေါ်တွင်နေသော သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာ ရောက်ရှိလာပုံကို မဖော်ပြမီ သီဟိုဠ်နိုင်ငံ၌ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း (ခရစ်ကြိုနှစ် ၂၄၇ - ၂၀၇) လက်ထက် မတိုင်မီက ရှိနေခဲ့သည့် ဘာသာရေး ကိုးကွယ်မှုတို့ကို အကျဉ်းမျှ ဖော်ပြလိုပါသည်။

သီဟိုဠ်နိုင်ငံ၌ပြုစုခဲ့၍ သီဟိုဠ်သမိုင်းကို ဖော်ပြထားသော ဒီပဝံသနှင့် မဟာဝံသကျမ်းတို့တွင် သီဟိုဠ်သမိုင်းကို ခရစ်ကြိုနှစ် ငါးရာစုတွင် ဝိဇယမင်းသား သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်သည်မှစ၍ ဖော်ပြပါရှိ ပါသည်။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ကုသိနာရုံ အင်ကြင်းစုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူသည့်နေ့တွင်ပင် ဝိဇယမင်းသား သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဆိုက်ရောက်ခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြပါရှိ၏။

ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း လက်ထက်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ အသောကမင်းတရားကြီး၏ သားတော် မဟိန္ဒသည် ဗုဒ္ဓသာသနာပြုရန် သီဟိုဠ်သို့ ရောက်ရှိလာသည်မှာ ထင်ရှားလှ၏။ ရှင်မဟိန္ဒ မရောက်လာမီ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ကိုးကွယ်နေကြသည်များမှာ ဗြာဟ္မဏဘာသာ ကိုးကွယ်မှု၊ ဂျိန်းဘာသာ ကိုးကွယ်မှု၊ ယက္ခ၊ ရုက္ခဒေဝတာများကို ကိုးကွယ်မှုနှင့် အခြားကိုးကွယ်မှုများပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဗြာဟ္မဏဘာသာ ကိုးကွယ်မှု

ခရစ်ကြိုနှစ် ၄၈၃ ခုခန့်တွင် ဝိဇယမင်းသား သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဆိုက်ရောက်လာသည့်အခါမှစ၍ပင် ဗြာဟ္မဏ ပုဏ္ဏားတို့သည် အရေးပါ အရာ

ခံနောက်သည့်နေရာတွင် ရှိနေပြီ ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဗြာဟ္မဏတို့ကို အရေးထားခဲ့ကြသည့်အလျောက် သီဟိုဠ်သို့ အိန္ဒိယမှ ပြောင်းရွှေ့ ခိုဝင်လာသူများသည် ရှေးမှုမပျက် ဗြာဟ္မဏပုဏ္ဏားတို့အား ဆက်လက်အလေးဂရု ပြုကြပေသည်။ ဝိဇယမင်းသားနှင့် လိုက်ပါလာသူများထဲတွင်လည်း ဗြာဟ္မဏများ ပါဝင်ခဲ့ပေသည်။ ဥပမာဆိုသော် ဝိဇယမင်းသား၏ နောက်လိုက်နောက်ပါများအနက် ဥပတိဿဗြာဟ္မဏမှာ ဝိဇယမင်းသား၏ ပုရောဟိတ်ဖြစ်၍ ဥပတိဿဂါမကို တည်ထောင်သူဖြစ်၏။ ဥပတိဿဂါမသည် သီဟိုဠ်၏ မြို့တော်အဖြစ် အချိန်ကာလ အတော်ကြာညောင်းစွာ တည်ခဲ့၏။ ပဏ္ဍုကာဘယ အမည်ရှိ မင်းသားငယ်တစ်ဦးမှာ ပဏ္ဍုလမည်သော ဗြာဟ္မဏပုဏ္ဏားထံမှ အတတ်ပညာတို့ကို ဆည်းပူးသင်ယူခဲ့ရသည်။ ထိုပဏ္ဍုလပုဏ္ဏား၏ သားသည် ပဏ္ဍုကာဘယမင်း၏ ပုရောဟိတ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းထံ အသောကမင်းက လက်ဆောင်ပစ္စည်းများပို့စေသည့်အခါ လက်ဆောင်ပစ္စည်းများကို ပို့ရသော အရိဋ္ဌမင်းသားနှင့်အတူ မင်းကြီး၏ ပုရောဟိတ်ဖြစ်သော ဗြာဟ္မဏပုဏ္ဏားတစ်ဦး ပါဝင်ခဲ့ကြောင်းကို သိရှိရပါသည်။ ထိုသို့ပင် ဗြာဟ္မဏပုဏ္ဏားတို့သည် အရေးကြီးသည့် နေရာဌာနများ၌ ရှိနေသဖြင့် ထိုစဉ်က ဗြာဟ္မဏအယူဝါဒရှိနေခဲ့ကြောင်း တွေးဆနိုင်ပါသည်။

ယက္ခ ကိုးကွယ်မှု

ပဏ္ဍုကာဘယမင်းသည် စိတ္တရာဇာယက္ခအတွက် ကျောင်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည်ဟု မဟာဝံသ၌ ဖော်ပြပါရှိလေရာ ထိုစဉ်က ယက္ခကိုးကွယ်မှုရှိနေသည်မှာ ထင်ရှားလှပါသည်။ သီဟိုဠ်ကျွန်းသူ ကျွန်းသားတို့ ကိုးကွယ်သော ထင်ရှားသည့် ယက္ခများမှာ ကာလဝေလ၊ မဟေဇ၊ ဝေဿဝဏ၊ ဇုတိန္ဓရ၊ ဝိဘီသန၊ ကာလသောဒရယက္ခများနှင့် ဝါဠုဝါမုခိယက္ခီ၊ ပစ္ဆိမရာဇိနီယက္ခီ စသည်တို့ ဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။

ဤယက္ခကိုးကွယ်မှုသည် ဗုဒ္ဓသာသနာ မရောက်မီကပင် ရှိခဲ့ရာ ဗုဒ္ဓဘာသာကို လက်ခံကိုးကွယ်သည့်အခါ၌လည်း ထိုကိုးကွယ်မှု မပျောက်ခြင်း မရှိခဲ့ချေ။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကိုးကွယ်မှုနှင့် စင်ပြိုင်ရှိနေခဲ့ပေသည်။

ယက္ခများကို ကိုးကွယ်သည့်အပြင် ရုက္ခဒေဝတာခေါ် သစ်ပင်စောင့် (ရုက္ခစိုး)နတ်များကိုလည်း ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ကြကြောင်း ဖတ်ရှုရပါသည်။ အနုရာဓပုရ၏ အနောက်ဘက်တံခါးမုခ်ဝတွင် ညောင်ပင် တစ်ပင်ကို ဝေဿဝဏ နတ်ကွန်းအဖြစ် ပဏ္ဍုကာဘယမင်းက စိုက်ပျိုးပေးကြောင်းကို မဟာ

ဝံသ၌ တွေ့ရှိရပါသည်။ ဗျာမဒေဝ ရက္ခစိုးအတွက်လည်း သစ်ပင်တစ်ပင်ကို ထိုမင်းပင် စိုက်ပျိုးပေးကြောင်း ပါရှိပါသည်။ ၎င်း **ဗျာမဒေဝနတ်** ကို တောလိုက် မုဆိုးများက အစောင့်အရှောက်အဖြစ် တိုင်တည်ကိုးကွယ်သမှု ပြုကြပေသည်။ ပန်းပဲသမားတို့ ကိုးကွယ်သည့်နတ်မှာမူ **ကမ္မာရဒေဝနတ်** ဖြစ်၏။ ထိုနတ်တို့နှင့် အလားတူပင် လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အသီးသီးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် နတ်များ ရှိသည့်အပြင် အနုရာဓပုရမြို့ကို ကြည့်ရှုစောင့်ကြပ်ရသည့် မြို့စောင့်နတ် ဟုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ဂျိန်း (ဇိန) ဘာသာ ကိုးကွယ်မှု

အထက်၌ ဖော်ပြထားသည့် ဗြာဟ္မဏဝါဒ ကိုးကွယ်မှု၊ ယက္ခ ကိုးကွယ်မှုတို့အပြင် သီဟိုဠ်တွင် ဗုဒ္ဓသာသနာ မရောက်မီ ခေတ်အခါ၌ ဂျိန်း (**Jainism**) အယူဝါဒလည်း ရှိသည်ကို သိရပါသည်။

ပဏ္ဍုကာဘယမင်းသည် ဇောတိယနှင့် ကုမ္ဘဏ္ဍအမည်ရှိ အဆောက်အအုံတို့ကို ဂျိန်းဝါဒီ နိဂဏ္ဌတို့အား ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည်ဟု တွေ့ရှိရပါသည်။ ဂိရိအမည်ရှိ နိဂဏ္ဌတစ်ဦးသည် ဇောတိယဒေသတွင် နေထိုင်ခဲ့ဖူးကြောင်း မဟာဝံသကျမ်း၌ ပါရှိပါသည်။ နိဂဏ္ဌဂိရိ၏ကျောင်းကို ဝဋ္ဋဂါမဏိ အဘယမင်း (၂၉-၁၇ ဘီစီ)က ဖြိုဖျက်ပစ်ပြီးလျှင် ဗုဒ္ဓသာသနာ၌ ထင်ရှားကျော်ကြား၍ အရေးပါလှသော အဘယဂိရိဝိဟာရကျောင်းတော် ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ဂျိန်းဝါဒီတို့သည် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိခဲ့သဖြင့် သီဟိုဠ်၌ ဂျိန်းဝါဒ တိုးတက်ထွန်းကားခဲ့ဟန် မရှိချေ။ ဂျိန်းအယူဝါဒအကြောင်းကို သီဟိုဠ် ရာဇဝင်ကျမ်းတို့တွင်လည်း မပါရှိချေ။ မဟာဝံသကျမ်း၌လည်း အနည်းငယ်သာ ပါရှိ၏။ ဥပမာ ‘‘ကဿပမင်း (၄၇၈-၄၉၆ အေဒီ)၏ နန်းစံ ဆယ့်ရှစ်နှစ်မြောက်တွင် ၎င်းမင်း၏ညီတော် မောဂ္ဂလာနသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်နေရာမှ နိဂဏ္ဌများ၏ သတင်းပေးချက်အရ မိတ်ဆွေ ဆယ့်နှစ်ဦးနှင့်အတူ ဇမ္ဗူဒီပမှ ပြန်လာခဲ့၍ အမ္ဗဋ္ဌကောလဒေသရှိ ကုဋ္ဌာရိဝိဟာရတွင် စခန်းချလျက် စစ်လက်နက်ပစ္စည်း လူများ စုဆောင်းသည်’’ ဟု မဟာဝံသ၌ တွေ့ရှိရပါသည်။

နိဂဏ္ဌတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဤသို့ အနည်းငယ်မျှသာ ဖော်ပြထားသော်လည်း ထိုစဉ်က သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် ဂျိန်းဝါဒကို လက်ခံ ကိုးကွယ်သူများ ရှိကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။

နိဂဏ္ဌများအပြင် မက္ခလိဂေါသာလ၏ တပည့်များဖြစ်သည့် အာဇီဝက များနှင့် အရပ်ရပ်သို့ လှည့်လည် တရားဟော ဝါဒပြိုင်လေ့ရှိသည့် ပရိဗိုဇ်များ၊ သမဏများလည်း ရှိကြောင်းကို တွေ့ရှိရပါသေးသည်။

ပရိဗိုဇ် တို့အတွက် ကျောင်း တစ်ဆောင်နှင့် **အာဇီဝက** တို့ အတွက် ကျောင်းတစ်ဆောင်ကို ပဏ္ဍုကာဘယမင်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ကြောင်း မဟာဝံသ၌ ဖတ်ရှုရပါသည်။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ကြွတော်မူခြင်း

ဂေါတမ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် လင်္ကာဒီပခေါ် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သုံးကြိမ် ကြွရောက်ခဲ့သည်ဟု သမန္တပါသာဒိကာ ဝိနည်း အဋ္ဌကထာ၊ ဒီပဝံသနှင့် မဟာဝံသကျမ်းတို့၌ ဖော်ပြ ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရ၏။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သဗ္ဗညုတ ဘုရားရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးနောက် ငါးလကြာသည့်အခါ လင်္ကာဒီပသို့ ပထမအကြိမ်အဖြစ် ကြွရောက်တော်မူသည်။ ထိုအချိန်အခါဝယ် လင်္ကာဒီပကျွန်းအလယ်ရှိ မဟာနာဂဥယျာဉ်တွင် ယက္ခများသည် မိမိတို့ ပြုလုပ်နေကြဖြစ်သည့် အစည်းအဝေး ပြုလုပ်လျက် ရှိနေကြသည်။ ထိုယက္ခများစွာ စည်းဝေးရာသို့ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ကြွရောက်၍ ကောင်းကင်ထက် ရပ်တော်မူလျက် မိုးကြီးသည်းထန်စွာ ရွာစေခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ လေပြင်းမုန်တိုင်း ကျရောက်စေခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ အမှောင်ကြီးကျရောက်စေခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ထိုယက္ခတို့ကို ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့် တုန်လှုပ်စေ၏။

ထို့နောက် ဂိရိဒီပကို ဘုရားရှင်၏ တန်ခိုးတော်ဖြင့် ယက္ခများအနီးသို့ ရောက်စေ၍ ထိုယက္ခတို့အား ဂိရိဒီပကျွန်းထက် တက်စေပြီးသော် ဂိရိဒီပကို လင်္ကာဒီပကျွန်းမှ ဝေးရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ နေရာချထား၏။ ဤသို့လျှင် လင်္ကာဒီပ ကျွန်းရှိ ယက္ခတို့ကို အဝေးသို့ ပို့ဆောင်ကာ ထိုကျွန်းကို ယက္ခတို့ မရှိစေရန် လုပ်ခဲ့၏။ ထို့နောက် စုရုံးရောက်လာသော နတ်များ၊ နဂါးများ၊ လူများတို့အား တရားဓမ္မ ဟောကြားတော်မူသည်။ နာဂမဏိအက္ခိက နဂါးမင်းသည် ထိုအချိန်၌ပင် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်ထံ ခိုဝင်ကာ ရတနာသုံးပါးကို ယုံကြည်သက်ဝင်ခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

တစ်ဖန် ဂေါတမဗုဒ္ဓသည် ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်ပြီး ငါးနှစ်မြောက် ကာလတွင် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဒုတိယအကြိမ် ကြွချီတော်မူသည်။ အမျက်သို ရန်လို၍ စစ်မက် ရန်စောင်နေကြသော နဂါးမင်းနှစ်ဦးတို့အား တရား ရေအေး တိုက်ကျွေးလျက် ရန်ငြိမ်းစေခြင်းငှာ ကြွရောက်တော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ဒုတိယအကြိမ်ကြွတော်မူပြီးနောက် သုံးနှစ်ကြာသည့်အခါ မဏိအက္ခိက နဂါးမင်း တောင်းပန်ပင့်ဖိတ်သဖြင့် တတိယအကြိမ် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ကြွတော်မူသည်။ ဤအကြိမ်၌ သုမနကူဋ တောင်ပေါ်တွင် ခြေတော်ရာ ချခဲ့သည်ဟု အဆိုရှိ၏။

ဤသို့ သုံးကြိမ်သုံးခါ မြတ်စွာဘုရားရှင် ကြွတော်မူသည်ကို ဒီပဝံသ၊ မဟာဝံသနှင့် သမန္တပါသာဒိကာတို့၌သာ ပါရှိ၍ အခြားပါဠိပိဋကတ်တော်တို့တွင် မတွေ့ရချေ။ ထိုသို့ မပါရှိသော်လည်း ထိုအစဉ်အလာစကားကိုမူ ငြင်းပယ်နိုင်ရန် အကြောင်းမလုံလောက်သေးချေ။ "ဤသို့ ရှေးအစဉ်အလာ ပြောကြားချက်ရှိခြင်းမှာ ရှင်မဟိန္ဒမကြွမီက ရောက်နှင့်ကြသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာပြုပုဂ္ဂိုလ်များကြောင့်ဖြစ်ဟန်ရှိသည်"ဟု သုတေသီ အီးဒဗလျူအဒိကာရမ် (E. W. Adikaram)က ပြောဆိုထားသည်။ ဤအဆိုကို ထောက်ထားလျက် ရှေးကပင် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ရှိခဲ့သည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

ရှင်မဟိန္ဒ မကြွရောက်မီကပင် မဟိယင်္ဂဏထူပါ ရှိခဲ့သည်ဟု မဟာဝံသ၌ ပါရှိ၏။ မြတ်စွာဘုရားရှင် ပထမဆုံးအကြိမ် သီဟိုဠ်သို့ကြွရောက်သည့်အခါ သုမနကူဋ တောင်ရှိ မဟာသုမန နတ်မင်းသည် ဘုရားရှင်အား ကိုးကွယ်ရန်ပေးပါဟု တောင်းခံ၏။ ဘုရားရှင်လည်း ခေါင်းတော်မှ ဆံတော် လက်တစ်ဆုပ်ကို ပေးသနားခဲ့သည်။ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံး ထိုင်နေတော်မူသည့်နေရာ၌ ထူပါတည်၍ ထိုဆံတော်တို့ကို ဌာပနာထား၏။ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူသော် ရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ တပည့် ဖြစ်သူ သရဘူ မထေရ်သည် ဘုရားရှင်၏ ညှပ်ရိုးကိုပင့်ဆောင်လာကာ ထိုထူပါ၌ပင် ဌာပနာ၏။ နောင်အခါ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း၏ တူတော် ဥဒ္ဓစူဠာဘယသည် ထိုထူပါကို ဖူးတွေ့ရလျှင် ပြန်လည်မွမ်းမံပြင်ဆင်၍ ဉာဏ်တော်ကို အတောင်သုံးဆယ် မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။ ဒုဋ္ဌဂါမဏိမင်းကလည်း ထိုထူပါကို ထပ်မံမွမ်းမံ ပြင်ဆင်သမှုပြု၍ ဉာဏ်တော် ရှစ်ဆယ်ရှိ စေတီတစ်ဆူကို ရှိရင်းစွဲ စေတီပေါ်မှ အုပ်မိုး တည်တော်မူသည်။

မဟိယင်္ဂဏထူပါ တည်ဆောက်ပုံကို လေ့လာရခြင်းဖြင့် ရှင်မဟိန္ဒ မတိုင်မီကပင် သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ရှိနေကြောင်းနှင့် ထိုမဟိယင်္ဂဏ စေတီကိုလည်း ရှိနေသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းရှင်လူများက တည်ထားခဲ့ကြောင်းကို တွေးဆ မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။

ရှင်မဟိန္ဒ မကြွရောက်မီ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာ ရောက်ရှိလျက်

ရှိနေပြီကို အထောက်အထားပြုသော အခြားအချက် တစ်ချက်မှာ -

ဝိဇယမင်းသားအား ရာဇာဘိသေက ချီးမြှောက်ရာတွင် လိုအပ်နေသော အဂ္ဂမဟေသီမိဖုရားကြီးတစ်ဦးရရန် အိန္ဒိယပြည် ပဏ္ဍုမင်းထံ သမီးကညာ တောင်းခံ၏။ ပဏ္ဍုမင်းလည်း သမီးတော်အငယ်ဆုံး ဘဒ္ဒကစ္စနာကို နောက်ပါအခြွေအရံများစွာနှင့်စေလိုက်၏။ ထိုပဏ္ဍုမင်းမှာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ဆွေတော်မျိုးတော်ဖြစ်၍ သာကီဝင်မင်းပင်ဖြစ်၏။ ဘဒ္ဒကစ္စနာနှင့်နောက်ပါအခြွေအရံ အမျိုးသမီးတို့သည် ဘိက္ခုနီမများအသွင် ဝတ်ဆင်လျက် ဂေါဏ္ဏဂါမကသို့ ဆိုက်ရောက်လာကြသည်ဟု ပါရှိ၏။ ပါဠိတွင် ပဗ္ဗဇိတာဟု ပါရှိသော်လည်း ၎င်းပဗ္ဗဇိတာကို ဘိက္ခုနီဟုပင် ပြန်ဆိုနိုင်သည်ဟု ယူဆရ၏။ အကြောင်းမှာ ဘဒ္ဒကစ္စနာ၏ဖခင်မှာ ဘုရားရှင်၏ ဆွေတော်မျိုးတော်သ သာကီဝင်မင်း ဖြစ်လေရာ ဘဒ္ဒကစ္စနာမှာ မိမိဦးရီးတော်သူ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အဆုံးအမကို နာယူသိရှိမည်မှာ [illegible]လွဲချေ။ သို့ဖြစ်၍ တောထွက်ပြီးနောက် ရဟန်းမ (ပဗ္ဗဇိတာ) အသွင်ကို ယူသည်ရှိသော် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ သာသနာရှိ ဘိက္ခုနီမအသွင်ကိုသာ ယူဖွယ်ရာရှိပေသည်။ ထို့ပြင် ထိုမင်းသမီးနှင့်အတူ လိုက်ပါလာသူများထဲတွင်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ပါရှိမည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ ထိုမင်းသမီးနှင့် နောက်ပါအခြွေအရံတို့ ရောက်ရှိ၍ ဝိဇယ မင်းသား၏ အဂ္ဂမဟေသီအဖြစ် ဘိသိက်သွန်းမြှောက်ခဲ့၏။ ထိုမင်းသမီးနှင့် အခြွေအရံတို့ ရောက်ရှိသည့်အတွက် ဗုဒ္ဓသာသနာလည်း ထိုစဉ်ကပင် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်ခဲ့သည်ဟု ယူဆဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။

ရှင်မဟိန္ဒမတိုင်မီခေတ်က သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် အာဇီဝက၊ နိဂဏ္ဌ အစရှိသည့် ဘာသာမျိုးစုံရှိနေပေရာ ဗုဒ္ဓဘာသာလည်း ရောက်ရှိနေမည်ဟု တွေးဆနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ ရှေးကပင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ရှိနေခြင်းသည် ရှင်မဟိန္ဒ ကြွရောက်သည့်အခါ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ယုံကြည်ဝင်ရောက်လာသူ များပြား၍ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည်လည်း တစ်ဟုန်တည်း တိုးတက် ထွန်းကားလာခဲ့ခြင်းဖြစ်ရန် အကြောင်းတစ်ခုဖြစ်ပေမည်ဟု သုတေသီ အဒိကာရမ်က ယူဆထားပါသည်။

ရှင်မဟိန္ဒ သီဟိုဠ်သို့ကြွရောက်ခြင်း

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း နှစ်ရာနှင့် သုံးဆယ့်ခြောက်နှစ်ကြာသည့်အခါ သီဟိုဠ်သို့ ရှင်မဟိန္ဒ ကြွရောက်တော်မူသည်။ ရှင်မဟိန္ဒ ရောက်ရှိပြီးသည်မှစ၍ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် သီဟိုဠ်၌အခြေခိုင်ကာ

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခဲ့ပေသည်။ ရှင်မဟိန္ဒကြွရောက်သည့်အကြောင်းကို ဒီပဝံသ၊ မဟာဝံသနှင့် သမန္တပါသာဒိကာကျမ်းတို့တွင် ပါရှိ၏။ ယခုအထိ တွေ့ရှိရသော အသောက ကျောက်စာတို့တွင်မူ ရှင်မဟိန္ဒ သီဟိုဠ်သို့ ကြွရောက်ကြောင်း ရေးသားမှတ်တမ်းတင်ထားခြင်းကို မတွေ့ရသေးချေ။ သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓသာသနာ ပြန့်ပွားရန် သိမ်းသွင်း၍ ဓမ္မဝိဇယတရားတော်ဖြင့် အောင်မြင်ခဲ့သည့် တိုင်းနိုင်ငံများအနက် တမ္ဗပဏ္ဏိ (သီဟိုဠ်ကျွန်း) ပါဝင်သည်ဟု အသောကကျောက်စာ ဆယ့်သုံး၌ ရေးသား ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုကျောက်စာအထောက်အထားအရ အသောကမင်းလက်ထက်တွင် သီဟိုဠ်သို့ ဗုဒ္ဓသာသနာပြု စေလွှတ်သည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

မဟာဝံသကျမ်းနောက်တွင် ထွက်ပေါ်လာသော သမန္တပါသာဒိကာကျမ်းတွင် သီဟိုဠ်သို့ ရှင်မဟိန္ဒကြွရောက်ခြင်းကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြပါရှိပါသည်။

ရှင်မဟိန္ဒအား သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာပြုကြွရောက်ရန် တတိယသင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက် လျှောက်ထားပြောဆိုကြ၏။ ထိုစဉ်အခါ သီဟိုဠ်၌ အုပ်ချုပ်နေသော မုဋ္ဌသိဝမင်း (ခရစ်ကြိုနှစ် ၃၀၇-၂၄၇) မှာ အိုမင်းလှပြီ ဖြစ်သဖြင့် သာသနာအရေးကို ကောင်းစွာ ဆောင်ရွက်ကြိုးပမ်းသမှု ပြုနိုင်မည် မဟုတ်ခြင်းကြောင့် ရှင်မဟိန္ဒသည်လည်း သီဟိုဠ်သို့ကြွရန်အရေးကို ဆိုင်းငံ့ထားခဲ့၏။ မုဋ္ဌသိဝမင်း နတ်ရွာစံပြီးနောက် သားတော် ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း နန်းတက်၏။ ထိုမင်းလက်ထက်တွင်မှ ရှင်မဟိန္ဒသည် ဣဋ္ဋိယ၊ ဥတ္တိယ၊ သမ္ဗလ၊ ဘဒ္ဒသာလမထေရ်တို့နှင့် သုမနသာမဏေကို ခေါ်ဆောင်ကာ ဘဏ္ဍုကအမတ် လိုက်ပါလျက် သီဟိုဠ်သို့ကြွတော်မူ၏။ မကြွမီ မိခင်၏ ဇာတိဌာနဖြစ်သည့် ဝေဒိသဂိရိ၌ တစ်လ သီတင်းသုံးတော်မူလေသည်။ ဝေဒိသဂိရိမှ သီဟိုဠ်သို့ကြွရာတွင် သိကြားမင်း၏ ကူညီစောင့်ရှောက်ခြင်းဖြင့် ဇေဋ္ဌမူလ (နယုန်လပြည့်) နေ့၌ သီဟိုဠ်ကျွန်း မိဿကပဗ္ဗတ တောင်ထိပ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ ထိုတောင်မှာ အနုရာဓပုရမြို့၏ အရှေ့ဘက်တွင်ရှိ၍ နောင်အခါ စေတိယပဗ္ဗတဟု ခေါ်တွင်သည်။

ထိုလပြည့်နေ့မှာ ဇေဋ္ဌမူလနက္ခတ်ပွဲသဘင်ကိုဖြစ်သဖြင့် ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းလည်း ပွဲသဘင်ဖွင့်လှစ်ပြီးနောက် မိဿကပဗ္ဗတ တောင်ခြေသို့ တောကစားရန်ထွက်တော်မူခဲ့သည်။ သမင်အား လိုက်လံဖမ်းဆီးရင်း ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းသည် မထေရ်များရှိရာ ထိုတောင်ထိပ်သို့ ရောက်ရှိခဲ့၏။ မထေရ်လည်း မင်းကြီးအား စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ်ကို ဟောပြတော်မူ

သည်။ မင်းက မထေရ်များအား နန်းတော်သို့ကြွရောက်ရန် ပင့်ဖိတ်ရာ ချက်ချင်း ကြွတော်မမူဘဲ နောက်နေ့တွင်မှ ကြွမည်ဟု မိန့်တော်မူသည်။ ထိုနေ့ညဉ့်၌ပင် ဘဏ္ဍုကအမတ်အား သာသနာ့ဘောင်သို့ သွတ်သွင်းချီးမြှင့်တော်မူသည်။

နောက်တစ်နေ့နံနက်တွင်ရှင်မဟိန္ဒလည်း အနုရာဓပုရမြို့တော်သို့ ဝင်တော်မူသည်။ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းသည် နန်းတော်အတွင်းဝယ် မထေရ်များ သီတင်းသုံးရန် နေရာထိုင်ခင်းများကို ပြင်ဆင်ထားစေ၏။ ထိုနေရာများကို တွေ့မြင်ရသော နိမိတ်ဖတ်ကျွမ်းကျင်သူများက ‘ဤမထေရ်များသည် ဤမြေပေါ်တွင် နေရာထိုင်ခင်းများ ရရှိသည်ဖြစ်သဖြင့် ဤတမ္ဗပဏ္ဏိကျွန်း၏ အရှင်သခင်များ ဖြစ်လိမ့်မည်’ ဟု နိမိတ်ဖတ်ကြ၏။ မိဖုရားအနုလာဒေဝီနှင့် အခြွေအရံ မင်းသမီးငါးရာတို့လည်း မထေရ်များအား ဆွမ်းဘောဇဉ်များဖြင့် လုပ်ကျွေးပြုစုကြပေသည်။ ရှင်မဟိန္ဒလည်း မင်းနှင့်တကွ စုဝေးရောက်ရှိလာသူ လူအပေါင်းအား ပေတဝတ္ထု၊ ဝိမာနဝတ္ထုနှင့် သစ္စသံယုတ်ကို ဟောပြတော်မူသည်။ မင်းကြီး၏ခယ်မတော် အနုလာမင်းသမီးနှင့် အခြွေအရံ မင်းသမီးငါးရာတို့ သောတာပန် ဖြစ်ကြသည်ဟု ပါရှိသည်။ တရားနာရန်လာသူ များပြားလှသဖြင့် မင်းကြီးလည်း မင်္ဂလာဆင်တော်၏ ဆင်တင်းကုပ်ကို ပြုပြင်မွမ်းမံစေ၍ တရားမဏ္ဍပ်ပြုကာ လူအပေါင်းအား တရားနာစေ၏။ ထိုမဏ္ဍပ်၌ ရှင်မဟိန္ဒမထေရ်သည်လည်း ဒေဝဒူတသုတ်ကို ဟောကြားရာ လူများစွာ သောတာပန်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသည်။ ဆင်တင်းကုပ် မဆံ့အောင်ပင် တရားနာသူလူဦးရေများပြားလှသဖြင့် မြို့၏တောင်ဘက်ရှိ နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်ကို ပြင်ဆင်ပေးရ၏။ ထိုဥယျာဉ်၌ အာသိဝိသောပမသုတ်ကို ဟောပြောရာ လူပေါင်းမြောက်မြားစွာပင် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို ရရှိကြ၏။ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းက ရှင်မဟိန္ဒမထေရ်အား မေဃဝန်ဥယျာဉ်ကို လှူဒါန်း၏။ ထိုဥယျာဉ်မှာ မြို့နှင့်မနီးမဝေးတွင် တည်ရှိခြင်းကြောင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ဌာနဖြစ်၍ အလှူခံတော်မူကာ ခေတ္တသီတင်းသုံးနေတော်မူသည်။ ထိုမေဃဝန်ဥယျာဉ်သည် နောင်အခါ သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် ထင်ရှားကျော်ကြားသော မဟာဝိဟာရကျောင်းတော်အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာမည့်နေရာ ဌာန ဖြစ်ပေသည်။ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်သည့်နေ့မှ စပြီး သုံးရက်မြောက်နေ့တွင် အနမတဂ္ဂိယသုတ်ကိုလည်းကောင်း၊ လေးရက်မြောက်နေ့တွင် အဂ္ဂိခန္ဓောပမသုတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ခုနစ်ရက်မြောက်နေ့တွင်မဟာအပ္ပမာဒသုတ်ကိုလည်းကောင်း ဟောကြားတော်မူ၍ လူအပေါင်းအား တရား

ရေအေး တိုက်ကျွေးတော်မူသည်။ ခုနစ်ရက်မြောက်နေ့တွင် စေတီယဂိရိသို့ ပြန်ကြွတော်မူသည်။

အရိဋ္ဌအမတ်နှင့် ညီအစ်ကိုများလည်း ရဟန်းဘောင်သို့ ဝင်ကြ၏။ ထိုအခါ၌ သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် ရဟန္တာပေါင်း ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးရှိသည်ဟု ဆို၏။ စေတီယဂိရိတွင် ဂူပေါင်း ခြောက်ဆယ့်ရှစ်ခုပြုလုပ်စေ၍ မထေရ်များလည်း ထိုစေတီယဂိရိ၌ ပထမ ဝါဆိုတော်မူသည်။

ဝါကျွတ်လတ်သော်ရှင်မဟိန္ဒမထေရ်ကမင်းကြီးအားမြတ်စွာဘုရား၏ ဓာတ်တော်များကို ဌာပနာလျက် ထူပါ(ပထိုး)တည်ရန်မိန့်ကြားရာ မင်းကြီးလည်း သဘောကျနှစ်ခြိုက်၍ ထူပါရာမဒါဂိုဘ (Dagoba)ကို တည်တော်မူသည်။ ပုထိုးတော် တည်နေဆဲတွင်ပင် မင်းကြီး၏ညီတော် အဘယမင်းသားလည်း တစ်ထောင်သော လူပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် သာသနာ့ဘောင်သို့ ဝင်ကြ၏။ စေတာလီ၊ ဒွါရမဏ္ဍလာ အစရှိသော မြို့ရွာတို့မှ တစ်ရွာလျှင် ငါးရာစီ ရဟန်းအဖြစ် ခံယူကြ၏။ ထို့ကြောင့် သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် ထိုစဉ်က ရဟန်း သံဃာပေါင်း သုံးသောင်းရှိသည်ဟု အဆိုရှိပါသည်။

သောတာပန်အဖြစ်သို့ရောက်ရှိနေသော မင်းသမီးအနုလာနှင့် အခြွေအရံများကလည်း ဘိက္ခုနီမအဖြစ်သို့ ဝင်ရောက်လိုသဖြင့် ဘိက္ခုနီမ ပြုပေးပေးနိုင်ရေးအတွက် အသောကမင်းထံ သင်္ဃမိတ္တာအား စေလွှတ်ပါရန် ပန်ကြားရ၏။

ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းနှင့် အသောကမင်းတို့မှာ တစ်ဦးကို တစ်ဦး မမြင်ဘူးသော်လည်း ချစ်ကျွမ်းဝင်သော မိတ်ဆွေများ ဖြစ်နေကြပြီဖြစ်၏။ ရှေးက မိတ်ဆွေဖြစ်ပုံမှာ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း နန်းတက်သည့်အခါ ရှေးက ပြုခဲ့ဘူးသည့် အတိတ်ကံကြောင့် ရတနာများကို ရရှိ၏။ ထိုရတနာများကို အသောကမင်းထံ လက်ဆောင် အဖြစ် ပို့လိုက်ရာ အသောကမင်းကလည်း မင်းမြှောက်တန်ဆာ ငါးပါးနှင့်တကွ မင်းမြှောက်ရာ၌ လိုအပ်သည့်ပစ္စည်းများကိုပြန်လည်ပေးပို့၏။ထို့ပြင် တရားတော်တည်းဟူသော ဓမ္မလက်ဆောင်ကိုလည်း ပါးလိုက်၏။ထိုသို့ဖြင့် မင်းနှစ်ပါးမှာ မမြင်ဘူးသော်လည်း ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်လျက် ရှိနေကြပြီ ဖြစ်သည်။

ဒေဝါနံပိယတိဿ မင်းသည် မိမိ၏ တူတော်သူ မဟာအရိဋ္ဌအား အသောကမင်းထံစေလွှတ်၍ သင်္ဃမိတ္တာကို ဘိက္ခုနီသာသနာပြုရေးအတွက် စေလွှတ်ရန်နှင့် ဗောဓိပင်မှ အကိုင်းကိုပေးပါရန် စာသဝဏ်လွှာ ပေးပို့လိုက်၏။ ဓမ္မာသောကမင်းကြီးလည်း ဗောဓိပင်၏ တောင်ဘက်အကိုင်းကို

သစ္စာဓိဋ္ဌာန်ပြု၍ ယူပြီးလျှင် ခမ်းနားကြီးကျယ်စွာ ပို့စေတော်မူသည်။ ဤသို့ ဗောဓိပင်၏ တောင်ကိုင်း(ဒက္ခိဏသာခါ)ကို ပို့ဆောင်သည့် အခမ်းအနား အခြံအရံ လူသူပရိသတ်အမွမ်းအမံစသည့် အကြောင်းခြင်းရာတို့ကို မဟာဝံသ နှင့် သမန္တပါသာဒိကာတို့၌ အံ့ဖွယ်သူရဲ ထူးကဲစွာပင် ဖော်ပြထားပေသည်။

ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းကလည်း ခမ်းနားကြီးကျယ်စွာ ကြိုဆိုပင့်ယူ၍ အနုရာဓပုရ၌ စိုက်ပျိုးထားရှိ၏။ ဂေါတမဘုရားရှင်၏ ဗောဓိပင်အကိုင်းကို စိုက်ထားသောအနုရာဓရှိ မြေနေရာမှာ ရှေးဘုရားသုံးဆူ၏ ဗောဓိပင်အကိုင်း များကို စိုက်ထားဘူးသည့်နေရာဖြစ်၏ဟု ပါရှိပါသည်။ ထိုဗောဓိပင်မှရသည့် အစေ့တို့ကို ပျိုး၍ရရှိသော ဗောဓိပင်ပျိုတို့ကို ဇမ္ဗုကောလဆိပ်ကမ်း၌လည်း ကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏစာဝက္က(တိဝတ္ထ)ပုဏ္ဏားရွာဝ၌လည်းကောင်း၊ ထူပါရာမ ပုထိုး၌လည်းကောင်း၊ ဣဿရနိမ္မာန ဝိဟာရ၌လည်းကောင်း၊ ပထမစေတိယ စေတိယပဗ္ဗတ၊ ကာစရဂါမ၊ စန္ဒဂါမတို့၌လည်းကောင်း၊ တစ်ယူဇနာစီ ကွာဝေးသော အခြားနေရာဌာန သုံးဆယ့်နှစ်ခု၌လည်းကောင်း စိုက်ပျိုးထား ခဲ့၏။ ထိုအခါမှစ၍ ယနေ့တိုင် သီဟိုဠ်ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ထိုဗောဓိပင်ကို သွားရောက်ဖူးမြော်လေ့ရှိကြလေသည်။ ဗောဓိပင်သည် သီဟိုဠ်မြေ၌ အမြစ်တွယ် ခိုင်မြဲသည့်နည်းတူပင် သီဟိုဠ်နိုင်ငံသားတို့တွင်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ထိုအခါမှစ၍ ခိုင်မြဲစွာ အမြစ်တွယ်ခဲ့သည်မှာ ထင်ရှားလှပါ၏။ ဗောဓိပင်ကို အိန္ဒိယမှ သီဟိုဠ်သို့ ပင့်ဆောင်သည့် အခမ်းအနား စသည်တို့ကို အိန္ဒိယပြည် ဆန်ချီပုထိုးတော်ရှိ အရှေ့ဘက်မုခ်ဝတွင် အုတ်ကြွရုပ်ကြွတို့ဖြင့် ဖော်ပြထား သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ အိန္ဒိယပြည် ဥရုဝေလာမှ သီဟိုဠ်သို့ ဗောဓိပင်အကိုင်းကို ပင့်ဆောင်သည် ဟူသော အကြောင်းအရာကို ယုံမှား သံသယဖြစ်ဖွယ် မရှိပါချေ။

ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းသည် ဗောဓိပင်အကိုင်းကို ပင့်ဆောင်ရုံသာ မက ဗုဒ္ဓသာသနာ စည်ပင်စေရေးအတွက် ကောင်းမှုကုသိုလ် များပြားစွာ ပြုတော်မူခဲ့သည်။ ဥပမာပြရမည်ဆိုသော် မဟာဝိဟာရ၊ စေတိယဝိဟာရ၊ ထူပါရာမ၊ ဣဿရ နိမ္မာနဝိဟာရ၊ ဇမ္ဗုကောလတိဿမဟာဝိဟာရ၊ ပါစိနာရာမနှင့် ဘိက္ခုနီများအတွက် ဥပါသိကာဝိဟာရနှင့် ဟတ္ထာ ဠှက ဝိဟာရတို့ကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓသာသနာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ဤသို့အလှူတော်များကို ပြုလုပ်ပြီးသော် ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းကြီးလည်း ရှင်မဟိန္ဒအား “သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် ဗုဒ္ဓသာသနာ ခိုင်မြဲစွာ တည်ပြီလော” ဟု မေးလျှောက်၏။ ရှင်

မဟိန္ဒက ‘‘ဗုဒ္ဓသာသနာတော် မြဲမြံစွာ အမြစ်တွယ်ခိုင်ခံ့စေခြင်းငှာ ဤ တမ္ဗပဏ္ဏိ (သီဟိုဠ်) ကျွန်းသူကျွန်းသား မိဘနှစ်ပါးမှ မွေးဖွားသော တမ္ဗပဏ္ဏိကျွန်းသားသည် တမ္ဗပဏ္ဏိကျွန်း၌ သာသနာဘောင်သို့ဝင်ရောက်၍ ဘုရားရှင်၏ ဝိနည်းတော်တို့ကို သင်အံလေ့ကျက်ကာ ရွတ်ဆိုမှသာ ဗုဒ္ဓသာသနာတည်တံ့ခိုင်မြဲမည်’’ဟု ပြန်ပြော၏။ ထိုအရည်အချင်းအားလုံးနှင့် ပြည့်စုံသူမှာ မဟာအရိဋ္ဌဖြစ်လေရာ ရှင်မဟိန္ဒ အမိန့်ရှိသည့်အတိုင်း ဝိနည်းတော်တို့ကိုရွတ်ဆို၍ ဗုဒ္ဓသာသနာခိုင်မြဲစေရန် ပြင်ဆင်သမှု ပြုရလေသည်။ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ပြုလုပ်ခဲ့သော ပထမသင်္ဂါယနာတင်ပွဲကို စံနမူနာထား၍ အစီအစဉ်တို့ကို ပြုလုပ်ခဲ့၏။

နောက်လိုက်ရဟန်း တစ်ထောင်စီပါရှိသည့် မဟာထေရ်ကြီး ခြောက်ဆယ့်ရှစ်ပါးသည် ထူပါရာမ၌ စုဝေးကြလေသည်။ မဟာအရိဋ္ဌမထေရ်လည်း ရဟန်းငါးရာအား ဝိနည်းတော်ကို ပို့ချသင်ကြားပေး၏။ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းလည်း ထိုဝိနည်းတော် ရွတ်ဆိုသည့် အခမ်းအနားသို့ ကိုယ်တိုင် တက်ရောက် နာကြား၏။ ထိုသို့ပင် သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် ဗုဒ္ဓသာသနာသည် ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း လက်ထက်တွင် ခိုင်ခံ့စွာ တည်မြဲလျက် ရှင်သန်တိုးတက်လာခဲ့ပေသည်။

ဘိက္ခုနီသာသနာ သီဟိုဠ်သို့ ရောက်ရှိခြင်း

သီဟိုဠ်ကျွန်းမှ ဒေဝါနံပိယတိဿမင်း၏ ပင့်လျှောက်ချက်အရ သင်္ဃမိတ္တာနှင့် နောက်ပါအခြွေအရံတို့သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်လာခဲ့ကြ၏။ အနုလာမင်းသမီးအမှူးပြုသော မင်းသမီးငါးရာတို့လည်း သင်္ဃမိတ္တာထံ၌ ဘိက္ခုနီမအဖြစ် ကူးပြောင်းခဲ့သည်။ ဥပါသိကာဝိဟာရဟု ခေါ်တွင်သည့် ဘိက္ခုနီမကျောင်းတွင် သီတင်းသုံးကြ၏။ ထိုနေရာဒေသ၌ပင် နောက်ထပ် ဘိက္ခုနီမကျောင်းတော် ဆယ့်နှစ်ဆောင်ကို ထပ်မံဆောက်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့အနက် ကျောင်းတော်သုံးခုမှာ ထင်ရှားကျော်ကြားလှ၏။ ထိုထင်ရှားသော ကျောင်းတော်တို့၏ အမည်များမှာ ကူပယဋ္ဌိဥပိတဃရ၊ ပိယဥပိတဃရနှင့် အရိဋ္ဌဥပိတဃရတို့ဖြစ်၏။ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဗောဓိပင်ကို ပင့်ဆောင်သယ်ယူလာသော သင်္ဘော၏ လင်းယဉ်တိုင် တက်မနှင့် တက်တို့ကို ထိုကျောင်းသုံးဆောင်တွင် တစ်ခုစီ သိမ်းဆည်းထားခဲ့၏။ သို့ဖြင့် လင်းယဉ်တိုင် ထားအပ်သော ကျောင်းတော်ကို ကူပယဋ္ဌိဥပိတဃရ၊ တက်မထားအပ်သော ကျောင်းတော်ကို ပိယဥပိတဃရနှင့် တက်ထားအပ်သော ကျောင်းတော်ကို

အရိဋ္ဌပိတဃရဟု ခေါ်တွင်ခြင်းဖြစ်၏။ ဥပသိက ဝိဟာရတွင် သီတင်းသုံးသော ဘိက္ခုနီမတို့ကို ဟတ္ထာဠှကဘိက္ခုနီမများဟုလည်း ခေါ်တွင်၏။ (ဟတ္ထာဠှက ဘိက္ခုနီမ ကျောင်းတော်များ ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသည့် အကြောင်းအရာတို့ကို မဟာဝံသတွင် အကျယ်ပါရှိပါသည်။) ဤသို့ပင် ဘိက္ခုနီသာသနာသည် သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် အခြေစိုက်ခဲ့ပါသည်။

ဒေဝါနံပိယတိဿမင်းလည်း အနှစ်လေးဆယ်စိုးစံပြီးနောက် နတ်ရွာစံလေရာ ညီတော်ဥတ္တိယနန်းတက်၍ ဆက်လက်စိုးစံ၏။ ဥတ္တိယမင်း နန်းစံရှစ်နှစ်မြောက်တွင် ရှင်မဟိန္ဒသည် စေတိယပဗ္ဗတ၌ သီတင်းသုံးနေစဉ် ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်တော်မူသည်။ ထိုသောအခါ ရှင်မဟိန္ဒသည် သိက္ခာတော် (ဝါတော်)ခြောက်ဆယ်ရှိပြီဖြစ်သဖြင့် သက်တော်မှာ ရှစ်ဆယ် ဖြစ်ပေသည်။ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာပြုရန် သက်တော် သုံးဆယ်နှစ်နှစ်တွင် ရောက်ရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ ရှင်မဟိန္ဒ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ပြီး နောက်နှစ်တွင်ပင် သံဃမိတ္တာထေရီမလည်း ဟတ္ထာဠှကဝိဟာရ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူသည်။

ဤသို့ပင် ရှင်မဟိန္ဒမထေရ်နှင့် သံဃမိတ္တာထေရီမတို့ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူကြသော်လည်း ၎င်းတို့ မျိုးစေ့ချခဲ့သော ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် ယနေ့ထက်တိုင် ရှင်သန်လျက်ရှိနေပေသည်။ ရှင်မဟိန္ဒ သီတင်းသုံး နေထိုင်ခဲ့သည့် တောင်သည် မိဟိန္တလေ (မဟိန္တထလ) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မထေရ်မြတ် သီတင်းသုံးခဲ့သည့် ဂူကို မဟိန္ဒဂုဟာ (မဘိန္ဒဂုဟာ)ဟူ၍လည်းကောင်း ယနေ့တိုင် ထင်ရှားရှိ၏။ နှစ်စဉ် နယုန်လပြည့်နေ့တွင် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို သီဟိုဠ်သို့ ရှင်မဟိန္ဒ ယူဆောင်ကာ မျိုးစေ့ချ ပျိုးထောင်ခဲ့သည့် အထိမ်းအမှတ် အဖြစ်ဖြင့် မဟာမဟိန္ဒဥဿဝ (ရှင်မဟိန္ဒ အထိမ်းအမှတ်) ပွဲသဘင်ကျင်းပလေ့ ရှိသည်။ မြောက်မြားစွာသော ဘုရားဖူး ဧည့်သည်များသည်လည်း မထေရ်မြတ် သီတင်းသုံးတော်မူရာ ကျောက်တောင်ယက်သို့ တက်ရောက် ဖူးမြော်လေ့ရှိကြသည်။ ဤသို့ပင် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် ရှင်မဟိန္ဒမထေရ်နှင့် သံဃမိတ္တာ ထေရီမတို့၏ စတင်ပျိုးထောင်မှုကြောင့် သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာ) တွင် ရှင်သန်ဖွံ့ဖြိုးခဲ့ပါသတည်း။

ဒေါ်ခင်သိန်း (၁)

ဌာနမှူး
အရှေ့တိုင်းပညာဌာန
ရန်ကုန်ဟက္ကသိုလ်

မှတ်ချက်။ ။မြန်မာနိုင်ငံသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာရောက်ရှိပုံကို တတိယနှစ် ဝိဇ္ဇာတန်းတွင် အရှေ့တိုင်း ယဉ်ကျေးမှု သင်ရိုးဖြင့် ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

အပိုင်း (၂)။ ။ဤအပိုင်းတွင် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သရေခေတ္တရာ၊ပုဂံ၊ပုပ္ပား စသည့် သမိုင်းဝင်ဒေသများ (**Historical Sites**)၊ ရွှေတိဂုံ၊ ကမ္ဘာအေး၊ မန်းစက်တော် စသည့် သမိုင်းဝင် စေတီပုထိုးများနှင့် ၎င်းတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော ဘုရားပွဲတော်များ၊ ဆွမ်းတော်ကြီးတင်၊ ဆွမ်းကြီးလောင်း စသည့် အလှူဒါနပွဲများအကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာတို့၏ မင်္ဂလာအခမ်းအနားများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ထီးသုံးနန်းသုံး မင်္ဂလာပွဲများ၊ အများပြည်သူတို့ လိုက်နာပြုလုပ်ကြသည့် မင်္ဂလာပွဲများ၊ ရခိုင်မင်္ဂလာ၊ ထားဝယ်မင်္ဂလာ စသည့် လူမျိုးစုတို့အလိုက် ပြုလုပ်သော မင်္ဂလာအခမ်းအနားများကို သင့်လျော်ရုံ ဖော်ပြထားပါသည်။

အပိုင်း (၃)။ ။ဤ၌ မြန်မာ့အတွေးအခေါ်များကို လောကီ၊ လောကုတ္တရာ နှစ်ဌာနခွဲ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ လောကီအတွေးအခေါ်များကို မင်္ဂလာတရား ၃၈ ပါး၊ သင်္ဂါလောဝါဒသုတ် စသည့် လောကီ လူ့ဘဝ ကြီးပွားတိုးတက်ရေး၊ လူတို့၏ လူပီသစွာ စရိုက်ကောင်း၊ လက္ခဏာကောင်းများ ပေါ်ထွန်းရေးတို့အတွက် လိုအပ်သော လူ့ကျင့်ဝတ်တို့ကို ဖော်ပြထားပါသည်။

လောကုတ္တရာအတွေးအခေါ်ပိုင်းတွင် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ အတွေးအခေါ်တွင် စွဲမြဲနေသော ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်များ ဖြစ်သည့် လက္ခဏာရေးသုံးပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊နိဗ္ဗာန်စသည်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

တစ်ဆက်တည်းမှာပင် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုနယ်ပယ်တွင် အခန်းကဏ္ဍတစ်ခု အနေဖြင့် တည်ရှိနေသည့် နီတိစာပေများအကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

စာသင်သားတို့သည် အထက်ပါ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု၊ အရှေ့တိုင်း ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို လေ့လာဖတ်ရှုခြင်းဖြင့် မိမိလူမျိုး၊ မိမိယဉ်ကျေးမှုတို့ကို အခြေအမြစ်ကျကျ သိရှိနားလည်ပြီး ပိုမိုမြတ်နိုးလာလိမ့်မည်။ ထိုသို့ချစ်မြတ်နိုးလာသည်နှင့်အမျှ မကောင်းသော စရိုက်လက္ခဏာများကို ပယ်ရှား၍ လူ့ဘောင်လောကအတွက် တကယ်တမ်း လိုအပ်သော **မှုထုဇဉ်သူတော်စင်** ဖြစ်မြောက်လာလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မျှော်မှန်းပါသည်။

၂။ ယိုးဒယား (ထိုင်းနိုင်ငံ)

ယိုးဒယား (ထိုင်း) နိုင်ငံသို့ ဗုဒ္ဓဘာသာ ရောက်ရှိပုံ

ရှေးအခေါ် ယိုးဒယား၊ ယခုခေတ်အခေါ် ထိုင်းနိုင်ငံသည် သီဟိုဠ်၊ မြန်မာ၊ ယိုးဒယား၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ လော ဟူသော ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်သည့် ငါးနိုင်ငံအနက် တစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း ကိုးဆယ်မျှသော နိုင်ငံသားတို့မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဖြစ်ပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာကို နိုင်ငံတော် ဘာသာအဖြစ် ကြေညာထားသော နိုင်ငံလည်း ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ဘီစီသုံးရာစု ကာလ အသောကမင်းတရားကြီး လက်ထက်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံပြင်ပသို့ ရောက်ရှိပျံ့နှံ့သွားကြောင်း ငြင်းချက်မရှိ လက်ခံထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ဆက်တည်းမှာပင် သီဟိုဠ်နိုင်ငံရှိ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာများသည် မြန်မာ၊ ထိုင်း စသော အရှေ့တောင်အာရှ နိုင်ငံအချို့သို့ ရောက်ရှိသွားကြောင်းကို သဘောတူ လက်ခံကြပါသည်။

သို့ရာတွင် သက်တော်ထင်ရှားရှိသည့် ဗုဒ္ဓလက်ထက်တော်က ထိုနိုင်ငံများသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာရောက်ရှိသည်ဟူသော အချက်ကိုကား သုတေသန ပညာရှင်များက အစဉ်အလာ ယုံကြည်ချက် အဖြစ်သာ လက်ခံထားကြပါသည်။ ယခု ယိုးဒယားနိုင်ငံသို့ ဗုဒ္ဓဘာသာရောက်ရှိခြင်းကို အစဉ်အလာ မှတ်တမ်းများမှလည်းကောင်း၊ သမိုင်းဆိုင်ရာ ရုပ်တု၊ ရုပ်ကြွ၊ အုတ်ခွက်၊ ကျောက်စာ စသည့် အထောက်အထားများမှလည်းကောင်း စာသင်သားတို့နှင့် လက်လှမ်းမီရုံ ထုတ်နုတ်ဖော်ပြပါမည်။

(၁) ဘီစီခြောက်ရာစု

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ဘီစီ ခြောက်ရာစု ကုန်ဆုံးလုကာလ၌ အိန္ဒိယနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်း နီပေါနယ်စပ်၌ ပွင့်တော်မူခဲ့သည်။ ထိုအချိန်အတွင်းမှာပင် ဗုဒ္ဓသာသနာသည် ယိုးဒယားနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်ဟု အစဉ်အလာမှတ်တမ်းများက ဆိုပါသည်။ ထိုအဆိုများအနက် ယခု အယုဒ္ဓယမြို့ဟောင်း၏ အရှေ့ဘက် သရဗုရီခရိုင် (**Siraburi District**) အတွင်းရှိ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတ ခေါ် တောင်ကုန်းပေါ်၌ တည်ရှိနေသော စက်တော်ရာတစ်ဆူကို အစွဲပြု၍ တင်ပြသောအဆိုမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းပါသည်။

ထိုစက်တော်ရာကို အယုဒ္ဓယခေတ် ၁၇ ရာစုတွင် အုပ်စိုးသော ဆွန်ဓာမ် (**Song Dhorm**) ဘုရင်လက်ထက်တွင် တွေ့ရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုပါ

သည် (မြန်မာနိုင်ငံရှိ မန်းစက်တော်ကို သာလွန်မင်းတရားကြီး လက်ထက် တောင်ဖီလာဆရာတော် တွေ့ရှိပုံနှင့် နောက်ခံအကြောင်းများ အလွန်တူညီနေကြောင်း သတိပြုသင့်ပါသည်)။

ထိုခြေတော်ရာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၊ ပုဏ္ဏောဝါဒသုတ်လာ စူဠပုဏ်၊ မဟာပုဏ် ဇာတ်လမ်းကို ကိုးကား ဖော်ပြကြပါသည်။ (မန်းစက်တော်သမိုင်းကလည်း ဤဇာတ်လမ်းကိုပင် ကိုးကားပါသည်။)။ ထိုဇာတ်လမ်း၌ ကုန်သည်ညီနောင် ၂ ဦးအနက် အစ်ကိုဖြစ်သူ မဟာပုဏ်သည် သုနာပရန္တတိုင်းမှ သာဝတ္ထိပြည်သို့ ကုန်ကူးရန်အသွား ဗုဒ္ဓတရားတော်ကိုနာရပြီး ရဟန်းပြုသည်။ တရားထူးရ၍ မကြာမီ ရဟန္တာဖြစ်သည်။ ညီငယ် စူဠပုဏ်အား ချီးမြှောက်လိုသဖြင့် ဘုရားရှင်အား ပင့်တော်မူပြီး တရားရစေသည်။ ဘုရားရှင်သည် စူဠပုဏ်ရှိရာသို့ အကြွ လမ်းခရီး၌ သစ္စဗန္ဓ ရသေ့၏ တောင်းပန်ချက်အရ ရသေ့နေရာ တောင်ပေါ်၌ ခြေတော်ရာတစ်ဆူ၊ နဂါးတို့ တောင်းပန်ချက်အရ နမ္မဒါမြစ်ကမ်း၌ ခြေတော်ရာတစ်ဆူ ချတော်မူခဲ့သည်ဟု အဋ္ဌကထာဆရာက ဖွင့်ဆိုခဲ့ပါသည်။

ဤ၌ ကြားဖြတ်တင်ပြလိုသောအချက်မှာ ယိုးဒယား မှတ်တမ်းများဖြစ်ပါသည်။ ရှေးဟောင်းပါဠိမှတ်တမ်းတစ်ခုကို ကိုးကားပြီး ဘုရားရှင်၏ ခြေတော်ရာ ၅ ဆူ ရှိသည်ဟု ၎င်းတို့ ယုံကြည်ကြပါသည်။ မှတ်တမ်းအရ (၁) သုဝဏ္ဏမာလိက၊ (၂) သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတ၊ (၃) သုမနကူဋ၊ (၄) ယောနကတိုင်းနှင့် (၅) နမ္မဒါမြစ်ကမ်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

၎င်းတို့အနက် သုဝဏ္ဏမာလိကသည် မည်သည့်အရပ်ဖြစ်သည်ဟု မသိသေးပါ။ သုမနကူဋမှာ သီဟိုဠ်နိုင်ငံရှိ တောင်ကုန်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယောနကတိုင်းမှာ ပန်ဂျပ်ပြည်နယ် သို့မဟုတ် အာဖဂန်နစ္စတန် ဖြစ်သည်။ နမ္မဒါမြစ်မှာ အိန္ဒိယပြည်အလယ်ပိုင်းမှ မဒရပ်ကမ်းခြေသို့ စီးဝင်နေသောမြစ်ဖြစ်သည်။ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတမှာ ယခု ထိုင်းနိုင်ငံ သရဗုရိခရိုင်အတွင်းရှိ တောင်ကုန်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ဤသို့ဆိုနိုင်သော အထောက်အထားတစ်ခုလည်း ရှိသည်။ ခရစ်နှစ် ၁၇ ရာစု ဆွန်ဓာမ်ဘုရင်လက်ထက်တွင် ယိုးဒယားရဟန်းတော်အချို့သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဘုရားဖူးကြွသည်ဟု မှတ်တမ်း အတိအကျ ရှိပါသည်။ ထိုရဟန်းများ သီဟိုဠ်သို့ ရောက်သောအခါ သီဟိုဠ်ရဟန်းများက 'သင်တို့နိုင်ငံရှိ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတပေါ်တွင်လည်း ဗုဒ္ဓခြေတော်ရာ အစစ်တစ်ဆူရှိသည်။

ထိုသို့ရှိလျက် အဘယ်ကြောင့် သီဟိုဠ်သို့ ဘုရားဖူးလာကြသနည်း’ဟု ပြောဆိုကြသည်။

ထိုရဟန်းတော်များ ယိုးဒယားသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိပြီး ဘုရင်အား မိန့်ကြားရာ ဘုရင့်အမိန့်ဖြင့် ခြေတော်ရာကို ရှာဖွေရာမှ ဤသို့တွေ့ရှိခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ဤမှတ်တမ်းအရ ဗုဒ္ဓသာသနာသည် ယိုးဒယားနိုင်ငံသို့ ဘီစီ ခြောက်ရာစုကာလကပင် ရောက်ရှိခဲ့သည်ဟု ယုံကြည်ကြပါသည်။ သို့သော် ၎င်းသည် အစဉ်အလာ ယူဆချက်သာ ဖြစ်သည်။

(၂) ဘီစီသုံးရာစု

တစ်ဖန် ဘီစီသုံးရာစု အသောက မင်းတရားကြီးလက်ထက်တွင် ကိုးတိုင်း ကိုးဌာနသို့ သာသနာပြုစေလွှတ်ရာတွင် သုဝဏ္ဏ ဘူမိသို့ရှင်သောဏနှင့် ရှင်ဥတ္တရတို့ ရောက်ရှိသာသနာပြုကြသည်ဟု သီဟိုဠ်မှတ်တမ်းဖြစ်သည့် ဒီပဝံသနှင့် မဟာဝံသကျမ်းများက ဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းဌာနများအနက် သုဝဏ္ဏဘူမိဟူသော အမည်သည် အသောက ကျောက်စာတွင် မပါသဖြင့် မဟုတ်ဟု အချို့က ဆိုသည်။သို့သော် အသောကကျောက်စာများ၌မပါသည့် ဟိမဝန္တာ တောင်တန်း ဒေသများသို့လည်း သာသနာပြု ရောက်ရှိကြောင်း အထင်အရှား သိရသဖြင့် သုဝဏ္ဏဘူမိသို့ သာသနာပြုရောက်ရှိသည်ဟူသော အဆိုမှာ အကြောင်းခိုင်လုံသည်ဟု ပြန်လည်ချေပကြပါသည်။

သုဝဏ္ဏဘူမိနှင့် သုဝဏ္ဏဒီပ ဟူသော စကားများသည် မြန်မာ၊ ယိုးဒယား၊ကမ္ဘောဒီးယားမှ ဆူမတြာ၊ ဂျာဗားအထိ ကျယ်ပြန့်သော အင်ဒိုချိုင်းနား ကျွန်းဆွယ်ကြီးတစ်ခုလုံးကို ဆိုသည်ဟု သုတေသီတို့ လက်ခံကြပါသည်။ တစ်ဖန် သုဝဏ္ဏဘူမိ(ရွှေမြေ)နှင့်သုဝဏ္ဏဒီပ(ရွှေကျွန်းများ)တို့ကွဲပြားစေရန် မြန်မာ၊ယိုးဒယား၊ကမ္ဘောဒီးယားစသည့် ကုန်းမြေကိုသာ သုဝဏ္ဏဘူမိဟု သတ်မှတ်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာတို့က သုဝဏ္ဏဘူမိသထုံသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာရောက်ရှိသည်ဟု ယူဆသကဲ့သို့ ယိုးဒယား၊ ကမ္ဘောဒီးယားစသည့် နိုင်ငံများကလည်း သူတို့နိုင်ငံသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာပြုရောက်ရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ (ယခု ဖရာ့ပထုမ်(**Prah Pathom**)စေတီတော် တည်ရှိရာနေရာသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင်ကျော်က Sirichai အမည်ဖြင့် တည်ရှိပြီး ရှင်သောဏနှင့် ရှင်ဥတ္တရတို့ သာသနာပြု ကြွရောက်ရာ ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ဖရာ့ပထုမ်စေတီ၏မူလပုံမှာ သီဟိုဠ်စေတီ **Dagoba** သဏ္ဌာန်ဖြစ်ပြီး

မွန်လက်ရာ ဖြစ်သည်။ ခမာ (Khmer) မင်းများ လက်ထက်တွင် အထွတ်တင်ကာ ကမ္ဘောဒီးယားပုံစံသို့ ပြောင်းခဲ့သည်။ လက်ရှိ ဉာဏ်တော်အမြင့်မှာ ၃၃၄ ပေ (မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၌ ၃၅၇ ပေဟု ပြသည်။) ရှိသဖြင့် ရွှေတိဂုံစေတီတော်ထက်ပင် ပေ ၅၀ နီးပါး ပိုမြင့်သည်။)

(၃) ခရစ်နှစ်ဦးများ

ခရစ်နှစ်ဦးပိုင်း ကာလများတွင် ယိုးဒယားနိုင်ငံသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာ ရောက်ရှိသည်ဟူသော အချက်များမှာ အလွန်သေချာလျက်ရှိသည်။ယိုးဒယား နိုင်ငံ အရှေ့အနောက် တောင်မြောက် အနှံ့အပြား၌ တွေ့ရသော အုတ်ခွက် ဘုရားများ ဆင်းတု ရုပ်တုများ စသည်တို့က ဤအချက်ကို သက်သေထူလျက် ရှိပါသည်။

နာမည်ကျော် မြဘုရားမှာ ခရစ်နှစ် ၁ ရာစု အိန္ဒိယနိုင်ငံ အနောက်မြောက် ဗက်ထရီးယား ဒေသ၌ စိုးစံခဲ့သည့် မိလိန္ဒဘုရင် (Menandros)၏ ဆရာ အရှင်နာဂသေန(ရှင်နာဂသိန်) ထုလုပ်ကိုးကွယ်ခဲ့သည်ဟု ယုံကြည်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် သုတေသနသဘောအရ ခိုင်လုံသော အထောက်အထား မရသေးပါ။

ခိုင်လုံသော အထောက်အထားများအနက် ဗန်ကောက် မြို့တော်မှ အနောက်ဘက် မိုင် ၃၀ ကွာဝေးသည့် ဖရာ့ပထုမ်တစ်ဝိုက်၌ တွေ့ရှိရသော အုတ်ခွက်ဘုရားများမှာ အစောဆုံးဖြစ်ပါသည်။ထိုအုတ်ခွက် ဘုရားများသည် အနုပညာ လက်ရာအရလည်းကောင်း၊ ရေးထိုးထားသော ယေဓမ္မာ....ပါ အက္ခရာပုံပန်းသဏ္ဌာန်များ အရလည်းကောင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဂုတ္တမင်းများ စိုးစံသည့် ခရစ်နှစ် ၄ ရာစုမှ ၇ ရာစု ကာလအဘောအတွင်း ထုလုပ်ခဲ့သည့် လက်ရာများဟု ယူဆရပါသည်။

(ဤအချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်း၌ ပျူတို့ စိုးမိုးနေပြီး သရေခေတ္တရာတစ်ဝိုက်၌လည်း အလားတူ ယေဓမ္မာ....ဂါထာပါ အုတ်ခွက်ဘုရားများ တွေ့ရှိရကြောင်း သတိပြုပါ။) ဤအထောက်အထားများအရ ဗုဒ္ဓသာသနာသည် ခရစ်နှစ် ၄ ရာစုထက် နောက်မကျဘဲ ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည်စိတ်ချစွာ ယူဆရပါသည်။ ဤဒေသမှာပင် တွေ့ရှိရသည့် အနောက်နိုင်ငံသားများ ထိုင်သကဲ့သို့ ထိုင်နေဟန် (Europeanmanner) ဖြင့် ထုလုပ်ထားသည့် အုတ်ခွက်ဘုရားပုံတော်များမှာလည်း ဂုတ္တမင်းများ တန်ခိုးထွားခဲ့သည့် ခေတ်တွင် တည်ဆောက်ခဲ့သော အဂျန္တာ (Ajanta)၊

အယ်လိုရာ (Ellora) စသည့် လိုဏ်ဂူများတွင် တွေ့ရသော ပုံတော်များ အတိုင်း ဖြစ်နေသည်။ အဂျန္တာလက်ရာများမှာ ခရစ်နှစ်ငါးရာစုတွင် ထုလုပ်ခဲ့သည့် လက်ရာများဖြစ်သဖြင့်ထိုအချိန်မှာပင် ယိုးဒယားနိုင်ငံသို့ဗုဒ္ဓသာသနာ ရောက်ရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုရပါမည်။

ဖရာ့ပထုမ်ကဲ့သို့ အလားတူတွေ့ရှိရသောနေရာမှာ ပွန်တုက် (Pong Tuk)ရွာဖြစ်သည် (ထိုနေရာသည် ဗန်ကောက်မြို့တော်မှ တောင်ဘက်စူးစူး ကျွန်းဆွယ်နှင့် ပီနန်သို့သွားရာ ရထားလမ်းတွင် ရှိသည်။)။၁၉၂၇ ခုနှစ် ထိုရွာအနီးရှိ ငှက်ပျောတောအတွင်း၌ လိုဏ်ဂူတစ်ခုကို အမှတ်မထင် တွေ့ရသည်။ဂူဟုဆိုရသော်လည်း အပေါ်ထပ်အဆောက်အအုံမပါ။မြေကြီးအတွင်း ဂူသဖွယ်ပြုလုပ်ထားသည့် ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံတစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။

ထိုလိုဏ်ဂူအတွင်းမှ ရွှေဆင်းတု၊ ငွေဆင်းတု၊ ကြေးဆင်းတုနှင့် ဓမ္မစကြာ ပုံစသည့် အဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ရှေးဟောင်းအထောက်အထားများကို တွေ့ရသည်။ဓမ္မစကြာပုံတော်မှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော် ကိုးကွယ်မှုမပေါ်ပေါက်သေးမီ(ခရစ်နှစ် ၁ ရာစု)သင်္ကေတကိုးကွယ်မှု(Symbol worship) စတင် ပေါ်ပေါက်ချိန်က အမှတ်အသားမျိုး ဖြစ်သဖြင့် R.C. Majundar စသောပညာရှင်များက ခရစ်နှစ် ၂ ရာစုလောက်ကပင် ယိုးဒယားနိုင်ငံသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာရောက်ရှိခဲ့သည်ဟု ယူဆကြပါသည်။

ဆင်းတုတော်တို့၏ လက်ရာနှင့် ဟန်ပန် အနေအထားများမှာ ဂုတ္တခေတ် လက်ရာများနှင့် တစ်ထပ်တည်းဖြစ်ပြီး အနုပညာလက်ရာ အလွန်တရာမြောက် လှပေသည်။ ထိုလက်ရာများမှာ အနောက်ဘက်တွင် ဖရာ့ပထုမ်၊ အရှေ့ဘက် တွင် ဥဗုန်(U bon)ဒေသများတွင် တွေ့ရသော အုတ်ခွက် ရုပ်တုများနှင့် လည်း တူညီနေသည်။ ထိုအုတ်ခွက်ရုပ်တုများကို ယိုးဒယား နိုင်ငံတွင်းမှာပင် ပြုလုပ်လေသလား၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ တစ်ဆင့် တင်သွင်းလေသလား ဟူသော မေးခွန်းကိုမူ မည်သည့် ပညာရှင်မှ မဖြေဆိုနိုင်သေးပါ။ ထိုလက်ရာများ၏ ခေတ်ကာလကို ခရစ်နှစ် ၆ ရာစုတစ်ဝိုက်ဟု သတ်မှတ်ကြပါသည်။

ဤအချိန်ကာလအထိ ယိုးဒယားနိုင်ငံအတွင်း ပျံ့နှံ့လျက်ရှိသော ဗုဒ္ဓဘာသာမှာ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ (ဟိနယာန)ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရသည်။

မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာ ဝင်ရောက်လာခြင်း

ကမ္ဘောဒီးယားခေါ်ခမာ (Khmer)လူမျိုးတို့သည် ခရစ်နှစ်၁၀၀၀ ဝန်းကျင်တွင် ယိုးဒယားနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်း မဲနမ် (Menan) မြစ်ဝှမ်းအထိ

စိုးမိုးလာကြသည်။ ခမာဘုရင်များသည် အာဏာလက်ရှိ အုပ်စိုးနေသော မွန်ဘုရင်တို့လက်မှ အာဏာသိမ်းယူပြီး တောင်ပိုင်းမှ အလယ်ပိုင်း လော့ပုရိ (**Lopburi**) အထိ သိမ်းပိုက်ပြီး ခမာလက်နက်နိုင်ငံကို ထူထောင်လေသည်။ သူတို့သည် နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော် စိုးမိုးခဲ့ပြီး ယိုးဒယားနိုင်ငံ အတွင်း၌ ရှိရင်းဖြစ်သော ဗုဒ္ဓဘာသာကို တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ပြောင်းလဲ စေခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။

၁၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးခဲ့သည့် လော့ပုရိကျောက်စာအရ ခမာဘုရင်တို့သည် မဟာယာနဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ဟိနယာန ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ဗြာဟ္မဏဝါဒတို့ကို ကိုးကွယ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ထိုဘာသာဝါဒများသည် ယိုးဒယားနိုင်ငံအတွင်း တစ်စတစ်စ ပျံ့နှံ့လာမည်မှာ မလွဲပါပေ။ ဤအထောက်အထားများကို ပနွမ်ရမ်(**Panum Rung**)နှင့် မွန်တမ်(**Muang Tam**)တို့တွင် တည်ဆောက်ခဲ့သည့်ဘုရားများတွင် တွေ့ရပါသည်။ ထိုဘုရားများတွင် ဗြာဟ္မဏဝါဒ အမှတ်အသားများကို အထင်အရှားတွေ့ရပါသည်။

ထိုအချိန်က တိုင်းသူပြည်သားများသည် ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်ကြသော်လည်း ထီးနန်းဝန်းကျင်တွင် ဗြာဟ္မဏဝါဒထုံးတမ်းများ၊ အခမ်းအနားများ ဝန်းရံနေသည်ဟု ဆိုပါသည်။

ထိုသို့ နိုင်ငံအလယ်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းဒေသများ၌ ခမာမင်းတို့အာဏာ စိုးမိုးနေချိန်တွင် အနောက်တိုင်းသားများက (**Siamese**) ဟုခေါ်သော တိုင် (**Tai**) လူမျိုးတို့သည် ယိုးဒယားနိုင်ငံ၏ မြောက်ပိုင်းဒေသများသို့ ဝင်ရောက်လာကြပါသည်။ သူတို့သည် ခရစ်နှစ် ၉ ရာစု ဒုတိယပိုင်း၌ ပထမဆုံး နယ်ပယ်သစ်ကို ထူထောင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ တိုင်တို့ နောက်ဆုံးနေခဲ့သည့်ဒေသမှာ တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းနန်ချောင်(**Nan Chao**)ဖြစ်သည်။

နန်ချောင်တွင်ထွန်းကားသည့် အယူဝါဒကြီးများမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ကွန်ဖျူးရှပ်ဘာသာနှင့် တာအိုဘာသာတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုဘာသာကြီး သုံးခုအနက် တိုင်တို့နှင့်အတူ မဟာယာန် ဗုဒ္ဓဘာသာ ပါလာသည်ဟု ယူဆရပါသည်။ သို့ရာတွင် အနှစ်နှစ် အလလ တည်တံ့ခဲ့ပြီးသော ဟိနယာနဗုဒ္ဓဘာသာသည် ပျောက်ကွယ်မသွား၊ ဆက်လက် စည်ပင်လျက်ရှိကြောင်း အထောက်အထားများစွာ တွေ့ရပါသည်။

ခရစ်နှစ် ၇ ရာစုတွင် ခမာမင်းသမီးတစ်ပါး ဆမာဒေဝီ (**Chama Devi**) သည် ကျမ်းဂန်တတ် ရဟန်းတော်အပါး ၅၀၀ နှင့် တကွ ဟရိပုဉ္ဇပြည်နယ်ကို ထူထောင်သည်ဟု သမိုင်းသုတေသီများက ဆိုပါသည်။ ထိုမင်း

သမီးသည် မွန်အဆက်အနွယ်(ရာမညဒေသသထုံနှင့် ဆက်နေသည်)ဖြစ်သဖြင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှုမှာ ပိုမိုထွန်းကားသွားပါသည်(ထိုဒေသတစ်ဝိုက်၌ တွေ့ရသည့် မွန်ကျောက်စာများမှာ ပုဂံခေတ် မွန်ကျောက်စာ များနှင့် တူသည်ဟု ဆိုပါသည်။)။

ယိုဒေသ၌ ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသော သမိုင်းမှတ်တမ်း နှစ်စောင်ကို တွေ့ရသည်။ တစ်စောင်မှာ ဆမာဒေဝီဝံသ (**Chama Devi vamsa**) ခေါ် အယက်က ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော မင်းသမီးလေး၏ အကြောင်းကို အခြေခံသည့် မှတ်ဟမ်းဖြစ်သည်။ ထိုမှတ်တမ်းကို ၁၅ ရာစုအတွင်း ဗောဓိရံသီ မထေရ်မြတ် ရေးသားခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ နောက်တစ်စောင်မှာ ခရစ်နှစ် ၁၅၁၆ ခုနှစ်တွင် ရတနပညာ မထေရ် ပြုစုသော ဇိနကာလမာလိနီ (**The Garland of the Time of the Buddha**) ခေါ်ကျမ်းစာဖြစ်သည်။

ယနေ့ ဗုဒ္ဓဘာသာ

စင်စစ် ၁၃ ရာစု နောက်ပိုင်းတွင်ကား ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ဗြာဟ္မဏဝါဒတို့ကို အနိုင်ယူကာ ပြိုင်ဘက်ကင်းသော ဘာသာအဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစတင်၍ တိုးတက်လာခဲ့သော ဗုဒ္ဓသာသနာသည် ယနေ့လူဦးရေ ကိုးဆယ်ရာခိုင်နှုန်းနီးပါး ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာအဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ အသက် ၁၉ နှစ်ပြည့်ပြီးသူ တိုင်း ရဟန်းဘောင်သို့ တက်ရောက်ရသည်။ ဟည်ရှိဆဲ စေတီပုထိုး စသည့် သာသနိက အဆောက်အအုံတို့မှာလည်း တိုင်းပြည်လူဦးရေထက်ပင် များသေးသည်ဟု ဆိုပါသည်။ အနောက်တိုင်းသားတို့ကမူ သင်္ကန်းရောင် လွှမ်းသော နယ်မြေဟု ခေါ်ကြပါသည်။

၃။ ကမ္ဘောဒီးယား (ကမ်ပူးချား)

ကမ္ဘောဒီးယား (ကမ်ပူးချား) သို့ ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာ ရောက်ရှိလာပုံ

ရှေးက ကမ္ဘောဒီးယားဟု ခေါ်တွင်ခဲ့သည့် ကမ္ဘောဇတိုင်းပြည်ကို ယခုအခါ ကမ်ပူးချားဟု ခေါ်ပါသည်။ ကမ်ပူးချားနိုင်ငံမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့ဘက်ရှိ အင်ဒိုချိုင်းနားကျွန်းဆွယ်တွင် တည်ရှိ၏။ ၎င်းနိုင်ငံ၏ အရှေ့ဘက်တွင် လော (လာအို-Laos) နိုင်ငံရှိ၍ အနောက်ဘက်တွင်မူ ထိုင်း (ယိုးဒယား) နိုင်ငံ တည်ရှိနေပါသည်။ ရှေးယခင်ကမူ ဤကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ အမည်သည် ဖူနန်ဖြစ်သည်ဟု သုတေသီအချို့က ယူဆကြ၏။ သို့ရာတွင် နောက်ဆုံး လေ့လာယူဆချက်မှာ ဤကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် ဖူနန်နိုင်ငံ၏ လက်အောက်ခံနိုင်ငံငယ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၆ ရာစုအတွင်း ဖူနန်နိုင်ငံကို တွန်းလှန်ပုန်ကန်၍ ခွဲထွက်ကာ တသီးတခြား တိုင်းနိုင်ငံဖြစ်လာသည်ဟု လက်ခံယူဆထားကြပါသည်။ ထိုနောက်မှ ခမာဟူသော အမည်ကို အသုံးပြု ခေါ်တွင်ခဲ့ကြပါသည်။

ကမ္ဘောဒီးယား မှတ်တမ်းများအရ ဤနိုင်ငံ စတင်ပျိုးထောင်လာပုံကို ဤသို့ တွေ့ရှိရပါသည်။ ‘ဣန္ဒြပြဿ (**Indra prastha**) (ယခု ဒေလီ) ကို မင်းပြုအုပ်စိုးနေသော အာဒိစ္စဝံသ (**Aditya vamsa**) မင်းသည် မိမိ၏ သားတော်တစ်ပါးဖြစ်သည့် ပရထောမ် (**pra thom**) မင်းသားအား အမျက်ထွက်သဖြင့် တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်လိုက်၏။ မင်းသားသည် **ကုတ်သလောက်** (Kok thlok) တိုင်းပြည်သို့ရောက်သော် နန်းစံနေသည့် မင်းအား တိုက်ခိုက်အောင်နိုင်၍ မင်းပြုနေ၏။

မှတ်ချက်။ ။ကုတ်သလောက်ဆိုသည်မှာ ခမာအမည်ဖြစ်၍ သလောက် (**thlok**) ပင်များ ပေါက်ရာနယ်မြေဖြစ်သည့် ကမ္ဘောဇကို ဆိုသည်။

ထိုမင်းသားသည် ပင်လယ်ကမ်းခြေ၌ နဂါးမ (နာဂီ) တစ်ဦးနှင့်တွေ့ကာ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခဲ့၏။ နာဂီ၏ဖခင် နာဂရာဇာသည် ထိုတိုင်းနိုင်ငံကို ဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိသည့် ရေတို့ကိုသောက်မျိုကာ သမက်တော်၏ တိုင်းနိုင်ငံကို တိုးချဲ့ပေးခဲ့၍ မြို့တော်တစ်ခုကိုလည်း တည်ထောင်ပေးခဲ့၏။ ထို့နောက် တိုင်းပြည်၏ အမည်ကို ကမ္ဘောဇဟု ပြောင်းလဲမှည့်ခေါ်ခဲ့၏ဟု အဆိုရှိ၏။

ထိုမှတ်တမ်းကို ထောက်ခံသည့် အချက်တစ်ချက်မှာ ကမ္ဘောဇ၏ မြို့တော်ဖြစ်သည့် အင်ကော် (**Angkor**) အား ကူန္ဒြပြဋ္ဌပုရဟုလည်း ခေါ်တွင်ခဲ့၏။ တိုလမီ (**Ptolemy** ၏ အိန္ဒိယမြေပုံတွင် အင်ဒိုချိုင်းနား ကျွန်းဆွယ် အလယ်ပိုင်း၏ မြောက်ဘက်နားတွင် ကူန္ဒြပြဋ္ဌိုင်းခေါ် လူမျိုး တစ်မျိုး နေထိုင်လျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရကြောင်း ပါရှိလေသည်၊

ဖူနန်ဘုရင်များသည်လည်း သောမာခေါ် နဂါးမနှင့် ကောဏ္ဍည (ဗြာဟ္မဏ) မှ ပေါက်ဖွားလာသည်ဟု အယူရှိကြ၏။ သက္ကတဘာသာအရ လကို သောမဟု ခေါ်လေရာ လမင်းမှ ဆင်းသက်လာသူများဟုလည်း ယူဆကြ၏။

ကမ္ဘောဇမင်းများကိုမူ ရသေ့ကြီး ကမ္ဗုနှင့် မေရာခေါ် နတ်သမီးမှ ပေါက်ဖွား ဆင်းသက်လာခဲ့သည်ဟု အယူရှိကြ၏။ သို့ဖြစ်၍ တိုင်းပြည်ကိုလည်း ရသေ့ကြီး၏အမည်ကို စွဲ၍ ကမ္ဗုဇ > ကမ္ဗောဇဟု ခေါ်တွင်ကြောင်း ယူဆကြ၏။ ထိုအကြောင်းအရာတို့ကို ခရစ်သက္ကရာဇ် ၉၄၇ ခုနှစ်ထိုး ဘက်သိုင်းစမ်ကရောင် (**Baksei Camkron**) ကျောက်စာ၌ တွေ့ရှိရ၏။ သို့ရာတွင် ထိုအယူအဆမှာ ကြာရှည်မတည်တံ့ဘဲ နာဂီမှဆင်းသက်သည့် အယူအဆသည်သာ ကျန်ရှိ တည်တံ့ နေပါသည်။ ယခုခေတ်အခါအထိ မင်္ဂလာအခမ်းအနားတို့တွင် ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်သည့်အခါ သောမာနာဂီနှင့် ဗြာဟ္မဏ ကောဏ္ဍည၏ အမည်များ ပါရှိနေသည်ကို သိရှိရပါသည်။

ဖူနန်နှင့် ကမ္ဘောဇတို့တွင် နဂါးအမျိုးအနွယ်မှ ဆင်းသက်လာသည်ဟူသော အယူအဆမှာ စွဲမြဲခိုင်မာလျက်ရှိသည်ဟု ယူဆရသည့်အချက် တစ်ချက်မှာ နဂါးရုပ်တု မြောက်မြားစွာကိုလည်း ကမ္ဘောဒီးယားတွင် ယခုထက်တိုင် တွေ့ရှိရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ နဂါးကို ယုံကြည်သက်ဝင်ထားကြသော်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်ကြကြောင်းကိုလည်း လေ့လာသိရှိရပေသည်။

တရုတ်မှတ်တမ်းအရ တရုတ်ပြည်တွင် ဝုမင်းဆက် (**Wou Dynasty**) ဖြစ်သည့် ဆွန်ကွန် (**Souen K'iuan–222–251 A.D.**) မင်းလက်ထက်တွင် ကင်တိုင် (**Kang Tai**) နှင့် ချောင်ယင် (**Chou Ying**) ဆိုသူနှစ်ဦးအား သံအဖြစ် ဖူနန်သို့ စေလွှတ်ခဲ့၏။ ခရစ်နှစ် ၂၄၅–၂၅၀ အတွင်းတွင် ဖြစ်၏။ ထိုသံအရာရှိနှစ်ဦးတို့သည် ဖူနန်တွင် အိန္ဒိယတိုင်းသား ချင်ဆောင် (**Chen–Song**) နှင့် တွေ့ဆုံကြရာ အိန္ဒိယပြည်အကြောင်းကို မေးမြန်းကြ၏။ ချင်ဆောင်ကလည်း 'အိန္ဒိယပြည်မှာ ဗုဒ္ဓ၏သာသနာတော် စည်ပင်ပြန့်ပွားသည့်ဒေသဖြစ်ကြောင်း၊ တိုင်းပြည်မှာ စည်ပင်ဝပြောလျက် တိုင်းသူ

ပြည်သားတို့မှာလည်း ရိုးသားကြကြောင်း၊ တိုင်းပြည်အနှံ့အပြားမှ ကုန်သည်တို့လည်း ကုန်းကြောင်း ရေကြောင်းဖြင့် လာရောက်ကြကာ ရတနာ ရွှေငွေ စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဇိမ်ခံပစ္စည်းများကိုလည်းကောင်း ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားကြကြောင်း၊ ကိအာဝေ (**Kiawei=Kapilavastu**)၊ ချေဝေ (**Che wai=S'ravasti**) စသော မြို့ကြီးများလည်း ရှိကြောင်း' စသည်တို့ကို ပြန်ပြောပြ၏။

ထိုသို့ဖြင့် တရုတ်မှတ်တမ်းများအရ ဖူနန်နိုင်ငံသို့ ခရစ်နှစ် ၃ ရာစုကပင် အိန္ဒိယနိုင်ငံသားတို့ ရောက်ရှိနေပြီ ဖြစ်ကြောင်းကို သိရပါသည်။ ချင်ဆောင်၏ အထက်ပါပြောဆိုချက်ကို လေ့လာပါက ထိုအချိန်က အိန္ဒိယပြည်တွင် ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ထွန်းကားနေသည့် အခါသမယ ဖြစ်ရကား ဖူနန်သို့လည်း ချင်ဆောင်ကဲ့သို့သော အိန္ဒိယတိုင်းသားတို့နှင့်အတူ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ရောက်ရှိလာမည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်နှင့်အတူ ဟိန္ဒူဝါဒသည်လည်း ရောက်ရှိမည်မှာ မလွဲပေ။ ဟိန္ဒူဝါဒနှင့် ဗုဒ္ဓသာသနာသည် ထိုဒေသတွင် စင်ပြိုင်ထွန်းကားပေမည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

ခရစ်နှစ် ၆ ရာစုမတိုင်မီ ခေတ်အခါကာလအတွင်း အကြောင်းအရာတို့ကို တရုတ်မှတ်တမ်းများအရသာ ခန့်မှန်း သိရှိနိုင်ပေရာ လီယန် (**Liang**) မင်းဆက် မှတ်တမ်းများအရ အောက်ပါတို့ကို သိရှိရပါသည်။ ခရစ်နှစ် ၃၅၇-၄၂၄ အတွင်းတွင် အိန္ဒိယ ဗြာဟ္မဏတစ်ဦး ဖြစ်သူ ကောဏ္ဍညသည် ဖူနန်သို့ရောက်ရှိကာမင်းအဖြစ်စိုးစံနေခဲ့၏။ ၎င်းကောဏ္ဍညမင်း၏ အဆက်အနွယ်ဖြစ်သည့် ဇယဝါရ်မန်မင်း (**Jayavarman**)သည် ခရစ်နှစ် ၅၀၃ ခုတွင် ဗုဒ္ဓရုပ်တုတော်ကြီး တစ်ဆူကို တရုတ်ဘုရင် ဝူ-တိ (**Wu-ti** ၅၀၂-၅၅၀) ထံ လက်ဆောင်ပို့ဆက်ခဲ့၏။ ၎င်းနောက် ရုဒြဝါရ်မန် (**Rudravarman**) မင်းက တရုတ်ဘုရင်ထံ ခရစ်နှစ် ၅၁၉ တွင် စန္ဒကူးသားဖြင့် ထုလုပ်ထားသည့် ဗုဒ္ဓရုပ်တုတော် တစ်ဆူကိုလည်းကောင်း၊ ခရစ်နှစ် ၅၃၉ ခုတွင် ဂေါတမဘုရားရှင်၏ ဆံတော်တစ်ဆူကိုလည်းကောင်း ပေးပို့ခဲ့၏။

ထို့ပြင် ဖူနန်သားဖြစ်သော ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီး နှစ်ပါး (သံဃာ့ပါလ နှင့် မန္ဒြ) ကို တရုတ်ပိဋကတ်တော်တို့ကို ဘာသာပြန်သူများ၏ အမည်စာရင်းတွင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ၏။

ခရစ်နှစ် ၆၉၅ တွင် အိန္ဒိယမှ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာသော တရုတ်ဘုန်းတော်ကြီး ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည် အိစင် **I-Tsing**)၏ မှတ်တမ်း

အရ ဖူနန်တွင် ထိုအခါက ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် နဂါးကိုးကွယ်မှု ထွန်းကားလျက် ရှိကြောင်းကို သိရပါသည်။

ခရစ်နှစ် ၇ ရာစုအတွင်း၌မူ ကမ္ဘောဇကျောက်စာများကို စတင်ရေးထိုးလာကြပြီ ဖြစ်ပေသည်။ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ဖော်ပြသည့် ပထမဦးဆုံးကျောက်စာမှာ ဝတ်ပရေဝိရ် (Vat Prey Vier) ရှိ သက္ကတဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသည့် ကျောက်စာဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကျောက်စာတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းတော်ကြီးနှစ်ပါး အကြောင်းကို ဖော်ပြထား၏။ ပထမ ဇယဝါရ်မန် (Jayavar man 1) လက်ထက်တွင် ရေးထိုးသည့် ကျောက်စာ ဖြစ်ပေသည်။ ရဟန်းနှစ်ပါး၏ အမည်မှာ ရတနာဘာနု (Ratna Bhanu) နှင့် ရတနာသီဟ (Ratna Simha) ဖြစ်၏။ ကျောက်စာတွင် ပါရှိသော သက္ကရာဇ်မှာ ခရစ်နှစ် ၆၆၄ (664 A.D)ဖြစ်၏။ ဝတ်ပရသတ် (Vat Prasat ၌တွေ့ရှိရသော ကျောက်စာတစ်ခုမှာ သာသ္တ(Sasta)၊ မေတ္တေယျ (Mnitreya) နှင့် အဝလောကိတေသွရ (Avalokites vara) ဗောဓိသတ် ဘုရားလောင်းသုံးပါးအား ပုန်ပရဇ္ဉာစန္ဒြ (Pan Prajna Candra) အမည်ရှိပုဂ္ဂိုလ်က ကျွန်များပေးလှူခြင်းကို မှတ်တမ်းတင်ကျောက်စာရေးထိုးထားခြင်း ဖြစ်ပေ၏။ ထိုကျောက်စာမှာ ရေးထိုးသည့် ခုနှစ်သက္ကရာဇ် မပါရှိချေ။ သုတေသီ အေမိုနီယာ (Aymonier) ကမူ ကျောက်စာပါ အက္ခရာ အရေးအသားတို့ကို ထောက်ရှု၍ ခရစ်နှစ် ၆ ရာစု သို့မဟုတ် ၇ ရာစု အစဦးပိုင်းခန့်တွင် ရေးသည့် ကျောက်စာဖြစ်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။

အင်ကော်အနီးရှိ ပရသတ် ပရ ဒက် (Prasat Pra Dak) ကျောက်စာတွင် ကမ္ဘောဇကိုစိုးစံသည့်မင်းအဆက်ဆက်ကို ဖော်ပြထား၏။ ပဌမဦးစွာ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ ရတနာသုံးပါးအား ရှိခိုးဝန္ဒနာပြုသည့် စာတမ်းကို တွေ့ရ၏။ ထို့နောက်မှ တတိယမြောက် ဇယဝါရ်မန်မင်း(ဒုတိယ ဇယဝါရ်မန်မင်း၏ သားတော်)။ ဣန္ဒြဝါရ်မန်မင်း (ဣန္ဒြဝါရ်မန်မင်း၏ ဆွေမျိုးတော်စပ်သူ)၊ ယသောဝါရ်မန်မင်း(ဣန္ဒြဝါရ်မန်မင်း၏ သားတော်)စသည်ဖြင့် မင်းစဉ်ခင်းဆက်ကို ပဥ္စမမြောက်ဇယဝါရ်မန်မင်း(968-100 A.D.) အထိ မင်းဆယ်ပါး၏အမည်များကို ရေးသားဖော်ပြထား၏။

လွန်စွာ ပျက်စီးနေသော ပရသတ်ခနတ် (Prasal Khanat) ကျောက်စာ၌မူ ဖတ်၍ ရရှိနိုင်သမျှထဲတွင် ဒုတိယမြောက် ဇယဝါရ်မန်မင်း၏ အမည်နှင့် တွဲလျက် လောကနာထ ဗုဒ္ဓအမည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်၊

ယသောဝါရ်မန်မင်း လက်ထက် ရေးထိုးခဲ့သည့် ကျောက်စာ ခုနစ်ခု

အနက် ခြောက်ခုမှာ ဟိန္ဒူအယူဝါဒလာ သီဝနဟ်မင်း၊ ဗိဿနိုးနတ်မင်းတို့အား ပူဇော်ကန်တော့ခြင်းဖြစ်၍ ကျောက်စာတစ်ခုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းတော်များအတွက် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည့် သောဂတအာဿမ (Saugata As rama) အကြောင်းကို မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်စာပါ တတိယဂါထာမှာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာအား ပူဇော်ကန်တော့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဟိန္ဒူနှင့်ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာကျောက်စာများကို တွေ့ရှိရသဖြင့် ထိုခေတ်အခါက ဟိန္ဒူအယူဝါဒနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာအယူဝါဒ စင်ပြိုင်ရှိနေကြောင်း၊ စိုးစံနေသည့် မင်းကလည်း ထိုဘာသာနှစ်ခုစလုံးကိုပင် ချီးမြှောက်ကြောင်းကို တွေးတော ယူဆနိုင်ပါသည်။

ယသောဝါရ်မန်မင်းသည် ယသောဓရပုရ (Yasodharpura) (ကမ္ဗုပုရိ Kāmbupuri) ခေါ် မြို့တော်ကို ခမ်းနားကြီးကျယ်စွာ တည်၏။ ယခုအခါ ၎င်းယသော်ဓရပုရကို အင်ကော်ထောမ် (Angkor Thom)ဟု ခေါ်တွင်၏။ မြို့တော် အလယ်ဗဟိုတွင် ယသောဓရဂိရိခေါ် အလယ်ဗဟိုတောင်ကုန်း တည်ရှိ၏။ ထိုတောင်ကုန်းတွင် သိဝလိင်္ဂကို ထားရှိ၏။ သိဝအဿမ (S' ivas' rama)ဟု ခေါ်တွင်သော ဗေယွန် ကျောင်းတော်ကြီးကို ယသောဝါရ်မန်မင်း၏ ခမည်းတော် လက်ထက်ကပင်စတင် ဆောက်လုပ်ခဲ့ရာ ယသောဝါရ်မန်မင်း လက်ထက်တွင်မှ ပြီးစီးလေသည်။ ယသောဝါရ်မန်မင်းသည် သီဝနတ်မင်းနှင့် ဗိဿနိုးနတ်မင်းကို ကိုးကွယ်ကြောင်း သိသာထင်ရှားပါသည်။ သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကျောက်စာကို တွေ့ရသဖြင့်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာကိုလည်း လက်ခံချီးမြှောက်ကြောင်း ယူဆရပါသည်။

ယသောဝါရ်မန်မင်း၏ သားတော်များဖြစ်သည့် ဟာရ်သဝါရ်မန်နှင့် ဣသာနဝါရ်မန်တို့သည် ခမည်းတော်နောက် အစဉ်အတိုင်း ထီးနန်းဆက်ခံ စိုးစံကြသည်။ ၎င်းဘုရင်များသည် ဗိဿနိုးနတ်မင်းကြီးကို ကိုးကွယ်ကြောင်း သိရပါသည်။ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၉၁၀ ထိုး ဖိမိုင်နကာသ် (Phemeanakas) ကျောက်စာမှာ ဟာရ်သဝါရ်မန်မင်း လက်ထက်ထိုး ကျောက်စာ ဖြစ်၍ ဗိဿနိုးနတ်မင်းကြီးအား ပူဇော်ကန်တော့ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အင်ကော်ထောမ်၏ အရှေ့ဘက်တွင် ဗန်ထေကေဒိုင် ကျောင်းတော်ကြီးရှိ၍ ၎င်းအနီး၌ပင် တပရောမ် ကျောင်းတော်ကြီး ရှိ၏။ ထိုကျောင်းတော် နှစ်ခုကိုလည်း ယသောဝါရ်မန်မင်း၏ သားတော်များလက်ထက်တွင်ပင် ဆောက်လုပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်မည်ဟု သုတေသီ အေမိုနီယာက ယူဆထားပါသည်။ ၎င်းကျောင်းတော် နှစ်ခုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာကျောင်းတော်များ ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ယူဆထားပါသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ဟိန္ဒူဗြာဟ္မဏ ဘာသာတို့သည် စင်ပြိုင်ထွန်းကားခဲ့ရာမှ ၁၁ ရာစုနှစ်အစတွင် အုပ်စိုးသော သူရိယဝါရ်မန်မင်း (Suryavarman 1002 A.D.) မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာ အယူဝါဒကို ကိုးကွယ်သည့်မင်း ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ထိုမင်းမှာ ကစ်နှစ်သာ နန်းစံခဲ့၏။ သူရိယဝါရ်မန်မင်း၏ ဘွဲ့အမည်တစ်ခုမှာ နိဗ္ဗာနပဒ (Nirvanapada) ဟု ခေါ်တွင်၏။

သူရိယဝါရ်မန်မင်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကိုးကွယ်သည့်မင်း ဖြစ်သော်လည်း သိဝနတ်မင်းနှင့် ဗိဿနိုး နတ်မင်းတို့အတွက် ကျောင်းတော်များ ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ကြောင်း သိရ၏။ သို့ဖြင့် ဟိန္ဒူဘာသာဝင်မင်းဖြစ်စေ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မင်းဖြစ်စေ ဟိန္ဒူဝါဒနှင့် ဗုဒ္ဓဝါဒကို စင်ပြိုင် လက်ခံကာ ချီးမြှောက်ကြောင်းကို သိရပါသည်။

သတ္တမမြောက် ဇယဝါရ်မင်းသည် ဖခင်၏အရိုက်အရာကို ခရစ်နှစ် ၁၁၈၂ တွင် ဆက်ခံ၏။ ၎င်းမင်းမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်၏။ မဟာပရမသောဂတ ဟူသော ဘွဲ့အမည်ကို ခံထား၏။ ဘုရား တရား သံဃာ ရတနာသုံးပါးအား ပူဇော်ကန်တော့ထားသည့် စာတမ်းများ ပါရှိသည့် ကျောက်စာတို့ကို ထိုမင်းလက်ထက်တွင် အများအပြား ရေးထိုးထားခဲ့ကြောင်း သိရှိရ၏။ အာရောဂျသာလာခေါ် ဆေးရုံပေါင်း တစ်ရာကျော်နှင့် စေတီပုထိုးပေါင်း ခုနစ်ရာကျော် ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့ကြောင်းကိုလည်း ကျောက်စာရေးထိုးကာ မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သည်။ ဇယဝါရ်မန်မင်းသည် ခရစ်နှစ် ၁၂၀၂ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံ၏။

နိဂုံး

ကမ္ဘောဒီးယား ယခု (ကမ်ပူးချား) နိုင်ငံ၏ သမိုင်းကိုလေ့လာပါက အိန္ဒိယလွှမ်းမိုးမှုများကို အထင်အရှား တွေ့ရပါသည်။ မင်းတို့၏ အမည်စသည်တို့ကို လေ့လာကြည့်ရှုလျှင် သက္ကတဘာသာစကား လွှမ်းမိုးနေကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။ သက္ကတ ကျောက်စာများကို တွေ့ရသဖြင့်လည်း သက္ကတဘာသာကို ကောင်းစွာ နိုင်နိုင်နင်းနင်း တတ်မြောက်ကြကြောင်း သိရပါသည်။ ဝေဒကျမ်းလာ မဟာဟောမ၊ လက္ခဟောမ။ ကောဋိဟောမ စသည့် ယဇ်ပူဇော်ခြင်းများကို မင်း မှူးမတ်တို့ ပူဇော်ကန်တော့လေ့ရှိကြောင်းကို သိရှိရသဖြင့် ဝေဒကျမ်းများကို ကောင်းစွာ လေ့လာ တတ်မြောက်ကြောင်းကို တွေးတော မှန်းဆနိုင်ပါသည်။

ထိုသို့ ဝေဒကျမ်းများနှင့် သက္ကတဘာသာကို ကောင်းစွာ တတ်မြောက်ကြရခြင်းမှာ အိန္ဒိယမှ ရောက်ရှိလာသော ဗြာဟ္မဏ ပုဏ္ဏားများကြောင့်ပင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ အရှေ့ဘက် သုဝဏ္ဏဘူမိနှင့် သုဝဏ္ဏဒီပတို့သို့ ကုန်စည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရန် ခရစ်ကြိုနှစ်များ အတွင်းကပင် သွားလာလေ့ရှိကြောင်းကို သိရှိရပါသည်။ ထိုကုန်သည်များနှင့်အတူ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ၊ ယဉ်ကျေးမှု စသည်တို့သည်လည်း ထိုထိုနိုင်ငံများသို့ ရောက်ရှိမည်မှာ မလွဲချေ။

ဗြာဟ္မဏပုဏ္ဏားတို့ ကမ္ဘောဒီးယားတွင် အခြေတကျ ရောက်ရှိနေကြောင်းကို တရုတ်မှတ်တမ်းများအရသာ သိရှိရပါသည်။ ၎င်းဗြာဟ္မဏတို့သည် ရှေးက ရောက်ရှိနေခဲ့သော်လည်း ပီပီပြင်ပြင် သိရှိရသည့်ခေတ်မှာ ခရစ်နှစ် ၅ ရာစုမှ စခဲ့ပါသည်။ ၅ ရာစုမှ ၁၄ ရာစုနှစ်အထိ ၎င်းဗြာဟ္မဏတို့ ရောက်ရှိလွှမ်းမိုးကြောင်းကို မှတ်တမ်းများအရ ထင်ထင်ရှားရှား သိရပါသည်။

ခရစ်နှစ် ၅ ရာစုမှ စ၍ ကမ္ဘောဒီးယားတွင် သိဝ နတ်မင်းအား ကိုးကွယ်မှု ရှိနေကြောင်းကို သိနိုင်ပါသည်။ သိဝနတ်ကိုးကွယ်မှုသည် နိုင်ငံတော်၏ ဘာသာလည်း ဖြစ်ခဲ့၏။

ခရစ်နှစ် ၉ ရာစုကွင်မှ မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာ တိုးတက်ထွန်းကားလာပါသည်။ သို့ရာတွင် ဗြာဟ္မဏအယူဝါဒနှင့် စင်ပြိုင်ရှိနေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။သူရိယဝါရမန်မင်းနှင့် သတ္တမမြောက်ဇယဝါရမန်မင်းတို့လက်ထက်တွင်မူ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် မင်းတို့၏ ချီးမြှောက်ခြင်းကိုလည်း ရရှိခဲ့၏။ ထိုခေတ်အခါက ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်မှုနှင့် သိဝနတ်ကိုးကွယ်မှုတို့ စင်ပြိုင်ရှိနေသည်မှာ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ တစ်ခုတည်းသာ မဟုတ်ပေ။ အိန္ဒိယပြည် ပါလမင်းဆက်တို့လက်ထက် ဘင်္ဂလားပြည်နယ်၊ မဂဓတိုင်းတို့တွင်လည်းကောင်း၊ စမ္ပာ၊ ဂျာဗားကျွန်းတို့တွင်လည်းကောင်း ဤသို့ပင် ဘာသာရေးနှစ်ခု စင်ပြိုင် ရှိနေခဲ့ပါသည်။

ကမ္ဘောဒီးယား၌ ထူးခြားသည့်အချက်တစ်ခုမှာ အုပ်စိုးသည့်မင်းကိုးကွယ်ရာကို တန်ခိုးတော်အရှင်အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ-ယသောဝါရမန်မင်းသည် သိဝနတ်မင်း၏ ရုပ်တုနှစ်ခုကို ထုလုပ်ပြုလားခဲ့၏။ ၎င်း သိဝနတ် ရုပ်တုတို့ကို ဣန္ဒြဝါရမေသွရ (**Indravarmesvara**) နှင့် မဟာပတေသွရ (**Mahapatesvara**) ဟု အမည်ပေးခဲ့ပါသည်။ ယသောဝါရမန်မင်း၏ခမည်းတော် ဣန္ဒြဝါရမန်မင်းနှင့် ဘိုးတော်

မဟာပတိဝါရ်မန်မင်းတို့၏ အမည်ကို ဣသွရ တပ်ကာ မှည့်ခေါ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူပင် သီဝနတ်မင်း၏ ကြင်ယာတော် ဒုရ်ဂါ (**Durga**) ၏ ရုပ်တုနှစ်ခုကိုလည်း ဣန္ဒြဒေဝီနှင့် ရာဇိန္ဒြဒေဝီဟု အမည်ပေးထားပါသည်။ ယသောဝါရ်မန်မင်း၏ မိခင်နှင့် အဘွား၏ အမည်တို့တွင် ဒေဝီ တပ်ကာ မှည့်ခေါ်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မင်းတို့၏ ဘွဲ့အမည်များကိုလည်း ၎င်းမင်းတို့ နတ်ရွာစံသည့်အခါ ကူးပြောင်းရောက်ရှိမည်ဟု ယုံကြည်၍ ၎င်းတို့ နှစ်သက် သဘောကျသည့် ဘာသာ အယူဝါဒအလျောက် မှည့်ခေါ်ထားခဲ့သည်ကို တွေ့ရ၏။ ဥပမာ–သိဝလောက၊ ဗိဿနိုးလောက၊ နိရ်ဝါနပဒ (နိဗ္ဗာနပဒ) စသည်တို့ ဖြစ်၏။

မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ခရစ်နှစ် ၉ ရာစုတွင်မှ တိုးတက်ထွန်းကားခဲ့သည်ဟု သိရ၏။ သို့ရာတွင် ၎င်း ၉ ရာစု မတိုင်မီကပင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ရောက်ရှိနေပေမည်ဟု ယူဆနိုင်သည့် အချက်တစ်ခုမှာ ခရစ်နှစ် ၆ ရာစု အစပိုင်းခန့်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားမှ ဗုဒ္ဓဘာသာရဟန်းတော်နှစ်ပါးသည် ဖူနန်မှ တရုတ်ပြည်သို့ သွားရောက်ကာ ပိဋကတ်တော်တို့ကို ဘာသာပြန်ဆိုခဲ့သည်ဟု တရုတ်မှတ်တမ်းများ၌ တွေ့ရပါသည်။ တရုတ်ပိဋကတ်တွင် ၎င်းရဟန်းတော်နှစ်ပါး၏ ဘာသာပြန်ဆိုချက်ကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

ခရစ်နှစ် ၇ ရာစုနှစ် နောက်ပိုင်းခန့်တွင် ဤနေရာဒေသ၌ ခရီးသွား လှည့်လည်နေသော ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည် တရုတ်ဘုန်းတော်ကြီး အိစင် (**I-Tsing**) ၏ မှတ်တမ်းတွင်လည်း အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရပါသည်။ ဖူနန်တိုင်းပြည်တွင် ရှေးက နတ်ဒေဝတာများကို ကိုးကွယ်ကြ၏။ ထို့နောက် ဗုဒ္ဓသာသနာ စည်ပင် ထွန်းကား တိုးတက်လာ၏။ သို့ရာတွင် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သောမင်း၏ ဖျက်ဆီးသုတ်သင်မှုကြောင့် ယခုအခါတွင် (၇ ရာစု နောက်ပိုင်း) ဗုဒ္ဓဘာသာရဟန်းတော်များ မရှိတော့ချေ။

အိစင်၏ မှတ်တမ်းများအရ အင်ဒိုချိုင်းနားကျွန်းဆွယ်နှင့် ဆူမတြာရှိ သီရိဝိဇယ (**S’rivijaya**) တို့တွင် ရှေးက ဟီနယာန ဗုဒ္ဓဘာသာမှ မူလသဗ္ဗတ္ထိ (**Mulasarvastivada**) ဂိုဏ်း ထွန်းကားသည်ဟု ယူဆရပါသည်။

ခရစ်နှစ် ၉ ရာစုတွင် ဂျာဗားကျွန်းမှ ရောက်ရှိလာသော ဒုတိယမြောက် ဇယဝါရ်မန်မင်း လက်ထက်တွင်မှ မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာသည်

ကမ္ဘောဒီးယား၌ ထွန်းကားတိုးတက်လာခဲ့၏။ မဟာယာနဗုဒ္ဓဘာသာသည် သီရိဝိဇယ၌ ခရစ်နှစ် ၂၁ ရာစုအထိ အခိုင်အမာ ရှိနေခဲ့ခြင်းကို တွေ့ရှိခဲ့ရသော မဟာယာန ဗုဒ္ဓရုပ်တုတော်များအရလည်းကောင်း၊ သီရိဝိဇယမင်းတို့ တည်ထားခဲ့သော ဗိုရိဗုဒူရ် ကဲ့သို့သော ဗုဒ္ဓဘာသာအဆောက်အအုံ စေတီပုထိုးတို့အရလည်းကောင်း၊ အခြားသော ကျောက်စာ အထောက်အထားများအရလည်းကောင်း သိရှိရပါသည်။ အာရပ်စာရေးဆရာ အဗူဇာယဒ် (**Abu Zayd 916 A.D.**)၏ မှတ်တမ်းတွင် သီရိဝိဇယမှ မဟာရာဇာ တစ်ဦးသည် ခမာတိုင်းပြည်သို့ စစ်ချီတက်ကာ အောင်မြင်သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ခရစ်နှစ် ၈ ရာစု နောက်ပိုင်းခန့်တွင် သီရိဝိဇယသည် ကမ္ဘောဒီးယားကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက် အုပ်စိုးခဲ့သည်ဟု အချို့က ယူဆကြပါသည်။ ထိုကာလဝယ် ဒုတိယမြောက် ဇယဝါရ်မန်မင်းသည် သီရိဝိဇယမှ ကမ္ဘောဒီးယားသို့ ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆရပါသည်။

ဂျာဗားကျွန်းမှ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာသည့်အခါ ဇယဝါရ်မန် မင်းသည် ဟရဟရာလယ (**Hariharalaya**)၊ အမရေန္ဒြပုရ (**Amarendrapura**)၊ မဟေန္ဒြပဗ္ဗတ (**Mahenpraparvata**) အမည်ရှိသည့် မြို့တော်သုံးခုကို အစဉ်အတိုင်း တည်ထောင်ခဲ့၏။ အမရေန္ဒြပုရမြို့တော်ကို ယခုအခါ ဘန်တေစမာ (**Bantei chmar**) မြို့တော် ဖြစ်ကြောင်း သုတေသီတို့ ယူဆကြပါသည်။ ဤမြို့တော်မှာ မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာ မြို့တော်ဖြစ်၍ အဝလောကိတေသွရကို ကိုးကွယ်ကြကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ဟရိဟရာလယမြို့တော်မှာ အင်ကော်ထောမ အနီးအနားတွင်ပင် ရှိ၏။ မဟေန္ဒြပဗ္ဗတမှာလည်း အင်ကော် အနောက်မြောက်တွင် တည်ရှိကြောင်း သိရပါသည်။ ဗြာဟ္မဏကျောက်စာဖြစ်သည့် သဒုကကကထောမ (**Tsdok Kok Thom**) ကျောက်စာတွင် အင်ကော်ထောမ်ကို ယသောဝါရ်မန် ဆောက်လုပ်ခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြထား၏။ ယသောဝါရ်မန်မင်းမှာ သိဝနတ်မင်းကို ကိုးကွယ်သူ ဖြစ်သည့်အလျောက် ၎င်း တည်ဆောက်ခဲ့သည့် ဘာယွန်ကိုလည်း သိဝနတ်မင်း၏ကျောင်းတော်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် နောက်ယပ် တွေ့ရှိရသော မြို့တံခါးဝတို့၌ရှိ လောကေသွရ ရုပ်တုများနှင့် ဘာယွန်ကျောင်းတော်အတွင်းအလယ်ဗဟိုနေရာ၌ တွေ့ရသည့် အဝလောကိတေသွရ ရုပ်တုတော်တို့ကို ထောက်ရှု၍ ၎င်း အင်ကော်ထောမ်မှာ ရှေးဦးစွာ မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာမြို့တော် ဖြစ်သည်။ ဘာယွန်သည်

လည်း အဝလောကီတေသွရ ကျောင်းတော်ဖြစ်သည်ဟု သုတေသီ အမ်ဖီနော့ (**M. Finot**) က ယူဆထားပါသည်။ ၎င်းမြို့တော်နှင့် ကျောင်းတော်သည် နောက်မှ သီဝနတ်မင်း မြို့တော်နှင့် ကျောင်းတော် အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟုလည်း ၎င်းသုတေသီတို့က ဆိုထားပါသည်။

အထက်ပါအကြောင်းအချက်တို့ကိုထောက်၍ ဒုတိယမြောက် ဇယဝါရ်မန်မင်းလက်ထက်တွင် သီရိဝိဇယမှ မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ကမ္ဘောဒီးယားသို့ ရောက်ရှိ ထွန်းကားခဲ့ကြောင်းကို သိရှိရပါသည်။

ဒေါ်ခင်သိန်း
ဌာနမှူး
အရှေ့တိုင်းပညာဌာန
ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

အပိုင်း ၂

မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု

နိဒါန်း

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှုအခြေခံသည် အတော်ခိုင်မာ၏။ 'မြန်မာ အစ တကောင်းက' ဟူသော အဆိုကို လက်ခံပါက မြန်မာနိုင်ငံသားတို့သည် ခရစ်ကြိုနှစ် ၅ ရာစုခန့်ကပင် မြို့ပြတည်ထောင် အုပ်ချုပ်နေထိုင်ခဲ့ကြသူများ ဖြစ်သည်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ ဤအချက်ကို တကောင်းပြည် သုတေသနလုပ်ငန်းက အဖြေပေးပါလိမ့်မည်။ မည်သို့ဆိုစေ ခရစ်နှစ်အစ ပထမ ရာစုအတွင်း၌ မြန်မာနိုင်ငံသား ပျူတို့သည် မြို့ပြတည်ထောင်မှု၊ အုပ်ချုပ်မှု၊ လက်မှုပညာ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် အဆင့်မြင့်နေပြီဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။ ဤအချက်တို့ကို ဗိဿနိုး၊ သရေခေတ္တရာဟူသော သမိုင်းဝင်ဒေသများက သက်သေခံနေပါသည်။ ဒင်္ဂါးသွန်းလုပ် သုံးစွဲမှုကိုကြည့်လျှင် ကုန်သွယ်ရောင်းဝယ်ရေးအပိုင်းတွင် ကုန်စည်ဖလှယ်မှုစနစ်မှ ငွေကြေးစနစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း အထင်အရှား သိနိုင်ပါသည်။ သရေခေတ္တရာ ခေတ် ပျူတို့သည် တရုတ်ပြည်နှင့် ကုန်သွယ်ရောင်းဝယ်မှု ပြုခဲ့သည်သာမက ပျူယဉ်ကျေးမှု အနုပညာအဖွဲ့တစ်ခု တရုတ်ပြည်သို့ ရောက်ခဲ့ဖူးကြောင်းပင် သိရပါသည်။ ပျူကချေသည်တို့ ကခုန်ဟန်၊ တီးမှုတ်ဟန် ထုလုပ်ထားသော ပျူခေတ်လက်ရာ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ အထင်အရှား ရှိနေခြင်းက ဤအချက်ကို ထောက်ခံနေပါသည်။

မြန်မာတိုင်းရင်းသားတို့သည် များသောအားဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ဖြစ်ကြသည့်အတိုင်း ကျောင်းကန်ဘုရားသို့ သွားရောက်လေ့ ရှိပါသည်။ အခွင့်သာလျှင် မြန်မာပြည်အရပ်ရပ်ရှိ တန်ခိုးကြီး ဘုရားများသို့လည်း သွားရောက် ဖူးမျှော်တတ်ပါသေးသည်။ ဤသို့ သွားရောက်သည့်အခါ ဘုရားသမိုင်းကို သိလိုကြသည်။ ဘုရားရင်ပြင်ပေါ်ရှိ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်တို့ကို လေ့လာချင်ကြပါသည်။ ဤဆန္ဒကို ဤပို့ချချက်က ထောက်ကူလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

မြန်မာပြည်အရပ်ရပ်၌ သူ့ဒေသ ကာလအလိုက် ဘုရားပွဲများကျင်းပတတ်ပါသည်။ သို့သော် ယနေ့ခေတ် ဘုရားပွဲများသည် ဘာသာရေး အနှစ်သာရ ရှုတန်သလောက်မရှိတော့ကြောင်း တွေ့နေရပါသည်။ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပွဲတော်များထဲမှ ဘာသာရေးအနှစ်သာရလည်းရှိသော စဉ်လာမပျက် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားအပ်သည့် ပွဲတော်များဖြစ်သော ဆွမ်းကြီးလောင်းပွဲ စသည်တို့ကား မြန်မာပြည်အရပ်ရပ်၌ အချိန်တန်လျှင် ပေါ်ပေါက်လာမြဲ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဤသို့သိသင့်သိထိုက်သော သမိုင်းဝင်ဒေသများ၊ ဘုရားများ၊ ပွဲတော်များ အကြောင်းကို ဤအပိုင်း၌ ပို့ချထားပါသည်။

(က) မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းဝင်ဒေသများ

၄။ ဗိဿနိုး

ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်းသည် တောင်တွင်းကြီးမြို့အနောက်ဘက် ၁၁ မိုင်ကွာ၊ ကုက္ကိုခွရွာ မြောက်ဘက်တွင် ရှိသည်။ မြို့ရိုးတစ်ဖက်လျှင် ၁ မိုင် ၆ ဖာလုံခန့် ရှိသည်။

မြို့၏အလယ်ဗဟိုမှ အနောက်မြောက် ခပ်ယွန်းယွန်းတွင် အုတ်ရိုးဟောင်း ဝန်းရံနေသည့် နေရာသည် နန်းတော်ကုန်းဖြစ်သည်ဟု အဆိုရှိ၏။ မြို့ရိုးအတွင်း၌ အဆောက်အအုံအပြိုအပျက် ကုန်းဟောင်းများစွာကို တွေ့ရသည်။ မြို့ရိုး၏ အပြင်ပတ်လည်တွင် သင်္ချိုင်းဟောင်းများ ရှိသည်။

သင်္ချိုင်းဟောင်းများကို တူးဖော်လေ့လာရာ ပျူလူမျိုးတို့ မလေ့ထုံးတမ်းဖြစ်သော အရိုးပြာအိုးများကို တွေ့ရခြင်း၊ ပျူတို့သုံးစွဲရိုးဖြစ်သော ဒင်္ဂါးများကို တွေ့ရခြင်းတို့ကြောင့် ဤမြို့တွင်လည်း ပျူလူမျိုးတို့ပင် နေထိုင်ခဲ့ကြသည်ဟု သိရသည်။ ဗိဿနိုးကုန်းအမှတ် ၁၄ မှ တူးဖော်၍ရသော အရိုးစုတစ်ခုကို ခန္ဓဗေဒ ပညာရှင်တို့ လေ့လာရာ မွန်ဂိုလွိုက် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဗိဿနိုးပျူတို့သည် မွင်ဂိုလွိုက်အနွယ်များဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ဤပျူလူမျိုးတို့၏ခေတ်ကို ခရစ်နှစ် အစလောက်ဟု ယူဆကြပါသည်။ ခရစ်နှစ် ၅ ရာစုလောက်တွင် သရေခေတ္တရာ၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ဗိဿနိုးမြို့ ပျက်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ဗိဿနိုးနန်းတော်ရာမှ တောင်ဘက်မြို့ရိုးလောက်ထိ အုတ်တံတိုင်းခတ်၍ မြို့အရှေ့ပိုင်းကို စိုက်ပျိုးရန် နယ်ခွဲထားသည်။ စိုက်ပျိုးရန် နယ်ခွဲတွင် ရေသွယ်မြောင်းများ ရှိခဲ့သည်ကို သိရသည်။ မြို့တွင် ရေဖူလုံရေးအတွက် ရွှေရောင်တော အင်းကြီးနှင့် ကြိုးကြာကန်ကို အမှီပြုသည်။

ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာန၏ တူးဖော်ချက်အရ ဗိဿနိုးကုန်းအမှတ် ၃ အဆောက်အအုံသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ နာဂါရ်ဇုနကောဏ္ဍရှိ စေတီပုံနှင့် လုံးဝတူကြောင်း၊ ကုန်းအမှတ် ၂ ပန္နက်ကိုလည်း နာဂါရ်ဇုနကောဏ္ဍကျောင်းများ၏ ပန္နက်ပုံနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်ကြောင်း၊ ကုန်းအမှတ် ၄၊၉၊၁၁၊ ၁၂၊၂၁၊၂၄ တို့တွင် တွေ့ရသော အဆောက်အအုံတို့နှင့် နာဂါရ်ဇုန

ကောဏ္ဍရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာ အဆောက်အအုံတို့သည် အလွန်နီးစပ်ကြောင်း၊ ကုန်းအမှတ် ၁၄ ကို ထူပါပုံဟု သဘောထားကြောင်း၊ ၎င်းထူပါပုံ၏ ရှေ့ပြေးပုံတို့ကို နာဂါရ်ဇုနကောဏ္ဍတွင် တွေ့နိုင်ကြောင်းတို့ကို သိရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဗိဿနိုးမြို့တော်တွင် အိန္ဒိယပြည် တောင်ပိုင်း အန္ဒြယဉ်ကျေးမှု လွှမ်းမိုးသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

အိုးလုပ်ငန်းတွင်လည်း အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းမှ ဆက်သွယ်မှုရှိကြောင်း ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန၏ လေ့လာချက်အရ သိရပါသည်။

ဘာသာရေးနှင့် အစဉ်အလာ

ဗိဿနိုးတွင် သေသူတို့၏ အရိုးအိုးများကို ထူပါတို့နှင့် ကပ်လျက် မြှုပ်ထားကြသည်။ ဝိဟာရကျောင်းဟု ခေါ်ထားသော စတုဂံပုံအဆောက်အအုံတို့၏ အပြင်ပတ်လည်နှင့် အတွင်း၌ အရိုးအိုးများကို တွေ့ရသည်။

စက်ဝိုင်းနှစ်ထပ်ပါ ဗိဿနိုး အဆောက်အအုံသည် အမရာဝတီနှင့် နာဂါရ်ဇုနကောဏ္ဍထူပါပုံနှင့် တူနေသဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ထူပါဖြစ်သည်ဟု ယူဆရပါသည်၊ ဤအတိုင်းသာဆိုလျှင် ဤမြို့တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ အဆောက်အအုံများရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအဆောက်အအုံများအတွင်းမှ ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ပစ္စည်းကိုမူ မတွေ့ရသေးပါ။

ဤသို့ ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ပစ္စည်းတစ်စုံတစ်ခုမျှ မတွေ့ရခြင်းမှာ ရုပ်ပွားတော် ကိုးကွယ်မှုမရှိသော အပရမဟာဝိနယသေလိယဂိုဏ်းနှင့် မဟိသာသကဂိုဏ်းတို့ လွှမ်းမိုးမှုကြောင့် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်ဟု သုတေသီအချို့က ယူဆကြပါသည်။

တူးဖော်၍ တွေ့ရသမျှသော အထောက်အထားဖြင့် ဗိဿနိုးမြို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအခြေအနေကို အကဲခတ်ရလျှင်–

(၁) ဗိဿနိုးပျူတို့သည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ခြင်း၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်း

(၂) ရှိသေထိုက်သူတို့ကို ရှိသေလေးစား ဂါရဝထားသောအားဖြင့် အရိုးအိုးများ မြှုပ်နှံခြင်း

(၃) ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခြင်း

(၄) မြေပုတီးစေ့များကိုသာမက ရွှေငွေလက်ဝတ်တန်ဆာများ ဝတ်ဆင်ခြင်း၊ ငွေဒင်္ဂါးများကို အန္တရာယ်ကင်းအထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ဆွဲလေ့ရှိခြင်း

(၅) မြို့ပြတည်ဆောက်မှု ဗိသုကာပညာ အဆင့်အတန်းမြင့်ကြောင်းတို့ကို သိနိုင်ပါသည်။

တောင်ကွင်းကြီး သမိုင်းနှင့် ဗိဿနိုး

တောင်ကွင်းကြီးသမိုင်း အလိုကား ဗိဿနိုးမြို့ကို ဗိဿနိုးနတ်မင်း တည်သည် ဆိုသည်။ ထိုဗိဿနိုးနတ်မင်းသည် ပန်ထွာဘုရင်မ၏ မောင် ဖြစ်ခဲ့ဖူး၏။ ပန်ထွာမင်းသမီးကား မျက်စိအမြင်ချို့တဲ့၍ ဧရာဝတီမြစ်တွင် အမျှောခံရသော သမ္ဘဝညီနောင့်နှင့် ဘီလူးမတို့ သင့်ရာမှ မြင်သော သမီးဟုဆိုသည်။ ထိုမင်းသမီး၏ ကုသိုလ်ဆက်ကြောင့် ဗိဿနိုးနတ်မင်းက မြို့ဖန်ဆင်းပေးရသည်။ သိကြားမင်းက ရန်သူတို့အား တားဆီးရန် အတုလစည်ကို ပေး၏ဟု သမိုင်းကဆိုသည်။

ဒွတ္တဘောင်မင်းကြီးသည် ဗိဿနိုးကို စစ်ပြုတိုင်း ရေစီးမှာချည်း မျှောရသဖြင့် မာယာကြွယ်သူတစ်ဦးအား ရှင်ယောင်အသွင်ဖြင့် ဗိဿနိုးကို ဝင်၍ အတုလစည်ကို ဖျက်စေသည်။ ထိုတွင် စစ်နိုင်၍ ဗိဿနိုးကိုရသည်။

စစ်ရှုံးရသောပန်ထွာဘုရင်မသည် အဆိပ်ခပ်ထားသော သစ်ကြားသီးနှင့် ဝက်မြေအုကို စားမိ၍ လွန်သည်ဟု သမိုင်းကဆိုပါသည်။

၅။ သရေခေတ္တရာ

အစဉ်အလာမှတ်တမ်းများအရ ဒွတ္တဘောင်မင်းကြီးသည် သာသနာ သက္ကရာဇ် ၁၀၁ ခုတွင် သရေခေတ္တရာမြို့ကို တည်တော်မူသည်။ မြို့တည် သောအခါ ဂဝံပတိ၊ ရသေ့၊ သိကြား၊ နဂါး၊ ဂဠုန်၊ စန္ဒီနှင့်ပရမီသွာ ဟူသော သူမြတ်ခုနစ်ယောက်တို့ ကူညီကြသည်ဟု ဆိုသည်။ သိကြားမင်းက စက်တိုင်၌ရပ်၍ နဂါးမင်းက စက်ကြိုးကိုလှည့်သည်။ အချင်းတစ်ယူဇနာ၊ အဝန်းသုံးယူဇနာရှိ၍ တံခါးကြီး ၃၂ ခု၊ တံခါးငယ် ၂၃ ခုတို့ဖြင့် တင့်တယ်သောမြို့ကို တည်သည်ဟု ရာဇဝင်၌ ဆိုသည်။ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနက တူးဖော်ကြည့်သောအခါ သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းရာ သည် စက်ဝိုင်းမကျတကျ ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သရေခေတ္တရာ မြို့ ဟောင်း၏ ဗဟိုချက်မ၌ စက်တိုင်ဘုရားကို ဖူးတွေ့နိုင်ပါသည်။

သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းသည် ပြည်မြို့အရှေ့တောင်ဘက် ၅ မိုင်ခန့် အကွာတွင်ရှိသည်။ မြို့ဟောင်းရာသည် တောင်မြောက် နှစ်မိုင်ခွဲခန့်၊ အရှေ့ အနောက်နှစ်မိုင်ခန့်ကျယ်သည်။ ရန်ကုန်-ပြည်မီးရထားလမ်းပေါ်ရှိ မှော်ဇာ

ဘူတာရုံသည် မြို့ဟောင်း၏ ဗဟိုနေရာမှ အရှေ့မြောက်ယွန်းယွန်းတွင် ရှိသည်။

ကျန်စစ်သား ရေးထိုးသော ရွှေစည်းခုံမွန်ကျောက်စာအရမူ သရေခေတ္တရာမြို့ကို ဗိဿနိုးရသေ့ကြီး တည်သည်ဟု သိရသည်။သရေခေတ္တရာကို ကျောက်စာတို့တွင် ဂြဳကၟေတြ = (= သီရိခေတ္တ) ဟု ရေးထိုးသည်။ မြန်မာအားဖြင့် သရေခေတ္တရာပင် ဖြစ်၏။

ဤသရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်းတွင် ပျူလူမျိုးတို့ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာန၏ တူးဖော်လေ့လာချက်အရ ပျူလူမျိုးတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်၍ သာသနိက အဆောက်အအုံများကို ဆောက်လုပ်ခဲ့ကြသည်။ ပိဋကတ်တော်ကောက်နုတ်ချက်တို့ကို ရွှေပေလွှာ၌ ရေးခဲ့ကြသည်။မြို့ကို အရံအတားဖြစ်စေရန် တံခါးတိုင်တို့၌ ပရိတ်ဒေသနာများ ရေးထိုးခဲ့ကြသည်ဟု သိရသည်။

သာသနိက အဆောက်အအုံများ

သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းရှိ သာသနိက အဆောက်အအုံ များကို ထူပါခေါ် စေတီလုံးနှင့် ဂူဘုရားဟူ၍ နှစ်မျိုးခွဲနိုင်ပါသည်။ ဘောဘောကြီး၊ ဘုရားကြီး၊ ဘုရားမာတို့သည် ထူပါများ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစေတီ သုံးဆူအနက် ဘောဘောကြီးသည် ရှေးအကျဆုံး ဖြစ်၏။

ဤဘုရားသုံးဆူ၏ပုံစံဟု ဆိုနိုင်လောက်သော စေတီပုံစံတစ်ခုကို ခရစ်နှစ် ၁၉၂၆–၂၇ တွင် ခင်ဘကုန်းမှ တူးဖော်၍ ရခဲ့သည်။ ဌာပနာတိုက်ဖုံး ကျောက်ပြားနှစ်ချပ်ပေါ်တွင် ထွင်းထားသည့်ပုံ ဖြစ်သည်။ ဖန်ပေါင်းချောင် မှောက်ထားသည့်ပုံဖြစ်၍ ဟမ္မိကခေါ် ဓာတ်တော်တိုက်အထက်၌ ထီးအဆင့် ရှိသည်။

ဂူဘုရားဆား ဂန္ဓကုဋိ သို့မဟုတ် လေးထောင့် ကုလားကျောင်းခံ၍ အထက်၌ စေတီလုံး သို့မဟုတ် ပစ္စယာပေါ်၌ ကွမ်းတောင်ဖောက်ထားသော ဘုရားများဖြစ်သည်။ ဘဲဘဲဂူဘုရား၊ အရှေ့ဈေးဂူနှင့် လေးမျက်နှာဂူဘုရားတို့သည် ကောင်းမွန်သည့် အခြေအနေတွင် ရှိပါသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ရုပ်တုများ

ပျူကျောက်ဆစ်ပညာရှင်တို့သည် ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်များကို ထုလုပ်ရာတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် ကျောက်ချပ်ပေါ်၌ ရုပ်ကြွဖော်ဘတ်သည်။

၁၉၈၆ ခုနှစ်၌ ဘောဘောကြီးစေတီအနီးမှ တွေ့ရသော ကျောက်ချပ်ပေါ်တွင် မြတ်စွာဘုရားသည် ပလ္လင်ပေါ်၌ ခြေတော်ကို ထပ်လျက် တင်ပျဉ်ခွေကာ စံပယ်တော်မူဟန်ကို ဖူးတွေ့ရပါသည်။ ဈာနမုဒြာဟန် ဖြစ်၍ ယာဘက်တွင် သာဝကတစ်ဦး ထိုင်နေပုံ ပါပါသည်။

ကျောက်ကာသိမ်နှင့် မှော်ဇာအရှေ့ကျောင်းအတွင်း၌ တွေ့ရသော ကျောက်ချပ်ကြီးများတွင် မြတ်စွာဘုရားသည် လက်တော် ဘယ်တင်ညာချ ဖြင့် ဘူမိဖဿမုဒြာဟန် စံပယ်တော်မူပါသည်။ တစ်ဖက်တစ်ချက်၌ သာဝက နှစ်ပါး ထိုင်နေပုံ ပါပါသည်။

အရှေ့ဈေးဂူအတွင်းမှ တွေ့ရသော ကျောက်ချပ်မှာ မိဂဒါဝုန်တော၌ ပဉ္စဝဂ္ဂီတို့ကို ဓမ္မစကြာဟောဟန် ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ရပါသည်။
ထို့ပြင် ဗုဒ္ဓဝင်ရုပ်ကြွများကိုလည်း တွေ့ရပါသေးသည်။ ၁၉၃၈-၃၉ နှစ်အတွင်း သရေခေတ္တရာမြို့တွင်းမှ တွေ့ရသော ကျောက်ပြားတစ်ချပ်ပေါ်၌ နာဠာဂီရိဆင် အောင်တော်မူခန်းကို ထွင်းလုပ်ထား၍ ကျောက်ပြား တစ်ချပ်ပေါ်တွင်မူ မယ်တော်မာယာ ဖွားတော်မူခန်းကို ထွင်းလုပ်ထားပါသည်။

၁၉၃၉-၄၀ အတွင်း တွေ့ရသော ကျောက်ပြားတွင် ကြာနှစ်ထပ် ပလ္လင်ပေါ်တွင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ဓမ္မစကြာ ဟောဘော်မူဟန်၊ ပဉ္စဝဂ္ဂီတို့ တရားနာဟန်၊ ဘေးတစ်ဖက်တစ်ချက်မှ သမင်နှစ်ကောင်ရံဟန်၊ လက်ယာဘက်တွင် သိကြားမင်း၊ လက်ဝဲဘက်တွင် ဗြဟ္မာမင်းတို့ တရားနာဟန် ထုလုပ်ထား ပါသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာ ပျူကျောက်ဆစ် လက်ရာတို့တွင် မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာ ဆိုင်ရာ ဗောဓိသတ္တဘုရားလောင်း ရုပ်တု များကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ၁၉၂၆ ခုနှစ်က သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းမှတွေ့ရသော ကျောက်ဆစ်လက်ရာမှာ ဗောဓိသတ္တ ရုပ်ကြွဖြစ်၏။

ဘောဘောကြီး စေတီ၌လည်း အဝလောကိတေသွရ ကြေးရုပ်တု တစ်ခု တွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် ဘုရားကြီး စေတီအနီးမှ အရိမေတ္တေယျ ဘုရားလောင်း ကြေး[illegible]ောင်းတုတစ်ခု တွေ့ရပါသေးသည်။ အဝလောကိတေသွရ ဘုရားလောင်း၏ ကြင်ယာတော် တာရာဒေဝီပုံကိုလည်း တွေ့ရပါသေးသည်။

ပြည်ရွှေဆံတော်

သရေခေတ္တရာမှ ပြည်ဘက်သို့ ခရီးဆက်လျှင် မိကျောင်းရဲဘက်မှ ဝင်သော် ပြည်ရွှေဆံတော် ဘုရားကို ဖူးတွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို ရွှေဆံတော် ဘုရားကို အဇ္ဇိတ၊ ဖလိက ကုန်သည်ညီနောင်တို့ တည်ခဲ့ပါသည်။ ဆံတော်ရှင်ဟု တွင်သည်။ ထိုစေတီကိုပင် ဒွတ္တဘောင်မင်းကြီးသည် ထပ်မံ၍ တည်တော်မူသည်။ မြသိတင်ဟု တွင်ပါသည်။

ဖိုးဦးတောင်

ပြည်တစ်ဖက်ကမ်း မြောက်ဘက်ယွန်းယွန်းတွင် ပေ ၉၀၀ မြင့်သော ဖိုးဦးတောင် ရှိပါသည်။ ထိုတောင်သည် ဘုရားအလောင်းတော် ခြသေ့်မင်း ဖြစ်စဉ်က နေခဲ့ဖူးသည်ဟု အဆိုရှိပါသည်။ သမိုင်းအရ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် ထိုတောင်သို့ ကြွတော်မူရာ ပွေးငယ်တစ်ကောင်သည် ဘုရားရှင်အား မြေကိုကော်၍ ပူဇော်၏။ ထိုကြောင့် ထိုပွေးသည် ဒွတ္တဘောင် အမည်ဖြင့် သာသနာနှစ် ၁၀၁ ခုနှစ်တွင် သရေခေတ္တရာမြို့ကိုတည်လတံ့ဟု ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူကြောင်း အဆိုရှိပါသည်။ ဘုရားရှင်ကို ပွေးဖိုဦးစွာ ဖူးတွေ့ရသောကြောင့် ဖိုဦးတောင် ခေါ်ရာမှ ဖိုးဦးတောင် ဖြစ်လာသည်ဟု စကားစဉ် ရှိပါသည်။

တောင်ပေါ်တွင် စေတီတစ်ဆူ ရှိ၍ တောင်ပေါ်ရှိ ကျောက်စာမှာ ၁၁၃၇ ခုနှစ်ဆိုး ဆင်ဖြူသခင်၏ ကုသိုလ်တော် ဖြစ်ပါသည်။

၆။ ပုဂံ

ပုဂံသည် ဘုရားပေါသော အရပ်ဟု ကလေးလူကြီးမကျန် သိကြပါသည်။ လှည်း–ဝင်–ရိုး–သံ၊ တည်–ညံ၊ ပုဂံ ဘုရားပေါင်း ဟူသော အဆိုအတိုင်း ဘုရားပေါင်း ၄ သန်းကျော် မရှိစေကာမူ များများစားစား ရှိခဲ့သည်ကို ယနေ့ ဖူးတွေ့နေရသော ဘုရားပုထိုးပေါင်း ၅၀၀၀ ကျော်က သက်သေခံလျက် ရှိပါသည်။

ရှေးဟောင်း ဘုရားတို့ စံပယ်ရာ ပုဂံမြို့သည် မြန်မာပြည် အလယ်ပိုင်း ဧရာဝတီမြစ် အရှေ့ဘက်ကမ်း မန္တလေး၏အောက်ဘက် မိုင် ၉၀ အကွာတွင် ရှိသည်။ ချောက်ရေနံမြေနှင့် မလှမ်းမကမ်းတွင် ဖြစ်သည်။ ရှေးပုဂံ၏အဝန်းကား စတုရန်း ၁၆ မိုင် ကျယ်သည်။ ဤမြို့ကို သမုဒ္ဒရာဇ်မင်းသည် သာသနာ

နှစ် ၆၅၁ တွင် ယုန်လွှတ်ကျွန်းအရပ်၌ တည်ခဲ့၏။ ပျူရွာ ၁၉ ရွာကို ပေါင်း၍တည်သဖြင့် ပျူဂါမ သို့မဟုတ် ပုဂါမကို ခေါ်ရာမှ ပုဂံဖြစ်သည်ဟု အဆိုရှိသည်။

ပုဂံမင်းဆက် ၇ ဆက်မြောက် သေဉ်လည်ကြောင်မင်းသည် သက္ကရာဇ် ၂၆၆ ခန့်တွင် ပုဂံ၏တောင်ဘက် သီရိပစ္စယာ၌ ပုဂံမြို့သစ်တည်သည်။ ၁၂ ဆက်မြောက် သိုက်တိုင်မင်းသည် ယခု ဖွားစောရွာခေါ် သမထီးအရပ်၌ မြို့သစ်တည်၍ တမ္ပဝတီဟု သမုတ်သည်။ ၃၄ ဆက်မြောက် ပျဉ်ပြားမင်းသည် ယခု ပုဂံမြို့တည်ရာ၌ မြို့သစ်တည်သည်။ ကျုံးရံသော အုတ်မြို့ရိုး ဆောက်၍ မြို့ရိုးတွင် တံခါး ၁၂ ခု ထားပြီးလျှင် မြို့ရိုးအတွင်း နန်းတော် ဆောက်သည်။ မြို့ရိုးရှိ သရပါတံခါးကို ယနေ့တိုင် တွေ့နိုင်ပါသည်။

ကျန်စစ်မင်း လက်ထက်ထိုး ကျောက်စာတို့တွင် ပုဂံကို အရိမဒ္ဒနပုရဟု တွေ့ရသည်။ ရန်သူကို ခြေမှုန်းသောမြို့ဟု အနက်ရသည်။

ပုဂံသည် မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်း မိုးခေါင်ရေရှား ရပ်ဝန်းတွင် ရှိ၍ ပူပြင်းခြောက်သွေ့သည်။ ထို့ကြောင့် တတ္တဒေသဟုလည်း ခေါ်ခဲ့ဖူးသည်။ သက္ကရာဇ် ၆၄၆ တရုတ်ပြေးမင်း လက်ထက်တွင် တရုတ်တို့တိုက်၍ ပုဂံ ပျက်စီးမှေးမှိန်ခဲ့ပြီး ၇၃၀ တွင် လုံးဝပျက်ခဲ့ရသည်။

ယခု ပုဂံယွန်းထည်လုပ်ငန်း ထွန်းကားသဖြင့် ယွန်းကျောင်းကို တည်ထောင်ထားသည်။

ဘုရားပုထိုးဟူသော ရှေးဟောင်း သာသနိက အဆောက်အအုံများ၊ ထိုအဆောက်အအုံတို့ရှိ စဉ့်ကွင်းများ၊ ရုပ်တုများ၊ နံရံဆေးရေးပန်းချီများကြောင့် ပုဂံသည် အလွန်ထင်ရှား၏။ မြန်မာ့အနုပညာလက်ရာတို့ကို ကြည့်ရှုလေ့လာရန် ကမ္ဘာလှည့် ခရီးသည်များ မပြတ် လာရောက်လျက် ရှိသည်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနခွဲကလည်း မြန်မာ့ရှေးဟောင်းအနုပညာအမွေအနှစ်တို့ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်လျက် ရှိသည်။

ထင်ရှားသော ဘုရားပုထိုးများမှာ ရွှေစည်းခုံ၊ အာနန္ဒာ၊ သဗ္ဗညု၊ ဂေါတောပလ္လင်၊ ဗူးဘုရား၊ မြစေတီ၊ အပယ်ရတနာ၊ လောကနန္ဒာစသည်တို့ ဖြစ်သည်။

အာနန္ဒာဘုရား

ကျန်စစ်သားမင်း၏ ကုသိုလ်တော် အာနန္ဒာဂူဘုရားသည် ပုဂံမြို့ သရပါတံခါးအရှေ့ဘက်တွင် ရှိ၏။ ရဟန္တာတို့၏ အကူအညီဖြင့် နန္ဒမူလိုဏ်ဂူ

သဏ္ဌာန် တည်ထား၍ နန္ဒဂူဟုလည်းကောင်း၊ ဘုရားရှင်၏ အနန္တပညာကို ရည်မှတ်ပူဇော်သည့်သဘောဖြင့် အနန္တဘုရားဟုဘွဲ့မည်တပ်ခဲ့ရာမှ အာနန္ဒာဟု ခေါ်တွင်ကြောင်း အဆိုရှိသည်။ ရာဇဝင်၌မူ နန္ဒာဘုရားဟုဆိုသည်။

အာနန္ဒာ ဘုရား၏ အောက်ခြေပြင်ဘက် ဖိနပ်ခုံ ပစ္စယာ ခါးပတ် တစ်လျှောက်၌ စဉ့်ကွင်းများ ရှိသည်။ စဉ့်ကွင်းများသည် တောင်ဘက်မုခ် ဖိနပ်ခုံမှ လက်ယာရစ် လှည့်၍ အနောက်ဘက်မုခ်ထိ ရုပ်သွင် သဏ္ဌာန် အမျိုးမျိုးဖြင့် မာရ်စစ်သည်တို့က မြတ်စွာဘုရားသခင်ကို စင်ထိုးဟန် စဉ့်ကွင်းရေ ၂၇၇ ခု ရှိသည်။ အခြားစဉ့်ကွင်းများလည်း ရှိသေးသည်။

အာနန္ဒာဘုရားကြီး တည်ထားပုံ အလွန် သပ်ရပ်ဆန်းကြယ်ခန့်ညား သဖြင့် အာနန္ဒာဘုရား တည်ရာ၌ မြန်မာ့ဗိသုကာလက်ရာ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုကြသည်။ အာနန္ဒာဘုရားပွဲတော်ကို နှစ်စဉ် ပြာသိုလ၌ ကျင်းပလေ့ ရှိသည်။

ပုဂံပြတိုက်နှင့် အာနန္ဒာအုတ်ကျောင်း

အာနန္ဒာဘုရား၏ မြောက်ဘက်တွင် ပုဂံရှေးဟောင်းပြတိုက်ရှိသည်။ ဤပြတိုက်၌ ရှေးဟောင်း ကမ္ပည်းကျောက်စာများကို တွေ့ရသည့်နေရာဌာန နှင့် ရေးထိုးသည့် သက္ကရာဇ်ကို ကမ္ပည်းတပ်၍ ထားပါသည်။ ထိုပြတိုက် တွင် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းအချို့လည်း ရှိပါသည်။

ပြတိုက်၏အနောက်ဘက်တွင် ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးလက်ရာ အာနန္ဒာ အုတ်ကျောင်း ရှိပါသည်။ ထိုအုတ်ကျောင်းသည် နံရံဆေးရေးပန်းချီတို့ဖြင့် ပြည့်နှက်နေပါသည်။ မော်ကွန်းထိန်း ဥက္ကနရာဇာ၏ ကုသိုလ်တော်ဖြစ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၇ တွင် တည်ရာ ၁၁၄၇ တွင် ပြီးသည်။

သဗ္ဗညုနှင့် ဂေါတောပလ္လင် ဘုရားတို့၏အပေါ်ထပ်မှ မြောက်ဘက်၌ ပုဂံတစ်မြို့လုံးကိုလည်းကောင်း၊ အရှေ့ဘက်၌ ဘုရားပုထိုးပေါင်းများစွာ နှင့်တကွ တူရွင်းတောင်တို့ကို လည်းကောင်း၊ အနောက်ဘက်၌ ဧရာဝတီ မြစ်ပြင်ကိုကျော်၍ ကျွန်းချောင်း ဓာတ်မြေဩဇာစက်ရုံတို့ကိုလည်းကောင်း မြင်နိုင်ပါသည်။

ပုဂံဘုရားများရှိ နံရံဆေးရေးပန်းချီများ

ပုဂံဘုရားပုထိုးများအနက် နံရံဆေးရေးပန်းချီရှိသော ဂူဘုရားများ အတော်များသည်။ ထိုနံရံဆေးရေးပန်းချီတို့ကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ပုဂံခေတ်၏

ဘာသာရေး၊ စာပေအဆင့်အတန်း၊ လူမှုရေး အခြေအနေတို့ကို တွေးဆ နိုင်သည်။ ပုထိုးသားများ ဘုရား၊ အပယ်ရတနာ ဘုရား၊ မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီးဘုရား၊ မင်းနန်သူနန္ဒပညာဘုရား စသည်တို့သည် နံရံဆေးရေး ပန်းချီတို့ဖြင့် ထင်ရှား၏။

ပုဂံဘုရားများအတွင်းရှိ နံရံဆေးရေးပန်းချီများကို

(က) ဗုဒ္ဓဝင်ဆိုင်ရာပန်းချီ
(ခ) ဇာတ်နိပါတ်တော်ဆိုင်ရာပန်းချီ
(ဂ) မဟာယာနဆိုင်ရာပန်းချီ
(ဃ) နတ်ရုပ်ဗြဟ္မာရုပ်များ
(င) ပုဂံ မျက်မှောက်ခေတ် လူပုံများ
(စ) အတီးအမှုတ် အကအခုန်ပုံများ
(ဆ) ကနုတ်ပန်းများ
(ဇ) တိရစ္ဆာန်ပုံများ ဟူ၍ အမျိုးအစား ခွဲနိုင်ပါသည်။

ဗုဒ္ဓဝင်ဆိုင်ရာ ပန်းချီ၊ ဇာတ်နိပါတ်တော်ဆိုင်ရာပန်းချီ၊ မဟာယာန ဆိုင်ရာပန်းချီ အကြောင်းကို ဖော်ပြပါမည်။

ပုထိုးသားများ၊ အပယ်ရတနာ၊ နဂါးရုံနှင့် မြင်းကပါဂူပြောက်ကြီး တို့တွင် ဗုဒ္ဓဝင်ခန်းများကို တခမ်းတနား ရေးဖွဲ့သည်။ ဖွားဖော်မူခန်း၊ ဘုရားဖြစ်ခန်း၊ ဓမ္မစကြာဟောခန်း၊ နာဠာဂီရိဆင် ချွတ်ခန်း၊ နန္ဒောပနန္ဒ နဂါးမင်းချွတ်ခန်း၊ အာဠာဝကဘီလူး ချွတ်ခန်း တို့ကို အများဆုံး တွေ့ ရသည်။

ပုထိုးသားများဘုရားတွင် ဘုရားလောင်းကို ကာဠဒေဝီလရသေ့ ဖူးမြင်ခန်း ရေးဆွဲထားသည်။ အပယ်ရတနာဘုရားတွင် ဓမ္မစကြာတရား ဟောဟော်မူဟန် ရေးဆွဲထားသည်။ မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီး ဘုရား၌ တိတ္ထိတို့ တန်ခိုးပြခန်း ပန်းချီကားကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရား တာဝတိံသာမှ သင်္ကာသနဂိုရ်ပြည်သို့ ဆင်းသက်တော်မူခန်း ပန်းချီကား ကိုလည်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

မင်းနန်သူရွာအနီးရှိ (အနန္တပညာ=) နန္ဒမညာဘုရားတွင် ဘုရား လောင်း ဖွားတော်မူခန်းကို ရေးဆွဲထားသည်။

ရွှေစည်းခုံ အာနန္ဒာတို့၌ ဇာတ်နိပါတ်များကို စဉ့်ကွင်းများဖြင့် ပုံဖော်၍ အခြားစေတီပုထိုးများတွင်မူ နံရံဆေးရေးပန်းချီဖြင့် ပုံဖော်လေ့ရှိပါသည်။ စဉ့်ရည်မသုတ်သော ရိုးရိုးရုပ်ကြွ အုတ်ခွက်များကို ဖက်လိပ်ဘုရားနှစ်ဆူ၊ ဓမ္မရာဇိကနှင့် မင်္ဂလာစေတီတို့တွင် တွေ့ရပါသည်။

မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီးရှိ ငါးရာ့ငါးဆယ် ဇာတ်နိပါတ် ပန်းချီများမှာ အစောဆုံးဖြစ်၍ ယနေ့တိုင် အထင်အရှား တွေ့နိုင်ပါသည်။ ပုဂံဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးတွင်လည်း ဇာတ်နိပါတ် အကွက်များကို တွေ့ရသည်။

အပယ်ရတနာဘုရားတွင် မဟာယာန ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ ပန်းချီကို အများဆုံးတွေ့ရသည်။ လောကနာထ ဘုရားလောင်းပုံ၏ ယာလက်မှာ ဆုပေးဟန် ဝရဒမုဒြာဖြစ်သည်။ ဝဲလက်မှာ ကြာညိုပွင့်ကို ကိုင်ထား၏။ တာရာဒေဝီပုံကိုလည်း တွေ့နိုင်၏။

မင်းနန်သူအရပ်မှ ဘုရားသုံးဆူတွင် အဝလောကိတေသွရပုံများကို တွေ့နိုင်၏။ တစ်ပုံတွင် လက်ဆယ်ချောင်းပါ၍ ရှေ့လက်နှစ်ဘက်မှာ ဓမ္မစကြာတရားဟောဟန် ဖြစ်သည်။

ပုဂံလောကဥသျှောင်ဘုရားတွင် လက်ရှစ်ဖက်ပါသော ဝဇီရပါဏိဗောဓိသတ်ပုံကို တွေ့နိုင်၏။ ရှေ့ဆုံး ယာလက်၌ ဝရဇိန်လက်နက်ကိုင်ထား၍ ကျန်လက်များ၌ ကြာ၊ ချွန်းတောင်း၊ လှံ၊ မား၊ သန်လျက် စသည်တို့ကို ကိုင်ထား၏။ ထိုဘုရား၌ပင် ကြင်ယာနှစ်ပါးနှင့် တွဲနေသော ဗောဓိသတ် နတ်သားကို ရပ်လျက်နေဟန်၊ ထိုင်လျက်နေဟန်ဖြင့် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

ဤသို့ နံရံဆေးရေးပန်းချီများကို ပုဂံဘုရားပုထိုးများတွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

၇။ ပုပ္ပားတောင်

ပုပ္ပားတောင်သည် ပင်လယ် ရေမျက်နှာပြင်ထက် ၄၉၈၁ ပေ မြင့်သည်။ ထိုတောင်ကို နတ်ကြီးသောတောင်ဟု အယူရှိကြ၍ နတ်တောင်ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ “ပုပ္ပားနတ်တောင်၊ အခေါင်မြင့်ဖျား” အစချီသော ရှေးလင်္ကာကလည်း နတ်တောင်ဟု ဆိုပါသည်။

ထို့ကြောင့် ပုပ္ပားတောင်ကို တက်သူမှန်သမျှသည် သတိကြီးစွာထားလေ့ရှိပါသည်။ ဝက်သားယူဆောင်ခြင်း၊ ဆဲဆိုခြင်း၊ ကျင်ကြီးကျင်ငယ်၊

တံတွေး၊ နှပ် စသည်တို့ကို အရမ်းမဲ့စွန့်ခြင်း မပြုဝံ့ကြချေ။ ထို့ပြင် အနီနှင့် အနက်ကို တွဲ၍ဝတ်ခြင်း၊ အစိမ်းချည်းဝတ်ခြင်းကိုလည်း နတ်မကြိုက်ဟု သိရပါသည်။

တောင်ပေါ်တွင် နတ်ကွန်းများကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ပုပ္ပားတောင်ကလပ်ကို တက်ရသည့် ပုပ္ပားရွာစခန်း၏ အရှေ့ဘက်တွင် မင်းမဟာဂီရိ နတ်ကွန်းရှိပါသည်။ ထိုမှ အတန်သွားလျှင် နှမတော် ရှင်မြတ်လှနတ်ကွန်းသို့ ရောက်ပါသည်။

တောင်ကလပ်ခြေရင်းမှ တောင်ကလပ်ပေါ်သို့ စောင်းတန်းဖြင့် တက်ရပါသည်။ အပေါ်တွင် မယ်ဝဏ္ဏနတ်ကွန်းကို တွေ့နိုင်ပါသည်၊ မယ်ဝဏ္ဏကား ပုဂံအနော်ရထာ မင်းစောလက်ထက်က ပုပ္ပားတောင်နေ ပန်းစားဘီလူးဖြစ်ပါသည်။ အနော်ရထာမင်း၏ သူရဲကောင်း ဗျတ္တသည် တစ်နေ့ဆယ်ခေါက်ကျ ပုပ္ပားမှပန်းကိုခူး၍အနော်ရထာမင်းကို ဆက်ရလေရာ ပုပ္ပားတောင်မှမယ်ဝဏ္ဏနှင့် ချစ်ကြိုးသွယ်မိကြ၍ ရွှေဖျဉ်းကြီး၊ ရွှေဖျဉ်းလေး ညီနောင်နှစ်ပါးကို ဖွား၏။ ထို့ကြောင့် မယ်တော်ဝဏ္ဏနတ်နန်း၊ ရွှေဖျဉ်းညီနောင်နတ်နန်းဟူ၍ အထင်အရှား ရှိနေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုမှတစ်ဆင့် သံလှေကားဖြင့် ဆက်တက်ရပါသည်။ အပေါ်တွင် စေတီငယ်တစ်ဆူရှိပါသည်။ ထိုတောင်ကလပ်သည် ပင်လယ်ရေပြင်မှအထက် ပေ ၃၀၀၀ ခန့် မြင့်သည်။

ပန်းဆက်ရာ တောင်ဖြစ်၍ **ပန်းပေးတောင်** ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မယ်ဝဏ္ဏ၏နေရာဖြစ်သဖြင့် **ဝဏ္ဏယက္ခတောင်** ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝိဇ္ဇာဇော်ဂျီတပသီတို့ ခိုလှုံရာဖြစ်သဖြင့် **ဝိဇ္ဇာဓရတောင်** ဟူ၍လည်းကောင်း၊ နဂါးရစ်ဟန်ရှိသဖြင့် **နဂါးရစ်တောင်** ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ပါသည်။

ပုပ္ပား တောင်မကြီးတွင် ထိုတောင်ကလပ်မှ တစ်ပါး အခြားတောင်ထိပ်များလည်း ရှိပါသည်။ လက်ယာဘက်တွင် မာလာတောင်၊ လက်ဝဲဘက်တွင် မောင်တော်ငုတ်တုတ်တောင်၊ စပါးပုံတောင်တို့ရှိပါသည်။

ဥမင်ရေစခန်းမှ အထက်သို့ အနည်းငယ်တက်လျှင် တောင်ခါးပန်းတွင် ထွင်းထားသော ဥမင်တစ်ခုကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ရှေးအခါက ပထမံ ဦးအောင်စသူတို့ ထွက်ရပ်လမ်း ရှာကြသည့် ဂူဖြစ်ကြောင်း အဆိုရှိပါသည်၊ ဆေးပင်ပေါများသဖြင့်လည်း ထွက်ရပ်လမ်း ရှာကြံသူတို့သည် ဆေးစီရင်ကြသည်ဟု အယူရှိကြပါသည်။

ရှေးက မီးတောင်ဟောင်းတစ်ခု ဖြစ်၍ အရှေ့ဘက် မိတ္ထီလာမှ ၆၃ မိုင်၊ ဘောင်ဘက် ရေနံချောင်းမှ ၄၅ မိုင်၊ အနောက်ဘက် ချောက်မှ ၄၈ မိုင်၊ မြောက်ဘက် မြင်းခြံမှ ၄၈ မိုင် ဝေးပါသည်။

၈။ မန္တလေး

မြန်မာပြည်၏ ဒုတိယမြို့တော် မန္တလေးကား မြန်မာ့နန်းဆက်၏ နောက်ဆုံးမြို့တော် ဖြစ်သည်။ မန္တလေးမြို့ကို မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၂၁ ခုနှစ်တွင် မင်းတုန်းမင်းကြီး တည်တော်မူသည်။ ဤသက္ကရာဇ်မှာ မော်ကွန်းစိုက်ဆူသော သက္ကရာဇ်ဖြစ်၏။ စင်စစ်ကား မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၁၈ ခုနှစ်ဖြစ်၏။ သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၄၀၀ နှင့်လည်း ကိုက်ညီစေရန် မြို့တော်ကို တာ ၂၄၀၀ ထားသည်။ မြို့တော်မှာ လေးထောင့်ဖြစ်၍ တစ်မျက်နှာလျှင် တာ ၆၀၀ စီရှိသည်။ အနောက်ဘက်နှင့်တောင်ဘက်တွင် မြို့ကွက်သည် တာ ၆၀၀ စီ စတုရန်းကျသည်။ လမ်းများ ဖြောင့်တန်းလျက်ရှိသည်။

ဂ.မွည်းနှစ်အရ ၁၃၂၁ ခုနှစ်က မန်းရာပြည့်ပွဲကို ကျင်းပခဲ့သည်။

မြန်မာမင်းဆက် နောက်ဆုံး စိုးစံခဲ့သော နန်းတော်ကြီးကား မရှိတော့ပြီ။ အနောက်နန်းတော်ရာ နေရာဟောင်းနှင့် နန်းတော်ပုံစံ၊ မြို့ရိုး ကျုံးတို့ကိုသာ မြင်တွေ့ရတော့သည်။

မန္တလေးမြို့၏ နိဗ္ဗာန်ကုန်ဖြစ်သော ရွှေဆိုင်းခတ်သည့် မျက်ပါးရပ် လုပ်ငန်း၊ ကျောက်ဆစ်လုပ်ငန်း၊ ပန်းတဉ်းလုပ်ငန်းတို့သည် မြန်မာ့လက်မှု ပညာ၏ ဂုဏ်ရောင်ဖြစ်သည်။

တန်ခိုးကြီး ဘုရားများမှာ မြို့တောင်ဘက်တွင် မဟာမုနိခေါ် ဘုရားကြီး၊ ဈေးချို၏အနောက်တောင်ဘက် ၈၅ လမ်းတွင် မဟာသကျသီဟဘုရား၊ သကျသီဟ၏ မြောက်ယွန်းယွန်း ဈေးချို၏ အနောက်ဘက်၌ အိမ်တော်ရာစေတီ ရှိ၏။ မန္တလေးမြို့လယ်တွင် အလောင်းစည်သူမင်း၏ သားဘော် မင်းရှင်စောတည်သော ရွှေကြီးမြင့်ဘုရား ရှိသည်။

နန်းမြို့ရိုး မြောက်ဘက်တွင် မန္တလေးတောင်ရှိသည်။ ထိုတောင်သည် ၉၅၄ ပေ မြင့်၍ တောင်ပေါ်တွင် ဗျာဒိတ်ပေးဘုရား၊ စန္ဒမုခီဘီလူးမ သားမြတ်လှူပုံ စသည်ဖြင့် ကြည့်ရှုဖူးမြော်စရာများရှိသည်။ တောင်ခြေတွင် ပဉ္စမသင်္ဂါယနာ၏သေလက္ခရမူ ပိဋကတ်ကျောက်စာများ၊ ကျောက်တော်ကြီး

ဘုရား၊ အတုမရှိ ကျောင်းတော်ကြီး၊ ရွှေကျောင်းတို့ကို ဖူးမြော် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

မဟာမုနိရုပ်ပွားကား မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်တိုင် ရင်ငွေ့တော် ခုနစ်ကြိမ်ပေးခဲ့သည့် ရုပ်ပွားတော်မြတ်ဖြစ်သည်ဟု အဆိုရှိ၏။ မြတ်စွာဘုရား သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ် နောက်ပါရဟန္တာ ငါးရာနှင့်အတူ ဓညဝတီ ရခိုင်ပြည်သို့ ဒေသစာရီ ကြွတော်မူကာ စန္ဒသူရိယမင်းနှင့်တကွ ပြည်သူ ပြည်သားတို့ကို တရားဟောပြတော်မူ၏။ မြတ်စွာဘုရား ပြန်ကြွတော်မူခါနီးတွင် စန္ဒသူရိယမင်းက ဘုရားကိုယ်စား ရုပ်ပွားတော်မြတ် တစ်ဆူ ထားတော်မူပါမည့်အကြောင်း လျှောက်ထားသည်။ ရွှေငွေတို့ကို ကျိုချက်၍ သွန်းလုပ်အပ်သော ရုပ်ပွားတော်ကို မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်တိုင် ရင်ငွေ့တော် ခုနစ်ကြိမ် သွင်းတော်မူ၏။ ထိုရုပ်ပွားတော်ကို မဟာမုနိဘွဲ့တော်ဖြင့် ရခိုင်အဆက်ဆက်တို့ ကိုးကွယ်ကြသည်ဟု ရခိုင်မှတ်တမ်းများက ဆိုပါသည်။

မဟာမုနိရုပ်ပွားတော်ကို ရှေးမြန်မာမင်းတို့ ပင့်ဆောင်ရန် ကြိုးစားရာ မအောင်မြင်ခဲ့ချေ။ ဘိုးတော်မင်းတရားကြီး လက်ထက်ကျမှသာ မန္တလေးသို့ပင့်၍ ကိုးကွယ်နိုင်ခဲ့သည်။ မဟာမုနိ ရုပ်ပွားတော်သည် ဘဏ်တော် ၈ တောင် ၁ မိုက် ရှိသည်။ ပလ္လင်တော်မှာ ၇ ပေ မြင့်သည်။

မဟာမုနိဘုရား အရံတွင်း၌ ရခိုင်ကြေးရုပ်ခေါ် ယိုးဒယားကြေးရုပ်ကြီး နှစ်ရုပ် ရှိသည်။ ဘုရားဖူးတို့သည် ဝမ်းနာ ခေါင်းခဲ ကင်းရန် ထိုကြေးရုပ်ကြီး နှစ်ရုပ်ကို ခေါင်းနှိပ် ချက်နှိုက် ပြုလေ့ရှိကြသည်။

မန္တလေးမြို့သည် ပရိယတ္တိ သာသနာ ထွန်းကားရာမြို့ ဖြစ်သည်။ ပရိယတ္တိလောက၌ အလွန်ထင်ရှားသော စာသင်တိုက်ကြီးများ ရှိသည်။ တောင်ပြင်မှ ရွှေရေးဆောင်တိုက်သည် သဒ္ဒါနိယံ ပို့ချမှု၌လည်းကောင်း၊ အနောက်ပြင်မှ မစိုးရိမ်တိုက်သည် ပဋ္ဌာန်းညဝါ၌လည်းကောင်း၊ ဝေယန်ဘုံသာ ကျောင်းတိုက်မှာ အလင်္ကာနှင့် ဉာဏ်ကောက်တွင်လည်းကောင်း၊ တောင်ပြင်ရှိ ဒက္ခိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက်ကား စာပေပရိယတ် ပို့ချမှု၌လည်းကောင်း ကျော်ကြား ထင်ရှားကြသည်။

ရန်ကင်းတောင်

မန္တလေးမြို့၏ အရှေ့ဘက် ၅ မိုင်ခန့်အကွာရှိ ရန်ကင်းတောင်သည်လည်း ထင်ရှားသည်။ ၇၀၆ ပေ မြင့်သည်။ ပုဂံ–အလောင်းစည်သူမင်းကြီး အမျက်တော်ရှ၍ သားတော် မင်းရှင်စောကို ပုဂံပြည်မှ နှင်ထုတ်လိုက်ရာ

မင်းရှင်စောသည် ရန်ကင်းတောင်ခြေအနီး ထွန်တုံးပူတက်မှာ မြို့ရွာ တည်၍ နေသည်။ ထိုအရပ်၌ အောင်ပင်လယ်ကန်ကို တည်သည်။ တမုတ်ဆိုး အရပ်၌ ကန်ဆည်၍ ရေမြောင်းသုံးသွယ် ပင်လယ်ကိုးသောင်း ဖြစ်စေ၏။ တစ်ခါသော် မိုးခေါင်၍ ကျောက်ကို ငါးရုပ်သဏ္ဌာန် ထုပြီးလျှင် ငါးရံ့မင်း ပရိတ်ကို သံဃာတော်တို့အား ရွတ်စေပါသည်။ ထိုငါးရုပ်ကို နန်းတွင်းမှာ ထား၏။ မိုးရွာလွန်းသဖြင့် ရောဂါဘယ ထူလျှင် ထိုငါးရုပ်ကို ရန်ကင်းတောင် ကျောက်လိုဏ်ဂူအတွင်း သွင်းထားကိုးကွယ်မှ ရောဂါဘယ ပျောက်ကင်းသည်ဟု အယူရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် ရန်ကင်းတောင်ဟုလည်းကောင်း၊ ငါးရုပ်ထားရာဖြစ်၍ ငါးရံ့မင်းတောင်ဟုလည်းကောင်း တွင်သည်။ ယခုလက်ရှိ ငါးရုပ်ကား မူလရုပ်တု မဟုတ်ချေ။ ဤငါးမင်းရုပ်ကို ပူဇော်လျှင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းသည်ဟု ယူဆသဖြင့် နှစ်စဉ် သွားရောက် ပူဇော်လေ့ ရှိကြသည်။ တောင်ရိုးတစ်လျှောက်တွင် မြတ်စွာဘုရား၏ ဖြစ်တော်စဉ် ငုံး၊ ခါ စသည့် ရုပ်တုများကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

(ခ) ဘုရားနှင့် ဘုရားပွဲတော်များ

၉။ ရွှေတိဂုံ စေတီတော်

မြန်မာတစ်မျိုးလုံး၏ မြတ်နိုးကိုးကွယ်ရာ၊ ဂုဏ်ယူဝင့်ကြွားရာ ဖြစ်သော လေးဆူဓာတ်ပုံ ရွှေတိဂုံ စေတီတော်မြတ်သည် ရန်ကုန်မြို့ ဆိပ်ကမ်းများ၏ မြောက်ဘက် နှစ်မိုင်ခန့်အကွာ ပဲခူးရိုးမ တောင်ဘက်ဆုံး အစွယ် သိင်္ဂုတ္တရ ကုန်းတော်ပေါ်၌ ရွှေတောင်ကြီးပေါက်နေသည့်သဖွယ် တင့်တယ်စွာ စံပယ်တော်မူပါသည်။ သိင်္ဂုတ္တရကုန်းသည် ပင်လယ်ရေပြင်ထက် ပေပေါင်း ၁၆၈ ပေ အမြင့်တွင်ရှိရာ စေတီတော်၏ ဉာဏ်တော်စုစုပေါင်း ဖိနပ်တော်မှ စိန်ဖူးတော်အထိ ၃၂၆ ပေနှင့်သော် ပေပေါင်း ၅၀၀ ခန့် မြင့်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရန်ကုန်ဆိပ်ကမ်းသို့ ပင်လယ်ကူး သင်္ဘောကြီးများ ဝင်လာလျှင် ပင်လယ်ဘက်မှနေ၍ ဖူးမြော်ကြည်ညိုနိုင်ကြပါသည်။ ပင်လယ်ဘက် မိုင် ၃၀ အကွာကပင် လှမ်း၍ ဖူးမြော်နိုင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ရွှေတိဂုံစေတီတော်စံပယ်ရာ သိင်္ဂုတ္တရကုန်းတော်သည် (၁) သတ္တဘုမ္မိ၊ (၂) သုရိဒတ္တ၊ (၃) ပေါက္ခရဝတီ၊ (၄) သီဟာရာဇာ၊ (၅) တမ္ဗာဂုတ္တ၊ (၆) တိဂုမ္ဘ နှင့် သတ္တနာမံ၊ (၇) သိင်္ဂုတ္တရံ ဟူသည့်အတိုင်း အမည် (၇) ပါး ရှိပါသည်။ ထို သိင်္ဂုတ္တရကုန်းကို ရံ၍ အရှေ့ဘက်၌ ရမ္မဝတီ၊

တောင်ဘက်၌ မဉ္ဇဝတီ၊ အနောက်ဘက်၌ အသိဘနုဋ္ဌ၊ မြောက်ဘက်၌ ဥက္ကလာပ ဟူ၍ မြို့လေးမြို့ ရှိသည်ဟု ရွှေတိဂုံသမိုင်း၌ ဆိုပါသည်။

ဆံ တော်ပင့်ခန်း

ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကို ဗုဒ္ဓလက်ထက်တော်ကပင် တဖုဿ၊ ဘလ္လိက ကုန်သည် ညီနောင်တို့ တည်ဆောက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ ၎င်းအဆိုသည် ပိဋကတ် ကျမ်းဂန်များနှင့် ဆက်စပ်နေသဖြင့် ဤနေရာ၌ စာသင်သားတို့နှင့် သင့်တန်သလောက် ဖော်ပြပါမည်။

(၁) ၎င်းကုန်သည်ညီနောင်တို့ အကြောင်းကို ဝိနယ၊ မဟာဝဂ္ဂ ပါဠိ၌ 'ဘုရားရှင် လင်းလွန်းပင်ရင်း၌ ခုနစ်ရက်တာချ စံတော်မူသောအခါ ဥက္ကလာမှ တဖုဿ၊ ဘလ္လိက ကုန်သည်ညီနောင်တို့ ရောက်ရှိလာပြီး သရဏဂုံ နှစ်ပါး တည်သည်' ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

(၂) ၎င်းအဆိုကို အဋ္ဌကထာဆရာက အဓိပ္ပာယ် အကျယ် ဖွင့်ဆိုရာတွင် ဥက္ကလာဇနပုဒ်မှ အဆိုပါ ကုန်သည်ညီနောင်တို့ မဇ္ဈိမဒေသသို့ ကုန်ကူးသွားရင်း ဘုရားရှင်ထံ ရောက်ကြောင်း၊ သရဏဂုံနှစ်ပါးတည်ကြောင်း၊ ဘုရားရှင်က ဆံတော်များ ချီးမြှင့်တော်မူကြောင်းတို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် ယခု ပြောဆိုနေကြသည့်အတိုင်း ဆံတော်ဓာတ် ရှစ်ဆူဟု အရေအတွက် မပါသေးပေ။

(၃) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ ဧတဒဂ္ဂဝဂ် အဖွင့် အဋ္ဌကထာကျမှသာ ထိုကုန်သည်တို့၏ နောက်ကြောင်း သမိုင်းနှင့်တကွ ဆံတော်ဓာတ်ရှစ်ဆူ သနားတော်မူပုံ၊ ထိုဓာတ်တော်များကို အသိတဉ္ဇနနဂရမြို့သို့ယူဆောင်ပြီး ဥပနာကာ စေတီ တည်ထားကိုးကွယ်ပုံတို့ကို အကျယ်ဖွင့်ဆိုပါသည်။

အထက်ပါ အဆိုသုံးခုကို ဤ၌ စိစစ်ဖော်ပြမည် ဆိုပါက

(၁) အဆိုကိုဖော်ပြသည့် ပါဠိတော်များမှာ ဘုရားဟောဒေသနာ ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်လက်ထက် (ဘီစီ ၆ ရာစု) က ထင်ရှားရှိခဲ့သော မှတ်တမ်းများ ဖြစ်ပါသည်၊ ဤမှတ်တမ်းများသည် ဘီစီ ၃ ရာစုကာလ အသောကမင်းကြီး လက်ထက်၌ နောက်ဆုံး အတည်ပြုခဲ့သည့် ဒေသနာများ ဖြစ်သည်။

(၂) အဆိုသည် အဋ္ဌကထာကျမ်းများ စတင်သည့် ခရစ်နှစ် ၅ ရာစု ရောက်မှ ပေါ်ပေါက်လာသော အဆို ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆုံးအဆိုမှာကား စာပေသမိုင်းစဉ်အရ ဒုတိယအဆိုထက်ပင် နောက်ကျပုံ ရသည်။

မှတ်ချက်။ ။သုတေသနသဘောဟူသည် သဒ္ဓါယုံကြည်မှုနှင့်မသက်ဆိုင်ပါ။ စာပေကျမ်းဂန်၊ ကျောက်စာ၊ မင်စာ၊ ဘုရားဆင်းတု၊ အုတ်ခွက်စသည့် မြေပေါ်မြေအောက် အထောက်အထားအရသာ ဖော်ပြရပါသည်။ ဤအထောက်အထားများသည်လည်း လက်ရှိ တွေ့မြင်ရသမျှသာဖြစ်၍ တစ်ထစ်ချ မှန်ကန်ပြီဟု မယူဆနိုင်ပါ။

အထက်ပါ ဖော်ပြချက်များအရ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကို ဘုရားရှင်လက်ထက်က တဖုဿ၊ ဘလ္လိက ကုန်သည်ညီနောင်တို့ တည်ဆောက်ခဲ့သည်ဟု သုတေသန သဘောအရ မပြောနိုင်တော့ပါ။ နောက်ပိုင်း၌ ဆက်လက် ဖော်ပြသည့် အကြောင်းအရာတို့မှာလည်း အစဉ်အလာ ယုံကြည်ချက်များဖြစ်သော်လည်း သိသင့်သိထိုက်သဖြင့် အကျဉ်းရုံး၍ တင်ပြလိုပါသည်။

ဆံတော်ဌာပနာခန်း

ကုန်သည်ညီနောင်တို့သည် ဆံတော်ရှစ်ဆူကို ပင့်၍ ပြန်လာခဲ့ရာမှ လမ်းခရီး၌ အဇ္ဈတ္တနဂရမင်းကြီးက နှစ်ဆူ တောင်းယူ၏။ နဂါးရစ်အမော်သို့ ရောက်လျှင် နဂါးမင်းက နှစ်ဆူ ခိုးယူပြန်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဥက္ကလာပသို့ ရောက်သောအခါ ဆံတော် လေးဆူသာ ကျန်တော့သည်။ သို့သော် မင်းကြီး၏ အဓိဋ္ဌာန်ပြုချက်အရ ဆံတော်ရှစ်ဆူလုံး ပြန်လည် ကြွလာသည်ဟု ဆိုသည်။

ဥက္ကလာပမင်းကြီးသည် ရှေးဘုရားသုံးဆူတို့၏ **ရေစစ်တော်၊ ရေသနုပ်တော်၊** **တောင်ဝှေးတော်** တို့ကိုပါ ဌာပနာ၍ အထူးထူးသော ရတနာ၊ ကာကွယ်ရန် စက်ယန္တရားရုပ်များကိုပါ ထည့်သွင်း၍ မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃ ခု၊ တပေါင်းလပြည့် ကြာသပတေးနေ့၌ ဌာပနာပိတ်ကာ စေတီ တည်ထားသည်ဟု ဆိုပါသည်။

ရွှေတိဂုံဟူသော ဘွဲ့တော်

ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကို သိင်္ဂုတ္တရကုန်း၏ အမည် ခုနစ်ပါးတွင် တစ်ပါးဝင်သော တိဂုမ္ဘကိုစွဲ၍ တိဂုမ္ဘစေတီ = တိဂုံစေတီဟု ခေါ်တွင်ရာမှ ရှေ့မှ ရွှေထည့်၍ ရွှေတိဂုံဟု ယနေ့ ထင်ရှားနေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ဖန် သက်တော်ထင်ရှား ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ဆံတော်ဓာတ်

ရှစ်ဆူကို ဌာပနာရာဖြစ်၍ တိဂုံနှင့် ပေါင်းပြီး တိဂုံ ဆံတော်ရှင် ဟုလည်း တွင်ပါသည်။ ရှေးဘုရားသုံးဆူတို့၏ ရေစစ်၊ သင်္ကန်း၊ တောင်ဝှေး ဟူသော ဓာတ်တော် သုံးဆူနှင့် ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ဆံတော်ဓာတ်တို့ကို ဌာပနာ၍ တည်သော စေတီဖြစ်၍လည်း လေးဆူဓာတ်ပုံ ရွှေတိဂုံဟု တွင်ပါသည်။

မင်းအဆက်ဆက်တို့ ပူဇော်ကြခြင်း

ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီး လက်ရှိအနေအထားသို့ရောက်အောင် ရှေးမင်းအဆက်ဆက်တို့ ပြုပြင် ပူဇော်ခဲ့ကြပါသည်။ ဦးစွာပထမ သထုံဘုရင် သီရိမာသောကမင်းသည် တဖုဿ ဘလ္လိကတို့ ဌာပနာထားသော မြတ်စွာဘုရား၏ ဆံတော် စေတီကို တောချုံဖုံးနေ၍ သုတ်သင်ရှင်းလင်းပြီးလျှင် စေတီအိမ်ပြာသာဒ်လုပ်၍ ပူဇော်၏။

ထိုနောက် ဗညားဦး မင်းပြုသောအခါ စေတီအိမ်ပြာသာဒ်ကိုပယ်၍ အတောင် ၄၀ မြင့်သော စေတီ တည်ပြန်ပါသည်။ ရာဇာဓိရာဇ်လည်း ငုံ၍ တည်ပြန်ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၈၂၁ ခုတွင် ဘုရင်မ ရှင်စောပုသည် ရွှေတိဂုံစေတီတော် ခြေရင်းသို့ ကြွရောက် စံနေပြီးလျှင် ချိုင့်ဝှမ်းတို့ကို ပြည့်အောင် ဖို့စေ၏။ ဖို့သောမြေ၌ကား ဂဝံ ကျောက်တုံး ကျောက်ခဲတို့ကိုခံ၍ စီ၏။ အပြင်ဘက်၌ အုတ်တို့ဖြင့် စီ၏။ ထိုအခါ စေတီကိုခံသော ပစ္စယာတစ်ထပ်၌ ပစ္စယာ၏ အထက်တွင် ရွှေချထားသော ကျောက်ထီးကိုစီ၍ စိုက်၏။ ထီးနှင့် စေတီ၏ ပန်းတင်ခုံ ပစ္စယာကြားတွင် ကျောက်ပြား အပြည့် ခင်း၏။ ပန်းတင်ခုံ ပစ္စယာကိုကား ခါးဖွဲ့ပြီးလျှင် ကျောက်ဖြင့်ပြီးသော ဆီမီးအိမ်ကို ပတ်လည် အပြည့် စီ၍ ထား၏။ ပန္နသာဟု ဆိုအပ်သော လက်ယာရစ် လှည့်နေသော နေရာ စေတီရင်ပြင်၌လည်း ကျောက်ပြားအပြည့် ခင်း၏။ ပန္နသာ၏ အဆုံး နောက်တစ်ဆင့် အထပ်၌လည်း ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဇရပ်ဆောက်စေ၏။ ထိုနောက်တစ်ဆင့်၌ ပန္နသာဟု ဆိုအပ်သော ရင်ပြင်တစ်ထပ် ခင်းသေး၏။ ထိုမှ နောက်အဆင့် အထပ်၌ကား ပတ်ဝန်းကျင်အပြည့် တံတိုင်း ခတ်၏။ ထိုတံတိုင်း၌လည်း အုန်းပင် အပြည့်စိုက်၏။ တံတိုင်း အပြင်ဘက်ရှိ မြေကို ညီညာစွာ ခင်းဖို့စေ၏။

သက္ကရာဇ် ၇၅၆ ခု မမ္မစေတီမင်း၏ သားတော် ဗညားရံသည် လေပြင်း ကျ၍ လွင့်သွားသော ထီးတော်ကို အသစ်မွမ်းမံ၍တင်၏။ သက်တော်စေ့ စေတီရံ ၄၀ ဆူ တည်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခုတွင် စဉ့်ကူးမင်းသည် ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကို ရွှေကိုယ်လုံးပြည့် ကပ်လှူတော်မူ၏။ ရင်ပြင် လေးမျက်နှာ၌ တန်ဆောင်း ပလ္လင်နှင့်တကွ ဘုရားလေးဆူကို ရည်ရွယ်၍ ပဉ္စလောဟာ ဆင်းတုတော် လေးဆူ လှူ၏။ မဟာဃဏ္ဍာ ခေါင်းလောင်းကိုလည်း လှူပါသည်။

ရင်ပြင်တော်ရှိ ထင်ရှားသော အရာများ

ယနေ့ လက်ရှိ ရွှေတိဂုံစေတီတော်၏ လေးဘက်လေးတန်၌ စောင်းတန်း လေးသွယ် ရှိ၏။ စေတီတော်၏ မုခ်လေးမုခ်ရှိ မုခ်ဦးတန်ဆောင်း လေးခုအတွင်း၌ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော် တစ်ဆူစီ ရှိ၏။ အရှေ့ မုခ်ဝအတွင်း၌ စံပယ်သော ရုပ်ပွားတော်ကြီးသည် အခြားရုပ်ပွားတော် သုံးဆူကဲ့သို့ လက်ယာဘက် လက်ဝါးကို မှောက်လျက် မထားဘဲ ဖူးမြော်သူဘက်သို့ လှည့်လျက် ရှိ၏။

စေတီတော်ကြီး၏ ဖိနပ်တော် ပတ်လည်သည် ပေ ၁၄၂၀ ရှိ၍ စေတီရံ ၆၄ ဆူနှင့် မုခ် လေးမုခ်အဝရှိ စေတီကြီး လေးဆူဖြင့် ဝန်းရံထားသည်။ စေတီတော်ပတ်လည်တွင် စေတီရံများအပြင် နေ့သင့်နံသင့် ဂြိုဟ်တိုင်များ၊ မနုဿီဟရုပ်၊ ခြင်္သေ့ရုပ်၊ ဘီလူးရုပ်၊ နဂါးရုပ်၊ နတ်ရုပ်၊ ဗြဟ္မာရုပ်များ၊ တံခွန်တိုင်များနှင့် သင်ပုတ်ပလ္လင်များ ရှိသည်။

စေတီတော်၏ အနောက်မုခ် တန်ဆောင်း၏ လက်ဝဲဘက် စေတီတော်၏ ပစ္စယာနံရံ အနောက်မြောက်ထောင့်တွင် ဥက္ကလာပမင်းကြီး၏ ရုပ်တုရှိ၍ လက်ယာဘက် စေတီတော်၏ ပစ္စယာနံရံ အနောက်မြောက် ထောင့်တွင် ဥက္ကလာပမင်းကြီး၏ ခမည်းတော် မယ်တော် ဖြစ်သော သိကြားမင်းနှင့် မယ်လမု အရုပ်များ ရှိသည်။ မြောက်ဘက် စောင်းတန်းထိပ်၏ လက်ယာဘက်တွင် ဆံတော်တွင်း တန်ဆောင်းရှိသည်။ ထိုတန်ဆောင်း၌ မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဆံတော်ရှစ်ဆူကို ဆေးကြောခဲ့သည့် ရေတွင်း ရှိသည်။ မြောက်ဘက်စောင်းတန်း၏ အရှေ့ဘက်တွင်လည်း တန်ဆောင်းများ၊ စေတီငယ်များ၊ ဥက္ကလာပမင်းကြီး၏ ဆုတောင်းပြည့် ဘုရားနှင့် တန်ဆောင်း၊ နောင်တော်ကြီး စေတီနှင့် တန်ဆောင်း၊ ရှင်အဇ္ဇဂေါဏ တန်ဆောင်း၊

သာယာဝတီမင်း လှူဒါန်းခဲ့သော မဟာတိသဒ္ဒဃဏ္ဍာ ခေါင်းလောင်းကြီးနှင့် တန်ဆောင်းများ ရှိသည်။

စေတီတော် အာရာမ်၏ အရှေ့တောင်ထောင့်တွင် နှစ်စဉ် ကဆုန်လပြည့် ဗုဒ္ဓနေ့၌ ညောင်ရေသွန်းရသည့် ဗောဓိညောင်ပင် ရှိသည်။ စေတီတော်၏တောင်ဘက်မျက်နှာစာတွင် ရွှေတိဂုံစေတီ ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းရုံး၊တန်ဆောင်းနှင့် ပြတိုက်ရှိသည်။ စေတီရင်ပြင်၌ ရှေးမင်း မိဖုရားတို့၏ ကုသိုလ်တော် တန်ဆောင်းများ၊ အရပ်သားတို့၏ ကုသိုလ်တော် တန်ဆောင်းများ များစွာ ရှိသည်။ အချို့တန်ဆောင်းများ၏ တိုင်များသည် မှန်စီရွှေချဖြစ်၍ မြန်မာ့အနုပညာ လက်ရာများ၊ ဇာတ်နိပါတ်များနှင့် တင့်တယ်လှသည်။

စေတီ ရင်ပြင်ပေါ်သို့တက်ရန် ဗဟန်းဘက်မှ အရှေ့စောင်းတန်း၊ ရန်ကုန်မြို့ထဲဘက်မှ တောင်စောင်းတန်း၊ အလုံဘက်မှ အနောက် စောင်းတန်း၊ အာဇာနည်ဗိမာန်ဘက်မှ မြောက်စောင်းတန်းတို့အပြင် မပင်မပန်းတက်နိုင်ရန် အရှေ့ဘက်၊ တောင်ဘက်၊ မြောက်ဘက်တို့၌ ဓာတ်လှေကားများ တပ်ဆင်ထားပါသည်။

စေတီတော်ကြီး၏ အတိုင်းအတာ

(၁) ဖိနပ်တော်ပတ်လည်သည် ပေ ၁၄၂၀ ရှိ၍ အမြင့် ၂ ပေ၊ ၃ လက်မ

(၂) ပထမပစ္စယာ အမြင့် ၁၅ ပေ ၁၀ လက်မ
ဒုတိယပစ္စယာ အမြင့် ၃၈ ပေ ၅ လက်မ
တတိယပစ္စယာအမြင့် ၂၅ ပေ၊ ၁၀ လက်မ
ပစ္စယာစုစုပေါင်းပေ ၈၀ နှင့် ၁ လက်မ

(၃) ခေါင်း လောင်း ပုံ နှင့် သပိတ်မှောက် ခေါင်းလောင်းကြီး အရင်းလုံးပတ် ၄၄၃ ပေ၊ ထိပ်လုံးပတ် ၁၉၂ ပေ၊ အမြင့် ပေ ၇၀ နှင့် ၄ လက်မ

(၄) ဖောင်းရစ်အတွင်း လုံးပတ် ၁၉၂ ပေ၊ ထိပ်လုံးပယ် ၉၆ပေ ၅ လက်မ၊ အမြင့် ၄၁ ပေ

(၅) (အောက်ကြာနု၊ အထက်ကြာနု) ကြာလည်အမြင့် ၃၁ပေ၊ ၅ လက်မ

(၆) ငှက်ပျောဖူးအရင်းလုံးပတ် ၆၅ ပေ၊ ၉ လက်မ။အလယ် ၇၃ ပေ၊ ၁၁ လက်မ။ အလျား ၂၃ ပေ၊ ၆ လက်မ။ အမြင့် ၅၂ ပေ၊ ၁၁ လက်မ

(၇) ထီးတော်အဝ လုံးပတ် ၄၅ ပေ၊ ၇လက်မ။ အမြင့် ၃၃ ပေ။

(၈) ငှက်ပျောဖူးအဆုံး(ပိန္နဲတိုင်)မှ ငှက်မြတ်နား၊စိန်ဖူးထိ ၁၅ပေ မြင့်၏။

ငှက်ပျောဖူးကို တစ်ပေပတ်လည်ရှိ၍ ငါးကျပ်သား အချိန်ဝီးသော ရွှေပြားပေါင်း ၈၆၈ ပြား ကပ်ထားပါသည်။ ထီးကို သံခွေကြီး ၇ ခွေခံ၍ ထားသည်။ အောက်ဆုံးခွေမှာ အချင်း ၁၄ ပေခွဲ ရှိသည်။ အားလုံး ၁၄ တန်နှင့် တစ်စိတ် လေးသည်။ ရွှေဆည်းလည်း၊ ငွေဆည်းလည်း၊ မိုးကြိုးဆည်းလည်း၊ သံသေဆည်းလည်း စသည့် ဆည်းလည်းပေါင်းများစွာအပြင် ရွှေ၊ ငွေ၊ စိန်၊ ကျောက်သံပတ္တမြားတို့ဖြင့် စီခြယ် တန်ဆာဆင်ထားသည်။

ရွှေတိဂုံဘုရားပွဲတော်

ရွှေတိဂုံဘုရားပွဲတော်ကို ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကို စတင် တည်ခဲ့သည့် မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃ ခု၊ တပေါင်းလပြည့်နေ့ကို အစွဲပြု၍ နှစ်စဉ် တပေါင်း လပြည့်နေ့၌ ကျင်းပလေ့ ရှိပါသည်။ ရှေးမြန်မာမင်းများ လက်ထက်ကပင် ဆင်ယင် ကျင်းပလေ့ ရှိပါသည်။ သန်လျင် ရာဇဝင်အဆိုအရ မြို့ဝန်သည် လှူဖွယ်ဝတ္ထုနှင့် ဘုရားသို့ တက်လေ့ရှိသည်။ ဘုရားရှင်စောင်းတန်း လေးမျက်နှာ၌ ပွဲတော်သုံးရက် ကျင်းပသည်ဟု သိရပါသည်။ နှစ်စဉ်တပေါင်းလ ပွဲတော်ခါ ရောက်တိုင်း ဘုရင်မင်းမြတ်က မြို့ဝန်ကို လွှတ်၍ အလှူတော်ပြုစေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

၁၇၉၆ ခု၊ နိုဝင်ဘာလအတွင်းက အင်္ဂလိပ်သံ ဟီရမ်ကောက်သည် ရွှေတိဂုံဘုရားပွဲနေ့နှင့် ကြုံသဖြင့် ပွဲစားတစ်ဦး၏ စီရင်ပေးချက်အရ ဘုရားကြီးခြေရင်းရှိ ဇရပ်တစ်ဆောင် ရှေ့မှထိုင်၍ ဘုရားဖူးများ ဆင်းကြကက်ကြသည်ကို သွား၍ ကြည့်ရှုမှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

ယောက်ျား မိန်းမ ပရိသတ်များ အလွန် များသည်ကို နေထွက်သည်မှ ၁၀ နာရီထိုးသည့်တိုင်အောင် တွေ့ရသည်။ လူတိုင်းသည် သဒ္ဓါ တတ်အားသမျှ လှူဖွယ်ပစ္စည်းများ ကိုင်ဆောင်သွားကြသည်။ အချို့လည်း လှူဖွယ်ပစ္စည်းများကို ပဒေသာပင်သီး၍ ယူဆောင်သွားကြသည်။

အချို့ကား ဆင်ရုပ်၊ မိကျောင်းရုပ်၊ ဘီလူးရုပ်များကို စက္ကူဖြင့် ပုံချိုး၍ သယ်ဆောင်သွားကြသည်။ ထိုအရုပ်များတွင် မီးအိုး၊ မီးပန်း၊ အဝတ်၊ သစ်သီးများ သပ်ရပ်စွာ ချိတ်ဆွဲထားသည်။ တီးဝိုင်းအဖွဲ့က ရှေ့ကသွား၍ ဝတ်ကောင်းစားလှ ဝတ်ထားသူများ သွားကြသည်။ အားလုံးကို ကြည့်ရသည်မှာ တိုင်းကြီးပြည်ကြီးသား ပီသသည်။ တိုးဝှေ့ခြင်း၊ နောက်ပြောင်ခြင်းမရှိချေ။အားလုံး ကြည်သာရွှင်ပျ၍ ဣန္ဒြေသိက္ခာရှိလှသည်ဟု မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

၁၈၀၀ ပြည့်အလွန်က မြန်မာပြည်၌ နေထိုင်ခဲ့သော အမေရိကန်သာသနာပြု ဆရာယုဒသန်သည် ရွှေတိဂုံဘုရားပွဲတော်ကြီး အကြောင်းကို ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။

> "ရွှေတိဂုံ ဘုရားပွဲတော်ကို တပေါင်းလပြည့် ရောက်တိုင်း သုံးရက်တိုင် ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ဘုရားပွဲသို့ ရပ်ဝေးမှ ရဟန်းရှင်လူများ လှေ၊ လှည်းများဖြင့် ရောက်လာတတ်သည်။ ဘုရားပွဲနေ့များတွင် မြို့ဝန်သည်လည်း လက်အောက် အရာရှိများနှင့် အဆောင်ရွက်စီးနင်း၍ ဘုရားပွဲသို့ လာရောက်လေ့ရှိသည်။"

၁၈၂၇ ခုနှစ်က ယုဒသန်နှင့် တချိန်တည်းလိုလို မြန်မာနိုင်ငံတွင် နေထိုင်သွားခဲ့သော အင်္ဂလိပ်သံ ဂျွန်ကလော့ဖို့သည်လည်း ၁၈၂၈ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသော သူ၏မှတ်တမ်းထဲတွင် "ရွှေတိဂုံဘုရားပွဲသို့ ရှမ်းအမျိုးသားများသည် ဘုရားပွဲတွင် ရောင်းချရန် ကုန်မျိုးစုံ ယူဆောင်လာသည့်အပြင် အိန္ဒိယပြည်ဘက်သို့ ထုတ်ရောင်းရန် မြင်းပုကလေးများလည်း ပါလာသည်။ ဤပွဲတော်သို့ တရုတ်ပြည်မှပင် လာရောက်ကြသည်ဟု ရေးထားသည်။

ပါတော်မူပြီး မကြာမီ အတွင်း ထုတ်ဝေသော ရန်ကုန် ဂေဇက်အပတ်စဉ်သတင်းစာ၊ မတ် ၁၁ ရက်နေ့ထုတ် သတင်း၌–

> "ရွှေတိဂုံ တပေါင်းပွဲတော်သို့ ယခုနှစ်လာရောက်သူ အထူးများပြားကြောင်း၊ လွန်ခဲ့သော ရက်အနည်းငယ်ကပင် မြို့တွင်း၌တောမှ ဘုရားဖူးများဖြင့် ပြည့်နှက်နေကြောင်း၊ ယင်းတို့အထဲတွင် ရှမ်းလူမျိုးနှင့် တရုတ်လူမျိုး အများအပြား ပါဝင်ကြကြောင်း၊ ယမန်နေ့နံနက်က ရွှေတိဂုံကုန်းတော်ပေါ်တွင် မြင်ရသော ရှုခင်းမှာ မျက်စိပသာဒအမြင်တွင် ထူးခြားလှ၍ စိတ်နှလုံး ချမ်းမြေ့ဖွယ် ဖြစ်

ကြောင်း၊ အကြောင်းမှာ ဝတ်ကောင်း စားလှမျိုးစုံကို ဝတ်ဆင်ထားသော လူတန်းကြီးမှာ မျက်စိတဆုံးပင် ဖြစ်ကြောင်း”ဟု ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မဖြစ်မီအချိန်က ရန်ကုန်မြို့ အရပ်အသီးသီးမှ လူများသည် ဟပေါင်းလပြည့်နေ့ကို နွှဲရန်အတွက် အဖိတ်နေ့ကပင် ကန်တော်မင်(ဦးဥတ္တမ)ပန်းခြံ၌ နေရာယူပြီး မနက်အရုဏ်ကော်ကပ်ရန် ချက်ပြုတ်ကြသည်။ ညအခါ အနောက်မုခ်တွင် ပြနေသော ရုံပွဲ၊ ကြည့်ချင်ပွဲများသို့ သွားကြသည်။ ပြပွဲပြိုင်ပွဲများသို့လည်း သွား၍ ကြည့်ကြသည်ဟု သိရသည်။

မျက်မှောက်ခေတ်တိုင် ရွှေတိဂုံဘုရားပွဲတော်ကား စည်ကားလျက်ပင် ရှိပါသည်။

၁၀။ ကမ္ဘာအေးစေတီ

ကမ္ဘာအေးစေတီဟုခေါ်သော သီရိမင်္ဂလာ ကမ္ဘာအေးစေတီတော်သည် လွတ်လပ်ပြီးစ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တည်ဆောက်ခဲ့သည့် တစ်ဆူတည်းသော စေတီဖြစ်သည်။ ထိုစေတီကို ရန်ကုန်မြို့၊ ရေကူးအရပ်ရှိ ကုန်းမြေပေါ်တွင် တည်ထားပါသည်။ ကုန်းတော်သည် သိင်္ဂုတ္တရကုန်းတော်ကို ရံနေသော ကိုးဆယ့်ကိုးကုန်းတွင် ပါဝင်သည့် ဝဏ္ဏာသီရိမင်္ဂလာကုန်းတော်ဟု ဆိုပါသည်။

ကမ္ဘာအေးစေတီကို တစ်ကမ္ဘာလုံး ငြိမ်းချမ်းသာယာရန် အတိတ်နိမိတ်ယူ၍ ထိုစဉ်က အစိုးရအဖွဲ့၏ ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်သော ဦးနုက ဦးဆောင်၍ တည်ထားခဲ့ပါသည်။

ဤစေတီသည် ဌာပနာတိုက်ပိတ် စေတီမျိုးလည်းမဟုတ်။ ဌာပနာတိုက်ပိတ် ဂူဘုရားမျိုးလည်းမဟုတ်ပါ။ ဌာပနာတိုက်ကို မျက်ဝါးထင်ထင် ဖူးမြင်နိုင်သည့် ဥမင်လည်းပါ၍ ခေါင်းပွလည်းဖြစ်သော ဘုရားစေတီမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

ဤစေတီတော်ကို ၁၃၁၂ ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ၄ ရက်၊ သောကြာနေ့နံနက် ၈ နာရီအချိန်တွင် ပန္နက်ချပါသည်။

စေတီတော်၏အတွင်း ဂန္ဓကုဋိတိုက်ပတ်လည်၌ ဘဒ္ဒကမ္ဘာ၌ ပွင့်တော်မူပြီး၊ ပွင့်တော်မူလတ္တံ့သော ဘုရားငါးဆူကို ဗောဓိပင် ပန်းချီနောက်ခံဖြင့်

မုခ်ငါးခုတွင် စံပယ်တော်မူစေ၍ စောင်းတန်းငါးသွယ်ကိုလည်း တည်ဆောက်ထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် စေတီကို ဖူးလိုသူသည် မည်သည့်စောင်းတန်းဖြစ်စေ အလွယ်တကူ ဝင်ရောက်ဖူးမြော် ကြည်ညိုနိုင်ပါသည်။

ထိုဘုရားငါးဆူ၏ အထက်ဘက်၌ ဉာဏ်တော်တစ်တောင်ခန့်ရှိ နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူ ရုပ်ပွားတော်တို့ကိုလည်း ပွင့်ရာဗောဓိပင် နောက်ခံပန်းချီဖြင့် ဖူးမြင်နိုင်ပါသေးသည်။

ဂန္ဓကုဋီတိုက်၏ မြောက်ဘက်၌ ဓာတ်တော်တိုက် သို့မဟုတ် ဌာပနာတိုက်ကို ဖူးမြော်ရန် ဝင်ပေါက်ရှိပါသည်။ အဝင်ပေါက်နှင့် တည့်တည့်နေရာတွင် ငွေဘုရားတစ်ဆူကို ဖူးတွေ့နိုင်ပါသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံအစိုးရ၏ ကုသိုလ်တော်ဖြစ်သော ရှင်သာရိပုတ္တရာနှင့် ရှင်မောဂ္ဂလာန် ရဟန္တာကြီးနှစ်ပါးတို့၏ ဓာတ်တော်ကျောက်တိုက်၊ ကမ္ဘာအေးစေတီသမိုင်း၊ ပိဋကတ်သုံးပုံကောက်နုတ်ချက် ငွေပေလွှာ၊ ရွှေစေတီ၊ ငွေစေတီ၊ ရွှေဆင်းတု၊ ငွေဆင်းတု၊ ဓာတ်တော်မွေတော်တို့ကို ဌာပနာကျောက်တိုက်တစ်ခုဖြင့် ထားသည်ကို ဖူးတွေ့နိုင်ပါသည်။ ဂန္ဓကုဋီတိုက်အတွင်းဘက် ပတ်လည်၌ ရှင်လူအပေါင်းတို့၏ ကုသိုလ်တော်အစုစုကို ပြတိုက်သဖွယ် ခင်းကျင်းပြသထားသည်ကိုလည်း ကြည်ညိုသဒ္ဓါ ပွားနိုင်ပါသည်။

၁၃၁၃ ခု တပေါင်းလဆန်း ၁၀ ရက်နေ့မှ တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၁ ရက်နေ့ထိ ၇ ရက်တိုင် ထီးတော်တင်ပွဲ ကျင်းပခဲ့ပါသည်။

စေတီတော်သည် ဉာဏ်တော်အမြင့် ၁၁၈ ပေ၊ စေတီတော်လုံးပတ် ၂၂၅ ပေ၊ အာရုံခံအခင်းမှ အမိုးထိ ၃၂ ပေ ဖြစ်ပါသည်။ အပြင်တံတိုင်းတစ်ထပ် ရံထားပါသည်။ စောင်းတန်းငါးသွယ်၏ မုခ်ဦးနှင့် တံတိုင်းတွင် စကြာပုံတောင်းသဏ္ဌာန် ကြာပွင့်၊ ကြာဖူးတို့ကို သာသနာရေး အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် တန်ဆာဆင်ထားပါသည်။

ကမ္ဘာအေးစေတီမတည်မီနှင့် တည်ဆဲကာလတို့၌ ပရိတ်တော်များ အကြိမ်ကြိမ်ရွတ်ဖတ်ခဲ့ပါသည်။ ပဋ္ဌာန်းဒေသနာကိုလည်း ၅၄ နာရီကြာမျှ ရွတ်ဖတ်ပူဇော်ခဲ့ပါသည်။ စေတီပြီးသောအခါတွင်လည်း ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာ၏ ရှေ့ပြေးအဖြစ် ၈ လတိုင်တိုင် ပိဋကတ်သုံးပုံကို ရွတ်ဖတ်ပူဇော်ခဲ့ပါသည်။

စေတီ၏ အရှေ့ဘက်နှင့် တောင်ဘက်တို့တွင် ဝိသာခါတန်ဆောင်း စသော တန်ဆောင်းများရှိ၍ အနောက်ဘက်တွင် သိမ်တော်ကြီးရှိပါသည်။

ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာ မဟာပါသာဏလိုဏ်ဂူတော်

နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ်သည် ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာ တင်ရန် အတွက် ရှေးဦးအစ ပထမ သင်္ဂါယနာ သတ္တပဏ္ဏိလိုဏ်ဂူတော်ကဲ့သို့ ကျောက်လိုဏ်ဂူ တည်ဆောက်ရန် စီစဉ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအစီအစဉ်အရ ကမ္ဘာအေး စေတီတော်၏ မြောက်ဘက်တွင် ၁၃၁၄ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ၁ ရက်၊ ၁၉၅၃ ခု၊ ဇန်နဝါရီ ၁၅ ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့ နံနက် ၈ နာရီတိတိတွင် ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာ မဟာပါသာဏလိုဏ်ဂူတော်ကို ပန္နက်ချခဲ့ပါသည်။ ၁၃၁၄ ခု၊ တပို့တွဲလပြည့်ကျော် ၆ ရက်၊ ၁၉၅၃ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၄ ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ နံနက် ၈ နာရီတွင် လူအပေါင်း နှစ်သောင်းကျော်ဖြင့် အုတ်မြစ်ချပါသည်။သို့သော် အဓိက လုပ်ငန်းကိုမူ ၁၉၅၃ ခု၊ မေ ၁ ရက်နေ့ကျမှသာ စတင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

လိုဏ်ဂူတော်ကို အပြင်မှနေ၍ကြည့်လျှင် ပကတိကျောက်တောင်ကြီးကဲ့သို့ ထင်ရ၏။ လိုဏ်ဂူတော်ကြီး အတွင်းပိုင်းတွင်မူ ခန်းမဆောင်ကြီးဟု ထင်ရပါသည်။ ဤသို့ ဖြစ်စေရန် သီးသန့်ပန္နက်ပေါ်တွင် အမှီပြု၍ အတွင်းပိုင်း၊ အပြင်ပိုင်းကို တည်ဆောက်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ လိုဏ်ဂူတော်ကြီးတွင် ဝင်ပေါက် ၆ ပေါက်နှင့် တိုင်ကြီး ၆ တိုင် ရှိပါသည်။ ၎င်းနှစ်မျိုးလုံးသည် ခြောက်ကြိမ်မြောက် ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာ၏ အထိမ်းအမှတ်ချည်း ဖြစ်ပါသည်။ အတွင်းနံရံ၌ အပေါက်သုံးဆင့်သည် ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာဟူသော ရတနာသုံးပါးကို ရည်စူးပါသည်။ စကြာ အမှတ်အသားပါလေဝင်ပေါက် ၂၄ ပေါက်မှာ ပဋ္ဌာန်း ၂၄ ပစ္စည်းဖြင့် ခြံရံထားသည့် သဘော ဖြစ်ပါသည်။

လိုဏ်ဂူတော်အတွင်း အဆင့်ဆင့်သော သံဃာစင်တို့သည် သံဃာတော် ၂၅၀၀ စည်းဝေးနိုင်၍ ကြမ်းပြင်တွင်မူ လူပေါင်း ၅၀၀၀ စည်းဝေးနိုင်ပါသည်။ အတွင်းနံရံတွင် ဘုရားဖူးအပေါင်းတို့ သဒ္ဓါတရားပွားများနိုင်စေရန် သာသနာတော်၏ အံ့ဖွယ်ရှစ်ပါး၊ မြတ်စွာဘုရား၏ နောက်ဆုံးစကား (= ပစ္ဆိမဝါစာ) တို့ကို ရေးသား ချိတ်ဆွဲထားပါသည်။ လိုဏ်ဂူတော်ကြီးကို ပတ်၍သွားရန် ၈ ပေကျယ်သော အတွင်းလိုဏ်ဂူလမ်းနှစ်ထပ်ရှိ၍ အပေါ်ကို ပတ်ရန်လည်း လမ်းနှစ်ထပ်ပင် ရှိပါသည်။ မြောက်ဘက်အတွင်းပိုင်းတွင် ၄ ထပ် ရှိ၍ အပေါ်ဆုံးထပ်တွင် ဘုရားရင်ပြင်တော်နှင့် ရုပ်ပွားတော် တစ်ဆူ ရှိပါသည်။

ဂူတော်ကို တက်ရန် အရှေ့ဘက်နှင့် အနောက်ဘက်၌ အပြင်လမ်း တစ်ခုစီရှိ၍ အတွင်းလမ်းအပေါ် တောင်ဘက်မှ လှေကားနှစ်ဆင့်၊ မြောက်ဘက်မှ လှေကားတစ်ဆင့် အပြင် ဓာတ်လှေကားတစ်ခု တပ်ဆင်ထားပါသည်။ မျက်နှာကြက်နှင့် နံရံများတွင် အသံထိန်းကိရိယာများ တပ်ဆင်ထားပါသည်။ အပြင် အလျား ၄၄၅ ပေ၊ အနံပေ ၃၇၀၊ အတွင်း အလျားပေ ၂၂၀၊ အနံပေ ၁၄၀ ရှိသော ကြီးမားသည့် လိုဏ်ဂူတော်ကြီးကို ၂ နှစ်၊ ၂ လနှင့် ၁၀ ရက်သာ ဆောက်လုပ်ခဲ့ရပါသည်။ ကုန်ကျစရိတ်မှာ ၉၁ သိန်းကျော်ပါသည်။

ကမ္ဘာအေးစေတီကို ဖူးမြော်ကြည်ညိုပြီး မြောက်ဘက်စောင်းတန်းမှ ဆင်း၍ လိုဏ်ဂူတော်ကြီးသို့ ဝင်လျှင်ဝင်ချင်း လက်ယာဘက်၌ တတိယအကြိမ်ကမ္ဘာ့ဗုဒ္ဓဘာသာကွန်ဖရင့်အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ဂျပန်ပြည်ကလှူသော နဂါးနှစ်ကောင်နှင့် တန်ဆာ ဆင်ထားသည့် ခေါင်းလောင်းကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

အဝင်ဝဲဘက်တိုင်တွင် ဝေဘူဆရာတော် အစရှိသော ကမ္မဋ္ဌာနာစရိယ ဆရာတော်တို့၏ ပုံတော်များကိုလည်းကောင်း၊ ယာဘက်တိုင်တွင် မြိတ်တောကျောင်း ဦးပဒုမ အစရှိသော ဩဝါဒါစရိယ ဆရာတော်တို့၏ ပုံတော်များကိုလည်းကောင်း၊ အလယ်ယာဘက်တိုင်တွင် အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာ သံဃမဟာနာယက မန္တလေးမြို့ ညောင်ရမ်းဆရာတော်ဘုရားကြီး ဦးရေဝတနှင့် ပြည်တွင်းမှ သံဃနာယက ဆရာတော်များ၊ သီဟိုဠ်၊ ယိုးဒယား၊ ကမ္ဘောဒီးယား နိုင်ငံမှ ဆရာတော်များ၏ ပုံများကိုလည်းကောင်း၊ အလယ်ဝဲဘက်တိုင်တွင် မန္တလေးမြို့ ပတ္တမြားတိုက်ဆရာတော် ဦးဇာဂရ အစရှိသော ဩဝါဒစရိယ ဆရာတော်များ၏ ပုံတော်တို့ကို ချိတ်ဆွဲထားပါသည်။ ညောင်ရမ်းဆရာတော်ကြီး၏ ပုံတူရုပ်တုတော်ကိုလည်း ဖူးမြော်ကြည်ညိုနိုင်ပါသည်။

လိုဏ်ဂူတော်ကြီး၏ ပတ်လည်တွင် ပွင့်တော်မူလတ္တံ့သော အရိမေတ္တေယျ ဘုရားရှင်ကို ရည်စူး၍ ကံ့ကော်ပင်များ စိုက်ထားပါသည်။ လိုဏ်ဂူပတ်လမ်းကြီး၏ အပြင်ဘက်တွင် နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူဘုရားရှင်တို့၏ ဗောဓိပင် အသီးသီးကို အုတ်ပလ္လင်ရံလျက် စိုက်ထားပါသည်။

ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ်

လိုဏ်ဂူတော်ကြီး၏ မြောက်ဘက်တွင် ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ် အဆောက်အအုံ ရှိ၍ ယခုအခါ ဤဌာနသည် သာသနာရေး ဦးစီးဌာန၏ လက်အောက်၌ ရှိနေပါသည်။

အဝင်ဝတွင် ရေကန်နှင့် ခမ်းနားသော ပိဋကတ်တိုက်တော်ကြီးကား အလွန်ကျက်သရေ ရှိလှပါသည်။ အဝင်ဝတစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် ကြာပွင့်ပုံကြီး တစ်ခုစီ ရှိ၍–

> "ဝိနယေ ဌိတေ သာသနံ ဌိတံ ဟောတိ။
> ဝိနယော ဟိ သာသနဿ အာယု"

ဟူသောစာတန်းကို ကြာပွင့်ပတ်လည်တွင် ရေးထိုးထားပါသည်။ ပိဋကတ်တိုက်ကြီးကို ၁၃၁၅ ခု၊ တပေါင်းလကွယ်နေ့တွင် အုတ်မြစ်ချ၍ ၁၃၂၁ ခု ကဆုန်လပြည့်နေ့တွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။

ပိဋကတ်တိုက်၏ ကျောဘက်ပြတိုက်ထဲတွင် မဟာပါသာဏလိုဏ်ဂူတော် ပုံစံငယ်နှင့် သမိုင်းအကျဉ်း၊ စာတိုက်ဗီရိုသေတ္တာများ၊ ဆင်းတုတော်များ၊ ပြည်တွင်းရှိ စေတီပုထိုးပုံတော်များ၊ အုတ်ကြွ ရုပ်ကြွများကိုလည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယ ဗုဒ္ဓယဉ်ကျေးမှု ဓာတ်ပုံများကိုလည်းကောင်း၊ ပေထုပ်၊ ပုရပိုက်နက်၊ စာထုပ်ကြိုး၊ ကျမ်း၊ ပလ္လင်တိုင်၊ မျဉ်းနီပေထုပ်၊ မျဉ်းနက်ပေထုပ်ဟူသော ရှေးပေပုရပိုက် စာချွန်များကိုလည်းကောင်း၊ ရှေးဟောင်းဌာပနာပစ္စည်းများ၊ ရှေးဟောင်း စာရေး ကိရိယာ ဖြစ်သော သင်ပုန်း၊ ကံ့ ကူဆံ၊ တံဆိပ်တုံးကိုလည်းကောင်း တစ်ကန့်စီ ခင်းကျင်း ပြသထားပါသည်။

ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်

ပြတိုက်၏အရှေ့ဘက်တွင် "အလိမ္မာ စာမှာရှိ" ဟူသော အဆိုကို လက်တွေ့အကောင်အထည် ဖော်သောအားဖြင့် လူတိုင်းစာရိတ္တမြင့်မားရေး အတွက် ဗုဒ္ဓပိဋကတ်များ၊ ပိဋကတ် မြန်မာပြန်ကျမ်းများနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဆိုင်ရာ စာအုပ် စာတမ်းများ ရိုက်နှိပ်ရာ နိုင်ငံတော် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် အရောင်းဌာန ရှိပါသည်။

၁၁။ မုန်းငံက်တော်

သမိုင်းနောက်ခံ

ဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါ သုနာပရန္တတိုင်း ဝါဏိဇဂါမရွာမှ စူဠပုဏ္ဏ၊ မဟာပုဏ္ဏ ဟူသော ကုန်သည်ညီနောင်အနက် အစ်ကိုဖြစ်သူ မဟာပုဏ္ဏသည် အရောင်းအဝယ်ပြုရင်း မဇ္ဈိမဒေသရှိ သာဝတ္ထိပြည်၊ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်အနီးသို့ ရောက်ရှိလေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်၏တရားတော်ကို နာယူရန် လာရောက်ကြသည့် လူအများနှင့်ရောနှော၍ ဘုရားရှင်၏တရားတော်တို့ကို နာကြားရသဖြင့် ကြည်ညိုသဒ္ဓါပွားကာ ရဟန်းပြုလေသည်။

ရဟန်းဘဝဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း တရား ပွားများ အားထုတ်သော်လည်း တရား မရနိုင်ဘဲ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်ထံမှ ကမ္မဋ္ဌာန်းတော်ယူပြီး မိမိနေရပ်သို့ ပြန်၍ တရားအားထုတ်ရန် စဉ်းစားမိ၍ ဘုရားရှင်ထံ သွားလေသည်။ ဘုရားရှင်က ‘‘အာရုံငါးပါး၌ တပ်ခြင်းကို ပယ်လော့။ ပယ်ခြင်းကြောင့် တပ်ခြင်းကင်း၏၊ တပ်ခြင်း ကင်းခြင်းကြောင့် ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်း၏” ဟု မိန့်ကြားတော်မူသည်။

မထေရ်သည်ဝမ်းမြောက်စွာဖြင့် ဘုရားရှင်အားရှိခိုးကာ သုနာပရန္တတိုင်းသို့ ပြန်လည်ကြွလေသည်။ ထို၌နေစဉ်မှာပင် ဝါတွင်းကာလ၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်လေသည်။ ထိုဝါတွင်းမှာပင် ညီဖြစ်သူ စူဠပုဏ္ဏသည် မထေရ်အား ဆွမ်းကပ်၍ သီလ ဆောက်တည်ပြီး သမုဒ္ဒရာကိုကူး၍ ကုန်ရောင်းထွက်လေသည်။ သမုဒ္ဒရာတွင် မုန်တိုင်းမိ၍ စန္ဒကူးကျွန်း၌ တင်သည်။ ကုန်သည်တို့သည် စန္ဒကူးသားများကို ခုတ်ယူကြသဖြင့် တောစောင့်နတ်တို့ အမျက်ထွက်ကာ သင်္ဘောထွက်သောအခါ လေပြင်းထစေပြီး ဘီလူးယောင်ဆောင်ကြ၍ ခြောက်လှန့်ကြကုန်၏။ ညီပုဏ္ဏသည် မထေရ်အား တမ်းတလိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် မဟာပုဏ္ဏထေရ် ကြွလာပြီး ဒုက္ခမှ ကယ်တင်လေသည်။

ကုန်သည်တို့သည် မထေရ်အား ကြည်ညိုပြီး စန္ဒကူးသားများကို လှူဒါန်းကြသည်။ မထေရ်က လက်မခံဘဲ ကျောင်းဆောက်စေသည်။ ၎င်းနောက် ဘုရားရှင်အား သွားရောက် ပင့်ဆောင်သည်။ ဘုရားရှင်သည် နောက်ပါ ရဟန္တာပေါင်း များစွာဖြင့် သုနာပရန္တတိုင်းသို့ ကြွတော်မူသည်။ လမ်းခရီး၌ သစ္စဗန္ဓတောင်တွင်နေသော မိစ္ဆာအယူရှိသည့် ရသေ့အား ချေချွတ်တော်မူသည်။ ရသေ့လည်း ရဟန္တာ ဖြစ်သည်။

ထိုမှ ဝါဏိဇဂါမသို့ရောက်ပြီး ကုန်သည်တို့လှူဒါန်းသော ကျောင်းဆောင်၌ ၇ ရက်မျှ သီတင်းသုံးတော်မူသည်။ နမ္မဒါမြစ်သို့ ရောက်သောအခါ နဂါးမင်း၏ တောင်းပန်ချက်အရ ခြေတော်ရာ(ပါဒစေတီ)ကို ချတော်မူ၏။ ဆိုခြေတော်ရာသည် မြစ်ရေလှိုင်းတံပိုးလာသော် ပိတ်၏။ ရေကျသော်ပွင့်၏။ အောက်ခြေတော်ရာဟု ခေါ်၏။ ယခုတိုင် နဂါးစောင့်သည်ဟု ယူဆကြ၏။

ဘုရားရှင်သည် ထိုအရပ်မှ ပြန်လည်ကြွသော် သစ္စဗန္ဓတောင်ထိပ်သို့ ရောက်လျှင် သစ္စဗန္ဓမထေရ်၏ လျှောက်ထားချက်အရ ဒုတိယခြေတော်ရာကို ချတော်မူ၏။ ၎င်းကို အထက်ခြေတော်ရာဟု ခေါ်၏။

အထက်ဖော်ပြပါ စကားရပ်များသည် မဇ္ဈိမနိကာယ ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၊ ပုဏ္ဏောဝါဒသုတ်လာ စကားရပ်များ ဖြစ်သည်။ ထိုစကားရပ်များသည် ဤစက်တော်ရာ နှစ်ဆူနှင့်စပ်၍ အမှန်တကယ် ဆက်စပ်မှု ရှိ မရှိကိုကား မဆုံးဖြတ်နိုင်သေးပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သုနာပရန္တတိုင်းသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်၏။

မုံရွေးဆရာတော်၏ **သမန္တစက္ခုဒီပနီ**၌ကား “ဤဝါဏိဇဂါမရွာသည်ကား ယယ်ကိုင်းကျောင်းတော်ရာရွာ ဖြစ်သည်ဟု ပညာရှိတို့ ပြောဆိုကြ၏။ ပုဂံ နော်ရထာစော လက်ထက်၌လည်း ဤအရပ်သည်ပင် ဝါဏိဇဂါမရွာ ဖြစ်သည်။ စန္ဒကူးကျောင်းတော်ရာလည်း ဤအရပ်ပင် ဖြစ်သည်ဟု အရှင်အရဟံ မိန့်တော်မူသောကြောင့် ဂန္ဓာရုံစေတီကို တည်ထားခဲ့သည်ဟု သမိုင်းကျောက်စာတို့၌ ဆိုသည်” ဟု ဆိုထားသည်။

သရေခေတ္တရာခေတ်၌ ဒွတ္တဘောင်မင်းကြီးသည် ချုံနွယ်ပိတ်ပေါင်း ရှင်းလင်း၍ စက်တော်ရာနှစ်ဆူအထက်၌ စုလစ်မွန်းချွန် အဆောက်အအုံ ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ပုဂံခေတ်၌ ညောင်ဦးဆောရဟန်းမင်း၊ ကြောင်ဖြူမင်းတို့ အဖူးမြော်သွား၍ အလှူဒါနပြုခဲ့ကြသည်။ အနော်ရထာမင်းကြီးသည် ရွှေချိန် တစ်ထောင် လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ကျန်စစ်မင်းကြီးသည် ကိုယ်အလေးတော်အမျှ ရွှေကို လှူဒါန်းခဲ့ရုံမက ပန်းတိမ်း၊ မဖဲ စသည့် မြို့ခုနစ်မြို့မှ လူပေါင်း တစ်ရာ့ငါးဆယ်ကို ဘုရားအစောင့် အဖြစ် လှူဒါန်းခဲ့သည်။ အလောင်းစည်သူမင်းကြီးကမူ မြေများလှူဒါန်း၍ ထိုမြေမှ ထွက်သမျှကို ဘုရားဝေယျာဝစ္စအတွက် လှူဒါန်းလေသည်။

စက်တော်ရာကို ဖော်ထုတ်ခြင်း

နောင်ကာလ လူသူအရောက်အပေါက်မရှိကာ တောချုံအတိ ဖုံးခဲ့ပြန်၏။ အင်းဝ သာလွန်မင်းတရားကြီးလက်ထက် ရောက်သောအခါ မင်းတရားကြီး၏ တောင်းပန်ချက်အရ ပထမ တောင်ဖီလာဆရာတော် အစရှိသော ဆရာတော်ကြီး လေးပါးတို့ ရှာဖွေတွေ့ရာမှ သုတ်သင် ပြုပြင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် အလောင်းမင်းတရားတိုင် မင်းအဆက်ဆက်တို့ စက်တော်ရာကို အဖူးမြော် ရောက်၍ လှူဒါန်းပူဇော်ကြသည်။

စက်တော်ရာအနီးရှိ တောင်များ၊ ဒေသများကို သစ္စဗန္ဓမုဆိုးကို အစွဲပြု၍ မှည့်ခေါ်ထားရာ ယနေ့တိုင် ထင်ရှား၏။ အထက်စက်တော်ရာ ဘေးက တောင်ကို မုဆိုးတောင်၊ ထိုအောက်၌ တောင်တစ်လုံးကို မုဆိုးကြီး သားရေကြက်သည်ကိုစွဲ၍ 'သားရေကြက်တောင်'၊ စကုမြို့မှ ၇ မိုင်ခန့် အကွာ အနောက်ဘက်တွင် မုဆိုးကြီး ယုန်ကြည့်ရာတောအုပ်ကို 'ယုန်ကြည့်တော'၊ မြတ်စွာဘုရား ဆွမ်းစားပြီးနောက် လုပ်ဆေးခဲ့သည်ကို ရည်စူး၍ 'လုပ်ဆေးချောင်း'၊ မုဆိုးကြီး လေးတင်ဆင်းရာအရပ်ကို 'လေးတင်ဆင်းစခန်း' ဟု ခေါ်သည်။

ဤမန်းစက်တော်ရာ ဘုရားပွဲကို တပို့တွဲလဆန်း ၅ ရက်မှ တပေါင်းလပြည့်အထိ ကျင်းပလေ့ ရှိပါသည်။ သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း ဘုရားပွဲရက်မှာ သင်္ကြန်တိုင် စည်ကားလျက် ရှိပါသည်။

မန်းစက်တော်သည် မင်းဘူး အနောက်တောင်ဘက် ၂၆ မိုင်ကွာတွင် ရှိပါသည်။ အနောက်ရိုးမ အရှေ့ဘက်ဆုံး တောင်စွယ်ပေါ်တွင် ရှိပါသည်။ မင်းဘူး၊ စကုမှ သွားရပါသည်။ စကုမြို့၏ အနောက်တောင်ဘက် ၁၆ မိုင် ဝေးပါသည်။

ယခုအခါ ခရီးလမ်းပန်း သာယာလှ၍ နှစ်စဉ် ဘုရားဖူး သွားကြသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ အနယ်နယ်အရပ်ရပ်မှပင် ဖြစ်ပါသည်။ မန်းစက်တော်ကို ဖူးရင်း မကွေး မြသလွန်နှင့် မင်းဘူးမှ ရှင်ပင်စက္ကိန်းတဲ စေတီတို့ကိုပါ ဖူးမြော်နိုင်ကြပါသည်။

၁၂။ သမ္ဗုဒ္ဓေစေတီတော်

သမ္ဗုဒ္ဓေ အဋ္ဌဝီသဉ္စ၊ ဒွါဒသဉ္စ သဟဿကေ။
ပဉ္စ သတ သဟဿာနိ၊ နမာမိ သိရသာမဟံ။ ။

အစချီသော သမ္ဗုဒ္ဓေဂါထာတော်လာအတိုင်း အန္တရာယ်ခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းစေရန် ရည်စိုက်သန်ဖြင့် ငါးသိန်း တစ်သောင်း နှစ်ထောင် နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူကုန်သော ဘုရားရှင်တို့ကို တစ်ကြိမ်တည်း တစ်ထိုင်တည်းနှင့် ဖူးခွင့်ရအောင် သမ္ဗုဒ္ဓေစေတီကို တည်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သမ္ဗုဒ္ဓေ စေတီတော်သည် မုံရွာနယ်၊ မြေနဲ၊ အောင်သာ၊ ဆည်ကြီး၊ မင်းရွာအလယ်၌ ၃၇ ဧက ကျယ်သော မိုးညှင်းတိုက်အတွင်း၌ စံပယ်တော်မူပါသည်။ သမ္ဗုဒ္ဓေ ဂါထာတော်ကို ရည်စူး၍ တည်ထားသဖြင့် သမ္ဗုဒ္ဓေ စေတီ၊ မိုးညှင်းတိုက်အတွင်း၌ရှိ၍ မိုးညှင်းသမ္ဗုဒ္ဓေစေတီ၊ သမ္ဗုဒ္ဓေ မိုးညှင်း စေတီဟူ၍ ဘွဲ့တော် အမျိုးမျိုး တွင်ပါသည်။

သမ္ဗုဒ္ဓေစေတီတော်ကို မိုးညှင်း ဆရာတော်ကြီးသည် မည်သည့် အင်ဂျင်နီယာ၏ အကူအညီမျှမယူဘဲ ကိုယ်ပိုင်စိတ်ကူးဖြင့် နည်းပေးလမ်းပြ လုပ်ကာ တည်ခဲ့ပါသည်။ စေတီတော်ကြီးကို ၁၃၀၁ ခုနှစ်၊ ဝါဆိုလဆန်း ၅ ရက်နေ့မှစ၍ တည်ပါသည်။ ၁၃၁၄ ခု၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၃ ရက် နေ့တွင် လုံးဝ ပြီးစီးသွားပါသည်။

သမ္ဗုဒ္ဓေစေတီတော်ကြီး၏ ဖိနပ်ဘော်မှာ စတုရန်းဖြစ်၍ အလျား ၁၁၁ တောင်၊ အနံ ၁၁၁ တောင် ရှိသည်။ အလယ်တွင် ဉာဏ်တော် ၈၈ တောင် ရှိသော သမ္ဗုဒ္ဓေ မန်တိုင်စေတီကို တည်ထား၏။

သမ္ဗုဒ္ဓေစေတီ၏တစ်ဖက်တွင် အလျား ၁၁၁ တောင်၊ အနံ ၅၂ တောင်၊ အမြင့် ၃၆ တောင်ရှိသော အာရုံခံတန်ဆောင်းကြီးတစ်ခုနှင့် ၎င်းနှင့် စပ်၍ အလျား ၅၇ တောင်၊ အနံ ၅၂ တောင်၊ အမြင့် ၃၆ တောင် ဇောင်း တန်းတစ်ခု ရှိသည်။

သမ္ဗုဒ္ဓေ စေတီတော်ဘက်၌ စေတီတော်ကြီးငယ် ၄၇၁ ဆူ၊ ဇောင်း ယန်း အာရုံခံဘက်၌ ၃၉၃ ဆူ ရှိသည်။ သမ္ဗုဒ္ဓေစေတီတော်၏ ဘေးပတ် လည်တွင် တံခွန်တိုင် ၂၀၊ တိရတနပါဒ ၃ ဆူ၊ နရသီဟ ၄ စီး၊ မနုသီဟ ၄ စီး၊ ခြင်္သေ့ ၁၄ စီး၊ သင်ပုတ်ပလ္လင် ၁၄ ခု ရှိသည်။ ထို့ပြင် အန္တရာယ်ကင်း ဘုရားများလည်း ရှိပါသည်။ ၁၆၉၄ ဆူတိတိ ရှိပါသည်။ တခြား ထိုင် တော်မူ၊ ရပ်တော်မူ စုစုပေါင်း ၂၉၆ ဆူ ရှိပါသည်။

စေတီတော်ကြီး၏ အတွင်း၌ အပြင်ထပ်၊ အလယ်ထပ်၊ အတွင်းထပ် ဟူ၍ အထပ်သုံးထပ် ရှိပါသည်။ ပရိသတ်များစွာ ဆံ့သည်။ တိုက်ခန်းနံရံတွင် သုံးလက်မ၊ လေးလက်မ၊ ခြောက်လက်မ၊ ကိုးလက်မ၊ တစ်ပေ စသည်ဖြင့် ဉာဏ်တော် အသီးသီးရှိသော ရုပ်ပွားတော်ပေါင်း ၅၈၂၂၅၇ ဆူသည်

အတန်းလိုက် ညီညာစွာ အကန့်အကန့် ဆင့်ကာ ဆင့်ကာ စံပယ်လျက် ရှိပါသည်။

သမ္ဗုဒ္ဓစေတီတော်နှင့် စောင်းတန်း အာရုံခံတို့၏ အပြင်ဘက် မျက်နှာပတ်လည်တွင် ဖရဲသီး၊ ပိန္နဲသီး၊ သရက်သီး၊ သဘော်သီး၊ ငှက်ပျောခိုင်၊ အုန်းခိုင်၊ ထန်းသီးခိုင် တို့၏ သဏ္ဍာန်ကို ပကတိ သစ်သီးနှင့် တူအောင် ပန်းရံတို့ပုံတူပြုထားသည်မှာ အမြဲမပြတ် သစ်သီးဆွမ်းကပ်ထားသကဲ့သို့ ရှိသည်။

ဘုရားပွဲတော်ကို နှစ်စဉ် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်းတွင် ကျင်းပသည်။ ပွဲတော်ခါ၌ အသီးအနှံ၊ အကအခုန် မပါရချေ။ မြသပိတ်မဲဖြင့် ဘုရား ဒကာရွေး၍ ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲ၊ တရားပွဲကျင်းပသည်။ တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်နေ့တွင် သံဃာတော်တစ်ရာကျော်ကို ဆွမ်းဆန်စိမ်း လောင်းလှူလေ့ ရှိပါသည်၊

၁၃။ ရှင်သောင်းဘုရား

ရခိုင်ပြည်၏ ရှေးမင်းနေမြို့တော် မြောက်ဦးမြို့၏မြောက်ဘက်နားရှိ ဖိုးခေါင် တောင်ပေါ်၌ ရှစ်သောင်းဘုရား စံပယ်တော် မူပါသည်။ ဤရှစ်သောင်းဘုရားကို မြောက်ဦးမင်းဆက် ၁၂ ဆက်မြောက် မင်းဘာကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၈၉၇ ခု ကဆုန်လဆန်း ၅ ရက်နေ့တွင် ပန်းရံကျော်တို့ကိုဆင့်ခေါ်၍ ထိုနှစ် တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် စနေနေ့တွင် စတင် တည်တော်မူသည်။

ဦးစွာပထမ ဖိုးခေါင်တောင်ကို မြေညှိ၍ ဥပနာတိုက် တူးပြီးလျှင် ဓာတ်တော်များနှင့်တကွ ဉာဏ်တော် ၂ တောင် ၁ မိုက်စီရှိသော ရွှေဆင်းတု ၁၀၈ ဆူ၊ ငွေဆင်းတု ၁၀၈ ဆူကို ဥပနာ၏။ ထိုဥပနာတိုက်ကို ကျောက်ပြားဖြင့် ပိတ်၍ ဥပနာတိုက်ပြင်ပတွင် မင်းဘာကြီးနှင့် တကွသော ရခိုင် မင်းအဆက်ဆက်တို့ မှူးမတ်ဗိုလ်ပါ ခြံရံလျက် စေတီတော်ကြီးကို ပူဇော်ဟန် ရုပ်တုများ ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အပေါ်ယံမြေကို ကောင်းစွာ ညှိ၍ ရှင်ငယ်ဆရာမြဝါသည် ရခိုင်အမျိုးသားတို့ ထွန်းလင်းစေခြင်းငှာ ကောင်းမြတ်သော အတိတ်နိမိတ်တို့ကို “အပြည်ပြည်ရှိ၊ ရှင်ငယ်ရိုက်ဝမ်း၊ မှူထမ်း” ဟု ဥဒါန်းကျူးကာ ဖိနပ်တော် ခင်းပါသည်။

ရှေးက ပွင့်တော်မူပြီးသော ဘုရားရှင်တို့၏ ပုံတော်ကိုကား ကိုယ်စား ထု၍ ကိုးကွယ်ရပြီ။ နောင်လာ ရှစ်သောင်း ဘုရားပေါင်းကို ရုပ်တုထု၍

ကိုးကွယ်ရသော်ကောင်း၏ဟူသောအကြံဖြင့်ကျောက်ညို ဆင်းတုရှစ်သောင်း ထုစေ၍ စေတီတော်ကြီး၏ မုခ်ပုံမုခ်ဝတို့၌ထား၍ ကိုးကွယ်တော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ရှစ်သောင်းဘုရားဟု တွင်ကြောင်း၊ စေတီတော်၏ရှေ့တော်အတွင်း၌ ရန်အောင်ဇေယျဟူသော သိမ်ကိုပါ သမုတ်ထားခဲ့သဖြင့် ရန်အောင်ဇေယျ သိမ်တော်ကြီးဟုလည်း တွင်ကြောင်း အဆိုရှိပါသည်။

စေတီတော်ကြီး၏ အတွင်းဒုတိယလပ်၌ မန်တိုင်ငါးခုကို ဗဟိုပြု၍ ဘုရား အလောင်းတော်ဘဝ၌ ကျင်လည်ခဲ့ရသော ဇာတ်တို့အနက် ဟင်္သာ ၉ ကြိမ် ဖြစ်ဖူးသည်ကို ရည်၍ ဟင်္သာ ၉ ကောင်၊ ကြိုးကြာ ၁၆ ကြိမ် ဖြစ်ဖူးသည်ကို ရည်၍ ကြိုးကြာ ၁၆ ကောင် စသည်ဖြင့် ဇာတ်တော် ဖြစ်စဉ်အရုပ်များ ထုလုပ်ပူဇော် ထားပါသည်။

ထို့ပြင် ဓမ္မပဒ အဋ္ဌကထာလာ ဥဒေနမင် မယ်တော်ကို ငှက်ဆင် ချီခန်း ရုပ်တုကိုလည်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သာမက ဟိန္ဒူဘာသာဝင်တို့၏ ရှိခိုးဦးတင်ရာ စေတီဖြစ်စေခြင်းငှာ ဟိန္ဒူဘာသာဝင် ဗိဿနိုးစသော အရုပ်များကိုလည်း ထုလုပ်ထားပါသည်။

ရှစ်သောင်းဘုရား၏ အောက်ခြေ ပတ်လည်၌ ဝင်္ကပါသဏ္ဍာန် ခရုပတ်ငါးခု ရှိသည်။ ထိုအတွင်း၌ ရှစ်သောင်းသော ဆင်းတုတော်တို့ကို စီကာစီကာ စံပယ်စေပါသည်။ ဤသို့ ဆန်းကြယ်သော အရုပ်တို့နှင့်တကွ အဓိပတိမန်တိုင်ကြီးငါးခုကိုလည်း တည်ထားခဲ့ပါသေးသည်။

ပထမ အဓိပတိ မန်တိုင်-စေတီတော်၏ ဗဟို မန်တိုင် အလယ်ချက်တွင် ဂန္ဓကုဋိတိုက်တော်၌ ဗောဓိပင်ရင်း၌ အရှေ့အရပ်သို့ မျက်နှာမူလျက် သဗ္ဗညု အဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသော ဘုရားရှင်ကို ရည်စူး၍ ဆင်းတုတော် တစ်ဆူ ပူဇော်ထားပါသည်။ ထိုမှတစ်ပါးလည်း စန္ဒရာမည်သော တနင်္လာဂြိုဟ်မင်း၏ တည်ရာ အရှေ့အရပ်ကို အကြောင်းပြု၍ ရုပ်တုတော်ကို အရှေ့အရပ်သို့ မျက်နှာမူလျက် စံပယ်စေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒုတိယမန်တိုင်- ဘုရားအလောင်းတော် တောထွက်တော်မူလျှင် ဆံတော် ပယ်ပြီးသောအခါ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ဖြစ်သော အရိယာဗြဟ္မာကြီး ကြာ သင်္ကန်း ကပ်လှူပုံကို အင်္ဂါဂြိုဟ်မင်း၏တည်ရာ အရှေ့တောင်အရပ်၌ တစ်ပါတည်း ဒုတိယ မန်တိုင်အဖြစ် တည်ထားပါသည်။

တတိယမန်တိုင်- သိကြားမင်းသည် ရောဝဏ်ဆင်ကို စီး၍ သုစိတ္တာ စသော မိဖုရားလေးပါး ခြံရံလျက် မာတလိနတ်သားက ပူဇော်နေဟန်ကို

သာသနာတော်၏ အကျိုးစီးပွားကိုစောင့်ရှောက်စေခြင်းငှာ အရှေ့မြောက်ထောင့် အရပ်၌ တတိယမန်တိုင်အဖြစ် တည်ထားပါသည်။

စတုတ္ထမန်တိုင်- စန္ဒီ၊ ပရမီသွာ၊ မဟာပိန္နဲ ဟူသော လောကပါလနတ်မင်းကြီးတို့သည် လူအပေါင်းကို တရားစောင့်စေခြင်းငှာ သတိပေးနေပုံကို အနောက်မြောက်ထောင့် အရပ်၌ စတုတ္ထ မန်တိုင် အဖြစ် တည်ထားပါသည်။

ပဉ္စမမန်တိုင်-မင်းဘာကြီးသည် မိမိ ဖွားရာဖြစ်သော စနေထောင့်တွင် ဗြဟ္မာမင်း၏ အဆင်တန်ဆာကို ဝတ်ဆင်လျက် လက်တွင် ခရုသင်းကို ကိုင်ဆောင်၍ မိဖုရား စောမွန်နှင့်အတူ မှူးမတ်အပေါင်းခြံရံပုံကို ပဉ္စမမန်တိုင် အဖြစ် တည်ထားပါသည်။

ရှစ်သောင်း ဘုရားဖူးတို့သည် စောင်းတန်း လှေကားဖြင့် တက်ရပါသည်။ တက်မိလျှင်ပင် ဝဲဘက်၌ သေးထောင့် ကျောက်တိုင်ကြီးတွင် မျက်နှာစာဘက်မှအပ ကျန်သုံးဘက်၌ သက္ကတ ဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော အာနန္ဒစန္ဒြကျောက်စာကိုင်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဤကျောက်စာတိုင်ကို ဝေသာလီမြို့ဟောင်းမှ ပြောင်းယူ စိုက်ထူထားခြင်း ဖြစ်သည်။ စောင်းတန်းလှေကား၏ ဝဲဘက်၊ ရှစ်သောင်းဘုရား၏ တောင်ဘက်ကျကျတွင် ရှစ်မြှောင့်ပုံ နေဘုရားနှင့် လဝန်းပုံ လဘုရားကို ဖူးတွေ့နိုင်ပါသည်။

ထိုမှ အဆင့်ဆင့်တက်ရင်း မြောက်ဘက်သို့ ချိုးသွားလျှင်ပင် ရှစ်သောင်းဘုရား၏ မျက်နှာစာ ရင်ပြင်သို့ ရောက်ပါသည်။ ထိုရင်ပြင်မှ ရှေ့တည့်တည့် မုခ်ဝထဲသို့ဝင်သွားလျှင် ဂန္ဓကုဋီသို့ ရောက်ပါသည်။

ထိုမှထွက်၍ လက်ဝဲဘက်အပေါက်မှ ဝင်္ကပါအကွင်းသို့ဝင်၍ ဆင်းတုတော်ပေါင်း များစွာကို ဖူးမြော်ရင်း မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု၊ ပန်းတော့၊ ပန်းတမော့ လက်ရာများကို အံ့မခန်း ရှုစားနိုင်ပါသည်။ ဝင်ချည်ထွက်ချည်ဖြင့် ဝင်္ကပါ ပတ်သောအခါ မည်မျှပင် လူများ၏ အသံများစေကာမူ ပဲ့တင်ထပ်ခြင်းမရှိ ပကတိ တိတ်ဆိတ်ပါသည်။ ပဲ့တင်မထပ်အောင် ဝင်္ကပါနံရံတို့၌ အပေါက်အသီးသီး ဖောက်ထားပါသည်။ ထိုသို့ထားခြင်းဖြင့် အသံကိုလည်း ထိန်းနိုင်၍ အလင်းရောင်ကိုလည်း ရစေပါသည်။

ဝင်္ကပါမှထွက်လျှင် ဘုရား၏ အနောက်ဘက်၌ ကျိုးပျက်နေသော မဟာရံတံတိုင်းနှင့်တကွ မင်းဘာကြီး၏ ဘိသိက်ဆောင်နှင့် ဥပုသ်ဆောင်တို့ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

ဘုရား၏တောင်ဘက် အပြင်တံတိုင်း၌ ရုပ်တုအမျိုးမျိုး ရှိပါသည်။ ပကတိ လူလောက်နီးနီး ရုပ်တုတို့မှာ ရောဝဏ်ဆင်စီးနေသော သိကြားမင်း၊ ခြင်္သေ့ကိုစီးနေသော မဟာပိန္နဲ၊ ဝိမလအမတ်နှင့် ကျွဲ၊ အာဠာဝကဘီလူး၊ ဃဋိကာရဗြဟ္မာမင်း၊ မိန်းမဖျက်၍ ပျက်စီးရရှာသော ဣသိသိင်္ဂရသေ့စသည်ဖြင့် ရုပ်တုပေါင်း ၁၅ မျိုး ရှိပါသည်။ ဣသိသိင်္ဂရသေ့နှင့် နိလိနီကာ မင်းသမီးတို့ ချစ်တင်းနှီးနှောကြပုံကို ပုံစံနှစ်မျိုးဖြင့် သရုပ်ဖော်ထားပါသည်။ ပထမပုံတွင် ဣသိလိင်္ဂဟု ကမ္ပည်းထိုးထားပါသည်။ရှစ်သောင်းဘုရားသည် စေတီလုံးချည်း ဉာဏ်တော် ပေ ၆၀ မြင့်သည်။ ဂန္ဓကုဋိတိုက်သည် ပေ ၃၀ မြင့်၍ ထောင့်လေးခုတွင် စေတီ လေးဆူ ရှိပါသည်။

ရှစ်သောင်းဘုရားတည်ထားပုံမှာ ဝင်္ကပါဖြစ်နေ၍ နိုင်ငံခြားသား ရှေးဟောင်းသုတေသီတို့က ဤဘုရားသည် သာသနိက အဆောက်အအုံ အဖြစ်ထက် ရခိုင်ဘုရင်တို့ ရန်သူ့ဘေးမှ ခိုအောင်းရန် ခံတပ်အဖြစ် ဆောက်ထားဟန်တူသည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ ဤဘုရားသည် တောင်ပေါ်တွင် ရှိနေ၍ အနောက်ဘက်ကိုကြည့်လျှင် မျက်စိအောက်မှာပင် ထုတ်ကန်သိမ်ကို ဖူးတွေ့နိုင်ပါသည်။

ဘုရားပွဲကို ကဆုန်လအတွင်း အင်္ဂလိပ်လဆန်းရက် ဒီရေတက်သည့် နေ့ရက်များတွင် ကျင်းပလေ့ ရှိပါသည်။ လဆန်းရက်မှာ ငွေကြေးပြဿနာ ပြေလည်စေရန်ဖြစ်၍ ဒီရေတက်ရက်မှာ လောင်းလှေပြိုင်ပွဲ ကျင်းပနိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

၁၄။ ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲ

မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်တွင် ဆွမ်းတော်ကြီးခံပွဲ၊ အရုဏ်ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲများကို ဝါတွင်းကာလ၌ ပြုလုပ်လေ့ ရှိပါသည်။ ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲသည် ဦးစွာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့၍ ဆွမ်းတော်ကြီးခံပွဲကား နောက်မှ ပေါ်ထွန်းခဲ့ပါသည်။ ထိုပွဲနှစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆက်နွှယ်လျက် ရှိပါသည်။

ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲ

ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲသည် ကုန်းဘောင်မင်းဆက် သာယာဝတီမင်း လက်ထက် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၉၉ ခု၊ ကဆုန်လပြည့်နေ့၌ စတင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ သာယာဝတီမင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ အထက်အောက်

လှည့်လည်ခဲ့၍ မြန်မာတစ်မျိုးသားလုံး၏ စိတ်ဓာတ်မြင့်မားစေရေး၊ စည်းလုံးညီညွတ်စေရေးအတွက် ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲကို တီထွင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုမင်းလက်ထက် ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲကား အရုဏ်ဆွမ်းတော်ကြီးခံ လှည့်ခြင်းမရှိပါ။ ဥပါသကာတစ်စုက လှူဖွယ်ဝတ္ထုများကို လိုက်လံစုဆောင်းပြီး အမရပူရမြို့ နန်းတော်ကြီး၏ အရှေ့မြောက်ထောင့်တွင်ရှိသော "ရွှေကွန်ချာဘုရားရှင်"၏ရင်ပြင်တော် ပြာသာဒ်အတွင်း လပြည့်နေ့တိုင်း ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲ ကျင်းပကပ်လှူလေ့ ရှိပါသည်။ ရဟန်းတော် ဆယ်ပါးကို ဆွမ်းကပ်လှူပြီးသော် ဥပါသကာများက သီလယူလေ့ ရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုအခါမှစ၍ မြန်မာပြည် အရပ်ရပ်တွင် ဆွမ်းတော်ကြီး တင်ပွဲများ ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။

အရုဏ်ဆွမ်းတော်ကြီး ခံပွဲ

ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲနှင့် ဆက်စပ်နေသော အရုဏ်ဆွမ်းတော်ကြီးခံပွဲသည် မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် ဆွမ်းတော်ကြီး တင်ပွဲ၌ ကျွမ်းကျင်သော ဥပါသကာကြီး ဦးစိုးကို အကြီးအမှူး ပြုစေ၍ လူပေါင်း ငါးဆယ်ကျော်ကို ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲ အသုံးအဆောင်ဖြစ်သည့် ဒေါင်းပေါင်၊ ကျပ်၊ ကြုတ်၊ ကလပ်၊ အုပ်စသည်တို့ကို ရွှေပိန်းချစေသည်။ ထို့နောက် ဖန်မှန်စီပြီးလျှင် အထွတ်များတွင် စိန်ကို ထည့်သွင်း၍ ပတ္တမြားစသော နဝရတ် ကိုးပါးကိုလည်း ခြယ်စေပါသည်။

ဥပါသကာ ငါးဆယ်ကျော်တို့ကို သက္ကလပ်၊ ဖဲ၊ ဇာ၊ ကတ္တီပါစသည်တို့ဖြင့် လှပစွာ ဝတ်စား ဆင်ယင်စေပြီး ကျိုင်းကိုင်ကို ရှေ့ဆုံးမှသွား၍ မင်းခမ်းမင်းနား အခင်းအကျင်းအတိုင်း ယှက်ပါစေပါသည်၊ ထိုစဉ်က မန္တလေးမြို့ရှိ တန်ခိုးကြီးဘုရားများ၌ ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲများ ကျင်းပခဲ့ပါသည်။

သီပေါမင်း လက်ထက်မှစ၍ ယနေ့တိုင်အောင်ပင် ဆွမ်းတော်ကြီးခံရာတွင် လိုက်ပါသူအပေါင်းသည် ဝတ်ဖြူစင်ကြယ် ဝတ်ကြရပါသည်။ ထိုဥပါသကာအပေါင်းသည် ကုန္ဒြေသိက္ခာ ရှိရပါသည်။ ဝတ်ဖြူစင်ကြယ် ဝတ်ထားခြင်း၊ ကုန္ဒြေသိက္ခာရှိခြင်းသည် ဒါယကာတို့၏ သဒ္ဓါစိတ်ကို ယိုဖိတ်စေ၍ အကြည်ညိုတရား ပွားစေပါသည်။ အရုဏ်ဆွမ်းတော်ကြီးခံ မထွက်မီ

တစ်ညကြိုတင်၍ မောင်းထမ်းဥပါသကာတို့က ကျေးရွာများတွင် ဆွမ်းတော်ကြီး ဟစ်ရပါသည်။ မောင်းထု၍ ခရုသင်းမှုတ်ကာ နံနက်၌ မည်သည့်ကျောင်းက မည်သည့် ဝတ်ရုံက အရုဏ်ဆွမ်းတော်ကြီးခံထွက်မည့်အကြောင်း ဆွမ်းဖိတ်ရပါသည်။ နံနက် စောစော၌ ဥပါသကာတို့က ဘဏ္ဍာတော်ဟုခေါ်သည့် မှန်စီရွှေချ ဆွမ်းတော်အုပ်များ၊ ဗျပ်များ၊ ကလပ်များ၊ ဟင်္သာရုပ်များ၊ ယပ်များ၊ ကျိုင်းများ၊ ခရုသင်း၊ မောင်း၊ ကြေးစည် တို့ကို ထမ်းပိုးကိုင်ဆောင်၍ အစီအစဉ် ကျကျ လိုက်ပါ ရပါသည်။ အရုဏ်ဆွမ်းတော်ကြီးခံဟူသည့်အတိုင်း နံနက်စောစော၌ ဆွမ်းတော်ကြီးခံ ထွက်ရသည်ဖြစ်ရာ အလင်းရောင်မပေါ်သေး၍ လက်ဆွဲဓာတ်မီးများ ဆောင်ရပါသည်။

အရုဏ် ဆွမ်းတော်ကြီးခံပွဲကို ဝါဆိုဦး–ဝါဆိုလပြည့် သို့မဟုတ် သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့၌ ကျင်းပလေ့ရှိရာ အချို့အဖွဲ့များတွင် ဓမ္မစကြာရွတ် အမျိုးသမီးအဖွဲ့ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုအရုဏ်ဆွမ်းတော်ကြီး အဖွဲ့တွင် ဆိုင်းအဖွဲ့၊ တယောအဖွဲ့တို့လည်း ပါတတ်ပါသည်။ ထိုသို့သော အဖွဲ့များ မပါသော် ပလုတ်တုတ်ခေါ် ဗျိုင်းတောင်တစ်ခု အနည်းဆုံး ပါတတ်ပါသည်။ ရပ်သူရွာသားတို့သည် မောင်းသံ ကြေးစည်းသံတို့ကိုနားခံ၍ အနီးအဝေးကို ခန့်မှန်းကာ ဆွမ်း၊ သစ်သီး၊ ပန်းမန်စသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ဖြင့် လာရာလမ်းမှ စောင့်နေလေ့ ရှိကြပါသည်။

ထိုဆွမ်းတော်ကြီးခံ ထွက်သည့် အစီအစဉ်အတိုင်းပင် ဝါတွင်းကာလ တစ်လျှောက် ဥပုသ်နေ့များ သို့မဟုတ် အဖိတ်နေ့ညများ၌ ဆွမ်းတော်ကြီးခံ ထွက်လေ့ရှိပါသည်။ ထိုအခါ ဆွမ်းအစား ဆွမ်းဆန်စိမ်းကို လောင်းလှူကြပါသည်။ ထိုဆွမ်းဆန်စိမ်းကို ဥပါသကာတို့က ချက်၍ နောက်တစ်နေ့ အရုဏ်တက်၌ ဆွမ်းတင်ပါသည်။

ဤဆွမ်းတော်ကြီးတင်ပွဲနှင့် အရုဏ် ဆွမ်းတော်ကြီးခံ အလေ့သည် မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်၌ ထွန်းကားနေသော မြန်မာ့ရိုးရာ ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

၁၅။ ဆွမ်းကြီးလောင်းပွဲ

ဆွမ်းကြီးလောင်းပွဲဟူသော မြန်မာ့ရိုးရာ ယဉ်ကျေးမှုသည် သံဃာတော်များအား စုပေါင်းအလှူပွဲ ဖြစ်သည်။ ဤယဉ်ကျေးမှုသည် မည်သည့်ခေတ်ကာလက အခြေခံခဲ့သည်ဟု မသိရစေကာမူ သီပေါမင်း လက်ထက်၌ ဤယဉ်ကျေးမှု အခြေခိုင်နေပြီကို တွေ့ရပါသည်။

“ကာကသတ္တဝါ၊ တာရာထိန်ဆဲ၊ ကထိန်ပွဲလျှင်၊ ရှင်မာလဲပွဲ၊
ဘန်ဆောင်ပွဲက၊ ပွဲကြီးသုံးဖြာ၊ ကြုံကြိုက်ပါလိမ့်”

ဟု ပုဂံဝန်ထောက် ဦးတင်က ဆိုသည်။

သို့သော် အရပ်ဒေသကိုလိုက်၍ ကျင်းပသည့်ရာသီ ကွဲပြားမှု ရှိတတ်သည်။ အညာဒေသတွင် ကြာပန်းလှိုင်သော သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်း၌ ကျင်းပလေ့ ရှိသည်၊ **ရှင်မာလဲပွဲ** ဟုသည်းကောင်း၊ **ကြာဆောင်ပွဲ** ဟုလည်းကောင်း ခေါ်သည်။

ဖျာပုံမြို့၌ကျင်းပပုံ

အောက်မြန်မာပြည် ဖျာပုံတွင်မူ တော်သလင်းလ၌ ကျင်းပလေ့ရှိကြောင်း သိရသည်။ ရှင်မာလဲပွဲတော် ကျင်းပသည့်အခါ လှော်ကားကြီး သဏ္ဍာန် ပြုလုပ်ကာ သစ်သီး၊ မုန့်၊ တံခွန်တိုင်စသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို ထောင်နှင့်ချီ၍ ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ကြသည်။ ထိုပွဲတော်မှာ မလိယထေရ် (ဝါ) ရှင်မာလယ၏ ဩဝါဒဖြင့် လှူဒါန်းခြင်းဖြစ်၍ **ရှင်မာလဲပွဲတော်** ဟူ၍လည်းကောင်း၊

မဂ္ဂင်ဖောင်ကြီး၊ တက်၍စီးက၊ ပြည်ကြီးခေမံ၊
မြတ်နိဗ္ဗာန်သို့၊ အမှန်ထုတ်ချောက်၊ ခရီးပေါက်၏။—

ဟူသည့်အတိုင်း မိမိတို့၏ စေတနာဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုရည်သန်ပြီးလျှင် မဂ္ဂင်ဖောင်ဖြင့် ကူးတော့မည့် အမိဋ္ဌာန်အလျောက် မဂ္ဂင်ဖောင်ပုံသရုပ်ကို လှော်ကားဖြင့် တင်စား၍ လှော်ကားပေါ်တွင် အလှူဝတ္ထုများတင်ပြီး ပူဇော်သည့်အတွက် **လှော်ကားပွဲတော်** ဟူ၍လည်းကောင်း၊

၎င်းလှော်ကားပွဲအလှူတွင် သစ်သီး၊ မုန့်၊ တံခွန်တိုင်စသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို တစ်ထောင်စီ၊ တစ်ထောင်စီ လှူဒါန်းရန် စီမံထားခြင်းကြောင့်လည်း **ထောင်ပြည့်ပွဲတော်** ဟူ၍လည်းကောင်း အသီးသီး ခေါ်ကြသည်။

ထားဝယ်မြို့၌ကျင်းပပုံ

ဤရှင်မာလဲပွဲတော်ကို ထားဝယ်ဒေသ၌ သီတင်းကျွတ် လပြည့်နေ့တွင် ကျင်းပလေ့ရှိပါသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်း ပရိဝုဏ်အတွင်း မြေကွက်လပ်၌ အမြင့် အကျယ် သင့်လျော်စွာဖြင့် အမိုးပြာသာဒ်ဆောင်နှင့်၊ ဝေဿန္တရာ ကျောင်းဆောင်တစ်ခု ဆောက်လုပ်ပြီး အလယ်ဗဟိုတွင် ရှင်

မာလဲ ဝတ္ထုဖတ်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်ထိုင်ရန် ပလ္လင်တစ်ခု ထားရသည်။ ဆီမီး တစ်ထောင်၊ ပဒုမ္မာကြာပန်း တစ်ထောင်၊ ဝါဆိုပန်း၊ နှင်းဆီပန်း၊ စံပယ်ပန်း စသော ထင်ရှားသော ပန်းများကိုထည့်၍ ပူဇော်ကြသည်။ တံခွန်တစ်ထောင်၊ ကုက္ကားတစ်ထောင်၊ ထီးတစ်ထောင်တို့ကိုလည်း ဝတ္ထုဖတ်မည့် နေရာပတ်လည်၌ တင့်တယ်အောင် ဆင်ယင်ကြသည်။ ထမင်းဆုပ်တစ်ထောင်ကိုကား သပိတ်ကြီးတွင်ထည့်၍ ပူဇော်၏။ ထို့နောက် အနောတတ္တအိုင်သဏ္ဍာန် အင်တုံကြီးတစ်ခုတွင် ရေအပြည့်ထည့်ထား၏။ ကျောင်းဆောင်နှင့် အတောင်သုံးဆယ်ခန့်အကွာတွင် ကျောင်းဆောင်ထက် အနည်းငယ် မြင့်လျက် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်ရှိ သိကြားမင်းစံရာ သုဒဿန နန်းတော်အသွင် ဆောက်လုပ်ထား၏။ ၎င်းအဆောင်နှစ်ခုကို နတ်လမ်းပမာ ကြိုးတန်း သွယ်၍ ထား၏။ ၎င်းနတ်လမ်းမှ ဝေဇယန္တာရထားနှင့် မာတလိ နတ်သား စာတွဲကိုင်၍ ဆင်းမည့်ဟန် ဖန်တီးထား၏။

သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့ အရုဏ်တက်ချိန်၌ ကြေးစည်သံ၊ ခရုသင်းသံ၊ ဆိုင်းသံများ တညံညံကြားလျှင် သုဒဿန နန်းနေရာသို့ လူအများ စုဝေးရောက်လာကြ၏။ မိန်းမပျိုခြောက်ဦးသည် သုဒဿနနန်းပေါ် တက်ကာ မြို့တံခါးအနီး၌ ရှိသေစွာ ထိုင်နေကြ၏။ ထိုအခါ မာတလိနတ်သားသည် ဝေဇယန္တာရထားပေါ်၌ မတ်တတ်ရပ်ကာ ရှင်မာလဲဝတ္ထုပေထုပ်ကို လက်နှစ်ဖက်ဖြင့် ကိုင်လျက် ဝေဿန္တရာ ကျောင်းတော်ဆီသို့ ဦးလှည့်၏။

မိန်းမပျိုခြောက်ဦးက ကောင်းကင်ကြိုးသံကို ဆိုင်းနှင့်တွဲဖက် သီဆိုပေးနေစဉ် မာတလိနတ်သားသည် ဝေဇယန္တာရထားကိုစီး၍ ကောင်းကင်ကြိုးအတိုင်း ဝေဿန္တရာကျောင်းတော်ဆီသို့ သက်ဆင်း၏။

ထိုအချိန်တွင် တရားနာမည့် ပရိသတ်သည် ပလ္လင်ရှေ့၌ ကန်တော့ပွဲ တစ်ပွဲစီနှင့် အသင့်ရှိနေကြ၏။ ဖတ်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်က ပေတွဲကိုယူ၍ ဖတ်၏။ အချို့ပွဲ၌ နှစ်ဦးခွဲ၍ဖတ်သည်လည်း ရှိ၏။ ထိုနောက် ဝေဿန္တရာ ဇာတ်တော်ကြီး ပေထုပ် ၁၄ တွဲကို ပထမတွဲမှ နောက်ဆုံးတွဲတိုင် မာတလိ နတ်သားက ကောင်းကင်ကြိုးသံနာခံရင်း ပို့ဆောင်ပေး၏။ ဖတ်သူတို့ကလည်း အလှည့်ကျ ဖတ်ကြ၏။

နေ့ချင်းကုန်အောင် ဖတ်ရ နာရသည့်အတိုင်း ဖတ်ကြ နာကြရာ ည ၁၀ နာရီ ၁၁ နာရီကျော်မှ ပြီး၏။

ရှင်မာလဲဝတ္ထု

ရှင်မာလဲပွဲတော် ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ရှင်မာလဲမထေရ်၏ ထေရုပ္ပတ္တိကား ထွေပြားလှသည်။

မလိယမဟာဒေဝ မဟာထေရ်ကိုပင် ရှင်မာလယ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ရှင်မာလဲဟူ၍လည်းကောင်း မြန်မာနိုင်ငံ၌ ခေါ်သည်။

မလိယမဟာဒေဝထေရ်သည် စူဠကလ္လရွာသား ဥပါသကာ တစ်ယောက်ကို ခေါ်၍ စူဠာမဏိစေတီတော်ကို ဖူးမြော်ရန် ကြွတော်မူရာ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ အရိမေတ္တေယျဘုရားအလောင်းတော် နတ်သားက ထိုဥပါသကာကို ပုဆိုးတစ်စုံ ပေးလိုက်သည်ဟု ဆိုသည်။

ရှင်မာလဲပွဲသည် သီဟိုဠ်ကျွန်း ကုရောဒဇနပုဒ်တွင် သီတင်းသုံးသော ရှင်မာလဲမထေရ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ပေါရာဏဒီပနီ (ဒုတိယတွဲ)တွင် ဆိုသည်။

ပေမူလာ ရှင်မာလဲဝတ္ထုအကျဉ်း

ရှင်မာလဲမထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း ကမ္ဘောဇနရွာကို အမှီပြု၍ ရောဟနဇနပုဒ်၌ နေတော်မူ၏။ တစ်နေ့သောအခါ ဆွမ်းခံကြွတော်မူရာ ဆင်းရဲသားတစ်ဦး ကပ်လှူသော ကြာရှစ်ပွင့်ကို ရ၏။ ထိုကြောင့် ရှစ်ပွင့်ကို စူဠာမဏိ စေတီတော်ကို ပူဇော်ရန် တာဝတိံသာသို့ ကြွတော်မူ၏။ စူဠာမဏိ စေတီတော်ကို ဖူးမြော်ပြီး သိကြားမင်းနှင့် စကားဆိုနေစဉ် အရိမေတ္တေယျ ဘုရားလောင်းနတ်သား ဘုရားဖူးလာသည်နှင့် ကြုံတော်မူ၏။ ထိုနတ်သားနှင့် ပဋိသန္ဓာရစကား ဆိုတော်မူ၏။

ထိုနတ်သားက

> ‘‘ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်းသူတို့သည်ကား ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ပြုသောအခါ အဘယ်သို့သောဆုကို တောင်းကြကုန်သနည်း’ဟု မေးလျှောက်၏။

ရှင်မာလဲမထေရ်က

> ‘‘အလောင်းမင်း – ဇမ္ဗူဒီပါ ကျွန်းသူတို့သည်ကား အနည်းငယ်သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ပြုရသော်လည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါးတို့ကို တိုက်တွန်း ပြုစေသော်လည်းကောင်း၊ သူတထူး ပြုသည်ကို သာမှု ခေါ်ရသော်လည်း

ကောင်း၊ ဤသို့သော အလှူကောင်းမှုစသည်တို့၏ အကျိုးအားဖြင့်လည်းကောင်း အရိမေတ္တေယျ မြတ်စွာဘုရားသည် ဘုရားဖြစ်တော်မူသောအခါ မချွတ်မလွဲ လက်ဦးစွာ ဖူးမြင်ရစေသောဝ်။ အရိမေတ္တေယျ မြတ်စွာဘုရားအား မဖူးမြင်ရမီ အကြား သံသရာ၌ ကျင်လည်သမျှလည်း စိတ်နှင့်ကိုယ်ကို အစိုးရ၍ အပယ်လေးပါး ငရဲမလားစေသောဝ်။’’

ဤသို့ ဇမ္ဗူဒိပါကျွန်းသူတို့သည် ဆုတောင်းကြကုန်သတည်း’’ဟု မိန့်တော်မူ၏။

“အရှင်ဘုရား ခပ်သိမ်းသော ဇမ္ဗူဒိပါ ကျွန်းသူကျွန်းသားတို့သည် အကျွန်ုပ်ဘုရားဖြစ်သောအခါ ဖူးတွေ့မြင်ချင်ကြသည် ဖြစ်ကုန်အံ့။ အကျွတ် တရားတို့ကို ရလိုကြကုန်အံ့။ ထိုသို့ အကျွတ်တရား ရလိုသောသူ ဖူးတွေ့မြင်ချင်သော သူတို့သည် ဂါထာတစ်ထောင်ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ဝေဿန္တရာဇာတ်တော်ကို

(၁) ဆီမီးတစ်ထောင်
(၂) ကြာညို၊ ကြာဖြူ၊ ကြာပဒုမ္မာ၊ ကြာတံဆိပ်၊ ကြာနီတို့ဖြင့် တစ်ထောင်
(၃) ခတောက်ပန်းတစ်ထောင်
(၄) ကေရာဇ်ပန်းတစ်ထောင်
(၅) တံခွန်တစ်ထောင်
(၆) ဆွမ်းဆုပ်တစ်ထောင်

ဤခြောက်ပါးတို့ကို တစ်ထောင်စီဖြင့် ပူဇော်၍ နေ့ချင်းကုန်အောင် နာကုန်ရာ၏။ ဤသို့ တစ်ထောင်စီဖြင့် ပူဇော်၍ ဂါထာ တစ်ထောင်ဖြင့် တန်ဆာ ဆင်အပ်သော ဝေဿန္တရာ ဇာတ်တော်ကို နေ့ချင်းကုန်အောင် နာရသော သူတို့သည်ကား ကျွန်ုပ် ဘုရားမဖြစ်မီ အကြား သံသရာ၌ ကျင်လည်လေသမျှလည်း စိတ်နှင့်ကိုယ်ကိုအစိုးရ၍ လူကောင်း

> နတ်ကောင်းတို့၏ စည်းစိမ်ကို ခံရလေအံ့သတည်း။ ကျွန်ုပ် ဘုရား ဖြစ်သော အခါလည်း မျက်မှောက် ဖူးတွေ့မြင်ရအံ့။ ပဋိသမ္ဘိဒါ ပညာလေးပါးနှင့်တကွ ရဟန္တာအဖြစ်သို့မချွတ် မလွဲ ရကုန်အံ့သတည်း”။

ဟု ရှင်မာလဲထေရ်ကို အရိမေတ္တေယျ ဘုရားအလောင်းတော် လျှောက်တော်မူ၏။

ရှင်မာလဲထေရ်လည်း ဇမ္ဗူဒီပါသို့ ပြန်ရောက်သော် အရိမေတ္တေယျ ဘုရားအလောင်း နတ်သား လျှောက်ထားသော အတိုင်း ဒါယကာတို့ကို ဩဝါဒပေးတော်မူ၏။ ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်းသားတို့သည်လည်း ဘုရားအလောင်း နတ်သား၏ အလိုကျ ကောင်းမှု ပြုခြင်း၊ ဝေဿန္တရာဇာတ်ကို နေ့ချင်းကုန်အောင် နာခြင်း၊ ဆုတောင်းခြင်းကို ပြုကြကုန်၏။

ဤဝတ္ထုကို အစွဲပြု၍ မြန်မာပြည်၌လည်း ရှင်မာလဲ ဘုရားပွဲကို ကျင်းပကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ကျင်းပသော အခါလည်း ဘုရား အလောင်း နတ်သား ညွှန်ကြားသည့် အတိုင်း ဆီမီး တစ်ထောင်၊ ပန်း တစ်ထောင်စသည်တို့ဖြင့်ပူဇော်ကြ၏။ ဂါထာတစ်ထောင်ရှိသော ဝေဿန္တရာ ဇာတ်ကိုလည်း နေ့ချင်းကုန်အောင် နာကြ၏။ ဤအစဉ်အလာသည် တစ်ပြည်လုံး အတိုင်းအတာဖြင့် မဟုတ်သော်လည်း အချို့အချို့သော နေရာ ဒေသတို့၌ ရှင်သန်လျက်ပင် ရှိပါသည်။

ဦးကျော်လှိုင်
နည်းပြဆရာ
အရှေ့တိုင်းပညာဌာန
ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်

(၈) မင်္ဂလာ အခမ်းအနားများ

နိဒါန်း

မင်္ဂလ–ဟူသော ပါဠိဝေါဟာရသည် ချမ်းသာကို ရွက်ဆောင်တတ်သော တရား၊ ချမ်းသာကြောင်း တရားဟု အနက်ရသည်။ လောက၌ လူသားတို့သည် မွေးဖွားသည်မှစ၍ ဘဝနိဂုံး အဆုံးသတ်သည့်တိုင် မင်္ဂလာအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံလိုကြ၏။ မင်္ဂလာအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံမှသာ အသက်ရှည်သမျှကာလပတ်လုံး ကိုယ်ကျန်းမာ၍ စိတ်ချမ်းသာမှုကို ရရှိနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ကြ၏။ ထိုသို့ ယုံကြည်ကြသည့်အတိုင်း ကျန်းမာ ချမ်းသာခြင်းကို ရရှိနိုင်ရန် မွေးဖွားသည့် အချိန်မှစ၍ အရွယ်အဆင့်ဆင့်တွင် မင်္ဂလာ ရှိရာ ရှိကြောင်း အခမ်းအနား အဆောင်အရွက်များကို လူမျိုးအလိုက် အစဉ်အလာ လက်ခံယုံကြည်ချက်အတိုင်း လုပ်ဆောင်တတ်ကြသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ချက်များသည်ပင် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများ ဖြစ်ပေသည်။

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသော ရှမ်း၊ ချင်း၊ ကရင်၊ မွန်။ ရခိုင် စသော တိုင်းရင်းသားများမှာလည်း မိမိတို့ ကိုယ်ပိုင် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများ ရှိကြသည်။ ၎င်းတို့၏ ရိုးရာ ယဉ်ကျေးမှုအတိုင်း မင်္ဂလာ အခမ်းအနားများကို ကျင်းပလေ့ရှိကြသည်၊ တိုင်းရင်းသားတို့ ကျင်းပလေ့ရှိကြသော မင်္ဂလာ အခမ်းအနားများ အကြောင်းကို မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီက ထုတ်ဝေသော “တိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု ရိုးရာဓလေ့ ထုံးစံများ” အမည်ရှိ စာအုပ်များတွင် ဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်သည်။ ဤ၌ မြန်မာတို့ ကျင်းပသော မင်္ဂလာ အခမ်းအနားများ အကြောင်းကိုသာ တင်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

ရှေးခေတ် မြန်မာမင်းများ အထူးသဖြင့် ကုန်းဘောင်ခေတ် မင်းများသည်လည်း သားတော် သမီးတော်များအား မင်္ဂလာ အခမ်းအနား ပြုလုပ် ပေးကြသည်ကို သိရှိရသည်။ ရှေးခေတ် မင်္ဂလာ အခမ်းအနား ကျင်းပပုံကို ဦးစွာ ဖော်ပြလိုပါသည်၊

ရှေးမြန်မာမင်းများသည် မင်္ဂလာအခမ်းအနားများကို ရာဇမတ္တဏ်ကျမ်း၊ ဇောတိသတ္ထစသော ဗြာဟ္မဏကျမ်းကြီးများ၏ အဆိုအမိန့် အတိုင်း လုပ်ဆောင်လေ့ရှိကြသည်။ လူသားတစ်ဦး မွေးသည်မှစ၍ သေဆုံးချိန်အထိ အချိန်ကာလ အတွင်းတွင် လောကီ မင်္ဂလာများကို မည်သို့ ဆင်ယင် ကျင်းမှ

ရမည်။ အကျိုးစီးပွားဖြစ်ထွန်းစေရန် မည်သို့ ဘိသိက်သွန်းရမည် စသည့် အကြောင်းအရာများကို ဗြာဟ္မဏဝါဒီ ပုဏ္ဏားတို့၏ ဩဝါဒအတိုင်း လက်ခံခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ လက်ခံရာ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာ မြန်မာလူမျိုး တို့သည် ဗြာဟ္မဏကျမ်းများ၏ အဆိုအမိန့်အတိုင်း သတိအကျ လက်ခံသည်ဟု မဆိုသာချေ။ အတိုင်းအတာနှင့်သာ လက်ခံသည်ဟု ဆိုရပါမည်။ မြန်မာတို့သည် ဗြာဟ္မဏကျမ်းများ၏ အဆိုအမိန့်အတိုင်း ဗြဟ္မာ၊ ဗိဿနိုး၊ မဟာပိန္နဲ နတ်ကြီးများကို သာ ဂါရဝပြုသူများ မဟုတ်မူ၍ ရတနာသုံးပါးနှင့် မိဘဆရာသမားများကို ဦးထိပ်ထား၍ ပူဇော်သမှု ပြုသူများ ဖြစ်ကြသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဗြာဟ္မဏဝါဒမှ ရယူခဲ့သော လောကီမင်္ဂလာ ဆိုင်ရာများကို မြန်မာမှုပြုကာ ပြောင်းလဲခဲ့သည်ဟု ဆိုရပေမည်။

လောကီမင်္ဂလာများ

လောကီမင်္ဂလာ ၁၂ ခန်း ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ–

(၁) ပဋိသန္ဓေ အချိန်အခါ လ–ရက်စေ့ရောက်သဖြင့် ဖွားမြောက်ခြင်း–ဝိဇာတမင်္ဂလာ

(၂) ဖွားသည်မှ နောက် ၃ ရက်မြောက်သောနေ့၌ ရတနာသုံးပါး ဘိုးဘွား နန္ဒိမုခနတ်တို့အား ရှိခိုးပူဇော်စေခြင်း–မုခဆသနမင်္ဂလာ

(၃) ဖွားသည်မှ နောက် ၇ ရက် ပြည့်မြောက်သော နေ့၌ ဆံရိတ်ခြင်းဟူသော ကေသစ္ဆေဒနမင်္ဂလာ

(၄) ဖွားပြီး ၂ လ အတွင်း ကောင်းမြတ်တင့်တယ်သောနေ့ရက်၌ ပုခက်၊ ယောင်တင်ခြင်းဟူသော–ဒေါလာကရဏမင်္ဂလာ

(၅) ဖွားသည်မှ နောက် ၇၅ ရက် မြောက်သောနေ့၌ ကွမ်းဦးခံ့ခြင်း ဟူသော–တမ္ဗူလပတ္တမင်္ဂလာ

(၆) ဖွားသည်မှ နောက် ၃ လ မြောက်သောနေ့၌ နေ၊ လ တို့ကို ပြသကြည့်ရှုစေခြင်းဟူသော–ရဝိန္ဒုဒဿနမင်္ဂလာ

(၇) ဖွားသည်မှ နောက် ရက်ပေါင်း ၁၀၀ မြောက်၌ အမည်ပေးခြင်းဟူသော–နာမကရဏမင်္ဂလာ

(၈) ဖွားသည်မှ နောက် ၆ လ မြောက်၌ ထမင်းဦးခံ့ခြင်းဟူသော–ပုထမ ဘတ္တမင်္ဂလာ

(၉) သင့်တင့်လျောက်ပတ် ချိန်ရွယ်ရောက်လတ်သော အခါ ဆံထုံးဦးသျှောင်ဖွဲ့ထုံးခြင်းဟူသော–ကေသဗန္ဓနမင်္ဂလာ

(၁၀) သင့်တင့်လျောက်ပတ် အချိန်အရွယ် ကျရောက်လာသော အခါ နားထွင်းခြင်းဟူသော–ကဏ္ဏဝိဇ္ဈနမင်္ဂလာ

(၁၁) သင့်တင့်လျောက်ပတ် အချိန်အရွယ် ကျရောက် လတ်သော အခါ သာသနာတော်တွင်းသို့ သွတ်သွင်းချီးမြှင့်ခြင်းဟူသော–သာသနာနုဂ္ဂဟပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာ

(၁၂) သင့်တင့်လျောက်ပတ် အချိန် အရွယ် ကျရောက်သော အခါ မျိုးနွယ်ဇာတ် ဂုဏ်တူသော သတို့သား–သတို့သမီး တို့နှင့် စုလျားရစ်ပတ် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းဟူသော–အာဝါဟ၊ ဝိဝါဟ မင်္ဂလာတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဤသို့ လောကီမင်္ဂလာ ၁၂ ခန်းရှိသော်လည်း အချို့သော မင်္ဂလာတို့ကို တစ်ပါးစီ ခွဲခြား၍ လုပ်ဆောင်ကြသည် မဟုတ်ပေ။ အမှတ် (၁) ဝိဇာတမင်္ဂလာမှသည် အမှတ် (၇) နာမကရဏ မင်္ဂလာ အထိ မင်္ဂလာ (၇)ပါးကို ကင်ပွန်းတပ် မင်္ဂလာဟု အမည်ပေးပြီး တစ်ပေါင်းတည်း လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ထို့ပြင် နားထွင်းမင်္ဂလာကိုလည်း ပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာနှင့် တွဲ၍ ကျင်းပလေ့ ရှိကြသည်။

ထီးသုံး နန်းသုံး မင်္ဂလာများ

ရှေးမြန်မာမင်းများ လက်ထက်ကသော် ပုခက်ယေင်တင် မင်္ဂလာ၊ ကွမ်းဦးခွံ့ မင်္ဂလာ၊ နာမကရဏမင်္ဂလာ၊ ဆံထုံးဦးသျှောင်ဖွဲ့ထုံးခြင်း မင်္ဂလာ၊ နားထွင်းမင်္ဂလာ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာနှင့် ထိမ်းမြားခြင်းမင်္ဂလာတို့ကို လုပ်ဆောင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

ပုခက်၊ယေင်တင်မင်္ဂလာကို ကျင်းပရာတွင်ရှေးဘေးတော်၊ဘိုးတော်မှ စ၍ ခမည်းတော်တို့၏ ဘုန်းတော်ဘွဲ့ကို တခမ်းတနား ထည့်သွင်းကာ ချောင်းကဗျာ စီကုံး၍ ကျင်းပကြသည်။ ကွမ်းဦးခွံ့ မင်္ဂလာကို ကျင်းပရာတွင် လည်း မင်္ဂလာအစီအစဉ်အတိုင်း ကျင်းပရပေသည်။ ကွမ်းဦးခွံ့ မင်္ဂလာကို ယခုခေတ် ကျင်းပလေ့မရှိကြတော့သဖြင့် သိရှိသူ နည်းလှရကား ဤနေရာ၌ ဗဟုသုတအဖြစ် ရှေးမင်းများ လက်ထက် ကွမ်းဦးခွံ့ မင်္ဂလာ ကျင်းပပုံကို ဖော်ပြပါမည်။

၁၇။ ကွမ်းဦးခွံ့ မင်္ဂလာ

အမရပူရ ပထမမြို့တည် ဘိုးတော်မင်းတရားကြီး လက်ထက် သမီးတော် မိတ္တီလာမင်းသမီးကို ကွမ်းဦးခွံ့ မင်္ဂလာ ပြုတော်မူစဉ် သမီးတော်သည် သက္ကရာဇ် ၁၁၅၆ ခု တပို့တွဲလဆန်း ၂ ရက်၊ နေ့ ၂ ချက်တီးကျော် အချိန်သို့ ရောက်လျှင် ဖွားမြင်တော်မူသည်မှ ၂ လခွဲပြည့်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပညာရှိ ကြာဥယျာဉ်ရွာစား စည်သူရာဇာနှင့် နာရီတော်မှူး ဘယနန္ဒမိတ်တို့က စီမံ ခန့်ခွဲလျက်ကွမ်းခွံ့ပွဲမင်္ဂလာကို ပြုရသည်ဟု မြန်မာမင်္ဂလာ မင်းခမ်းတော်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

အစီအစဉ်

အထက်ပါ ပညာရှိအမတ်နှစ်ဦး၏ ဆောင်ရွက်စီမံပုံမှာ ရှေးဦးစွာ ကွမ်းရွက်၊ ကွမ်းသီး၊ ရှားစေးမှုန့်၊ ဆေးသေးများကို ရွှေခွက်တစ်လုံးစီနှင့် မှန်စီရွှေအုပ်တွင် ထည့်သည်။ ထုံးကိုလည်း ရွှေထုံးဘူးတွင် ထည့်၍ ၎င်း ရွှေအုပ်တွင်ပင် ထားရှိသည်။ ပရုတ်တစ်မှုး၊ လေးညှင်းတစ်မှုး၊ ဇာတိပ္ဖိုလ် သုံးမှုးတို့ကိုလည်း အသီးသီး စက္ကူနှင့် သီးခြား တစ်ထုပ်စီ ထုပ်၍ ထည့်ပြန်သည်။

၎င်းကိစ္စပြီးလျှင် ဆွမ်းတော်တင်၊ သင်ပုတ်ပွဲ ၇ ပွဲ ပြင်ဆင်သည်။

ထိုပွဲများ၌ ဆွမ်း၊ မုန့်ယိုမျိုးစုံတို့ကို ငှက်ပျောဖက်ခွက် ၇ ခု၌ ထည့်ရ၏။ သပြေပန်းစိုက် ညောင်ရေအိုး ၇ အိုးနှင့် ကံ့ကော်ရွက် အညွှန့် ချည်းသာ စိုက်ထားသော ပရိတ်အိုး တစ်အိုးကိုလည်း ပြင်ဆင်ရသည်။ ထို့နောက် သာသနာစောင့်နတ်၊ ဘုမ္မစိုး၊ ရုက္ခစိုး၊ အာကာသစိုး နတ်များကို ပူဇော်ရန် ဖက်ခွက်ကြီး ၁၀ ခွက်တွင် ထမင်း မုန့်ယိုမျိုးစုံကို ထည့်ရလေသည်။

ဤသို့ ဘုရားနှင့် နတ်တို့အတွက် ဆောင်ရွက်ပြီးမှ မယ်တော်၊ ခမည်းတော်၊ ဘိုးတော်၊ ဘွားတော်များအား ကန်တော့ရန် ဆေးကတော့ ၄၊ ကွမ်းကတော့ ၄၊ လက်ဖက်ထုပ် ၄၊ ဖယောင်းတိုင် ၄ တို့ကို ဖန်ခွက်ကလပ်တွင်ထည့်၍ ပွဲ ၄ ပွဲကို ပြင်ဆင်ရသည်။ တစ်ဖန် အုန်း၊ ကြံ၊ ငှက်ပျော၊ ဆေးကတော့၊ ကွမ်းကတော့များ ထည့်သော ကန်တော့ပွဲ ၃ ပွဲကို ဖွယ်ဖွယ်ရာရာ ပြင်ဆင်၍ မင်းသမီးဝန်က မင်းသမီး အဆောင်တော်

သို့ သွင်းရသည်။ မင်းသမီးမှာ နေ့နံသင့် အမျိုးသမီးများ၊ တနင်္လာသမီး လက်ခဲ၊ အင်္ဂါသမီး လက်ယာခြံရံ၍ နေရသည်။ အခါတော်ရောက်လျှင် ဘုရားအား သင်ပုတ်ပွဲ၊ ညောင်ရည်အိုးများကို ပူဇော် လှူဒါန်းသည်။ ပြီးလျှင် သာသနာစောင့် ဘုမ္မစိုး၊ ရုက္ခစိုး၊ အာကာသစိုး နတ်အပေါင်းကို ပူဇော်သည်။ ဆရာသမား၊ မယ်တော်၊ ခမည်းတော်၊ ဘွားတော်၊ ဘိုးတော် တို့ကို အစဉ်အတိုင်း ပူဇော်၍ ကွမ်းခွံ့မင်္ဂလာ ပြုတော်မူသည်။

ဤပူဇော်ပွဲမှာ လောကီရာဇမတ္တဏ် ကျမ်းလာအတိုင်း စီမံဆောင် ရွက်ရသဖြင့် အိန္ဒိယ၏ မူလယဉ်ကျေးမှုပင် ဖြစ်လေသည်။ ကွမ်းခွံ့မင်္ဂလာ ဆင်ယင်ရာဝယ် ကွမ်းကို ကလေးငယ်အား စားစေသည်မဟုတ်ဘဲ ကွမ်းဖြင့် မင်္ဂလာယူခြင်း သ်ဒ္ဓိတင်ခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။

၁၈။ နာမကရဏ (အမည်ပေး) မင်္ဂလာ

ရှေးမြန်မာမင်းတို့လက်ထက် သားတော်၊ သမီးတော်များ မွေး ဖွားသည့်နေ့မှသည် ရက်ပေါင်း ၁၀၀ ပြည့်သည့်နေ့၌ နာမကရဏ အမည် ပေး မင်္ဂလာ ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ၎င်းမင်္ဂလာကျင်းပရာ၌ ဦးစွာ ကန်တော့ ပွဲများကို စီရင်ရသည်။ ၎င်းတို့မှာ –

၁။ ရတနာသုံးပါးကို ပူဇော်လှူဒါန်းရန် သင်ပုတ်ပွဲ ၇ ပွဲ၊ ရေချမ်း အိုး ပန်းစိုက် ၇ အိုး၊ တံခွန်ကြက်လျှာ ၇ ခု၊ ပရိတ်အိုး ရေပြည့်ပန်းစိုက် ၇ အိုး

၂။ သာသနာတော်စောင့်သမ္မာဒေဝနတ်တို့ကိုပူဇော်ရန်ပွဲ ၁၀ ပွဲ

၃။ သကြား၊ ဗြဟ္မာ၊ စတုလောကပါလ နတ်မင်းကြီးလေးပါး နှင့် နေနတ် လနတ် ရုက္ခစိုး၊ ဘုမ္မစိုး၊ အာကာသစိုး တည်း ဟူသော နတ် ၁၁ ပါးကို ပူဇော်ရန် အုန်း၊ ကြံစည်း၊ ငှက်ပျောသီး၊ ကွမ်းကတော့၊ ဆေးကတော့၊ လက်ဖက်ထုပ်၊ ပေါက်ပေါက်ကတော့နှင့် ဖယောင်းတိုင်၊ အမွှေးတိုင်၊ ပန်းနီ ပန်းဝါ တစ်မျိုးလျှင် ၁၁ ခုစီပါဝင်သည့် ပွဲတစ်ပွဲ

၄။ ထို့နောက် မြို့တော်စောင့်နတ်၊ ရွှေနန်းတော်စောင့်နတ်၊ ရာဇပလ္လင်ဥကင်ထီးချက်စောင့်နတ်၊ မယ်တော်၊ ခမည်းတော်၊ ဘွားတော်၊ ဘိုးတော် ကိုယ်စောင့်နတ်ပေါင်း ၈ ပါးကို ပူဇော်ရန် ဆေး၊ ကွမ်း၊ လက်ဖက်၊ ပေါက်ပေါက်၊ ဖယောင်းတိုင် ပါဝင်သော ပွဲ ၈ ပွဲ

၅။ နန္ဒိနတ်သမီးအမှူးရှိသော ပိတရာနတ်ကို ပူဇော်ရန် အုန်းသီး၊ ကြံစည်း၊ ကွမ်းကတော့၊ ဆေးကတော့၊ လက်ဖက်ထုပ် တစ်ခုစီနှင့် ငှက်ပျော ၂ ဖီးပါဝင်သော ကန်တော့ပွဲ

၆။ ကုမ္ဘိးကျွေးရန် ဆီနွှားနို့ရော၍ ချက်သည့်ထမင်း၊ ကြက်သား ဟင်းမျိုး၊ အထူးထူးသော ခဲဖွယ်၊ သကြား၊ မုန့်၊ အချိုအဆိမ့်၊ ကောက်သစ်ထမင်း၊ မြက်သီးထမင်း၊ ထောပတ်ထမင်းများကို တစ်ပြည်စီ ဖက်ခွက်နှင့်ပြင်၍ အုပ်တွင် ထည့်ရသည်။

၎င်းတို့ကို စီရင်ပြင်ဆင်ပြီးနောက် ဆွမ်းကျွေးရန် သံဃာတော် ၈ ပါး ပင့်၍ အဆောင်တော်ဦး၌ ဆွမ်းခဲဖွယ်ဘောဇဉ်တို့ကို လှူဒါန်းတော်မူသည်။ ဘုရင်မင်းမြတ်သည် နန်းမတော်မိဖုရားနှင့် မောင်းမမိဿံအပေါင်း ခြံရံလျက် သံဃာတော်များထံမှောက်၌ တရားနာယူပြီးနောက် အဆောင်တော်ဦးတွင် စံပယ်သည်။ မင်းညီမင်းသား မှူးတော်မတ်တော်တို့သည်လည်း ဆိုင်ရာ နေရာတို့၌ ထိုင်၍ ဘုရင်မင်းမြတ်အား အသီးသီး ခစားကြရသည်။ ရတနာသုံးပါးပူဇော်ရန် သင်ပုတ်ပွဲ စသည်တို့ကို အဆောင်တော်မြဲတို့ ဆောင်ယူ၍ အဆောင်ဦး သလွန်တော် လက်ယာက အရှေ့ပွတ်လုံး လက်ရန်းအတွင်း ပတ်လည်ဝန်းကျင်တွင် စီစဉ်ခင်းကျင်း သွင်းထားရသည်။

သလွန်တော်လက်ယာက နန်းမတော် မိဖုရားသည် သမီးတော်ကို ပိုက်ချီ၍ စံပယ်တော်မူသည်။ လက်ယာက အရှေ့အနောက်စဉ်၌ မြောက်နန်းမိဖုရားနှင့် မောင်းမမိဿံအပေါင်း ခစားနေကြရသည်။ လက်ဖွဲ့ပြုရန် ရွှေ၊ ငွေ၊ ကျောက်သံပတ္တမြားနှင့် အဝတ်အထည်တို့ကို ရွှေဒေါင်း၌ တင်၍ မင်းသမီးရှေ့တွင် ထားရသည်။

၎င်းတို့ စီရင်ဖွယ်ရာများကို စီရင်ပြီးသော် ရတနာသုံးပါး လှူဒါန်းရန် ပွဲကို အတွင်းဝန်က မင်းသမီးအား ဆက်ရသည်။ သိကြား၊ ဗြဟ္မာ အစရှိသော နတ် ၁၁ ပါးအား ပူဇော်ပွဲ ၁၁ ပွဲကို ပညာရှိတို့က ပူဇော်ရသည်။ ပြီးလျှင် မဟာပိန္နဲ စသော နတ် ၉ ပါးတို့ကို ပူဇော်ရသည်။ ပြီးမှ ရွှေမြို့တော်စောင့်နတ် စသည်တို့ကို ပူဇော်ရသည်။ ပြီးလျှင် နန္ဒိနတ်ကို ရည်၍ ပုဏ္ဏားရုပ်ကို ပူဇော်ပသရသည်။

သက်ဆိုင်ရာ နတ်အသီးသီးတို့အား ပူဇော်ပြီးမှ ဆုတောင်းစာကို ၂ ကြိမ် ဖတ်ရသည်။

ဆုတောင်းစာမှာ ခမည်းတော် မယ်တော်တို့နှင့်တကွ သမီးတော်မြတ်အား သိကြား ဗြဟ္မာ စသော နန္ဒီနတ် အမှူးရှိသော ပိတရာ နတ်တို့သည် ကောင်းသော စောင့်ရှောက်ခြင်းဖြင့် အမြဲစောင့်ရှောက်စေသတည်း။ ချမ်းသာခြင်း၊ ဘုန်းကျက်သရေကြီးခြင်း၊ မကောင်းသော တိတ်နိမိတ်ကို ကောင်းစေခြင်း၊ ကောင်းသော တိတ်နိမိတ်ကို အတိုင်းထက်အလွန် ကောင်းစေခြင်း၊ သက်တော်ရာကျော်ရှည်၍ သာသနာရေး၊ တိုင်းရေးပြည်မှုကို အမြဲပြုတော်မူနိုင်မည့် အကြောင်းများကို မပြတ် မစစေသတည်းဟု ဖြစ်သည်။

ဆုတောင်းစာပြီးလျှင် ကုမ္ဘီးထမင်းကို ပညာရှိတို့ လက်ဝဲလက်နှင့် ယူပြီးလျှင် လင်ပန်းတွင်ထည့်၍ ကျွေးရသည်။ ပြီးလျှင် မယ်တော်၊ ခမည်းတော် စသည်တို့ ပူဇော်သော ပွဲများကို တစ်ပွဲစီ အစီအစဉ်အတိုင်း ယူ၍ အတွင်းဝန်တို့က မင်းသမီးကို ဆက်ရသည်။ မင်းသမီးက ပူဇော်ပြီးလျှင် အမှန်အကန်စီရင်တော်မူ၍ နန်းတော် အဆောင်တော်ဦးတွင် ထားရသည်။

ထို့နောက် အခါတော်ရောက်လျှင် မင်းသမီး၏ အမည်ကို အညွန့်အသားနှင့် ပြည့်စုံသည့် ထန်းရွက်တွင် စာတစ်ကြောင်းတည်း ဖြတိုက်ဆောင်တော်မြဲက ရေးရသည်။ ထိုမှည့်အပ်သော အမည်ကို သံတော်ဆင့်က သုံးကြိမ် ဖတ်လျှောက်ရသည်။ ၎င်းနောက် နာမကရဏမင်္ဂလာတွင် သမီးတော်အား ခမည်းတော်၊ မယ်တော်၊ ဆွေတော်၊ မျိုးတော်တို့မှစ၍ မြို့စား မြို့ဝန် စသော မင်းမှုထမ်းအသီးသီးတို့ လက်ဖွဲ့ကြသည့် စာရင်းကို ယွန်းပေါင် ပုရပိုက်နှင့် သံတော်ဆင့်က ဖတ်လျှောက်ရပြီး နာမကရဏမင်္ဂလာပွဲ ပြီးစီးပေသည်။

၁၉။ နားထွင်း၊ ဆံထုံးထုံး၊ တဘက်ဝတ်မင်္ဂလာ ကျင်းပပုံ

ဤမင်္ဂလာပွဲကို ကျင်းပရာ၌ နာမကရဏ မင်္ဂလာ ကျင်းပသည့် ကန်တော့ပွဲများအတိုင်း စီရင်ပြီး ရတနာသုံးပါးမှစ၍ သာသနာတော်စောင့်နတ်၊ မယ်တော်၊ ခမည်းတော်၊ ထီးချက်စောင့်နတ် စသည်တို့ကို ကန်တော့ပွဲတို့နှင့် ပူဇော်ရသည်။

ထို့နောက် နားထွင်းမည့် မင်းသမီးသည် ပရိတ်တော်ပန်း၊ ကံ့ကော်ပန်း၊ သပြေညွန့်တို့ကို ဆောင်လျက် နေ့သင့်နံသင့်သော အမျိုးသမီး နှစ်ဦးတို့ ခြံရံကာ အရှေ့အရပ်သို့ မျက်နှာပြု၍ နေသည်။ အခါတော်ရောက်လျှင် နားထွင်းခန့်ထားသူတို့က 'ဇယန္တော ဗောဓိယာ မူလေ' အစရှိသော

ဂါထာကိုရွတ်၍ ရွှေအပ်ဖြင့် နားကိုထွင်းရသည်။ နားထွင်းပြီးလျှင် ဆံထုံးထုံးသူတို့က ဆံကို ဆင်စွယ်ဘီး၊ နံ့သာဘီး၊ ဘီးဖို ဘီးမ စုံလင်စွာဖြင့် ဖြီး၍ ထုံးပြီးလျှင် ပတ္တမြားစီ မြိတ်ဖြူဆံထုံးကို စွပ်ပြီးကာ ရွှေကုံးဆင်ရသည်။ ဆံထုံးထုံးလျှောက် ဗြဲတိုက်အဆောင်မြဲက ပုရပိုက်ကိုကိုင်၍ 'ဆံထုံးတော်မြိတ်ဖြူ နတ်တူတင့်မည့်သူဘုရား' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပတ္တမြားစီ မြိတ်စို့ ဆံထုံးနှင့် ရွှေကုံးဆင်ပြီးနောက် 'ဆံထုံးတော်မြိတ်စို့ နတ်သို့ကောင်းမည့်သူဘုရား' ဟူ၍လည်းကောင်း လျှောက်ရသည်။

ထိုသို့ ဆံထုံးထုံးပြီးလျှင် ဖန်၊ မှန်၊ ပုလဲ၊ ရွှေခြူး၊ ညောင်ရွက်ဆွဲသော တဘက်ကို ဝတ်ဆင်ရသည်။

၂၀။ လက်ထပ်မင်္ဂလာ

သားတော် သမီးတော်များ အချိန်အရွယ်သို့ ရောက်၍ မည်သည့် မင်းသားနှင့် မင်းသမီး လက်ထပ်ထိမ်းမြားမည်ဟု အမိန့်တော်မှတ်လျှင် အတွင်းဝန်တို့က ပညာရှိတို့ကို ခေါ်၍ လက်ထပ်မင်္ဂလာ မပြုမီ မင်းသား သင်္ကြန်တော် ခေါ်ရန်နှင့် လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုရန် ကောင်းမြတ်သော နေ့ရက် မင်္ဂလာအခါနာရီကို တွက်စစ် ရွေးချယ်စေရသည်။

လွှတ်တော် အဂ္ဂမဟာသေနာပတိ ဝန်ကြီး တို့က မင်းသမီးဝန် အိမ်တော်ဝင်းအတွင်း လက်ထပ်မင်္ဂလာအိမ်တော် ဆောက်လုပ်စေရသည်။ အိမ်တော်မှာ ၃ မျက်နှာ ပါရှိ၍ အနောက်ဆောင်၊ စဖိုဆောင်၊ အိမ်သာဆောင်ပါ ကောင်းမွန်စွာ ဆောက်လုပ်ရသည်။ တိုင်ကို ရွှေဖျင်ဖဲ့ရှီမွမ်းရသည်။ အမိုးအတွင်းကို သရက်ထည် ကြက်သည်။ ကွန်းစင်တွင် မျက်နှာကြက် ၂ ဆင့် ကြက်သည်။ ကွန်းစင်တွင်းကို ရွှေတင်းထွမ် ကာသည်။ တင်းထမ်တွင်းတွင် သလွန်တော် ခင်းသည်။ သလွန်ပေါ်တွင် မင်းသမီးမွေ့ရာ ခင်းရသည်။ ၎င်းအပေါ်တွင် မင်းသားမွေ့ရာ ထပ်၍ ခင်းရသည်။ မွေ့ရာခင်း ပိတ်ဖြူခင်းရသည်။ အုံး၊ အုံးလွှမ်းအစုံနှင့် မွေ့ရာအောက်တွင် ငွေကောင်း ငွေသန့် အချိန်တစ်ပိဿာ ထားရသည်။ အုံးမွေ့ရာများကို အတွင်းတော်က ဆင့်ဆို ချုပ်လုပ်ရသည်။ မင်းသမီးမွေ့ရာ အလျား ၄ တောင်၊ အနံ ၂ တောင်တစ်မိုက်၊ ဒု တစ်မိုက် လက်လေးသစ်ဖြစ်၍ အုံးလွှမ်းအစုံ မွေ့ရာကြက် ပိတ်ဖြူအစုံ ပါရှိသည်။

လက်ထပ်မင်္ဂလာအိမ်တော် အဆောင်ဝန်းကျင် ပတ်လည်တွင် ငှက်ပျောပင်၊ ကြံပင်၊ အုန်းသီးခိုင်၊ ကွမ်းသီးခိုင် ဆွဲရသည်။ မင်္ဂလာအိမ်မအောက် သဲဖြူကြဲ၍ အမွှေးတူ နွားသားအမိ ချည်ထားရသည်။ ၎င်းအထက် အိမ်မအတွင်း အရှေ့စူးစူးက ဆန်ဖြူတစ်ဘင်း မီးမသယ်ဖျူထားရသည်။ အရှေ့တောင်ထောင့်က ဆင်ချွန်း၊ လေး၊ မြား စားပွဲနှင့် တင်ထားရသည်။ တောင်စူးစူးက မဟာပိန္နရုပ် ကျောက်ပျဉ် ကျောက်သား အဘင်နှင့် ထားရသည်။ အနောက်တောင်ထိပ်က ဆင်စွယ် ၂ ချောင်း အတင်နှင့် ထားရသည်။ အနောက် စူးစူးက သမီးကညာက ရွှေခဲ ငွေခဲ နီပါးအိပ်နှင့် သွတ်၍ ပိုက်လျက် နေရသည်။ အနောက်မြောက်ထောင့်က ထမင်ပွဲစုံ ထားရသည်။ မြောက်စူးစူးက ခရုသင်း ရေပြည့် သပြေပန်းစိုက် အဘင်နှင့် ထားရသည်။ အရှေ့မြောက်ထောင့်က ရေချမ်းအိုး ၇ လုံး ပန်းအစုံနှင့် ထားရသည်။ အလယ်တွင် ပိဋကတ်ကို အဘင်နှင့် ထားရသည်။

မင်းသားဆောင်ရန် ဆင်စွယ်ဘီး၊ နံ့သာဖြူဘီး၊ နံ့သာနီဘီး၊ သနပ်ခါးဘီး၊ ဆင်စွယ်ဆံချပ်၊ နံ့သာဖြူဆံချပ်၊ နံ့သာဖြူချပ်၊ ဆင်စွယ်ဖယောင်းကြုတ်၊ ဆင်စွယ်ဆီမွှေးကြုတ်၊ ဆင်စွယ်ပန်းချပ်တို့ကို တစ်ခုစီ စီရင်ရသည်။

မင်းသမီးဆောင်ရန် ဆင်စွယ်ဘီး၊ နံ့သာဖြူဘီး၊ နံ့သာနီဘီး၊ သနပ်ခါးဘီး၊ ဆင်စွယ်ဖယောင်းကြုတ်၊ ဆင်စွယ်ဆီမွှေးကြုတ်၊ ဆင်စွယ်မျက်နှာချေကြုတ်၊ ဆင်စွယ်အမွှေးကြုတ်၊ ဆင်စွယ်ဆံညှပ်တို့ကို စီရင်ရသည်။ ၎င်းအသုံးအဆောင်များကို အတွင်းတော်က လုပ်ဆောင်စေပြီးလျှင် ပန်းဘိုးတော်အုပ် နှစ်ခုနှင့် မင်္ဂလာဆောင်ရာ အခန်းတွင် ခင်းကျင်းထားရသည်။

မင်းသားဝတ်ဆင်ရန် အင်္ကျီရှည်လက်ရင်း၊ လက်ဖျားကွပ်၊ ၎င်းအင်္ကျီ ရွှေပန်းပွင့်ကြဲ၊ ၎င်းအင်္ကျီ ရွှေကြက်သွန်မြိတ်သတ်၊ ပုဆိုးအနားပါ ရွှေရေး၊ ပုဆိုးအနားပါ ရွှေလွှတ်တို့ကို တစ်ခုစီ စီရင်၍ ပုဆိုးတိုက်က လုပ်ရသည်။

မင်းသမီး ဝတ်ဆင်ရန် ရွှေမြပုလဲပါ ရွှေချပ်ပန်း၊ ကျောက်နီစိန်မြစီ ဆံထိုး၊ နဝရတ်စီဆံကျင်၊ ဘော်ခြယ် လက်ကိုင်ပုဝါ၊ လက်စွယ်စုံ၊ ရွှေနားတောင်း ကျောက်စီ တစ်ခုစီကို အပျိုရံမိန်းမ ၆ ယောက် ဝတ်ဆင်ရန် ထိပ်အုပ်ပန်း ၆၊ ရွှေနားတောင်ရံစုံ ၆၊ လက်ကိုင်ပုဝါ ၆ များကို ရွှေတိုက်တော်က လုပ်ရသည်။

မင်းသမီးဝတ်ဆင်ရန် ရွှေပါတဘက် ၃၊ ထဘီစက်နား ၃၊ သိုရင်းလက်ကျယ် ရွှေသတ် ၃၊ သိုရင်းလက်ကျပ်ရွှေသတ် ၃၊ အပျိုရံ ဝတ်ဆင်ရန် ထဘီစက်နား ၆၊ အင်္ကျီပန်းရေး ၆၊ ၎င်းတို့ကို ပုဆိုးတိုက်က ချုပ်လုပ်ရသည်။

လက်ထပ်ပွဲပြင်ရန် မနောလင်ပန်း၊ ရွှေဇွန်း၊ ရွှေထမင်းအိုးဖုံးစုံ၊ ရွှေဟင်းအိုးဖုံးစုံ၊ ငွေခနောက်၊ ငွေယောက်မ၊ ရွှေကြက်ကင်၊ ရွှေကြက်ဥ၊ ငွေကြက်ဥ၊ ရွှေပုစွန်ထုပ်၊ ငွေပုစွန်ထုပ်၊ ရွှေငါး၊ ငွေငါးနှစ်ခုစီတို့ကို ရွှေတိုက်က လုပ်ပြီးလျှင် သံတော်ဆင့်အဆောင်မြဲတို့ဆောင်ယူ၍ လက်ထပ်မင်္ဂလာအိမ်မှာ ချက်သူတို့ကို အပ်ပေးရသည်။ အချိန်မရောက်မီက ချက်ရသည်။ ချက်ရန် ကောက်ပင်စည်ဆန် ၃ ထပ်ဖွပ် စကာတင် တစ်ပြည်ကို ကျီတော်က ပေးရသည်။ ဟင်းချက်ရန် ဖရုံ၊ သခွား၊ ပဲမျိုး ၅ ပါး စသည် များကို ဆိုင်ရာဝန်က လုပ်ပေးရသည်။ ချက်သူမှာ သားမြေးကျေးကျွန်နှင့် ပြည့်စုံသူ အမည်နာမ သုတိရှိသူနှင့် ရွှေတိုက်စိုး စာရေးတို့ ကြပ်မတ်၍ ထမင်း ၂ ပွဲ ပြင်ရန် တခြားစီ ချက်ရသည်။

ပွဲရံအတွက် ဝက်သား၊ ငါးစမဲစုံပွဲ၊ ဟင်းလေးပွဲ၊ သနပ်ပွဲ၊ မြန်မာမုန့်စုံ၊ ကုလားမုန့်စုံ အသီးသီး ပြင်ရသည်။ သောက်ရေ၊ လက်ဆေးရေ၊ လက်သုတ်ပဝါ၊ လက်ပွတ်နံ့သာ၊ ဆပ်ပြာမှုန့် စသည်တို့ကို သက်ဆိုင်ရာ ဖလား၊ ပန်းကန်တို့နှင့် ထည့်ရသည်။

လက်ထပ်မင်္ဂလာ အခါမရောက်မီက မင်းသားဝန်တော် အိမ်ဝင်းအတွင်း စကြောတဲဆောက်၍ ဦးဆေးဆံလျှော်သင်္ကြန်တော် ခေါ်ရသည်။ သင်္ကြန်ခေါ်သောအခါ တရော်ရည်ကို ပရိတ်တော်ရေ၊ စုန်ရေ၊ ဆန်ရေ၊ အောင်ပင်လယ်ကန်ရေ၊ ဘုတ်သစ်ခွရေ၊ မြစ်ဆုံရေ၊ စစ်ကိုင်းတောင်ထိပ်ရေ၊ ကင်းတားဆည်ရေများနှင့် ကင်ပွန်းသီးပြုတ်ရေ ရောစပ်စစ်ယူပြီးမှ ငွေဖလားတွင် ထည့်၍ မန္တန်သမားတို့ ဂါထာမန္တန်ကို မန်းမှုတ်ရသည်။ နတ်ပွဲ၊ ထမင်း၊ မုန့်၊ ငါးပွဲစုံ၊ အုန်း၊ ကြံ၊ ငှက်ပျော၊ ကွမ်း ဆေး လက်ဖက်၊ နှီးခေါက် သင်ဖြူး၊ ဖျင်ဖြူ ဖျင်နီများကို ဝန်အိမ်အကြီးတို့ကို ခန့်ထား၍ လုပ်စေရသည်။ အခါနီးလျှင် မင်းသားဝန်တော်အိမ်က အကြီးတော်များနှင့် သင်္ကြန်တဲသို့လာ၍ သင်္ကြန် ခေါ်ရသည်။ မင်းသမီးဝန်အိမ်မှာလည်း ၎င်းနည်းတူ စီရင်၍ သင်္ကြန်ခေါ်ရသည်။

လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုမည့်နေ့ နံနက် တစ်ချက်မတီးမီ ဝန်တော်အိမ်က မင်းသား ဆင်စီး၍ ရွှေဖျား သိုင်း ၂၊ ၎င်းနောက် ရတနာသုံးပါးပူဇော်ပွဲ၊

မရိုတ်အိုးမန်းစိုက်များကို လူပျိုတော်များ ဝတ်ကောင်းဝတ်သန့်နှင့် ကိုင်၍ သွားရသည်။ ၉ ပါးပုဏ္ဏား၊ ကျည်းပုဏ္ဏား လက်ဝဲ လက်ယာ စဉ်၍ လိုက်ရသည်။ ၎င်းနောက် လုင်စည်ယပ်နှင့် လိုက်ရသည်။ ၎င်းနောက် ကျိုင်းတော် ၂၊ ၎င်းအကြား လက်သုံးတော်မား၊ ၎င်းနောက် မင်းသား ဆင်စီး၍ ကွမ်းရေတော်ကိုင်၊ အဆောင်တော်ကိုင်စု၊ အတွင်းတော်က သံတော်ဆင့်၊ အဆောင်တော်မြဲ၊ အကြီးတော်၊ အကြီးစာရေး၊ မှူးသားမတ်သားတို့ အစဉ်အတိုင်း လိုက်ရသည်။ လက်ထပ်မင်္ဂလာ အိမ်ဝင်း အတွင်းသို့ ရောက်လျှင် မင်းသမီးဝန်တော်အိမ်ဦးတွင် နေရာခင်း၍ အခါမရောက်မီ ငံ့လင့်နေရသည်။

မင်းသမီးမှာလည်း အခါမရောက်မီ ဝတ်စားကန်ဆာ ဆင်ယင်၍ အပျိုရံ မိန်းမ ၆ ယောက်နှင့် ဝန်တော်အိမ်က အမအစ၊ ဆွေကြီးမျိုးကြီး ခြံရံလျက် လက်ထပ်မင်္ဂလာအိမ်သို့ တက်နေနှင့်ရသည်။

အခါနီးလျှင် မင်းသားနေရာမှ တက်ခဲ့၍ မင်္ဂလာအိမ်ရှေ့လှေကားသို့ တက်မိလျှင် တံခါးစောင့်သူ အဆောင်တော်မြဲတို့က တံခါးကို ပိတ်ရသည်။ ပိတ်ပြီးလျှင် အရှင်မင်းသား အဘယ်ကြောင့် တက်တော်မူရသနည်းဟု မေးလျှောက်ရသည်။ မင်းသားအပါးတွင်နေသူ အကြီးတော်က ကောင်းမြတ်သော မင်္ဂလာအခါတော်နှင့် မင်္ဂလာအိမ်တော် သိမ်းတော်မူမည် တက်လာသည်ဟူ၍ဆိုရသည်။တံခါးစောင့်တို့က မင်္ဂလာအိမ်တော် သိမ်းမည်ကို တက်တော်မူတော့။ ဘုန်းတော်ကြီး၍ သက်တော်ရှည်တော်မူမည်။ မင်္ဂလာအိမ်တော်ထက် ချမ်းသာရိပ်ငြိမ် စည်းစိမ်သုခ စံနေရမည်ဘုရားဟု လျှောက်ပြီးမှ တံခါးကို ဖွင့်ရသည်။ တက်ပြီးလျှင် မင်းသမီးရှိရာသလွန်ပေါ်တွင် မင်းသမီးနှင့် ယှဉ်လျက် မင်းသမီးကို လက်ဝဲထား၍စံနေရသည်။ ထိုနောက် သံတော်ဆင့် အဆောင်တော်မြဲတို့ ခါသာအုပ်ကို ဖြန့်၍ စုလျားရစ်ပတ်ရသည်။ စုလျားရစ်ပတ်သည့်အခါ ဆိုရမည်မှာ –

အရှင်မင်းသား မင်းသမီး ၂ ပါးသည် စုလျားရစ်ပတ်သည့်နေ့မှစ၍ သက်တော်ရာကျော်ပတ်လုံး ဝိသာခါ သူဌေးသမီးကဲ့သို့ သား၊ မြေး၊ ကျေး၊ ကျွန်၊ ခြွေရံသင်းပင်းနှင့် ပြည့်စုံတော်မူမည်ဘုရား လျှောက်ဆိုရသည်။

ပြီးလျှင် အခါတော်စောင့်ပုဏ္ဏားက အခါစာနှင့် လက်ထပ်မင်္ဂလာဆောင်ရန် အခါရောက်ကြောင်း လျှောက်ရသည်။ ပြီးလျှင် ထမင်းပွဲချီခန့်သူ အဆောင်မြဲ ၂ ယောက်တို့ ထမင်းပွဲတော် ၂ ရပ်ကိုချီ၍ မင်းသားမင်းသမီး ရှေ့ထားရသည်။ ပြီးမှ ထမင်းခွံ့သူ ဆွေတော်မျိုးတော် အသက်အရွယ်

ကြီးသူတို့ ဝင်လျှင် သံတော်ဆင့်က မင်းသားထမင်းပွဲမှ ထမင်းကို မင်းသမီး ထမင်းပွဲမှာထည့်၍ အဆုပ်ပြုလုပ်ပေးရသည်။ ထမင်းလုတ် မခွံ့မီ မင်းသမီး မင်းသားတို့လက်ယာလက်နှစ်ဘက်ကိုထပ်၍ အဆောင်တော်မြဲက ရွှေဖလားနှင့် ရေကိုယူ၍ လက်ဆေးရေ သွန်းရသည်။ သွန်းသည့်အခါ ဆိုရမည်မှာ-

> 'အရှင်မင်းသား မင်းသမီး ၂ ပါးသည် ဤရေကဲ့သို့ ငြိမ်းချမ်း၍ ဘေးအန္တရာယ်ခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းလျက် သက်တော် ရာကျော် ရှည်တော်မူမည်ဘုရား'

ဟု ဖြစ်သည်။

ပြီးမှ ထမင်းခွံ့ ခန့်သူက ထမင်းခွံ့ရသည်။ ထမင်းတစ်လုတ် ခွံ့လျှင် ထမင်းခွံ့ လျှောက်သူ အဆောင်တော်မြဲက စာနှင့် လျှောက်ရသည်မှာ-

> သက်တော်ရာကျော်ပတ်လုံး ရှည်တော်မူမည့် ထမင်းဘုရား။
> ၉၆ ပါးသော အနာရောဂါ ဘေးအန္တရာယ်အပေါင်း ကင်းငြိမ်းမည့် ထမင်းဘုရား

စသည် ဖြစ်သည်။

မင်းသားကိုခွံ့ပြီးလျှင် မင်းသမီးကို ခွံ့ရပြန်သည်။ ၎င်းနည်းတူ လျှောက်ရသည်။ ပြီးလျှင် မင်းသား မင်းသမီး ၂ ပါး ထမင်းကို စားကြရသည်။ ပြီးလျှင် အဆောင်တော်မြဲက လက်ဆေးတော်ရေ ရွှေဖလားနှင့် ဆေးရသည်။ ပြီးလျှင် အခြား အဆောင်တော်မြဲ တစ်ယောက်က ပုရပိုက်နှင့် မင်္ဂလာစကား လျှောက်ကြားရသည်။ လျှောက်ကြားရသည့် မင်္ဂလာစကားမှာ-

> 'ဘုန်းတော်ကြီးလှသောဘုရား-ကောင်းမြတ်သော မင်္ဂလာအခါတော်၌ သားတော် သမီးတော် ၂ ပါးကို လက်ထပ်မင်္ဂလာနှင်းတော်မူသည်မှာ သာကီဝင်မင်းတို့၌ အမျိုးစဉ်ဆက် မပျက်စေခြင်းငှာ သားတော် သမီးတော်တို့ကို လက်ထပ်မင်္ဂလာ ဆောင်နှင်းသကဲ့သို့ ခမည်းတော်ဘုရား ဆောင်နှင်းတော်မူသည်။ လပြည့်ဝန်း၏အနီး၌ သောက်ရှူးကြယ်သည် တင့်တယ်သကဲ့သို့ ကေရဠ ရွှေဟင်္သာမင်း၏ အပါး၌ သားတော် ရွှေဟင်္သာသည် တင့်တယ်သကဲ့သို့ အရှင်မင်း ၂ ပါးသည် ဘုန်းတော်ကြီးလှသော ခမည်းတော်ဘုရား ရွှေစက်တော်ရင်း၌ တင့်တယ် စံပယ်လျက် မယ်တော်

> ခမည်းတော်တို့ ကျေးဇူးတော်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်၍ သက်တော် ရာကျော်ပတ်လုံး ရှည်တော်မူလျက် သား မြေး ကျေးကျွန် အခြွေ အရံနှင့် ပြည့်စုံတော်မူမည်ဘုရား။

ဟု ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ လျှောက်ပြီးလျှင် ခမည်းတော် မယ်တော် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့က လက်ဖွဲ့တော်မူသည့် ဆင်မြင်းရတား ရွှေငွေ ရတနာနှင့် အခြားမင်းမှုသမ်းများက လက်ဖွဲ့သည့် စာရင်းကို အဆောင်တော်မြဲက ဖတ်လျှောက်၍ လက်ဖွဲ့တော်မူသည်။

ထို့နောက် ဘုရား ၇ ဆူ အလှူတော်စာကို အဆောင်တော်မြဲက ပုရပိုက်ကိုကိုင်၍ ဖတ်လျှောက်ရသည်။ အလှူတော်စာကား-

> “ဘုန်းတော်ကြီးလှသောဘုရား ကောင်းမြတ်သော မင်္ဂလာ အခါတော်၌ မင်းသား မင်းသမီး နှစ်ပါး ထိမ်းမြားတော်မူသည်ကို အောင်သူတို့ အထွတ်ဖြစ်တော်မူသော သရီရဓာတ်တော်မွေတော်တို့ ကိန်းဝပ်ရာ နံတော်သင့်ဘုရား ၇ ဆူကို အလှူတော် ရွှေပန်းခိုင်၊ ငွေပန်းခိုင်၊ ရွှေတန်ဆောင် ငွေတန်ဆောင် စသည့် အထူးထူးသော အလှူတော်ဘုရား”

ဟု ဖြစ်သည်။

ထို့နောက် ပညာရှိ မြန်မာပုဏ္ဏား၊ ကျည်းပုဏ္ဏားတို့ ဘိသိက်မင်္ဂလာ ပရိတ်ပန်း ဆက်ရသည်။ ဘိသိက်ပန်းကို အဆောင်တော်မြဲက ရွှေကလပ်တွင် ရွှေဖလားနှင့်ခံ၍ မင်းသား မင်းသမီး နှစ်ပါးအား ဆက်ရသည်။ ပြီးလျှင် အဆောင်တော်မြဲက ထမင်းကို မြောက်ကြ၍ ထမင်းမိုး ရွာရသည်။ မင်္ဂလာ အိမ်တော်ထက်တွင် မြန်မာအငြိမ့်၊ တလိုင်းအငြိမ့်၊ အက အဆိုနှင့် တကွ တီးမှုတ်ကခုန်ကြရသည်။ မင်္ဂလာ အိမ်ဝင်းအတွင်း ကနားပြင် မဏ္ဍပ်တွင် မြန်မာဇာတ်ကြီး၊ ယိုးဒယားဇာတ်ကြီး အတီးအက အစုံနှင့် ပွဲလမ်းသဘင် စည်ပင်သာယာအောင် ခံရသည်။ ပွဲလမ်းပြီးလျှင် စီရင်သူအကြီးအကြပ်တို့နှင့် ဘိသိက်ပေးပုဏ္ဏား၊ အတီးအမှုတ်၊ အကအခုန်သမား၊ အိမ်၊ ဗိသုကာတို့ကို ပုဆိုး၊ ထဘီ၊ ပဝါခါသာ ခေါင်းပေါင်း ရွှေငွေ ဆုတော် လာဘ်တော်များ ဝေငှ ပေးကမ်းသည်။

အထက်၌ ဖော်ပြသော မင်္ဂလာ အခမ်းအနားများကား မင်းသား မင်းသမီးတို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်သော မင်္ဂလာများ ဖြစ်ကြ၏။

မြန်မာထီးနန်း ပျက်သုဉ်းပြီးနောက် မင်းသား မင်းသမီးခေတ် မရှိတော့ပြီ။ ခေတ်အဆက်ဆက်လည်း ပြောင်းခဲ့ပေပြီ။ ခေတ်ပြောင်းသည်နှင့်အမျှ လူတို့၏ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ခံယူချက်နှင့် လူမှုရေးစနစ်တို့သည် ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ပြောင်းလဲလာသော လူနေမှုစနစ်အရ လုပ်သားပြည်သူအများစုသည် မင်္ဂလာဆိုင်ရာ အခမ်းအနားများကို ခေတ်နှင့်အညီ လိုအပ်သမျှကိုသာ လုပ်ဆောင်ကြတော့သည်။ အထူးသဖြင့် ရှေးခေတ်ကကဲ့သို့ နတ်အမျိုးမျိုးအား ကန်တော့ပွဲ အမျိုးမျိုးနှင့် ပူဇော်ကြခြင်းကို မပြုကြတော့ပေ။ မြန်မာ့အစဉ်အလာအရ ခေတ်အလိုက် လုပ်ဆောင်ကြသော မင်္ဂလာ အခမ်းအနားများကို အောက်၌ ဖော်ပြပါမည်။

အများပြည်သူတို့ မင်္ဂလာ

၂၁။ ကင်ပွန်းတပ်မင်္ဂလာ

လောကီမင်္ဂလာ ၁၂ ခန်းတွင် ပါရှိသော အမှတ် ၁ ဝိဇာတမင်္ဂလာမှသည် အမှတ် ၇ နာမကရဏ မင်္ဂလာထိသည် ကလေး မွေးဖွားသည်မှ ရက်ပေါင်း ၁၀၀ အတွင်း လုပ်ဆောင်ကြရသော မင်္ဂလာအခမ်းအနားများ ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းမင်္ဂလာများကို ယခုခေတ်၌ ကင်ပွန်းတပ်မင်္ဂလာဟု အမည်ပေးပြီး တစ်ပေါင်းတည်း လုပ်ဆောင်ကြသည်။

ကင်ပွန်းတပ် မင်္ဂလာမှာ တရော်ရည်၊ ကင်ပွန်းရည်တွင် ရတနာ ခုနှစ်ပါးကိုထည့်၍ မွေးစကလေးငယ်၏ ဦးခေါင်းကို ဆေးခြင်း အခမ်းအနားကို ခေါ်ပါသည်။ ကင်ပွန်းတပ်မင်္ဂလာ၌ ကလေးငယ်၏ ဦးခေါင်းဆေးခြင်းအပြင် ဝမ်းတွင်း ဆံပင်ရိတ်ခြင်း မင်္ဂလာနှင့် အမည်ပေးခြင်း မင်္ဂလာကိုပါ တွဲ၍ လုပ်ဆောင်ကြသည်။

ယခုခေတ် ကင်ပွန်းတပ်မင်္ဂလာ ကျင်းပပုံမှာ ကလေးငယ်မွေးဖွားပြီးနောက် ရက်သတ္တတစ်ပတ် သို့မဟုတ် ၂ ပတ်အတွင်း နေ့ကောင်းရက်သာရွေး၍ ကျင်းပလေ့ ရှိသည်။ ထိုသို့ ကျင်းပရာ၌ ငွေကြေးချမ်းသာသော မိဘများသည် အခမ်းအနား ပြင်ဆင်၍ ကျင်းပကြသည်။ အခမ်းအနား ပြင်ဆင်ပုံမှာ ဘုရားပွဲ တစ်ပွဲ၊ ကလေးငယ်၏ မိဘများအတွက် တစ်ပွဲနှင့် အထက်အောက် နတ်များအတွက် တစ်ပွဲ၊ ပေါင်း သုံးပွဲ ဖြစ်သည်။ ငွေဖလားကြီး တစ်လုံးတွင် ရေတစ်ဝက်ထည့်၍ သပြေပန်းနှင့် အခြားရာသီအလိုက် ပန်းများ တည့်ရသည်။ အခြား ငွေဖလားတစ်လုံးတွင် ရတနာ ခုနစ်ပါးနှင့်

ဆန်ပန်းပေါက်ပေါက် အပြည့်ထည့်ထားရသည်။ ခေါင်းဆေးရန် ငွေဖလားငယ်တစ်ခုတွင် တရော်ကင်ပွန်းဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ခေါင်းဆေးရေတစ်ခွက် ထည့်ရသည်။

ပင့်ဖိတ်ထားသော ဘိသိက်ဆရာက မင်္ဂလာပွဲအခမ်းအနားကို နမော ဗုဒ္ဓဿ၊ နမော ဓမ္မဿ၊ နမော သံဃဿဟု ရွတ်ဆိုကာ ရတနာသုံးပါးအား ရှိခိုးဦးခိုက်၍ ကင်ပွန်းတပ် မင်္ဂလာပွဲကို စတင်ကျင်းပသည်။ ဆက်လက်၍ မင်္ဂလာစကားများကို ပြောကြားပြီးနောက် အသင့်ပြုလုပ်ထားသော ကင်ပွန်းရည်တို့ဖြင့် သူငယ်၏ ဦးခေါင်းကို ဆေးကြောပေးသည်။ အကယ်၍ ဦးခေါင်းရိတ်ရန် လိုအပ်လျှင်လည်း ဦးခေါင်းရိတ်ပြီးမှ ဆေးကြောပေးလေသည်။ ဖိတ်ကြားထားသော ပရိသတ်ထဲမှ ရင်းနှီးသော ဆွေမျိုးမိတ်သင်္ဂဟများကလည်း ကင်ပွန်းရည်ဖြင့် ကလေးအား စတိ သုတ်လိမ်း ဆေးကြောပေးကြသည်။

ထို့နောက် ကလေးငယ်အား သန့်ရှင်းဖြူစင်သော အဝတ်သစ်များ ဝတ်ပေးပြီး အမွှေးနံ့သာတို့ဖြင့် လိမ်းကျံပေးကြသည်။ တစ်ဖန် ကင်ပွန်းတပ် မင်္ဂလာပွဲကို ဦးဆောင်သူ ဘိသိက်ဆရာက ကလေးငယ်အား သင့်လျော်သော အမည်နာမကို ချီးမြှင့်ပေးသည်။ အမည်မှည့်ရာ၌ 'အရင်းမွေးနံ၊ အဖျားခံ၊ မှတ်ရန်ပဉ္စပွတ်။ သားသမီးရတနာ၊ မည်သညာ၊ ပြုရာ လောကဝတ်' ဆိုသော ဗေဒင်ကျမ်း ဆောင်ပုဒ်နှင့်အညီ အမည်မှည့်သည်လည်း ရှိသည်။ ပုံစံအားဖြင့် တနင်္ဂနွေနေ့ မွေးဖွားသော သူငယ်ကို တနင်္ဂနွေနံအစထား၍ တနင်္ဂနွေမှ ၅ ရက်မြောက်သော ကြာသပတေးနံကို အဖျားတွင်ထား၍ အမည်မှည့်သည်။ ထို့ကြောင့် တနင်္ဂနွေသား အမည်ကို အောင်မြင့်၊ အောင်ပွင့် စသည်ဖြင့် မှည့်ခေါ်လေ့ရှိသည်။ အချို့မှာမူ ဗေဒင်အရ တွက်ချက်ခြင်း မရှိဘဲ မိဘအမည်၊ အဘိုးအမည်များကို ထည့်သွင်းကာ အမည်မှည့်တတ်ကြပေသည်။ အချို့မှာ မည်သူ့အမည်ကိုမှ ထည့်သွင်းခြင်း မရှိမူ၍ ခေတ်အလိုက် မှည့်တတ်ကြပေသည်။

ကလေးအား အမည်မှည့်ပြီးနောက် မှန်ကို ကြည့်ရှုစေသည်။ ဓား၊ အပ် စသော လူသုံးပစ္စည်းများကိုလည်း စတိအဖြစ် ကိုင်တွယ်စေသည်။ ထို့နောက်တစ်ဖန် မြေကြီးပေါ်တွင် ၇ ကြိမ်မျှ ခြေထောက်ချစေ၍ သွားသည့်ဟန် ပြုစေသည်။

မင်္ဂလာပွဲသို့ ကြွရောက်လာကြသော ဧည့်ပရိသတ်များက ကလေးငယ် ကျန်းမာ ချမ်းသာစေရန်၊ အသက်ရှည်စေရန် ဆုတောင်းမေတ္တာ

ပို့ကြသည်။ ‘ယံ ဒုန္နိမိတ္တံ အဝမင်္ဂလဉ္စ’ အစချီသော ပုဗ္ဗဏှသုတ်ကို ရွက်ဖတ်လေ့ ရှိကြသည်။ ဖိတ်မန္တကပြုထားသော ဧည့်ပရိသတ်တို့အား စားသောက်ဖွယ်တို့ဖြင့် တည်ခင်းကျွေးမွေးသည်။ မိဘဆွေမျိုးနှင့် မိတ်ဆွေများက ကလေးငယ်အား ရွှေငွေ အဝတ်အစား စသည်တို့ကို လက်ဖွဲ့လေ့ရှိသည်။

သာမန်အားဖြင့် ကျင်းပသော ကင်ပွန်းတပ်မင်္ဂလာမှာ ဘိသိက်ဆရာ မပါရှိပေ။ သံဃာတော်များအား ဆွမ်းကပ်ပြီး ဘိုးဘွားမိဘများ၊ မိတ်ဆွေ သင်္ဂဟများအား အကျွေးအမွေးဖြင့် ဧည့်ခံကာ ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ သံဃာတော်တို့က ကလေးအတွက် ဘေးအန္တရာယ်ကင်း ပရိတ်တရားတော်ကို ချီးမြှင့်ပြီး ကြွရောက်လာသူများက ကလေးငယ် ကျန်းမာချမ်းသာစေကြောင်း ဆုမွန်ကောင်း တောင်းကြသည်။

ကင်ပွန်းတပ်မင်္ဂလာပွဲပြုလုပ်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူ့လောကတွင်းသို့ ရောက်ရှိလာသော ကလေးငယ်အား လူ့လောကကြီးနှင့် လည်းကောင်း၊ လူသုံးပစ္စည်းများနှင့်လည်းကောင်း ထိတွေ့ပေးသည့်အပြင် လူ့ဆက်ဆံမှု အဆောက်အအုံအတွင်းသို့ သွင်းပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် သားသမီးများအပေါ် ထားရှိအပ်သော မိဘများ၏ မေတ္တာ စေတနာကို ဖော်ပြသည့် သဘောလည်း သက်ရောက်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ကင်ပွန်းတပ်မင်္ဂလာသည် ကလေးအတွက်လည်းကောင်း၊ မိဘများအတွက်လည်းကောင်း မင်္ဂလာနှင့် ပြည့်စုံသည် ဖြစ်ရကား စဉ်လာမပျက် ထိန်းသိမ်းထားသော မင်္ဂလာပွဲ ဖြစ်ပေသည်။

၂၂။ ရှင်ပြုနားထွင်းမင်္ဂလာ

လောကီမင်္ဂလာ ၁၂ ခန်းတွင်ပါရှိသော သားယောကျ်ားလေးအား သာသနာ့ဘောင်သို့ သွတ်သွင်းချီးမြှင့်ခြင်း ဟူသော ပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မြန်မာတိုင်းရင်းသားတို့အဖို့ အရေးကြီးသော မင်္ဂလာတစ်ပါး ဖြစ်ပေသည်။ ယောကျ်ားလေး မွေးဖွားလာသော အခါမှစ၍ မိဘများ အဟူးဟလည်း မျှော်မှန်းထားသော မင်္ဂလာ ဖြစ်ပေသည်။

ရှင်ပြုမင်္ဂလာပွဲ ကျင်းပပုံကို တတိယနှစ်အတွက် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အရှေ့တိုင်းယဉ်ကျေးမှုစာစောင် အတွဲ ၂၌ ဖော်ပြပြီးဖြစ်၍ ဤနေရာ၌ ချန်လှပ်ထားမည် ဖြစ်ပါသည်။

နားထွင်းမင်္ဂလာကို ယခုခေတ်၌ အမျိုးသမီးငယ်များအတွက်သာလျှင် ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ဤသို့ ကျင်းပရာတွင်လည်း များသောအား

ဖြင့် သားရှင်ပြု မင်္ဂလာပွဲနှင့်တွဲ၍ ကျင်းပလေ့ ရှိသည် (ရှေးကမူ အမျိုးသားငယ်များလည်း နားထွင်းလေ့ ရှိသည်။)။

နားထွင်းရာ၌ အသက်အရွယ်ကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း မရှိပေ။ အချို့မှာ ရက်သား လသားအရွယ် ကင်ပွန်းတပ်မင်္ဂလာ ကျင်းပစဉ်ကပင် နားထွင်းတတ်ကြသည်။ အချို့မှာ အသက် ၁၀ နှစ် ပတ်ဝန်းကျင်လောက်တွင် နားထွင်းတတ်ကြသည်။

ရှင်ပြုမင်္ဂလာနှင့် တွဲ၍ ကျင်းပသော နားထွင်းမင်္ဂလာ၌ သီးခြား ကန်တော့ပွဲများကို ပြုလုပ်ရန် မလိုပေ။ သင့်လျော်သောအချိန်၌ နားထွင်းမည့် အမျိုးသမီးငယ်ကို အဝတ်ကောင်းအဝတ်သန့်တို့ဖြင့် ဝတ်စား ဆင်ယင်ထား၏။ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သောနေရာ၌ မိဘ၊ အစ်မ၊ ဒွေးဟော်စသည်တို့နှင့်အတူ နားထွင်းမည့် အမျိုးသမီးငယ် ထိုင်နေရသည်။ ထိုအခါ နားထွင်းကျွမ်းကျင်သူက ရွှေစူး သို့မဟုတ် ငွေစူးဖြင့် နားထွင်းပေးရသည်။

နားထွင်းမင်္ဂလာမှာ ယခုခေတ်၌ ထူးထူးခြားခြား ကျင်းပလေ့ မရှိကြတော့ပေ။ နားမထွင်းဘဲနှင့် နားကို ကပ်နားကပ်ဖြင့် ဆင်သနိုင်သည်ဖြစ်ရကား အထူးတလည် နားထွင်းခြင်း မပြုကြတော့ပေ။ အစဉ်အလာကို လေးစားသော မိဘများသာ သမီးရတနာကို နားထွင်းကြပေသည်။

၂၃။ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ

လောကီမင်္ဂလာ ၁၂ ခန်းအနက် နောက်ဆုံး မင်္ဂလာ ဖြစ်သော အာဝါဟ ဝိဝါဟ မင်္ဂလာသည် ထိမ်းမြားလက်ထပ် မင်္ဂလာ ဖြစ်သည်။

ဝိနည်း– ပါရာဇိက အဋ္ဌကထာ ဒု အုပ် စာမျက်နှာ ၁၃၉ ၌ အာဝါဟနှင့် ဝိဝါဟ မင်္ဂလာ ၂ ပါးကို ဖွင့်ပြထားသည်၊

အာဝါဟ–သူသည် သတို့သားအိမ်သို့ သတို့သမီးကို ခေါ်ဆောင်လာပြီး ပြုသော မင်္ဂလာ

ဝိဝါဟ-ဟူသည် သတို့သမီးအိမ်သို့ သတို့သားကို ခေါ်ဆောင်ကာ ပြုသော မင်္ဂလာ ဖြစ်သည်။

၎င်းမင်္ဂလာ ၂ မျိုးတွင် ပညာရှိများက စရ-မင်္ဂလာကိုပါ ထည့်၍ ၃ ပါး ပြုကြသည်။

စရမင်္ဂလာ ဟူသည် မိမိနေရာအိမ်မှ တစ်ပါး ကြီးကျယ်ခမ်းနားသော အဆောက်အအုံကြီးများ၌ ဆင်နွှဲသောမင်္ဂလာ ဖြစ်သည်။

မြန်မာအခေါ် ထိမ်းမြားဟူသော ဝေါဟာရ၏အနက်မှာ-
ထိမ်း၏အနက်-မှတ်သား၊ စွဲမှတ်
မြား၏အနက်-အမြိတ်အစွန်းဖြင့်ဆက်သွယ်

ထို့ကြောင့် ထိမ်းမြားဟူသည် သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့အား တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး အကြင်လင်မယားအဖြစ် စွဲမှတ်ထား၍ ဆက်သွယ်ပေး (ဝါ) အကြင်လင်မယားအဖြစ် စွဲမှတ်ထားစေ၊ ဆက်သွယ်စေဟူ၏။

ထိမ်းမြားသည်ကို ရှေးခတ်တို့တွင် စုလျားရစ်ပတ် လက်ထပ်သည် ဟူ၍လည်း ခေါ်သေးရာ သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့၏ လက်များကို စုလျားခေါ် တင်ပဝါဖြင့် ရစ်ပတ်ဆက်သွယ်ပေးခြင်းကို "ထိမ်းမြား" ဟူ၍လည်း မှတ်ယူနိုင်သည်။ ထိမ်းမြားခြင်း ၁၀ ပါးရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ–

(၁) **ပုဆိုးတန်းတင် ထိမ်းမြားခြင်း**–သတို့သား သတို့သမီးတို့သည် မင်္ဂလာဆိုင်ရာ အခမ်းအနားများကို လုပ်ဆောင်ခြင်း မရှိမူ၍ သတို့သမီး၏ အခန်းတွင်းရှိ ကြိုးတန်း၌ သတို့သား၏ ပုဆိုး အစရှိသည်တို့ကို တင်ထားသည်ကိုပင် လက်ထပ် ထိမ်းမြား ပြီး၏ဟု အသိအမှတ် ပြုခြင်း

(၂) **လက်ဆုံစား၍ ထိမ်းမြားခြင်း** – သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့သည် ထမင်း၊ မုန့်ပဲ၊ လက်ဖက် စသည်တို့ကို အတူစား၍ ထိမ်းမြားခြင်း

(၃) **လက်စုပ်လဲ၍ ထိမ်းမြားခြင်း**–သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့ အချင်းချင်းတွင် လက်စွပ်လဲ၍ ထိမ်းမြားခြင်း

(၄) **အဝတ်လဲ၍ ထိမ်းမြားခြင်း** – သတို့သားသည် သတို့သမီး အိမ်သို့ အရောက်တွင် သတို့သမီး၏ မိဘဆွေမျိုးများက ရေချိုးပေးပြီး အဝတ်ပုဆိုးအသစ်တို့ကို ထုတ်ပေး လဲလှယ် ဝတ်ဆင်စေ၍ ထိမ်းမြားခြင်း

(၅) **လက်ထပ်၍ထိမ်းမြား ခြင်း**–သတို့သမီး၏ လက်ယာလက်ဖဝါး ကို ဖြန့်ခံထားစေ၍ သတို့သား၏ လက်ယာ လက်ဖဝါးကို အပေါ်က တင်စေပြီးလျှင် ထိမ်းမြားခြင်း

(၆) **ဒါလီဖွဲ့၍ထိမ်းမြားခြင်း**–သတို့သား သတို့သမီး နှစ်ယောက် အား ရွှေဆွဲကြိုး တစ်ကုံးတည်းဖြင့် စွပ်၍ထိမ်းမြားခြင်း၊

(၇) **စုလျားရစ်ပတ်၍ ထိမ်းမြားခြင်း**—သတို့သမီး ခြုံထားသော အလျား ခြောက်တောင်ခန့်ရှိ ပဝါကို သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့အား ရစ်ပတ်၍ ထိမ်းမြားခြင်း

(၈) **ပန်းကုံးစွပ်၍ ထိမ်းမြားခြင်း**—သတို့သား၌ ပန်းကုံးတစ်ခု၊ သတို့သမီး၌ ပန်းကုံးတစ်ခုဆောင်၍ ရှေးဦးစွာ သတို့သမီးက သတို့သားသို့ ပန်းကုံးစွပ်၍ တစ်ဖန် သတို့သားက သတို့သမီးသို့ ပန်းကုံးစွပ်ပြီး ထိမ်းမြားခြင်း

(၉) **ရေခွက်ထဲလက်နှစ်၍ထိမ်းမြားခြင်း**—မင်္ဂလာရှိသော ရွှေခွက်။ ငွေခွက်၊ ဖန်ခွက် စသည်တို့တွင် သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့ လက်ယာလက်များကို နှစ်၍ ထိမ်းမြားခြင်း

(၁၀) **ဦးထိပ်၌ ရေစင်သွန်း၍ထိမ်းမြားခြင်း**—လက်ယာရစ် ခရုသင်းသို့မဟုတ် ရွှေ၊ ငွေ၊ ဖန် စသော ရေခွက်ထဲသို့ နဝရတ် ကိုးပါးနှင့် နံ့သာမျိုးငါးပါးရည်ကိုထည့်၍ သပြေညွန့်ကိုစိုက်ပြီးလျှင် သတို့သား သတို့သမီးနှစ်ဦး၏ ဦးထိပ်၌ သွန်းလောင်း၍ ထိမ်းမြားခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

မနုဓမ္မသတ် အလိုအားဖြင့် မင်္ဂလာမျိုး ၈ ပါး ရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ—

(၁) ဗြဟ္မာ—ရာထူး၊ ဂုဏ်သိန်၊ ဓနရှိန်၊ အမျိုးမြတ်တို့အား လေးစား ပူဇော်သောအားဖြင့် သမီးပေးမင်္ဂလာပြုခြင်း

(၂) ဒဒေယျ—လုပ်ရေးကိုင်တာ၌ ဖျတ်လတ်သေချာ၍ သဘောကျကာ သမီးနှင့် ထိမ်းမြားသော မင်္ဂလာ

(၃) ကိရိယာ—သူ၏ပစ္စည်းဘဏ္ဍာ ရတနာ ရွှေငွေ စသည်ကို ယူထားမိ၍ သမီးပေးရခြင်း

(၄) ပညာ—လူလိမ္မာပညာရှိအား မိမိသမီးကို လိမ္မာအောင် သွန်သင်ရန် ရည်မှန်း၍ ပေါင်းသင်းရန် ထိမ်းမြားခြင်း

(၅) အသုတ—သူ၏ လက်ဆောင် ဘဏ္ဍာများကို မရအရ ချူယူပြီး ဆွေမျိုးဉာတိမျှ မသိရအောင် သမီးကို လက်သိပ်ထိုး၍ ပေးခြင်း

(၆) ဂန္ဓဗ္ဗာ—မိဘနှစ်ဦးနှစ်ဘက် သဘောတူ၍ ကြည်ဖြူစွာ လက်ထပ်ခြင်း

(၇) အဗ္ဘာဟိတ–နိုင်ထက်ကလူ ဇွတ်အတင်းယူရမည်ဟု ညှဉ်းဆဲ ရိုက်နှက်၍ လက်ထပ်ပေးခြင်း

(၈) သာမဿာ–လူငယ်ချင်းချင်း မှောက်မှောက်မှားမှား ချစ်မိ ပွား၍နေသည်ကို တွေ့ရ၍ လက်ထပ်ပေးရခြင်း

တို့ ဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပါ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပြုခြင်းအမျိုးမျိုးကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုတွင် ထိမ်းမြားခြင်း၏ အခန်းကဏ္ဍ ကျယ်ပြန့်လှကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ စင်စစ်မူ ယောက်ျားနှင့် မိန်းမတို့ အတူပေါင်းသင်း နေထိုင်၍ အိုးအိမ်တည်ထောင်သည်ကို အိမ်ထောင်ပြုသည်ဟု ခေါ်၍ ထိုသို့ အိမ်ထောင်ပြုခြင်းကို လူသိရှင်ကြား အခမ်းအနားဖြင့် ကျင်းပသည်ကို ထိမ်းမြားမင်္ဂလာဟု ခေါ်သည်၊

သာမန်အားဖြင့် ယောက်ျားနှင့် မိန်းမတို့ ပေါင်းသင်းနေထိုင်ကြခြင်းသည် ဇီဝဗေဒသဘောအရ မျိုးဆက်ပြန့်ပွားရေးအတွက် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ လူမှုရေးရှုထောင့်မှသော် လူ့အဆောက်အအုံ တည်တံ့ရေးကို အိမ်ထောင်ပြုခြင်းဖြင့် ကျားကန်ပေးသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း၌ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပြုခြင်းသည်အရေးကြီးပေသည်။

မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုအရ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာမပြုမီ ဦးစွာကြောင်းလမ်းခြင်း ပြုရသည်။

လူကြီးအချင်းချင်း ကြောင်းလမ့်ခြင်း

၎င်းကြောင်းလမ်းခြင်းမှာ နှစ်မျိုးရှိသည်။

(၁) ယောက်ျားကလေးနှင့် မိန်းကလေးတို့ တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် မကြုံမဆုံရမီက မိဘချင်းချင်း သဘောတူ ကြောင်းလမ်းခြင်း

(၂) ယောက်ျားကလေးနှင့်မိန်းကလေးတို့ တွေ့မြင်ရပြီးနောက်မှ မိဘချင်းချင်း ကြောင်းလမ်းခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ကြောင်းလမ်းပုံမှာ အကျဉ်းကြောင်းလမ်းပါက လူ ၁၀ ယောက်ထက် မကျော်ဘဲ ကွမ်းဆေး လက်ဖက် အချိုပွဲ၊ အချဉ်ပွဲလောက်နှင့်သာ လက်ခံစကားပြောဆိုကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အကျယ်ကြောင်းလမ်းပါက မိန်းမ

ဘက်မှ ဆွေကြီးမျိုးကြီး၊ ယောက်ျားဘက်မှ ဆွေကြီးမျိုးကြီး ရှိရှိသမျှ လာရောက်ကြပြီးလျှင် အကြီးအကျယ် ကျွေးမွေးလက်ခံစကားပြောဆိုကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ကြောင်းလမ်းပွဲ၌ ကုန်ကျသမျှ စရိတ်ကို များသောအားဖြင့် ယောက်ျားကလေးဘက်က ခံရပါသည်။ ၎င်းကုန်ကျသောစရိတ်ကိုဖြစ်စေ၊ ပေးကမ်းသော လက်ဆောင်များကိုဖြစ်စေ အသွင်းပစ္စည်းတွင် အပါအဝင် မှတ်ရသည်။ အသွင်းပစ္စည်းဆိုသည်မှာ ယောက်ျားကလေးဘက်က သွင်းဝင်သမျှ ပစ္စည်းများကို အားလုံးပေါင်း၍ အသွင်းပစ္စည်း ခေါ်ပါသည်။ ကြောင်းလမ်းသည့်အခါ အချို့ပစ္စည်းစကား တစ်စုံတစ်ရာ မပြောကြပေ။ အချို့လည်း ကြောင်းလမ်းစဉ်ကပင် ခန်းဝင်ပစ္စည်းများကိုပြောကြပါသည်။

ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲ

လူကြီးစုံရာဖြင့် စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းပြီးသော မင်္ဂလာမောင်မယ်တို့သည် ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲကျင်းပ၍ လက်ထပ်ကြသည်။

ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲကျင်းပရာ၌ အကျဉ်း ကျင်းပခြင်းနှင့် အကျယ် ကျင်းပခြင်းဟု နှစ်မျိုး ရှိသည်။

အကျဉ်းကျင်းပပုံမှာ သတို့သားနှင့် သတို့သမီးသည် တရားသူကြီး တစ်ဦးဦး၏ ရှေ့မှောက် လက်ထပ်စာချုပ်ဘွင် မိဘများ၏ ခွင့်ပြုချက်အရ အသိသက်သေနှစ်ဦးကို ခေါ်ဆောင်၍ လက်မှတ်ထိုးသည်။ လက်မှတ်ထိုးပြီး နောက် သတို့သမီး၏ အိမ်၌ဖြစ်စေ၊ သတို့သား၏အိမ်၌ဖြစ်စေ သံဃာတော်များအား ပင့်ဖိတ်ကာ မင်္ဂလာဆွမ်းကျွေးသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးက မင်္ဂလာ မောင်မယ် နှစ်ဦးတို့၏ အနာဂတ်ဘဝခရီးဝယ် ဘေးရန်ကင်းစေရန် ပရိတ်တရားတော်ကို ရွတ်ဖတ်၍ ချီးမြှင့်သည်။ မင်္ဂလာဆွမ်းကျွေးရာတွင် နှစ်ဘက် မိဘဆွေမျိုးများနှင့် နီးစပ်ရာ မိတ်ဆွေသင်္ဂဟများအားလည်း အကျွေး အမွေးဖြင့် ဧည့်ခံသည်။ မောင်မယ်နှစ်ဦးတို့သည် မိမိတို့၏ အိမ်ထောင်သည် ဘဝကို မိမိတို့ကိုယ်ပိုင်အင်အားဖြင့် ထူထောင်သည့်သဘော ဖြစ်ပေသည်။

အကျဉ်းလက်ထပ်သော မင်္ဂလာပွဲမျိုး၌ အချို့ မောင်မယ်တို့သည် လက်မှတ်ထိုး၍ ထိမ်းမြားပြီးနောက်မှ မြို့တော်ခန်းမကဲ့သို့သော ခန်းမဆောင် သို့မဟုတ် ခေတ်မီဟော်တယ်ကြီးများရှိ မင်္ဂလာခန်းမဆောင်တို့၌ ဧည့်ခံပွဲကျင်းပလေ့ ရှိကြသည်။ ထိုသို့ ဧည့်ခံပွဲကျင်းပမည့် အကြောင်းကို မိတ်ဆွေများထံသို့ ဖိတ်စာများ ပေးပို့ဖိတ်ကြားသည်။ ဖိတ်ကြားထားသော

မိတ်ဆွေများအား သတ်မှတ်ထားသော အချိန်၌ လက်ဖက်ရေ၊ ကော်ဖီ၊ ရေခဲမုန့်၊ ကိတ်မုန့် စသည်တို့ဖြင့် ကျွေးမွေးဧည့်ခံသည်။ ကြွရောက်လာသော မိတ်ဆွေများသည် အစားအသောက်များကို သုံးဆောင်ပြီးနောက် လက်ဖွဲ့ပစ္စည်းများကို ပေးကာ မင်္ဂလာမောင်မယ်တို့အား လိုက်လှဲစွာ နှုတ်ဆက်စကားပြောပြီး ပြန်ကြသည်။ ကြွရောက်လာသော ဧည့်သည်များ အစုံအစေ့ ပြန်ကြပြီးနောက် အခမ်းအနား ပြီးဆုံးတော့သည်။

အကျယ်ကျင်းပသော မင်္ဂလာဆောင်တို့၌မူ လုပ်ဆောင်ဖွယ် များလှသည်။

ဦးစွာ ကန်တော့ပွဲ ၅ ပွဲ ပြင်ဆင်ရသည်။ ၎င်းတို့မှာ—

(၁) ဘုရားပွဲ
(၂) သတို့သားပွဲ
(၃) သတို့သမီးပွဲ
(၄) နတ်ပွဲ (အထက်)
(၅) နတ်ပွဲ (အောက်) တို့ ဖြစ်သည်။

အချို့လက်ထပ်ပွဲများ၌ ကန်တော့ပွဲ ၅ ပွဲ မပါမူ၍ တစ်ပွဲ သို့မဟုတ် သုံးပွဲလောက်သာ ပါရှိသည်။

ထို့နောက် ငွေဖလားကြီးတစ်လုံးတွင် ရေသုံးပုံနှစ်ပုံထည့်ပြီး အောင်သပြေပန်းနှင့် နှင်းဆီပန်း၊ သစ္စာပန်း စသော ရာသီအလိုက် ပန်းများ ထည့်စိုက်ထားရသည်။ အခြားတစ်လုံးတွင်မူ ရတနာ ၇ ပါးနှင့် ဆန်ပန်း ပေါက်ပေါက်များ ထည့်ထားရသည်။

သတို့သားနှင့် သတို့သမီးမှာ မင်္ဂလာရှိသော အဝါရောင်၊ ပန်းနုရောင် ဝတ်စုံများကို ဆင်မြန်းကြရသည်။

မြန်မာတို့၏ အစဉ်အလာထုံးစံအရ သတ်မှတ်ထားသော နေ့ရက်တွင် ရှေးဦးစွာ သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့ကို လူပျိုရံ အပျိုရံများဖြင့် ပွဲထုတ်ကြပြီးလျှင် ဂုဏ်သရေလည်းရှိ လင်စုံမယားစုံ၊ သားသမီးအခြွေအရံလည်း ပြည့်စုံသော ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦးက လက်ထပ်ပေးသည်။

လက်ထပ်ပုံမှာ- သတို့သမီး၏လက်ကို အောက်က၊ သတို့သား၏လက်ကို အထက်ကထား၍ နူးညံ့သောအဝတ်ဖြင့် လက်နှစ်ခုကို ရစ်ပတ်ပြီးနောက် ရေသွန်းလောင်းရသည်။ အချို့သောဒေသ၌မူ သတို့သား၏ လက်ကို အောက်ကထား၍ သတို့သမီး၏ လက်ကို အထက်ကထား၍ လက်ထပ်ကြသည်။

ထို့နောက် ရတနာသုံးပါးနှင့်နှစ်ဘက်သောမိဘများကိုကန်တော့စေပြီးသော် ကြွရောက်ချီးမြှင့်ကြသော ဧည့်ပရိသတ်တို့ကို အကျွေးအမွေး၊ တူရိယာ အတီးအမှုတ်များဖြင့် ဧည့်ခံပြီး အခမ်းအနား ပြီးဆုံးတော့သည်။

၎င်းအခမ်းအနားကျင်းပပုံကိုမှတည်ကာ ပိုမိုခမ်းနားစွာ ကျင်းပလိုသော လက်ထပ်ပွဲတို့၌ မင်္ဂလာဘိသိက်သွန်းမည့် ဘိသိက်ဆရာတစ်ဦး ပါဝင်ရသည်။ ဘိသိက်ဆရာကြီးမှူး၍ ဆောင်ရွက်သော မင်္ဂလာပွဲအစီအစဉ်မှာ ကဏ္ဍ ၇ ခု ပိုင်းခြားထားသည်။ ၎င်းတို့မှာ —

(၁) ပဏာမခန်း
(၂) ဘုရားပင့်ခန်း
(၃) အနန္တောအနန္တငါးပါး ကန်တော့ခန်း
(၄) ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခန်း
(၅) ဒေဝပူဇနိယခန်း
(၆) ဆုံးမခန်း သို့မဟုတ် ဩဘာစာ ဖတ်ကြားခြင်း
(၇) နိဂုံးချုပ် ဆုပေးခန်း

တို့ ဖြစ်သည်။

မင်္ဂလာပွဲ [illegible]တင်တော့မည်ဆိုပါက ဘိသိက်ဆရာသည် 'ဇယန္တော ဗောဓိယာမူလေ' အစရှိသော ဂါထာကို ပဏာမရွတ်ဆိုကာ မင်္ဂလာဃူလျက် အခမ်းအနားကို စတင်ပါသည်။ အခမ်းအနားကို စတင်ပြီးနောက် ဘိသိက်ဆရာသည် 'နမော ဗုဒ္ဓဿ၊ နမော ဓမ္မဿ။ နမော သံဃဿ' အစချီပြီး ပဏာမ ဘုရားကန်တော့သည်။ ဆက်လက်၍ မင်္ဂလာပွဲအမျိုးမျိုး၏ ဂုဏ်ပုဒ်များကို အမွှမ်းတင် ချီးကျူးပြောဆိုကာ သတို့သား သတို့သမီးတို့အား ပွဲထုတ်ရသည်။

အကယ်၍ မင်္ဂလာပွဲ၌ တီးဝိုင်းရှိမူ ဘိသိက်ဆရာ၏ အစပျိုးမှုဖြင့် သတို့သား သတို့သမီးတို့ကို တီးဝိုင်းဖြင့် ပွဲထုတ်ရသည်။

ထို့နောက် ဘိသိက်ဆရာသည် ဘုရားပင့်ရန် အောက်ပါ ဂါထာကို ရွတ်ဖတ်သည်။

ဗုဒ္ဓဿ ပူဇံ မဟာတေဇဝန္တော
ဓမ္မဿ ပူဇံ မဟာပညဝန္တော
သံဃဿ ပူဇံ မဟာဘောဂဝန္တော
ရတနဿ ပူဇာယိဒံ ဖလံ။

သတို့သား သတို့သမီးတို့သည် ဘုရားပင့်နေစဉ် လက်အုပ်ချီ၍ ဘုရားကို အာရုံပြုနေကြရသည်။ ဘိသိက်ဆရာသည် အထက်ပါ ဂါထာကို ရွတ်ဆိုပြီး ရတနာသုံးပါးအား ပူဇော်ခြင်းသည် အကျိုးကြီးလှကြောင်း၊ ရတနာသုံးပါးအား မမေ့အပ်ကြောင်း နှိုးဆော်ရင်း ဘုရားပင့်ခန်းကို နိဂုံးချုပ်သည်။

တီးဝိုင်းက ရတနာသုံးပါးဆိုင်ရာ သီချင်းတစ်ပုဒ်ကို တီးမှုတ်စဉ်မှာပင် သတို့သား သတို့သမီးတို့သည် ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာ အနန္တော အနန္တငါးပါးကို ကန်တော့ကြရသည်။

ဘိသိက်ဆရာသည် အနန္တငါးပါး၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးအဖုံဖုံကို ထုတ်ဖော်ချီးကျူးကာ သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့အား ဦး သုံး ကြိမ် ချစေသည်။ ထို့နောက် ဘိသိက်ဆရာသည် မိဘနှစ်ပါး၏ ဝတ္တရားကို ထုတ်ဖော် ပြောဆိုကာ သားသမီးများ လက်ထပ်ထိမ်းမြားသည့်အခါ အမွေအနှစ်ပေးရန် မေတ္တာရပ်သည်။ အမွေအနှစ် ဆိုသည်မှာ မိဘများသည် မိမိတို့အား ကန်တော့ကြသည့် သားသမီးများအား ဆုပေးရန် ဖြစ်သည်။

မိဘများက ဆုပေးပြီးနောက် ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခန်းကို စတင်တော့သည်။

ဘိသိက်ဆရာသည် ငွေဖလား တစ်ခုထဲတွင် သတို့သား သတို့သမီးတို့၏ လက်ယာလက်အစုံကို ထည့်သွင်းစေပြီး—

“သြောင်းဇေယတု၊ သဗ္ဗမင်္ဂလံ တိဋ္ဌတု။ သဗ္ဗမင်္ဂလံ—ခပ်သိမ်းရန်ကို ပယ်လှန်ရိုက်ဖြတ် ဖျက်ဆီးတတ်သော ကောင်းမြတ်မင်္ဂလာ မြတ်အင်္ဂါသည်၊ တိဋ္ဌတု—ယနေ့ကစ၍ တည်ပါစေသတည်း” ဟု သုံးခေါက် ရွတ်ဆိုပြီး မင်္ဂလာဘိသိက်ကို သွန်းလောင်းသည်။

ထို့နောက် ဘိသိက်ဆရာသည် နတ်ကောင်း နတ်မြတ် များအား အာရုံပြု၍ မင်္ဂလာပွဲ စောင့်ရှောက်ကြရန် တိုင်တည်ပြီး တစ်ဆက်တည်းမှာပင် သမ္မာဒေဝ နတ်ကောင်းနတ်မြတ်များအား ပူဇော်ပသသည်။

ဤလုပ်ဆောင်ဖွယ်ရာများကို လုပ်ဆောင်ပြီး အချိန်ရပါက မင်္ဂလာမောင်မယ်တို့အား လင်ကျင့်ဝတ်၊ မယားကျင့်ဝတ်နှင့် အညီ ကျင့်ဆောင်ကြရန်နှင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အသက်ထက်ဆုံး မြတ်မြတ်နိုးနိုး ပေါင်းသင်းနေထိုင်ကြရန် ဆုံးမတတ်သည်။

၂၄။ ရခိုင်ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲ (သမက်တက်ပွဲ)

မြန်မာတိုင်းရင်းသားတို့တွင် အပါအဝင် ဖြစ်သော ရခိုင်အမျိုးသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းပါသည်။ လက်ထပ်ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲကို ရခိုင် အမျိုးသားတို့က သမက်တက်ပွဲဟု ခေါ်ပါသည်။

လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း ပြုလုပ်နိုင်ရန် ဦးစွာစေ့စပ်ခြင်းကို ပြုလုပ်ရသည်။ယောက်ျားကလေးနှင့်မိန်းကလေးတို့၏ဆွေမျိုးများ သို့မဟုတ် ရင်းနှီးသည့် မိတ်ဆွေများက နှစ်ဘက်မိများထံ လာရောက်၍ စေ့စပ်ကြရသည်။ စေ့စပ်သူသည် နှစ်ဘက်မိဘများအား အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ အရည်အချင်း နေ့နံများကို ပြောပြရသည်။ ၎င်းပြောပြချက်များကို သဘောတူပါက အခါကြည့်ရသည်။ “အခါကြည့်”ခြင်းကို “ဇာတာချိုင်” သည်ဟုလည်း ခေါ်သည်။ အခါကြည့် (သို့မဟုတ်) ဇာတာချိုင်သည် ဆိုရာတွင် သတို့သားလောင်းနှင့် သတို့သမီးလောင်းတို့၏ ဇာတာများကို ဗေဒင်ပညာရှိအား ပြ၍ ရက်သင့် မသင့် စစ်ဆေးခြင်းကို ခေါ်သည်။ ထိုသို့ ဇာတာနှစ်ခုကို စစ်ဆေးပြီး နေ့နံသင့်မြတ်ပါက မင်္ဂလာပွဲ ပြုလုပ်မည့် ရက်ကိုပါ တစ်ခါတည်း တွက်ချက်သတ်မှတ်ကြသည်။

သမက်တက်ပွဲ မပြုလုပ်မီ တစ်ရက်အလိုတွင် သတို့သားနှင့် သတို့သမီး နှစ်အိမ်စလုံးတွင် “မင်္ဂလာမြှောက်”ရသည်။“မင်္ဂလာမြှောက်ခြင်း” ဆိုသည်မှာ အိမ်စောင့်နတ်များ၊ လူကြီးမိဘများကို ကျွေးမွေးဧည့်ခံဖျော်ဖြေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ မင်္ဂလာမြှောက်ခြင်းကို မင်္ဂလာရှိသည့်အချိန် နံနက်ပိုင်းတွင် ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ သတို့သားအိမ်တွင် “ပန်းဂျင်း” ခေါ် ဗုံကို တစ်နေ့လုံးတီး၍ ဖျော်ဖြေပြီး ဆွေမျိုးသားချင်းများကို ထမင်းကျွေးသည်။ သတို့သမီးအိမ်တွင်လည်း ပတ္တလားနှင့် ပန်းဂျင်းကို တီး၍ ဖျော်ဖြေပြီး ဆွေမျိုးသားချင်းများကို ထမင်းကျွေး ဧည့်ခံသည်။

ထိုမင်္ဂလာမြှောက်သည့် ညနေပိုင်းတွင် “ပွဲတင်”ရလေသည်။ သတို့သား မိခင်နှင့် အမျိုးသမီးကြီး ၆ ယောက် သို့မဟုတ် ၁၀ ယောက်ခန့်က သတို့သမီးထံသို့လာကြပြီး သတို့သမီးအား စိန်၊ ရွှေ၊ လက်ဝတ်ရတနာများနှင့် ပန်းများကို ၂ ပွင့်ကျစီ ၅ စုံ ပန်ဆင်ပေးကြသည်။ ၎င်းကို “ပွဲတင်သည်” သို့မဟုတ် “ပန်းဆင်ပွဲ” ပြုလုပ်သည်ဟု ခေါ်သည်။အချို့က “အသွင်းပေးသည်”ဟု ခေါ်သည်။

ထိုသို့ ပန်းဆင်မည့်ညတွင် သတို့သမီးသည် ရခိုင်ရိုးရာ မင်္ဂလာဝတ်စုံဖြစ်သော ထိုင်မသိမ်းအင်္ကျီ၊ လုံချည်ကွဲ၊ ခါးစည်းကြိုးတို့ကို ဝတ်ဆင်ရသည်။ ၎င်းဝတ်စုံကို ပန်းဆင်သည့်နေ့မှစ၍ မင်္ဂလာဆောင်သည့်နေ့ အထိ ဝတ်ထားရလေသည်။ ၎င်းပန်းဆင်ပွဲတွင် သတို့သားထံမှ ပန်းအစိုတစ်မျိုးနှင့် ၂ ပွင့်ကျ ၅ စုံနှင့် စိန်ရွှေရတနာပစ္စည်းများ ထည့်သော အုပ်တစ်အုပ်၊ ငှက်ပျော ၂ ဖီး ပါသော အုပ်နှစ်အုပ်နှင့် မုန့်မျိုးစုံပါရှိသော အုပ်နှစ်အုပ် ပါရလေသည်။

မင်္ဂလာပန်းဆင်မြန်းရာတွင် မြောက်ညွန့်(ကန်စွန်းကြီးညွန့်)နှင့်ပမည်းညွန့်ကို အဓိကထား၍ ကျန်ပန်းများကို တစ်မျိုးလျှင် ၂ ပွင့်ကျ ၅ စုံကို ငယ်သင် ငယ်မယား အိမ်ထောင်စုံဖြစ်သော အမျိုးသမီးကြီးက ဆင်မြန်းပေးရသည်။

ဤသို့ မင်္ဂလာပန်းကို ဆင်မြန်းပေးပြီးနောက် ပါလာသော မုန့်အုပ်၊ ငှက်ပျောသီးအုပ်များကို သတို့သမီးအား မင်္ဂလာလက်ဆောင် ပေးရသည်၊ ၎င်းသတို့သမီးသည် ကန်တော့ပြီးမှ လက်ဆောင်များကို ယူရသည်။

သတို့သမီးအိမ်မှ ပန်းဆင်လာသော ဧည့်သည်များအား မင်္ဂလာမုန့်လက်ဆောင်များကို ပြန်လည် ပေးကမ်းရသည်။

ပန်းဆင်ပွဲကျင်းပပြီး နောက်နေ့တွင် လက်ထပ်ပွဲ ကျင်းပသည်။ ထိုလက်ထပ်မည့် နံနက် ၅ နာရီတွင် သတို့သားအိမ်နှင့် သတို့သမီးအိမ်များ၌ သံဃာတော် ၅ ပါးဖြင့် မင်္ဂလာပရိတ် ရွတ်ရသည်။

မင်္ဂလာပရိတ်ရွတ်ရာ၌ မင်္ဂလာထမင်းပွဲပြင်ဆင်ထားရသည်။ မင်္ဂလာထမင်းပွဲတွင် ကောက်ညှင်းပေါင်း (နှမ်းမပါ) နှင့် ကန်စွန်းဥ ၂ လုံး၊ ငှက်ပျောသီး ၂ လုံး၊ ဘဲဥ ၂ လုံး၊ ကဘီလူးငါး ၂ ကောင်၊ ပုစွန်တုပ် ၂ ကောင် ပါရှိရသည်။ (ငါးနှင့် ပုစွန်တုပ်များကို ခေါင်း အမြီးမဖြတ်ဘဲ၊ အကြေးခွံများကို မခွာဘဲ အကောင်လိုက် ခေါင်းစုံ အမြီးစုံ ချက်ရသည်။)။

ထမင်းပွဲ၏ ညာဘက်တွင် ရေစင်အိုး ၂ လုံး၌ မြောက်ညွန့် ၂ ညွန့် (ကန်စွန်းကြီးညွန့်)၊ အုန်းညွန့် ၂ ညွန့်နှင့် သပြေညွန့် ၂ ညွန့် ပါရှိရလေသည်။ နောက်တစ်ဖန် ဘယ်ဘက် ဟင်းရံပွဲ တစ်မျိုး ထားရှိသေးသည်။ ၎င်းဟင်းရံပွဲ၌ ရွှေဖရုံသီးဟင်း ၂ ပွဲ၊ ပုစွန် ၂ ကောင်နှင့် ငါး ၂ ကောင် တစ်ပွဲ၊ (ငါး မရှိပါက အူစုံသည်းစုံချက်သော ကြက်သားဟင်း တစ်ပွဲ) ထားရှိရသည်။

မင်္ဂလာထမင်းပွဲကို မင်္ဂလာစားပွဲပေါ်တွင် စပါးများခင်းပြီး ငွေဒင်္ဂါးပြား ၈/–အပေါ်ကထားပြီးမှ မင်္ဂလာထမင်းပွဲနှင့် ဟင်းရံများ ထားရှိရသည်။ ထိုသို့ပြင်ဆင်ထားသော မင်္ဂလာစားပွဲကို နေရာရွှေ့ပြောင်းခြင်း မပြုရပေ။

မင်္ဂလာပွဲအတွက် ချက်ပြုတ်ရာတွင် အမျိုးသမီး အပျိုစင်များသာ ချက်ပြုတ်ရသည်။

သတို့သမီး၏ အဝတ်မှာ ပန်းဆင်လာစဉ်က အဝတ်အစားပင် ဖြစ်သည်။ ဝတ်စုံ အပိုရှိပါက လဲလှယ်ဝတ်နိုင်သည်။

ဆံထုံး ထုံးရာ၌လည်းကောင်း၊ ဝတ်စုံဝတ်ဆင်ရာ၌လည်းကောင်း၊ ဦးသျှောင် ဆောင်းရာ၌ လည်းကောင်း နေ့နံသင့်သော အမျိုးသမီးများက လုပ်ဆောင်ပေးကြသည်။

နေ့နံသင့်သော အပျိုရံများ လက်ဝဲလက်ယာရံလျက် မင်္ဂလာပွဲ ရှေ့တွင် ထိုင်နေရသည်။

မင်္ဂလာ ပရိတ်ရွတ်သောအခါ သတို့သမီး အရံနှစ်ဦး အပါအဝင် မင်္ဂလာ စားပွဲခုံတို့ကို ချည်မျှင် ၇ ပတ်ဖြင့် ဝန်းရံပြီး ထိုချည်မျှင်များကို သံဃာတော် ၅ ပါးက ကိုင်၍ မင်္ဂလသုတ်ပရိတ် ရွတ်ဖတ်ကြရလေသည်။

မင်္ဂလာတရားတော် နာကြားပြီးလျှင် မင်္ဂလာဆွမ်းတော်ကို ကပ်လှူရသည်။

ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းကို မင်္ဂလာမြှောက်သည် သို့မဟုတ် မင်္ဂလာတရားတော် နာကြားသည်ဟု ခေါ်သည်။

မင်္ဂလာတရားတော် နာကြားပြီးနောက် နေ့လယ် ၁၁ နာရီမှ စ၍ ညနေ ၃ နာရီ ၄ နာရီထိ သူငယ်ချင်း အပျိုများကို ဖိတ်ခေါ်၍ ဧည့်ခံကျွေးမွေးလေသည်။ သတို့သမီးသည် အပျိုရံများခြံရံလျက် ဧည့်သည်အပျိုစင်များ အလယ်တွင် ထိုင်နေရသည်။ နေ့သင့် နံသင့် အပျိုစင်များက လက်ဝဲလက်ယာညှပ်ပြီး အမြဲစောင့်ရှောက် ထိုင်နေရသည်။ လာရောက်သော အပျိုဖော်များက သတို့သမီးအား လက်ဆောင် ပစ္စည်းများနှင့် ငွေစက္ကူများ လက်ဖွဲ့ကြသည်။ သတို့သမီးကလည်း ၎င်းတို့အား လက်ဆောင်ပစ္စည်း ပြန်၍ ပေးရသည်။ ၎င်းကို သမီးစောင့် မင်္ဂလာဟု ခေါ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် သတို့သားထံမှ ညနေ မင်္ဂလာပွဲအတွက် ဆန်ကို ပေးပို့ရသည်။ မင်္ဂလာထမင်းကို သတို့သားထံမှ ဆန်နှင့် သတို့သမီးထံမှ ဆန်ကို ရောနှောပြီး

ချက်ရသည်။ ညနေ ၅ နာရီအချိန်တွင် လက်ထပ် မင်္ဂလာကျင်းပရန် သတို့သားက သတို့သမီးအိမ်သို့ အောက်ပါအစီအစဉ်အတိုင်း သွားရသည်။

သတို့သား၏ဖခင် အပါအဝင် လူကြီးအုပ်စုသည် ရှေ့ဆုံးမှ သွားရသည်။ သတို့သား၏မိခင်သည် မင်္ဂလာဦးသျှောင်ကို ကိုင်၍ လိုက်ရသည်။ ဆွေမျိုးရင်းချာထဲမှ အမျိုးသမီးတစ်ဦးက အညွန့်အုပ်ဟု ခေါ်သော ပန်းအုပ်ကို ကိုင်ရသည်။ အညွန့်အုပ်ကိုင်သူ အမျိုးသမီးသည် လင်စုံမယားဖက် ဖြစ်ရသည်။ အစီအစဉ်အတိုင်း မုန့်အုပ်များ၊ ငှက်ပျောသီးအုပ်များ ပါရသည်။ ထိုကဲ့သို့ သွားရာတွင် အုပ်အရေအတွက်ကို ငွေကြေးတတ်နိုင်သည့် အပေါ် မူတည်၍ ၇ အုပ်၊ ၉ အုပ်၊ ၁၁ အုပ်ထိ ထားလေ ရှိသည်။ အုပ်များ၏ အပြင်ဘက် အညွန့်တိုင်တွင် ပဝါ၊ အင်္ကျီစ၊ လက်ကိုင်ပဝါနှင့် ငွေစ ရွှေစများ ထည့်၍ ချည်ထားရသည်။ ထိုသို့ ချည်ထားသော ပစ္စည်းများသည် အုပ်ကိုင်လာသူ အမျိုးသမီးများအတွက် မေတ္တာလက်ဆောင် ဖြစ်သည်။

မင်္ဂလာအုပ်များနောက်မှ သတို့သား၏ အစ်မကြီး ဖြစ်သူက သတို့သမီးအား ရည်စူးထားသော ဝတ်စုံနှင့် ရတနာများကို ငွေဖလားတွင် ထည့်၍ကိုင်ရသည်။ မင်္ဂလာဆောင်လာသူ အမျိုးသမီးကြီးများ တစ်ဦးစီ စီတန်း၍ သွားရသည်။ အမျိုးသမီးများနောက်မှ မင်္ဂလာစည် အဖွဲ့သည် မင်္ဂလာရတုပိုဒ်စုံကို သီဆိုတီးမှုတ်ပြီး လိုက်ပါရသည်။

မင်္ဂလာစည်အဖွဲ့နောက်မှ ရေစင်အိုးကိုင် ကာလသား တစ်ယောက်၊ ၎င်းနောက်မှ လက်ဝဲ လက်ယာ လူပျိုများ ဝန်းရံ၍ သတို့သား လိုက်ပါရသည်။ ၎င်းလူပျိုရံများအထဲတွင် သတို့သား၏ ညာဘက်မှ လူပျိုရံသည် ငွေဓားလွတ်ကို ကိုင်ဆောင်ထား၍ ဘယ်ဘက်မှ လူပျိုရံသည် မင်္ဂလာယပ်တောင်ကို ကိုင်ဆောင်ထားရသည်။ သတို့သားသည် မင်္ဂလာ အခမ်းအနားဝတ်စုံဟုခေါ်သော ခေါင်းပေါင်း၊ တောင်ရှည်ပုဆိုး၊ ရင်ဖုံးပါရှိသော တိုက်ပုံအင်္ကျီတို့ကို ဝတ်ဆင်ထားသည်။ သတို့သား၏ အဝတ်သေတ္တာ၊ အိပ်ရာလိပ်များကို သယ်ဆောင်လာသူများ လိုက်ပါလာကြရသည်။

ဖော်ပြပါအစီအစဉ်အတိုင်း လာပြီး သတို့သမီးအိမ်သို့ ရောက်လျှင် အညွန့်အုပ်ကို ဦးစွာ အိမ်ရှေ့မှ တင်ရသည်။ မင်္ဂလာလက်ဆောင်အုပ်များ အစဉ်အတိုင်း တက်ရပေသည်။ သတို့သား၏ ရေစင်အိုးကို မင်္ဂလာစားပွဲတွင် တင်ရသည်။ သတို့သား အပါအဝင် လိုက်ပါလာသူများ သတို့သမီးအိမ်ပေါ်သို့ ရောက်သောအခါ မင်္ဂလာပွဲ အခမ်းအနားကို စတင်ကျင်းပသည်။

ထိုအချိန်တွင် သတို့သမီးသည် ထိုင်မသိမ်း အင်္ကျီနှင့် လုံချည်ကွဲကို ဝတ်ဆင်ပြီး မျက်နှာကို ဇာပဝါပါးဖြင့် အုပ်ကာ အပျိုရံများ ခြံရံလျက် မင်္ဂလာပွဲကျင်းပမည့်နေရာသို့ ထွက်လာရသည်။ အချို့ သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့သည် မင်္ဂလာပွဲ ကျင်းပသောအခါ ဦးသျှောင်ကို ဆောင်းတတ်ကြသည်။ သတို့သားဆောင်းသော ဦးသျှောင်သည် အချွန်ဖြစ်ပြီး သတို့သမီး၏ ဦးသျှောင်ကိုမူ ကိန္နရာရုပ်နှင့် ပြုလုပ်ထားသည်။

လက်ထပ်ပွဲကျင်းပသောအခါ သတို့သားနှင့် သတို့သမီးသည် မင်္ဂလာဇောင်းပွဲ၏နောက်၌ ယှဉ်တွဲ၍ ထိုင်ရသည်။ သတို့သားသည် သတို့သမီး၏ လက်ယာဘက်တွင် ထိုင်ရသည်။ လက်ထပ် ထိမ်းမြားပေးမည့် ဆွေမျိုးထဲမှ လင်စုံမယားစုံ အကြီးအကဲ တစ်ဦးက သတို့သားဘက်မှ ပါလာသော အပ်ချည်လုံးနှင့် သတို့သမီးထံမှ အပ်ချည်လုံး တစ်လုံး ပေါင်း နှစ်လုံးကို ယူ၍ အပ်ချည်စနှစ်စကို နှစ်ပင်ပူးပြီး လက်တွင် ခုနစ်ပတ်ပတ်၍ “မြားကွင်း” နှစ်ကွင်း ပြုလုပ်ရသည်။ ထို့နောက် လက်ထပ်ပေးသူသည် သတို့သား၏ ညာဘက်လက်တွင် မြားကွင်းတစ်ကွင်း၊ သတို့သမီး၏ ညာဘက်လက်တွင် မြားကွင်းတစ်ကွင်း စွပ်ပေးရသည်။

အပ်ချည်နှစ်ပင်ပူးနှင့်ပင် သတို့သားနှင့် သတို့သမီးရှေ့ရှိ ပွဲကိုလည်းကောင်း၊ အိပ်ရာလိပ်၊ အိပ်ခန်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သတို့သားနှင့် သတို့သမီးကိုလည်းကောင်း ခုနစ်ပတ်စီ ပတ်ရသည်။ လက်ထပ် ပေးသူသည် အညွန့်ပန်းနှင့် ရေစင်အိုးထဲရှိ ရေမွှေးပါသော ရေကိုဆွတ်ပြီး သတို့သားနှင့် သတို့သမီးကို ဖျန်းကာ ဆုတောင်း ပေးရသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းကို “ဘိသိက်ခြင်း” ဟု ခေါ်သည်။ ၎င်းနောက် သတို့သမီး၏ ညာလက်ကို အောက်မှ လှန်ထားပြီး သတို့သား၏ ညာလက်ကို အပေါ်မှ မှောက်လျက် ထပ်ပြီး မင်္ဂလာရေစင်ဖြင့် သွန်းလောင်း ဆေးကြောပေးရသည်။ ၎င်းကို လက်ထပ်သည်ဟု ခေါ်သည်။ ထိုသို့ လက်ဆေးပြီးလျှင် သတို့သားသည် သတို့သမီး၏ မိဘကိုလည်းကောင်း၊ သတို့သမီးသည် သတို့သား၏ မိဘကိုလည်းကောင်း၊ သတို့သားနှင့် သတို့သမီး တစ်ပြိုင်တည်း ထမင်းဆုပ် ၇ ဆုပ်ကို ထည့်ပေးရသည်။ မိဘများကလည်း ကိုယ်ရုံတဘက်ဖြင့် ခံယူရလေသည်။ ထိုသို့ ထမင်းဆုပ် ထည့်ခြင်းသည် မိဘများအား ထမင်းနှင့် ကန်တော့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းထမင်းဆုပ်များကို မြေအိုးသစ် တစ်လုံး တွင်ထည့်ပြီး ပရိတ်ကြိုးများဖြင့် ရစ်ပတ်ကာ ခုနစ်ရက် ထားရသည်။

မိဘများအား ထမင်းဆုပ်များနှင့် ကန်တော့ပြီးနောက် သတို့သားနှင့် သတို့သမီးသည် ထမင်းခုနစ်လုတ်ကို စတိအဖြစ် စားကြရသည်။ မင်္ဂလာလက်ဆုံစားသည်ဟု ခေါ်သည်။ အချို့ သမက်တက်ပွဲတွင် သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့ စတိစားသော ထမင်းဆုပ်များကိုသာ ပိတ်ဖြူဖြင့် ခံယူပြီး အိုးသစ်တစ်လုံးတွင်ထည့်ကာ ခုနစ်ရက် ထားရပေသည်။

ထမင်းစားပြီးနောက် လက်ဆေးရာတွင်လည်း သတို့သားနှင့် သတို့သမီး၏လက်ကို ထပ်ပြီးမှ ဆေးကြောရသည်။

ထိုသို့ပြုလုပ်ပြီးပါက မင်္ဂလာကိစ္စ ပြီးမြောက်၍ လက်ဖွဲ့ငွေများ ပေးနိုင်တော့သည်။ လက်ဖွဲ့သည့်အခါ သတို့သားနှင့်သတို့သမီး ပေါင်ပေါ်တွင် ငွေဖလား တစ်လုံးစီထား၍ လက်ဖွဲ့ကို လက်ခံကြရသည်။ အများအားဖြင့် လက်ဖွဲ့ကို ငွေသားဖြင့်သာ လက်ခံကြသည်။ နှစ်ဘက်မိဘများနှင့် ဆွေမျိုးမိတ်သင်္ဂဟများက လက်ဖွဲ့ပစ္စည်းများနှင့် ငွေများကို လက်ဖွဲ့ကြပြီးနောက် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း အခမ်းအနားပြီးဆုံးသည်။ လက်ဖွဲ့ပစ္စည်း ရသမျှကို သတို့သားသည် သတို့သမီးထံ အပ်ရသည်။

မင်္ဂလာကိစ္စပြီးပါက သတို့သားသည် လူပျိုရံများနှင့်အတူ မိမိအိမ်သို့ ပြန်သွားရပြီး ညအိပ်ချိန်ရောက်မှ သတို့သမီးအိမ်သို့ လူပျိုရံများက ပို့ပေးရသည်။

သတို့သားနှင့် သတို့သမီးသည် ၇ ရက် လည်သည့် တိုင်အောင် မင်္ဂလာပွဲမှာကဲ့သို့ နှစ်ယောက် အတူ ထမင်းစားရသည်။ သတို့သမီးသည် ၇ ရက် မလည်ခင်စပ်ကြား မည်သည့်အိမ်သို့မှ သွားရောက်လည်ပတ်ခြင်း မပြုရပေ။ လက်ထပ်ပြီး ၇ ရက်ပြည့်သောနေ့တွင် လက်ထပ်ပြီး ဇနီးမောင်နှံသည် ခင်ပွန်း မိဘများအိမ်သို့ သွားကြရသည်။ ထိုသို့သွားခြင်းကို 'အိမ်ပြန်လည်သည်' ဟု ခေါ်သည်။ မိဘများက အိမ်ပေါက်ဝမှ ဆီးကြိုပြီး ဆန်တစ်ဆုပ်စီ ပေးရသည်။ ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦးက ဆန်တစ်ဆုပ်စီဖြင့် မိဘများအား ကန်တော့ပြီးမှသာ အိမ်ပေါ်သို့တက်ရသည်။ ယောက္ခမက အကျွေးအမွေးဖြင့် ဧည့်ခံရသည်။ အိမ်ပြန်လည်ပြီးမှ ရခိုင်အမျိုးသားတို့ လက်ထပ်မင်္ဂလာ အခမ်းအနား ပြီးဆုံးပါသည်။

ထိမ်းမြားလက်ထပ်စဉ်က ထမင်းဆုပ် ခံယူထားသော အိုးသစ်ကို အိမ်ပြန်လည်သည့်နေ့တွင် ရေကန် သို့မဟုတ် မြစ်ချောင်းတို့တွင် မြှုပ်နှံလိုက်ရသည်။ ဤသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် မိဘများက မိမိတို့၏ သားသမီးများ အေးချမ်းသာယာစေကြောင်း ဆုမွန်ကောင်းတောင်းခြင်း ဖြစ်ပေ

သည်။ ရခိုင်အမျိုးသားတို့၏ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ ကျင်းပပုံသည် ဒေသအလျောက် အနည်းငယ် ကွဲပြားမှု ရှိပါသည်။ ယခု ဖော်ပြအပ်သော ရခိုင်အမျိုးသားတို့၏ မင်္ဂလာပွဲကျင်းပပုံမျိုးကို စစ်တွေမြို့ ဒေသဝန်းကျင်၌ ကျင်းပလေ့ ရှိပါသည်။

၂၅။ ထားဝယ်ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ

ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲ ကျင်းပကြခြင်းမှာ 'တစ်ကျောင်း တစ်ဂါထာ တစ်ရွာ တစ်ပုဒ်ဆန်း' ဆိုသကဲ့သို့ တစ်နယ်နှင့်တစ်နယ်၊ တစ်မြို့နှင့်တစ်မြို့ အနည်းငယ် ကွဲပြားကြပါသည်။ ထားဝယ်သူထားဝယ်သားတို့၏ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲ ကျင်းပပုံသည် မြန်မာတို့နှင့် အနည်းငယ် ကွဲပြားသည်နှင့်အမျှ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းပါသည်။

ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပြုလုပ်ခြင်း၌ မြန်မာ့အစဉ်အလာအရ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ ပြုလုပ်သင့်သော ၆ လ၊ မပြုသင့်သော ၆ လ ရှိပါသည်။ မကောင်း ၆ လ၊ ကောင်း ၆ လ ဖြစ်ပါသည်။ စာဆိုအရသော် 'ဝါ–ဝါ–တော်--တော်၊ ပြာ–ပေါင်းခေါ်၊ ခြောက်ဖော် ဤသည်လ။ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ၊ မပြုရာ၊ ဝေးစွာရှောင်ကြဉ်ကြ' ဖြစ်ပါသည်။

၎င်းအဆိုအရ ဝါဆို၊ ဝါခေါင်၊ တော်သလင်း၊ နတ်တော်၊ ပြာသို၊ တပေါင်း။ ဤ ၆ လ၌ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ မပြုသင့်ကြောင်း၊ ကျန် ၆ လ၌သာ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပြုသင့်ကြောင်း သိမှတ်ရပါသည်။ အစဉ်အလာကို လေးစား ဂရုပြုတတ်သော မြန်မာအမျိုးသားတို့သည် ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ မပြုသင့်သော ၎င်း ၆ လ၌ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာအမှုကိုမပြုဘဲ ရှောင်တတ်ကြပါသည်။ ထားဝယ်သားတို့သည်လည်း များသောအားဖြင့် ၎င်း ၆ လ၌ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ ဆောင်နှင်းခြင်း အမှုကို မပြုမူဘဲ ကျန် ၆ လ၌သာ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ ဆောင်နှင်းခြင်းအမှု ပြုလုပ်ကြလေသည်။

ထားဝယ်သားတို့ ထုံးစံအရ သတို့သမီးနှင့် သတို့သားတို့အား မထိမ်းမြားမီ 'အမေးငွေအပ်' အမှု ပြုလုပ်ရသည်။ 'အမေးငွေအပ်' ပြုလုပ်ရန်မှာ ရက်ကောင်းရက်မြတ် ရွေးချယ်ပြီး ထိုနေ့ ညနေချိန်ဝယ် သတို့သား မိဘနှင့်တကွ လူကြီးလူကောင်းများအား ဖိတ်ခေါ်ကာ မင်္ဂလာဆောင်မည့် သတို့သမီး မိဘအိမ်သို့ အမေးငွေအပ်သွားကြသည်။ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖြစ်စေရန် ပုဗ္ဗနိမိတ်အရ ငယ်လင်ငယ်မယား စုံတွဲများကို ဖိတ်ခေါ် သွားပါသည်။

ဤသို့ အမေးငွေအပ်သွားသည့်အခါ ပိတ်တစ်အုပ်နှင့် ငွေတစ်ရာ အပ်ရသည်။ ဥစ္စာအင်အားပြည့်စုံသည်ကိုလိုက်၍ ပိတ်တစ်အုပ်နှင့် ငွေနှစ်ရာ၊ သုံးရာ၊ လေးရာ၊ ငါးရာ စသည်ဖြင့် အပ်သူများလည်း ရှိကြသည်။

အမေးငွေသွားအပ်သူတိုင်း ပိတ်တစ်အုပ် ပါရစမြဲဖြစ်သည်။ ၎င်းကို ရည်၍ ထားဝယ်သားတို့က 'ငွေတရာန တအောက် ခုပဲလာရမောက်'ဟု သံချပ်ထိုးတတ်ကြသည်။ ၎င်းသံချပ်ကို မြန်မာပြန်သော် 'ငွေတစ်ရာနှင့် ပိတ်တစ်အုပ်၊ အခုပဲလာရမည်လား' ဟူ၍ ဖြစ်ပေသည်။

အမေးငွေအပ်သွားသော သတို့သားမိဘများက သတို့သမီးမိဘများ လက်သို့ ငွေအပ်ပြီးသည့်အခါ မင်္ဂလာဆောင်နှင်းမည့် ရက်မြတ်အခါကို နှစ်ဘက်မိဘများ ရွေးချယ်ကြသည်။ ထို့နောက် သမီးရှင်မိဘများက ဧည့်သည်များအား အကျွေးအမွေးဖြင့် ဧည့်ခံကြသည်။

မင်္ဂလာဆောင်မည့်နေ့ မတိုင်မီ ၂ ရက်၊ ၃ ရက်ခန့် ကြိုတင်၍ ယောကျ်ားဘက်၊ မိန်းမဘက် နှစ်ဘက်စလုံးတို့မှ မင်္ဂလာဆောင်ပွဲသို့ ကြွရောက် ချီးမြှင့်ရန် ပရိသတ်များအား ဆေးပေါ့လိပ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဆေးပြင်းလိပ်ဖြင့်လည်းကောင်း တစ်အိမ်လျှင် တစ်လိပ်ကျစီ ပေးကမ်းကာ ဖိတ်ကြားတတ်ကြသည်။ ယခုခေတ်တွင်ကား ထိုကဲ့သို့ ဆေးလိပ်များဖြင့် မဖိတ်ကြားတော့ဘဲ ဖိတ်စာများ ကမ်းလှမ်းကာ ဖိတ်ကြားကြလေသည်။ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲကျင်းပရန် အခမ်းအနားကို သတို့သမီး မိဘအိမ်တွင် ကောင်းမွန်တင့်တယ်စွာ ပြင်ဆင်၍ မင်္ဂလာအခမ်းအနားသုံး ပစ္စည်းများနှင့်တကွ ကြွရောက်လာမည့် ပရိသတ်များအား ကျွေးမွေးရန်တို့ကို အသင့်ပြင်ဆင်ပြီး ထားရှိကြရသည်၊ ထို့ပြင် သတို့သား ခေတ္တတည်းခိုရန် အခန်းနှင့် သတို့သမီးနေရန် အခန်းများကို သီးသန့် ခွဲခြားထားရှိသည်။ နှစ်ထပ်အိမ် ဖြစ်ပါက သတို့သားအတွက် အခန်းကို အပေါ်၌လည်းကောင်း၊ သတို့သမီးအတွက် အခန်းကို အောက်ထပ်၌လည်းကောင်း ပြင်ဆင်ထားတတ်ကြသည်။ ယခုခေတ်၌မူ အချို့ ငွေကြေးပြည့်စုံသူတို့သည် မြို့တော်ခန်းမကဲ့သို့သော ခန်းမများကို ငှားရမ်း၍ မင်္ဂလာပွဲ ကျင်းပတတ်ကြသည်။

ထိမ်းမြားလက်ထပ်မည့်နေ့ နံနက်တွင် သတို့သားမိဘအိမ်နှင့် သတို့သမီး မိဘအိမ်များတွင် ကြွရောက်လာသည့် ဧည့်ပရိသတ်များအား အကျွေးအမွေးဖြင့် ဧည့်ခံကြသည်။ ပရိသတ်များကို ကျွေးမွေး ဧည့်ခံပြီးနောက် ၎င်းနေ့ နံနက်ပိုင်းတွင်ပင် မင်္ဂလာရှိစွာ ဝတ်စားပြင်ဆင်ထားသော သတို့သားကို လူပျိုရံများ ခြံရံပြီး သတို့သား မိဘဆွေမျိုးများ ဦးဆော

ကာ သတို့သမီးအိမ်သို့ ပို့ဆောင်ကြသည်။ ဤသို့ ပို့ဆောင်ရာလမ်း တစ်လျှောက် ရွှေကြိုး၊ ငွေကြိုးများဖြင့်လည်းကောင်း။ ပဝါ၊ ပုဆိုးများဖြင့်လည်းကောင်း သတို့သားအား ဆီးတားကြသည်။ ထိုအခါ ငွေဖလားကိုင်သူက ငွေဖလားထဲမှ ထိုက်တန်သရွေ့ငွေကိုယူပြီး ကြိုးတားသူတို့အား ပေးကြရသည်။

သတို့သမီးအိမ်သို့ ရောက်သောအခါ သတို့သားသည် လူပျိုရံများနှင့်အတူ ၎င်းအတွက် ပြင်ဆင်ထားသောအခန်းသို့ ဝင်နေရသည်၊ သတို့သားဘက်မှ လိုက်ပါလာသော ဧည့်ပရိသတ်များအားလည်း သတို့သမီးအိမ်၌ ကျွေးမွေးဧည့်ခံပြန်သည်။

မင်္ဂလာအခမ်းအနားအတွက် ပြင်ဆင်ထားသည့်ပွဲများမှာ အုန်းသီးခိုင်၊ ထန်းသီးခိုင်၊ ငှက်ပျောခိုင်နှင့်ကွမ်းသီးခိုင်တို့အပြင် အုန်းသီးအပင်ပေါက် ၂ လုံးနှင့် အုန်းသီးရိုးရိုး ၂ လုံးက တစ်ပွဲ၊ ငှက်ပျောသီး ၄ ဖီးက တစ်ပွဲ၊ ကွမ်းသီး အပင်ပေါက် ၂ လုံးနှင့် ကွမ်းသီးအများပါသည်က တစ်ပွဲ၊ ကွမ်းရွက် ၄ စည်းနှင့် ဆေးရွက်ကြီးက တစ်ပွဲ၊ ကြံပိုင်းများက တစ်ပွဲ၊ ပိတ်အုပ်နှင့် ငွေထုပ်၊ ရှားစေးက တစ်ပွဲဖြစ်သည်။ အရွက်ပါသော ကြံနှစ်ချောင်းကို ထောင်၍ထားရသည်။ ရှားစေး ထည့်ရခြင်းမှာ မင်္ဂလာဆောင်မည့် သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့ ဘဝတစ်သက်တာ မကွဲမကွာ ရှားစေးပမာ စေးကပ်နေရမည့် နိမိတ်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့ ရှိခိုးကန်တော့ရန် ငွေဖလားတွင် ပန်းခိုင်များကိုလည်း ထည့်ထားရသည်။

မင်္ဂလာအချိန် စေ့ရောက်ပါက ဘိသိက်ဆရာက မင်္ဂလာအချိန် စေ့ရောက်ပြီဖြစ်ကြောင်း ပရိသတ်အား ကြေညာပြီးနောက် တစ်ဆက်တည်းမှာ ‘ထန်းရော ငှက်ပျော အုန်းခိုင်၊ ပန်းမျိုးတွေစုံမြိုင်မြိုင်နှင့် အုန်းပွဲ၊ ကွမ်းပွဲ၊ ကွမ်းသီးပွဲ၊ ဆေးပွဲ၊ ကြံပွဲတို့နှင့်တကွ ဖျင်ပိတ်အုပ်များ စုံလင်စေ၍ ထုံရေနံ့သာ အခြေမန္တမ်း အသရေဆန်းတဲ့ ရွှေပန်းပုံ မာလာတသီး၊ အပြီးတိုင် ကွမ်းဆေး၊ လျှင်မနှေးဘဲ၊ ယဉ်ကျေးစီစဉ်၊ ပြုစီရင်၍၊ ဗိုလ်ပင်ခပင်း၊ ဟိတ်ဒြပ်ကြွယ်တဲ့၊ ပရိသတ်မင်းများအလယ်တွင် ပြီးစီးကြပလားခင်ဗျားတို့’ဟု အသံဩဇာကောင်းကောင်းဖြင့် ရွတ်ဆိုရသည်။

ထိုအခါ ပရိသတ်ထဲမှ လူကြီးတစ်ယောက်က ‘ပြီးစီးပါပြီ ခင်ဗျား” ဟု ပြန်ပြောရသည်။

ထို့နောက် ဘိသိက်ဆရာက “ပြီးစီးလို့ ရှိရင်ဖြင့် မောင်အောင်၊ မောင်ထွန်း၊ မအေးတို့က ပွဲများ သွင်းစေဗျား” ဟု ဆိုသည်။ ထိုအခါ အသင့်ရှိနေကြသော နာမည်၌ အောင်ပါသောသူ၊ ထွန်းပါသောသူ၊ အေးပါသောသူများက ကိုယ်စီကိုယ်ငှ ပွဲများသွင်းယူကြရသည်။

ထို့နောက် ဘိသိက်ဆရာဘက်သို့ မျက်နှာမူ၍ သတို့သား ထိုင်ရန် သင်ဖြူးဖျာ သို့မဟုတ် ကော်ဇောနှင့်မှီအုံးတို့ကို သတို့သားဘက်မှ လူပျိုရံ တစ်ဦးက ထွက်၍ခင်းရသည်။

သတို့သား၏ လက်ဝဲဘက် ၄ တောင်ခန့် အကွာ အောက်ဘက်သို့ ခပ်ရွှေ့ရွှေ့တွင် သတို့သမီးထိုင်ရန် ဖျာ သို့မဟုတ် ကော်ဇောနှင့် မှီအုံးကိုလည်း အပျိုရံတစ်ဦးက ထွက်၍ခင်းရသည်။

ထို့နောက် ဘိသိက်ဆရာက ဆက်လက်၍ သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့ကို ချီးကျူးဖွဲ့ဆိုထားသော ရတုတစ်ပုဒ်ကို ရွတ်ဆိုပြီး သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့ကို ပရိသတ်ရှေ့မှောက်သို့ ခေါ်ထုတ်သည်။

သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့သည် သက်ဆိုင်ရာ လူပျိုရံ၊ အပျိုရံများ ဝဲယာခြံရံ၍ ထွက်လာကာ ၎င်းတို့အတွက် ခင်းထားသောနေရာ၌ ထိုင်ကြရသည်။

ထိုအခါ ဘိသိက်ဆရာ၏ စားပွဲလေးပေါ်တွင် အသင့် ပြင်ဆင်ထားသည့် ပန်းကန်လုံးအတွင်းရှိ ဆန်၌ စိုက်ထားသော ဖယောင်းတိုင်ကို မီးညှိ၍ သတို့သား၊ သတို့သမီးတို့အား ပန်းတစ်ခိုင်စီဖြင့် လက်အုပ်ချီစေကာ ဘုရားရှင်အား ကန်တော့စေသည်။ ဘုရားရှင်အား ကန်တော့ခြင်းကို ဘိသိက်ဆရာက ဦးဆောင်ရွတ်ဆိုသည်။ မင်္ဂလာမောင်မယ်နှစ်ဦးက အာရုံပြုကာ ကန်တော့ကြရသည်။

ဤနည်းအားဖြင့် ပန်းတစ်ခိုင်စီ အသစ်လဲပြီး တရားတော်ကိုလည်းကောင်း၊ သံဃာတော် အရှင်မြတ်တို့အားလည်းကောင်း အာရုံပြုကာ ကန်တော့ကြရသည်။ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာအား ပန်းဖြင့် လက်အုပ်ချီ ကန်တော့ပြီးနောက် ပန်းမပါဘဲ လက်အုပ်ချီကာ မိဘနှင့် ဆရာသမားတို့အား ဘိသိက်ဆရာကပင် ရွတ်ဆိုလျက် အာရုံပြုကာ ကန်တော့ကြသည်၊ နောက်ဆုံး ပရိသတ်များအား ကန်တော့ကြသည်။

ထို့နောက် ဘိသိက်ဆရာသည် မင်္ဂလာဘိသိက် မန္တန်ကို ရွတ်ဆိုပြီး ပန်းပေါက်ပေါက်ကြဲကာ သပြေရွက်နှင့် နံ့သာရေကို သတို့သား သတို့သမီးတို့အား ပက်ဖျန်းပေးလျက် မင်္ဂလာဘိသိက် မြှောက်ပါသည်။

မင်္ဂလာဘိသိက် မြောက်ပြီးသည့်အခါ နှစ်ဘက်မိဘများနှင့် ဆွေမျိုးမိတ်သင်္ဂဟများက လက်ဖွဲ့ပစ္စည်း ပေးအပ်ကြသည်။ အဖိုးတန် လက်ဖွဲ့ပစ္စည်းများနှင့် ငွေများထည့်သည့် ငွေဖလားကို သတို့သား သတို့သမီးတို့အား ထိကိုင်စေပြီး “စီးပွားတိုးတက်၍ အသက်ရှည်စွာ ပေါင်းသင်းနေထိုင်ကြပါစေ”ဟု ဘိသိက်ဆရာက ဆုပေးသည်။ ထိုသို့ ဆုပေးပြီးသော် မင်္ဂလာအခမ်းအနား ပြီးမြောက်သည်။

ထိုနေ့ညနေပိုင်းတွင် မင်္ဂလာမောင်မယ်နှစ်ဦးသည် မိဘဆရာသမားများအား သွားရောက်ကန်တော့ကြသည်။ နောက်နေ့နံနက်တွင် သံဃာတော်များအား မင်္ဂလာဆွမ်းကျွေးခြင်းဖြင့် ကြင်စဦး ဇနီးမောင်နှံတို့ မင်္ဂလာဒါန ပြုကြသည်။

ဒေါ်ခင်သိန်း (၂)
လ/ထ ကထိက
အရှေ့တိုင်းပညာဌာန
ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

အပိုင်း ၃

မြန်မာ့အတွေးအခေါ်

(က) လောကီ အတွေးအခေါ်

၂၆။ သုံးဆယ့်ရှစ်ဖြာမင်္ဂလာ

နိဒါန်း

“မင်္ဂလာ”ဟူသော စကားသည် ယခုမှထင်ရှားလာသည်မဟုတ်ဘဲ ပုဂံခေတ်ဦးမှစ၍ စဉ်ဆက်မပြတ် ရင်းနှီးသုံးစွဲလာသော ဝေါဟာရ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ “ကတွာ န မင်္ဂလံ ဗုဒ္ဓ ပဋ္ဌမာယ ဂုဟာယစ”(ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်အားလည်းကောင်း၊ လိုဏ်ဂူအားလည်းကောင်း မင်္ဂလာ ပြုပြီးနောက်)ဟူသော ရာဇကုမာရ်ပါဠိကျောက်စာ ဂါထာစဉ် ၁၈ အရ ပုဂံခေတ်ဦး သူတို့သည် ဘုရား အနေကဇာတင်ခြင်း အစရှိသော ကောင်းမှုကိစ္စ၊ သာမှုကိစ္စတို့ကို မင်္ဂလာအမည်တပ်၍ ခေါ်ဝေါ်နေပြီ ဖြစ်ကြောင်း ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။

မြန်မာတို့သည် “မင်္ဂလာ”ကို ကျက်သရေရှိသော အပြုအမူ၊ သာယာသော အခမ်းအနားဟူသောအနက်ကို ဖော်ဆောင်သည့် ဝေါဟာရတစ်ခု အဖြစ် ခံယူကာ ထိုပုဂံခေတ်ဦးမှစ၍ ယနေ့တိုင်အောင် ဘုရား အနေကဇာတင်ခြင်း၊ ရှင်ပြုခြင်း၊ ရဟန်းခံခြင်း၊ နားသခြင်း၊ လက်ထပ်ခြင်း၊ နန်းသစ်အိမ်သစ် တက်ခြင်းစသည့် အခမ်းအနားများစွာကို ဗုဒ္ဓါဘိသေကမင်္ဂလာ၊ ရှင်ပြုမင်္ဂလာ၊ ရဟန်းခံမင်္ဂလာ၊ နားသမင်္ဂလာ၊ လက်ထပ်မင်္ဂလာ၊ နန်းသစ်တက် မင်္ဂလာ၊ အိမ်သစ်တက်မင်္ဂလာ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်နေကြသည်။

မြန်မာတို့သာမဟုတ်ဘဲ ရှေးခေတ် အိန္ဒိယ တိုင်းရင်းသားတို့သည်လည်း သာမှုကိစ္စများစွာတို့ကို မင်္ဂလာအမည်တပ်၍ပင် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြသည်။ ဇာတမင်္ဂလဒိဝသ (မွေးနေ့မင်္ဂလာ)၊ အာဟာရ ပရိဘောဂမင်္ဂလ (အစာစားမင်္ဂလာ)၊ ကဏ္ဏဝိဇ္ဈမင်္ဂလ(နားထွင်းမင်္ဂလာ)၊ ဒုဿဂဟဏမင်္ဂလ (ပုဆိုးဝတ်မင်္ဂလာ)၊ စူဠကပ္ပနမင်္ဂလ (ဆံထုံးထုံးမင်္ဂလာ) စသည်ဖြင့် မွေးဖွားစ သားသမီးအတွက် ကျင်းပသော အခမ်းအနားများကို မင်္ဂလာအမည် တပ်ကြပေသည်။

မင်္ဂလာကို ကြီးပွားတိုးတက်ကြောင်း အတိတ်ကောင်း နိမိတ်ကောင်း အဖြစ်ဖြင့်လည်း စွဲယူကာ နံနက် အိပ်ရာထချိန်တွင် အိန္ဒိယ တိုင်းသားတို့ မင်္ဂလာယူလေ့ရှိကြသည်။ အဆင်းကို မင်္ဂလာယူလေ့ရှိသူတို့က နံနက်အိပ်ရာထချိန်တွင် စာကလေးငှက်ကို ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုးသမီးကို

ဖြစ်စေ၊ ကလေးသူငယ်ကို ပခုံးပေါ်၌ ထမ်းသွားသူကို ဖြစ်စေ၊ ရေပြည့်အိုးကို ဖြစ်စေ၊ ငါးကြင်းကို ဖြစ်စေ၊ သိန္ဓောမြင်းကို ဖြစ်စေ၊ ထိုမြင်းကသော ရထားကို ဖြစ်စေ မြင်ရလျှင် မင်္ဂလာရှိသည်ဟု မှတ်ယူ၍ ဖွဲပုံကို ဖြစ်စေ၊ ရက်တက်အိုး (ဒိန်ချဉ်အိုး)ကို ဖြစ်စေ အိုးချည်းသက်သက်ကိုဖြစ်စေ၊ ကန်းသူ လက်ကောက်သူ ခြေခွင်သူ တစ်ဦးဦးကို ဖြစ်စေ၊ အိုသူ နာသူ သေသူ တစ်ဦးဦးကို ဖြစ်စေ မြင်ရလျှင် မင်္ဂလာမရှိဟု ယူကြသည်။ အသံကို မင်္ဂလာယူလေ့ရှိသူတို့က နံနက် အိပ်ရာထချိန်တွင် ဝဍ္ဎ (ကြီးပွားသည်)၊ ပုဏ္ဏ (ပြည့်စုံသည်)၊ ဖုသ (ဖုသနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သည်)၊ အသောက (ကြောင့်ကြကင်းသည်)၊ သုမန (ဝမ်းမြောက်သည်)၊ သိရိ(ကျက်သရေ) အစရှိသော အသံကို ကြားရလျှင် မင်္ဂလာရှိသည်ဟု မှတ်ယူ၍ ကာဏ (အကန်း)၊ ကုဏိ(လက်ကောက်)၊ ခဉ္ဇ(ခြေခွင်)၊ ပက္ခဟတ(ငဆွံ့)၊ ဇိဏ္ဏက (သူအို) အစရှိသော အသံကိုကြားရလျှင် မင်္ဂလာမရှိဟု ယူကြသည်။ အနံ့ အရသာ အတွေ့အထိကို မင်္ဂလာယူလေ့ ရှိသူတို့က မွှေးကြိုင်သော ပန်းရနံ့၊ ချိုမြိန်သော အစားအစာ၊ နူးညံ့သော အတွေ့အထိ တစ်ခုခုကို တွေ့ကြုံလျှင် မင်္ဂလာရှိသည်ဟု ယူကြသည်။

ထိုသို့ အာရုံတစ်ခုခုကို မင်္ဂလာဟု စွဲယူနေကြသောအချိန်တွင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ပွင့်ပေါ်လာသော အခါ နတ်သား တစ်ဦးက ဘုရားရှင်အား မြတ်သောမင်္ဂလာကို ဟောကြားပါရန် လျှောက်ထား တောင်းပန်သည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်က ကြီးပွားချမ်းသာခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော မင်္ဂလာဟူသည် အာရုံငါးပါးကို တွေ့ကြုံမှုနှင့် မသက်ဆိုင်ဘဲ အမူအကျင့်နှင့် သက်ဆိုင်သည်။ လူနတ်တို့၏ အမူအကျင့်သည်သာ ကောင်းကျိုးဆိုးပြစ်ကို ဖန်တီးသည်ဟု ညွှန်ပြသောအနေနှင့် သုံးဆယ့်ရှစ်ဖြာ မင်္ဂလာတရားတော်ကို ၁၁ ဂါထာဖြင့် ဟောကြားတော်မူသည်။ ၎င်းမင်္ဂလာဒေသနာ (ပါ)မင်္ဂလသုတ်သည် သုတ္တပိဋက ခုဒ္ဒကနိကာယ်တွင် ခုဒ္ဒကပါဌ်ကျမ်းနှင့် သုတ္တနိပါတကျမ်းတွင် ပါဝင်နေပေသည်။

မြန်မာနှင့် မင်္ဂလာတရား

မင်္ဂလာ ဟူသော ဝေါဟာရကဲ့သို့ပင် မင်္ဂလသုတ်သည်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မြန်မာတို့နှင့် ရင်းနှီးလှသော ဒေသနာတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။ အိမ်သစ်တက်၊ ရှင်ပြု၊ မင်္ဂလာဦး ဆွမ်းကျွေး အစရှိသော သာမှုကိစ္စတို့၌ ဘုန်းတော်ကြီးများသည် မင်္ဂလာပြုချိန်နှင့် လိုက်လျောညီညွတ်အောင် မင်္ဂလ

သုတ်ပရိတ်တော်ကို ဦးစားပေးရွတ်ဆို ချီးမြှောက်တော်မူလေ့ရှိကြသည်။ ရှေးမြန်မာမင်းတို့ လက်ထက်မှစ၍ ယနေ့တိုင်အောင်သော ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း အခြေခံပညာရေးတွင်လည်း မင်္ဂလသုတ် ပါဠိအနက်သည် မသင်မနေရ သင်ခန်းစာ တစ်ရပ်အနေဖြင့် ပါဝင်လျက် ရှိသည်။

ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းတွင် စတင်စာသင်ကြားသူတို့သည် မြန်မာသင်ပုန်းကြီးသတ်ပုံ ကုန်ဆုံးသောအခါ "ယံမင်္ဂလံ"အစရှိသော မင်္ဂလသုတ်ပါဠိအနက်ကို ဆက်လက်သင်ယူကြရသည်။ စာသင်ကျောင်းများ၌ စာရေးစာဖတ်တတ်သည့်အထိ သင်ယူပြီးနောက် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း၌ ဆက်လက် ပညာသင်သူတို့သည်လည်း ဤမင်္ဂလသုတ်ကိုပင် စတင်သင်ယူ ကျက်မှတ်ရသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၌သာ မကဘဲ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကလျာဏယုဝအသင်း အစရှိသော အသင်းအဖွဲ့များကလည်း ကလေးသူငယ်များအတွက် မင်္ဂလာတရားတော် စာမေးပွဲကို ကျင်းပပေးလျက်ရှိသည်။ ကလေးဘဝ၌ မင်္ဂလသုတ်ပါဠိအနက်ကို အလွတ်ရရုံ သို့မဟုတ် စာမေးပွဲဖြေနိုင်ရုံမျှသာ ကျက်မှတ်သင်ယူခဲ့စေကာမူ အရွယ်ရောက်၍ အသိဉာဏ်ပွင့်လာသောအခါ ၎င်းမင်္ဂလာတရားတော်များသည် လူမှုကြီးပွားရေးအတွက် အရေးပါလှကြောင်း သဘောပေါက် နားလည် လာကြသည်။ သဘောပေါက်သည့် အတိုင်းလည်း တတ်နိုင်သမျှသော မင်္ဂလာကျင့်စဉ်များကို လိုက်နာကျင့်သုံးကြသည်။ သားသမီးများကိုလည်း သွန်သင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မင်္ဂလာတရားတော်သည် မြန်မာတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုကျင့်စဉ်တစ်ရပ်အနေဖြင့် ယနေ့တိုင် တည်တံ့ထင်ရှားနေပေသည်။

ထို သုံးဆယ့်ရှစ်ဖြာမင်္ဂလာကို—

(က) ပါဠိမူရင်း
(ခ) မြန်မာပြန်
(ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့် အစီအစဉ်ဖြင့် ဖော်ပြ လိုက်ပါသည်၊ စာသင်သားတို့အတွက်မူ ပါဠိကို အာဂုံဆောင်ရန် မလိုဘဲ အဓိပ္ပာယ် သိနားလည်ရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။

ပထမ မင်္ဂလာတရား သုံးပါး

(က) ပါဠိ

၁။ အသေဝနာ စ ဗာလာနံ၊ ပဏ္ဍိတာနဉ္စ သေဝနာ၊
ပူဇာ စ ပူဇနေယျာနံ၊ ဧတံ မင်္ဂလ မုတ္တမံ။

(ခ) မြန်မာပြန်

၁။ သူမိုက်တို့ကို မမှီဝဲ မဆည်းကပ်ခြင်း၊
၂။ ပညာရှိတို့ကို မှီဝဲ ဆည်းကပ်ခြင်း
၃။ ပူဇော်ထိုက်သူတို့ကို ပူဇော်ခြင်း

ဤသုံးပါးသည် မြတ်သောမင်္ဂလာ မည်၏။

(ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်

၁။ **ဗာလအသေဝနမင်္ဂလာ၌** ဗာလ (သူမိုက်)ဟူသည် မိမိအတွက်ရော သူတစ်ပါးအတွက်ပါ အကျိုးပျက်စီးမှုကို ပြုမူတတ်သောသူ ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်က လူ့ဗာလ၏ လက္ခဏာမှာ—

(က) မကောင်းသော အကြံအစည်ကို ကြံစည်စိတ်ကူးလေ့ရှိခြင်း
(ခ) မကောင်းသော စကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိခြင်း
(ဂ) မကောင်းသော အပြုအမူကို ပြုမူကျင့်ဆောင်လေ့ရှိခြင်း

ဖြစ်သည်ဟု ဟောကြားတော်မူသည်။

မီးကျီးခဲသည် မိမိကိုယ်တိုင် လောင်ကျွမ်းနေရုံသာမက မိမိနှင့်နီးကပ်သော အိမ်ရာ အဆောက်အအုံ စသည်တို့ကိုပါ ကူးစက် လောင်ကျွမ်းတတ်သကဲ့သို့ လူမိုက်တို့သည် မိမိကိုယ်တိုင်၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုရုံသာမဟုတ်ဘဲ မိမိနှင့်နီးစပ်သူ၊ မိမိစကားကို နားထောင် လိုက်နာသူများ၏ဆိုးကျိုးကိုပါ ဖန်တီးတတ်ပေသည်။ ရှင်ဒေဝဒတ်သည် မိမိကိုယ်တိုင် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်ကို သတ်ရန် ကြိုးပမ်းရုံသာမဟုတ်ဘဲ မသိတတ်သေးသော အဇာတသတ်မင်းသားကိုလည်း ၎င်း၏ခမည်းတော် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးကိုသတ်ရန် လှုံ့ဆော်ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း "လောက၌ ကြုံတွေ့ရသော ဘေးရန် အန္တရာယ် တို့သည် ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့ကြောင့် မဟုတ်ဘဲ လူမိုက်တို့ကြောင့်သာပေါ်ပေါက်လာကြသည်''ဟု ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက ထောက်ပြတော်မူခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့သော လူမိုက်တို့နှင့် ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံမိပါက ကောင်းကျိုးဖြစ်မလာဘဲ ဆိုးကျိုးနှင့်ကြုံရဖို့သာ ရှိပေသည်။ထိုလူမိုက်များကို မှီဝဲဆည်းကပ်မိပါက အတုမြင်အတတ်သင် သဘောဖြင့် ၎င်းတို့၏ စိတ်ထားနှင့် အပြော၊ အဆို၊ အပြုအမူကိုပါ တုယူလိုက်မှားမိတတ်ပေသည်။ အတု

မယူဟုဆိုစေကာမူ အပုပ်နံ့ကို ထုပ်ထားသော သစ်ရွက်စက္ကူတို့ကဲ့သို့ လူမိုက်၏ အပေါင်းအသင်းဟူသော မကောင်းသတင်း ကျော်စောခြင်းကိုမူ မုချ ရရှိမည်သာ ဖြစ်၏။

အကိတ္တိဇာတ်တွင် ဘုရားလောင်း အကိတ္တိရှင်ရသေ့သည် သိကြားမင်းထံမှ ဆုအမျိုးမျိုးကို ရယူရာတွင် "လူမိုက်ကို မမြင်ရပါလို၊ လူမိုက်၏စကားကို မကြားရပါလို၊ လူမိုက်နှင့် မဆက်ဆံရပါလို၏" ဟူသော ဆုတစ်ခုလည်း ပါဝင်သည်။

ထို့ကြောင့် လူမိုက်နှင့် မပေါင်းသင်း မဆက်ဆံမှသာလျှင် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဘိုးကျိုးတို့မှ ကင်းလွတ်နိုင်မည် ဖြစ်သဖြင့် "အသေဝနာစ ဗာလာနံ" လူမိုက်တို့ကို မမှီဝဲမဆည်းကပ်ခြင်းသည် အပြစ်ကင်း၍ မြတ်သော မင်္ဂလာတစ်ပါးဖြစ်ကြောင်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည်။

၂။ **ပဏ္ဍိတာနဉ္စ သေဝနာမင်္ဂလာ**၌ ပဏ္ဍိတ (ပညာရှိ) ဟူသည် မိမိ၏ ကောင်းကျိုး၊ သူတစ်ပါး၏ ကောင်းကျိုးကိုသာ ကြံစည်၊ ပြောဆို၊ ပြုမူလေ့ရှိသူ ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်က ပညာရှိသူတော်ကောင်း၏ လက္ခဏာမှာ—

(က) ကောင်းသော အကြံအစည်ကိုသာ ကြံစည်စိတ်ကူးလေ့ ရှိခြင်း
(ခ) ကောင်းသော စကားကိုသာ ပြောဆိုလေ့ ရှိခြင်း
(ဂ) ကောင်းသော အပြုအမူကိုသာ ပြုမူကျင့်ဆောင်လေ့ ရှိခြင်း
ဖြစ်သည်ဟု ဟောကြားတော်မူသည်။

အကိတ္တိရှင်ရသေ့သည် သိကြားမင်းထံမှ ရယူသော ဆုများ အနက် "ပညာရှိကို မြင်တွေ့ရလို၏။ ပညာရှိစကားကို ကြားနာရလို၏။ ပညာရှိနှင့် ဆက်ဆံရလို၏" ဟူသော ဆုလည်း ပါဝင်သည်။

ထို့ကြောင့် "ပဏ္ဍိတာနဉ္စ သေဝနာ" ပညာရှိတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းသည် မြတ်သောမင်္ဂလာ တစ်ပါးဖြစ်ကြောင်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည်။

၃။ **ပူဇနေယျ ပူဇာ မင်္ဂလာ**၌ ပူဇနေယျ (ပူဇော်ထိုက်သူ)ဟူသည် ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ ဟူသော ရတနာသုံးပါးနှင့်တကွ မိဘ၊ ယောက္ခမ၊ အဘိုးအဘွား၊ ဦးကြီး ဦးလေး၊ ဘကြီး ဘထွေး၊ အဒေါ် အကြီး၊ အရီး၊ အစ်ကို၊ အစ်မ အစရှိသော ဆွေမျိုးများ ဖြစ်၏၊ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာတို့သည် အရဟံ အစရှိသော ဂုဏ်တော်အသီးသီးနှင့် ပြည့်စုံကြသည့် မွန်

မြတ်သော ရတနာများ ဖြစ်၏။ ထိုရတနာသုံးပါး၏ဂုဏ်တော်ကို ရည်မှန်း၍ ပန်း၊ ဆီမီး စသည်တို့ဖြင့် ပူဇော်ခြင်း၊ ရဟန်း၊ သံဃာတို့အား ဆွမ်း၊ သင်္ကန်းစသည်တို့ကို ကပ်လှူခြင်း၊ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် စည်ပင်ထွန်းကားရေး အတွက် ပစ္စည်းအား၊ ကိုယ်အားဖြင့် ကြိုးပမ်းခြင်းသည် အာမိသပူဇာ မည်၏။ ရတနာသုံးပါးတို့၏ဂုဏ်တော်ကို အောက်မေ့ပွားများခြင်း၊ ဘုရားရှင်၏ တရားတော် ရဟန်းတို့၏ တရားအဆုံးအမကို ကြားနာခြင်း၊ တရားတော်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်ဆောင်ခြင်းသည် ဓမ္မပူဇာမည်၏။ အလားတူပင် မိဘစသူတို့အား အခါအားလျော်စွာ အဝတ်အစားစသည်တို့ကို ထောက်ပံ့ကန်တော့ခြင်းသည် အာမိသပူဇာ ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့၏ ပြောဆိုဆုံးမသည်ကို နာယူလိုက်နာခြင်းသည် ဓမ္မပူဇာ မည်၏။

[ထို့ကြောင့် "ပူဇာ စ ပူဇနေယျာနံ" ပူဇော်ထိုက်သူတို့အား ပူဇော်ခြင်းသည် မြတ်သော မင်္ဂလာတစ်ပါးဖြစ်ကြောင်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည်။]

ဒုတိယ မင်္ဂလာတရား သုံးပါး

(က) ပါဠိ

၂။ ပဋိရူပ ဒေသဝါသော စ၊ ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာ၊
အတ္တသမ္မာပဏိဓိ စ၊ ဧတံ မင်္ဂလ မုတ္တမံ။ ။

(ခ) မြန်မာပြန်

၄။ သင့်တော်သော အရပ်၌ နေခြင်း
၅။ ရှေးဘဝ၌ ပြုခဲ့သော ကောင်းမှုရှိခြင်း
၆၊ ကိုယ့်စိတ်ကို ကောင်းစွာ ဆောက်တည်ခြင်း

ဤသုံးပါးသည် မြတ်သော မင်္ဂလာမည်၏။

(ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်

၄။ **ပဋိရူပ ဒေသဝါသမင်္ဂလာ** ၌ ပဋိရူပဒေသ(သင့်တော်သောအရပ်) ဟူသည် ပညာသင်ချိန်တွင် ပညာရယူနိုင်သောနေရာ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာရှာချိန်တွင် အလုပ်အကိုင်ကို ကောင်းစွာ လုပ်ဆောင်နိုင်သော နေရာ၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုချိန်တွင် ကောင်းမှုပြုခွင့်ရှိသော နေရာနှင့် ဥတု ရေမြေ အစရှိသော ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်သည့် နေရာတို့ ဖြစ်၏။

တစ်နည်းအားဖြင့်လည်း လောကီ လောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွားကို ရှာဖွေအားထုတ်ခွင့်ရှိသော နေရာသည် ပဋိရူပဒေသမည်၏။ ထိုတွင် သူတော်ကောင်းများ နေထိုင်ရာ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ထွန်းကားရာ နေရာသည် လောကုတ္တရာအကျိုးကို ရှာဖွေရန် သင့်တော်သော နေရာဖြစ်၏။ သာသနာတော် စည်ပင်ထွန်းကားသည့်နေရာ၌ နေထိုင်သူတို့သည် သာသနာ့ဝန်ထမ်း ရဟန်းတော်တို့၏ တရားဒေသနာနှင့် ဆုံးမဩဝါဒကို နာယူမှတ်သားနိုင်၏။ အဆုံးအမအတိုင်း လိုက်နာ၍ အကျင့်စာရိတ္တ ဖွံ့ဖြိုးမှု၊ သီလ စောင့်ထိန်းမှု၊ တရားဘာဝနာ ပွားများမှု စသည့် လောကုတ္တရာ အစီးအပွားကို ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နိုင်၏။ ပညာရေး၊ စီးပွားရေး စသည် ထွန်းကားသော နေရာ၌ နေထိုင်သူတို့သည် မိမိ လိုလားသည့် ပညာ စီးပွား စသည်ကို ရှာဖွေဆည်းပူးနိုင်၏။

၅။ **ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ မင်္ဂလာ**၌ ပုဗ္ဗေစကတပုညတာ(ရှေးဘဝ၌ ပြုခဲ့သော ကောင်းမှုရှိခြင်း ဟူသည် လွန်ခဲ့သော အတိတ်ဘဝများ၌ အလှူပေးခြင်း၊ သူတစ်ပါးကို ကူညီခြင်း၊ သီလစောင့်ခြင်းစသည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို အားထုတ်ခဲ့ဖူးခြင်း ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ထိုအတိတ်၌ပြုခဲ့သော ကုသိုလ်ကံဟူသည် မြင်နိုင် သိနိုင်စွမ်းသော အရာမဟုတ်ပေ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ် စသည်ကို ရကြသော ဘုရားစသူတို့သာ တစ်စုံတစ်ယောက်၏ အတိတ်ကံကို မြင်စွမ်းနိုင်ကြသည်။ သို့ရာတွင် "အကျိုးကို ထောက်ဆ၍ အကြောင်းကိုလည်းသိနိုင်သည်" ဟူသော အနုမာနနည်းအရ ရှေးကုသိုလ်ကံ အနည်းအများကို မှန်းဆနိုင်၏။ တစ်အူထုံ့ဆင်း မောင်နှမ အချင်းချင်းတွင် ဉာဏ်ကောင်းသူ၊ မကောင်းသူ၊ အဆင်းလှသူ၊ မလှသူ၊ ကျန်းမာသူ၊ ရောဂါထူသူ စသည်ဖြင့် ကွဲပြားနေကြသည်ကို ထောက်ဆ၍ ၎င်းတို့၏ အတိတ်ကံ မတူကြပုံကို သိသာနိုင်၏။ ထိုမောင်နှမတို့သည် ချမ်းသာသော မိဘ သို့မဟုတ် ဆင်းရဲသောမိဘ တစ်စုံတည်း၌ မွေးဖွားမည့် အတိတ်ကံချင်း တူကြသော်လည်း ဉာဏ်ကောင်းမည့် အတိတ်ကုသိုလ်က ကြီးမားသူက ဉာဏ်ကောင်း၍ အဆင်းလှစေမည့် အတိတ်ကုသိုလ်က အားကြီးသူက အခြားသောသားချင်းတို့ထက် ပိုမိုရုပ်ချော၏။ ကျန်းမာမည့် အတိတ်ကံ ထက်သန်သူကလည်း အခြားသော မောင်နှမတို့ထက် ကျန်းမာရေး ပိုမို ကောင်းမွန်၏။ ဤသို့ မိဘတူမှ မွေးဖွားလာသူတို့ အချင်းချင်း မတူညီမှုသည် ရှေးကုသိုလ်ကံ ကွဲပြားမှု ထက်သန်မှု စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်၏။

ထိုသို့ အတိတ်ကုသိုလ်ကံ အကျိုးပေးခွင့် ရရှိသူတို့သည် မျက်မှောက်ဘဝ၏ အကျိုးကို ပိုမို ရှာဖွေ ကြိုးပမ်းနိုင်သဖြင့် “ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ” ရှေးဘဝ၌ ပြုခဲ့သော ကောင်းမှုရှိခြင်းသည် မြတ်သော မင်္ဂလာတစ်ပါး ဖြစ်ကြောင်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည်။

(သို့ရာတွင် ပုဗ္ဗေစကတပုညတာ ဟူသော ရှေးကုသိုလ်ကံ ရှိခြင်းသည်သာ ဤဘဝ ချမ်းသာကြီးပွားခြင်း၏ အားထားရာ ဖြစ်သည်ဟူ၍ကား မမှတ်သင့်ပါပေ။ ချမ်းသာသော မျိုးရိုး၌ မွေးဖွားလာခြင်း၊ အဆင်းလှခြင်း စသည့် ပဋိသန္ဓေပါ အကျိုးသည် အတိတ်ကုသိုလ်ကံ သက်သက်ကြောင့်သာ ဖြစ်လာသည် မှန်သော်လည်း မွေးဖွားသည်မှ သေဆုံးသည့်တိုင်အောင် တစ်ဘဝတာအတွင်း အောင်မြင်ကြီးပွားမှုသည် မျက်မှောက်ဘဝ၌ ကြိုးပမ်းမှုအပေါ်တွင် များစွာ တည်ပေသည်။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်ကလည်း “လွန်ပြီးသောအတိတ်ကိုလည်း ပြန်၍ မသုံးသပ်ရ၊ မရောက်သေးသော အနာဂတ်ကိုလည်း ကြိုတင်မှန်းမျှော်ခြင်း မပြုရ၊ ပစ္စုပ္ပန်အခြေအနေအရ ပြုလုပ်ရမည့် ကိစ္စကိုသာ လမ်းမှန်ကျကျ ဆောင်ရွက်ရမည်”ဟု ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ်၌ ဟောညွှန်းထားသည်။)

၆။ **အတ္တသမ္မာပဏိဓိ မင်္ဂလာ**၌ “အတ္တ”သည် ကိုယ်၊ စိတ် နှစ်ရပ်လုံးကို ရည်ညွှန်းသဖြင့် အတ္တသမ္မာပဏိဓိဟူသည် မိမိကိုယ်ကို ကောင်းစွာ ဆောက်တည်ခြင်း၊ မိမိစိတ်ကို ကောင်းစွာဆောက်တည်ခြင်း နှစ်မျိုးလုံးကို ဆိုလိုပေသည်။ ဆောက်တည်ခြင်း (ပဏိဓိ)ဟူသည်မှာလည်း ဤသို့ ဤနှယ် ပြုမည်ဟု ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်သည့်အတိုင်း လိုက်ပြုပြင်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်–

(က) မိမိကိုယ်ကို ကောင်းစွာဆောက်တည်ခြင်းဟူသည်မှာ ကိုယ်ကျင့်သီလမရှိသေးလျှင် အကျင့်သီလ ရှိလာအောင် ဆောက်တည်ပြုပြင်ခြင်း၊ အနေအထိုင် ထောင့်မကျိုးလျှင် အချိုးကျလာအောင် ဆောက်တည်ပြုပြင်ခြင်း၊ အပြောအဆို ပျော့ပျောင်းမှု မရှိသေးလျှင် ညင်သာပျော့ပျောင်းလာအောင် လေ့ကျင့်ပြုပြင်ခြင်း၊ စည်းကမ်းသေဝပ်မှု မရှိသေးလျှင် စည်းကမ်းသေဝပ်လာအောင် ဆောက်တည်ပြုပြင်ခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပေသည်။ အချုပ်အားဖြင့် မိမိကိုယ်တိုင် အချိုးမကျမှု၊ ချွတ်ယွင်းမှုများကို အချိုးက

လမ်းမှန်လာအောင် လိုက်နာပြုပြင်ခြင်းသည် ကိုယ်ကိုကောင်းစွာဆောက်တည်ခြင်း အတ္တသမ္မာပဏိဓိမည်၏။

(၂) စိတ်ကို ကောင်းစွာဆောက်တည်ခြင်း ဟူသည်မှာ ပညာသင်ကြားမှု၊ ကုသိုလ်ပြုမှု စသည်တို့၌ တွန့်ဆုတ်နေလျှင် တက်ကြွသက်သန်လာအောင် မိမိစိတ်ကို ဆောက်တည်ပြုပြင်ခြင်း၊ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရာ၌ တစ်ကိုယ်ကောင်းဆန်နေလျှင် ပရဟိတစိတ် ထက်သန်လာအောင် ဆောက်တည်အားထုတ်ခြင်း၊ ကျဉ်းမြောင်းသော စိတ်ထားရှိလျှင် သဘောထားကြီးမားလာအောင် ဆောက်တည်လိုက်နာခြင်း၊ မတည်ငြိမ်သောစိတ်ကို တည်ငြိမ်လာအောင်၊ နှမြောစေးနှဲသည်ကို ပေးကမ်းစွန့်ကြဲလိုသောစိတ် ဖြစ်လာအောင် ဆောက်တည်ပြုပြင်ခြင်း၊ ငါ့နိုင်ငံ ငါ့လူမျိုးဟူသော အသိစိတ်ခိုင်မာနေအောင် ဆောက်တည်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်၏။

တတိယ မင်္ဂလာတရား လေးပါး

(က) **ပါဠိ**

၃။ ဗာဟုသစ္စဉ္စ သိပ္ပဉ္စ၊ ဝိနယောစ သုသိက္ခိတော၊
သုဘာသိတာစ ယာဝါစာ၊ ဧတံ မင်္ဂလ မုတ္တမံ။

(ခ) **မြန်မာပြန်**

၇။ အကြားအမြင်များခြင်း
၈။ လက်မှုပညာတတ်ခြင်း
၉။ ကောင်းစွာသင်ယူလေ့ကျင့်ထားသော ကိုယ်ကျင့်ဝိနည်းရှိခြင်း
၁၀။ ကောင်းသော စကားကိုဆိုခြင်း

ဤလေးပါးသည် မြတ်သော မင်္ဂလာမည်၏။

(ဂ) **အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်**

၇။ **ဗာဟုသစ္စဉ္စမင်္ဂလာ**၌ ဗာဟုသစ္စ (အကြားအမြင်များခြင်း) ဟူသည် (က) စာပေသင်ကြားခြင်း၊ ဖတ်ရှုလေ့လာခြင်းဖြင့် မသိဖူး မကြားဘူးသေးသော အကြောင်းအရာ အသစ်အဆန်းများကို သိရှိလာခြင်း၊ (ခ) အရပ်တစ်ပါး တိုင်းတစ်ပါးသို့ သွားရောက်လေ့လာခြင်းဖြင့် မိမိဒေသ မိမိနိုင်ငံ၌ မတွေ့မမြင်ဖူးသေးသော အခြင်းအရာ လုပ်ငန်း စသည်တို့ကို

တွေ့မြင် သိရှိလာခြင်းတို့ကြောင့် အတွေ့အကြုံ အသိအမြင်များခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

ဗာဟုသစ္စကို ဗဟုသုတများသည်ဟု အများနားလည်ကြသည်။ ထို အကြားအမြင် ဗဟုသုတကြွယ်ဝမှုသည် မိမိ၏ အကျိုးစီးပွား၊ အများ၏ အကျိုးစီးပွားကို သယ်ပိုးဆောင်ရွက်ရာ၌ များစွာအထောက်အကူပြု၏။ ဗဟုသုတများလေလေ လုပ်ငန်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ထိရောက်လေလေ ဖြစ်သည်။ အကြောင်းကိစ္စ သို့မဟုတ် ပြဿနာ အခက်အခဲတစ်ခုခုကို စီမံ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဗဟုသုတကြွယ်ဝသူသည် မိမိ၏ အတွေ့အကြုံဖြင့် ၎င်း ကိစ္စနှင့် သင့်တော်သည့် အစီအစဉ်စသည်များကို လွယ်ကူအဆင်ပြေစွာ ချမှတ်ဆောင်ရွက်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်ပင် နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် နိုင်ငံ၏စီးပွားရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး စသည်တို့ကို ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး၊ တိုးချဲ့စီစဉ် နိုင်ရေးအတွက် လက်ရှိလုပ်ဆောင်မှုအပြင် သုတေသနဌာနများ ဖွင့်လှစ်၍ အတွေ့သစ် အမြင်သစ်များ ရလာအောင် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိ၏။

၄။ သိပ္ပဂုဏ်လာ၌ သိပ္ပ (အတတ်ပညာ) ဟူသည် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဖြစ်သော နှုတ်မှုပညာ၊ လက်မှုပညာ၊ စက်မှုပညာအားလုံးပင် ဖြစ်၏။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုရသော် ဆည်းပူးသင်ယူသည့် ပညာတို့သည်–

(က) ဝိဇ္ဇာဌာနပညာ
(ခ) သိပ္ပါယတနပညာ
(ဂ) ကမ္မာယတနပညာ

ဟူ၍ အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် သုံးမျိုးခွဲခြားထားရှိ၏။

(က) ထိုသုံးမျိုးအနက် လောကုတ္တရာအသိကို ဖြစ်စေနိုင်သော ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ကျမ်းစာအရပ်ရပ်နှင့် လောကီလိမ္မာရေးကို တိုးပွားစေနိုင်သော ဘာသာစကား အမျိုးမျိုး၊ စာပေအမျိုးမျိုးနှင့် လူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သမိုင်း အနုစာပေ ဂီတပညာ စသည်တို့သည် ဝိဇ္ဇာဌာနပညာ မည်၏။

(ခ) အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု၏ အထောက်အပံ့ဖြစ်သော လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အတတ်ပညာ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သုခုမပညာ၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သော ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ပန်းထိမ်အစရှိသော အယဉ်အနု လက်မှုလုပ်ငန်း အတတ်ပညာသည် သိပ္ပါယတနပညာ မည်၏၊

(၈) ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ဘောဂဗေဒ၊ ဝါဏိဇ္ဇဗေဒ၊ စာရင်းအင်းဗေဒပညာရပ်များ၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးဆိုင်ရာ ပညာရပ်များ၊ ဇာထိုး၊ ပန်းထိုးအနုပညာနှင့်တကွ ရက်ကန်းလုပ်ငန်း၊အိမ်တွင်းမှု အချက်အပြုတ် စသည့် လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ပညာရပ်တို့သည် ကမ္မာယတန ပညာ မည်၏။

ထိုပညာသုံးရပ်အနက် ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနပညာသည် ဗဟုသစ္စဉ္စမင်္ဂလာနှင့် သက်ဆိုင်၍ သိပ္ပာယတန၊ ကမ္မာယတနပညာရပ်တို့သည် သိပ္ပမင်္ဂလာနှင့် သက်ဆိုင်၏၊ ထိုသိပ္ပမင်္ဂလာဆိုင်ရာ အတတ်ပညာတစ်ခုခုကို ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်စွာ တတ်မြောက်သူသည် လွယ်ကူချမ်းသာစွာ အသက်မွေးနိုင်၏။ မိမိ ကိုယ်ပိုင် အတတ်ပညာဖြင့် ပစ္စည်းဥစ္စာရှာဖွေ၍ အတ္တဟိတ ပရဟိတ လုပ်ငန်းများကို ရွက်ဆောင်နိုင်၏။ မိမိ၏ ဘဝခရီးလမ်း သာယာရေးကို တည်ဆောက်နိုင်သည့် အပြင် နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးကိုလည်း သယ်ပိုးနိုင်၏။

၉။ **သုသိက္ခိတဝိနယမင်္ဂလာ၌** ဝိနယ (ကိုယ်ကျင့်ဝိနည်း) ဟူသည် ရဟန်းတော်များ လိုက်နာစောင့်ထိန်းရသော ရဟန်းဝိနည်းနှင့် လူဝတ်ကြောင်းများ လိုက်နာ စောင့်ထိန်းရသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးကျင့်နည်းများ ဖြစ်၏။ လူတိုင်းသည် နိုင်ငံတော်က သတ်မှတ်ထားသော သက်ဆိုင်ရာ အခြေခံဥပဒေများကို လိုက်နာစောင့်ထိန်းရန် တာဝန်ရှိသည့် အပြင် လူမျိုးအလိုက် သတ်မှတ်စောင့်ထိန်းနေကြသော နေနည်းထိုင်နည်း၊ အရိုအသေ ပြုနည်း၊ ဝတ္တရားကျေအောင် ပြုစုနည်း စသည့် ခေတ်ကာလနှင့် ဒေသအလိုက် ပြုမူနည်းများကိုပါ လိုက်နာကျင့်ဆောင်ရ၏၊ ထိုလူ့ကျင့်ဝတ်များအနက် အချို့ကို ဆရာသမားတို့ထံမှ သင်ယူရ၍ အချို့ကို မိဘဆွေမျိုးများထံမှ နည်းယူရ၏။ ထို့ပြင် တံတွေးကို အရမ်းမထွေးခြင်း၊အမှိုက်သရိုက်၊ မစင် စသည့် အညစ်အကြေးများကို လူသွားလမ်း၊ လူအများ ခေတ္တတည်းခိုနားရာ နေရာနှင့် သောက်ရေအိုးစင်အနီး စသည်တို့၌ မစွန့် မပစ်ခြင်း၊ လူတစ်မျိုးက အလေးအမြတ်ပြုသည့်အရာကို အခြားလူတစ်မျိုးက သရော်ပြောင်မှု မပြုခြင်း စသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမူအကျင့်တို့သည်လည်း လူတို့ လိုက်နာကျင့်ဆောင်ရမည့် ကိုယ်ကျင့်ဝိနည်းများပင် ဖြစ်၏။

၁၀။ သုဘာသိတာ စ ယာ ဝါစာ မင်္ဂလာ၌ သုဘာသိတဝါစာ (ကောင်းသော စကား)ဟူသည် စကားအပြောကောင်းခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ယုတ်မာကြမ်းတမ်း

စွာ ဆဲရေးတိုင်းထွာခြင်း၊ မဟုတ်မမှန် လိမ်လည်ပြောဆိုခြင်း၊တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက်၊ တစ်ဖက်နှင့် တစ်ဖက် ကွဲပြားအောင် ကုန်းချော ရန်တိုက်ခြင်း စသော အပြောအဆိုမျိုးကို ရှောင်ကြဉ်၍ မိမိအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါးအတွက်သော်လည်းကောင်း အကျိုးရှိသောစကားကို ပြောဆိုခြင်းသည် သုဘာသိတဝါစာ မည်၏။ အကျိုးလည်းရှိ၍ နားဝင်ချိုသာအောင်လည်း ပြောဆိုတတ်သူကို လူအများပင် နှစ်ထောင်းအားရ ကျေနပ်ကြ၏။ လူအများ ကျေနပ်နှစ်သက်အောင် စကားကောင်းကို ပြောဆိုတတ်သဖြင့် မိမိ၏လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ သူတစ်ပါး၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ အောင်မြင်စေနိုင်သောကြောင့် "နှုတ်ချို သျှိုတစ်ပါး"ဟု ပြောရိုးထုံးစံ ရှိ၏။

ထို့ပြင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် လူတို့ကို မိုးတိမ်နှင့် နှိုင်းယှဉ် ဟောကြားထား၏။ မိုးသည် (က) ခြိမ်းသာခြိမ်း၍ မရွာသောမိုး၊ (ခ)ရွာသာရွာ၍ မခြိမ်းသော မိုး၊ (ဂ) ခြိမ်းလည်း မခြိမ်း ရွာလည်း မရွာသောမိုး (မိုးတိမ်သား တက်နေအုံ့နေသော)၊ (ဃ) ခြိမ်းလည်းခြိမ်း ရွာလည်းရွာသော မိုးအားဖြင့် လေးမျိုးရှိသကဲ့သို့ လူတို့တွင်လည်း (က) ပြောသာပြော၍ အလုပ် မလုပ်သူ၊ (ခ) လုပ်သာလုပ်၍ အပြောမရှိသူ၊ (ဂ) ပြောလည်း မပြော လုပ်လည်း မလုပ်သူ၊ (ဃ) ပြောလည်းပြော လုပ်လည်း လုပ်သူ အားဖြင့် လေးမျိုး ရှိ၏။

ထိုလေးမျိုး အနက် မြို့ရွာ နိုင်ငံ တိုးတက်အောင် မည်သို့မည်ပုံ ဆောင်ရွက်ပါမည်ဟု အော်ကြီးဟစ်ကျယ်ပြောဆိုတတ်ပြီး ပြောသည့်အတိုင်း မလုပ်ဆောင်သော သူသည်လည်းကောင်း၊ တရားဓမ္မကို အသံကျယ်စွာဖြင့် ဟောတတ် ပြောတတ်သော်လည်း ဟောပြောသည့် အတိုင်း မလိုက်နာ မကျင့်ဆောင်သူသည်လည်းကောင်း ခြိမ်းသာခြိမ်း၍ မရွာသော မိုးကဲ့သို့ အပြောသာ ရှိ၍ အလုပ်မလုပ်သူ ဖြစ်သည်။

ပရိသတ်အလယ်တွင် လူကြားကောင်းအောင် မပြောတတ်ဘဲ မိမိအိမ်သား၊ မိမိရပ်ရွာ မြို့နယ်နှင့်တကွ နိုင်ငံ တိုးတက် ကောင်းစားရေးကို စွမ်းနိုင်သမျှ ကြိုးပမ်းအားထုတ်သူသည်လည်းကောင်း၊ တရားဒေသနာကို အချိုးကျကျ မဟောမပြောသော်လည်း မိမိစွမ်းနိုင်သမျှ တရားတော်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်ဆောင်သူသည်လည်းကောင်း ရွာသာ ရွာ၍ မခြိမ်းသောမိုးကဲ့သို့ အပြောသမားမဟုတ်၊ အလုပ်သမား ဖြစ်၏။

ပရိသတ်အလယ်တွင် ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် မပြောတတ်၊ မြို့ရွာနိုင်ငံ၏ အကျိုးကိုလည်း မသယ်ပိုးတတ်သော သူသည်လည်းကောင်း၊ တရားလည်း

မဟုတ်၊ တရားတော်အတိုင်းလည်း မလိုက်နာသူသည်လည်းကောင်း ငြိမ်းလည်း မငြိမ်း ရွာလည်း မရွာဘဲ တက်လာသော မိုးတိမ်ကဲ့သို့ ဆန်ကုန်မြေလေး လူတန်းစား ဖြစ်၏။

ပရိသတ် အားရကျေနပ်အောင် ပြောဆိုတတ်သည်နှင့်အမျှ ပြောသည့်အတိုင်း တကယ်တမ်း ကြိုးပမ်းအားထုတ်သော သူသည်လည်းကောင်း၊ တရားတော်ကို လူအများ နားလည်အောင် ဟောပြောသည့်အတိုင်း မိမိလည်း အသားတူ လိုက်နာ ကျင့်ဆောင်သော သူသည် လည်းကောင်း ငြိမ်းလည်း ငြိမ်း ရွာလည်း ရွာသော မိုးကဲ့သို့ အပြောနှင့် အလုပ် ညီသူ ဖြစ်၏။

ထိုသို့ ပြောသည့်အတိုင်းလုပ် လုပ်သည့်အတိုင်း ပြောဆိုသောသူ၏ စကားသည် ကြားရသူတို့၏ မျှော်လင့်တောင့်တသောအကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် သုဘာသိတ မင်္ဂလာရှိသော စကား ဖြစ်၏။

တစ်နည်းအားဖြင့်လည်း "စကား ခြောက်ခွန်း လူ၌ထွန်း၊ လေးခွန်းကိုယ်၊ နှစ်ခွန်းကွယ်"ဟူသော ဆိုရိုးအရ စကားခြောက်မျိုးကို အောက်ပါအတိုင်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူ၏။

(က) မဟုတ်မှန်၊ အကျိုးမရှိ၊ သူတစ်ပါး မနှစ်သက်သော စကား။
(ခ) ဟုတ်မှန်၊ အကျိုးမရှိ၊ သူတစ်ပါး မနှစ်သက်သော စကား။
(ဂ) ဟုတ်မှန်၊ အကျိုးရှိ၊ သူတစ်ပါး မနှစ်သက်သော စကား။
(ဃ) မဟုတ်မှန်၊ အကျိုးမရှိ၊ သူတစ်ပါး နှစ်သက်သော စကား။
(င) ဟုတ်မှန်၊ အကျိုးမရှိ၊ သူတစ်ပါး နှစ်သက်သော စကား။
(စ) ဟုတ်မှန်၊ အကျိုးရှိ၊ သူတစ်ပါး နှစ်သက်သော စကား။

ထိုခြောက်မျိုးအနက် (က)သည် လူဆိုးသူခိုး မဟုတ်သူကို လူဆိုးသူခိုး စသည်ဖြင့် စွပ်စွဲသော စကားမျိုး ဖြစ်၏။ (ခ)သည် အမှန်တကယ် နူနေသူကို "အနူ"ဟု ခေါ်ဝေါ်သော စကားမျိုး ဖြစ်၏။ (ဂ)သည် ဆင်းရဲသူ တစ်ဦးဦးကို အကျိုးလိုလားသော စိတ်ထားဖြင့် ရှေးဘဝက မလှူခဲ့၍ ယခုဘဝမှာ ဆင်းရဲနေရသည်။ ယခုဘဝ၌ တတ်အားသမျှ မလှူလျှင် နောက်ဘဝ၌လည်း ဆင်းရဲဦးမည် စသည်ဖြင့် ဖိနှိပ်ပြောဆိုသော စကားမျိုး ဖြစ်၏။ (ဤ တတိယ စကားမျိုးကို ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့ အခါအားလျော်စွာ ပြောဆိုဆုံးမတတ်၏။) (ဃ)သည် မဟုတ်

မမှန် စိတ်ကူးဖြင့် လုပ်ကြံ ပြောဆို ရေးသားသော ဝတ္ထုပုံပြင် စကားမျိုး ဖြစ်၏။ (င)သည် ချမ်းသာကြွယ်ဝသူ၊ အာဏာရှိသူ စသည်ကို တစ်စုံတစ်ခု မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် အမှန်အတိုင်း မြှောက်ပင့် ပြောဆိုသော စကားမျိုး ဖြစ်၏။ (စ)သည် လောကီလောကုတ္တရာ အကျိုး တိုးပွားစေမည့် နည်းညွှန် လမ်းပြ ဆုံးမစကားမျိုး ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့အနက် တတိယ (ဂ)နှင့် ဆဋ္ဌမ (စ) စကားမျိုးသည် သူတော်ကောင်းတို့ ပြောဆိုရိုးဖြစ်သော သုဘာသိတ ဝါစာ ဖြစ်၏။

ပုတ္တ မင်္ဂလာတရား သုံးပါး

(က) ပါဠိ

၄။ မာတာပိတု ဥပဋ္ဌာနံ၊ ပုတ္တဒါရဿ သင်္ဂဟော၊
အနာကုလာစ ကမ္မန္တာ၊ ဧတံ မင်္ဂလ မုတ္တမံ။

(ခ မြန်မာပြန်

၁၁။ မိဘတို့ကို ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း
၁၂။ သားမယားကို ချီးမြှောက် ထောက်ပံ့ခြင်း
၁၃။ အရှုပ်အထွေး မရှိရအောင် အလုပ်လုပ်ခြင်း

ဤသုံးပါးသည် မြတ်သောမင်္ဂလာ မည်၏။

(ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်

၁ ။ **မာတာပိတု ဥပဋ္ဌာန မင်္ဂလာ** ၌ မာတာပိတု ဥပဋ္ဌာန (မိဘတို့ကို လုပ်ကျွေးခြင်း ဟူသည် မိဘတို့၏ ကိစ္စကြီးငယ်ကို ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ အခါအားလျော်စွာ မိဘတို့ကို အဝတ်အစား စသည် ပေးကမ်းထောက်ပံ့ခြင်း၊ အိုမင်း မစွမ်းသော မိဘ၊ မကျန်းမာသော မိဘတို့ကို ပြုစု စောင့်ရှောက်ခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်၏။ မိဘတို့သည် သားသမီးအပေါ်၌ ချစ်ခြင်း ကြီးမားသည်နှင့်အမျှ ကျေးဇူးကြီးမားလှ၏။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက မိဘတို့သည် သားသမီးအပေါ်၌ လွန်စွာ ကျေးဇူးများသည့်အပြင် ဗြဟ္မာနှင့်လည်း တူ၏။ လက်ဦးဆရာလည်း ဖြစ်၏။ “သားသမီးတို့၏ ပူဇော်မှုကို ခံထိုက်သည့်အပြင် သားသမီးတို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သူလည်း ဖြစ်ကြ၏” ဟု မိဘတို့ကို ချီးကျူး ဟောကြားထားပေသည်။

ဗြဟ္မာတို့သည် မေတ္တာ ကရုဏာ မုဒိတာ ဥပေက္ခာ ဟူသော ဗြဟ္မစိုရ် တရားလေးပါးကို အစဉ်ပွားများကြသူ ဖြစ်၏။ အလားတူပင် မိဘတို့သည် သားသမီးအပေါ်၌ ဗြဟ္မစိုရ်တရား လေးပါး ပွားများထားရှိကြ၏။ မိဘတို့သည် သားသမီးတို့၏ လက်ဦးဆရာ (ပုဗ္ဗာစရိယ) ဖြစ်သည်မှာလည်း ထုတ်ဖော်ရှင်းပြစရာ မလိုအောင်ပင် ထင်ရှားပါ၏။ သားငယ်သမီးငယ်တို့ ပြေးလွှားကစားတတ်၊ စကားပြောတတ်သော အရွယ်မှစ၍ ပြောပုံဆိုပုံ စားသောက်ပုံ စသည်တို့ကို ဂရုတစိုက် သွန်သင်ဆုံးမကြ၏၊ ထို့ကြောင့်လည်း မိဘတို့သည် သားသမီးတို့၏ ပူဇော်အထူးကို ခံထိုက်သူများဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားခြင်း ဖြစ်၏။

၁၂။ **ပုတ္တဒါရသင်္ဂဟ မင်္ဂလာ** ၌ ပုတ္တဒါရသင်္ဂဟ (သားမယားကို ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်း) ဟူသည် မိမိ၏ ဇနီးနှင့် သားသမီးတို့ ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ကျန်းမာပျော်ရွှင်၍ ချမ်းမြေ့စွာ နေထိုင်နိုင်အောင် တတ်စွမ်းသမျှ စောင့်ရှောက် ပြုစုခြင်း ဖြစ်၏။ သားသမီးဟူသည် မိဘနှစ်ပါး၏ ခန္ဓာကိုယ် အစိတ်အပိုင်းတိုင်းမှလည်းကောင်း၊ ဟဒယ နှလုံးမှလည်းကောင်း ယိုစိမ့်၍ မွေးဖွားလာသော သွေးသားပင် ဖြစ်၏ဟု လောကီကျမ်းများ၌ ဆိုထားပေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း မိမိ၏ သွေးသားဖြစ်သော သားသမီးတို့ကို မိမိနှင့် မခွဲမခြား တန်းတူထား၍ သတိကြီးစွာဖြင့် ကြီးပွားတိုးတက်လာအောင် ကြိုးပမ်းပြုစုရမည် ဖြစ်၏။ တတ်နိုင်ပါက “ရွှေစင်ထက် နောက်ပင် မြင့်ရသည်” ဟူသော ဆိုရိုးစကားအတိုင်း ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး စသည်တို့၌ မိမိတို့ထက် ပိုမိုအဆင့်အတန်းမြင့်အောင် ကြိုးပမ်းသင့်၏။ “ငယ်စဉ်က ငါတို့ကိုယ်တိုင် ပညာသင်ခွင့် မရခဲ့စေကာမူ၊ ရသော်လည်း ရည်မှန်းသော အဆင့်အထိ မရောက်ရှိခဲ့စေကာမူ သားသမီးတို့သည် ငါတို့ မရရှိသော ပညာရေးအဆင့်ကို ရအောင် သင်ကြားစေမည်။ ကျန်းမာရေး၊ ဗဟုသုတ ကြွယ်ဝစေရေး စသည်တို့၌လည်း အလားတူပင် ငါတို့ထက် သာလွန်အောင် ကြိုးပမ်းစေမည်” ဟူသော ရည်မှန်းချက် ထားရှိကာ သားသမီး ကြီးပွား အောင်မြင်မည့် အရေးကို အလေးပေး ဆောင်ရွက်သင့်၏။

အလားတူပင် ယောကျ်ားကောင်းမှန်သမျှသည် မိမိအပေါ်၌ ချစ်ခြင်းမေတ္တာခိုင်မြဲသော ဇနီးသည်ကို ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာအောင်စောင့်ရှောက် ပြုစုကြ၏။ ရေမြင့်လျှင် ကြာလည်းတင့်သကဲ့သို့ ခင်ပွန်းသည် မြင့်ကြွယ်လျှင် ဇနီးသည်လည်း တင့်တယ်ရ၏။ အခြေအနေ မည်မျှပင် တိုးတက်ကြီးပွားစေ

ကာမူ ခင်ပွန်းသည် အောက်ကျလျှင် ဇနီးသည်လည်း ဆွေမျိုးများအလယ်တွင် မျက်နှာငယ်ရ၏။ ''ဆွေကောင်းတော့ တစ်စလယ်၊ မျိုးကြွယ်တော့ တစ်စယောင်း၊ ဘူးကောင်းလျှင် စင်ခံ၊ လင်ကောင်းမှ စံရ၏'' ဟူသော ရှေးစကားသည် အထက်ပါ အခြေအနေကို ရည်ညွှန်းသော ဆိုရိုးဖြစ်၏။

၁၃။ **အနာကုလကမ္မန္တမင်္ဂလာ**၌ အနာကုလကမ္မန္တ(အရှုပ်အထွေးမရှိအောင် အလုပ်လုပ်ခြင်း)ဟူသည် မိမိတို့၏ လုပ်ငန်းကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ သတ်မှတ် ကတိပြုထားသော အချိန်၌ မပြီးခြင်း၊ ပေါ့ပေါ့တန်တန် ပြုလုပ်ခြင်း၊ သင့်တော်အောင် မလုပ်ခြင်း စသည့် အပြစ်တင်စရာမရှိအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်၏။ အချို့သော လယ်သမားတို့သည် လယ်ထွန်မှုကိစ္စလည်း မပြီးသေး၊ စိုက်ချိန်ရောက်နေပါလျက် ပျိုးနုတ်ကောက်စိုက်သူ ရှာမရသေးသဖြင့် ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးမှုလုပ်ငန်းတွင် ရှုပ်ထွေးပွေလီနေတတ်ပေသည်။

ကုန်ရောင်း ကုန်ဝယ်သူ အချို့သည်လည်း ကုန်ဝယ်ပစ္စည်း ကုန်ရောင်းပစ္စည်းများကို စနစ်တကျ သိုလှောင်ထားသိုခြင်း မရှိသည့်အပြင် ရစရာလည်း အထွေထွေ၊ ပေးစရာလည်း အစားစားရှိကာ ဟိုကိစ္စလည်း မပြီးပြတ်၊ သည်ကိစ္စလည်း တစ်ပိုင်းတစ်စဖြင့် ရှုပ်ထွေးနေတတ်ပေသည်။ ထိုသို့ ရှုပ်ထွေးနေသမျှ လုပ်ငန်း မအောင်မြင် မကြီးပွားနိုင်ဘဲ အနှောင့်အယှက် အတားအဆီး အမင်္ဂလာများသာ ကြုံဆုံနေရပေမည်။ သို့ဖြစ်၍ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး၊ ရောင်းဝယ်ရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး စသည့် လုပ်ငန်း တစ်ခုခုကို ဆောင်ရွက်နေသူတိုင်းသည် -

(က) အလုပ်ချိန်ကို ရိုသေလေးစားခြင်း
(ခ) အလုပ်နှင့် သင့်တော်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း
(ဂ) မပျင်းမရိဘဲ လုပ်ခွင်၌ စိတ်ဝင်စားခြင်း
(ဃ) နိုးကြားထကြွ အထူး လုံ့လစိုက်ခြင်း
(င) လုပ်ခွင်ဆိုင်ရာ ပစ္စည်းနှင့် အလုပ်ချိန်ကို အကျိုးမဲ့ မပြုန်းတီး မပျက်စီးစေခြင်း

ဟူသော အရည်အချင်းများနှင့် ပြည့်စုံညီညွတ်စွာ မိမိလုပ်ငန်းကို ပြီးပြတ်အောင်မြင်အောင် ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ရပေမည်။

ပဉ္စမ မင်္ဂလာတရား သုံးပါး

(က) ပါဠိ

(၅) ဒါနဉ္စ ဓမ္မစရိယာစ၊ ဉာတကာနဉ္စ သင်္ဂဟော၊
အနဝဇ္ဇာနိ ကမ္မာနိ၊ ဧတံ မင်္ဂလ မုတ္တမံ။

(ခ) မြန်မာပြန်

၁၄။ စွန့်ကြဲ ပေးကမ်း လှူဒါန်းခြင်း
၁၅။ သုစရိုက်တရားကို ကျင့်ခြင်း
၁၆။ ဆွေမျိုးတို့ကို ထောက်ပံ့ခြင်း
၁၇။ အပြစ်မရှိသော အလုပ်များကို လုပ်ဆောင်ခြင်း

ဤလေးပါးသည် မြတ်သော မင်္ဂလာ မည်၏။

(ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်

၁၄။ **ဒါနမင်္ဂလာ** ၌ ဒါန (စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းခြင်း) ဟူသည် မိမိပစ္စည်းကို သူတစ်ပါးအား စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ အများသုံးစွဲရအောင် ဖြန့်ဖြူးခြင်း၊ လောက်လောက်ငငရအောင် ဝေငှခြင်း၊ မရှိဆင်းရဲသူအား အိပ်ရာ နေရာ အဝတ်အစားကို ပေးခြင်း၊ မကျန်းမာသူအား ဆေးပေးခြင်း၊ အစားအစာ ကျွေးမွေးခြင်း၊ တစ်ယောက်တည်း ဖြစ်စေ အသင်းဖွဲ့၍ ဖြစ်စေ အများ ကောင်းအောင် စေတနာ့ဝန်ထမ်း ရွက်ဆောင်နေသူတို့အား ကူညီ ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ဘိုးဘွားရိပ်သာ အစရှိသည့် အသက်ကြီးသူတို့အား စောင့်ရှောက်ပြုစုသည့် အဖွဲ့အစည်း၊ ဆေးရုံ အစရှိသည့် မကျန်းမာသူတို့အား ပြုစုကုသသည့် လုပ်ငန်းတို့အား ငွေကြေးနှင့်တကွ အဆောက်အအုံ၊ အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများ ထောက်ပံ့ ကူညီခြင်းသည်လည်း ဒါနမင်္ဂလာပင် ဖြစ်၏။

ဗုဒ္ဓစာပေအရ မိမိ ပစ္စည်းကို တစ်ပါးသူအား ပေးစွန့် လှူဒါန်းကြောင်းဖြစ်သော စေတနာသည် ဒါနမည်၏။ တစ်ပါးသူတို့ သုံးဆောင်စေလိုသော မေတ္တာရှေ့ထား၍ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းကို ပေးစွန့်လှူဒါန်းမှုကိစ္စ ပြီးစီးအောင် လှုံ့ဆော် တိုက်တွန်းပေးသော စေတနာကို ဒါနစေတနာ ခေါ်၍ ၎င်းဒါနစေတနာသည် ကုသိုလ်ကံလည်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ပေးလှူရာ၌ လှူဖွယ်ပစ္စည်းအပေါ်၌ "ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာ" ဟု တွယ်တာမှုတဏှာကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ လက်သို့ ရောက်အောင် လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို လွှဲပြောင်း စွန့်လွှတ်

ခြင်းဟူသော ပေးစွန့်မှု နှစ်မျိုးနှင့် ပြည့်စုံစေရ၏။ ဤသို့ စွန့်လွှတ်နိုင်သူသည် “မုတ္တစာဂီ” (လွှတ်လွှတ်စွန့်ကြဲသူ) မည်၏။

ဤသို့ တတ်နိုင်သမျှ စေတနာထက်သန်စွာဖြင့် ပေးစွန့် လှူဒါန်းခြင်းသည် လက်ခံရရှိသူ စိတ်နှလုံး ဝမ်းမြောက်သည်နှင့်အမျှ လှူဒါန်းသူလည်း ကောင်းကျိုး တိုးပွားနိုင်သဖြင့် ‘‘ဒါနဉ္စ’’ စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းခြင်းသည် မြတ်သောမင်္ဂလာတစ်ပါး ဖြစ်ကြောင်း ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူသည်။

၁၅။ **ဓမ္မစရိယာမင်္ဂလာ၌** ဓမ္မစရိယာ (သုစရိုက်တရားကို ကျင့်ခြင်း) ဟူသည် အကုသလ ကမ္မပထ ဆယ်ပါးကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ပုညကိရိယ ဝတ္ထု ဆယ်မျိုးကို အခါအားလျော်စွာ ပြုလုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထိုတွင် အကုသလ ကမ္မပထ ဆယ်ပါး ဟူသည်—

(၁) သူတစ်ပါး၏အသက်ကို သတ်ခြင်း (ပါဏာတိပါတ)
(၂) သူတစ်ပါး၏ ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်း (အဒိန္နာဒါန)
(၃) သူတစ်ပါး၏မယားနှင့် သမီးကို ပြစ်မှားကျူးလွန်ခြင်း (ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ)
(၄) လိမ်လည် ပြောဆိုခြင်း (မုသာဝါဒ)
(၅) ကုန်းချောခြင်း (ပိသုဏာဝါစာ)
(၆) ယုတ်မာကြမ်းတမ်းစွာ ဆဲရေးတိုင်းထွာခြင်း (ဖရုသဝါစာ)
(၇) အကျိုးမရှိသော စကားကို ပြောဆိုခြင်း (သမ္ဖပ္ပလာပ)
(၈) သူတစ်ပါး၏ပစ္စည်းကို မတရားသဖြင့် လိုချင်တောင့်တခြင်း (အဘိဇ္ဈာ)
(၉) သူတစ်ပါး နစ်နာထိခိုက်အောင် ကြံစည်ခြင်း (ဗျာပါဒ)
(၁၀) မှားသောအယူ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)တို့ ဖြစ်၏။

ထိုဆယ်ပါးသည် အကုသိုလ်ကံကို ဖြစ်စေတတ်သော အပြုအမူ အကျင့်လမ်းကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် အကုသလ ကမ္မပထ မည်၏။ ထို ဆယ်ပါးအနက် ပထမသုံးမျိုးသည် ကာယဒုစရိုက်၊ ဒုတိယ လေးမျိုးသည် ဝစီဒုစရိုက် ဖြစ်၍ တတိယ သုံးမျိုးသည် မနောဒုစရိုက် မည်၏။ ထို ကာယ ဒုစရိုက် မပြုမိအောင်၊ ဝစီ ဒုစရိုက်ကို မပြောမိအောင် ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒတို့ စိတ်ထဲ၌မပေါ်လာအောင် ကြိုးပမ်းခြင်း၊ အယူမှားကို စွန့်၍ မှန်ကန်သော အယူကို ယူခြင်းတို့သည် သုစရိုက်ကို ကျင့်ဆောင်ခြင်း မည်၏၊

၁၆။ **ဉာတက သင်္ဂဟ မင်္ဂလာ** ၌ ဉာတက (ဆွေမျိုး)ဟူသည် မိမိ၏ မိခင် ဖခင်နှစ်ဘက်စလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော အဘိုး၊အဘွား၊ဦးကြီး၊ဘကြီး၊ ဦးလေး၊ အဒေါ်၊အကြီး၊ အရီး စသည့်ဆွေမျိုးအားလုံး ဖြစ်၏။ ထိုဆွေမျိုးတို့ အနက် အခြားရပ်ရွာ၌ ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်သဖြင့် မိမိထံသို့ အားကိုးအားထားဖြင့် ရောက်လာသူ၊ မိမိ၏အနီး၌ပင် ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်နေသူတို့ကို အင်အားအလိုက် နေရာထိုင်ခင်း ပေးခြင်း၊ အဝတ်အစား ထောက်ပံ့ခြင်း၊ အရင်းအနှီး ထုတ်ပေးခြင်း စသည်ဖြင့် ထောက်ပံ့ ကူညီခြင်းသည် ဆွေမျိုးတို့အား ထောက်ပံ့ခြင်း မည်၏။ ထို့ပြင် ဆွေမျိုးတစ်ဦးဦး၌ အကြောင်းကိစ္စ ရှိလာသောအခါ ငွေကြေးပစ္စည်းဖြင့် ကူညီသင့်က ကူညီခြင်း၊ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆို ညွှန်ကြားခြင်း၊ အားပေးခြင်းတို့သည် ဉာတိသင်္ဂဟပင် ဖြစ်၏။

၁၇။ **အနာဝဇ္ဇကမ္မမင်္ဂလာ၌** “အနာဝဇ္ဇကမ္မ”(အပြစ်မရှိသောအမှု) ဟူသည် အကုသိုလ်အပြစ်လည်း မရှိ၊ နိုင်ငံ၏ဥပဒေနှင့်လည်း မဆန့်ကျင်သော လုပ်ငန်းများ ဖြစ်၏။ ရှစ်ပါးသီလ၊ ဆယ်ပါးသီလ ဟူသော ဥပုသ်သီလကို အခါအားလျော်စွာ ဆောက်တည် ကျင့်သုံးခြင်း၊ လူအများ အရိပ်ခိုနားရအောင် သစ်ပင် စိုက်ခြင်း၊ တံတားခင်းခြင်း၊ လမ်းပြုပြင်ခြင်း၊ သောက်ရေအိုးစင် တည်ခြင်း၊ ကုသိုလ်ရေးဆိုင်ရာ အသင်းအဖွဲ့ဖြင့် ဘုရားပရိဝုဏ်စသည့်တွင် သန့်ရှင်းရေး လုပ်ခြင်း စသည်တို့သည် အပြစ်ကင်းသည်နှင့်အမျှ အများပြည်သူအတွက် အကျိုးရှိသော လုပ်ငန်းများ ဖြစ်၏။

မြို့ရွာ ရပ်ကွက် သန့်ရှင်းရေး၊ ကျေးလက်ပြည်သူတို့ စာတတ်မြောက်ရေး၊နိုင်ငံတော်၏လုပ်ငန်းဖြစ်သောလမ်းဖောက်ရေး၊စက်ရုံအလုပ်ရုံ တည်ဆောက်ရေး စသည်တို့၌ ပါဝင်လုပ်အားပေးခြင်း၊ ကြက်ခြေနီတပ်ဖွဲ့ မိခင်နှင့်သားဖွား စောင့်ရှောက်ရေး၊ခိုကိုးရာမဲ့ ကလေးများ စောင့်ရှောက်ရေးစသည့်လုပ်ငန်းများသည်လည်း နိုင်ငံအကျိုးပြုဖြစ်သကဲ့သို့ အနာဝဇ္ဇကမ္မ မင်္ဂလာလည်း ဖြစ်၏။

ယခင် ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များ တည်ထောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသော မိဘမဲ့ဂေဟာ၊ မျက်မမြင်ကျောင်း၊ ကုဋ္ဌနူနာဆေးရုံ အစရှိသည့် ဒုက္ခိတ ကယ်ဆယ်စောင့်ရှောက်ရေး လုပ်ငန်းများသည် အနာဝဇ္ဇကမ္မဖြစ်ရုံသာ မဟုတ်ဘဲ လွန်စွာနှစ်မြိုက်သော လူမှုရေးအကျိုးပြုများ ဖြစ်၏။

ဝိနယမဟာဝဂ္ဂကျမ်း အရ အရှင်ယသ အမှူးရှိသော မိတ်ဆွေအပေါင်းအဖော် ငါးကျိပ်ငါးဦးတို့သည် ပဉ္စဝဂ္ဂီ ငါးဦးတို့နောက်တွင် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရရှိကြသော ပုဂ္ဂိုလ်ထူးများ ဖြစ်၏။ ၎င်းတို့သည် ဗုဒ္ဓ မပွင့်ပေါ်မီ ရှေးတစ်ခေတ်တွင် လူထုကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့ တည်ထောင်ပြီး မြို့ရွာ၌ လှည့်လည်ကာ ခိုကိုးရာမဲ့ ပို့ဆောင်သူလည်း မရှိသော ရုပ်အလောင်းများကို စေတနာ့ဝန်ထမ်းသင်္ဂြိုဟ်ခြင်း စသည့် လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြ၏။ ဤ အကျိုးတူ ကုသိုလ်ရေး လုပ်ငန်းကြောင့်ပင်လျှင် ဤဗုဒ္ဓသာသနာဦး၌ တစ်ဖွဲ့လုံး မဂ်ဖိုလ်ကို ရရှိကာ ကျွတ်တမ်းဝင်ခဲ့ကြ၏။

ဆဋ္ဌမ မင်္ဂလာတရား လေးပါး

(က) ပါဠိ

၆။ အာရတီ ဝိရတီ ပါပါ၊ မဇ္ဇပါနာစ သံယမော။
အပ္ပမာဒေါစ ဓမ္မေသု၊ ဧတံ မင်္ဂလ မုတ္တမံ။

(ခ) မြန်မာပြန်

၁၈။ မကောင်းမှုမှ ဝေးစွာရှောင်ခြင်း
၁၉။ မကောင်းမှုမှ အထူးရှောင်ခြင်း
၂၀။ သေရည်သေရက်သောက်ခြင်းမှ စောင့်စည်းခြင်း
၂၁။ ကုသိုလ်တရားတို့၌ မမေ့လျော့ခြင်း

ဤလေးပါးသည် မြတ်သောမင်္ဂလာမည်၏။

(ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်

၂၇။ **အာရတီမင်္ဂလာ** ၌ အာရတီ (မကောင်းမှုမှ ဝေးစွာ ရှောင်ခြင်း) ဟူသည် မကောင်းမှုကို စိတ်ဖြင့်ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ဖြစ်၏။ **ဓမ္မစရိယမင်္ဂလာ** ၌ ဖော်ပြခဲ့သည့် ဒုစရိုက်သုံးမျိုးအနက် ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်တို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက မနောဒုစရိုက်သည် ဝေးကွာသော မကောင်းမှုဟု ဆိုနိုင်သည်။ စိတ်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော မကောင်းသော အကြံအစည်၊ မကောင်းသောအလိုဆန္ဒ၊ မရိုးဖြောင့်သောသဘောထားစသည့် မကောင်းမှုမျိုးကို တစ်နည်းနည်းဖြင့် တားဆီးဖယ်ရှားနိုင်ပါက မကောင်းမှုမှ ဝေးကွာနေသည်သာ ဖြစ်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မနောကံ အကုသိုလ်များကို လုံခြုံစွာ စောင့်စည်းနိုင်သည်နှင့်အမျှ အကုသိုလ် ဝစီကံတို့လည်း အလိုအလျောက် လုံခြုံပြီးသောကြောင့်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မကောင်းမှုကို စိတ်ဖြင့်

ရှောင်ကြဉ်နေခြင်းသည် မကောင်းမှုမှ ဝေးစွာ ရှောင်ထားခြင်း ဖြစ်သည် ဟု ဆိုနိုင်၏။

ပုထုဇဉ်လူသားတို့၏စိတ်သည် 'ပါပသ္မိံ ရမတိ မနော' (စိတ်သည် မကောင်းမှု၌ မွေ့လျော်၏) ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားသကဲ့သို့ မကောင်းမှု အာရုံ၌ ပျော်ပိုက် မွေ့လျော်တတ်၏။ အာရုံငါးပါးကို ခံစားလိုမှု၊ ခံစားရန် စိတ်ကူးနေမှု စသည့် ကိုယ်ကျိုးကို စိတ်ကူးဖန်တီးမှု၌ဖြစ်စေ၊ သူတစ်ပါး၏ အကျိုးမဲ့ကိစ္စ၌ဖြစ်စေ စိတ်ဝင်စားနေပါလျှင် ထို စိတ်ကူးစိတ်သန်းနှင့်ပင် ပျော်နေတတ်ရကား မကောင်းမှုအာရုံသည် စိတ်၏ ပျော်ပါးကျက်စားရာ ကစားကွင်းသဖွယ် ဖြစ်နေပေသည်။

လူတို့သည် များသောအားဖြင့် ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်များကို အတော်အတန် စောင့်စည်းနိုင်သည်၊ ထိန်းချုပ်နိုင်သည်ဆိုစေကာမူ ဒုစရိုက် အာရုံများသည် စိတ်ထဲ၌ မကြာခဏ ပေါ်နေတတ်၏။ ထိုမကောင်းမှု အာရုံများကို မပယ်ရှား မတွန်းလှန်နိုင်ဘဲ စိတ်ထဲ၌ လက်ခံ အခွင့်ပြုထားပါက ထိုအာရုံအတိုင်း ပြုမူလိုသော စိတ်ဆန္ဒ ကြီးထွားခိုင်မာလာတတ်၏။ ထိုစိတ်ဆန္ဒ ထက်သန်လာသောအခါ စိတ်ကူးစိတ်သန်းမှ တစ်ဖန် ကိုယ်ထိ လက်ရောက် ကျူးလွန်မှု၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုကျူးလွန်မှု အဆင့်သို့ ရုပ်လုံး ပေါ်လာတတ်၏။

ထိုသို့သော အဆင့်အထိ မရောက်လာအောင် ဆွဲဆောင်တတ်သော မကောင်းမှုအာရုံများ စိတ်ထဲ၌ မပေါ်လာရအောင်၊ ပေါ်လာသော်လည်း ကြာရှည်မတည်နိုင်အောင် စိတ်ကို ဆောက်တည်ခြင်း၊ သတိဝီရိယဖြင့် ဖယ်ရှားခြင်းသည် မကောင်းမှုမှ စိတ်ကို စောင့်ထိန်းခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထိုသို့ စောင့်ထိန်းနိုင်လျှင်ပင် ကိုယ်နှင့်နှုတ်ပါ အလိုအလျောက် လုံခြုံရတော့၏။

၁၉။ **ဝိရတီမင်္ဂလာ** ၌ ဝိရတီ (မကောင်းမှုမှ အထူးရှောင်ခြင်း) ဟူသည် ကိုယ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ နှုတ်အားဖြင့် လည်းကောင်း မကောင်းမှုကို ကျူးလွန်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ရှောင်ကြဉ်မှု ဟူသည်လည်း လွယ်ကူသည် မဟုတ်ပေ။ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အနေဖြင့် ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်ကို ရှောင်ကြဉ်ပါသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါ၏။

ဥပမာအားဖြင့် 'ငါတို့သည် သူတစ်ပါး၏အသက်ကိုသတ်၍ အသက် မမွေးကြပါ။ ခိုးဆိုးလုယက်၍ သားမယားကို ကျွေးမွေးနေကြသူ မဟုတ်ပါ။ သူတစ်ပါးကို လိမ်ညာ၍ ပစ္စည်းဥစ္စာ ရှာဖွေသူများမဟုတ်ပါ' စသည်

ဖြင့် ဒုစရိုက်ဖြင့် အသက်မွေးမှုကို ရှောင်နိုင်သူ များပါ၏။ သို့ရာတွင် မိမိတို့၏ သွေးကို စုပ်ယူနေသော ခြင်၊ ကြမ်းပိုး စသည်တို့ကို မရိုက်မိ၊ မသတ်မိအောင် ရှောင်နိုင်ခဲ၏။ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်း မဟုတ်သော်လည်း ထိုကဲ့သို့ ခြင်ကိုသတ်ခြင်း၊ ကြမ်းပိုးကိုသတ်ခြင်း စသည့် မကောင်းမှုမျိုးကိုမှု မပြုမိအောင် အထူးကြောင့်ကြစိုက်မှသာလျှင် ရှောင်နိုင် စောင့်စည်းနိုင်ကြ၏။

ထို့ကြောင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ဟုတ်သည်ဖြစ်စေ၊ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ သူတစ်ပါး ထိခိုက်ပျက်စီးမည့် ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက် မှန်သမျှကို ရှောင်ကြဉ်ရေးသည် အထူးဂရုစိုက် သတိပြုရသော စောင့်စည်းချုပ်တည်းမှု ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်လည်း 'ဝိရတီ' အထူးရှောင်ခြင်းဟု ဆိုခြင်းဖြစ်၏။

၂၀။ **မဇ္ဇပါန သံယမ မင်္ဂလာ**၌ မဇ္ဇဟူသည် ယစ်မူး မေ့လျော့ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော အရက်၊ ဆေးခြောက်၊ ဘိန်း၊ ဘိန်းဖြူ အစရှိသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးအားလုံးပင် ဖြစ်သည်။ မဇ္ဇပါန သံယမ (သေရည် အရက် သောက်ခြင်းမှ စောင့်စည်းခြင်း) ဟု အရက်ကိုသာ ဟောကြားခဲ့စေကာမူ မူးယစ်ဆေးဝါးအားလုံးသည် လုပ်ငန်းဟူသမျှ၏အန္တရာယ် ဖြစ်၏။

အရက်ကို စွဲလမ်းစွာ သောက်သုံးနေသမျှ ပညာသင်မှု၊ စီးပွားရှာမှုကို ထိရောက်စွာ မလုပ်ဆောင်နိုင်သကဲ့သို့ ဘိန်း၊ ဘိန်းဖြူ စသည့် အခြားသော မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲနေသူတို့သည်လည်း လူ့ဘဝ လူ့တာဝန်ကို စွမ်းစွမ်းတမံ ဆောင်ရွက်လိုစိတ် ခေါင်းပါးနေကြမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အရက်မူးနေသူသည် လူသတ်မှုကျူးလွန်ရန် မခဲယဉ်းသကဲ့သို့ အခြားသော ဒုစရိုက်များကို ကျူးလွန်ရန်လည်း လွယ်ကူလှပေသည်။ အရက်မူးသဖြင့် လူကို သတ်မိခြင်းသည် ဇာတ်နိပါတ်၌သာ ပါရှိသည် မဟုတ်တော့ဘဲ မျက်မှောက်ခေတ်၏ မဆန်းတော့သော အဖြစ်အပျက်များ ဖြစ်နေပေပြီ။ မကောင်းမှုဒုစရိုက်ကိုမကျူးလွန်ဘဲ 'အရက်ကို စွဲမြဲသောက်နေရုံသက်သက်ပါ၊ မူးရင် အိပ်နေရုံပါ'ဟု ဆိုနိုင်စေကာမူ ထိုအရက်သမားတို့၏ ကျန်းမာရေး ဆုတ်ယုတ်လာသည်ကိုကား မငြင်းနိုင်ပေ။

အသိပညာ အတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်၍ နိုင်ငံ၏အကျိုးကို သယ်ပိုးနေကြသော နိုင်ငံဝန်ထမ်းများအနက် အရက်ဒဏ်ကြောင့် ဆက်လက်တာဝန် မထမ်းနိုင်တော့သူ၊ ငယ်ရွယ်စွာဖြင့် အသက်ဆုံးရှုံးသူတွေ ရှိကြ

သကဲ့သို့ပင် စီးပွားတက်မနေဆဲ၊ လုပ်ငန်း အောင်မြင်နေဆဲ ဖြစ်ပါလျက် အရက်ကို စွဲလမ်း သောက်စားခြင်းကြောင့် စီးပွားပျက်၊ လုပ်ငန်းပျက်သူတွေလည်း မနည်းလှပေ။ ဘိန်းသမားလည်း အလားတူပင် အသိဉာဏ်တုံး ခန္ဓာပါ ပိန်ချုံးလျက် အဖိုးတန်သော လူ့ဘဝပါ အရှုံးခံလိုက်ကြရ၏။ ဤခေတ်တွင် အရက်တို့ ဘိန်းတို့ထက် ပိုမိုဆိုးရွားသော မူးယစ်ဆေးကား ဘိန်းဖြူပင် ဖြစ်၏။ ဘိန်းဖြူကို စွဲမိသူတို့သည် မိဘပစ္စည်းကို ခိုးယူကြသည်မှအစ ဒုစရိုက်မျိုးစုံကို ကျူးလွန်ကြ၏။ အကျင့်ပျက် အသိပျက်သည်သာမက အသွေးအသားပါ ခန်းခြောက် ပိန်ချုံးကာ သေမင်းထံ ပေးအပ်ရသည်အထိ ဘိန်းဖြူ၏ဆိုးကျိုး စူးရှ ပြင်းထန်လှ၏။

၂၁။ **ဓမ္မအပ္ပမာဒ မင်္ဂလာ** ၌ ဓမ္မ(ကုသိုလ်တရား)ဟူသည် ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်တော်အသီးသီးကို ပွားများအောက်မေ့ခြင်း၊ ဘုရား ရှိခိုးခြင်း၊ ရဟန်းတော်များအား ဆွမ်းလောင်းခြင်း၊ တောင်းရမ်းလာသူတို့အား တတ်အားသမျှ ပေးကမ်းခြင်း၊ ဆောက်တည်ထားသော သီလကို မကျိုးမပေါက်အောင် စောင့်ထိန်းခြင်း၊ ကိုယ့်ထက်သာသူအပေါ်၌ မနာလိုမှု ဣဿာ မဖြစ်စေဘဲ ဝမ်းမြောက်မှု မုဒိတာ ပွားများခြင်း၊ သတ္တဝါအများကို မေတ္တာထားခြင်း စသည့် နေ့စဉ် ပြုနိုင်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်များ ဖြစ်၏။

ထိုကုသိုလ်လုပ်ငန်းတို့ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အခါအားလျော်စွာ သတိထားခြင်းသည ဓမ္မအပ္ပမာဒ မည်၏။ ထိုကုသိုလ် တရားတို့၌ မမေ့မလျော့ခြင်းသည် သေခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်နိုင်သောလမ်းကြောင်း (အပ္ပမာဒေါ အမတံ ပဒံ)ဟုလည်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည်။

ထိုသို့ ကုသိုလ်တရားတို့၌ မမေ့မလျော့ရန် ဟောကြားထားသော အပ္ပမာဒခေါ် သတိတရားသည် ကျန်းမာရေး ပညာရေး စသည့် လူမှုကိစ္စအားလုံးတို့၌လည်း မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော အရည်အချင်းတစ်ခု ဖြစ်၏။ သတိသည် သဗ္ဗတ္ထိက (အရာခပ်သိမ်း၌ လိုအပ်သောတရား) ဖြစ်သည်ဟု ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက ဟောကြားသည့် အပြင် အဋ္ဌကထာဆရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသကလည်း သတိသည် ဆားနှင့်တူ၏ဟု နှိုင်းခိုင်းထား၏။ ဟင်းလျာအားလုံး၌ ဆားပါမှသာလျှင် အရသာ ရှိလာ၏။ ဆားမပါလျှင် ဆားထည့်သော်လည်း လိုအပ်သော အချိုးမပြည့်လျှင် ဟင်း၏အရသာ မပြည့်စုံသကဲ့သို့ လုပ်ငန်းခပ်သိမ်းတို့၌ သတိရှိမှသာလျှင် ၎င်းလုပ်ငန်းများ အောင်မြင် ထမြောက်နိုင်မည်ဟု ဆိုလို၏။

ထိုဆိုသည့်အတိုင်း ဓမ္မရေး၊ လောကရေးတို့၌ သတိစွဲမြဲမှုသည် ထို အရေး ကိစ္စ အောင်မြင် ပြီးစီးခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၏။ ဓမ္မရေး ဟူသည်မှာ အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သော ကုသိုလ်ရေးများဖြစ်၍ လောကရေး ဟူသည်မှာ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ နေထိုင်ရေး၊ အသက်စည်းစိမ် ကြာရှည်တိုးပွားရေး စသည်တို့ ဖြစ်၏။

သတ္တမ မင်္ဂလာတရား ငါးပါး

(က) ပါဠိ

၃။ ဂါရဝေါ စ နိဝါတော စ သန္တုဋ္ဌီ စ ကတညုတာ၊
ကာလေန ဓမ္မဿဝနံ၊ ဧတံ မင်္ဂလ မုတ္တမံ။

(ခ) မြန်မာပြန်

၂၂။ ရိုသေထိုက်သူကို ရိုသေခြင်း
၂၃။ မိမိကိုယ်ကို နှိမ့်ချခြင်း
၂၄။ ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း
၂၅။ သူ့ကျေးဇူးကို သိတတ်ခြင်း
၂၆။ သင့်လျော်သော အခါ၌ တရားနာခြင်း

ဤ ငါးပါးသည် မြတ်သော မင်္ဂလာ မည်၏။

(ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်

၂၂။ **ဂါရဝမင်္ဂလာ**၌ ဂါရဝ(ရိုသေခြင်း) ဟူသည် လေးစားခြင်း၊ ဂရုစိုက်ခြင်းပင်ဖြစ်၏။ ရိုသေလေးစားထိုက်သူတို့မှာလည်း အကျင့်သိက္ခာနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းများနှင့် သူတော် သူမြတ်များ၊ မိဘ၊ ဆရာ၊ ဘိုးဘွား၊ ဘကြီး၊ ဘထွေး၊ ဦးကြီး ဦးလေး၊ အဒေါ် အကြီးအရီး၊ အစ်ကိုအစ်မများ၊ မိမိထက် အသက်ကြီးသူ၊ ဂုဏ်ကြီးသူတို့ ဖြစ်၏။ ထိုသူများနှင့် လမ်း၌ဆုံသော အခါ မိမိက လမ်းဖယ်ပေးခြင်း၊ ဘတ်စ်ကား စသည်တို့၌ ၎င်းတို့ထိုင်စရာ မရှိပါက မိမိနေရာကို ဖယ်ပေးခြင်း၊ အနီးအပါး၌ ဖြတ်သွားလျှင် ကုန်း၍ သွားခြင်း၊ ပေးစရာ ယူစရာရှိလျှင် လက်နှစ်ဘက်ဖြင့်ပေးခြင်း ယူခြင်းစသည့် အမှုအရာတို့သည် ရိုသေ လေးစားခြင်း မည်၏။

မိမိထက် ဂုဏ်ကြီးသူ၊ ရာထူးကြီးသူ၊ ကြွယ်ဝသူများနှင့် အလုပ်အကိုင်အားဖြင့် ဆက်ဆံရာတွင် မိမိထက် အသက်ငယ်စေကာမူ ပေါ့ပေါ့ ဆဆ မလုပ်ဘဲ လေးလေးစားစား ဆက်ဆံလုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ပြောဆိုခြင်း

သည်လည်း ရိုသေသည် မည်၏။ (အသက်ငယ်၍ ရာထူးကြီးသူကို ရာထူးငယ်သူက လေးစားရသကဲ့သို့ ရာဟူးကြီးသူကလည်း အသက်ကြီး၍ ရာထူးငယ်သူကို ရိုသေသင့်၏။) ရဟန်းတော်များ၌ မိမိထက်စော၍ ရဟန်းပြုသူသည် မိမိထက် သိက္ခာကြီးသူ မည်၏။ ထို့ကြောင့် မိမိက ရဟန္တာ ဖြစ်နေစေကာမူ သိက္ခာဝါကြီးသော ပုထုဇဉ်ရဟန်းကို ရိုသေ လေးစားရ၏။ ရှိခိုးရ၏။

၂၃။ **နိဝါတမင်္ဂလာ** ၌ နိဝါတ (နှိမ့်ချခြင်း) ဟူသည် မောက်မာပလွှား၊ ဝါကြွားမှု မရှိခြင်း ဖြစ်၏။ နိဝါတ၌ ဝါတသည် 'လေ' ဖြစ်၏။ လေတိုက်သောအခါ သစ်ရွက်ခြောက် ပန်းခြောက် စသည်တို့သည် အပေါ်သို့ လွင့်တက်နေ၏။ လေသွင်းထားသော ဘောလုံး ပူဖောင်း စသည်တို့သည်လည်း ဖောင်းပွ တင်းမာနေ၏။

နိဝါတ = လေမရှိသော အခါတွင်မူ ရွက်ခြောက်၊ ပန်းခြောက် စသည်တို့သည်း မြေပေါ်၌ ငြိမ်သက်၍ ရှိနေကြ၏။ ဘောလုံးပူဖောင်းစသည်တို့သည်လည်း မူလ အတိုင်း ပိန်ကပ်နေကြ၏။ ဤအတိုင်းပင် မာန်မာန တက်ကြွနေသူတို့သည် ကြွကြွကြွားကြွားဖြင့် ပြောဆိုနေထိုင်တတ်၏။ သွားသည့်အခါတွင် ရင်ကော့၍ ခပ်မော့မော့ သွားတတ်၏။ စကားပြောသည့်အခါတွင်လည်း လူတစ်ဖက်သားကို အရေးမစိုက်သလို ပြောဆိုတတ်၏။ 'ငါ ပညာတတ်သည်၊ ငါ ရုပ်ချောသည်၊ ငါ ဥစ္စာပေါသည်၊ ငါ အမျိုးမြတ်သည်' စသည်ဖြင့် မိမိကိုယ်ကို အထင်ကြီးသည့် အပြင် ပညာတတ်ကြောင်း စသည်ကိုလည်း ထည့်၍ ပြောဆိုတတ်၏။

ယဉ်ကျေးလိမ္မာသူတို့သည် ထိုသို့သော မာန်တံခွန် ထူနေသူများနှင့် ဆက်ဆံရမည်ကို လွန်စွာ စိုးရွံ့ကြ၏။ မလွှဲမရှောင်သာ၍ ဆက်ဆံရသော အခါတွင်လည်း ရင်းနှီးခင်မင်မှုမရှိဘဲ တာဝန်ဝတ္တရား ကျေရုံမျှသာ သဘောထား၏။

၂၄။ **သန္တုဋ္ဌိမင်္ဂလာ** ၌ သန္တုဋ္ဌိ (ရောင့်ရဲခြင်း)ဟူသည် ကျေနပ်ခြင်း ဖြစ်သည်၊ လွယ်လွယ်ကူကူဖြင့် ကျေနပ်တင်းတိမ်ခြင်းကို ရောင့်ရဲလွယ်သည်ဟု ခေါ်သည်။ ရောင်ရဲခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်မှာ အဆာကျယ်ခြင်းဖြစ်၏။ ဇီဇာကြောင်သည်။ ဂျီးများ (ချေးများ)သည်ဟုလည်း ပြောကြသည်။ ဒီတစ်မျိုးကိုလည်း သဘောမကျနိုင်၊ ဟိုတစ်မျိုးကို ရပြန်လည်း မကျေနပ်နိုင်ဘဲ

ဟိုဟာလဲ မကြိုက်၊ ဒီဟာလဲ မလိုချင်နှင့် အမျိုးမျိုး ဖြစ်နေမှုသည် အဆာကျယ်ခြင်း ဖြစ်၏။ မရောင့်ရဲ မတင်းတိမ်လေသမျှ စိတ်ပင်ပန်း၊ စိတ်ဆင်းရဲရသည်။ မိမိ၏ ဝင်ငွေ၊ မိမိ၏ စီးပွားရေး အင်အားနှင့် မမျှအောင် အဆာကျယ်နေပါကလည်း ကြီးပွားဖို့ မဆိုထားဘိ လုပ်ငန်း တည်မြဲအောင်ပင် အတော်ခဲယဉ်းမည် ဖြစ်သည်။ ထိုရောင့်ရဲခြင်းသည်—

(က) ရရာနှင့် ရောင့်ရဲခြင်း(ယထာလာဘသန္တောသ)

(ခ) ကိုယ့်အင်အားနှင့်ချိန်၍ ရောင့်ရဲခြင်း(ယထာဗလသန္တောသ)

(ဂ) ကိုယ်နှင့်သင့်တော်ရုံ ရောင့်ရဲခြင်း(ယထာသာရုပ္ပသန္တောသ)

အားဖြင့် သုံးမျိုးရှိပေသည်။ လူတိုင်းသည် ဝတ်၊ စား၊ နေထိုင်ရေးအတွက် အစဉ်ကြိုးပမ်းနေကြရသည်။ အများစုသည် နေ့စဉ် မှန်မှန်စားနိုင်၊ သားသမီးကို ကျွေးမွေးနိုင်မှုကို ဦးစားပေးလုံးပမ်းကြသည်။ လူတိုင်းသည်လည်း အကောင်းဆုံးသော အဝတ် အစားကိုသာ ဝတ်ချင် စားချင်၍ အကောင်းဆုံးသောနေရာ၌ နေလိုကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအလိုဆန္ဒအတိုင်း မဖြစ်နိုင်ပေ။ အချိန်အခါနှင့် အကြောင်း အားလျော်စွာ ကောင်းသော အဝတ်ကို ဝယ်ဝတ်နိုင်သလို ညံ့သောအဝတ်ကို ဝတ်ရသည်လည်း ရှိသည်။ ဟင်းကောင်းစားရသလို တော်ရုံဟင်းမျိုးနှင့် ကြုံရသည်လည်း ရှိသည်။ ထိုသို့သော အကောင်းအညံ့ တစ်ခုခုနှင့် တွေ့ဆုံရသောအခါ ရရာနှင့်ကျေနပ် တင်းတိမ်ဖို့ လိုအပ်လှသည်။

ထိုသို့ ရသမျှနှင့်ရောင့်ရဲကျေနပ်ခြင်းကို ရရာနှင့် ကျေနပ်ရောင့်ရဲခြင်း (ယထာလာဘသန္တောသ)ဟု ခေါ်သည်။ တွေ့တိုင်းမြင်တိုင်းသော အဝတ်အစား စသည်ကို မလိုချင်ဘဲ မိမိထက် စွမ်းနိုင်သူတို့၏ ဝတ်စားနေထိုင်မှုကို မပြိုင်လိုဘဲ မိမိ၏ဝင်ငွေ၊မိမိ၏စီးပွားရေးအင်အားနှင့် ချင့်ချိန်လျက် တိုင်းတိုင်းထွာထွာ ဝတ်စားနေထိုင်တတ်ခြင်း၊ နေထိုင်နိုင်ခြင်းသည် ကိုယ့်အားနှင့် ချိန်၍ ရောင့်ရဲခြင်း(ယထာဗလသန္တောသ)မည်၏။ မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ မျိုးရိုးဇာတိ၊ အသက်အရွယ် စသည်တို့နှင့် သင့်တော်အောင် ဝတ်၊စား၊ နေထိုင်တတ်ခြင်း၊ နေထိုင်နိုင်ခြင်းသည် သင့်တော်ရုံ ရောင့်ရဲခြင်း (ယထာသာရုပ္ပ သန္တောသ) မည်၏။

အထက်ပါအတိုင်း မိမိ၏ ဝင်ငွေ အင်အား၊ လုပ်ငန်း အင်အားနှင့် ချင့်ချိန်ကာ သင့်တော်ရုံ ဝတ်စားနေထိုင်တတ်သူ၊ အကြောင်းအားလျော်စွာ ရရာနှင့်ကျေနပ်နိုင်သူတို့မှု စိတ်နှလုံး ပျော်ရွှင်ချမ်းသာသည့်ပြင် အနာဂတ်

အကြောင်းကိစ္စများအတွက်လည်းကောင်း၊ လုပ်ငန်းတိုးချဲ့လုပ်ဆောင်နိုင်ရေး အတွက်လည်းကောင်း ရငွေ ဝင်ငွေကို စုဆောင်းနိုင်၏။ မစုဆောင်းနိုင်သေးစေကာမူ ဝင်ငွေနှင့်သုံးငွေ မျှနေသဖြင့် ပူပင်ကြောင့်ကြမှု နည်းစွာဖြင့် နေထိုင်ကြ၏။

၂၇။ **ကတညုတာမင်္ဂလာ** ၌ ကတ(သူပြုဖူးသောကျေးဇူး)ဟူသည် မိမိအပေါ်၌ မိဘ၊ ဆရာ စသူတို့က ကျွေးမွေးပြုစု၊ စောင့်ရှောက်၊ သွန်သင်ဆုံးမကြသော အပြုအမူများ ဖြစ်သည်။ လူတိုင်း၏ တစ်ဘဝတာအတွင်း ပြဿနာများစွာ ရှိသည့်အလျောက် ကျေးဇူးအမျိုးအစားလည်း များစွာရှိပေသည်။ ကျွေးမွေးစောင့်ရှောက်ဖူးလျှင် မွေးကျေးဇူး၊ အသက်ဘေးမှ ကယ်ဆယ်ခဲ့ဖူးလျှင် အသက်ကျေးဇူး၊ ပညာသင်ပေးဖူးလျှင် ပညာကျေးဇူး၊ လိမ္မာရေးခြားရှိအောင် ဆုံးမသွန်သင်ပေးဖူးလျှင် အလိမ္မာကျေးဇူး စသည့်အပြင် အယုတ်ဆုံး အားဖြင့် ထမင်း တစ်လုတ် ကျွေးမွေးဖူးလျှင်ပင် 'တစ်လုတ်စားဖူး သူ့ကျေးဇူး' ရှိလာတော့သည်။

ထိုသို့ မိမိအား ကျေးဇူး ပြုသသည် ကျေးဇူးရှင် ဖြစ်၍ မိမိသည် ထိုကျေးဇူးကို ရယူသူ ကျေးဇူးစား ဖြစ်လာသည်။ လောက၌ မြို့ရှင်နှင့်မြို့စားသည် ဆက်သွယ်နေသကဲ့သို့ ကျေးဇူးရှင်နှင့် ကျေးဇူးစားသည်လည်း ဆက်စပ်နေပေသည်။ ကျေးဇူးရှင်သည် ကျေးဇူးစားအပေါ်၌ ကောင်းကျိုးကို လိုလားသော မေတ္တာ၊ သနားကြင်နာသော ကရုဏာ ထားရှိကာ ကူညီ ကျေးဇူးပြုခြင်းဖြစ်ရာ ပစ္စည်းအင်အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းကို မဆိုထားဘိ၊ ကိုယ်အား နှုတ်အားဖြင့် မိမိ၏ကောင်းကျိုးကို ကူညီ ညွှန်ကြားသည်ကိုပင် သူ့ကျေးဇူးဟု အလေးအနက် မှတ်သားအပ်၏။ ထိုကဲ့သို့ ကောင်းကျိုးကို ကိုယ်အား နှုတ်အား စသည့် အကူအညီ တစ်ခုခုဖြင့် ကူညီကျေးဇူးပြုခဲ့သည်ကို ပြန်၍သိတတ်သူသည် ကျေးဇူးသိသူ မည်၏။ ကျေးဇူးသိတတ်သော သူသည်လည်း ကျေးဇူးရှင်အပေါ်တွင် စိတ်ဖြင့် ပြစ်မှားရန်ပင် ခဲယဉ်းလှပေသည်။

ဝိနယပိဋကတ်၌ ရင်ရဟန်းပြုပေးသူ မရှိ၍ ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲနေသော ရာဓ ပုဏ္ဏားအား ဆွမ်းတစ်ဇွန်းမျှလောင်းလှူခဲ့သော ကျေးဇူးကို ထောက်ထား၍ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ၎င်းအား သာသနာတော်တွင်းသို့ သွတ်သွင်း ချီးမြှင့်ပေးလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို သိတော်မူသောအခါ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် အရှင်သာရိပုတ္တရာအား သာဓုခေါ်ကာ 'သူတော်ကောင်းတို့

သည့် သူ့ကျေးဇူးကို သိတတ်သည့်အဖြင့် ကျေးဇူးရှင်ဟုလည်း ထုတ်ဖော် ပြောဆိုလေ့ရှိသည်' ဟု ချီးမွမ်းတော်မူသည်။

၂၆။ **ကာလေနဓမ္မဿဝနမင်္ဂလာ၌** ကာလေန (တရားနာရန်သင့်လျော်သောအခါ)ဟူသည် လောဘ၊ ဒေါသ၊ သောက စသည်တို့ကြောင့် စိတ်နှလုံး ညစ်နွမ်းနေသောအခါ၊ အားလပ်ခွင့် ရနေသောအခါ လပြည့်နေ့၊ လကွယ်နေ့ စသော အခါတို့ ဖြစ်၏။ လောဘစသည်တို့ကြောင့် စိတ်နှလုံး ညစ်နွမ်းနေစဉ် တရားတော်ကို နာယူခြင်းသည် ညစ်နွမ်းသော စိတ်နှလုံး သန့်ရှင်း၍ စိတ်ကြည်လင်လာ၏။ ကုသိုလ်စိတ်များ တိုးပွားလာနိုင်၏၊ တာဝန် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းမှ အနားယူထား၍ စိတ်အား လူအား ရှိသောအခါ တရားနာခြင်းသည် တရားတော်၌ စိတ်ပါဝင်စားမှု တိုးပွားစေနိုင်၏။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် လပြည့်လကွယ်နေ့များတွင် ဥပုသ်စောင့်သုံး တရားနာလေ့ ရှိကြ၏။ ဥပုသ်သီလဖြင့် ကိုယ်စိတ်ကို ထိန်းသိမ်းနေခိုက် ဖြစ်သဖြင့်လည်း တရား၌ ပိုမို စိတ်အား သန်ကြ၏။ ထိုသို့ သင့်လျော်သောအခါ၌ တရားကို နာယူခြင်း၊ တရားစာကို ဖတ်ရှုခြင်း၊ နားထောင်ခြင်းဖြင့် မသိမကြားဖူးသေးသော တရားသဘောကို သိရှိပြီး၍ သိပြီးသော တရားကိုလည်း အသေးစိတ် ပိုမို သိလာနိုင်၏။ တရားနှင့် ပတ်သက်သော အသိဉာဏ် တိုးလာသည်နှင့် အမျှလည်း တရားနှင့်အညီ နေထိုင်ခြင်း၊ ကျင့်သုံးခြင်း စသည့် လောကုတ္တရာ လုပ်ငန်းများကို အကျိုးရှိစွာ ရွက်ဆောင်နိုင်၏။

အဋ္ဌမ မင်္ဂလာ လေးပါး

(က) ပါဠိ

၈။ ခန္တီ စ သောဝစဿတာ၊ သမဏာနဉ္စ ဒဿနံ။
ကာလေန ဓမ္မသာကစ္ဆာ၊ ဧတံ မင်္ဂလမုတ္တမံ။

(ခ) မြန်မာပြန်

၂၇။ သည်းခံခြင်း
၂၈။ ပြောဆိုဆုံးမရာ၌ နာယူလွယ်ခြင်း
၂၉။ ရဟန်းများကို ဖူးတွေ့ခြင်း
၃၀။ သင့်လျော်သောအခါ တရားဆွေးနွေးမေးမြန်းခြင်း

ဤလေးပါးသည် မြတ်သောမင်္ဂလာ မည်၏။

(ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်

၂၇။ **ခန္တီမင်္ဂလာ** ၌ ခန္တီ (သည်းခံခြင်း) ဟူသည် တစ်ပါးသူက မိမိကို ကိုယ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နှုတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ထိပါးကျူးလွန်သောအခါ အတုံ့အပြန်မပြု၊ ဗွေမယူဘဲ အခွင့်လွှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သတိမထားသဖြင့် ဒေါသထွက်လာစေကာမူ ၎င်းဒေါသ ကြာရှည် မဖြစ်ရအောင် ဖြေဖျောက်ခြင်းသည်လည်း သည်းခံခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ပုထုဇဉ်အများစုသည် တစ်ဖက်သားက ကိုယ်နှုတ် တစ်ခုခုဖြင့် စော်ကား ထိပါးလာသောအခါ ထိုသူကို အခွင့်လွှတ်နိုင်ခဲ သည်းခံနိုင်ခဲ၏။ သည်းမခံနိုင်၍ အတုံ့အပြန် ဆဲရေးခဲ့ပါကလည်း နှစ်ဦးနှစ်ဖက် နှုတ်လွန်လက်လွန်ဖြစ်ကာ သူနာ ကိုယ်နာဖြင့် ဒုက္ခရောက်ကြရ၏။ ယင်းမျှနှင့် မရပ်သေးပါက သူသေကိုယ်သေအထိ ရိုက်နှက် သတ်ဖြတ်ကြ၏။ တရားရုံးရောက်သည့်အထိလည်း ငွေကြေးကုန်ခြင်း၊ အလုပ်အကိုင်ပျက်ပြားခြင်း စသည့် ဆိုးကျိုးများ ဆက်တိုက် ဖြစ်လာတတ်၏။

ထို့ကြောင့် တစ်ဖက်သားက ထိပါးကျူးလွန်သည်ကို သည်းခံ အခွင့်လွှတ်နိုင်ခြင်းသည် နှစ်ဦးစလုံး၏ ဆိုးကျိုးများကို တားဆီးရာ ရောက်၏။ အကြောင်းတစ်ခုခုဖြင့် ဆဲရေးရန်ပြုလာသည်ကို မိမိက စိတ်မဆိုး ဗွေမယူဘဲ အေးချမ်းစွာဖြင့် ပြောဆိုရှင်းလင်းနိုင်ပါက ထို တစ်ဖက်သား၏ ဒေါသ ငြိမ်းပျောက်သည့်အပြင် ထိုအကြောင်းကိစ္စကိုလည်း ပြေလည် ကျေအေးနိုင်၏။ အကယ်၍ မိမိက ဒေါသထွက်နေသည့်တိုင်အောင် ၎င်းဒေါသဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် မကောင်းကျိုးများကို တွေးတောစဉ်းစားကာ ထိုဒေါသကို ပယ်ရှင်းရ၏။

၂၈။ **သောဝစဿတာမင်္ဂလာ** ၌ သောဝစဿတာ (ပြောဆိုဆုံးမ၍ နားထောင်လွယ်ခြင်း) ဟူသည် ဆရာ၊ မိဘ၊ အစ်ကို၊ အစ်မ စသူတို့က ကောင်းကျိုး လိုလား၍ ပြောဆိုဆုံးမသည်ကို မငြင်းဆန်ဘဲ လွယ်လွယ်ကူကူ နားထောင်ခြင်း ဖြစ်၏။ ပြောဆိုဆုံးမသည်ကို လွယ်ကူစွာ လိုက်နာတတ်သော စိတ်သည် သဘောထား မြင့်မြတ်မှု တစ်မျိုး ဖြစ်၏။ ထိုသဘောထား ရှိသူသည် မိဘ ဆရာ စသူတို့က ပြောဆိုသွန်သင်လျှင် ငြင်းဆန်ခြင်း၊ ဆင်ခြေကန်ခြင်း မရှိဘဲ နာယူလိုက်နာတတ်သကဲ့သို့ လုပ်ငန်းတာဝန်တွင်လည်း မိမိ၏ အထက်လူကြီးက နည်းလမ်းတကျ ညွှန်ကြားစီစဉ်မှုကို လေးစားစွာ ခံယူဆောင်ရွက်တတ်၏။

ပြောဆိုဆုံးမသည်ကို နာယူလိုစိတ်မရှိသူတို့ကား သားသမီး ဖြစ်လျှင် မိဘ၏စကားကို နာယူမည် မဟုတ်။ တပည့်ဖြစ်လျှင်လည်း ဆရာ၏စကားကို နာယူမည်မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်အားဖြင့် သိသူက မသိသူအား ညွှန်ကြားခြင်း၊ ဆရာက တပည့်အား ဆုံးမခြင်း၊ မိဘက သားသမီးအား သွန်သင်ခြင်း စသည်တို့သည် သွန်သင်ဆုံးမခံရသူတို့၏ ကောင်းကျိုးအတွက်သာ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ဆုံးမသွန်သင်မှုကို လက်မခံသောသူသည် ကိုယ်ကျင့်တရားရှိသူ (လူကောင်း) ဖြစ်ရန်သော်လည်းကောင်း၊ ပညာအရည်အချင်း ပြည့်ဝသူ (လူတော်) ဖြစ်ရန်သော်လည်းကောင်း ခဲယဉ်းလှ၏။ လူတော် လူကောင်း မဖြစ်ပါက ကြီးပွားတိုးတက်သူ ဖြစ်လာရန် သာ၍ပင် ဝေးကွာတော့၏။

လောက၌ ပညာရေး၊ စီးပွားရေးစသည့် လူ့ဘဝ လူ့ရေးရာတို့၌ အောင်မြင်ကြီးပွားနေသူ များစွာတို့သည် လူကြီး၊ မိဘ၊ ဆရာသမား စသူတို့၏ စကားကို လိုက်နာ နားထောင်သူများသာ ဖြစ်ပေသည်။

သင်္ကန်းဝတ်ပုံ အချိုးမကျသော အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်အား သာမဏေငယ်လေးက သတိပေးရာတွင် အရှင်မြတ်သည် သင်္ကန်းကို အချိုးကျ ပြင်ဝတ်ပြီးနောက် သာမဏေငယ်၏ ရှေ့၌ရပ်ကာ 'ဆရာ သင့်တော်ပါပြီလား' ဟု လေးစားစွာ မေးမြန်း၍ 'ထိုသို့ သတိပေးပါလျှင် ယနေ့ သင်္ကန်းဝတ်သော ကိုရင်လေးပင် ဖြစ်ပါစေ ဦးခေါင်းဖြင့် လက်ခံ လိုက်နာပါမည်' ဟု ကျေနပ်စွာ မိန့်ကြားတော်မူသည်။ ထိုသို့ ပြောဆို ဆုံးမသည်ကိုဖြစ်စေ၊ သတိပေးညွှန်ပြသည်ကိုဖြစ်စေ လိုက်နာပြုပြင်တတ်သူသည် မိမိ၏ဟာကွက် ပျော့ကွက်များကို ပြုပြင်နိုင်သည်သာမက မိဘ ဆရာ စသည့် လူကြီးသူမတို့ကလည်း ဝမ်းမြောက်ကျေနပ်၍၊ ဆုံးမဖွယ်ရှိကလည်း ဆုံးမ၍၊ ချီးမြောက်ဖွယ်ရှိက ချီးမြောက်ကူညီကြပေသည်။

၂၉။ **သမဏဒဿနမင်္ဂလာ၌** သမဏ (ရဟန်း) ဟူသည် လောဘ၊ ဒေါသ စသော ကိလေသာ အပူငြိမ်းပြီးသော ရဟန္တာအရှင်များ သို့မဟုတ် ထိုကိလေသာ ငြိမ်းအေးရန် ကျင့်ဆောင် အားထုတ်နေသော ရဟန်းတော်များ ဖြစ်သည်။

စိတ်သဘောထား ရိုးသားဖြူစင်၍ ဝိနည်းသိက္ခာကို လေးစားစွာ လိုက်နာစောင့်ထိန်းလျက် စာပေသင်ယူနေသော ရဟန်းတော်များ၊ စာပေပို့ချနေသော ဆရာတော်များ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား ပွားများနေသော မထေရ်မြတ်များကို ဖူးမြင်ရခြင်းသည် စိတ်နှလုံးကြည်လင် အေးချမ်းရသည်နှင့် အမျ

ကုသိုလ်စိတ်လည်း တိုးပွားနေပေသည်။ တွေ့ဆုံဖူးမြင်ရသော မဟုတ်ဘဲ ရိုသေလေးစားစွာ လက်အုပ်ချီခြင်း၊ ရှိခိုးခြင်းသည် **ဂါရဝနိဝါတမင်္ဂလာ**များ တိုးပွား၍ ထိုရဟန်းတော်တို့၏ ဆုံးမဟောကြားသည်တို့ကိုပါ နာယူပါက **ဓမ္မသဝနမင်္ဂလာ**လည်း ပွားများလာပြန်သည်။ ၎င်းတို့၏ ဝေယျာဝစ္စကို ရွက်ဆောင်ပေး၍ တဘက်အားသမျှ လှူဒါန်းပါက **ဓမ္မစရိယမင်္ဂလာ**၊ **ဒါနမင်္ဂလာ** တို့ပါ ရရှိလာပေသည်။

ဟောကြား ဆုံးမသည့် အတိုင်း လိုက်နာကျင့်ဆောင်ပါက မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော ကောင်းကျိုးများစွာကို ရရှိနိုင်သည်။ လူမှုကိစ္စ များပြားခြင်းကြောင့် မိမိလေးစားကြည်ညိုနေသော ရဟန်းတော်များကို ဖူးမြော်ကြည်ညို ခွင့်မရသည့်တိုင်အောင် ထိုရဟန်းတော်များကိုအမှတ်ရခြင်း၊ ၎င်းတို့၏အကျင့်သိက္ခာကို သတိရနေခြင်းတို့သည် ကုသိုလ်စိတ် တိုးပွားစေသဖြင့် ဤ**သမဏဒဿနမင်္ဂလာ** အရ ဖူးမြင်ရာပင် မည်ပေသည်။

၃၀။ **ကာလေန ဓမ္မသာကစ္ဆာမင်္ဂလာ** ၌ ကာလေန (သင့်လျော်သော အခါ)ဟူသည် အလုပ်မှ အနားယူ အားလပ်နေသော အခါ၊ တရားနှင့် ပတ်သက်၍ ယုံမှားသံသယရှိနေသောအခါ၊ ဓမ္မမိတ်ဆွေအချင်းချင်း တွေ့ဆုံသောအခါ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ထိုအခါမျိုး၌ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တရား ဆွေးနွေးခြင်း၊ မိမိမသိသည်ကို မေးမြန်းခြင်း၊ ယုံမှား သံသယ ရှိသည်ကို ရှင်းလင်းခိုင်းခြင်း၊ ရဟန်းတော်များအား လျှောက်ထားမေးမြန်းခြင်းသည် ဓမ္မသာကစ္ဆာမည်၍ မိမိ၏အသိဉာဏ်ကို တိုးပွားစေသည်။

ထိုသို့ တရားနှင့်ပတ်သက်သော အသိတိုးပွားခြင်း၊စိတ်နှလုံးကြည်သာခြင်းစသည့်အကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် 'ကာလေန ဓမ္မသာကစ္ဆာ' သင့်လျော်သောအခါ တရားကို ဆွေးနွေးမေးမြန်းခြင်းသည် မြတ်သောမင်္ဂလာ တစ်ပါး ဖြစ်ကြောင်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည်။

နဝမ မင်္ဂလာတရားလေးပါး

(က) ပါဠိ

၉။ တပေါ စ ဗြဟ္မစရိယဉ္စ၊ အရိယသစ္စာန ဒဿနံ၊
နိဗ္ဗာန သစ္ဆိကိရိယာ စ၊ ဧတံ မင်္ဂလ မုတ္တမံ။ ။

(ခ) မြန်မာပြန်

၃၁။ အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း
၃၂။ မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း
၃၃။ အရိယာသစ္စာ လေးပါးကို သိမြင်ခြင်း
၃၄။ နိဗ္ဗာန် အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း

ဤလေးပါးသည် မြတ်သော မင်္ဂလာ မည်၏။

(ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်

၃၁။ တပမင်္ဂလာ၌ တပ (အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း)ဟူသည် စောင့်စည်းခြင်းနှင့် ကြိုးစားခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုတွင် စောင့်စည်းခြင်းဟူသည် သတိ၏ လုပ်ငန်း ဖြစ်၏။ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း စသည့် ဒွါရ ခြောက်ပါး၌ အကြောင်းအားလျော်စွာ တွေ့ကြုံလာသော အဆင်း၊ အသံ စသည့် အာရုံနောက်သို့ လိုက်ပါ၍ လောဘ၊ ဒေါသ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ မဖြစ်လာရအောင် သတိဖြင့် စိတ်ကို ထိန်းထားခြင်း ဖြစ်၏။

လှပသောအဆင်း၊ သာယာသောအသံ စသည့် ဣဋ္ဌာရုံ တစ်ခုခုနှင့် တွေ့ဆုံသောအခါ ပုထုဇဉ်အများစု၏ သန္တာန်၌ သာယာသောစိတ် ဖြစ်တတ်ကြ၏၊ ထိုသာယာမှုကို အခြေခံကာ တပ်မက်တွယ်တာမှု တဏှာ၊ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်စသည်တို့ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ အလားတူပင် မလှပသော အဆင်း၊ မချိုသာသောအသံစသည့် အနိဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့ကြုံရာတွင်လည်း မနှစ်သက် မကျေနပ်သော ဒေါမနဿဖြစ်ပေါ်ကာ ၎င်းကိုအခြေခံ၍ ဒေါသ ဖြစ်ခြင်း စသည်တို့ပါ နောက်ဆက်ပါလာတတ်၏။

ထိုလောဘ၊ ဒေါသတို့ မဖြစ်လာရအောင် သတိဖြင့် ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်းသည်ပင် စောင့်စည်းခြင်း ဖြစ်၏။ ကြိုးစားခြင်း ဟူသည်မှာ သတိဖြင့် အကုသိုလ်မဖြစ်အောင် စောင့်စည်းခိုက် ကုသိုလ်တရား (ဝါ) ကုသိုလ်စိတ် တိုးပွားလာရအောင် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခြင်း ဖြစ်၏။

'တပေါ စ— ခြိုးခြံစွာ ကျင့်ရခြင်း လည်းကောင်း'ဟု မြန်မာပြန်ဆိုလေ့ရှိကြ၏။ ခြိုးခြံခြင်းသည် အားထုတ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ခြိုးခြံစွာကျင့်သည် ဟူသည်မှာ အလွန်အကဲ အားထုတ်ကျင့်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်၏။ အကုသိုလ်စိတ် လုံးဝ မဖြစ်လာရအောင်၊ ကုသိုလ်စိတ်များသာ ဖြစ်ပေါ်နေအောင် လွန်စွာ စောင့်စည်းကြိုးပမ်းခြင်းသည် ခြိုးခြံစွာ ကျင့်ခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ခြိုးခြံစွာ

ကျင့်နိုင်သည်နှင့်အမျှ သမာဓိလည်း အားကောင်းလာမည်ဖြစ်ရာ ခြိုးခြံစွာ ကျင့်နိုင်သောသူသည် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ရယူနိုင်ရန် နီးကပ်လာ၏။

၃၂။ **ဗြဟ္မစရိယ မင်္ဂလာ၌** ဗြဟ္မစရိယ (မြတ်သောအကျင့်) ဟူသည် မေထုန်အမှုကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ရဟန်းတရား (ဝါ) ကမ္မဋ္ဌာန်း တရား ပွားများခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုတွင် 'ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား ပွားများခြင်း' ကို **တပ မင်္ဂလာ၌** ထည့်သွင်း၍ မေထုန်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကိုသာ **ဗြဟ္မစရိယမင်္ဂလာ** အဖြစ် အမိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုကြ၏။ **ဗာလာသေဝန မှ စ၍ ဓမ္မသာကစ္ဆာ** တိုင် အောင်သော မင်္ဂလာတို့သည် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေး၊ ပညာရေး၊ စီးပွားရေးစသည့် လောကီအကျိုးစီးပွား တိုးတက်မှုအတွက် လိုက်နာကျင့်ဆောင်ရမည့် မင်္ဂလာများ ဖြစ်သကဲ့သို့ လောကုတ္တရာ အကျိုးကို ကြိုးပမ်းရန် အတွက် အခြေခံများလည်း ပါဝင်၏။တပ—မှ စသော မင်္ဂလာတို့သည်ကား လောကုတ္တရာ အကျိုးအတွက် အလေးပေး ဟောကြားသည့် မင်္ဂလာများ ဖြစ်၏။ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူသော လောကုတ္တရာအကျိုးကို အမှန်တကယ် ရလိုသူသည် မိမိ၏သန္တာန်၌ အကုသိုလ်စိတ် မပေါ်လာရအောင် သတိ၊ ဝီရိယဖြင့် စောင့်စည်းတားဆီး၍ ကုသိုလ်စိတ်တိုးပွားနေအောင် ကျင့်ဆောင်အားထုတ်နေရ၏။ ၎င်းအဆင့်သည် **တပ** မင်္ဂလာ ဖြစ်၏။ ဤအဆင့်ကို ထိရောက်စွာ အားထုတ်နေချိန်တွင် မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်မှုသည် အရေးပါသော မင်္ဂလာ **တစ်ရပ်** ဖြစ်၏။ မေထုန်အကျင့်နှင့် တရားအားထုတ်ခြင်းသည် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ရာ ရဟန်းတော်တို့သည် မေထုန် အကျင့်ကို လုံးဝ ရှောင်ရှားရ၏။ မေထုန်အကျင့်ကို ရှောင်ကြဉ်နိုင်သည်နှင့်အမျှ ကမ္မဋ္ဌာန်း တရား ပွားများမှုကို ကိုယ်ရောစိတ်ပါ ထက်သန်စွာ ကြိုးပမ်းနိုင်၏။

၃၃။ **အရိယသစ္စဒဿနမင်္ဂလာ၌** အရိယသစ္စာဟူသည် ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာဟူသော သစ္စာလေးပါး ဖြစ်၏။ **တပမင်္ဂလာ၊ ဗြဟ္မစရိယမင်္ဂလာ** တို့ကို နည်းမှန် လမ်းမှန် ဇွဲသန်သန်ဖြင့် ကျင့်ဆောင်ကြိုးပမ်းသူတို့သည် နောက်ဆုံး၌ ထိုသစ္စာလေးပါးကို သိမြင်လာကြ၏။ ထိုတွင် **ဒုက္ခသစ္စာ**ဟူသည် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်းဟူသော ဘဝဒုက္ခ၊ ချစ်သူနှင့် ကွေကွင်းရခြင်း၊ မချစ်သူနှင့် ဆက်ဆံရခြင်း၊ မိမိအလိုအတိုင်း မရ မဖြစ်ခြင်းဟူသော စိတ်ဒုက္ခ၊ ခန္ဓာငါးပါးကို ပြုပြင်စောင့်ရှောက်ရခြင်းဟူသော သင်္ခါရဒုက္ခ အမှန်တရား ဖြစ်၏။ သမုဒယ

သစ္စာဟူသည် ထိုဒုက္ခ အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော လောဘတဏှာ ဖြစ်၏။ ထိုထိုအာရုံ ကာမဂုဏ်ကို တပ်မက်ခြင်း၊ လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝ စသည်ကို တပ်မက်ခြင်း တဏှာတို့ကြောင့် ကောင်းမှု မကောင်းမှုများကို ပြုလုပ်ကြ၏။ ထိုကောင်းမှု မကောင်းမှုကံကြောင့် ပဋိသန္ဓေနေခြင်းစသော ဒုက္ခမျိုးစုံ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် လောဘတဏှာသည် ဒုက္ခ၏အရင်းခံ အကြောင်း အမှန်တရား ဖြစ်၏။ နိရောဓသစ္စာဟူသည် တပ်မက်ခြင်း တဏှာ လောဘ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း ဖြစ်၏။ အကြောင်းတဏှာ ချုပ်ငြိမ်းလျှင် ၎င်းကို အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးဒုက္ခမျိုးစုံလည်း ချုပ်ငြိမ်းလေတော့၏။ **မဂ္ဂသစ္စာ**ဟူသည် ထိုတဏှာချုပ်ငြိမ်းခြင်းကိုဖော်ဆောင်တတ်သော ကျင့်စဉ် (၈) လမ်းစဉ် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ဖြစ်၏။ ထိုသစ္စာလေးပါးကို စာပေဖတ်ရှု၍ သိခြင်း၊ ကြားနာရ၍ သိခြင်းမဟုတ်ဘဲ မိမိကိုယ်တိုင် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ခြင်းသည် အရိယသစ္စဒဿန မည်၏။ သစ္စာလေးပါးကို ထိုသို့ သိမြင်နိုင်က ဘဝဒုက္ခ၊ သံသရာဒုက္ခများမှ လွတ်မြောက်တော့မည် ဖြစ်ပေသည်။

၃၄။ **နိဗ္ဗာန သစ္ဆိကိရိယမင်္ဂလာ၌** နိဗ္ဗာန(နိဗ္ဗာန်)ဟူသည် ဤနေရာ၌ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဆိုလိုပေသည်။ **နိဗ္ဗာန**သည် ယေဘုယျအားဖြင့် အကြောင်း တဏှာနှင့် အကျိုးဒုက္ခတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကို ရည်ညွှန်းသော ဝေါဟာရ ဖြစ်သော်လည်း ထိုချုပ်ငြိမ်းမှုနိဗ္ဗာန်ကို **အရိယသစ္စာနဒဿန၌ နိရောဓသစ္စာ** အဖြစ် ပါဝင်ပြီး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤ၌ အရဟတ္တဖိုလ်ကို နိဗ္ဗာန်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ခြင်းသည် မဂ်ဉာဏ်၏ ကိစ္စ ဖြစ်သည်။ မဂ်ဉာဏ်သည်လည်း သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်၊ အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်အားဖြင့် အဆင့်လေးဆင့် ရှိသည်။ ထိုအဆင့်အသီးသီး၌ နိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်လာသည်နှင့်အမျှ လောဘ၊ ဒေါသ စသည့် ကိလေသာတို့ကိုလည်း အဆင့်အလိုက် ပယ်ရှားခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ကိလေသာကို ပယ်ရှားပြီးသောအခါ ထိုမဂ်ဉာဏ်ကို ရရှိသူ အဖို့ နောက်ထပ် ပယ်ရှင်းရမည့် ကိလေသာ မရှိတော့ပေ။

တပ နှင့် **ဗြဟ္မစရိယမင်္ဂလာ**သည်လည်း အကုသိုလ်တရား၊ ကိလေသာတရားတို့ကို မိမိသန္တာန်၌ မပေါ်လာအောင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်နိုင်ရေး အတွက် ကျင့်စဉ်မင် ဖြစ်ရာ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရပြီးသည့်အခါတွင် ၎င်းမင်္ဂလာ အကျင့်တို့သည်လည်း ပြီးဆုံးကြလေသည်။

ဒသမ မင်္ဂလာတရား လေးပါး

(က) ပါဠိ

၁၀။ ဖုဋ္ဌဿ လောကဓမ္မေဟိ၊ စိတ္တံ ယဿ န ကမ္ပတိ၊
အသောကံ ဝိရဇံ ခေမံ၊ ဧတံ မင်္ဂလ မုတ္တမံ။

(ခ) မြန်မာပြန်

၃၅။ လောကဓံတရားတို့ ထိတွေ့လာလျှင် မတုန်လှုပ်ခြင်း
၃၆။ မပူဆွေးခြင်း
၃၇။ မတပ်မက်ခြင်း
၃၈။ ဘေးမရှိခြင်း

ဤလေးပါးသည် မြတ်သော မင်္ဂလာ မည်၏။

(ဂ) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်

၃၅။ **စိတ္တအကမ္ပနမင်္ဂလာ ၌** လောကဓမ္မ (လောကဓံ) ဟူသည် လောကတွင် လူတိုင်း တွေ့ရစမြဲဖြစ်သော လာဘ်ရခြင်း (လာဘော)၊ လာဘ်မရခြင်း (အလာဘော)၊ အခြွေအရံပေါခြင်း (ယသော)၊ အခြွေအရံ မဲ့ခြင်း (အယသော)၊ အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း (နိန္ဒာ)၊ ချီးမွမ်းခံရခြင်း (ပသံသာ)၊ ချမ်းသာခြင်း (သုခံ)၊ ဆင်းရဲခြင်း (ဒုက္ခံ) တို့ ဖြစ်၏။

၎င်းကို 'လောကဓံတရား ရှစ်ပါး' ဟု ခေါ်ကြ၏။ ၎င်းတွင် အကောင်း ၄ မျိုး၊ အဆိုး ၄ မျိုး ရှိပေရာ ဘဝခရီး တစ်လျှောက်တွင် လူတိုင်းသည် ၎င်း အကောင်း အဆိုး တစ်ခုခုနှင့် တွေ့ရကြုံရမြဲ ဖြစ်သည်။ တွေ့ကြုံရတိုင်းလည်း လူသား အများစု၏ စိတ်ဓာတ်သည် အနည်းနှင့် အများ ဘိုသလို ပြောင်းလဲတတ်၏။ အကောင်းနှင့် တွေ့ကြုံရခိုက် စိတ်ထား ဝမ်းမြောက် တက်ကြွ၍ အဆိုးနှင့်ကြုံရခိုက် ဝမ်းနည်းရ စိတ်ဓာတ်ညှိုးငယ်ရ၏။ အရောင်းအဝယ်ကောင်း၍ အမြတ်အစွန်း ရရှိနေသည့်အခါ၊ ရာထူးတိုး၍ လစာဝင်ငွေများကာ လက်အောက်ငယ်သားများ လေးစားဝန်းရံနေသည့်အခါ စသည်တို့၌ ကျေနပ်ပြုံးရွှင်ပျော် တက်ကြွဝမ်းမြောက်နေ၏။ ၎င်းသည် မူလစိတ်ထားမှ ပြောင်းလဲတုန်လှုပ်ခြင်း မည်၏။ အရောင်းအဝယ် မကောင်း၍ အမြတ်အစွန်း မရှိသောအခါ၊ ရာထူးမှ လျှောကျ၍ အခြွေအရံ ကင်းမဲ့သောအခါ စသည်တို့၌ စိတ်အားငယ်ခြင်း၊ စိတ်ညစ်ခြင်းသည်လည်း မူလစိတ်ထားမှ ပြောင်းလဲခြင်း၊ တုန်လှုပ်ခြင်းပင်ဖြစ်၏။ အရဟတ္တဖိုလ်

ကို ရပြီးသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ကား ထိုသို့သော စိတ်ထားပြောင်းလဲခြင်း၊ တုန်လှုပ်ခြင်းမျိုး မရှိတော့ပေ။

(၎င်းမင်္ဂလာသည် ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၌သာ အပြည့်အဝ ရှိနိုင်သော မင်္ဂလာအမျိုးအစား ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် လောကဓံကို အနည်းနှင့်အများ ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ် အတော်များများရှိ၏။ အထူးသဖြင့် စိတ်သဘောထား ကြီးမားသူ–မြင့်မြတ်သူတို့၌ စိတ်ဓာတ် ကြံ့ခိုင်မှု ပိုများ၏။ ချမ်းသာသော်လည်း၊ ရာထူး တိုးသော်လည်း၊ အာဏာပိုရသော်လည်း စိတ်ကြီးမဝင်သကဲ့သို့ ဆင်းရဲသော်လည်း၊ ရာထူးကျသော်လည်း၊ အာဏာမဲ့သော်လည်း စိတ်အားမငယ် စိတ်နေမပြောင်း စိတ်မကောင်း မပျက်ပေ။ ထိုသူများသည် စိတ္တအကမ္ပန မင်္ဂလာနှင့် တင်းပြည့် ကျပ်ပြည့် မဟုတ်စေကာမူ အတော်များများ ပြည့်စုံသူဟု ဆိုရမည်။)

၃၆။ **အသောကမင်္ဂလာ** ၌ အသောက (မပူဆွေးခြင်း) ဆွေမျိုး မိဘ သေဆုံးခြင်း၊ ဥစ္စာပစ္စည်း ဆုံးရှုံးခြင်း စသည်တို့ကြောင့် ဝမ်းနည်း ကြေကွဲခြင်း၊ စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း မရှိခြင်း ဖြစ်၏။ ၎င်းသည်လည်း ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၌ အပြည့်အဝ ဖြစ်နိုင် ရှိနိုင်သော မင်္ဂလာ ဖြစ်၏။

၃၇။ **ဝိရဇမင်္ဂလာ** ၌ ဝိရဇ (မတပ်မကပ်ခြင်း) ဟူသည် အာရုံ ငါးပါးကို စွဲလမ်းခုံမင်ခြင်း၊ ဘဝကိုတောင့်တခြင်း စသည့် တဏှာလောဘ ကင်းကွာခြင်း ဖြစ်၏။ ၎င်းသည်လည်း ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ အပြည့်အဝ ဖြစ်နိုင် ရှိနိုင်သော မင်္ဂလာ ဖြစ်၏။

၃၈။ **ခေမမင်္ဂလာ** (ဘေးမရှိခြင်း) ဟူသည် ကြောက်စိတ် လန့်စိတ် ကင်းသဖြင့် ကြောက်လန့်ဖွယ် ဘေး ဟူ၍ မရှိခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့သော ဘေးမျိုး မရှိခြင်းသည်လည်း ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ အပြည့်အဝ ဖြစ်နိုင် ရှိနိုင်သော မင်္ဂလာ ဖြစ်၏။

နိဂုံး

ဤသို့လျှင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဟောညွှန်ပြခဲ့သော မင်္ဂလာတရားတော်သည် အပြီးသို့ ရောက်လေသည်။ သူမိုက်များကို မမှီဝဲမဆည်းကပ်ခြင်းမှ အခြေ

စတင်လာသော ဗုဒ္ဓဝါဒမင်္ဂလာသည် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရရှိခြင်း ဟူသော ပန်းတိုင်၌ အဆုံးသတ်ပေသည်။ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရလျှင်ပင် စိတ်မတုန်လှုပ်ခြင်း စသော အဆုံး မင်္ဂလာလေးပါးသည် အလိုအလျောက် ပြည့်စုံလေသည်။ ဤတရားတော်ကို ‘သုံးဆယ့်ရှစ်ဖြာ မင်္ဂလာ’ဟု ဆိုရိုးပြုကြသည်။

သုံးဆယ့်ရှစ်ဖြာကို ရေတွက်ရာ၌ နှစ်မျိုးကွဲပြားနေသည်။ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနမင်္ဂလာကို မာတုဥပဋ္ဌာန၊ ပိတုဥပဋ္ဌာနဟု မင်္ဂလာနှစ်ပါးခွဲ၍ အာရတီနှင့် ဝိရတီကို မင်္ဂလာတစ်ပါးဟု ပေါင်းယူကာ မင်္ဂလာ ၃၈ ပါးဟု ရေတွက်ကြသည်။ အချို့ကမူ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနကို မင်္ဂလာတစ်ပါးတည်းသာ ယူကာ အာရတီနှင့် ဝိရတီကို မင်္ဂလာ ၂ ပါးဟု ခွဲခြားရေတွက်ခြင်းဖြင့် မင်္ဂလာ ၃၈ ပါးဟု ဆိုလေသည်။ မင်္ဂလသုတ်ဒေသနာ၌မူ မင်္ဂလာတရား ဆယ်ရေ မသတ်မှတ်၊ ရေတွက်ဖော်ပြခြင်း မပြုပေ။ စင်စစ်သော် ‘အသေဝနာစ ဗာလာနံ’ မှ စ၍ ‘ဗြဟ္မစရိယဉ္စ’ တိုင်အောင်သော မင်္ဂလာတို့သည် လိုက်နာကျင့်ဆောင်ရမည့် ကျင့်စဉ်မင်္ဂလာများ ဖြစ်သည်။ ထိုကျင့်စဉ်များအနက် ဓမ္မသာကစ္ဆာ မင်္ဂလာတိုင်အောင်သည် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စာရိတ္တကောင်းမွန်ရေး၊ အသိအလိမ္မာ တိုးပွားရေး စသည် လောကီကြီးပွား တိုးတက်ရေးအတွက် အခြေခံများ၊ ကျင့်ဝတ်များ ဖြစ်သည့်အပြင် လောကုတ္တရာလုပ်ငန်းကို ရွက်ဆောင်ရန်အတွက် အခြေခံ လမ်းညွှန်များလည်း အတော်အသင့် ပါရှိ၏။

တပနှင့် ဗြဟ္မစရိယ မင်္ဂလာနှစ်ပါးသည် လောကုတ္တရာ ကျင့်စဉ်များ ဖြစ်သည်။ ထိုကျင့်စဉ်ကို နည်းလမ်းတကျ ကျင့်ဆောင်ပါက ‘အရိယသစ္စာန ဒဿန မင်္ဂလာ’နှင့် ပြည့်စုံလာမည် ဖြစ်၏။ (၄) သစ္စာလေးပါးကို မဂ်ဉာဏ် အဆင့် လေးဆင့်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်လာမည် ဖြစ်၏။ ထို အရိယသစ္စာန ဒဿန မင်္ဂလာနှင့် တင်းပြည့်ကျပ်ပြည့် ပြည့်စုံလာသောအခါ နိဗ္ဗာန သစ္ဆိကိရိယ အစရှိသော အကျိုး မင်္ဂလာငါးပါးနှင့် အလိုအလျောက် ပြည့်စုံလာတော့၏။ ထိုအခါ လောကီ လောကုတ္တရာ ကြီးပွားချမ်းသာခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော မင်္ဂလာအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံလေပြီ ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ပင်လျှင် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ ဦးတည်ချက်ဖြစ်၍ ထိုမင်္ဂလာအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသူ၏ ဒုက္ခခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းခြင်းသည် ဗုဒ္ဓဝါဒမင်္ဂလာ၏ ပန်းတိုင် ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ ပန်းတိုင်လည်း ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် မင်္ဂလသုတ်၏ နိဂုံးကို အောက်ပါအတိုင်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပေသည်။

(က) ပါဠိ

၁၁။ တောဒိသာနိ ကတွာန၊ သဗ္ဗတ္ထ မပရာဇိတာ၊
သဗ္ဗတ္ထ သောတ္ထိံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တံ တေသံ မင်္ဂလမုတ္တမံ။

(ခ) မြန်မာပြန်

ဤမင်္ဂလာတို့ကို လိုက်နာပြုကျင့်ပါလျှင် ကိလေသာ အစရှိသော ရန်သူများအနက် မည်သည့်ရန်သူမျှ အနိုင်မရဘဲ (မိမိကသာအောင်နိုင်၍) ဤဘဝ၊ နောင်ဘဝနှင့်တကွ သွားခြင်းစသည် လှုပ်ရှားလုပ်ဆောင်မှုကိစ္စ ခပ်သိမ်းတို့၌ ချမ်းသာခြင်းသို့ ရောက်ကြရ၏။ ထိုမင်္ဂလာ အားလုံးသည် နတ် လူတို့အတွက် မြတ်သောမင်္ဂလာ မည်ပေသတည်း။

ဦးကျော်ရှိန်
အရှေ့တိုင်းပညာဌာနမှူး (လ/ထ ကထိက)
မော်လမြိုင်ကောလိပ်

၂၄။ သိင်္ဂါလောဝါဒသုတ်

နိဒါန်း

သိင်္ဂါလောဝါဒသုတ်သည် သုတ္တပိဋက ဒီဃနိကာယ်၏ တတိယကျမ်းစာဖြစ်သော ပါထိကဝဂ္ဂ(သုတ်ပါထေယျ)တွင် အဋ္ဌမသုတ်ဖြစ်သည်။ သိင်္ဂါလလုလင်အား ဆုံးမ ဟောကြားသော သုတ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ပါဠိစာပေမူရင်း၌မူ 'သိင်္ဂါလောဝါဒသုတ္တ'ဟု မဆိုဘဲ 'သိင်္ဂါလသုတ္တ'ဟူ၍သာ ဆိုထားပေသည်။ သိင်္ဂါလလုလင်အား ဟောကြားသော ဒေသနာဖြစ်ပေသည်။

သိင်္ဂါလသုတ္တ ပါဠိစာကိုယ်နှင့် ၎င်းသုတ္တ၏ အဖွင့်အဋ္ဌကထာကျမ်းအရ ဤသုတ္တကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဟောကြားတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းနိဒါန်းမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်လက်ထက် မဂဓတိုင်း ရာဇဂြိုဟ်မြို့တော်၌ ပစ္စည်းဥစ္စာ လွန်စွာချမ်းသာသော ဂဟပတိသူကြွယ်တစ်ဦး၌ သိင်္ဂါလမည်သော သားတစ်ယောက်ရှိသည်။ သူကြွယ်ဇနီးမောင်နှံသည် ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သောတာပန်များ ဖြစ်ကြသည်။ သားဖြစ်သူ သိင်္ဂါလကမူ ရတနာသုံးပါးကို ကြည်ညို ဆည်းကပ်သူ မဟုတ်ပေ။ မိဘတို့က သားဖြစ်သူအား ဘုရားရှင်ကိုလည်းကောင်း၊ အရှင်သာရိပုတ္တရာ စသည့် မထေရ်ကြီးများကို လည်းကောင်း ဆည်းကပ်ရန် အမြဲမပြတ် နှိုးဆော်တိုက်တွန်းစေကာမူ သိင်္ဂါလသည် ထိုသို့ ဆည်းကပ်ရမည်ကို ဝန်လေးနေခဲ့သည်။ ဆည်းကပ်၍ ရှိခိုးရန်သော်လည်းကောင်း၊ ရဟန်းတော်များနှင့် ရင်းနှီး၍ ဆွမ်း၊ သင်္ကန်းစသည် လှူဒါန်းရန်သော်လည်းကောင်း လွန်စွာ ခဲယဉ်းနေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မိဘများ အသက်ရှင်နေစဉ် သိင်္ဂါလကို ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သို့ ဆည်းကပ်စေရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ကြပေ။

သို့ဖြစ်၍ ဖခင် သူကြွယ် သေခါနီးတွင် သားဖြစ်သူ သိင်္ဂါလအား နံနက်စောစောထ၍ အရပ်ခြောက်မျက်နှာကို ရှိခိုးဦးညွှတ်ရန် နောက်ဆုံးစကား မှာကြားခဲ့လေသည်။ မိမိ၏ မှာကြားချက် အတိုင်း လိုက်နာရှိခိုးပါက ဘုရားရှင် ဖြစ်စေ၊ တပည့် မထေရ်တစ်ပါးပါး ဖြစ်စေ တွေ့ရှိ၍ ထိုအမှာစကား၏အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းဟောကြားလိမ့်မည်။ ထိုအခါ ဗုဒ္ဓသာသနာ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို သိမြင်နားလည်ကာ ကောင်းမှုကုသိုလ်များ ပြုလုပ်လိမ့်မည် ဟုလည်း မျှော်လင့်ခဲ့ပေသည်။

သိင်္ဂါလလုလင်သည် နံနက် စောစော ထ၍ ကွယ်လွန်သွားသော ဖခင်အတွက် ဝမ်းနည်းသော အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် စွတ်စိုသော အဝတ်ကို ဝတ်၍ စွတ်စိုသောဆံပင်ဖြင့် ဖခင်မှာကြားချက်အတိုင်း အရပ်ခြောက်မျက်နှာကို ရှိခိုးလေသည်။ ထိုအခိုက် ရာဇဂြိုဟ်မြို့တော်တွင်းသို့ ဆွမ်းခံကြွဝင်လာသော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက တွေ့မြင်သဖြင့် မေးမြန်းတော်မူသည်။ သိင်္ဂါလလုလင်က ဖခင်သေဆုံးခါနီး၌ မှာကြားခဲ့သည်ကို လေးစား လိုက်နာသော အားဖြင့် အရပ်ခြောက်မျက်နှာကို ရှိခိုးပါကြောင်း ဖြေကြား လျှောက်ထားသည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်က 'အရိယာတို့၏သာသနာ၌ အရပ်ခြောက်မျက်နှာကို ဤသို့ ရှိခိုးမှု မပြုအပ်'ဟု မိန့်ကြားတော်မူရာ သိင်္ဂါလက အရိယာတို့၏ သာသနာအရ အရပ်ခြောက်မျက်နှာကိုရှိခိုးပုံကို ရှင်းလင်းဟောကြားပါရန် လျှောက်ထားသည်။ ထိုလျှောက်ထားချက် အရ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သိင်္ဂါလလုလင်အား ဤသိင်္ဂါလသုတ်မည်သော တရားဒေသနာကို ဟောကြားတော်မူပေသည်။

မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သိင်္ဂါလကျင့်ဝတ်

သိင်္ဂါလသုတ်ကို သိင်္ဂါလောဝါဒသုတ်ဟု မြန်မာတို့ သိနေကြသကဲ့သို့ ၎င်းသုတ်လာ ဟောကြားချက်များကိုလည်း သိင်္ဂါလသုတ် ကျင့်ဝတ် အဖြစ် နားလည်နေကြသည်။ ထိုကျင့်ဝတ်များကို သိလွယ်မှတ်လွယ်စေရန် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက် **အဂ္ဂဓမ္မာလင်္ကာရ ကဝိဓဇ မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု** ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ သင်္ဂဇာဆရာတော်ဘုရားက ကဗျာလင်္ကာအဖြစ် ရေးသားစီကုံးတော်မူခဲ့သည်။ ထိုကျင့်ဝတ်လင်္ကာများသည် ကျက်မှတ်ရန် လွယ်ကူသည်နှင့်အမျှ လူမှုဆက်ဆံရေးအတွက်လည်း အရေးပါသော လမ်းညွှန်ဖြစ်သောကြောင့် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း ပညာရေးတွင် ထိုသိင်္ဂါလသုတ် ကျင့်ဝတ်လင်္ကာများကို သင်ရိုးတစ်ခု အဖြစ် ထည့်သွင်း ကျက်မှတ်စေကြသည်။ မူလတန်း မြန်မာဖတ်စာ အစဉ် အဆက်၌လည်း သင့်နိုးရာရာ ကျင့်ဝတ် လင်္ကာကို ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပေသည်။

မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာ အရ မိဘတို့သည် သားသမီးကို ကြင်နာစွာ မွေးမြူစောင့်ရှောက်ကြ၍ လိမ္မာရေးခြား ရှိအောင် သွန်သင်ဆုံးမကြသည်။ အချိန်အခါအားလျော်စွာ သားသမီး ပညာတတ်မြောက်ရေး၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် လူ့ဘဝခရီးကို အောင်မြင်စွာ လျှောက်နိုင်ရေး အတွ ကြိုးပမ်းကြသည်။ သားသမီးတို့ကလည်း မိဘတို့၏ အပြုအစုနှင့် မိဘမေတ္တာ

စေတနာများကို နားလည် သိရှိသည်နှင့် အမျှ မိဘများကို လေးစားရိုသေကြသည်။ ချစ်ခင်မြတ်နိုးကြသည်။ မိဘတို့၏ အဆုံးအမကို နာယူ၍ တတ်နိုင်သမျှ တုံ့ပြန် ပြုစုကြသည်။ မိဘတို့၏ ကိစ္စကြီးငယ်ကို ဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။

ဆရာတို့သည် တပည့်များအပေါ် သားသမီးကဲ့သို့ သဘောထားကာ ပညာလည်း သင်ပေး၍ သွန်သင်ဆုံးမမှုလည်း ပြုကြသည်။ အပြောအဆိုမျှဖြင့် မလိမ္မာသေးက အရိုက်အနှက် များဖြင့်ပင် ဆုံးမ ပဲ့ပြင် ကြသည်။ တပည့်တို့ကလည်း ဆရာ၏ မေတ္တာစေတနာကို နားလည်၍ ဆရာကို ချစ်ကြောက် ရိုသေကြသည်။ တစ်သက်ပတ်လုံးပင် ဆရာ့ဂုဏ်ကျေးဇူးကို သတိရ အောက်မေ့နေကြသည်။ မိဘနှင့် ဆရာကို ရတနာ သုံးပါးနှင့် တစ်တန်းတစ်စားတည်း တစ်ဂုဏ်းတည်း သဘောထားကာ အနန္တဂုဏ်အင် ကျေးဇူးရှင်များအဖြစ် လေးစားကြည်ညိုကြသည်။

ဇနီးမောင်နှံသည်လည်း အချင်းချင်းအပေါ် ချစ်ခင်ကြင်နာမှုကြီးစွာထား၍ စီးပွားရေး၊ ကုသိုလ်ရေး၊ သားသမီး မွေးမြူပြုစုရေး စသည်ကို လက်တွဲဆောင်ရွက်ကြသည်။ အလားတူပင် ဆွေမျိုးမောင်နှမနှင့် မိတ်ဆွေအချင်းချင်းသည်လည်း အပြန်အလှန် စောင့်ရှောက်၍ တစ်ဦး၏ ကိစ္စကို တစ်ဦးက ရိုင်းပင်း၍ တစ်ဦး၏လုပ်ငန်းကို တစ်ဦးက ကိုယ်အားဉာဏ်အားအလျောက် ဝိုင်းဝန်းကူညီကြသည်။

ဤယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာသည် သိင်္ဂါလသုတ်လာ ကျင့်ဝတ်များနှင့် များစွာ ကိုက်ညီပေသည်။ ကလေးဘဝက သင်အံ ကျက်မှတ် လာခဲ့သော သိင်္ဂါလကျင့်ဝတ်လင်္ကာသည် အရွယ်အားလျော်စွာ မြန်မာ့ လူ့ဘောင် တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရသောအခါ များစွာ အထောက်အကူပြုပေသည်။ သားသမီးများအတွက် မကောင်းသည်ကိုတားမြစ်၍ ကောင်းရာကို ညွှန်ကြား သွန်သင်ရန်မှာ ငါတို့၏ တာဝန်ဖြစ်သည်ဟု မိဘတို့ သိမြင်သကဲ့သို့ မိဘတို့ကို ကျွေးမွေးပြုစု၍ ၎င်းတို့၏ ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရန်မှာ ငါတို့၏ ဝတ္တရား ဖြစ်သည်ဟု သားသမီးတို့က ခံယူကြသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် သိင်္ဂါလသုတ်လာ ကျင့်ဝတ်များစွာသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု၏ မီးရှူးမီးတိုင်အဖြစ် ယနေ့တိုင် နေရာယူလျက် ရှိပေသည်။

စင်စစ်အားဖြင့်လည်း လူတိုင်းအဖို့ ဘဝခရီးတစ်လျှောက် တွေ့ကြုံရမည့် အခန်းကဏ္ဍ အသီးသီး၌ ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သိင်္ဂါလသုတ်၌ ပြည့်စုံစွာ ဟောကြားညွှန်ပြထားပေသည်။

လူတစ်ဦးသည် မိဘအနေဖြင့် လည်းကောင်း၊ သားသမီးအနေဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဆရာအနေဖြင့် လည်းကောင်း၊ တပည့်အနေဖြင့် လည်းကောင်း အချိန်အခါနှင့် အခြေအနေ အားလျော်စွာ ပါဝင်နေမည် ဖြစ်သည်။ ဇနီးမောင်နှံသည် သားသမီးရှိလာသောအခါ မိဘဖြစ်၍ မိမိတို့၏ မိဘများအနေဖြင့်လည်း သားသမီး ဖြစ်နေပေသည်။

ထိုအခါ မိဘတာဝန်နှင့် သားသမီးဘာဝန်တို့ကို အခါအားလျော်စွာ ထမ်းဆောင်ရပေတော့မည်။ ထို သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နိုင်ရေးအတွက် သိင်္ဂါလသုတ်တွင် ဘုရားရှင်သည် ခွဲခြား ဟောညွှန်ထားပေသည်။ သိင်္ဂါလသုတ်လာ တာဝန်များကို လူတိုင်းသည် ကဏ္ဍအလိုက် ကျေပွန်စွာ လိုက်နာဆောင်ရွက်ပါက မိမိတစ်ဦး အတွက်သာမက မိမိနှင့် သက်ဆိုင်သူများပါ အေးချမ်းသာယာမည့်အပြင် ရပ်ရွာမြို့နယ်နှင့် တကွ မြန်မာ့လူ့ဘောင် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံးပါ ငြိမ်းချမ်းတိုးတက်နေမည်သာ ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ သိင်္ဂါလသုတ် (ဝါ) သိင်္ဂါလောဝါဒသုတ်သည် လူမှုရေး တရား (ဝါ)လူကောင်းသူမွန်တို့ ကျင့်ဝတ်ပင် ဖြစ်သည်။ဤသုတ်ဒေသနာကို အဋ္ဌကထာ ဆရာကြီး အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသက ‘ဂိဟိဝိနယ လူ့ဝိနည်း’ဟု အမည်ပေးထားပေသည်။

ထိုသိင်္ဂါလသုတ်လာ ကျင့်ဝတ်များကို သင်္ဂဇာ ဆရာတော်ကြီး၏ လင်္ကာများနှင့် ပူးတွဲ၍ ရှင်းလင်းဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

၁။ ကမ္မကိလေသ ၄ ပါး

လူမှုရေးကျင့်ဝတ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သိင်္ဂါလလုလင်အား ရှောင်ကြဉ်ရမည့် အချက်များနှင့် ကျင့်ဆောင်ရမည့် တာဝန်များကို ခွဲခြား ရှင်းပြတော်မူသည်။ ရှောင်ကြဉ်ရမည့် အချက်များမှာ အကျဉ်းအားဖြင့်—

(က) ကမ္မကိလေသ ၄ ပါး
(ခ) အဂတိ ၄ ပါး
(ဂ) ဥစ္စာပျက်စီးကြောင်း ၆ ပါးတို့ ဖြစ်သည်။

၎င်းတို့အနက် ကမ္မကိလေသ ၄ ပါးဟူသည် ညစ်ညူးသော အပြုအမူ (ဝါ) လောဘ၊ဒေါသစသော ကိလေသာနှင့် ယှဉ်နေသော မကောင်းမှုများ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့မှာ—

၁။ ပါဏာတိပါတ–သူတစ်ပါး၏ အသက်ကိုသတ်ခြင်း
၂။ အဒိန္နာဒါန–သူတစ်ပါး၏ ဥစ္စာကို ခိုးယူလုယက်ခြင်း
၃။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ–သူတစ်ပါး၏ မယားကို သွားလာကျူးလွန်ခြင်း
၄။ မုသာဝါဒ–လိမ်လည် ပြောဆိုခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ဤအပြုအမူတို့သည် လောဘ၊ ဒေါသ စသည့် ကိလေသာများကို အကြောင်းခံ၍သာ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ သူများပစ္စည်းကို လိုချင်တပ်မက်သဖြင့် ခိုးယူသည်။ တိုက်ခိုက်လုယူသည်။ ဒေါသကြောင့် သူတစ်ပါးကို နှိပ်စက်သတ်ဖြတ်သည် စသည်ဖြင့် ကိလေသာများကြောင့် မကောင်းမှုများ ပေါ်ပေါက်လာရပေသည်။ ထိုလောဘစသည့် ကိလေသာကို လုံးဝကင်းကွာအောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်သေးစေကာမူ အသိအဆင်အခြင်ဖြင့် ထိန်းချုပ်နိုင်ပါက ပါဏာတိပါတ စသည့် မကောင်းမှုများကိုလည်း ရှောင်ကြဉ်နိုင်တော့သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းအပြုအမူလေးမျိုးကို 'ကမ္မကိလေသ၊ ညစ်ညူးသော အပြုအမူ'ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုအပြုအမူဖြစ်လာအောင် လှုံ့ဆော်ဆိုက်တွန်းသော စေတနာကိုလည်း 'ကမ္မကိလေသ' ညစ်ညူးသော ကံဟုပင် ခေါ်ဆိုရသည်။

၂။ အဂတိ ၄ ပါး

အဂတိဟု အလွယ်ခေါ်ကြသော်လည်း အပြည့်အစုံမှာ အဂတိဂမန ဖြစ်သည်။ အဂတိသည် 'မလား၊ မရောက်သင့်သော အကြောင်းအချက်' ဖြစ်၍ ဂမနသည် ထိုအကြောင်းအချက်သို့ ရောက်ခြင်း၊ လိုက်ပါသွားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုမလား မရောက်သင့်သော(ဝါ)အခြေမခံသင့်သော အကြောင်းအချက်နောက်သို့ လိုက်ပါ၍ မပြုသင့်သည်ကို ပြုမူခြင်းကို 'အဂတိ လိုက်သည်'ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ အလွယ်လိုက်၍ အဂတိတွင် အ,ကိုဖြုတ်ကာ 'ဂတိ လိုက်သည်'ဟု အသုံးတွင်နေသည်။

ထို အဂတိ ၄ ပါးမှာ–
၁။ ဆန္ဒာဂတိ – ခင်မင်မှုကြောင့် အဂတိလိုက်ခြင်း
၂။ ဒေါသာဂတိ – အမျက်ဒေါသကြောင့် အဂတိလိုက်ခြင်း
၃။ မောဟာဂတိ – မသိခြင်းကြောင့် အဂတိလိုက်ခြင်း
၄။ ဘယာဂတိ – ကြောက်ရွံ့ခြင်းကြောင့် အဂတိလိုက်ခြင်း
တို့ ဖြစ်သည်။

ထိုလေးပါးအနက် ခင်မင်မှုကို အကြောင်းခံ၍ မပြုသင့်သော အပြုအမူ၊ မတရားသော အဆုံးအဖြတ် စသည်ကို ပြုမူဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် တရားဥပဒေအရ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာ၌ ဖြစ်စေ၊ နှစ်ဦးနှစ်ဝ ပဋိပက္ခ ဖြစ်နေသည်ကို ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးရာ၌ ဖြစ်စေ အမှုမှန် အဖြစ်မှန်ကို မလိုက်ဘဲ ခင်မင်ရင်းနှီးမှုကိုသာ အလေးပေး၍ မတရား ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ လာဘ်ပေးသူကို ဦးစားပေး၍ မတရားဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ အနိုင်ပေးခြင်းမျိုးသည် ဆန္ဒာဂတိ လိုက်သည်မည်၏။ တစ်ဖက်ကို မလိုမုန်းထား၍သော်လည်းကောင်း၊ ရန်စ ရန်ငြိုး ရှိ၍သော် လည်းကောင်း မဘရားသဖြင့် အခြားတစ်ဖက်သို့ လိုက်ပါအနိုင်ပေးခြင်းသည် ဒေါသာဂတိသို့လိုက်သည်မည်၏။ မိမိ မိုက်မဲတွေဝေမှုကြောင့် အမှားသို့လိုက်ကာ ဆုံးဖြတ်စီရင်ခြင်းသည် မောဟာဂတိသို့ လိုက်သည်မည်၏။ မိမိကို အန္တရာယ်ပြုလိမ့်မည်ဟူသော ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းကြောင့် အမှုမှန် အဖြစ်မှန်ကို အခြေမခံဘဲ အားရှိသူဘက်သို့ လိုက်ပါ အနိုင်ပေးခြင်းသည် ဘယာဂတိသို့ လိုက်သည် မည်၏။ ထိုအကြောင်းခံ လေးမျိုးတွင် တစ်မျိုးမျိုးကို လိုက်စားခြင်းသည် အဂတိလိုက်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် လူမှုရေးအရသာ ယုတ်ညံ့သည်မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံ၏ ဥပဒေအရလည်း ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများ ဖြစ်၏။

၃၊ ဥစ္စာပျက်စီးကြောင်း ၆ ပါး

ဥစ္စာပျက်စီးကြောင်းဟု ဆိုသော်လည်း စင်စစ်အားဖြင့် ၎င်း ၆ ပါးတွင် တစ်ပါးပါးကို အလွန်အကျွံ အလေးပေးလိုက်စားပါက ပစ္စည်းဥစ္စာသာ ပျက်စီးယိုယွင်းသည် မဟုတ်ဘဲ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး စသည့် လူမှုရေး အကျိုးစီးပွားအားလုံးပင် ထိခိုက်ပျက်စီးနိုင်၏။

ထို ၆ ပါးမှာ—

၁။ သေရည်သေရက် သောက်စားမူးယစ်ခြင်း
၂။ အခါမဲ့ သွားလာလည်ပတ်ခြင်း
၃။ ပွဲလမ်းသဘင် ကြည့်ရှုခြင်း
၄။ အလောင်းအစား ပြုလုပ်ခြင်း
၅။ မကောင်းသော မိတ်ဆွေများနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်း
၆။ ပျင်းရိခြင်း

တို့ ဖြစ်သည်။

၎င်း ၆ ပါးကို သိလွယ်မှတ်လွယ်စေရန် သင်္ဂဇာဆရာတော်ကြီး စီကုံးတော်မူသော လင်္ကာမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

'သေစာ သောက်စား၊ လမ်းသွားခါမဲ့၊ ရှုငွဲ့သဘင်၊ ပျော်ရွှင် အန်
လောင်း၊ မကောင်းမိတ်ဖွဲ့၊ ပျင်းရိခြင်းကား၊ ယိုယွင်းဥစ္စာ ပျက်
ကြောင်းတည်း။'

သေရည်သေရက် သောက်စားခြင်း၌ အပြစ် ၆ ပါး

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ဥစ္စာပျက်စီးခြင်း၏ အကြောင်း ၆ ပါးကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောကြားပြီးနောက် ထို ၆ ပါးတို့၏ အကျိုးအပြစ် အသီးသီးကို အကျယ် ရှင်းပြတော်မူသည်။ ထိုတွင် သေရည်သေရက် သောက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်လာနိုင်သော အပြစ် ၆ မျိုးရှိရာ ၎င်းတို့မှာ—

၁။ လက်ငင်းဒိဋ္ဌ ပစ္စည်းဥစ္စာ ဆုံးရှုံးခြင်း
၂။ ခိုက်ရန် ဒေါသ ဖြစ်ပွားတတ်ခြင်း
၃။ ရောဂါအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြင်း (ကျန်းမာရေး ထိခိုက်ခြင်း)
၄။ အကျော်စော ကင်းမဲ့လာခြင်း (သိက္ခာကျခြင်း)
၅။ ကိုယ်အင်္ဂါ လုံခြုံအောင် မဖုံးလွှမ်းနိုင်ခြင်း
၆။ အသိဉာဏ် ချွတ်ယွင်းလာခြင်း

သေရည်သေရက်ဟူသော ဆိုသော်လည်း စင်စစ်အားဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါး အားလုံးကိုပင် ဆိုလိုပေသည်။ ထိုအရက်စသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးကို မသောက်ရ မရှူရလျှင် မနေနိုင်သည်အထိ ပြင်းထန် စွဲလမ်းလာသောအခါ၊ စီးပွားပျက်စီးလာခြင်း၊ ကျန်းမာရေး ထိခိုက်လာခြင်း၊ အသိဉာဏ်အားနည်း ချွတ်ယွင်းလာခြင်းတို့မှာ မလွှဲမရှောင်နိုင်သည့် လက်ငင်း အကျိုးများဖြစ်၏။ အရက်မူး၍ ဆဲရေး တိုင်းထွာခြင်း၊ ရိုက်နှက်ထိုးခုတ်ခြင်း၊ လူသတ်မှုကျူးလွန်ခြင်းတို့မှာလည်း ရှိနေသော ဆိုးကျိုးများ ဖြစ်၏။ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းလာခြင်း၊ အရက်မူးနေသဖြင့် ပုဆိုးကျွတ်မှန်းပင် မသိနိုင်ခြင်းတို့မှာလည်း အရက်သမား၊ အမူးသမားတိုင်း၏ ကိုယ်တွေ့ပင် ဖြစ်၏။

လင်္ကာ။ ၊ဥစ္စာ ယုတ်ခြင်း၊ ငြင်းခုံ များစွာ၊ ရောဂါ ဟူပြော၊
ကျော်စော မဲ့တုံ၊ မလုံ အင်္ဂါ၊ ပညာနည်းရှား၊ ဤ
ခြောက်ပါးကား၊ သောက်စားသေစာ အပြစ်တည်း။

အခါမဲ့ သွားလာခြင်း၌ အပြစ် ၆ ပါး

ညဉ့်နက်သန်းခေါင်းကျော် စသည့် အချိန်မဲ့ အခါမဲ့၌ လှည့်လည် သွားလာမှုသည် အန္တရာယ်များသော စရိုက်တစ်ခု ဖြစ်၏။ ထိုအပြုအမူ အတွက် ဖြစ်လာနိုင်သော အပြစ် ၆ ပါးကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက ဤသို့ ညွှန်ပြ တော်မူ၏။

၁။ မိမိကိုယ်တိုင် မလုံခြုံခြင်း
၂။ မိမိအိမ်သားစု မလုံခြုံခြင်း
၃။ မိမိ အိုးအိမ်ပစ္စည်း မလုံခြုံခြင်း
၄။ ခိုးတိုက်လုယက်မှု စသည် ဖြစ်ပွားက မိမိအပေါ် သံသယ ရှိလာနိုင်ခြင်း
၅။ သူတစ်ပါးပြုမှုသည့် မကောင်းသတင်းများ မိမိအပေါ် ကျရောက်လာတတ်ခြင်း
၆။ အခြားသော ဘေးဒုက္ခများနှင့် ကြုံတွေ့ရကတ်ခြင်း

ညဉ့်နက်သန်းခေါင်း သွားလာဖန်များက သွားနေသူ ကိုယ်တိုင်ပင် လုံခြုံမှု ကင်းသည့်အပြင် မိမိ အိမ်သားများ၊ အိုးအိမ် ပစ္စည်း များသည်း မိမိမရှိခိုက် ခိုးသူ နှိပ်စက်နိုင်၏။ တစ်နေရာရာ၌ ခိုးမှု၊ လုယက်တိုက်ခိုက်မှုစသည် ဖြစ်လာကလည်း မိမိကိုပင် ယိုးစွပ်လာတတ်၏။ မုဒိမ်းမှု၊ ကြာခိုမှုစသည်တို့ သည်လည်း မိမိ မကျူးလွန်စေကာမူ အခါမဲ့ သွားလာနေသူ မိမိကိုပင် သံသယ ရှိလာတတ်၏။ ဤရွေ့ ဤမျှသာ မဟုတ်သေးဘဲ အခါမဲ့အချိန်မဲ့၌ ဖြစ်လာတတ်သော မီးရှို့မှု စသည် အပြစ်များ၌လည်း မိမိကိုပင် စွပ်စွဲလာ လာနိုင်ပေသည်။

လင်္ကာ။ ။ကိုယ့်သားမယား၊ တစ်ခြား ဥစ္စာ၊ လုံရာမဲ့ရှောင်း၊
မကောင်းအရာ၊ ရွံ့ရှာလေအပ်၊ ယိုးစွပ်ရောက်မှု၊ ဆင်းရဲစု၊
ခြောက်ခု ခါမဲ့ သွားပြစ်တည်း။

ပွဲလှမ်းသဘင် ကြည့်ရှုခြင်း၌ အပြစ် ၆ ပါး

ပွဲလမ်းသဘင် စသည့် အပျော်အပါးကိုသာ အလွန်အကျွံ စွဲလမ်း ဝါသနာ ပါနေပါက ထိုအပျော်အပါး ရနိုင်မည့် နေရာကိုသာ ရှာဖွေ သွားလာနေတတ်၏။ ထိုသို့ စွဲလမ်းလိုက်စားမှု ကြီးမားလာသော အခါ အောက်ပါ အပြစ် ၆ ပါးနှင့် ဆုံရ ကြုံရတတ်ပေသည်။

၁။ ကပွဲ၊ဇာတ်ပွဲ ရှိရာကိုသာ စုံစမ်း၍ သွားလာနေခြင်း
၂။ သီချင်းဆိုပွဲ ရှိရာကိုသာ စုံစမ်း၍ သွားလာနေခြင်း
၃။ တီးဝိုင်းရှိရာကိုသာ စုံစမ်း၍ သွားလာနေခြင်း
၄။ အကျိုးမရှိသော ဒဏ္ဍာရီ ပုံပြင်စကား ပြောဆိုသည့် နေရာကိုသာ စုံစမ်း၍ သွားလာနေခြင်း
၅။ လက်ခုပ်လက်ဝါး တီးသည့်နေရာကိုသာ စုံစမ်း၍ သွားလာနေခြင်း
၆။ အိုးစည်တီးပွဲ ရှိရာကိုသာ စုံစမ်း၍ သွားလာနေခြင်း

ပွဲလမ်းစသည့် အပျော်အပါးကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် စွဲလမ်းလိုက်စားနေသူသည် အထက်ပါ ပွဲသဘင်တစ်ခုခုရှိသည့် နေရာကို စုံစမ်း၍ သွားရောက်ကြည့်ရှုရန် ပြင်ဆင်ခြင်း၊ သွားရောက်ကြည့်ရှုပြီးနောက် အအိပ်အနေပျက်၍ ပင်ပန်းခြင်း စသည်တို့ကြောင့် အလုပ်အကိုင်ကို အချိန်မှန်စွာ မလုပ်ဆောင်နိုင်တော့ပေ။ ပွဲလမ်းသဘင်သို့ သွားနေခိုက်တွင်လည်း အိမ်ရှိ ပစ္စည်းဥစ္စာကို ရန်သူတို့ ခိုးယူဖျက်ဆီးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ပွဲလမ်း အပျော်အပါးကို အလွန်အကဲ လိုက်စားပျော်ပါးခြင်းသည် ဥစ္စာပစ္စည်း ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်း၏ အကြောင်းတစ်ခုပင် ဖြစ်၏။

လင်္ကာ ။ကခြင်းတစ်လီ၊ သီခြင်းတစ်သီး၊ မှုတ်တီးတစ်သင်း၊
ပြိန်ဖျင်းတစ်အုပ်၊ လက်ခုပ်တစ်သည်၊ အိုးစည်တစ်ဖြာ၊
ရှုရာရှာ၍၊ ဥစ္စာပျက်မှု၊ ဤခြောက်ခုကား၊ ကြည့်ရှု
သဘင် အပြစ်တည်း။

လောင်းကစားမှု၌ အပြစ် ၆ ပါး

ကျန်းမာရေးနှင့် အပန်းဖြေရေးအတွက် မဟုတ်ဘဲ ငွေကြေးဖြင့် အလောင်းအစား ပြုလုပ်ကစားခြင်းသည် အလွန်အကဲပင် မဟုတ်စေကာမူ ကောင်းကျိုးမပေးသည်သာ ဖြစ်၏။ ထိုအလောင်းအစား၏ အပြစ်ကို ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်က ဤသို့ ဟောညွှန်ထားပေသည်။

၁။ နိုင်လျှင်လည်း ရန်များခြင်း
၂။ ရှုံးလျှင်လည်း နှမြောပူပန်ခြင်း
၃။ ပစ္စည်းဥစ္စာ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း
၄။ ပရိသတ်အလယ်တွင် ကစားသမား၏စကားကိုအတည်မယူခြင်း

၅။ အဆွေခင်ပွန်းတို့ အထင်သေးခြင်း
၆။ သမီးရှင်များက လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုရန် မလိုလားခြင်း

ကစားသမားတိုင်းသည် နိုင်လျှင် ရွှင်မြူးရသကဲ့သို့ ရှုံးလျှင် ပူဆွေးနောင်တ ရကြ၏၊ အလောင်းအစားကိုသာ မက်မောနေသဖြင့် အလုပ်အကိုင် ပျက်စီး၏။ ကစားသမား၏ စကားကို တရားရုံးက အမှန်ဟု အတည်ပြုလက်ခံရန် ခဲယဉ်းသကဲ့သို့ မိတ်ကောင်းဆွေကောင်း အပေါင်းအသင်းများကလည်း အထင်သေး၊အမြင်သေး ဖြစ်ကြ၏။ သမီးရှင်များကလည်း 'ကစားသမားဖြစ်၍ သားကျွေးမှု မယားကျွေးမှုကို ပြုနိုင်မည့်သူ မဟုတ်'ဟု သဘောပိုက်ကာ မိမိတို့ သမီးနှင့် ထိမ်းမြားလက်ဆက်ရန် သဘောတူကြမည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့်လည်း လောင်းကစားမှုသည် ကောင်းကျိုး မပြုသော စရိုက်တစ်ခုသာ ဖြစ်၏။

လင်္ကာ ။အောင်သူရန်ပွား၊ ရှုံးသားစိုးရိမ်၊ စည်းစိမ်လျော့ပါး၊ တရားသဘင်၊ မဝင်သက်သေ၊ မိတ်ဆွေနှိပ်ဆို၊ မလိုထိမ်းမြား၊ ဤခြောက်ပါးကား၊ ပျော်ပါးကြွေအန် အပြစ်တည်း။

မကောင်းသောမိတ်ဆွေများနှင့် ပေါင်းသင်းရာ၌ အပြစ် ၆ ပါး

မကောင်းသော မိတ်ဆွေများနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရာ၌ ဘုရားရှင်သည် အပြစ်ကိုသာ ဖော်ညွှန်းခြင်းမပြုဘဲ မကောင်းသော မိတ်ဆွေ (ပါပမိတ္တ)အမျိုးအစားကိုသာ ဖော်ပြတော်မူသည်။ ထိုအမျိုးအစားကို သိရှိပါက ဖြစ်လာနိုင်သော ဆိုးကျိုးများကို မှန်းဆ သိရှိနိုင်ပေသည်။

ထိုမိတ်ဆွေ ၆ မျိုးမှာ—

၁။ အလောင်းအစား ကြူးသူ
၂။ အပျော်အပါးနှင့် မိန်းမလိုက်စားသူ
၃။ မူးယစ်ဆေးဝါးစွဲသူ (သေသောက်ကြူးသူ)
၄။ အတုအမျိုးမျိုးလုပ်၍ လိမ်လည်တတ်သူ
၅။ ပရိယာယ်အမျိုးမျိုးဖြင့် ရှေ့မှောက်တွင် လိမ်သူ
၆။ အနိုင်အထက် လုယက်ပြုကျင့်တတ်သူ

ထိုမိတ်ဆွေယုတ် မိတ်ဆွေပျက်များနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှု ပြုနေသောအခါ ၎င်းတို့၏ အမှုအကျင့်များ ကူးစက်လာတတ်ခြင်း၊ မကောင်းသတင်းများ အထင်ခံရခြင်း စသည့် ဆိုးပြစ်များ ဖြစ်လာတတ်ပေသည်။

လင်္ကာ။ ။ကြွေအန်ကြူးလ၊ မိန်းမကြူးထွေ၊ သေစာကြူးမူ၊
အတုပြုငြား၊ လှည့်စားတစ်ယောက်၊ မျက်မှောက်လှည့်
ချက်၊ နှိုင်ထက်လုယူ၊ ဤသူခြောက်ပါး၊ မိတ်ဖြစ်လား
ကြောင့်၊ ပျက်ပြားမိတ်ဆွေ အပြစ်တည်း။

ပျင်းရိခြင်း၌ အပြစ် ၆ ပါး

ပျင်းရိသူသည် ပညာသင်မှု၊ အလုပ် လုပ်မှု စသည် တစ်ခုခုကို အကြောင်းတစ်ခုခုကို မရရအောင် ရှာကြံလျက် မိမိတာဝန်ကို ငြင်းပယ်ရှောင်ရှားတတ်ပေသည်။ ထိုလူပျင်းများ ပြောတတ်သော အကြောင်းကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက ဤသို့ ဖော်ပြတော်မူသည်။

၁။ ချမ်းအေးလှသည်ဟူ၍ အလုပ်မလုပ်ခြင်း
၂။ ပူအိုက်လှသည်ဟူ၍ အလုပ်မလုပ်ခြင်း
၃။ မိုးချုပ်လှသည်ဟူ၍ အလုပ်မလုပ်ခြင်း
၄။ စောလွန်းနေသည်ဟူ၍ အလုပ်မလုပ်ခြင်း
၅။ ဆာလောင်လွန်းနေသည်ဟူ၍ အလုပ်မလုပ်ခြင်း
၆။ ဝလွန်းနေသည်ဟူ၍ အလုပ်မလုပ်ခြင်း

လူပျင်းတို့သည် အခြားသူများ စောစောစီးစီး ထ၍ အလုပ်လုပ်ရန် ခေါ်ပါက စောလွန်းပါသေးသည်ဟုဆိုကာ အိပ်ရာ၌ ခွေနေတတ်ပေသည်၊ ချမ်းလှသေးသည်ဟုလည်း ငြင်းပယ်လွှဲရှောင်နေတတ်သည်။ထိုသို့အကြောင်းအမျိုးမျိုးပြကာ လွှဲရှောင်နေခြင်းကြောင့် အခြားသူများ မိမိတို့၏လုပ်ငန်းတာဝန်ကို လုပ်ဆောင်ပြီးစီးနေချိန်တွင် ထိုလူပျင်းအဖို့ မည်သည့်အလုပ်မျှ မဖြစ်လာဘဲ နွမ်းကွေးနောက်ကျလျက်သာ ရှိရပေသည်။

လင်္ကာ။ ။အချမ်းပြင်းဝှန်၊ အလွန်ပူနိုး၊ မိုးချုပ်လှမော၊စောလွန်း
လှယောင်၊ ဆာလောင်ပြင်းပြ၊ ဝမ်းဝလွန်ထွေ၊ နေက
ပညာ၊ မပွားရာသည်၊ ခြောက်ဖြာပျင်းသူ အပြစ်တည်း။

ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ကမ္မကိလေသ ၄ ပါး၊အဂတိ ၄ ပါးနှင့် ဥစ္စာပျက်စီးကြောင်း ၆ပါးအားဖြင့် စုစုပေါင်း ၁၄ ပါးသည် လူကောင်းလူမွန်များ

ရှောင်ရှားပယ်ခွာကြသည့် အမူအကျင့်များ ဖြစ်သည်။ ထိုမကောင်းသော အမူအကျင့် တို့သည်လည်း လူမိုက် လူယုတ်များကြောင့်သာ လောက လူ့ဘောင်၌ ပေါ်ပေါက်လာကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရာတွင် လူမိုက် လူယုတ်ဟူသော မိတ်ဆွေတုနှင့် လူကောင်း လူမွန်ဟူသော မိတ်ဆွေစစ်ကို ခွဲခြားရန် လိုအပ်ပေသည်။ မိတ်ဆွေတုကို ရှောင်၍ မိတ်ဆွေစစ်နှင့် ဆက်ဆံပေါင်းသင်းမှသာလျှင် လောကီလောကုတ်အတွက် အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် မိတ်ဆွေတု ၄မျိုးနှင့် မိတ်ဆွေစစ် မိတ်ဆွေကောင်း ၄ မျိုးကို ဆက်လက် ဟောကြားတော်မူသည်။

ထိုတွင် မိတ်ဆွေတု ၄ မျိုးမှာ အကျဉ်းအားဖြင့်

(၁) ကိုယ်ကျိုးကိုသာ ဆောင်တတ်သော မိတ်ဆွေတု
(၂) အပြောသာရှိသော မိတ်ဆွေတု
(၃) အကြိုက်ကိုသာလိုက်၍ ပြောတတ်သော မိတ်ဆွေတု
(၄) ပျက်စီးကြောင်း၌သာ အဖော်ရသော မိတ်ဆွေတု

တို့ ဖြစ်သည်။

(၁) ကိုယ်ကျိုးကိုသာ ကြည့်တတ်သော မိတ်ဆွေတု

ထိုမိတ်ဆွေတု ၄ မျိုးအနက် ကိုယ်ကျိုးကိုသာ ရွက်ဆောင်တတ်သော မိတ်ဆွေတုသည် သူများနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရာတွင် မိမိ အကျိုးအမြတ် ရရေးကိုသာ ရှေးရှုတတ်၏။ ထိုသူ၏ အပြုအမူကို အောက်ပါ အတိုင်း ခွဲခြားညွှန်ပြထားပေသည်။

၁။ အခါခပ်သိမ်း မိမိအတွက် မည်သည့်ပစ္စည်းလက်ဆောင်မျှ မပါလာဘဲ မိမိထံမှသာ ပစ္စည်းကို ယူသွားလေ့ရှိသူ
၂။ မိမိအား ပစ္စည်းအနည်းငယ်ပေးလျှင်လည်း မိမိထံမှ အများအပြားကို တုံ့ပြန်ယူသွားလေ့ရှိသူ
၃။ ဘေးရန် အန္တရာယ် တစ်ခုခုနှင့် တွေ့ကြုံနေခိုက် ထိုဘေးရန်မှ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် မိမိ၏အမှုကိစ္စကို အစေအပါးသဖွယ် လာရောက်ဆောင်ရွက်ပေး၍ ထိုဘေးရန်မှ လွတ်မြောက်သွားသောအခါ ပြန်၍မကြည့် သတိမှ မရတတ်သူ
၄။ သူ၏အကျိုးအတွက်သာ မိမိကို ချဉ်းကပ်ဆက်ဆံလေ့ရှိသူ

ဤသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ကိုယ်ကျိုးသာ ကြည့်တတ် ဆောင်တတ်သော မိတ်ဆွေတု (အညဒတ္ထဟရမိတ္တပတိရူပက)ဟု ဆိုရပေသည်။

လင်္ကာ။ ။လက်ချည်းလာ၍၊ ဥစ္စာဆောင်သယ်၊ နည်းငယ်ဖြင့်သာ၊
များစွာလိုရှိ၊ ဘေးထိရောက်ခါ၊ ပြုလာတုံဘိ၊ မိမိ
ကျိုးငှာ၊ မှီလာပေါင်းယှဉ်၊ လေးယောက်စဉ်ကား၊
အညဒတ္ထုဟရတည်း။

(၂) အပြောသာရှိသော မိတ်ဆွေတု

အပြောသာရှိသော မိတ်ဆွေတုသည် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရာတွင် ကိုယ်တွေ့ လက်တွေ့ အကူအညီမပါဘဲ စကားဖြင့်သာ မစားရဝခမန်း ပြောတတ်သည်။ တစ်ဖက်သော မိတ်ဆွေ၏ ကောင်းကျိုးအတွက် မည်သို့မျှ မဆောင်ရွက်တတ်သူ ဖြစ်သည်။ ဤမိတ်ဆွေတု၏ အမူအကျင့်ကို ဤသို့ ခွဲခြား ညွှန်ပြတော်မူသည်။

၁။ ပစ္စည်း အကူအညီတစ်ခုလို၍ လာရောက်သောအခါ 'မနေ့က လာလျှင် ကူညီနိုင်သားပဲ၊ ယနေ့တော့ မရှိပြန်ဘူး'စသည်ဖြင့် အတိတ်စကားဖြင့်သာ ချီးမြှောက်ပြောဆိုတတ်သူ

၂။ 'ယနေ့ လာတာစောနေတယ်၊ မနက်ဖြန်လောက်မှာ လာယင် ဖြစ်နိုင်ပါလိမ့်မယ်'ဟု အနာဂတ်စကားဖြင့်သာ ချီးမြှောက်ပြော ဆိုတတ်သူ

၃။ 'ဒီလုံချည်၊ဒီအင်္ကျီကို မိတ်ဆွေကို ပေးချင်လှပါတယ်၊ ဒါပေမယ့် ကျွန်ုပ်မှာ ဒါပဲရှိတာမို့ မပေးနိုင်ပြန်ဘူး'စသည့် အကျိုးမဲ့ စကားဖြင့်သာ ချီးမြှောက်ပြောဆိုတတ်သူ

၄။ လှည်းစသည့် ပစ္စည်းတစ်စုံတစ်ခုကို ခေတ္တမျှ ငှားရမ်းလျှင်လည်း ရှိပါလျက်နှင့် 'ဝင်ရိုး ကျိုးနေလို့၊လှည်းဘီး ချောင်နေလို့'စသည် ဖြင့် အပျက်ကို အကြောင်းပြကာ လွှဲရှောင်တတ်သူ

ဤသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို အပြောသာရှိသော မိတ်ဆွေတု(ဝစီပရမမိတ္တပဋိရူပက)ဟု ဆိုရပေသည်။

လင်္ကာ။ ။ရှေးဖြင့်စေ့စပ်၊ တထပ်နောက်မှီး၊ ချည်းနှီးသင်္ဂြိုဟ်၊
ပေးလိုစဟန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မူ၊ ပြည္ညွန်ပျက်ပြား၊ ဤလေးပါး
ကား၊ မှတ်သားဝစီ ပရမတည်း။

(၃) အကြိုက်ကိုသာ လိုက်၍ ပြောတတ်သော မိတ်ဆွေတု

ဤမိတ်ဆွေတုမျိုးသည် တစ်ဖက်သား ပြောသမျှကို ကောင်းသည်၊ ဆိုးသည်၊ တော်သည်၊ မတော်သည် စသည်ဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန်ခြင်းမပြုဘဲ 'ဟုတ်ကဲ့ ကောင်းပါတယ်'ဟု အင်းလိုက်တတ်၏။ 'အရက်သောက်မယ်'ဆိုလျှင်လည်း 'ဟုတ်ကဲ့'။ 'လူသတ်မယ်'ဆိုလျှင်လည်း 'ဟုတ်ကဲ့'။ 'အလှူကြီးပေးမယ်' ဆိုလျှင်လည်း 'ဟုတ်ကဲ့'ဟု ပြောသမျှကို 'ဟုတ်ကဲ့'ပြောပြီး နောက်ကွယ်တွင် အဘင်းအဖျင်း ပြောတတ်၏။ ထိုသို့သော မိတ်ဆွေတုကို ဤသို့ ခွဲခြား ညွှန်ပြတော်မူသည်။

၁။ မကောင်းမှုပြုလုပ်ရန် တိုင်ပင်လျှင်လည်း ကောင်း၏ဟု လိုက်လျော ခွင့်ပြုတတ်သူ
၂။ ကောင်းမှုပြုရန် တိုင်ပင်လျှင်လည်း ကောင်း၏ဟု လိုက်လျော ခွင့်ပြုတတ်သူ
၃။ မိမိ၏ရှေ့တွင် ချီးမွမ်းစကား ပြောတတ်သူ
၄။ မိမိ၏ နောက်ကွယ်တွင် ကဲ့ရဲ့စကား ပြောဆိုတတ်သူ

ဤသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို အကြိုက်ကိုသာ လိုက်လျော ပြောတတ်သောမိတ်ဆွေတု(အနုပ္ပိယဘာဏီမိတ္တပဋိရူပက)ဟု ဆိုရပေသည်။

လင်္ကာ။ ။မကောင်းခွင့်ပြု၊ ကောင်းမှုကိုလျှင်၊ ဆင်ခြင်မရှု၊ ခွင့်ပြုသည်ပင်၊ ရှေ့တွင်ချီးမွမ်း၊ ဖုံးလွှမ်းကွယ်လျှင်၊ ကဲ့ရဲ့ချင်သည်။ လေးအင်ပိယ ဘာဏီတည်း။

(၄) ပျက်စီးကြောင်း၌သာ အဖော်ရသော မိတ်ဆွေတု

ဤမိတ်ဆွေတုမျိုးသည် အထက်၌ဖော်ပြခဲ့သော ဥစ္စာပျက်စီးကြောင်း ၆ မျိုးအနက် ပထမ ၄ မျိုး၌ အပေါင်းအသင်း ပြုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့မှာ—

၁။ သေရည်အရက် စသည့် မူးယစ်ဆေးဝါး သောက်စားရာ၌သာ တိုက်တွန်းတတ်သူ
၂။ အချိန်မဲ့အခါမဲ့ သွားလာလည်ပတ်ရေး၌သာတိုက်တွန်းတတ်သူ
၃။ ပွဲလမ်းသဘင် ပျော်ရွှင်သွားလာရေး၌သာ တိုက်တွန်းတတ်သူ
၄။ အလောင်းအစား ကစားရေး၌သာ တိုက်တွန်းတတ်သူ

ဤပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကား တစ်ဖက်သူအတွက် မည်သည့် ကောင်းကျိုးကိုမျှ မပံ့ပိုး မကူညီနိုင်သည့်အပြင် ဆိုးကျိုးသို့သာ ရှေ့ဆောင်မည်ဖြစ်၏။ထို့ကြောင့် ၎င်းကို ပျက်စီးကြောင်း၌သာ အဖော်ရသော မိတ်ဆွေတု(အပါယသဟာယ မိတ္တပဋိရူပက)ဟု ဆိုရပေသည်။

လင်္ကာ။ ။သောက်ထုပ်သေရက်၊ ညဥ့်နက်လမ်းသွား၊ ရှုစားသဘင်၊
ပျော်ရွှင်အန်စာ၊ လေးရပ်မှာပင်၊ တကွသင်သည်၊ လေး
အင်ပါယသတဲတည်း။

ဤမိတ်ဆွေတု ၄ မျိုးကို ခွဲခြားသိမြင်သော ပညာရှိသည် အန္တရာယ်ရှိသော လမ်းခရီးကို ရှောင်ရှားသကဲ့သို့ ၎င်းမိတ်ဆွေတုများကို ဝေးစွာ ရှောင်ကြဉ်ရမည်ဟု ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဟောညွှန်ထားပေသည်။

မိတ်ဆွေစစ် ၄ မျိုး

မိတ်ဆွေတု ၄ မျိုးကို အကျယ်ရှင်းလင်း ညွှန်ပြပြီးနောက် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် ဆက်ဆံပေါင်းသင်းထိုက်သော မိတ်ဆွေစစ် ၄ မျိုးကို ဆက်လက် ဟောကြားတော်မူသည်။

၎င်းတို့မှာ အကျဉ်းအားဖြင့်

(၁) ကျေးဇူးပြုတတ်သော မိတ်ဆွေစစ်
(၂) ဆင်းရဲအတူ ချမ်းသာအမျှ စိတ်ထားရှိသော
မိတ်ဆွေစစ်
(၃) အကျိုးစီးပွားကို ညွှန်ကြားတတ်သော မိတ်ဆွေစစ်
(၄) အစဉ်စောင့်ရှောက်တတ်သော မိတ်ဆွေစစ်

တို့ ဖြစ်သည်။

(၁) ကျေးဇူးပြုတတ်သော မိတ်ဆွေစစ်

ထိုမိတ်ဆွေစစ်များကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက သုဟဒယ(စိတ်ကောင်း နှလုံးကောင်းရှိသူ)ဟု အမွှမ်းတင်တော်မူသည့်အပြင် ၎င်းမိတ်ဆွေစစ်တို့၏ အပြုအမူကိုလည်း ထပ်မံရှင်းပြတော်မူသည်။

ထိုမိတ်ဆွေစစ် ၄ မျိုးအနက် ကျေးဇူးပြုတတ်သော မိတ်ဆွေစစ် အပြုအမူမှာ ဤသို့ ဖြစ်သည်။

၁။ မိမိသောက်စားမူးယစ်၍ မေ့လျော့စွာ ရှိနေသည်ကို သို့မဟုတ် တစ်နေရာရာ၌ အိပ်ပျော်နေသည်ကို အနီး၌စောင့်ရှောက်တတ်သူ
၂။ မိမိအိမ်၌ မရှိခိုက်၊ မိမိ၏အိုးအိမ်ကို စောင့်ရှောက်ပေးတတ်သူ
၃။ မိမိ၌ ဘေးရန် တစ်ခုခု ရှိလာသောအခါ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း မရှိရအောင် အားကိုးရာ ဖြစ်စေသူ
၄။ အကြောင်းကိစ္စရှိလာသောအခါ ကုန်ကျမည့်ငွေကြေးကိုနှစ်ဆမျှ ပံ့ပိုးကူညီတတ်သူ

ဤသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် မိမိအား စိတ်စေတနာကောင်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေသော မိတ်ဆွေကောင်း မိတ်ဆွေစစ် (ဥပကာရမိတ္တ) မည်ပေသည်။

လင်္ကာ။ ။မေ့လျော့စောင့်လာ၊ ဥစ္စာစောင့်ရှောက်၊ ဘေးရောက်
ကိုးကွယ်၊ ပြုဘွယ်ရှိက၊ နှစ်ဆဥစ္စာ၊ ချေးပေးလာသည်၊
မှန်စွာဥပကာရတည်း။

(၂) ဆင်းရဲအတူ ချမ်းသာအမျှ စိတ်ထား ရှိသော မိတ်ဆွေစစ်

ဤမိတ်ဆွေ အမျိုးအစားသည် မိမိ၏ အတွင်းရေးကိစ္စများကိုပင် စိတ်ချယုံကြည်စွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ အကြံဉာဏ် ရယူသင့်သည့် မိတ်ဆွေကောင်းပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ အပြုအမူကို ဤသို့ ရှင်းပြတော်မူသည်။

၁။ မိမိအား သူ၏လျှို့ဝှက်ကိစ္စများကို ပြောကြားလေ့ရှိသူ
၂။ မိမိ၏ လျှို့ဝှက်ကိစ္စများကိုလည်း လုံခြုံစွာ စောင့်ထိန်းတတ်သူ
၃။ မိမိ၌ အန္တရာယ် တစ်စုံတစ်ခု ရှိလာသောအခါ စွန့်ခွာမသွားဘဲ ရပ်တည်တတ်သူ
၄။ မိမိ၏ အကျိုးအတွက် အသက်စွန့်ရှက်ဆောင်ပေးရန် ဝန်မလေးတတ်သူ

ဤသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် မိမိအပေါ်၌ ဆင်းရဲချမ်းသာ အတူအမျှ စိတ်ထားတတ်သော မိတ်ဆွေကောင်း မိတ်ဆွေစစ် (သမာန သုခ ဒုက္ခ မိတ္တ) မည်ပေသည်။

လင်္ကာ။ ။လျှို့ဝှက်စကား၊ ကြားစေတုံလျက်၊ သူလျှို့ဝှက်၍၊ ဘေး
တွေ့မစွန့်၊ မတွန့်တိုပါ၊ သူ့ကိုညှာလျက်၊ ကိုယ်သက်
စွန့်မြောက်၊ ဤလေးယောက်ဟာ၊ မျှသောက်ချမ်းသာ
ဆင်းရဲတည်း။

(၃) အကျိုးစီးပွားကို ညွှန်ကြားတတ်သော မိတ်ဆွေစစ်

ဤမိတ်ဆွေအမျိုးအစားသည် မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားသည်နှင့်အမျှ မိမိကို အစဉ် စောင့်ရှောက်တတ်သူလည်း ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ အပြုအမူကို ဤသို့ ရှင်းပြတော်မူသည်။

၁။ မိမိ၏ စီးပွားဥစ္စာ မတိုးပွားသည်ကို ဖြစ်စေ၊ မိမိသားမယားနှင့် မိမိ ပရိသတ်၏ စီးပွားဆုတ်ယုတ်သည်ကို ဖြစ်စေ ကြားရ မြင်ရလျှင် စိတ်မကောင်း ဖြစ်တတ်သူ
၂။ မိမိ၏ စီးပွားတိုးတက်မှု စသည့် အောင်မြင်ခြင်းများကို ကြားရမြင်ရလျှင် ကျေနပ်ဝမ်းမြောက်တတ်သူ
၃။ မိမိ၏ မကောင်းသတင်းကို ပြောဆိုပါက ၎င်းကို တားမြစ်၍ ကောင်းသတင်းဖြင့် ချေပပြောဆိုတတ်သူ
၄။ မိမိ၏ ကောင်းသတင်းကို ပြောဆိုပါက ၎င်းကို ထောက်ခံ ချီးကျူးတတ်သူ

ဤသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိနှင့် မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားကို အစဉ်လိုလား စောင့်ရှောက်တတ်သော မိတ်ဆွေစစ်(အနုကမ္ပကမိတ္တ)မည်ပေသည်။

လင်္ကာ။ ။ဥစ္စာခမ်းနား၊ မပွားသမြို့၊ မနှစ်လို့ပြား၊ ပွားက
ရွှင်မြူး၊ ကျေးဇူးမဲ့ကို၊ ဆိုသော်တားမြစ်၊ ကျေးဇူးဖြစ်ကို၊
ဆိုသောချီးမွမ်း၊ သူတို့တမ်း၊ မိတ်ကျွမ်းအနုကမ္ပတည်း။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် မိတ်ဆွေစစ် လေးမျိုးကို ထိုသို့ ခွဲခြားရှင်းပြပြီးနောက် ဤသို့ ညွှန်ကြားတော်မူသည်။

> ပညာရှိသည် ဤမိတ်ဆွေစစ်လေးမျိုးကို ခွဲခြားသိမြင်ပြီးနောက် မိခင်သည် မိမိ၏ ရင်သွေးသားငယ်ကို ချဉ်းကပ်သကဲ့သို့ ထိုမိတ်ဆွေကောင်း မိတ်ဆွေစစ်များကို ရိုသေစွာ ဆည်းကပ် ချဉ်းကပ်သင့်ပေသည်။
>
> အကျင့်သီလနှင့် ပြည့်စုံသော ပညာရှိသည် တောက်ပနေသော မီးကဲ့သို့ ထွန်းလင်းတင့်တယ်၏။ ပန်းပွင့်ကို မညှိုးစေဘဲ ဝတ်ရည်ကို စုပ်ယူသော ပျားပိတုန်းကဲ့သို့ (မိမိနှင့် သူတစ်ပါးကို မညှဉ်းဆဲ မထိခိုက်စေဘဲ တရားသဖြင့်) ဥစ္စာပစ္စည်းကို စုဆောင်းရှာမှီးသူ၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့သည် ခြပုန်းတောင်ပို့ကဲ့သို့ ကြီးပွားတိုးတက်ကုန်၏။

ဤသို့ ပစ္စည်းဥစ္စာကို စုဆောင်း၍ အိမ်ထောင်သည်ဘဝကို တည်ဆောက်နိုင်သော အမျိုးသားသည် ပစ္စည်းဥစ္စာကို လေးစုခွဲဝေရာ၏။ ဤသို့ ခွဲဝေလတ်သော် ထိုအမျိုးသားသည် မိတ်ဆွေတို့ကို မကွဲအောင် စည်းရုံးနိုင်၏။(လေးစုအနက်)တစ်စုဖြင့် စည်းစိမ်ကို ခံစားရ၏။ နှစ်စုတို့ဖြင့် အလုပ်လုပ်၍ တစ်စုကိုမူ အန္တရာယ်အကြောင်းရှိက အသုံးစရိတ် ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု သိမ်းဆည်းထားရာ၏။

အရပ် (၆) မျက်နှာ

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သိင်္ဂါလ လုလင်အား အရပ် (၆) မျက်နှာ၏အဓိပ္ပာယ်နှင့် ၎င်းအရပ်မျက်နှာကို ရှိခိုးပုံကို မရှင်းပြမီ ရှောင်သင့်သော အချက် (၁၄) ချက်ကိုလည်းကောင်း၊ မိတ်ဆွေတုနှင့် မိတ်ဆွေစစ် ခွဲခြားသိနိုင်ရေးကိုလည်းကောင်း ဟောကြား ညွှန်ပြတော်မူ၏။ ထို့နောက်မှ အရပ် (၆) မျက်နှာ၏ ဆိုလိုရင်းကို ဤသို့ ဆက်လက်ရှင်းပြတော်မူသည်။

၁။ အရှေ့အရပ် = မိဘ
၂။ တောင်အရပ် = ဆရာ
၃။ အနောက်အရပ် = သား မယား
၄။ မြောက်အရပ် = မိတ်ဆွေ
၅။ အောက်အရပ် = အစေအပါး၊ အလုပ်သမား
၆။ အထက်အရပ် = ရဟန်းပုဏ္ဏား (သမဏ၊ ဗြာဟ္မဏ)

လင်္ကာ။ ။အရှေ့မိဘ၊ တောင်က ဆရာ၊ နောက်မှာမယား၊ မြောက်ကား မိတ်ဆွေ၊အောက်ခြေကျွန်များ၊အထက်ဖျားကား၊ ပုဏ္ဏား ရဟန်း ခြောက်ရပ်တည်း။

သားသမီးကျင့်ဝတ် (၅)ပါး

သိင်္ဂါလ လုလင်သည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာအား အရပ်(၆)မျက်နှာကို ရှိခိုးပုံကို ဟောကြားရန် လျှောက်ထားခဲ့သည်။ ဘုရားရှင်ကမူ အရပ်မျက်နှာကို ရှိခိုးခြင်းဟု မသုံးနှုန်းဘဲ အရပ်(၆)မျက်နှာတို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်ခြင်း (ဆဒိသာပဋိစ္ဆာဒီ)ဟူသောစကားကို သုံးတော်မူသည်။ အရပ်(၆)မျက်နှာတို့မှ ဘေးအန္တရာယ်များ မရောက်လာဘဲ အေးချမ်းစွာ နေထိုင်ကျင့်သုံးခြင်းဟု ဆိုလို၏။

ဆိုလတ္တံ့သော ကျင့်ဝတ်များကို အားထုတ် ကျင့်ဆောင်ခြင်းဖြင့် အရပ် (၆) မျက်နှာစလုံးမှ ဘေးရန်မရောက်လာဘဲ အေးချမ်းသာယာစွာ နေထိုင်နိုင်မည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

အရပ်(၆)မျက်နှာဟု တင်စားသုံးနှုန်းထားသော အထက်ပါ အစု (၆)စု အနက် အရှေ့အရပ်ဟု ဆိုအပ်သော မိဘတို့ကို သားသမီး တို့က အောက်ပါအကြောင်း(သို့မဟုတ်)ကျင့်ဝတ်(၅)မျိုးဖြင့်လုပ်ကျွေးပြုစုသင့်၏။

၁။ မိမိကို မွေးမြူပြုစုခဲ့သော မိဘများအား တုံ့ပြန်ပြုစုခြင်း

၂။ မိဘတို့၏ အမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်ပေးခြင်း

၃။ မိဘတို့၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို မပျက်စီးအောင် စောင့်ထိန်းခြင်း စဉ်ဆက်မပျက် ပြုလာသော ကုသိုလ်ဝတ်ကို ဆက်လက်ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အမျိုးအနွယ်ကို တည်စေခြင်း

၄။ အမွေခံထိုက်အောင် မိဘတို့၏ အဆုံးအမကို လိုက်နာခြင်း

၅။ ကွယ်လွန်သော မိဘများအတွက် အလှူပေးခြင်း

လင်္ကာ။ ။ကျွေးမွေးမပျက်၊ ဆောင်ရွက်စီမံ၊ မွေခံထိုက်စေ၊ လှူမျှ
ဝေ၍၊ စောင့်လေမျိုးနွယ်၊ ဝတ်ငါးသွယ်၊ ကျင့်ဖွယ်
သားတို့တာ။

မိဘကျင့်ဝတ် ၅ ပါး

အထက်ပါ ကျင့်ဝတ် ၅ ပါးဖြင့် လုပ်ကျွေးပြုစုသော သားသမီးများကို မိဘတို့က အောက်ပါအကြောင်း (ဝါ) ကျင့်ဝတ် ၅ ပါးဖြင့် ပြုစုစောင့်ရှောက်ကြပေသည်။

၁။ မကောင်းမှုမှ တားမြစ်ခြင်း

၂။ ကောင်းမှု၌ သက်ဝင်ပြုမူစေခြင်း

၃။ အတတ်ပညာ သင်ယူစေခြင်း

၄။ သင့်တော်သူနှင့် ထိမ်းမြားပေးခြင်း

၅။ သင့်လျော်သော အချိန်၌ အမွေဥစ္စာကို ပေးအပ်ခြင်း

လင်္ကာ။ ။မကောင်း မြစ်တား၊ ကောင်းရာ ညွှန်လတ်၊ အတတ်
သင်စေ၊ ပေးဝေနှီးရင်း၊ ထိမ်းမြားခြင်းလျှင်၊ ဝတ်
ငါးအင်၊ ဖခင်မယ်တို့တာ။

ထိုသို့ သားသမီးတို့က မိဘများအား ကျင့်ဝတ် ၅ ဖြာနှင့် အညီ ကျင့်ဆောင်လုပ်ကျွေး၍ မိဘတို့ကလည်း သားသမီးတို့အား မိမိတို့၏တာဝန် အလိုက် စောင့်ရှောက် ချီးမြှောက်ကြပါမူ အရှေ့အရပ်ဟူသော မျက်နှာကို ဘေးရန်အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်၍ ဖုံးလွှမ်းထားသည်မည်သဖြင့် သားသမီးနှင့် မိဘ နှစ်ဦးလုံးပင် ဘေးရန်ကင်းကွာ ချမ်းသာပြည့်စုံနိုင်ပေသည်။

တပည့်ကျင့်ဝတ် ၅ ပါး

တောင်အရပ်ဟု တင်စား သုံးနှုန်းထားသော ဆရာကို တပည့်က အောက်ပါအကြောင်း (ဝါ) ကျင့်ဝတ် ၅ မျိုးဖြင့် ပြုစုသင့်သည်။

၁။ ဆရာလာသည်ကို မြင်လျှင် ထိုင်ရာမှ ထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း၊ ဆရာ့ပစ္စည်းကို ယူ၍ နေရာတကျ ချထားပေးခြင်း
၂။ ဆရာ့အနီးသို့ ဆည်းကပ်ခြင်း
၃။ ဆရာ့စကားကို နာယူခြင်း
၄။ ရိုသေစွာ ပြုစုခြင်း
၅။ ဆရာသင်ပေးသည်ကို ရိုသေစွာ သင်ယူလေ့ကျင့်ခြင်း

လင်္ကာ။ ။ညီညာဘကြွ၊ ဆုံးမနာယူ၊ လာမူကြိုဆီး၊ ထံနီးလုပ်ကျွေး၊
သင်တွေးအံရွတ်၊ တပည့်ဝတ်၊ မချွတ်ငါးခုသာ။

ဆရာကျင့်ဝတ် ၅ ပါး

ထိုကျင့်ဝတ် ၅ ပါးနှင့်ပြည့်စုံသောတပည့်အား ဆရာသည် အောက်ပါအကြောင်း (ဝါ) ကျင့်ဝတ် ၅ မျိုးဖြင့် တုံ့ပြန်ပြုစု စောင့်ရှောက်ပေသည်။

၁။ သွန်သင်ဆုံးမသင့်သည်ကို ကောင်းစွာ ဆုံးမသွန်သင်ခြင်း
၂။ သင်ကြားပေးသင့်သည်ကို ကောင်းစွာပို့ချသင်ကြား ပေးခြင်း
၃။ အတတ်ပညာအားလုံးကို မခြွင်းမချန် သင်ပေးခြင်း
၄။ တပည့်၏ ဉာဏ်ရည်အလျောက် မိတ်ဆွေများ၏ ရှေ့မှောက်တွင် ချီးမြှောက် ပြောဆို၍ အသိပေးအပ်နှံခြင်း
၅။ နီးဝေးမခြား တပည့်သားတို့ကို တရားနှင့်အညီ စောင့်ရှောက် ပေးခြင်းဖြင့် တပည့်တို့၏ အားကိုးရာ ဖြစ်ခြင်း

လင်္ကာ။ ။အတတ်လည်းသင်၊ ပဲ့ပြင်ဆုံးမ၊ သိပ္ပမချန်၊ ဘေးရန်
ဆီးကာ၊ သင့်ရာအပ်ပို့၊ ဆရာတို့ ကျင့်ဖို့ဝတ်ငါးဖြာ။

ထိုသို့ ဆရာနှင့်တပည့် အချင်းချင်းအား မိမိတို့၏ ကျင့်ဝတ်နှင့်ညီစွာ ကျင့်ဆောင်ပြုမူကြပါက တောင်အရပ်ကို ဘေးအန္တရာယ်မှ ကာကွယ်၍ ဖုံးလွှမ်းထားသည်မည်သဖြင့် ဆရာနှင့်တပည့် နှစ်ဦးလုံးပင် ဘေးရန်ကင်းကွာ ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံနိုင်ပေသည်၊

လင်ကျင့်ဝတ် ၅ ပါး

အနောက်အရပ်ဟု တင်စားသုံးနှုန်းထားသော မယားကို လင်ဖြစ်သူက အောက်ပါအကြောင်း(ဝါ) ကျင့်ဝတ် ၅ ပါးတို့ဖြင့် ပြုစုစောင့်ရှောက်သင့်ပေသည်။

၁။ မြတ်နိုးကြင်နာစွာ ပြောဆိုခြင်း
၂။ မထီမဲ့မြင် မပြောမဆိုခြင်း
၃။ မိမိမယားကို ကျော်လွန်၍ အခြားမိန်းမနှင့် မပျော်ပါးခြင်း
၄။ ရှာဖွေရသာသော ပစ္စည်းကို အလိုကျစီမံဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ပေးအပ်ခြင်း
၅။ အဝတ်တန်ဆာကို အခါအားလျော်စွာ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း

လင်္ကာ။ ။မထီမဲ့ကင်း၊ အပ်နှင်းဥစ္စာ၊ မိစ္ဆာမမှား၊ ဝတ်စား
ဆင်ယင်၊ မြတ်နိုးကြင်၊ ငါးအင်လင်ကျင့်ရာ။

မယားကျင့်ဝတ် ၅ ပါး

ထိုကျင့်ဝတ်နှင့် ပြည့်စုံသောလင်အား မယားက အောက်ပါကျင့်ဝတ် ၅ မျိုးဖြင့် တုံ့ပြန် ပြုစုပေသည်။

၁။ အိမ်တွင်းအမှုကိစ္စများကို ကောင်းစွာစီမံဆောင်ရွက်ခြင်း
၂။ နှစ်ဘက်သော ဆွေမျိုးကို ကောင်းစွာချီးမြှောက်ခြင်း
၃။ မိမိလင်မှတစ်ပါး အခြားယောကျ်ားနှင့် မကျူးလွန်ခြင်း
၄။ ရှာဖွေရလာသောပစ္စည်းကို ကောင်းစွာ ထိန်းသိမ်းခြင်း
၅။ ကိစ္စခပ်သိမ်း၌ လိမ္မာ၍ ပျင်းရိမှုမရှိခြင်း

လင်္ကာ ၂။ ။အိမ်တွင်းမှုလုပ်၊ သိမ်းထုပ်သေချာ၊ မိစ္ဆာကြဉ်ရှောင်၊
လျော်အောင်ဖြန့်ချိ၊ ပျင်းရိမမူ၊ ဝတ်ငါးဆူ၊ အိမ်သူ
ကျင့်အပ်စွာ။

ထိုသို့ လင်နှင့်မယားသည် အချင်းချင်းအား မိမိတို့၏ ကျင့်ဝတ်နှင့်အညီ ကျင့်ဆောင်ပြုမူကြပါက အနောက်အရပ်ကို ဘေးရန်မှ လုံခြုံအောင်

ကာကွယ်၍ ဖုံးလွှမ်းထားသည် မည်သဖြင့် လင်နှင့်မယား နှစ်ဦးစလုံးပင် ဘေးရန်ကင်းကွာ ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံနိုင်ပေသည်။

မိတ်ဆွေကျင့်ဝတ် ၅ ပါး

မြောက်အရပ်ဟု တင်စားသုံးနှုန်းထားသော မိတ်ဆွေကို မိမိက အောက်ပါအကြောင်း (၀၊) ကျင့်ဝတ် ၅ ပါးတို့ဖြင့် ပြုစု စောင့်ရှောက် သင့်သည်။

၁။ ပေးကမ်းဖွယ်ကို လွယ်ကူလျင်မြန်စွာ ပေးကမ်းခြင်း
၂။ ချစ်ဖွယ်သောစကားကို ပြောဆိုခြင်း
၃။ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း
၄။ မိမိနှင့်တန်းတူညီတူ ဆက်ဆံခြင်း
၅။ တည့်မတ်မှန်ကန်စွာ ဆက်ဆံပြောဆိုခြင်း

လင်္ကာ။ ။ပေးကမ်း ချီးမြှင့်၊ ကိုယ်နှင့်ယှဉ်ထား၊ စီးပွား ဆောင်
ရွက်၊ နှုတ်မြွက်ချိုသာ၊ သစ္စာမှန်စေ၊ ဝတ်ငါးထွေ၊
ကျင့်လေမိတ်သဟာ။

မိတ်ဆွေက တုံ့ပြန်သည့် ကျင့်ဝတ် ၅ ပါး

ထိုကျင့်ဝတ် ၅ ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော မိမိအား မိတ်ဆွေက အောက်ပါ ကျင့်ဝတ် ၅ ပါးတို့ဖြင့် တုံ့ပြန်စောင့်ရှောက် ပြုစုသည်။

၁။ အမှုကိစ္စ၌ မေ့လျော့ နေလျှင် မမေ့ မလျော့အောင် စောင့်ရှောက်ခြင်း
၂။ မိမိ၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို စောင့်ရှောက်ကူညီပေးခြင်း
၃။ ဘေးရန်အန္တရာယ်ရှိလာလျှင် အားကိုးရာဖြစ်ခြင်း
၄။ ဘေးရန်နှင့် တွေ့ကြုံလျှင် စွန့်ခွာမသွားခြင်း
၅။ သားမြေး အစဉ်အဆက် တုံ့ပြန်ချီးမြှောက်ခြင်း

ထိုသို့ မိတ်ဆွေအချင်းချင်း မိမိတို့၏ကျင့်ဝတ်နှင့်အညီ ကျင့်ဆောင် ပြုမူပါက မြောက်အရပ်ကို လုံခြုံအောင် ဖုံးကွယ်ထားသည်မည်သဖြင့် နှစ်ဦးစလုံးပင် ဘေးရန်ကင်းကွာ ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံနိုင်ပေသည်။

အလုပ်ရှင်၏ ကျင့်ဝတ် ၅ ပါး

အောက်အရပ်ဟု တင်စား သုံးနှုန်းထားသော အလုပ်သမားကို အလုပ်ရှင်သည် အောက်ပါကျင့်ဝတ် ၅ ပါးတို့ဖြင့် ပြုစုစောင့်ရှောက်သင့်ပေသည်။

၁။ အရည်အချင်းနှင့် အင်အား အလျောက်သာ အလုပ်ကို လုပ်ဆောင်စေခြင်း
၂။ လစာရိက္ခာကို မှန်ကန်စွာ ပေးကမ်းထောက်မခြင်း
၃။ မကျန်းမာသောအခါ ကောင်းစွာပြုစုခြင်း
၄။ ကောင်းမွန်ထူးမြတ်သော စားဖွယ်သောက်ဖွယ် ရလာသော် မျှတစွာ ခွဲဝေပေးကမ်းခြင်း
၅။ အခါအားလျော်စွာ အလုပ်မှ အားလပ်ခွင့်ပေးခြင်း၊ အဝတ်တန်ဆာစသည် ချီးမြှောက်ခြင်း

လင်္ကာ။ ။ဝစွာကျွေးမွေး၊ ပြုရေးစီရင်၊ နာလျှင်ကုစေ၊ ငှဝေရသာ၊
အခါကိုလွှတ်၊ အရှင့်ဝတ်၊ မချွတ်ငါးခုသာ။

အလုပ်သမား ကျင့်ဝတ် ၅ ပါး

ထိုကျင့်ဝတ် ၅ ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော အလုပ်ရှင်အား အလုပ်သမားက အောက်ပါကျင့်ဝတ် ၅ ပါးတို့ဖြင့် တုံ့ပြန်ပြုစု စောင့်ရှောက်သည်။

၁။ အလုပ်ရှင်မထမီ အိပ်ရာမှ စောစောထခြင်း
၂။ အလုပ်ရှင် အိပ်ပြီးနောက်မှ အိပ်ခြင်း
၃။ ပေးသည်ကိုသာ ယူလေ့ရှိခြင်း
၄။ လုပ်ငန်းတာဝန်ကို ကောင်းမွန်စေ့စပ်စွာ လုပ်ဆောင်ခြင်း
၅။ အလုပ်ရှင်၏ ကျေးဇူးဂုဏ်ကို ထုတ်ဖော်ချီးကျူးခြင်း

လင်္ကာ။ ။အိပ်သော်နောက်ကျ၊ ထသော်ကားရှေး၊ ပေးမှယူအပ်၊
စေ့စပ်ဆောင်ရွက်၊ ကျေးဇူးမြွက်၊ ငါးချက်ကျွန်ကျင့်ရာ။

ထိုသို့ အလုပ်ရှင်နှင့် အလုပ်သမားတို့သည် အချင်းချင်းအား မိမိတို့၏ ကျင့်ဝတ်နှင့်အညီ ကျင့်ဆောင်ပြုမူပါက ထိုအလုပ်ရှင်နှင့် အလုပ်သမား နှစ်ဦးလုံးပင် အောက်အရပ်ကို ဘေးရန်မှ လုံခြုံအောင် ဖုံးလွှမ်း ကာကွယ်ထားသည် မည်သဖြင့် နှစ်ဦးလုံးပင် ဘေးရန်ကင်းကွာ ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံနိုင်ပေသည်။

ဒါယကာကျင့်ဝတ် ၅ ပါး

အထက်အရပ်ဟု တင်စားသုံးနှုန်းထားသော ရဟန်းပုဏ္ဏား (သမဏဗြာဟ္မဏ)တို့ကို ဒါယကာဖြစ်သူက အောက်ပါကျင့်ဝတ် ၅ပါးတို့ဖြင့် ပြုစုစောင့်ရှောက်သင့်သည်။

၁။ မေတ္တာရှေ့ထားသော ကိုယ်အပြုအမူ (ကာယကံ ထားခြင်း
၂။ မေတ္တာရှေ့ထားသော နှုတ်အပြုအမူ (ဝစီကံ) ထားခြင်း
၃။ မေတ္တာရှေ့ထားသော စိတ်နှလုံးသွင်း (မနောကံ) ထားခြင်း
၄။ လှူဒါန်းပေးကမ်းလိုသော စေတနာဘံခါ၊ အမြဲတမ်းဖွင့်ထားခြင်း
၅။ ဆွမ်းစသော အာမိသဒါနကို ပေးလှူခြင်း

လင်္ကာ။ ။မေတ္တာစိတ်သက်၊ ဆောင်ရွက်ချစ်ကြင်၊ ခင်မင်နှုတ်ချို၊
လိုလျှင်ဖိတ်ထား၊ တတ်အားလှူစေ၊ ဝတ်ငါးထွေ၊ ပြုလေဒါယကာ။

ရဟန်းကျင့်ဝတ် ၆ ပါး

ထိုကျင့်ဝတ် ၅ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဒါယကာကို ရဟန်းပုဏ္ဏား (သမဏဗြာဟ္မဏ)တို့က အောက်ပါကျင့်ဝတ် ၆ ပါးတို့ဖြင့် တုံ့ပြန် စောင့်ရှောက်ကြသည်။

၁။ မကောင်းမှုမှ ပိတ်ပင်တားမြစ်ခြင်း
၂။ ကောင်းမှု၌ တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ခြင်း
၃။ ကောင်းသောစိတ်ဖြင့် အစဉ်စောင့်ရှောက်ကာ မေတ္တာပွားများခြင်း
၄။ မကြားဖူးသောတရားကို ဟောကြားခြင်း
၅။ ကြားနာဖူးသောတရားကို ရှင်းလင်းအောင် ထပ်မံဟောကြားခြင်း
၆။ နတ်ရွာနိဗ္ဗာန်သမ်းခရီးကို ညွှန်ကြားခြင်း

လင်္ကာ၊ ။မကောင်းမြစ်တာ၊ ကောင်းရာညွှန်လတ်၊ အသစ်ဟောကြူး၊ နာဘူးထပ်မံ၊ နတ်ထံတင်ရာ၊ မေတ္တာလည်းပြု၊
ရဟန်းမှု၊ ခြောက်ခုလွှန်သေချာ။

ထိုသို့ ရဟန်းနှင့် ဒါယကာတို့သည် အချင်းချင်းအား မိမိတို့၏ ကျင့်ဝတ်နှင့်အညီ ပြုမူကျင့်ဆောင်ပါက အထက်အရပ်ကို ဘေးရန်မှလုံခြုံအောင် ဖုံးလွှမ်းကာကွယ်သည် မည်သဖြင့် ရဟန်းနှင့် ဒါယကာ နှစ်ဦးစလုံးပင် ဘေးရန်ကင်းကွာ ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံနိုင်ပေသည်။

အခြေအရံနှင့် ကျော်ကြားမှုကို ရနိုင်သော အရည်အသွေးများ

ဤသို့လျှင် 'အရပ် ၆ မျက်နှာကို ရှိခိုးပါလေ'ဟု ဖခင် သူကြွယ်ကသား သိင်္ဂါလအား မှာထားခဲ့ရာတွင် အရပ် ၆ မျက်နှာနှင့် ရှိခိုးပုံနည်းလမ်းများကို အထက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်း ဟောကြားပြီးနောက် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် အခြေအရံနှင့် ကျော်ကြားခြင်းကို ရနိုင်သော အရည်အသွေးများကိုလည်း နည်းသုံးနည်းမျှ ဆက်လက်၍ ထိုသို့ ဟောကြားတော်မူသည်။

ပထမနည်း

၁။ အရပ်မျက်နှာတို့ကို ရှိခိုးခြင်း၌ (အထက်ပါအတိုင်း) သိမြင်လိမ္မာခြင်း
၂။ ကိုယ်ကျင့်သီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်း
၃။ သိမ်မွေ့နက်နဲသော ဉာဏ်အမြင်ရှိခြင်း
၄။ မိမိကိုယ်ကို နှိမ့်ချခြင်း
၅။ မာန်ခက်ထန်မှု မရှိခြင်း

ဤအရည်အသွေးများနှင့် ပြည့်စုံသူသည် အခြေအရံနှင့် ကျော်စောခြင်းကို ရနိုင်ပေသည်။

ဒုတိယနည်း

တစ်နည်းအားဖြင့်

၁။ ထကြွလုံ့လဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံခြင်း
၂။ မပျင်းမရိခြင်း
၃။ ဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် မတုန်လှုပ်ခြင်း
၄။ အမြဲတမ်း ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်း
၅။ ထိုထိုအကြောင်းကိစ္စကို ဖြေရှင်းနိုင်သော ဉာဏ်ရှိခြင်း

ဤအရည်အသွေးနှင့် ပြည့်စုံသူသည် အခြေအရံ ကျော်စောခြင်းကို ရနိုင်ပေသည်။

တတိယနည်း

တစ်နည်းအားဖြင့်လည်း

၁။ သင်္ဂဟလေးပါးဖြင့် ချီးမြှောက်တတ်ခြင်း
၂။ မိတ်ဆွေကောင်းကို ရှာတတ်ခြင်း
၃။ ကျေးဇူးသိတတ်ခြင်း
၄။ နှမြောဝန်တိုမှု ကင်းခြင်း
၅။ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်နှုတ်ဖြင့် ရွက်ဆောင်ပေးခြင်း
၆။ အကြောင်းသင့် အကျိုးသင့်ပြ၍ ပြောတတ်ခြင်း
၇။ ဦးစီးဦးဆောင် လုပ်တတ်ခြင်း

ဤအရည်အသွေးနှင့် ပြည့်စုံသူသည် အခြွေအရံနှင့်ကျော်စောခြင်းကို ရနိုင်ပေသည်။

သင်္ဂဟ ၄ ပါး

တတိယနည်း၌ ပါရှိသော သင်္ဂဟ ၄ ပါးဖြင့် ချီးမြှောက်တက်ခြင်း ဟူရာ၌ သင်္ဂဟ ၄ ပါးမှာ ဤသို့ ဖြစ်ပေသည်။

၁။ ပေးကမ်းခြင်း
၂။ ချစ်ဖွယ်ချိုသာစွာ ပြောဆိုခြင်း
၃။ သူ့အကျိုးကို ရွက်ဆောင်ခြင်း
၄။ မိမိနှင့် တန်းတူထား၍ ဆက်ဆံခြင်း

ဤသင်္ဂဟ ၄ ပါးသည် လှည်းဝင်ရိုး၊ ရထားဝင်ရိုး၏အဖျား၌ တပ်ထားသော နားပန်းစွန်း(နားစောင့်)နှင့်တူပေသည်။ ဝင်ရိုးအစွန်း၌ နားပန်းစွယ်ကို တပ်၍ လှည်းဘီး ရထားဘီးများကို ထိန်းချုပ်ထားမှသာ ရထား၊ လှည်းတို့ကို မိမိလိုရာသို့ သွားလာမောင်းနှင်နိုင်သကဲ့သို့ ဤသင်္ဂဟ ၄ ပါးကို ကျင့်ဆောင်မှသာ လူ့လောကသည် အစဉ် ဖြစ်ထွန်း တိုးတက်နေပေသည်။ ထိုသင်္ဂဟ ၄ ပါးကို မကျင့်ဆောင်ပါက မိဘသည်ပင်လျှင် သားသမီးတို့၏ မြတ်နိုးမှု၊ ပူဇော်ချီးမြှောက်မှုကို မရနိုင်ပေ။ ပညာရှိတို့သည် ထိုသင်္ဂဟ ၄ ပါးကို ကောင်းစွာ သိမြင်ကာ ကျင့်ဆောင်ကြသဖြင့် ကြီးမြတ်သော အဖြစ်သို့ ရောက်ကြပေသည်။ စင်စစ်သော် သင်္ဂဟတရား ၄ ပါးသည် လိုက်နာကျင့်ဆောင်သူတိုင်းကို အကျိုးပြုသော အောင်မြင်ကြောင်းလမ်းညွှန် ဖြစ်ပေသည်။ အချို့သော သူတို့သည် မိမိအသိ မိမိမိတ်ဆွေထံမှ ထောက်ပံ့ပေးကမ်း

မှုကို မျှော်လင့်သည်။ အချို့သည်လည်း အပေးအကမ်းကို မလိုဘဲ ချစ်ခင်ချိုသာစွာ ဆက်ဆံပြောဆိုခြင်းကိုသာ လိုလားသည်။ အချို့တို့သည် မိမိ၏ လုပ်ငန်းအတွက် အကြံဉာဏ်ပေးသည်ကို ရလိုသည်။အချို့ကမူ မိမိနှင့် ဆိုးတူကောင်းဖက် တန်းတူရည်တူ ဆက်ဆံပေါင်းသင်းမှုကိုသာ တောင့်တသည်။ မိတ်ဆွေတစ်ဦးတည်းကပင် တစ်ခါတစ်ရံ ပေးကမ်းထောက်ပံ့မှု(ဒါန) ကို မျှော်လင့်၍ တစ်ခါတစ်ခါတွင် အကြံဉာဏ်ဖြင့် အားပေးမှု (အတ္ထစရိယ) ကို လိုလားနေတတ်ပေသည်။ ထိုသို့မိတ်ဆွေများလိုအပ်သလို သင်္ဂဟ ကျင့်ဝတ်ကို လိုက်နာ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါက ထိုသူအဖို့ မိတ်ဆွေတို့၏ ကျေနပ်ကြည်ညိုမှုကို ခံရသည်နှင့်အမျှ မိမိ၏တိုးတက်ကြီးပွားရေးအတွက် တုံ့ပြန်ကူညီမှုကိုလည်း ရရှိမည်သာဖြစ်ပေသည်။

နိဂုံး

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် သိင်္ဂါလလုလင်၏ ဖခင်သူကြွယ် မှာကြားခဲ့သော စကားကို အကြောင်းခံ၍ လူသားတို့လိုက်နာကျင့်ဆောင်သင့်သော တာဝန်များကို အခြေအနေအလိုက် ခွဲခြားဟောညွှန်းတော်မူခဲ့သည်။ ထိုတာဝန်များကို လွယ်ကူစွာ သိရှိမှတ်သားနိုင်ရန် သင်္ဂါဇာ ဆရာတော်ကြီးသည် သင်္ဂလသုတ်ကျင့်ဝတ် လင်္ကာကို စီကုံးတော် မူခဲ့သည်။ ထိုဗုဒ္ဓဒေသနာ သို့မဟုတ် ထိုကျင့်ဝတ်လင်္ကာများကို ဖတ်ရှုလေ့လာပါက သိင်္ဂါလသုတ်သည် လူမှုဆက်ဆံရေးအတွက် အဘက်ဘက်မှပြည့်စုံအောင် ဖော်ညွှန်းထားသော ဒေသနာတစ်ရပ်(ဝါ) လူမှုရေးတရားတော်ကြီးဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။

လူတိုင်းသည် မွေးလာသည်မှစ၍ ဘဝလမ်းဆုံးသို့ ရောက်သည်အထိ အပေါင်းအသင်းဖြင့်သာ သွားလာနေထိုင်ကြရသည်။ငယ်ရွယ်စဉ်တွင် မိဘ ဆရာသမားနှင့် အစ်ကိုအစ်မစသည့် ဆွေမျိုးတို့၏ စောင့်ရှောက်ပြုစုခြင်း၊ သွန်သင်ဆုံးမခြင်းကိုခံယူ၍ အရွယ်ရောက်လာသောအခါ မိမိ၏ဘဝခရီးကို ဦးစီးထူထောင်ရသည်။ မိဘဆွေမျိုးနှင့် သူငယ်ချင်း မိတ်ဆွေ အပေါင်းအသင်းတို့၏ အကူအညီကိုရယူ၍ မိမိကလည်း တုံ့ပြန်ကူညီရသည်။လူသားအများစုသည် မိရိုးဖလာအရဖြစ်စေ၊ မိမိကိုယ်တိုင် လေ့လာသဘောပေါက်၍ဖြစ်စေ ဘာသာ သာသနာတစ်ခုခုကို လက်ခံယုံကြည်ကာ ကိုးကွယ်ကြသည်။ ဘာသာ သာသနာဝန်ထမ်းများကိုဆည်းကပ်၍ ၎င်းတို့၏ဟောကြားချက်ကို နာယူလိုက်နာကြသည်။ အိမ်ထောင်ပြု၍ သားသမီးရရှိလာသော

အခါ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် မိဘဖြစ်လာကြပြန်သည်။ လုပ်ငန်းတစ်ခုခုကို ကိုယ်ပိုင်ဦးစီးလုပ်ကိုင်သောအခါ အလုပ်ရှင်ဖြစ်၍ သူတစ်ပါး၏လုပ်ငန်းကို ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ပါက အလုပ်သမားဖြစ်လာသည်။ နိုင်ငံဝန်ထမ်း ပြုပါကလည်း ရာထူးတာဝန်အလိုက် ရာထူးငယ်သူအပေါ် မိမိကအကြီးဖြစ်၍ ရာထူးကြီးသူအောက်တွင် မိမိက အငယ်ဖြစ်နေပေသည်။

ဤသို့အချိန်အခါနှင့် အခြေအနေအလိုက် လူမှုရေး နယ်ပယ်တွင် အလွှာအမျိုးမျိုး၌ ရှိနေပေရာ ထိုအလွှာအလိုက် လိုက်နာကျင့်ဆောင်ရသည့် တာဝန်တို့သည်လည်း အထွေထွေ အမျိုးမျိုးရှိနေပြန်ပေသည်။ မိဘ၊ သားသမီးစသည့်အလွှာများစွာကို မခွဲခြားစေကာမူ မိမိသည် အပေါင်းအသင်းရောင်းရင်းမှန်သမျှတို့၏ မိတ်ဆွေဖြစ်နေသည်ကိုကား လူတိုင်းပင် သဘောပေါက်ပြီးဖြစ်ပေသည်။ ထိုအခါ မိမိကိုယ်တိုင်က မိတ်ဆွေကောင်းမိတ်ဆွေစစ် ဖြစ်အောင် ဆောက်တည် ကြိုးပမ်းရပေမည်။

သိင်္ဂါလသုတ်သည်မိဘနှင့်သားသမီး၊ ဆရာနှင့်တပည့်၊ လင်နှင့်မယား၊ မိတ်ဆွေအပေါင်းအသင်း၊ အလုပ်ရှင်နှင့်အလုပ်သမား၊ အကိုးကွယ်ခံနှင့် ကိုးကွယ်သူ ဟူသော လူမှုရေးအလွှာအလိုက် လူ့တာဝန်များကိုခွဲခြားရှင်းပြထားသည်။ လူ့ဘောင်တိုးတက်ရေးအတွက် အတားအဆီးဖြစ်သော အပြုအမူများကို ရှောင်ကြဉ်ရန် အခြေခံဖော်ပြထားသည်။ ထိုအလွှာများအနက် မိတ်ဆွေကောင်း မိတ်ဆွေစစ် ဖြစ်ရေးကို လည်းကောင်း၊ မိတ်ဆွေအတုအယောင် သိနိုင်ရေးကိုလည်းကောင်း အလေးအနက် ညွှန်ပြထားသည်။ ထိုမိတ်ဆွေအတုအယောင်တို့၏ အပြုအမူကိုရှောင်၍ မိတ်ဆွေစစ်၏အပြုအမူကို ပြည့်စုံစွာလိုက်နာနိုင်လျှင်ပင်အခြားသောလူမှုရေးအလွှာအသီးသီး၏တာဝန်များ ပြည့်စုံကုံလုံလုနီးပါး ရှိနေပေပြီ။

မြန်မာတို့၏ အချိုးစဉ်လာယဉ်ကျေးမှုသည် သိင်္ဂါလသုတ်လာ ဟောညွှန်ချက်တို့နှင့် များစွာကိုက်ညီနေပေသည်။ မိဘကိုမိဘအလျောက်၊ ဆရာကိုဆရာအလျောက် လေးစားမြတ်နိုးသော စိတ်ထား၊ ချစ်ကြောက်ရိုသေသော စိတ်ဓာတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ မိတ်ဆွေအပေါင်းအသင်း၌ တစ်ဦး၏ကိစ္စကို တစ်ဦးကရိုင်းပင်းတတ်သော အပြုအမူတို့သည်လည်းကောင်း မြန်မာ့လူ့ဘောင်အတွင်းဝယ် အစဉ်ရှင်သန် လန်းဆန်းလျက်သာ ရှိနေပေသည်။ ထို့ကြောင်းလည်း ဤသိင်္ဂါလသုတ်ဒေသနာသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု၏ မှတ်တိုင် တစ်တိုင် မြန်မာ့ဓလေ့ထုံးစံ၏ အလင်းရောင်တစ်ခုအနေဖြင့် ယနေ့တိုင် ထင်ရှားနေပေသည်။

သိင်္ဂါလလုလင်အနေဖြင့်လည်း ဤဒေသနာကို ကြားနာရသောအခါ လွန်စွာနှစ်သက်သဘောကျသဖြင့် ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်သော ဥပါသကအဖြစ်ကို ခံယူလေသည်။ မိမိ၏ပစ္စည်းဥစ္စာများကိုလည်း ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၌ စွန့်ကြဲပေးလှူလေသတည်း။

ဦးကျော်ရှိန်

အရှေ့တိုင်း ပညာဌာနမှူး
မော်လမြိုင်ကောလိပ်

၂၈။ အပရိဟာနိယတရား ၇ ပါး

နိဒါန်း

အပရိဟာနိယ၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ မဆုတ်ယုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အပရိဟာနိယတရားဟူသည် မဆုတ်ယုတ်ကြောင်း တရားပင်ဖြစ်ရာ ထိုတရားအတိုင်း လိုက်နာကျင့်ဆောင်သူတို့သည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးစသည်တို့၌ ဆုတ်ယုတ်ပျက်ပြားရန် မရှိသည့်အပြင် တိုးတက်ကြီးပွားမည်သာဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အပရိဟာနိယတရားကို ကြီးပွားတိုးတက်ကြောင်း တရားဟုလည်း ထပ်ဆင့် အဓိပ္ပာယ် ကောက်ယူနိုင်သည်။

အပရိဟာနိယတရားသည် သုတ္တပိဋက၊ ဒီဃနိကာယ်၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်၌ ပါရှိ၍ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ သတ္တကနိပါတ်၊ ဝဇ္ဇီသုတ္တ ဝဂ်၌လည်းဖော်ပြထားသည်။ ထိုသုတ္တများနှင့် ၎င်းတို့၏ အဖွင့်အဋ္ဌကထာများအရ အပရိဟာနိယဒေသနာ၏နိဒါန်းနှင့်ထိုတရားကိုလက်ခံကျင့်သုံးကြသော ဝဇ္ဇီတိုင်း၊ လိစ္ဆဝီဘို့၏ သမိုင်းကြောင်း အကျဉ်းမှာ ဤသို့ဖြစ်ပေသည်။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ဝဇ္ဇီတိုင်း ဝေသာလီနေပြည်ရှိ သာရန္ဒရစေတီ၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်စဉ် လိစ္ဆဝီမင်းတို့အား ဤအပရိဟာနိယတရားတော်ကို ဟောကြားတော်မူသည်။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာပေါ်ထွန်းသော ဘီစီခြောက်ရာစုနှင့် ငါးရာစုအစပိုင်း အတွင်း အိန္ဒိယပြည်သည် တစ်လုံးတစ်စည်းတည်း မဟုတ်ဘဲ တိုင်းငယ် ပြည်ငယ်များ ကွဲပြားလျက်ရှိနေသည်။ အချို့သောတိုင်းတွင် သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်စနစ်တည်ရှိ၍ အချို့တွင်မူ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်သော ဂဏအုပ်ချုပ်ရေး စနစ်ကို ကျင့်သုံးကြသည်။ ဝဇ္ဇီတိုင်းပြည်သည် ဂဏအုပ်ချုပ်ရေးကို လက်ခံ ကျင့်သုံးသည်ဖြစ်၍ မြို့ရွာနယ်ပယ်အလိုက် အကြီးအကဲ(ရာဇာ)များကို ရွေးကောက် တင်မြှောက်ကြသည်။ ထိုရာဇာများက ဘစ်ဖန်အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရား စီရင်ရေး စသည်အလိုက် အဖွဲ့ငယ်များခွဲခြား၍ နိုင်ငံရေးရာများကို စီမံ အုပ်ချုပ်ကြသည်။ စည်းဝေးခန်းမ(သန္တာဂါရ)၌စုဝေး၍ နိုင်ငံ၏ကိစ္စကြီးငယ် ကို ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ကြသည်။ ထိုဝဇ္ဇီတိုင်းသား လိစ္ဆဝီတို့သည် ဗုဒ္ဓဘုရား ရှင်၏ အပရိဟာနိယတရားကိုကြားနာကြပြီးနောက် ထိုတရားတော်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်ဆောင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဝဇ္ဇီတိုင်းသည် ပိုမိုစည်းလုံး ညီညွတ်၍ ကြီးပွားတိုးတက်ကာ အင်အား တောင့်တင်းသော နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။

ထိုဝဇ္ဇီတိုင်းသည် ဂင်္ဂါမြစ်၏ မြောက်ဘက်၌ တည်ရှိ၍ မြစ်တောင်ဘက်၌ တည်ရှိသော မဂဓတိုင်းနှင့် နီးစပ်စွာ ရှိသည်။ ထိုတိုင်း နှစ်တိုင်းကို ကူးသန်းရာဖြစ်သော မြစ်ဆိပ် (ဝါ)လှည်းဆိပ်သည် ၎င်းနှစ်နိုင်ငံနှင့် သက်ဆိုင်နေသည်။ နိုင်ငံအသီးသီး၏ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာသည် ဂင်္ဂါမြစ်တစ်ဖက်တစ်ချက်၌ ယူဇနာဝက်စီ ပျံ့နှံ့တည်ရှိသည်။ ထိုနယ်ဖြတ်ကူးသန်းရာ လှည်းဆိပ်သို့ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း တောင်ခြေမှ အဖိုးတန်ပစ္စည်းများ ကျဆင်းရောက်လာလေ့ရှိသည်။ ထိုသတင်းကို ကြားသိ၍ အဇာတသတ်တို့ဘက်မှ ၎င်းအဖိုးတန်ပစ္စည်းများကို သိမ်းယူရန် စီစဉ်နေဆဲတွင် သွေးစည်း ညီညွတ်သော လိစ္ဆဝီတို့က ဦးစွာ လာရောက်၍ ပစ္စည်းအားလုံးကို သိမ်းယူသွားကြသည်။ ထိုအဖြစ်မျိုးကို နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ခံနေရသော အဇာတသတ်မင်းသည် ဝဇ္ဇီတိုင်း လိစ္ဆဝီမင်းတို့အပေါ် ရန်ငြိုး ပိုမို ကြီးထွားလာသည်။ ထိုရန်ငြိုးအလျောက် ဝဇ္ဇီတိုင်းကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်၍ လိစ္ဆဝီတို့ကို ချေမှုန်းရန် အဇာတသတ်မင်း စိတ်ဆုံးဖြတ်သည်။ စစ်နိုင် မနိုင်ကို သိလိုသဖြင့် မင်းကြီးသည် ဝဿကာရပုဏ္ဏား အမတ်ကြီးကို ဘုရားရှင်ထံ စေလွှတ်၍ ဝဇ္ဇီတိုင်းကို စစ်ချီလိုသည့်အကြောင်းကို လျှောက်ထားစေသည်။

ဝဿကာရလည်း ဘုရားရှင်ထံ ချဉ်းကပ်၍ အဇာတသတ်မင်း၏ မှာကြားချက်ကို လျှောက်ထားသည်။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ဝဿကာရ၏လျှောက်ထားချက်ကို ပြန်ကြားပြောဆိုခြင်း မပြုသေးဘဲ ညီတော်အာနန္ဒာကို ‘လိစ္ဆဝီမင်းတို့သည် အပရိဟာနိယ တရားတို့ကို လိုက်နာကျင့်ဆောင်ကြပါ၏လော’ ဟု တရားတစ်ပါးစီကို ထုတ်ဖော် မေးမြန်းတော်မူသည်။ အရှင်အာနန္ဒာကလည်း လိစ္ဆဝီတို့ လိုက်နာကျင့်ဆောင်နေပါကြောင်း လျှောက်ထားသည်။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက ‘လိစ္ဆဝီတို့ အပရိဟာနိယဓမ္မကို လိုက်နာကျင့်ဆောင်နေသမျှ ဆုတ်ယုတ်ရန် မရှိ ကြီးပွားရန်သာ ရှိသည်’ ဟု မိန့်ကြားတော်မူပြီးနောက် ဝဿကာရကိုလည်း ‘ပုဏ္ဏား အခါတစ်ပါး၌ ငါဘုရားသည် ဝေသာလီနေပြည် သာရန္ဒရစေတီ၌ လိစ္ဆဝီတို့အား ဤအပရိဟာနိယဓမ္မ ၇ ပါးကို ဟောကြားခဲ့သည်။ ထိုအပရိဟာနိယဓမ္မသည် ဝဇ္ဇီတိုင်း၌ တည်တံ့နေသရွေ့ လိစ္ဆဝီတို့ အဖို့ ဆုတ်ယုတ်ရန် မရှိ ကြီးပွားရန်သာ ရှိသည်’ ဟု ပြောကြားတော်မူသည်။ အမတ်ကြီးကလည်း ‘ထိုအပရိဟာနိယဓမ္မ ၇ ပါးလုံး မဆိုထားနှင့် ၎င်းတရားတစ်ပါးပါးနှင့် ပြည့်စုံလျှင်ပင် ဝဇ္ဇီတိုင်း လိစ္ဆဝီမင်းတို့ ကြီးပွားဖို့သာရှိပါသည်။ အဇာတသတ်မင်းသည် လိစ္ဆဝီတို့ကို ဖြားယောင်း သိမ်းသွင်းခြင်း (ဥပလာပန=ဒါနဥပါယ်) သို့မဟုတ် အချင်းချင်း ကွဲပြားအောင်လှုံ့ဆော်

ခြေထိုးခြင်း (မိထုဘေဒ=ဘေဒဥပါယ်) ကို မသုံးဘဲ စစ်ဆင် တိုက်ခိုက်ရုံ သက်သက်ဖြင့် အောင်မြင်မည် မဟုတ်ပါ'ဟု ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားပြီး ပြန်လာခဲ့သည်။

ဝဿကာရသည် အဇာတသတ်မင်းနှင့် နှစ်ကိုယ်ကြား တိုင်ပင်၍ တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်ခံရသူဟန်ဖြင့် လိစ္ဆဝီနိုင်ငံသို့ ထွက်ခွာလေသည်။

လိစ္ဆဝီတို့သည် ဝဿကာရ ထွက်လာသည်ကို ကြားသိ၍ 'ဤပုဏ္ဏားသည် ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသည်။ ၎င်းအား ဂင်္ဂါမြစ်ကို ကူးကျော်ခွင့်မပေးကြနှင့်'ဟု ပြောကြားသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သောလိစ္ဆဝီတို့က 'ဤဝဿကာရသည် ငါတို့ဘက်၌ ရပ်တည်ပြောဆိုမှုကြောင့် နိုင်ငံမှ နှင်ထုတ်ခံရခြင်းဖြစ်သည်'ဟု ပြောကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဝဿကာရကို အားလုံးက ဝဇ္ဇီတိုင်းသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ပေးရန် သဘောတူကြသည်။ ဝဇ္ဇီတိုင်း ဝေသာလီသို့ ရောက်ရှိသောအခါ ဝဿကာရကို လိစ္ဆဝီတို့က မေးမြန်းစုံစမ်းကြရာတွင် မိမိနှင်ထုတ်ခံရပုံကို ပြောပြသည်။ ထိုစကားကို ယုံကြည်သက်ခံ၍ 'ဤသေးငယ်သော အပြစ်မျှဖြင့် ပြည်နှင်ဒဏ် အပြစ်ကြီးကို မပေးသင့်ပေ'ဟု ပြောဆိုကြပြီး မဂဓတိုင်း၌ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ရာထူးအတိုင်းပင် ဝိနိစ္ဆယအမတ်ကြီးအဖြစ် ခန့်ထားကြသည်။

ဝဿကာရသည် တရားကို ကောင်းစွာ စီရင် ဆုံးဖြတ်၍ လိစ္ဆဝီမင်းသားငယ်တို့ကိုလည်း အတတ်ပညာ သင်ပေးသည်။ ၎င်းလိစ္ဆဝီတို့ ယုံကြည်လာအောင် ဗန်းပြဆောင်ရွက်ပြီးနောက် လိစ္ဆဝီတို့ အချင်းချင်း ယုံကြည်မှု ကင်းလာအောင် လှုံ့ဆော်ခြေထိုးလေတော့သည်။ သုံးနှစ်တိုင်တိုင် ကွဲပြားအောင် ကုန်းချော လှုံ့ဆော်ခြင်း ခံရသဖြင့် လိစ္ဆဝီအကြီးအကဲတို့ စည်းရုံး၍ မရအောင် ညီညွတ်ရေး ပျက်စီးပြိုကွဲလာသောအခါ ဝဿကာရသည် အဇာတသတ်မင်းထံ လာရောက် တိုက်ခိုက်သိမ်းယူရန် အကြောင်းကြားလိုက်သည်။

လိစ္ဆဝီတို့သည် အကြောင်းကို သိရှိ၍ ခုခံတိုက်ခိုက်ရန် လှုံ့ဆော်စည်းရုံးပါသော်လည်း မည်သို့မျှ စည်းလုံးညီညွတ်မှု မရနိုင်သဖြင့် တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်ခြင်း မပြုနိုင်ကြဘဲ နိုင်ငံလည်းဆုံးရှုံး လူမျိုးလည်းအစတုံး ပျက်စီးရလေတော့သည်။

မြန်မာ့ အစဉ်အလာနှင့် အပရိဟာနိယတရား

မြန်မာနိုင်ငံသည် ရှေးနှစ်ပေါင်း များစွာမှ စ၍ ဗြိတိသျှ လူမျိုးတို့ သိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်မှု ခံရသည်အထိ ဘုရင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို လက်ခံလာခဲ့

ကြသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံတော်တစ်ခုလုံးကို စည်းရုံးအုပ်ချုပ်နိုင်သော ဧကရာဇ်မင်းပင် ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုသာ အုပ်ချုပ်စိုးစံကြသော ပဒေသရာဇ်မင်းများပင် ဖြစ်စေ တိုင်းရေးပြည်ရာ ကိစ္စများစွာ၌ မိမိတစ်ဦးတည်း၏ စိတ်သဘော အလိုဆန္ဒအတိုင်းသာ စီမံအုပ်ချုပ်ကြသည် မဟုတ်ပေ။ အခစား အမှုထမ်းနေကြသော မှူးမတ်ပညာရှိတို့၏ လျှောက်ထားတင်ပြချက်ကိုပါ လက်ခံလိုက်နာကြသည်။ ပညာရှိတို့၏ အစီအစဉ်အတိုင်း စီမံဆောင်ရွက်ကြသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် မြန်မာမင်းတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်ကြသည်။မှူးမတ်ပညာရှိများစွာတို့လည်းထိုအတိုင်းပင်ဖြစ်ရာနိုင်ငံ၏ အကျိုးကို ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း ပါဠိစာပေလာ နိုင်ငံကျင့်ဝတ်များကို လက်ခံလိုက်နာကြသည်။

ထို့ကြောင့်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်း တစ်လျှောက်တွင် အုပ်ချုပ်စိုးစံသူ မင်းတို့သည် ပါဠိစာပေလာ မင်းကျင့်တရားဆယ်ပါး၊ **အပရိဟာနိယတရား ခုနစ်ပါး**၊ နာယကဂုဏ် ခြောက်ပါး၊ သင်္ဂဟတရား လေးပါးစသည့် ကျင့်ဝတ်များကို လိုက်နာကျင့်ဆောင်လေ့ ရှိကြပေသည်။ မြန်မာရာဇဝင် ကျမ်းများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ပုံ စာတမ်းတို့၌လည်း ထိုမင်းတို့၏ ကျင့်ဝတ်များကို ရှေ့တန်းတွင် ဖော်ပြလေ့ ရှိပေသည်။

မဟာရာဇဝင်ကြီး ပထမတွဲတွင် ဦးကုလားက 'တိုင်းကား နိုင်ငံ စည်ပင်စေအပ်သော အပရိဟာနိယတရား ခုနစ်ပါး'ဟု ခေါ်ဆိုကာ ၎င်း ခုနစ်ပါးကို ရေတွက်၍ ဖော်ပြထားပေသည်။ **မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း**တွင် ဦးတင်က 'ရေမြေသနင်း မင်းတို့အား ပစ္စုပ္ပန်သံသရာ စီးပွားချမ်းသာတို့သည် မဆုတ်ယုတ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ တိုးပွားကြီးမြင့်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အပရိဟာနိယတရား ခုနစ်ပါး'ဟူ၍ ရေးသားထားသည်။ **ရာဇဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်း**တွင် ယောမင်းကြီး ဦးဘိုးလှိုင်က 'မင်းတို့၏ အကျိုးစီးပွား၊ သာသနာတော်မြတ်၏ အကျိုးစီးပွား၊ တိုင်းကျိုး ပြည်ကျိုး မဆုတ်မယုတ် တိုးပွားရာ တိုးပွားကြောင်း ဖြစ်သော အပရိဟာနိယတရား ခုနစ်ပါး'ဟု ဆိုထားပေသည်။

ပျို့လင်္ကာများကို သီကုံးဖွဲ့ဆိုကြသော အနုပညာရှင် များစွာတို့ကလည်း တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်သူဘုရင်များနှင့် သက်ဆိုင်ရာအပိုင်းတွင် အပရိဟာနိယတရားကို မင်းတို့၏ ကျင့်စဉ် တစ်ပါးအနေဖြင့် ထည့်သွင်း ဖွဲ့ဆိုလေ့ ရှိကြပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ အပရိဟာနိယတရား ခုနစ်ပါးသည် ရှေးခေတ်

မြန်မာတို့ အုပ်ချုပ်ရေးအစဉ်အလာတွင် နည်းယူလိုက်နာခဲ့ကြသော ကျင့်ဝတ်တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။

အပရိဟာနိယတရား ၇ ပါးသည် နိုင်ငံအုပ်ချုပ် စီမံသူတို့နှင့်သာ သက်ဆိုင်သကဲ့သို့ရှိသော်လည်း စင်စစ်အားဖြင့်သော် စည်းရုံးခြင်း၊ညီညွတ်ခြင်းစသည့် အပရိဟာနိယဓမ္မအချို့သည် အဖွဲ့အစည်းမှန်သမျှ လိုအပ်သည့်ကျင့်ဝတ်များ ဖြစ်ပေသည်။ လူ့ဘဝလမ်းခရီးကို စိတ်တူသဘောတူ တည်ဆောက် လျှမ်းချီနေကြသော ဇနီးမောင်နှံနှစ်ဦးပင် ဖြစ်စေ၊ တစ်အိုးတစ်အိမ်တည်းဖြင့် ဆင်းရဲအတူ ချမ်းသာအမျှ နေထိုင်ကြသော မိသားစုပင် ဖြစ်စေ စည်းလုံးညီညွတ်စွာ ရှိရေးသည် အရေးအကြီးဆုံးသော အခြေခံ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ အပရိဟာနိယတရား ၇ ပါးအနက် မိသားစု (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်းအလိုက် သက်ဆိုင်သည့် အပရိဟာနိယဓမ္မများကိုလိုက်နာကျင့်ဆောင်ပါက ထိုမိသားစု၊ ထိုအဖွဲ့အစည်းသည် စည်ပင်တိုးတက်၍ အစဉ်ငြိမ်းချမ်းသာယာနေမည်သာ ဖြစ်သည်။

အပရိဟာနိယတရား ၇ ပါး၏အကျဉ်းမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

၁။ လိုအပ်သလို စည်းဝေးခြင်း=သန္နိပါတ
၂။ ရေးရာကိစ္စတို့ကိုညီညွတ်စွာဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း=သမဂ္ဂ
၃။ တရားဥပဒေအတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်း=ပညတ္တိပဋိပဇ္ဇန
၄။ အသက်ကြီးသူ ပညာရှိတို့ကို ရိုသေလေးစား၍ ၎င်းတို့စကားကို နာယူခြင်း=ဝုဍ္ဎါပစာယန
၅။ ပြည်သူတို့၏ မယား၊သားသမီးများကို အနိုင်အထက်မသိမ်းပိုက်ခြင်း=အပသယှပရိဂ္ဂဟ
၆။ မြို့စောင့် ရွာစောင့်နတ်များကို အစဉ်အလာ ပြုမြဲအတိုင်း ပူဇော်ပသခြင်း=ဓမ္မိကဗလိ
၇။ ရဟန်းသူတော်ကောင်းများ ရောက်လာအောင်၊ရောက်လာပြီးသော ရဟန်း သူတော်ကောင်းများ ချမ်းသာစွာ နေနိုင်အောင် စောင့်ရှောက်ခြင်း=အရဟန္တရက္ခါဝရဏဂုတ္တိ

ထို ၇ ပါးအနက်

၁။ လိုအပ်သလိုစည်းဝေးခြင်း(သန္နိပါတ)ဟူရာ၌ နိုင်ငံတော်ရေးရာကိစ္စ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာကိစ္စတို့၏ လုပ်ငန်းအခြေအနေအရ တစ်နေ့

သုံးကြိမ်စည်းဝေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် ရက်ခြား လခြားအားဖြင့် စည်းဝေးခြင်း (အဘိဏှသန္နိပါတ)နှင့် တစ်ရက်တာဖြင့် မပြီးသေးသည်ကို ဆက်လက်၍ စည်းဝေးခြင်း (သန္နိပါတဗဟုလ)တို့ကို ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ စည်းဝေး ညှိနှိုင်းခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံတော် အတွင်းရှိ မြို့ရွာ နယ်ပယ်၏ လုံခြုံရေး ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး ရှိမရှိ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ တိုးတက်မှု ရှိမရှိ စသည့် ရေးရာကိစ္စများကို ကြားသိနိုင်၏။ ထိုမှတစ်ဆင့် လိုအပ်သလို ဆက်လက် ဆောင်ရွက်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် မကြာခဏ စည်းဝေးခြင်း၊ လိုအပ်သလို ဆက်လက် စည်းဝေးခြင်း ဟူသော သန္နိပါတသည် နိုင်ငံတော်နှင့် တကွ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း အဖို့ ကြီးပွား တိုးတက်ရန် အကြောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ စည်းဝေးတိုင်ပင်ခြင်း ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း မရှိပါက နိုင်ငံ၏ အခြေအနေ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်း၏အခြေအနေကို အမှန်အတိုင်း မသိရှိနိုင် တော့ပေ။ အခြေအနေကို မသိသဖြင့်လည်း နိုင်ငံအတွက် သို့မဟုတ် အဖွဲ့ အစည်းဆိုင်ရာအတွက် လုပ်ဆောင်ရမည့်အရေးကိစ္စများကို အချိန်မီ မလုပ် ဆောင်နိုင်ဘဲ ရှိပေမည်။ ထိုသို့မလုပ်ဆောင်နိုင်သမျှ အရေးအရာကိစ္စများ ဆုံးရှုံး ပျက်ပြားတတ်ပေမည်။

ထို့ပြင် တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း၏ သဘောတစ်ခုဖြင့် မဟုတ်ဘဲ စည်းဝေးရောက်ရှိလာသူများတို့၏ သဘောဆန္ဒအတိုင်း ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်၍ ဆောင်ရွက်သဖြင့်လည်း အမှားအယွင်းနည်း၍ အမှန်အတိုင်းဖြစ်ထွန်းရေး သို့သာ ရှေးရှုနေပေလိမ့်မည်။ တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း၏ အတွေးအမြင် အယူအဆထက် လူအများ၏အယူအဆကို အလေးပေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ စည်းဝေးရောက်ရှိသူတို့အတွင်းမှ တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ တင်ပြ အကြံပေး ချက်ကို အများကလက်ခံစဉ်းစားခြင်း၊ ယူသင့်ယူထိုက်သည်ကို လက်ခံခြင်း တို့သည် စုပေါင်းစည်းဝေးခြင်း၏ ဦးတည်ချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုဦးတည်ချက် အတိုင်း စည်းဝေးဆွေးနွေး၍ ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ချွတ်ချော် တိမ်းပါးမှုနည်း၍ အကောင်းအမွန် အကျိုးကျေးဇူးရှိရေးသို့ ညွှန်ပြ ပို့ဆောင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် စည်းဝေးခြင်းသန္နိပါတသည် တိုင်းရေးပြည်ရာကိစ္စအဖွဲ့ အစည်း အထင်းအပင်းများဆိုင်ရာ ကိစ္စများအတွက် ကြီးပွားတိုးတက်ရန် အကြောင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်ဟု ဘုရားရှင်က ဟောကြားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

၂။ **ညီညွတ်ခြင်း** (သမဂ္ဂ)သည် စုရုံးခြင်း စည်းဝေးခြင်းကို အခြေခံသော အပရိဟာနိယဓမ္မဖြစ်သည်။ အစည်းအရုံး အစုအပေါင်း မည်မျှပင်များစေကာမူ ညီညွတ်မှုမရှိပါက အကျိုးမရှိပေ။ လုပ်ငန်းကိစ္စတစ်ခုခုအတွက် စည်းဝေးညှိနှိုင်းရာတွင် ညီညွတ်မှုပျက်ပြားပါက တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ငြင်းခုံခိုက်ရန်ပြုနေခြင်းဖြင့်သာ အချိန်ကုန်နေတတ်ပေသည်။ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်နိုင်သဖြင့်လည်း အဖွဲ့အစည်း ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးရန်သာ ဖြစ်လာပေလိမ့်မည်။

ကေနိပါတ် သမ္မောဒမာနဇာတ်တွင် ဘုရားလောင်းငုံးမင်း၏ အကြံပေး ညွှန်ကြားချက်အရ စည်းလုံးညီညွတ်နေသော ငုံးအပေါင်းသည် မုဆိုး၏ ပိုက်ကွန်ကို စုပေါင်းချီမကာ ဆူးချုံပေါ်၌ တင်နိုင်သမျှ ငုံးအားလုံး မုဆိုးလက်မှ လွတ်မြောက်ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် သေးငယ်သော အကြောင်းတစ်ခုကို အခြေခံကာ ညီညွတ်ရေးပျက်လာသောအခါ ဘုရားလောင်းငုံးမင်း၏ နောက်လိုက်များမှ တစ်ပါးသောငုံးအုပ်စုသည် မုဆိုးပစ်လာသော ပိုက်ကွန်ကို စုပေါင်းချီမရန် ငြင်းဆန်ယင်းဖြင့် မုဆိုးလက်တွင်းသို့ ကျရောက်ခဲ့ကြပေသည်။ သက်ရှိဝတ္ထုကို မဆိုထားဘိ သက်မဲ့ဝတ္ထုများပင်လျှင် စုပေါင်းညီညွတ်ပါက တောင့်တင်း ခိုင်မာလာသည်ကို သိရှိနိုင်ပေသည်။ ချည်မျှင် တစ်ပင်ကို သူငယ်ပင် ဆွဲဖြတ်နိုင်သည်။ ထိုချည်မျှင်များကို စုပေါင်းကျစ်ထားသော ကြိုးဖြစ်လာပါက ဆင်ပြောင်ကြီးပင် ပြတ်အောင်မရုန်းနိုင်တော့ပေ။ သို့ဖြစ်၍ စုရုံး စည်းဝေးသည်နှင့်အမျှ ခိုင်မာသော ညီညွတ်မှု သည်လည်း များစွာ အရေးကြီးလှပေသည်။

ညီညွတ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အပရိဟာနိယဓမ္မတွင် (က)အညီအညွတ် စည်းဝေးခြင်း၊ (ခ) အညီအညွတ်ထခြင်း၊ (ဂ) ပြုဖွယ်ကိစ္စကို အညီအညွတ် ပြုအပ်ခြင်းဟု ညီညွတ်ရေးသုံးရပ်ကို ညွှန်ပြသည်။

(က) **အညီအညွတ်စည်းဝေးခြင်း** ဟူသည်မှာ စည်းဝေးမည့်နေ့ရက် အချိန် သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း မပျက်မကွက် တက်ရောက်စည်းဝေးခြင်းဖြစ်၏။ စည်းဝေးမည့်အချိန်ကာလကို ကြိုတင်အသိပေးထားပါလျက် သေးငယ်သော အရေးကိစ္စတစ်ခုခုကို အကြောင်းပြ၍ မတက်ရောက်ဘဲ ပျက်ကွက်ခြင်းသည် အညီအညွတ်စည်းဝေးခြင်းကို ဆန့်ကျင်သွေဖည်ရာ ရောက်ပေသည်။ စည်းဝေးရန် ကြေညာချက်ကိုကြားလျှင် ကြားချင်း ထမင်းစားနေဆဲ အဝတ်ဝတ်နေဆဲပင်ဖြစ်စေ အစည်းအဝေးသို့အလေးပေး တက်ရောက်ခြင်း

သည် အညီအညွတ်စည်းဝေးခြင်းမည်၏ဟု အဋ္ဌကထာဆရာကြီးက ရှင်းပြထားသည်။

(ခ) **ညီညွတ်စွာထခြင်း** ဟူသည်မှာ အစည်းအဝေးပြီးဆုံးပြီးနောက် စည်းဝေးခန်းမမှ တပေါင်းတည်း ထွက်ခွာ ထပြန်ခြင်းဖြစ်သည်။ အစည်းအဝေးမှထွက်ခွာရာ၌ အချို့ပြန်၍ အချို့ကျန်ရစ်သည်ရှိသော် ဦးစွာထပြန်သူတို့က 'ငါတို့မှာ ပြင်ပအကြောင်းကိုသာ ကြားသိရသည်။ တကယ်ဆုံးဖြတ်ချက် ရှိကောင်းရှိလိမ့်မည်'ဟု အထင်အမြင် ဖြစ်လာတတ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် တစ်ပြိုင်တည်းတစ်ချိန်တည်း အစည်းအဝေးမှထွက်ခွာခြင်းသည်သာ ညီညွတ်စွာ ထခြင်းမည်၏ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ပြထားသည်။ တနည်းအားဖြင့် 'မည်သည့်ရပ်ရွာ မည်သည့်မြို့နယ်၌ ရန်သူများ ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်နေသည်၊ သူခိုး၊ ဓားပြများ သောင်းကျန်းနေသည်'ဟု ကြား၍ 'မည်သူတို့ သွားရောက် ဖြေရှင်း တိုက်ဖျက်ကြမည်နည်း' ဟု ပြောကြား တိုင်ပင်သောအခါ 'သူလဲ လိုက်မည်၊ ငါလဲပါမည်' ဟု တစ်ပြိုင်နက်ပြောဆို၍ လှုပ်ရှား လုပ်ဆောင်ခြင်းသည်လည်း ညီညွတ်စွာ ထခြင်းမည်၏။

(ဂ) **ညီညွတ်စွာ လုပ်ဆောင်ခြင်း** ဟူသည်မှာ နိုင်ငံတော်၏ အရေးကိစ္စဖြစ်စေ၊ အဖွဲ့ဝင်လစ်ဦးဦး၏ အရေးကိစ္စဖြစ်စေ အားလုံးစုရုံးညီညာစွာ ရွက်ဆောင်ခြင်း၊ စုပေါင်းကူညီခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့သို့ အစည်းအဝေးသို့ ညီညွတ်စွာ တက်ရောက် စည်းဝေးခြင်း၊ အစည်းအဝေးမှ ညီညွတ်စွာ ထွက်ခွာထပြန်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းကိစ္စကို ညီညွတ်စွာ ကြိုးပမ်းရွက်ဆောင်ခြင်းသည် လုပ်ငန်းမှန်သမျှ ပြီးစီး အောင်မြင်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သည်။

၃။ **တရား ဥပဒေအတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်း** (ပညတ္တံ ပဋိပဇ္ဇန)

(က) မပညတ်သေးသည်ကို မပညတ်ခြင်း
(ခ) ပညတ်ထားသည်ကို မဖျက်ဆီးခြင်း
(ဂ) ပညတ်ထားသည့်အတိုင်း လိုက်နာ ကျင့်ဆောင်ခြင်းဟု ခွဲခြားညွှန်ပြထားသည်။ ထိုတွင်–

(က) မပညတ်သေးသည်ကို မပညတ်ခြင်း၊ အကောက်ခွန် (သုက်)၊ ဝင်ငွေခွန် (ဗလိ)၊ အပြစ်ဒဏ်ငွေ (ဒဏ္ဍ) တို့ကို ပေးဆောင်စေရာ၌ ဥပဒေ

အတိုင်း မဟုတ်ဘဲ အခွန်ကောက်ခံသူ၏ သဘောဆန္ဒ အတိုင်း တိုးမြှင့်ကောက်ခံခြင်းသည် မပညတ်သည်ကို ပညတ်ခြင်း ဖြစ်၏။ သတ်မှတ်ထားသည့် အမျိုးအစားအလိုက် ပေးဆောင်စေခြင်းသည် မပညတ်သည်ကို မပညတ်ခြင်း မည်၍ ပညတ်သည့်အတိုင်း ကျင့်သုံးခြင်းလည်း မည်၏။

(ခ) ပညတ်သည်ကို မဖျက်ခြင်းဟူရာ၌ ဥပဒေဖြင့် ပညတ်သတ်မှတ်သည့်အတိုင်း မကောက်ဘဲ လျှော့ပေါ့ကောက်ခံခြင်း၊ လုံးဝမကောက်ခံခြင်းသည် ဥပဒေကို ဖျက်ဆီးခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ပညတ်သည်ကို မဖျက်ခြင်း ဖြစ်၍ ပညတ်သည့်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းလည်း မည်၏။

(ဂ) ပညတ်သည့် အတိုင်း လိုက်နာ ကျင့်သုံးခြင်း ဟူရာ၌ အဂတိ တစ်ခုခုသို့ လိုက်၍ မတရားသဖြင့် တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ပညတ်သည့် အတိုင်း မလိုက်နာခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုအတိုင်းမဟုတ်ဘဲ အစဉ်အလာ လိုက်နာကျင့်သုံးလျက်ရှိသော တရားဥပဒေနှင့် ကျင့်ထုံးများအတိုင်း ဆုံးဖြတ်စီရင်ခြင်းသည် ပညတ်သည်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်း မည်၏။

၄။ အသက်ကြီးသူ ပညာရှိတို့ကို ရိုသေလေးစား၍ ၎င်းတို့၏စကားကို နာယူခြင်း (ဝုဒ္ဓါပစာယန) ဟူရာ၌ အသက် အရွယ် ကြီးသူတို့သည် လူငယ် လူရွယ်များထက် အတွေ့အကြုံများသည်။ နိုင်ငံ၏ တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်လာသူ၊ အတတ်ပညာကို သင်ပြပေးသူ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်လာခဲ့သူ အသက်ကြီးတို့သည် မိမိတို့ ရွက်ဆောင်ခဲ့သည့် လုပ်ငန်းအလိုက် ပညာဗဟုသုတနှင့် ပြည့်စုံကြသည်။ ထိုသို့သော အသက်ကြီးပညာရှိတို့ကို အလေးအမြတ်ပြုကာ ၎င်းတို့၏ လမ်းညွှန်ပြောဆိုမှုကို နာယူခြင်းသည် နိုင်ငံ၏ အကျိုး၊ အသင်းအဖွဲ့၏ ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ များစွာ အထောက်အကူပြုသည်။ ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံအရ ရှောင့်သင့်သည်ကို ရှောင်၍ ဆောင်သင့်သည်ကို လိုက်နာကျင့်ဆောင်ခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းကိစ္စများ လျင်မြန်စွာ ပြီးစီး အောင်မြင်နိုင်သည်။ ထိုအသက်ကြီးသူတို့ကို အလေးဂရုမပြု၊ ၎င်းတို့၏ စကားကိုလည်း မလေးစား၊ မနာယူကြသည်ရှိသော် ထိုအသက်ကြီးပညာရှင်တို့ကလည်း တာဝန်မဲ့သဘောထား၍နိုင်ငံနှင့် ပြည်သူတို့အပေါ် ဥပေက္ခာသဘောထားလာကြသည်။ ၎င်းတို့၏ အသွန်အသင် အဆုံးအမနှင့် လမ်းညွှန်မှုမှ ကင်းကွာလာသည်ရှိသော် နောက်သား လူငယ် လူရွယ်တို့သည်

လမ်းညွှန်မှုကောင်းသောခရီးသွားတို့ကဲ့သို့ နိုင်ငံအကျိုး မိမိအကျိုးကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ စမ်းတဝါးဝါးဖြင့် အမှားအယွင်း များစွာ ကြုံတွေ့နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အတွေ့အကြုံ ဗဟုသုတကြွယ်ဝသော အသက်ကြီးသူတို့ကို ရိုသေလေးစား၍ ၎င်းတို့၏ လမ်းညွှန်မှုကို ခံယူခြင်းသည် အတ္တဟိတ၊ ပရဟိတနှင့် နိုင်ငံတော်ရေးရာများကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ပိုမိုထိရောက် အကျိုး ဖြစ်ထွန်းနိုင်သည်။ ယောမင်းကြီး ဦးဘိုးလှိုင်၏ အလိုအရသော် မဟလ္လက(ကြီးသူ)ဆိုရာ၌ အသက်ကြီး ပညာရှိကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်ဘဲ အသက် အရွယ် ငယ်စေကာမူ ပညာဗဟုသုတ ကြွယ်ဝပါက 'ကြီး'သူပင် ယူစေလိုသည်။ ယောမင်းကြီးသည် မိမိ၏ အဆို ခိုင်မာစေရန် နိဒါနဝဂ္ဂ ဘိက္ခုသံယုတ်လာ၊ လကုဏ္ဍက ဘဒ္ဒိယသုတ်ကို ကိုးကား ညွှန်းပြထားသည်။ ထိုသုတ်တွင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက ဤသို့ ဟောကြားထားသည်။

> 'ဟင်္သာ၊ ကြိုးကြာနှင့် ဥဒေါင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဆင်ပြောင်ကြီးသည်လည်းကောင်း၊ သမင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သားငှက် ခပ်သိမ်းတို့သည်လည်းကောင်း ခြင်္သေ့ကို ကြောက်ရွံ့ကြပေသည်။ (ထိုသို့ ကြောက်ရွံ့ခန့်ညားရာ၌) ကိုယ်ခန္ဓာ တူမျှခြင်းသည် ပမာနအကြောင်း မဟုတ်ပေ။ အလားတူပင် လူတို့တွင်လည်း ငယ်ရွယ်သော်လည်း ပညာရှိသူဖြစ်ပါက ထိုသို့အမှတ်စွဲ၍ ထိုပညာရှိသူသာ မဟာ(ကြီးသူ)ဖြစ်ပေသည်။ အသက်အရွယ်အလိုက် ကိုယ်အင်္ဂါကြီးမားသော လူမိုက်သည် မဟာ မဟုတ်ပေ"

ဤဟောကြားချက်အတိုင်းပင် ထိုထိုရေးရာပြဿနာတို့ကိုလုပ်ဆောင်ဖြေရှင်းရာ၌ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သည်ထက် ပညာဗဟုသုတနှင့် အတွေ့အကြုံပြည့်စုံမှုက ပိုမိုအရေးပါသည်၊ ထို့ကြောင့် ပညာဗဟုသုတကြွယ်ဝ၍ အတွေ့အကြုံလည်း ရရှိပြီးသူတို့ကို ရိုသေလေးစား၍ ၎င်းတို့၏ အကြံပေးလမ်းညွှန်မှုကို လိုက်နာခြင်းသည် နိုင်ငံတော်၏ရေးရာကိစ္စ၊ အသင်းအဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းအောင်မြင် တိုးတက်ခြင်း၏ အကြောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

၅။ ပြည်သူပြည်သားတို့၏ ဇာနီးနှင့် သမီးပျိုများကို အနိုင်အထက် သိမ်းပိုက်ခြင်းသည် သိမ်းပိုက်ခံရသူ ကာယကံရှင်များသာ စိတ်ဒုက္ခရောက်ရသည် မဟုတ်ဘဲ ခင်ပွန်းယောကျ်ားနှင့် မိဘဆွေမျိုးများပါ မခံမရပ်နိုင် ဖြစ်ကြသည်။ မင်းအာဏာကို ကြောက်ရွံ့၍သာ သိမ်းပိုက်ခံလိုက်ရစေကာမူ

အမျက်ဒေါသ မကျေမချမ်း ဖြစ်ကြရသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ သိမ်းပိုက်ခြင်းမျိုးကိုကား သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်အချို့၏ လက်ထက်၌သာ ဖြစ်ပေါ်တတ်ကြသည်။ မင်းကျင့်တရားကို လေးစားလိုက်နာသော မင်းကောင်းများနှင့် တရားဥပဒေကို ခိုင်မာစွာ ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားရှိသော ယခုခေတ်၌ ဖြစ်ပွားခြင်း မရှိပေ။ လက်နက်ကို ဥပဒေသဖွယ် ကိုင်တွယ် အသုံးပြုကြသော သူပုန်လူဆိုးများနှင့် ငွေကြေးကို အာဏာကဲ့သို့မှတ်ထင်ထောင်လွှားကြသော ဓနရှင်အချို့တို့မူ ထိုသို့ သူတစ်ပါး သမီးပျိုကို ခြိမ်းခြောက် သိမ်းပိုက်မှု ပြုကောင်းပြုတတ်ကြပေမည်။ သို့ဖြစ်၍ တရားဥပဒေကို လေးစားလိုက်နာကြသော ယခုခေတ်၌ သူတစ်ပါး၏ ဇနီးမယားနှင့် သမီးပျိုများကို အနိုင်အထက် မသိမ်းပိုက်ခြင်းဟူသော အပရိဟာနိယဓမ္မသည် နိုင်ငံတော်အတွင်း တည်တံ့ခိုင်မာလျက် ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၆။ မြို့စောင့် ရွာစောင့်နတ်များကို အစဉ်အလာ ပြုမြဲအတိုင်း ပူဇော်ပသခြင်းဟူသည်မှာလည်း ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်ပေသည်။ နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားတိုင်းကို ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်နိုင်ရေးအတွက် အခွင့်ပြု ပြဋ္ဌာန်းပြီးဖြစ်သည်။ မြို့စောင့်ရွာစောင့်သည့် နတ်ကို ကိုးကွယ်ပူဇော်မှုသာမက မိမိတို့ ယုံကြည်လက်ခံသည့် မည်သည့် ဘာသာရေးကိုမဆို ဝတ်ပြုကိုးကွယ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရကလည်း မိမိတို့ယုံကြည်ရာ ကိုးကွယ်ကြသော ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လူဦးရေအရေအတွက်အလိုက် တတ်နိုင်သမျှ ကူညီထောက်ပံ့လျက်ရှိသည်။ ရှေးအစဉ်အလာအားဖြင့်သော် မြို့တွင်းမြို့ပြင်၌ ဆောက်လုပ်ထားသော နတ်ကွန်းများ၌ ပသ ပူဇော်မြဲ အစဉ်အလာအတိုင်း တရားဥပဒေနှင့် လျော်ညီသည့် ဗလိနတ်စာကို ပူဇော်ပသပါက ထိုမြို့စောင့်နတ်များက တုံ့ပြန် စောင့်ရှောက်ကြသည်။ မရသေးသော ချမ်းသာသုခကိုရအောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်ကြစေကာမူ ဖြစ်ပေါ်လာသော ရောဂါဘေးရန်ကို တားဆီးပယ်ဖျောက်ကြသည်။ စ[illegible]မြေပြင်၌ မိမိတို့၏ အဖော်သဟဲဖြစ်ကြသည်ဟု လက်ခံယုံကြည်ကြသည်။ ထိုယုံကြည်ချက်ကို အလေးပေးသောအားဖြင့် အပရိဟာနိယဓမ္မတွင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ထည့်သွင်းဟောကြားတော်မူသည်။

၇။ ရဟန်းသူတော်ကောင်းများကို တရားနှင့်အညီ စောင့်ရှောက်ခြင်း ဟူရာ၌ 'အရဟန္တ' ဟူသော ဝေါဟာရသည် သာမန်အားဖြင့် ပူဇော်

ခြင်းကို ခံယူထိုက်သူဟု အနက်ရသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာသုံး ဝေါဟာရအနေအားဖြင့်သော် လောဘ ဒေါသစသည့်ကိလေသာတို့ ကင်းဝေး၍ စိတ်နှလုံးသန့်ရှင်းမြင့်မြတ်ပြီးသော ဗုဒ္ဓ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓနှင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များကို ရည်ညွှန်းသည်။ အပရိဟာနိယတရားအနေဖြင့် ဆင်ခြင်လတ်သော် ဆဋ္ဌမအပရိဟာနိယဓမ္မသည် ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှုဆိုင်ရာ ဘာသာရေးနှင့် သက်ဆိုင်၍ ဤသတ္တမ အပရိဟာနိယဓမ္မသည် ကိုယ်ကျင့်စာရိတ္တဆိုင်ရာ ဘာသာရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟု ယူဆရပေသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာစသည့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ သာသနာဝန်ထမ်းတို့သည် မိမိတို့ဘာသာက ဟောကြားညွှန်ပြထားသော ကိုယ်ကျင့်စာရိတ္တကို လိုက်နာကျင့်သုံးကြရသည်။စိတ်နှလုံးဖြူစင်သန့်ရှင်းစေ၍ သဘောထား ကြီးမားမြင့်မားမှု ရှိစေရသည်။ ထိုသို့စာရိတ္တကောင်းမွန်၍ စိတ်သဘောထား ဖြူစင်မြင့်မြတ်မှုကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင်က ကျင့်သုံးစံနမူနာပြု၍ သက်ဆိုင်ရာဘာသာဝင် ပြည်သူတို့သည်လည်း စာရိတ္တကောင်းမွန်ရေးအတွက် သွန်သင်ဆုံးမကြသည်။ ဟောကြားပြုပြင်ကြသည်။ စိတ်သဘော ရိုးသားဖြူစင်အောင် ညွှန်ကြား ဆုံးမကြသည်။ အမျိုးမျိုးသော ဘာသာ သာသနာ ဝန်ထမ်းတို့သည် ကိုယ်ကျင့်စာရိတ္တနှင့် စိတ်ထားဖြူစင် မြင့်မားကြသကဲ့သို့ သက်ဆိုင်ရာ ဘာသာဝင် ပြည်သူတို့သည်လည်း မိမိတို့ဘာသာက သွန်သင်ဆုံးမသည့်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးကြသည်ရှိသော် ခိုးမှု၊ လုယက်မှု၊ လူသတ်မှုစသည့် မကောင်းမှု အန္တရာယ်တို့သည် နိုင်ငံတော်အတွင်း၌ ကင်းဝေးပပျောက်မည့်အပြင် ပြည်သူ ပြည်သားတို့သည် ဘေးရန်ကင်းကွာ ငြိမ်းချမ်းသာယာစွာ နေထိုင်ကြပေမည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းမွန်ရေး၊ စိတ်သဘောထား ရိုးသားဖြောင့်မတ်ရေးကို မိမိကိုယ်တိုင် ကျင့်သုံးလိုက်နာ၍ ဘာသာဝင်တို့ကိုလည်း ကိုယ်ကျင့်စာရိတ္တနှင့် ပြည့်စုံအောင် ကြိုးပမ်းဟောကြားနေသော ဘာသာ သာသနာ ဝန်ထမ်းတို့သည် နိုင်ငံတော်၏ ငြိမ်းချမ်းသာယာမှုကို တစ်နည်းအားဖြင့် ရွက်ဆောင်နေသူများ ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ကျင့် ကောင်းမွန်ရေးအတွက်သာ မဟုတ်ဘဲ ပညာဗဟုသုတကြွယ်ဝပြည့်စုံရေး၊ မိဘမဲ့ အားကိုးရာမဲ့ သူများကို စောင့်ရှောက်ပြုစုရေး စသည်တို့ကိုပါ ရွက်ဆောင်ပါက နိုင်ငံအကျိုးကို တစ်နည်း တစ်ဖုံအားဖြင့် ထမ်းဆောင်နေသူများ ဖြစ်ပြန်သည်။ ထိုသို့သော ဘာသာ သာသနာ ဝန်ထမ်းတို့ကို နိုင်ငံတော်ကလည်း တရားဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သော စောင့်ရှောက် ကာကွယ်မှုကို ပေးသင့်သည်။ ချီးမြှောက်ပူဇော်မှုကို ပြုသင့်သည်။ ထို့ တုံ့ပြန်စောင့်ရှောက် ချီးမြှောက်

ခြင်းဖြင့် သာသနာ့ဝန်ထမ်း ရဟန်းတော်၊ သူတော်သူမြတ်တို့သည် နိုင်ငံအတွင်း၌ စိတ်နှလုံးချမ်းသာစွာ နေထိုင်သီတင်းသုံးနိုင်ကြမည်။ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စာရိတ္တလုပ်ငန်း၊ နိုင်ငံအကျိုးပြု လုပ်ငန်းများကိုလည်း စေတနာ့ဝန်ထမ်း ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နိုင်ကြမည်။ ထိုသို့ပြုမူခြင်းသည် နိုင်ငံတော်နှင့် ပြည်သူတို့ ကြီးပွားရေးအတွက် အကြောင်းအထောက်အကူတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဤသဘောကို ရည်ရွယ်၍ သာသနာ့ဝန်ထမ်း ရဟန်းတော်များ၊ သူတော်သူမြတ်များကို စောင့်ရှောက်ကာကွယ်ပေးခြင်းကို သတ္တမ အပရိဟာနိယဓမ္မအဖြစ် ဟောကြားတော်မူပေသည်။

(ခ) လောကုတ္တရာ အတွေးအခေါ်

၂၉။ ဘုရားရှိခိုးခြင်း

နိဒါန်း

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် များသောအားဖြင့် ည အိပ်ရာဝင်ခါနီး သို့မဟုတ် နံနက်အိပ်ရာမှ ထပြီးစ အချိန်တွင် ဘုရားရှိခိုးလေ့ရှိကြသည်။ အချို့သည် အိပ်ရာဝင်အိပ်ရာထ နှစ်ချိန်လုံး၌ပင် ဘုရားရှိခိုးကြသည်။ ထိုသို့ ရှိခိုးပူဇော်နိုင်ရန်အတွက် အိမ်တိုင်းလိုလိုတွင် ဘုရားစင် သီးသန့်ထား၍ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်၊ ဗုဒ္ဓရုပ်ပုံတော်စသည်ကို ပူဇော်ထားရှိကြသည်။ နံနက်စောစောတွင် ဆွမ်းတော်နှင့် ရေချမ်းကိုလည်းကောင်း၊ ညနေပိုင်းတွင် ရေချမ်းနှင့် ပန်း ဆီမီးကိုလည်းကောင်း ကပ်လှူပူဇော်ကြသည်။ အားလပ်သောနေ့ရက်နှင့် ဥပုသ်နေ့များတွင် လက်လှမ်းမီရာ ဘုရားပုထိုး စသည်များသို့ သွား၍ ပန်း ဆီမီးများဖြင့် ပူဇော်ကာ ဘုရားရှိခိုးကြသည်။ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ နေ့ကြီးများတွင် ထင်ရှားသည့် ဘုရားပုထိုးများ၌ ဆွမ်းတော်တင်သူ၊ ဆီမီး ပန်း ရေချမ်း ကပ်လှူသူတို့ဖြင့် ပိုမိုစည်ကားနေသည်။ တစ်နှစ်တာ လုပ်ငန်းကိစ္စများ ခေတ္တရပ်ဆိုင်း၍ အနားယူနေချိန်တွင် အခြား မြို့များသို့ ခရီးထွက် လှည့်လည်ကာ ဘုရားဖူးသွားတတ်ကြသည်။ မိဘတို့သည် သားသမီးများအား ငယ်ရွယ်စဉ်ကစ၍ လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုးခြင်းကို သင်ပြပေးကြသည်။ ဘုရားရှိခိုးခိုင်းကြသည်။ စကားဆိုနိုင်သောအခါ ဩကာသ အစချီသော ဘုရားရှိခိုးများကို နှုတ်တိုက်ပို့ချ သင်ပေးကြသည်။ ဤသည်မှာ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အခြေခံယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်၏။

စင်စစ်အားဖြင့်လည်း ဘုရားရှိခိုးရန် ဦးတည်သည်မှစ၍ ရှိခိုးပြီးသည့်တိုင်အောင်သော အချိန်ကာလအတွင်းဝယ် ဘာသာဝင်တို့၏စိတ်နှလုံးသည် နူးညံ့ပျော့ပျောင်းနေသည်၊ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မာနတို့ ကင်းစင်ကာ ရတနာသုံးပါးသို့ ရိုသေကိုင်းညွတ်သော စိတ်အစဉ်များ ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်။ မြားမြောင်လှသော လူမှုကိစ္စတို့ကို ခေတ္တမျှမေ့ပျောက်ကာ သန့်စင်အေးမြသော စိတ်ထားဖြင့် ကိုယ်ကာယကို လွှမ်းခြုံဖုံးအုပ်ထားသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဘုရားရှိခိုးခြင်းဟူသော ဘာသာရေးယဉ်ကျေးမှုသည် စိတ်နှလုံး နူးညံ့သန့်စင်ခြင်းကို ဖြစ်စေသည့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်မှုတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပေသည်။

ထိုဘုရားရှိခိုးခြင်းအကြောင်းကို အကျဉ်းမျှ ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ရှိခိုးနည်း

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် တိကနိပါတ်၌ ပါရှိသည့်အတိုင်း ဘုရားရှိခိုးနည်းသည် သုံးမျိုးရှိပေရာ ၎င်းတို့မှာ–

၁။ ကာယဝန္ဒနာ = ကိုယ်ဖြင့် ရှိခိုးခြင်း
၂။ ဝစီဝန္ဒနာ = နှုတ်ဖြင့် ရှိခိုးခြင်း
၃။ မနောဝန္ဒနာ = စိတ်ဖြင့် ရှိခိုးခြင်း

တို့ ဖြစ်သည်။

၁။ ကာယဝန္ဒနာ

ကာယဝန္ဒနာဟူသည်မှာ ဒူးနှစ်ဘက်၊ လက်နှစ်ဘက်နှင့် နဖူးကို ကြမ်းပြင် သို့မဟုတ် မြေကြီးနှင့်ထိအောင် ဦးတိုက်ရှိခိုးခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ရှိခိုးခြင်းဟု ဆိုလိုပေသည်။

ထိုသို့ စနစ်တကျ ဦးတိုက်ရှိခိုးရာ၌ အမျိုးသားတို့သည် ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်၍၊ အမျိုးသမီးတို့သည် ကျုံ့ကျုံ့ထိုင်၍ ကြာဖူးငုံသဏ္ဍာန်ကဲ့သို့ လက်အုပ်ချီကာ နဖူးပေါ်သို့တင်၍ သက်တော်ထင်ရှားဘုရားကို ရည်မှန်းအာရုံပြုကြသည်။ ထို့နောက် အမျိုးသားတို့သည် ဒူးနှစ်ဘက်ကိုတုပ်၍ ကြမ်းပြင်သို့ ချကာ လက်နှစ်ဖက်ကိုလည်း ကြမ်းပြင်သို့ ချလိုက်သည်။ ထို့နောက် နဖူးကိုပါ ကြမ်းကိုထိပြီးဝပ်လိုက်သည်။ ဤသို့ စနစ်ကျသော ထိခြင်းငါးမျိုးဖြင့် ဦးတိုက်ရှိခိုးခြင်းကို 'ပဉ္စပတိဋ္ဌိတ ဝန္ဒနာ' ဟု ပါဠိလိုခေါ်ဆိုပေသည်။

၂။ ဝစီဝန္ဒနာ

ဝစီဝန္ဒနာဟူသည်မှာ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာဟူသော ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်တော်တို့ကိုဖြစ်စေ၊ ဘာသာရေးပညာရှင်များ ရေးသား စီကုံးထားကြသည့် ဘုရားရှိခိုးစာများကိုဖြစ်စေ ဖော်ကျူးရွတ်ဆိုခြင်းပင် ဖြစ်၏။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ကာယဝန္ဒနာနှင့် ဝစီဝန္ဒနာ နှစ်ရပ်လုံးကို ပူးတွဲပြုမူလေ့ ရှိကြသည်။

ကာယဝန္ဒနာ မပါသော်လည်း ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အစရှိသော ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို လမ်းလျှောက်ရင်း ဖြစ်စေ၊ စားပွဲ၌ ထိုင်ရင်းဖြစ်စေ၊ အိပ်ရာပေါ်၌ လျောင်း၍ဖြစ်စေ လေးစားကြည်ညိုစွာ ဖော်ကျူးရွတ်ဆိုနေခြင်းသည် ဝစီဝန္ဒနာ ဖြစ်ပါသည်။

၃။ မနောဝန္ဒနာ

မနောဝန္ဒနာဟူသည်မှာ ထိုရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်တော်များကို ကြည်ညို အောက်မေ့နေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဘုရားရှိခိုးပုံ

ထိုသို့ ဘုရားရှိခိုးရာတွင် အချို့သည် ဘုရားပင့်ကို ဦးစွာရွတ်ဆိုပြီးမှ ဩကာသ အစချီသော ဘုရားကန်တော့နှင့်တကွ မိမိတို့ ရရှိထားသော ဘုရားရှိခိုးအမျိုးမျိုးကို ရွတ်ဆိုကြသည်။ ထို့နောက် ဦးတိုက်ရှိခိုးသည်။ ရှိခိုးပြီးနောက် တစ်ဖန် ငါးပါးသီလကို ခံယူကြသည်။ အချို့သည် သီလခံယူပြီး ပန်းကပ် ရေချမ်းကပ် စာများကိုဖြစ်စေ၊ ပရိတ်တော်ကိုဖြစ်စေ ရွတ်ဆိုကြသည်။ ထို့နောက် မေတ္တာပို့ အမျှဝေကာ ဘုရားရှိခိုးကို အပြီးသတ်ကြသည်။

ထိုသို့ ရှိခိုးရာတွင် 'ဘုရားပင့်'ဟူ သည်မှာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် မိမိ၏ ဦးခေါင်းစသည့် မြင့်မြတ်သောနေရာ၌ ရပ်တန့်တည်နေရန် ပင့်လျှောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ဂေါတမ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ခန္ဓာဇာတ်သိမ်း၍ ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သဖြင့် ပင့်ဖိတ်၍ မရသည်ကို ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့ သိရှိနားလည်ပြီးဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ရှိခိုးပူဇော်ခြင်းမပြုမီ ဘုရားရှင်၏ ပုံသဏ္ဌာန်သည် မိမိ၏အာရုံ၌ ရှေးရှုထင်မြင်လာစေရန်အတွက် ဘုရားပင့်ကို ရွတ်ဆိုကြခြင်းဖြစ်သည်။

ဩကာသ အစချီသော ကန်တော့ရှိခိုးစာသည်လည်း ရတနာသုံးပါး အပေါ်၌ တစ်စုံတစ်ခုသောအပြစ်ကို ကျူးလွန်မိပါက ထိုအပြစ်မှ ခွင့်လွှတ်မှု

ကို ရရှိရန် ပန်ကြားကန်တော့ခြင်းနှင့် ထိုရတနာသုံးပါးကို ရိုသေလေးစားစွာ ရှိခိုးခြင်းပါပါဝင်အောင် ပေါင်းစပ် ဖွဲ့သီထားသည်။ ထို့ပြင် ဝန်ချကန်တော့ခြင်းနှင့် ရှိခိုးခြင်းဟူသော ကုသိုလ်ကံ စေတနာကြောင့် ရယူလိုသော အကျိုးကို တောင်းဆိုမှုလည်း ပါဝင်သည်။

ပန်းကပ် ဆီးမီးကပ်စသည်မှာ ညနေပိုင်းတွင် တင်ဆက်ကပ်လှူထားသည့် ပန်းရေချမ်း၊ ဆီမီးတို့ကို ဘုရားရှင်အားရည်မှန်းမှု ပေါ်လွင်ထင်ရှားသာအောင် ရွတ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

ပရိတ်ရွတ်ခြင်းမှာ မိမိအပေါ် ဘေးရန်အန္တရာယ် မကျရောက်အောင် အကာအကွယ်ပြုခြင်းဖြစ်၍ မေတ္တာပို့ခြင်းဟူသည်မှာ သတ္တဝါများအပေါ်၌ အကျိုးကိုလိုလားခြင်းစသော ဗြဟ္မစိုရ်တရား ပွားများခြင်းဖြစ်သည်။

အမျှဝေခြင်းသည် ဘုရားရှိခိုးခြင်း စသည်ကိုပြုသည့် ကုသိုလ်နှင့်တကွ တစ်နေ့တာအတွင်း ပြုမူခဲ့သော ကောင်းမှုကုသိုလ် အစုစုကို အများသူငါ ဝမ်းမြောက်သာဓု ခေါ်နိုင်ကြစေရန် ဝေငှခြင်းဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ 'ဘုရားရှိခိုးသည်' ဟု ဆိုသော်လည်း ပရိတ်ရွတ်ခြင်း၊ မေတ္တာဘာဝနာပွားများခြင်း၊ အမျှအတန်းပေးဝေခြင်းဟူသော ဘာသာရေးလုပ်ငန်းများစွာ ပါဝင်ပေသည်။

ဘုရားရှိခိုး အမျိုးမျိုး

'ဘုရားရှိခိုးသည်' ဟူသည်မှာ အထက်၌ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဘုရားအစရှိသော ရတနာသုံးပါး၏ဂုဏ်ကို နှုတ်ဖြင့်ဖော်ကျူးရွက်ဆိုခြင်း၊ ကိုယ်ဖြင့် ဦးတိုက်ရှိခိုးခြင်း၊ စိတ်ဖြင့် အောက်မေ့ကြည်ညိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဂုဏ်တော်ကို ဖော်ကျူးရွတ်ဆိုရာ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ပညာရှိ ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ် လူပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိကြည်ညို လေးစားသည့် အတိုင်း ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်တော်နှင့်ပတ်သက်သည့် ချီးကျူးရှိခိုးစာ အမျိုးမျိုးကို သီကုံးစပ်ဆိုကြသည်။ အထူးသဖြင့် ဂေါတမ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို အမျိုးမျိုးဖွဲ့ဆိုကြသည်။ ဂေါတမဘုရားအလောင်း ပဋိသန္ဓေတည်သည်မှစ၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်ကာ အလောင်းတော်ကို မီးသင်္ဂြိုဟ်သည်အထိ ဗုဒ္ဓဝင်အကျဉ်းချုပ်ကို ဖော်ကျူးဖွဲ့ဆိုသည်။ ဘုရားရှင်၏ အဆင်းတော်၊ ဉာဏ်တော်စသည့် ဂုဏ်အင်များ ထူးခြား ဆန်းကြယ်သည်ကို အမွှမ်းတင်ကြသည်။ ရောင်ခြည်တော်ခြောက်သွယ်ဖြင့် တင့်တယ်သပ္ပာယ်သည်ကို ကျူးရင့်သီကုံးကြသည်။ ဤသို့မျှ

မကဘဲ ပွင့်တော်မူကြပြီးသော ဘုရားများစွာကိုလည်း မှန်းဆကြည့်ညိုကာ ရေးသားချီးကျူးကြသည်။ ထိုသို့သော ဘုရားရှိခိုးစာ အမျိုးမျိုးနှင့် အတူ ဆွမ်းတော်ကပ်၊ ပန်းကပ်။ ဆီမီးကပ်၊ ရေချမ်းကပ်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် 'ကပ်လှူစာ'များကိုလည်း ထိုဘုရားရှိခိုးစာတို့နှင့်အတူ စုပေါင်းပြုစုကြသည်။ ရတနာသုံးပါးနှင့် တစ်ဂိုဏ်းတည်း၊ တစ်တန်းတည်း အဖြစ် လေးစား သတ်မှတ်ခြင်း ခံရသည့် မိဘ၊ ဆရာတို့ကိုပါ စုပေါင်း၍ 'အနန္တငါးပါး ဘုရားရှိခိုး' စာလည်း ပါဝင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ 'ဘုရားရှိခိုး အမျိုးမျိုး'ဖြစ်လာသည်။ အဋ္ဌကထာ ကျမ်းများတွင်လည်း ဘုရားရှင်၏ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ အစ ရှိသော ဂုဏ်တော်တို့သည် ချီးကျူးဖွဲ့ဆို၍ မကုန်နိုင် မဆုံးနိုင်လောက်အောင် ရှိကြောင်းကို ဖော်ပြ၍ ဘုရားရှင်တို့ ကိုယ်တိုင်ပင် အခြား ဘုရားတစ်ဆူ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ဖွဲ့ဆို အမွှမ်းတင်ပါက ကမ္ဘာသက်တမ်းသာ ကုန်ဆုံးပေသည်။ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို မကုန်ဆုံးပေရာဟု ရေးသားထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်းကို ချီးကျူးဖွဲ့ဆိုသည့် ရှိခိုးစာမှန်သမျှ ကောင်းသည်သာဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ကိုယ်တိုင်ကမူ 'ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ' အစချီသော ဘုရားဂုဏ်တော် ၉ ပါး၊ 'သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော' အစချီသော တရားဂုဏ်တော် ၆ ပါး၊ 'သုပ္ပဋိပန္နော' အစချီသော သံဃဂုဏ်တော် ၉ပါးကို အကြိမ်ကြိမ် ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် မိမိကိုယ်တိုင် 'ဗုဒ္ဓဇင်ဘုရားရှိခိုး' စသည့် ဘုရားရှိခိုးစာ အမျိုးမျိုးကို ဖော်ကျူး ဖွဲ့ဆိုခဲ့သော်လည်း အထက်ပါ ဂုဏ်တော်သုံးပါး ဘုရားရှိခိုးသာ အကောင်းဆုံးအကြောင်းကို ဤသို့ မှတ်ချက်ချတော်မူခဲ့သည်။

'ဤဂုဏ်တော် သုံးပါး ဘုရားရှိခိုးသည် သုတ္တန်ပိဋကတ်၌ မြတ်စွာဘုရားကိုယ်ဘိုင် အဖန်ဖန် ဟောတော်မူ၏။ ရဟန္တာကြီးများလည်း အဖန်ဖန် ဟောတော်၏။ ဤဘုရားရှိခိုးထက် ကြီးမြတ်သော ဘုရားရှိခိုး မရှိပြီ'

သို့ဖြစ်၍ 'ဣတိပိ သော ဘဂဝါ' အစချီသောဘုရားဂုဏ်၊တရားဂုဏ်၊ သံဃဂုဏ်တော်များကို ဖော်ကျူးရွတ်ဆို၍ နှုတ်ဖြင့် ရှိခိုးခြင်း၊ ထိုဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် ပြည့်စုံသော ရတနာ သုံးပါးကို ရည်မှန်း အာရုံပြု၍ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ရှိခိုးခြင်း၊ ထိုဂုဏ်တော်တို့ကို အောက်မေ့ ကြည်ညိုမှုဟူသော စိတ်ဖြင့် ရှိခိုးခြင်းသည် 'မူရင်းကျသော ဘုရားရှိခိုး' ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

၃၀။ ဆုတောင်းခြင်း

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုပြီးနောက် ဆုတောင်းလေ့ရှိကြသည်။ ရတနာသုံးပါးနှင့် မိဘဆရာစသူတို့ကို ရှိခိုးကန်တော့ရာ၌ပင် အပယ်လေးပါး၊ ကပ်သုံးပါး စသည်တို့မှ ကင်းလွတ်၍ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ရပါလို၏ဟူသော ဆုတောင်းဖြင့် အဆုံးသတ်လေ့ရှိသည်။ ရှိခိုးကန်တော့ခံသူ မိဘဆရာ စသည်တို့ကလည်း 'တောင်းသည့်ဆုနှင့် ပြည့်စုံပါစေ' စသည်ဖြင့် ဆုပေးတတ်ကြသည်။ ထိုသို့ ပြုမူလေ့ရှိသည့်အလျောက် 'ဆုပေးတိုင်း ပြည့်စုံနိုင်ပါသလော'၊ 'ဆုတောင်းသည့်အတိုင်း ရနိုင်ပါသလော' ဟု မေးမြန်းလာပါက 'ရနိုင် ပြည့်စုံနိုင်ပါသည်' ဟု တိတိကျကျ ဖြေဆိုရန် ခဲယဉ်းသကဲ့သို့ 'မရနိုင်၊ မပြည့်စုံနိုင်ပါ' ဟု ယတိပြတ် ငြင်းပယ်ရန်လည်း ခဲယဉ်းပေသည်။

ဗုဒ္ဓဒေသနာ အရ တွေးခေါ် မြော်မြင်ခြင်းမှ တစ်ဆင့် လိုက်နာကျင့်ဆောင်ရေးကိုပါ ဖော်ဆောင်ထား၍ ထိုသို့ ကျင့်ဆောင်ခြင်းဖြင့် လက်တွေ့ရနိုင်သော အကျိုးကိုလည်း ညွှန်ပြထားသည်။ ထိရောက်စွာ လိုက်နာကျင့်ဆောင်သဖြင့် လက်တွေ့ အကျိုးခံစားရသူတွေလည်း မြောက်မြားစွာ ရှိကြသည်။ ဤဒေသနာအရဆိုရသော် လိုက်နာကျင့်ဆောင်မှု မပါဘဲ ဆုတောင်း ဆုပေးရုံမျှဖြင့် ထိုဆုများကို မရနိုင်ဟု ဆိုရပေမည်။

ဗုဒ္ဓဝင် ပါဠိတော် အရ ဈာန်အဘိညာဉ် ရနေသော သုမေဓာရှင်ရသေ့သည် ဒီပင်္ကရာဘုရားနှင့် တပည့်သံဃာတော်များ ကြွလာမည့် လမ်းပြုပြင်ရာ၌ ပါဝင်ရွက်ဆောင်သည်။ မိမိတာဝန်ယူသော အပိုင်း မပြီးမီပင် ဘုရားရှင် ကြွလာသဖြင့် ရွှံ့ဗွက်များပေါ်၌ မိမိကိုယ်ကို အလျားလိုက်မှောက်၍ ကျော်နင်းကြွတော်မူရန် ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားသည်။ ဤကောင်းမှုဖြင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရပါလိုကြောင်း ဆုတောင်းသည်။ ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင်ကလည်း 'သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရှင် ဗုဒ္ဓအဖြစ်ကို ရလိမ့်မည်' ဟု ဗျာဒိတ်ထားခဲ့သည်။ သုမေဓာရှင်ရသေ့သည် ထိုဆုတောင်းရုံ၊ ဗျာဒိတ်ရရုံဖြင့် ရပ်တည်မနေဘဲ ဘုရားအဖြစ်ကို ရနိုင်မည့် နည်းလမ်းကို ဆင်ခြင်သည်။ ထိုအခါ ပါရမီဆယ်ပါးကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်းသည် ဗုဒ္ဓဘုရားအဖြစ်ကို ရနိုင်သည့်နည်းလမ်း ဖြစ်သည်ဟု သိမြင်သည်။ သိမြင်သည့်အတိုင်း ကမ္ဘာပေါင်းများစွာ ဘဝပေါင်းများစွာ ပါရမီဆယ်ပါးကို ဖြည့်ကျင့် ဆည်းပူးသည်။

ထိုသို့ ဆည်းပူးအားထုတ်သဖြင့် ဆုတောင်းခဲ့သော ဘုရားအဖြစ်ကို ရရှိတော်မူသည်။ အပဒါန်ပါဠိများအရ ရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ ရှင်မောဂ္ဂလာန်

အစရှိသော အဂ္ဂသာဝက၊ မဟာသာဝကတို့သည်လည်း ဘုရားတစ်ဆူဆူနှင့် တွေ့ဆုံဖူးမြင်ရခိုက် ထိုဘုရားရှင်၏ ထူးချွန်သော တပည့်သာဝက တစ်ပါးပါးကို တွေ့မြင်ရသည်။ ထိုအခါ ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာတော်ကို ဆွမ်းလုပ်ကျွေး၍ ထိုတပည့်သာဝက၏ ထူးချွန်သောစွမ်းရည်ကို ရလိုကြောင်း ဆုတောင်းကြသည်။ ဘုရားရှင်ကလည်း ရလိမ့်မည်ဟု ဗျာဒိတ်ထားခဲ့သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဤမျှဖြင့် ရပ်တည်မနေဘဲ ရောက်ရာဘဝတွင် စွမ်းနိုင်သော အချိန်၌ စွမ်းနိုင်သည့် ကောင်းမှုကို ပြုစုဆည်းပူးကြသည်။ထိုသို့ ဆုတောင်းကာ ကောင်းမှုကို ဆည်းပူးလာကြသဖြင့် ဂေါတမဗုဒ္ဓ၏ အထံတော်၌ ထူးချွန်သော အဂ္ဂသာဝက၊ မဟာသာဝကတို့ ဖြစ်လာကြသည်။ ဤကျမ်းစာများအရသော် လိုလားတောင့်တသော ဆုနှင့်အညီ ကောင်းမှုကုသိုလ်ကိုလည်း ပြုစုဆည်းပူးပါက တောင့်တသော ဆုအတိုင်း ပြည့်စုံနိုင်သည်ဟု ဖြေဆိုနိုင်ပေသည်။

မဇ္ဈိမနိကာယ်—ဥပရိပဏ္ဏာသ၊ သင်္ခါရုပပတ္တိသုတ်၌ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ရဟန်းတို့အား ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ဟောကြားတော်မူသည်။ ထိုသုတ်၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ဖြစ်ပေသည်။

(က) ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓါ၊ ကိုယ်ကျင့်သီလ၊ အကြားအမြင် သုတ၊ ပေးစွန့်လှူဒါန်းခြင်း စာဂ၊ အသိဉာဏ်ပညာဟူသော တရားငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် ‘သေဆုံးသောအခါ ကြွယ်ဝချမ်းသာသော မင်း၊ ပုဏ္ဏားစသည့် လူ့အဖြစ်ကို ရလျှင် ကောင်းလေစွ’ ဟု ကြံစည် တောင့်တသည့်အတိုင်း ထိုဖြစ်လိုသောစိတ်ကို ဆောက်တည်မွေးမြူ၏။ ဖြစ်နိုင်သော ပြုပြင်အားထုတ်မှု(သင်္ခါရ)၊ ကြိုးပမ်းနေထိုင်မှု (ဝိဟာရ) တို့ကို ပွားများ ဆောက်တည်၏။ ထိုသို့ သဒ္ဓါစသည်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ တောင့်တခြင်း၊ ကြိုးပမ်း အားထုတ်ခြင်းသည်ပင် ထိုချမ်းသာသော လူ့ဘဝ၌ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းလမ်းစဉ်ဖြစ်၏။

(ခ) စတုမဟာရာဇ်စသော နတ်တို့သည် အသက်ရှည်ခြင်း၊ အဆင်းလှခြင်း၊ ချမ်းသာများခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်ဟု ကြားရသော ရဟန်းသည် သဒ္ဓါစသော တရားငါးပါးနှင့်ပြည့်စုံ၍ ထိုစတုမဟာရာဇ်စသော နတ်အဖြစ်ကို တောင့်တ၏။ ထိုဖြစ်လိုသောစိတ်ကို ဆောက်တည် မွေးမြူ၏။ ဖြစ်နိုင်သော ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုတို့ကို ဆောက်တည်ပွားများ၏၊ ထိုသို့တောင့်တခြင်း၊ ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခြင်းသည်ပင် ထိုနတ်အဖြစ်ဖြင့် ရုပ်နာမ် ခန္ဓာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းလမ်းစဉ်ဖြစ်၏။

(ဂ) 'ဗြဟ္မာတို့သည် အသက်ရှည်ခြင်း၊ အဆင်းလှခြင်း၊ ချမ်းသာခြင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံ၏။ ထိုဗြဟ္မာတို့သည် ကမ္ဘာလောကကို ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်စသည်တို့ဖြင့် သိနိုင်မြင်နိုင်၏' ဟု ကြားရသော ရဟန်းသည် သဒ္ဓါစသော တရားငါးပါးနှင့်ပြည့်စုံ၍ ထိုဗြဟ္မာအဖြစ်ကို တောင့်တ၏၊ ဗြဟ္မာဖြစ်လိုသော စိတ်ကို ဆောက်တည်မွေးမြူ၏။ ဖြစ်နိုင်အောင် ကြိုးပမ်း အားထုတ်၏။ ၎င်းသည်ပင် ဗြဟ္မာအဖြစ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်း လမ်းစဉ်ဖြစ်၏။

(ဃ) သဒ္ဓါစသော တရားငါးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် 'ငါသည် မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် အာသဝေါတရားတို့ကို ကုန်ခန်း၍ အရဟတ္တဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်သိမြင် မျက်မှောက်ပြုနိုင်ပါမူ ကောင်းလေစွ' ဟု ကြံစည် တောင့်တသည်။ ထိုရဟန်းသည် ဤမျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် အာသဝေါ တရားတို့ ကုန်ခန်း၍ အရဟတ္တဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်သိမြင် မျက်မှောက် ပြု၏။ တစ်စုံတစ်ခုသော ဘဝ၌လည်း ထပ်မံ ပဋိသန္ဓေမနေရတော့ပေ၊

ထိုသင်္ခါရုပပတ္တိသုတ်အရလည်း ဆုတောင်းရုံဖြင့် (ဝါ) တောင့်တရုံဖြင့် လိုအင်ဆန္ဒပြည့်ဝသည်မဟုတ်ဘဲ သဒ္ဓါ၊ သီလ စသည့် အကြောင်းအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံစွာရှိမှသာ မိမိတောင့်တမှု ပြည့်ဝနိုင်ပေသည်။ ဤသုတ်ကို ဖွင့်ဆိုသော အဋ္ဌကထာဆရာကြီး အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသကလည်း ဤသို့ ဖော်ပြထားသည်။ 'သဒ္ဓါစသည့် အကြောင်းအင်္ဂါတရားငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော်လည်း ဆုတောင်းမှု(ပတ္ထနာ) မရှိပါက ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်၏ လားရာဂတိသည် မမြဲ မသေချာပေ။ ဆုတောင်းမှုသာရှိ၍ သဒ္ဓါစသည် တရားတို့နှင့် မပြည့်စုံကလည်း ဂတိမသေချာပေ။ ထိုတရားငါးပါးနှင့်လည်း ပြည့်စုံ၍ ဆုတောင်းမှုလည်း ရှိပါက ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်၏ လားရာဂတိသည် ခိုင်မြဲသေချာသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အပေါ်သို့ပစ်တင်လိုက်သော တုတ်ချောင်းသည် ဒေါင်လိုက်ပြန်ကျမည် သို့မဟုတ် အလျားလိုက်ပြန်ကျမည်ဟု မသေချာသကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့၏လားရာဂတိသည် သို့မဟုတ် နောက်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေမှုသည် မည်သည့် ဘုံဘဝ၌ ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ပုံသေကားကျ မမှတ်သားပေ။သို့ဖြစ်၍ ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုပြီးနောက် တစ်နေရာ၌ ဆုတောင်းမှု(ပတ္ထနာ)ကိုပြုသင့်ပေသည်။

စင်စစ်အားဖြင့် ဆုတောင်းခြင်းဟူသည်မှာ မိမိဖြစ်လိုသော အခြေအနေ၊ မိမိရလိုသော ဘဝကို စိတ်ထဲ၌ထားရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် နှုတ်ဖြင့် မြွက်ဆိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုသို့ တောင့်တမြွက်ဆိုရုံမျှဖြင့် လိုလားတောင့်တမှုကို မရနိုင်ပေ။ လိုလားသော ဘဝကို ရနိုင်သည့် ကြိုးပမ်းမှုရှိမှ

သာလျှင် ထိုအလိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်လာနိုင်ပေသည်။ 'စာပေပညာတတ်မြောက်ရပါလို၏။ စာမေးပွဲ အောင်မြင်ရပါလို၏'ဟု ဆုမွန်တောင်းသော်လည်း ထိုသို့ တတ်မြောက်အောင်မြင်နိုင်အောင် စာပေကို ကြိုးပမ်းသင်ယူလေ့လာမှု မပြုခဲ့သော် ထိုဆန္ဒ ထိုဆုတောင်းတို့သည် ထမြောက် အောင်မြင်လာမည် မဟုတ်ပေ။ အလားတူပင် 'လူချမ်းသာနတ်ချမ်းသာအဖြစ်ကို ရလိုပါ၏'ဟု ဆုတောင်းသော်လည်း 'ထိုချမ်းသာကို ရနိုင်ကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်မပြုပါက ထိုဆုတောင်းသည် အချည်းနှီးသာဖြစ်ပေသည်။ 'အပါယ်လေးပါးမှ ကင်းလွတ်ရပါလို၏'ဟု ဆုပန်စေကာမူ အပါယ်လားကြောင်း မကောင်းမှုကို ပြုမူနေပါက ထိုဆုပန်မှုသည်လည်း မည်သို့မျှ ပြည့်စုံလာမည် မဟုတ်ပေ။ သို့ဖြစ်၍ မိမိ ဖြစ်လိုရလိုသော ဘဝအခြေအနေကို ဦးတည်၍ထို ဘဝ ထိုအခြေအနေကို ရနိုင်သည့် အမှုအကျင့်တို့ကို ကြိုးပမ်းပြုမှုမှသာလျှင် ဆုတောင်းခြင်း၊ ဆုယူခြင်းတို့သည် အကျိုးရှိ ထိရောက်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။

ထို့ပြင် ဆုတောင်းပုံနှင့် ပတ်သက်၍ အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသ ဤသို့ မိန့်ဆိုထားပေသည်။ ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုရာ၌ နောက်ဘဝတို့၏ ချမ်းသာမှုကိုသာ တောင့်တဆုပန်ပါက မည်မျှ ကြီးကျယ်သော ကောင်းမှုကုသိုလ် ဖြစ်စေကာမူ နောက်ဘဝချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း(ဘဝသမ္ပတ္တိ)အကျိုးကိုသာ ပေးနိုင်သည်။ ထိုသို့ မဟုတ်ဘဲ ဝဋ္ဋဘဝ ချုပ်ငြိမ်းမှုနိဗ္ဗာန်ကို တောင့်တမှု ပြုမူပါက မည်မျှသေးငယ်သော ကောင်းမှုဖြစ်စေကာမူ အာသဝေါကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေနိုင်သည်။ ဘဝပြည့်စုံမှုကို တောင့်တ၍ ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်သည် 'ဝဋ္ဋနိဿိတ' ကုသိုလ်မည်၍ ဘဝချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်ကို ဦးတည် ပြုလုပ်သောကုသိုလ်သည် 'ဝိဝဋ္ဋနိဿိတ'ကုသိုလ်မည်၏။ ဗုဒ္ဓဒဿနအရသော် ဘဝပြည့်စုံရေးကိုသာ တောင့်တခြင်းသည် မှားယွင်း၍ နိဗ္ဗာန်ကို ဦးတည် ပြုမှုမှသာ အမှန်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဝါဒီများအဖို့ ဆုတောင်းမှားရန်လည်း လိုအပ်လှပေသည်။

၃၁။ ဥပုသ်ဆောက်တည်ခြင်း

ဗုဒ္ဓဒဿန၏ ဦးတည်းချက်သည် နိဒါန်း၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဘဝ ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်ရေး ဖြစ်၏။ ထိုဦးတည်ချက်အရ ဒဿနမှ တစ်ဆင့် 'စရဏ' (ကျင့်ဆောင်ကြိုးပမ်းမှု)ကို ဖော်ဆောင်ရ၏။ စရဏ အောင်မြင်သောအခါ 'ဝိဇ္ဇာ'(သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း သိမြင်သော မဂ်ဉာဏ်)ကို

ရရှိ၏။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင် ကိုယ်တိုင်ကလည်း စရဏ(အကျင့်)၊ ဝိဇ္ဇာ(အသိဉာဏ်) နှင့် ပြည့်စုံသူ 'ဝိဇ္ဇာ စရဏ သမ္ပန္န' ဖြစ်ပါသည်ဟု ဝန်ခံထားပေသည်။

စရဏသည် အကျဉ်းအားဖြင့် ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာတို့ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသုံးမျိုးအနက် ဒါန (ပေးစွန့်လှူဒါန်းခြင်း)သည် မိမိပိုင်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းအပေါ်၌ တပ်မက်တွယ်တာခြင်း တဏှာကို ပယ်ဖျောက်၍ အလှူခံယူသူတို့ စားသောက်သုံးစွဲစေလိုသော မေတ္တာစေတနာတို့ကို တိုးပွားစေသည်။ သီလသည် မကောင်းသော ကာယကံ ဝစီကံတို့ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်စည်းစေ၏။ ထိုမှတစ်ဆင့် ထိုမကောင်းမှု ကံများ ဖြစ်ပေါ်စေမည့် စိတ်ဆိုး၊ စေတနာဆိုးများကိုလည်း ထိန်းသိမ်းရာ ရောက်၏။ ဘာဝနာသည် သမထဘာဝနာ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာအားဖြင့် နှစ်မျိုးရှိရာတွင် သမထဘာဝနာသည် စိတ်ဓာတ်တည်ကြည်မှု သမာဓိကို ခိုင်မာစေ၍ ဝိပဿနာသည် ရုပ်နာမ် သဘာဝတို့ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲမှု အသိဉာဏ်ကို ထက်သန်စေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ် ထက်သန်ခိုင်မာသော အခါ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ကို ရရှိလာ၏။ မဂ်အဆင့်ဆင့်တို့ ပြည့်စုံစွာ ဖြစ်ပေါ်သောအခါ တွယ်တာမှု တဏှာ၊ မသိမှု အဝိဇ္ဇာတို့အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းသဖြင့် ဘဝဒုက္ခတို့လည်းချုပ်ငြိမ်းလေတော့၏။

ထိုစရဏများ အနက် 'ဒါန'ကို မင်္ဂလသုတ်ဆိုင်ရာ၌ အတော်အသင့် ရှင်းပြပြီးဖြစ်၍ သီလကို ဆက်လက်ရှင်းပြရန် ရှိ၏။ သို့ရာတွင် ငါးပါးသီလကို အများသိရှိပြီး ဖြစ်သည်ဟု ယူဆသဖြင့် ဥပုသ်သီလကိုသာ ဤ၌ ရှင်းပြရေးသားမည် ဖြစ်၏။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဥပုသ်သီလအကြောင်းကို ဖော်ပြပါက ငါးပါး သီလဆိုင်ရာ အကြောင်းအချက်များလည်း ပါဝင်ပြီးဖြစ်၍ ဥပုသ်သီလကိုသာ ရှင်းပြခြင်း ဖြစ်၏။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့အဖို့ ငါးပါးသီလကို အမြဲထာဝရ စောင့်ထိန်းရမည့် သီလ (နိစ္စသီလ)အဖြစ် ခံယူကျင့်သုံးကြ၏။ ဥပုသ်သီလကိုမူ အခါအားလျော်စွာ ဆောက်တည်ကျင့်သုံးကြ၏။ ဥပုသ်သီလကိုလည်း အဋ္ဌင်္ဂဥပုသ်နှင့် နဝင်္ဂဥပုသ်ဟူ၍ နှစ်မျိုးဆောက်တည်ကြ၏။ အဋ္ဌင်္ဂဥပုသ်ဟူသည်မှာ ရှစ်ပါးသီလကို ဆောက်တည် ကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်၍ နဝင်္ဂဥပုသ် ဟူသည်မှာ ထိုရှစ်ပါးသီလနှင့်တကွ မေတ္တာဘာဝနာ ပွားများခြင်းကိုပါ ပူးတွဲဆောက်တည်ခြင်း ဖြစ်၏။ အချို့တို့ကား ရှင်သာမဏေများ လိုက်နာကျင့်သုံးသည့်အတိုင်း ဆယ်ပါးသီလကို ဆောက်တည် ကျင့်သုံးတတ်ကြ၏။

အဋ္ဌင်္ဂဥပုသ်

ထို ဥပုသ်များအနက် ‘အဋ္ဌင်္ဂဥပုသ်’ ကို ခံယူ ဆောက်တည်ပုံမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

(၁) အဟံ ဘန္တေ တိသရဏေန သဟ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ ဥပေါသထသီလံ ဓမ္မံ ယာစာမိ၊ အနုဂ္ဂဟံ ကတွာ သီလံ ဒေထ မေ ဘန္တေ။

ဒုတိယမ္ပိ အဟံ ဘန္တေ တိသရဏေန သဟ........ပ........သီလံ ဒေထ မေ ဘန္တေ။

တတိယမ္ပိ အဟံ ဘန္တေ တိသရဏေန သဟ........ပ........သီလံ ဒေထ မေ ဘန္တေ။

(၂) အာမ ဘန္တေ။

(၃) နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

(၄) ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ သံဃံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။

ဒုတိယမ္ပိ ဗုဒ္ဓံ.......ပ................ ဂစ္ဆာမိ။

တတိယမ္ပိ ဗုဒ္ဓံ... ....ပ................ ဂစ္ဆာမိ။

(၅) အာမ ဘန္တေ။

(၆) (က) ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီ သိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။
(ခ) အဒိန္နာဒါနာ ဝေရမဏီ သိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။
(ဂ) အဗြဟ္မစရိယာ ဝေရမဏီ သိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။
(ဃ) မုသာဝါဒါ ဝေရမဏီ သိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။
(င) သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ ဝေရမဏီ သိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။
(စ) ဝိကာလဘောဇနာ ဝေရမဏီ သိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။
(ဆ) နစ္စ ဂီတ ဝါဒိတ ဝိသူက ဒဿန မာလာဂန္ဓ ဝိလေပန ဓာရဏ မဏ္ဍန ဝိဘူသနဋ္ဌာနာ ဝေရမဏီ သိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။
(ဇ) ဥစ္စာသယန မဟာသယနာ ဝေရမဏီသိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။

(၇) အာမ ဘန္တေ။

(၁) အဟံဘန္တေ—အစချီသော အမှတ် (၁) အပိုင်းသည် ရဟန်းတော် တစ်ပါးပါးထံမှ ဥပုသ်သီလပေးရန် တောင်းခံခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်း စာပိုဒ်၏ မြန်မာပြန်မှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။

'အရှင်ဘုရား၊ တပည့်တော်သည် သရဏဂုံသုံးပါးနှင့်တကွ အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ဥပုသ်သီလဟူသော တရားတော်ကို တောင်းခံပါ၏။ တပည့်တော်အား ချီးမြှောက်သမှုပြု၍ ဥပုသ်သီလကို ပေးတော်မူပါ အရှင်ဘုရား'

(ဒုတိယမ္ပိ၊ နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း........)
(တတိယမ္ပိ၊ သုံးကြိမ်မြောက်လည်း.... .)။

(၂) ထိုသို့ သုံးကြိမ်ဆို၍ ဥပုသ်သီလကိုတောင်းခံသောအခါ သီလပေးမည့် ရဟန်းတော်က 'ယမဟံ ဝဒါမိ၊ တံ ဝဒေထ' (အကြင်စကားကို ငါဆို၏၊ ထိုစကားကို လိုက်ဆိုကြပါ=ငါဆိုသည့်စကားကို လိုက်ဆိုကြပါ) ဟု မိန့်ကြားသည်။

၎င်းကို ဝန်ခံသောအားဖြင့် 'အာမ ဘန္တေ' (လိုက်ဆိုပါမည်ဘုရား) ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(၃) နမောတဿ အစချီသော စာပိုဒ်သည် သရဏဂုံ သုံးပါးကို မဆိုမီ ဘုရားရှိခိုးခြင်း ဖြစ်သည်။ ရဟန်းတော်က တစ်ခေါက် မိန့်ဆိုသည်ကို သီလယူမည့်သူတို့က သုံးခေါက်လိုက်ဆိုလေ့ရှိကြသည်။

(၄) ဗုဒ္ဓံသရဏံ အစချီသော အမှတ် (၄) စာပိုဒ်သည် ရဟန်းတော်က သရဏဂုံသုံးပါးကို သုံးကြိမ်မိန့်ဆို၍ သီလခံယူသူတို့လည်း သုံးကြိမ်ပင် လိုက်ဆိုကြသည်။ ၎င်းစာပိုဒ်တို့၏ မြန်မာပြန်မှာ 'ဘုရားကို ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်ပါ၏။ တရားကို ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်ပါ၏။ သံဃာကို ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်ပါ၏' ဖြစ်ပါသည်။

(၅) ဤသို့ သရဏဂုံသုံးပါးကို ခံယူပြီးသောအခါ ရဟန်းတော်က 'တိသရဏ ဂဟဏံ ပရိပုဏ္ဏံ' သို့မဟုတ် 'တိသရဏ ဂမနံ ပရိပုဏ္ဏံ' (သရဏဂုံသုံးပါးကို ခံယူမှုပြည့်စုံပြီလော) သို့မဟုတ်(သရဏဂုံသုံးပါး ပြည့်စုံပြီလော) ဟု မေးသည်ကို သီလခံယူသူတို့က 'အာမ ဘန္တေ' (ပြည့်စုံပါပြီဘုရား)ဟု ဝန်ခံ လျှောက်ထားကြသည်။

(၆) ပါဏာတိပါတာ အစချီသော အမှတ်စဉ်(၆)သည် ဆောက်တည် ကျင့်သုံးမည့် ရှစ်ပါးသီလများပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ မြန်မာပြန်မှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။

(က) သူတစ်ပါး၏ အသက်ကို သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သိက္ခာပုဒ်ကို ကောင်းစွာ ခံယူဆောက်တည်ပါ၏။

(ခ) သူတစ်ပါး မပေးသော ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သိက္ခာပုဒ်ကို ကောင်းစွာ ခံယူဆောက်တည်ပါ၏။

(ဂ) မမြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကိုကျင့်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သိက္ခာပုဒ်ကို ကောင်းစွာ ခံယူတည်ဆောက်တည်ပါ၏။

(ဃ) မဟုတ်မမှန်သောစကားကိုပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သိက္ခာပုဒ်ကို ကောင်းစွာ ခံယူဆောက်တည်ပါ၏။

(င) ယစ်မူးမေ့လျော့ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော သေရည်သေရက်ကို သောက်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သိက္ခာပုဒ်ကို ကောင်းစွာ ခံယူဆောက်တည်ပါ၏။

(စ) နေလွဲညစာ စားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သိက္ခာပုဒ်ကို ကောင်းစွာ ခံယူဆောက်တည်ပါ၏။

(ဆ) ကခြင်း၊ သီဆိုခြင်း၊ တီးမှုတ်ခြင်း၊ ၎င်းတို့ကို ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်း၊ ပန်းပန်ခြင်း၊ အမွှေးနံ့သာလိမ်းကျံခြင်း၊ နံ့သာမှုန့် နံ့သာပျောင်းတို့ဖြင့် လိမ်းခြယ် ဆင်ယင်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သိက္ခာပုဒ်ကို ကောင်းစွာ ခံယူဆောက်တည်ပါ၏။

(ဇ) မြင့်သောနေရာ၊ ခမ်းနားကြီးကျယ်သော အိပ်ရာနေရာတို့၌ အိပ်နေခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သိက္ခာပုဒ်ကို ကောင်းစွာ ခံယူ ဆောက်တည်ပါ၏။

နောက်ဆုံးဖြစ်သော 'အာမ ဘန္တေ'ကား သီလပေးသည့် ရဟန်းတော်က ဆောက်တည်သော ဥပုသ်သီလကို ကောင်းစွာထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်၍ သတိတရားနှင့် ပြည့်စုံစေရန် တိုက်တွန်းသည်ကို 'ဆောက်တည်လိုက်နာပါမည်'ဟု ဝန်ခံကတိပြုခြင်း ဖြစ်၏။

အထက်ပါ 'အဟံ ဘန္တေ' အစချီသော ရှစ်ပါးသီလ ဆောက်တည်ခံယူပုံသည် ဘုန်းတော်ကြီး တစ်ပါးပါးထံ၌ အစဉ်အလာအတိုင်း ကျင့်သုံးလိုက်နာမှုဖြစ်သည်။ ငါးပါးသီလ၊ ရှစ်ပါးသီလ ဟူသည်မှာ စောင့်ထိန်းသူက ဆောက်တည်ကျင့်သုံးမှုသာ ဖြစ်သည်။ ရဟန်းတော်တို့ထံမှသာ မဟုတ်ဘဲ မိမိကိုယ်တိုင် ဤသီလတို့ကို ဆောက်တည် ကျင့်သုံးမည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်နာပါက ထိုဆောက်တည်မှုသော သီလနှင့် ပြည့်စုံသည်သာ ဖြစ်၏။ ဘုရားလောင်း ဇနက

မင်းသားသည် သင်္ဘောနစ်၍ ရေကူးနေစဉ် ဥပုသ်နေ့နှင့် ကြုံကြိုက်သဖြင့် ရေကူးရင်းပင် ဥပုသ်ဆောက်တည်သည်ဟု ဇနကဇာတ်တော်၌ ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဥပုသ်နေ့ သို့မဟုတ် မိမိအလိုရှိသောနေ့၌ ရှစ်ပါးသီလကို ကိုယ်တိုင် ဆောက်တည် ကျင့်သုံးနိုင်သည်ကို သိသာနိုင်၏။ ဘုန်းတော်ကြီး တစ်ပါးပါးထံမှ ဥပုသ်သီလကို ခံယူခြင်း၊ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းသို့ သွား၍ ဥပုသ်သီလကို ခံယူ ဆောက်တည်ခြင်းတို့ကား မိမိ၏ သီလကို ပိုမိုလေးနက်အောင် ထားရှိလိုခြင်း၊ သီလပေးသော ရဟန်းတော်တို့၏ တရားဓမ္မကိုလည်း နာကြားလိုခြင်းစသော အကျိုးကျေးဇူးတို့အတွက်ဖြစ်၏။ ဘုန်းကြီးကျောင်း၊ ဘုရားပရိဝုဏ် စသည်တို့ကား ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ပြုစုအားထုတ်ရာ နေရာဖြစ်၏။ တရားနာခြင်း၊ တရားထိုင်ခြင်းစသည့် ဘာဝနာပွားများနိုင်သည့် နေရာကောင်း နေရာမြတ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ဥပုသ်စောင့်သုံးလိုသောအခါ ယေဘုယျအားဖြင့် ကျောင်းကန်ဘုရား တစ်ခုခုသို့ သွားရောက်၍ ဥပုသ်သီလကို တောင်းခံကာ စောင့်သုံးနေထိုင်ကြ၏။

ထိုသို့ ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် တိကနိပါတ်–ဥပေါသထသုတ်၌ ဥပုသ်သုံးမျိုးကို ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည်။ ၎င်းတို့မှာ–

(၁) နိဂဏ္ဌဥပုသ်
(၂) ဂေါပါလကဥပုသ်
(၃) အရိယဥပုသ်တို့ ဖြစ်၏။

ထိုဥပုသ်သုံးမျိုးအနက် နိဂဏ္ဌဥပုသ်သည် ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာနှင့် မသက်ဆိုင်သဖြင့် ဂေါပါလကဥပုသ်နှင့် အရိယဥပုသ် နှစ်မျိုးကိုသာ ရှင်းပြလို၏။ နွားကျောင်းသားတို့သည် မိမိတို့ ထိန်းကျောင်းရသည့် နွားများကို ညနေပိုင်းတွင် နွားရှင်အား ပေးအပ်သောအခါ ‘ယနေ့ နွားများသည် ဤနေရာ ဤဒေသများမှာ လှည့်လည် ကျက်စားကြသည်။ မနက်ဖြန်တွင် ဟိုနေရာ ဟိုဒေသတွေမှာ လှည့်လည် ကျက်စားကြလိမ့်မည်’ ဟု နောက်တစ်နေ့တာ ထိန်းကျောင်းမှု လုပ်ငန်းအတွက် တွေးတောစဉ်းစားကြ၏။ ဤအတိုင်း ဥပုသ်သည် အချို့သည် ‘ယနေ့ ငါတို့ ဒီဟင်း ဒီထမင်း ဒီမုန့် စသည်ကို စားသောက်ပြီးကြပြီ၊ မနက်ဖြန်ကျရင် ဟိုဟင်း ဟိုမုန့် စသည်ကို စားသောက်ကြမည်’ စသည်ဖြင့် စားဝတ်နေရေးကိုသာ တွေးတောစဉ်းစားရင်း ဥပုသ်နေ့ကို အချိန်ကုန်စေသည်။

ထိုသို့ မိမိ ဆောက်တည်ထားသော ဥပုသ်သီလကိုလည်း တွေးတောဆင်ခြင်မှု မပြု၊ တရားနာခြင်း၊ တရားထိုင်ခြင်း စသည့် ဘာဝနာလုပ်ငန်းကိုလည်း မလုပ်ဆောင်ဘဲ စားဝတ်နေရေးကိစ္စ စသည်ကိုသာ စိတ်ကူးကာ အချိန်ကုန်စေသော ဥပုသ်သည် အမျိုးအစားသည် အထက်ဖော်ပြပါ နွားကျောင်းသားတို့နှင့် တွေးတောစိတ်ကူးပုံချင်း တူကြ၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းဥပုသ်သည်တို့၏ ဥပုသ်ကို နွားကျောင်းသားဥပုသ် (ဂေါပါလကဥပုသ်)ဟု ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။

အချို့သော ဥပုသ်သည်တို့ကား သီလကိုခံယူဆောက်တည်ပြီးနောက် ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို ပွားများအောက်မေ့ခြင်း ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ တရား၏ ဂုဏ်တော်ကို ပွားများအောက်မေ့ခြင်း ဓမ္မာနုဿတိ အစရှိသော အနုဿတိ တစ်ပါးပါးကို ပွားများအောက်မေ့ကြ၏။ သို့မဟုတ် မိမိ ဆောက်တည်ထားသော ဥပုသ်သီလတို့ကို တွေးတောဆင်ခြင်၍ ၎င်းသီလတို့ မကျိုးမပေါက်ရအောင် စောင့်ထိန်း၏။ မကျိုးမပေါက်သည်ကို တွေးတောသိမြင်၍ ဝမ်းမြောက်ကြည်နူးမှု ဖြစ်နေ၏။ ထိုသို့ တရားဘာဝနာ ပွားများခြင်း၊ တရားနာခြင်း၊ တရားဆွေးနွေးခြင်း စသည်ဖြင့်သာ ဥပုသ်နေ့ကို အချိန်ကုန်စေခြင်းဖြင့် စောင့်သုံးလိုက်နာသော ဥပုသ်ကို အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့၏ ဥပုသ် (အရိယာ ဥပုသ်)ဟု ခေါ်၏။

ထိုနှစ်မျိုးအနက် ဂေါပါလကဥပုသ်သည် မိမိဆောက်တည်ထားသော ဥပုသ်သီလ မကျိုးမပျက်သော်လည်း ဥပုသ်ဆောက်တည်နေခိုက် စိတ်ထားမသန့်ရှင်း မစင်ကြယ်ဘဲ အဘိဇ္ဈာတရား လောဘတရားများနှင့်သာ ယှဉ်တွဲနေ၏။ ထို့ကြောင့် အကျိုးတရား မဖွံ့ဖြိုး မထက်သန်ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူ၏။ အရိယဥပုသ်ကို စောင့်သုံးဆောက်တည်သူတို့ကား စိတ်နေစိတ်ထား စင်ကြယ်၏။ ထို့ကြောင့် အကျိုးတရား ဖွံ့ဖြိုးကြီးမားသည်ဟု ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဟောကြားတော်မူ၏။

နဝင်္ဂဥပုသ်

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အများစုသည် အထက်ပါရှစ်ပါးသီလတည်းဟူသော အဋ္ဌင်္ဂဥပုသ်ကို ခံယူဆောက်တည်လေ့ ရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် အချို့တို့ကား အဋ္ဌင်္ဂဥပုသ်အစား နဝင်္ဂဥပုသ်ကို ဆောက်တည်ကျင့်သုံးတတ်ကြသည်။ နဝင်္ဂဥပုသ်ဟူသည် အထက်ဖော်ပြပါ ရှစ်ပါးသီလနှင့် မေတ္တာဘာဝနာ ပွား

များခြင်းကို ထည့်သွင်း၍ အင်္ဂါကိုးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော သီလ(နဝင်္ဂဥပုသ်)ကို ခံယူကြ၏၊ ဤနဝင်္ဂသီလကို ခံယူရာ၌ 'အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ' နေရာတွင် 'နဝင်္ဂသမန္နာဂတံ' (အင်္ဂါကိုးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော) ကို ထည့်ဆိုရသည်။ ရှစ်ပါးသီလ၏ အဆုံးဖြစ်သော 'ဥစ္စာသယန' အစချီသည့် သိက္ခာပုဒ်ကို ခံယူပြီးနောက် 'မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ သဗ္ဗပါဏဘူတေသု ဖရိတွာ ဝိဟရဏံ သမာဒိယာမိ' (ချစ်ခင်ခြင်းမေတ္တာနှင့်တကွ ဖြစ်သော စိတ်ဖြင့် သတ္တဝါအားလုံးအပေါ်၌ ဖြန့်၍ (အာရုံပြု၍)နေခြင်းကို ခံယူဆောက်တည်ပါ၏)ဟု ဆိုရသည်။ ထိုသို့ ခံယူဆောက်တည်သည့်အတိုင်း မေတ္တာတရားကို ပွားများရသည်။

စင်စစ်အားဖြင့် မေတ္တာကို ပွားများမှုသည် (ဝါ) 'သတ္တဝါအများ ဘေးရန်ကင်းကွာ ချမ်းသာကြပါစေ' ဟု ပွားများခြင်းသည် ဘာဝနာ သာ ဖြစ်သည်။ သီလမဟုတ်ပေ။ သီလဟူသည်မှာ သူတစ်ပါးအသက်ကိုသတ်ခြင်း စသည်ကို မပြုမှု မကျူးလွန်လျှင် ပြည့်စုံအောင်မြင်လေတော့သည်။ ဘာဝနာဟူသည်ကား မိမိရည်ရွယ်သတ်မှတ်ထားသော အချိန်အားလုံး၌ ပွားများနေခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ တစ်နာရီမျှသော အချိန်တွင် ဘာဝနာပွားမည်ဟု ဆိုက ထိုတစ်နာရီအတွင်း၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ထားရှိရပေသည်။ မေတ္တာဘာဝနာပွားရန် ရည်ရွယ်ပါက တစ်နာရီလုံးလုံး သတ္တဝါများ၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို လိုလားသော မေတ္တာစိတ်မွေးမြူပွားများ နေရပေသည်။ ထို့ကြောင့် သီလနှင့် ဘာဝနာသည် တူညီခြင်း မရှိပေ။

နဝင်္ဂဥပုသ်ဟူသည်မှာကား ရှစ်ပါးသီလကို ခံယူဆောက်တည်ပြီးနောက် မေတ္တာတရားကို ပွားများနေထိုင်ခြင်းဖြင့် ရရှိနိုင်သော ဥပုသ်ပင် ဖြစ်သည်။ နဝင်္ဂဥပုသ်အကြောင်းကို အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် နဝင်္ဂုပေါသထသုတ်၌ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဟောကြားထားပေသည်။ 'အင်္ဂါကိုးပါးနှင့် ပြည့်စုံ၍ ကျင့်သုံးသော ဥပုသ်သည် ကြီးမားသော အကျိုးအာနိသင် ရှိသည်' အစချီပြီးနောက် ကျင့်သုံးပုံကို ဤသို့ ဆက်လက် ဟောကြားတော်မူသည်။

> '၁။ ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသက်ထက်ဆုံး သူတစ်ပါး အသက်ကို သတ်ခြင်းကို ပယ်စွန့်၍ မကောင်းမှုကို ရှက်ရွံ့စက်ဆုပ်ကာ မေတ္တာစိတ်၊ သတ္တဝါအားလုံး၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားသော စိတ်ထား၍ နေထိုင်ကြသကဲ့သို့ ငါသည်လည်း ဤတစ်နေ့တာ တစ်ရက်တာ၌ ပါဏာတိပါတအမှုကို စွန့်ပယ်၍ မေတ္တာစိတ်၊ သတ္တဝါအားလုံး

၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားသော စိတ်ထား၍ နေထိုင်ပါအံ့။ ဤ အကြောင်းအင်္ဂါဖြင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို အတုယူ လိုက်နာပါအံ့။ ဤပုသ်ကို ကျင့်သုံးပါ၏။’

၂။ ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသက်ထက်ဆုံး သူတစ်ပါး ဥစ္စာ ခိုးယူခြင်းကို ပယ်စွန့်၍ ရိုးသားသန့်ရှင်းစွာ နေထိုင်ကြသကဲ့သို့ ငါသည်လည်း ဤတစ်နေ့တာ တစ်ရက်တာ၌ ခိုးယူခြင်း အဒိန္နာဒါန ကံကို စွန့်ပယ်၍ ရိုးသားသန့်ရှင်းစွာ နေထိုင်ပါအံ့။ ဤအကြောင်း အင်္ဂါဖြင့်..... ..ပ.......ကျင့်သုံးပါ၏။

၃။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသက်ထက်ဆုံး မမြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို စွန့်ပယ်၍ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ကြသကဲ့သို့ ငါသည်လည်းဤတစ်နေ့တာ တစ်ရက်တာ၌ မမြတ်သော မေထုန် အကျင့်ကို စွန့်ပယ်၍မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ပါအံ့။ ဤအကြောင်း အင်္ဂါဖြင့် ....ပ........ကျင့်သုံးပါ၏။

၄။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသက်ထက်ဆုံး လိမ်လည်ပြောဆိုခြင်းကို စွန့်ပယ်၍ မှန်ကန်သောစကားကိုသာ ပြောဆိုကြသကဲ့သို့ ငါသည်လည်း ဤတစ်နေ့တာ တစ်ရက်တာ၌ လိမ်လည်ပြောဆိုခြင်းကို စွန့်ပယ်၍ မှန်ကန်သော စကားကိုသာ ပြောဆိုပါအံ့။ ဤအကြောင်းအင်္ဂါဖြင့်........ပ........ ကျင့်သုံးပါ၏။

၅။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသက်ထက်ဆုံး ယစ်မူးမေ့လျော့ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သေရည်သေရက် သောက်စားခြင်းကို စွန့်ပယ်ကြသကဲ့သို့ ငါသည်လည်း ဤတစ်နေ့တာ တစ်ရက်တာ၌ သေရည်သေရက် သောက်ခြင်းကို စွန့်ပယ်ပါအံ့။ဤအကြောင်း အင်္ဂါဖြင့် .. ပ.... ကျင့်သုံးပါ၏။

၆။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသက်ထက်ဆုံး နေ့လွဲညစာ စားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်၍ တစ်ထပ်တည်းသာ စားကြသကဲ့သို့ ငါသည်လည်း ဤတစ်နေ့တာ တစ်ရက်တာ၌ နေ့လွဲညစာ စားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်၍ တစ်ထပ်တည်းသာ စားအံ့။ ဤအကြောင်းအင်္ဂါဖြင့်.... ပ........ ကျင့်သုံးပါ၏။

၇။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသက်ထက်ဆုံး ကခြင်း၊ သီဆိုခြင်း၊ တီးမှုတ်ခြင်း၊ ၎င်းတို့ကို ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်း၊ ပန်းပန်ခြင်း၊ အမွှေးနံ့သာလိမ်းကျံခြင်း၊ နံ့သာမှုန့်၊ နံ့သာ

ပျောင်းတို့ဖြင့် လိမ်းခြယ် ဆင်ယင်ခြင်းတို့မှ ရှောင်ကြဉ်သကဲ့သို့ ငါသည်လည်း ဤတစ်နေ့တာ တစ်ရက်တာ၌ ကခြင်း၊ သီဆိုခြင်း.... ပ.... ဆင်ယင်ခြင်းတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ပါအံ့။ ဤအကြောင်းအင်္ဂါဖြင့်.... ပ........ကျင့်သုံးပါ၏။

၈။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသက်ထက်ဆုံး မြင့်သောနေရာ မြတ်သောနေရာတို့ကို ရှောင်ကြဉ်၍ ညောင်စောင်းငယ် မြက်အခင်း စသည့် နိမ့်ကျသော နေရာ၌ အိပ်ကြသကဲ့သို့ ငါသည်လည်း ဤတစ်နေ့တာ တစ်ရက်တာ၌ မြင့်သောနေရာ မြတ်သောနေရာတို့ကို ရှောင်ကြဉ်၍ ညောင်စောင်းငယ်၊ မြက်အခင်း စသည့် နိမ့်သော နေရာ၌ အိပ်ပါအံ့။ ဤအကြောင်းအင်္ဂါဖြင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို အတုယူ လိုက်နာပါအံ့။ ဤဥပုသ်ကို ကျင့်သုံးပါ၏။

၉။ မေတ္တာနှင့် ယှဉ်သောစိတ်ဖြင့် အရပ်လေးမျက်နှာနှင့် ထက်အောက် ဖီလာ၌ ရှိကြသော သတ္တဝါများအပေါ်၌ဖြန့်၍ (မေတ္တာပွားများ၍) နေထိုင်၏။

ဤနဝင်္ဂပေါသထသုတ်အရ ရှစ်ပါးသီလကို ကျင့်သုံးဆောက်တည်၍ မေတ္တာဘာဝနာကို ပွားများခြင်းသည် နဝင်္ဂဥပုသ်မည်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ “နဝင်္ဂသီလ’’ဟု သီးခြားဆောက်တည်ရန်မလိုဘဲ ရဟန်းတော်တစ်ပါးပါးထံမှ ရှစ်ပါးသီလကို ခံယူ၍ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် မိမိကိုယ်တိုင်ပင် ရှစ်ပါးသီလကို ပါဠိ သို့မဟုတ် မြန်မာဘာသာဖြင့် ဆောက်တည်ပြီးနောက် မေတ္တာဘာဝနာကို ပွားများနေပါက နဝင်္ဂဥပုသ်ကို စောင့်သုံးရာရောက်ပေသည်။

ဆယ်ပါးသီလ

အချို့သောသူတို့သည် ရှစ်ပါးသီလအစား ဆယ်ပါးသီလကို ဆောက်တည် စောင့်သုံးတတ်ကြသည်။ ထိုဆယ်ပါးမှာ ရှင်သာမဏေများ စောင့်သုံးရသော သီလတို့ပင် ဖြစ်သည်။ ရှင်သာမဏေတို့ စောင့်သုံးရသော ဆယ်ပါးသီလမှာ အထက်ဖော်ပြပါ ရှစ်ပါးသီလတို့တွင် နစ္စ ဂီတ အစချီသော သိက္ခာပုဒ်ကို သိက္ခာပုဒ်နှစ်မျိုး ခွဲလိုက်ခြင်းအားဖြင့် ကိုးပါးဖြစ်လာသည်။ ရွှေငွေလက်ခံမှုကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း သီလတစ်ပါးကို ထပ်မံထည့်ပေါင်းလိုက်သော် ဆယ်ပါးဖြစ်လာသည်။ ထိုဆယ်ပါးတို့သည် ရှင်သာမဏေများ စောင့်သုံးရသော ဆယ်ပါးသီလ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ခွဲခြားလိုက်သော

သိက္ခာပုဒ် နှစ်မျိုးနှင့် ထပ်မံထည့်သွင်းရသော သိက္ခာပုဒ် တစ်ပါးမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

(က) နစ္စ ဂီတ ဝါဒိတ ဝိသူက ဒဿနာ ဝေရမဏီသိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။

(ခ) မာလာဂန္ဓ ဝိလေပန ဓာရဏ မဏ္ဍန ဝိဘူသနဋ္ဌာနာ ဝေရမဏီသိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။

(ဂ) ဇာတရူပ ရဇတ ပဋိဂ္ဂဟဏာ ဝေရမဏီသိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။

ထိုသုံးပါးအနက် (က) နှင့် (ခ) သည် သိက္ခာပုဒ်အစဉ် ၇ နှင့် ၈ ဖြစ်၍ (ဂ)သည် ၁၀ ဖြစ်သည်။

အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သီလသည် ကိုယ်နှင့်နှုတ်ကို စောင့်ထိန်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကိုယ်နှုတ်ကို စောင့်ထိန်းခြင်းဖြင့် မကောင်းသော ကိုယ်အမှုအရာ မကောင်းသော နှုတ်အမှုအရာကို လှုံ့ဆော်ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော စိတ်ဆိုး၊ စေတနာဆိုးတို့ကိုလည်း ထိန်းသိမ်းရာရောက်ပေသည်။ သီလများအနက် 'ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာဒါန၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ၊ မုသာဝါဒ' တို့သည် သူတစ်ပါးကို ထိခိုက်နစ်နာစေသော အပြုအမူများဖြစ်၍ ၎င်းတို့ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် ထိုထိခိုက်နစ်နာစေမည့် အပြုအမူများကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ သုရာမေရယ (ဝါ)အရက်သေစာကို သောက်ခြင်းသည် ထိုမကောင်းသော အပြုအမူများကို ပြုမူရန် အားပေးသော အကြောင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အရက်စသည်ကြောင့် မူးယစ်နေလျှင် အသိဉာဏ်ထုံထိုင်းသည်။ ကိုယ်စိတ်ကို ထိန်းသိမ်းမှု ကင်းနေသည်။ ထိုအခါ ပါဏာတိပါတစသော မကောင်းမှုကို ပြုမူကျူးလွန်ရန် ပိုမိုလွယ်ကူလာသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုငါးပါးလုံးသည် မကောင်းမှုများဖြစ်၍ ထိုငါးပါးကို စောင့်ထိန်းခြင်းသည် မကောင်းမှုများကို မကျူးလွန်မိအောင် စောင့်ထိန်းခြင်း ဖြစ်သည်။

ရှစ်ပါးသီလတွင် ပါရှိသော အဗြဟ္မစရိယ သိက္ခာပုဒ်သည် မေထုန်မှုကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြစ်ရာ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ သိက္ခာပုဒ်ထက် ပိုမိုစောင့်စည်းမှုရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဇနီးမောင်နှံတို့၏မေထုန်ပြုမှုသည် ကိုယ်ကျင့်တရားအရ အပြစ်မရှိပေ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ အမှုသည်သာ အပြစ်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အဗြဟ္မစရိယ သိက္ခာပုဒ်ကို စောင့်သုံးခြင်းသည် သူတစ်ပါးကို ထိခိုက်နစ်နာစေသည့် အပြုအမူကို စောင့်စည်းရုံသာမက ကာမဂုဏ်အာရုံကို

ခံစားမှုကိုလည်း စောင့်စည်းခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် အပြစ်ရှိသော ကာမအမှုကို စောင့်စည်းရုံသာမက အပြစ်မဲ့သော ကာမအမှုကိုလည်း ထိန်းသိမ်း စောင့်စည်းခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် နေလွဲစာ စားခြင်း၊ အကအဆိုစသည် ကို ကြည့်ရှု နားထောင်ခြင်း၊ အမွှေးနံ့သာ လိမ်းခြယ်ခြင်း၊ ဥစ္စာသယာန မဟာသနခေါ်သော နူးညံ့ချောမောသော အိပ်ရာနေရာတို့၌ အိပ်ခြင်းတို့သည် ကာမဂုဏ် အာရုံအတွက် အထောက်အကူများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပုသ်စောင့်သုံး ဆောက်တည်ခြင်းသည် မကောင်းသော ကာယကံ ဝစီကံတို့ကို ထိန်းသိမ်းသည့်အပြင် ကာမဂုဏ်အာရုံကို ခံစားလိုသည့် စိတ်ဓာတ် ကိုပါ ထိန်းသိမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပုသ်သီလကို စောင့်ထိန်းနေခိုက် မေတ္တာဘာဝနာ ပွားများခြင်းစသည့် ဘာဝနာတစ်ခုခုကိုပါ ပွားများနေပါက ၎င်းဥပုသ်သည်စိတ်နှလုံးသည် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်နေသည်။ ဖြူစင်မြင့်မြတ်နေသည်။ ဘာဝနာပွားသည်နှင့်အမျှ သမာဓိအားကောင်းနေသည်။ ထို့ကြောင့် ရှစ်ပါးသီလ၊ ဆယ်ပါးသီလ ကို စောင့်သုံး၍ ဘာဝနာ ကိုပါ ပွားများခြင်းသည် အကျိုးအာနိသင် ကြီးမားသည်ဟု ဘုရားရှင် ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

၃၂။ သုစရိုက်၊ ဒုစရိုက် တရားများ

နိဒါန်း

ငါးပါးသီလကို စောင့်ထိန်းခြင်း သုစရိုက်ကို လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းသည် အစဉ်အလာ လိုက်နာ ကျင့်သုံးလေ့ရှိသော ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ ဗုဒ္ဓယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ငါးပါးသီလသည် ကိုယ်နှင့်နှုတ်ကို စောင့်စည်းခြင်းဖြစ်၍ သုစရိုက်သည် ကိုယ် နှုတ် စိတ် သုံးရပ်လုံးကို စောင့်စည်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ စောင့်စည်းမှုသည် လိုက်နာသူ အတွက်သာ အကျိုးရှိသည်မဟုတ်ဘဲ ထိုသူ၏ ပတ်ဝန်းကျင် ငြိမ်းချမ်းရေးကိုပါ များစွာ အထောက်အကူပြုသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် ထိုသို့သော ကျင့်သုံးလိုက်နာမှုသည် ကိုယ်ကျင့် ကောင်းမွန်မှုကိုသာ အကျိုးပြုသည်မဟုတ်ဘဲ လူမှုဆက်ဆံရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းသော လူ့ဘောင်တည်ထွန်းရေးကိုပါ အကျိုးရှိထိရောက်စွာ အထောက်အကူ ပြုပေသည်။ လူသတ်မှု၊ လုယက်ခိုးယူမှု၊ မုဒိမ်းမှု၊ လိမ်လည်မှုစသော မကောင်းမှု ဒုစရိုက်မှန်သမျှသည် တစ်ပါးသူကို ထိခိုက်နစ်နာစေရုံသာမက ပတ်ဝန်းကျင်ငြိမ်းချမ်းမှုကိုပါ နှောင့်ယှက်ထိခိုက်သော အန္တရာယ်များ ဖြစ်သည်။ ထိုဒုစရိုက်များ ကင်းရှင်းသော ရပ်ရွာမြို့နယ်သည် ငြိမ်းချမ်းသာယာ၍ စိုက်ပျိုးမွေးမြူမှုစသော နိုင်ငံ့လုပ်ငန်းတို့သည် ဘေးကင်း လုံခြုံမှုရှိသည့်အပြင် နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးသည်လည်း ငြိမ်ဝပ်ပိပြားစွာ ရှိနေပေမည်။ ငါးပါးသီလကို စောင့်ထိန်းခြင်း၊ သုစရိုက်ကို လိုက်နာကျင့်သုံး ခြင်း ဟူသည်မှာလည်း ထိုမကောင်းမှု ဒုစရိုက်များကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ထိုသို့သော ကျင့်သုံးစောင့်ထိန်းခြင်းသည် လူ့ဘောင် လူ့လောက ငြိမ်းချမ်းသာယာမှု အတွက်ပါ လိုလားအပ်သော ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

သုစရိုက်ကို လိုက်နာ ကျင့်သုံးခြင်း ဟူသည်မှာလည်း ဒုစရိုက်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းပင် ဖြစ်သဖြင့် ထိုဒုစရိုက်ဆယ်ပါးကို ဦးစွာ ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ဒုစရိုက်ဆယ်ပါး

ဒုစရိုက်သည် ဒုစ္စရိတ ဟူသော ပါဠိဝေါဟာရမှ ဆင်းသက်လာသော ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ ဝေါဟာရတစ်ခုဖြစ်သည်။ ‘မကောင်းသော အမှုအကျင့်’ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၍ ၎င်းဒုစရိုက်ဆယ်ပါးမှာ အကျဉ်းအားဖြင့် တစ်ဖက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ ကာယဒုစရိုက်	၃ ပါး
၂၊ ဝစီဒုစရိုက်	၄ ပါး
၃။ မနောဒုစရိုက်	၃ ပါး

ထိုဒုစရိုက် သုံးမျိုးကိုပင် ကာယကံသုံးပါး၊ဝစီကံလေးပါး၊မနောကံ သုံးပါးဟု ခေါ်ပါသည်။

၁။ ကာယဒုစရိုက် ၃ ပါး

ကာယဒုစရိုက် ဟူသည်မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် ကိုယ်ဖြင့် ပြစ်မှား ကျူးလွန်သော မကောင်းမှု ဖြစ်သည်။ ထိုကာယဒုစရိုက် ၃ ပါးမှာ—

၁။ ပါဏာတိပါတ — သူတစ်ပါးအသက်ကိုသတ်ခြင်း
၂။ အဒိန္နာဒါန — သူတစ်ပါး၏ ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်း
၃။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ — ကာမဂုဏ်၌ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသော အကျင့်တို့ ဖြစ်သည်။

ပါဏာတိပါတ — ဟူရာ၌ သက်ရှိ သတ္တဝါဟူသမျှကို သတ်ဖြတ်ခြင်းသည် ပါဏာတိပါတအမှုကို ကျူးလွန်ခြင်း မည်ပေသည်။ ကိုယ်တိုင် သတ်ခြင်းသာမဟုတ်ဘဲ သူတစ်ပါးကို အသတ်ခိုင်းခြင်း သည်လည်း ပါဏာတိပါတပင် ဖြစ်သည်။ ကိုယ်တိုင်သတ်သည်ဖြစ်စေ၊ အသတ်ခိုင်းသည်ဖြစ်စေ အသတ်ခံရသူ သေဆုံးပါက ပါဏာတိပါတကံ မြောက်သည်ဟု ဆိုရပေသည်။

> (သတ်ခြင်းကိုသာ ကာယ ဒုစရိုက်ဟု ဆိုရာ၌ တစ်ဦး တစ်ယောက်ကို သတ်ခြင်းသည် သက်ရှိ ဝတ္ထုအပေါ်၌ အဆုံးစွန်သော နှိပ်စက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို ရည်ရွယ်၍သာ ကာယဒုစရိုက်ဟု ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ သေဆုံးသည့် အထိမဟုတ်သော်လည်း ခြေလက် အင်္ဂါတစ်ခုခု ထိခိုက်ပျက်စီးအောင် နှိပ်စက်ခြင်း၊ ဒုက္ခရာအနာတရဖြစ်အောင် နှိပ်စက်ခြင်းသည်လည်း ကာယ ဒုစရိုက်ပင် ဖြစ်သည်။)

အဒိန္နာဒါန—ဟူရာ၌ တိတ်တဆိတ် ခိုးယူခြင်း၊ အနုကြမ်း စီးခြင်း၊ ဓားပြတိုက်ခြင်း၊၊လမ်းခရီး၌ လုယူခြင်းစသော ခိုးယူခြင်းသာမက နိုင်ငံပိုင်၊ အများပိုင်၊ အစိုးရဌာနပိုင် ပစ္စည်းများကို အခွင့်အမိန့် မရဘဲ ကိုယ်ကျိုးအတွက် သုံးခြင်း၊ယူခြင်း၊ရောင်းဝယ်ရာ၌ သတ်မှတ်လက်ခံထားသော တင်း၊

ပြည်၊ တောင်း၊ ချိန်ခွင်၊ အလေးစသည်တို့ကို တိုး၍ဝယ်ခြင်း၊ လျှော့၍ ရောင်းခြင်း၊ ရေးထိုးခြင်းစသည့် မရိုးမဖြောင့်သော ရောင်းဝယ်ခြင်းတို့ကို လည်း ခိုးခြင်း အဒိန္နာဒါနပင် ဖြစ်သည်။

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ—ဟူရာ၌ ဇနီးမောင်နှံအချင်းချင်း **မေထုန်အမှု** ပြုခြင်းကို ကျူးကျော်၍ တစ်ပါးသူ၏ဇနီးနှင့်ဖြစ်စေ၊ မိဘ ဆွေမျိုး စသူတို့ စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းထားသော အမျိုးသမီးနှင့်ဖြစ်စေ၊ မိမိခင်ပွန်းမှ တစ်ပါးသော ယောကျာ်း တစ်ဦးဦးနှင့်ဖြစ်စေ မေထုန်အမှုပြုခြင်းသည် ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ (ကာမဂုဏ်၌ မှားယွင်းသောအကျင့်) ဖြစ်သည်။ ယောကျာ်းအချင်းချင်း သံဝါသပြုခြင်းသည်လည်း မှားယွင်းဖောက်ပြန် သော ကာမဂုဏ် အကျင့်ပင် ဖြစ်သည်။

၂။ ဝစီဒုစရိုက် ၄ ပါး

ဝစီဒုစရိုက်ဟူသည်မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် နှုတ်ဖြင့် ပြစ်မှားကျူးလွန် သော မကောင်းမှု ဖြစ်သည်။ ထိုဝစီဒုစရိုက် ၄ ပါးမှာ—

၁။ မုသာဝါဒ – မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုခြင်း
၂။ ပိသုဏာဝါစာ – ချောပစ်ကုန်းတိုက်ခြင်း
၃။ ဖရုသဝါစာ – ကြမ်းတမ်းစွာ ဆဲဆိုခြင်း
၄။ သမ္ဖပ္ပလာပ – အကျိုးမဲ့သောစကားကို ပြောဆိုခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

မုသာဝါဒ—ဟူရာ၌ သူတစ်ပါး၏ အကျိုးစီးပွား ပျက်စီးအောင် မဟုတ်မမှန် ပြောဆိုခြင်း၊ တရားရုံး၌ မိမိဘက်က အပြစ်လွတ်အောင် သို့မဟုတ် တစ်ပါးသူဘက်က အပြစ်ရအောင် မတရားသက်သေခံခြင်းသည် မုသာဝါဒမည်၏။ မိမိပစ္စည်းကို မပေးလို၍ မရှိဟု လိမ်လည်ပြောဆိုခြင်း၊ သားသမီးများ ပွဲလမ်းသဘင်သို့ မသွားချင်အောင် လှည့်ပတ်ပြောဆိုခြင်း စသည့် သူတစ်ပါး၏အကျိုးကို မထိခိုက်သော မုသားပြောခြင်းသည် မုသာ ဝါဒပင် ဖြစ်သော်လည်း တစ်ဖက်သူအကျိုး မဆုတ်ယုတ်သဖြင့် အပြစ်မကြီး လှဟု ဆိုကြသည်။

ပိသုဏာဝါစာ—ဟူရာ၌ ရင်းနှီးချစ်ခင်နေသူနှစ်ဦး အချင်းချင်း အချစ် ပျက်၍ ကွဲပြားအောင် ကုန်းတိုက်ပြောဆိုခြင်း၊ တစ်သင်းနှင့်တစ်သင်း တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် စသည့် နှစ်စုနှစ်ဘက် ကွဲပြားအောင် ခြေသိုးလှုံ့ဆော်

ခြင်း၊ တစ်ဖက်သူအပေါ် အချစ်ပျက်၍ မိမိအပေါ် ပိုမိုတိမ်းညွတ်လာအောင် ကုန်းချောခြင်းသည် ပိသုဏာဝါစာဖြစ်၏။ ကုန်းချောသည့်အတိုင်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် ကွဲပြားသွားပါက ပိသုဏာဝါစာအမှု မြောက်သည် မည်၏။

ဖရုသဝါစာ—ဟူရာ၌ တစ်ဖက်သား၏ စိတ်နှလုံး ထိခိုက်နာကျင်အောင် မကြားဝံ့မနာသာ ကြမ်းတမ်းရိုင်းစိုင်းစွာ ပြောဆိုခြင်းမှန်သမျှသည် ဖရုသဝါစာဖြစ်၏။ (ဆုံးဆုံးမသည်ကို နားမထောင်သော သားသမီးတို့ကို မိဘတို့က ကြမ်းတမ်းစွာ ပြောဆိုရာ၌ ကောင်းကျိုးကို လိုလားသောစိတ်ထား မပြောင်းသဖြင့် ဖရုသဝါစာ မဖြစ်ဟု ဆိုပေသည်။)။

သမ္ဖပ္ပလာပ—ဟူရာ၌ အကျိုးကျေးဇူးလည်းမရှိ၊ အနှစ်သာရလည်း ကင်းမဲ့၍ အကြောင်းအချက်လည်း မမှန်သော အပြောအဆို မှန်သမျှသည် သမ္ဖပ္ပလာပဖြစ်၏ (မဟုတ်သော်လည်း တစ်ဖက်သားအကျိုးရှိအောင် ဥပမာပုံဆောင်၍ ပြောဆိုခြင်းမျိုးသည် သမ္ဖပ္ပလာပ မဟုတ်ဟု ဆိုသည်။)။

(ဤ၌ ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်—ဟူသည်မှာ ယေဘုယျသဘောကိုလိုက်၍ ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ နှုတ်ဖြင့် သတ်ခိုင်းခြင်း၊ ခိုးခိုင်းခြင်းတို့သည် ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာဒါန (သတ်မှု၊ ခိုးမှု) မြောက်သကဲ့သို့ လက်ညှိုးထောင်၍ ခေါင်းငြိမ့်၍ မတရားသက်သေခံခြင်း၊ စာရေး၍ လိမ်လည်ခြင်း ကုန်းတိုက်ခြင်း စသည်တို့သည်လည်း မုသာဝါဒ၊ ပိသုဏာဝါစာ (လိမ်မှု၊ ကုန်းချောမှု) မြောက်သည်သာ ဖြစ်၏။)။

၃။ မနောဒုစရိုက် ၃ ပါး

မနောဒုစရိုက် — ဟူသည်မှာ စိတ်ဖြင့် ပြစ်မှား ကျူးလွန်သော မကောင်းမှု ဖြစ်သည်။ ထို မနောဒုစရိုက် ၃ ပါးမှာ—

၁။ အဘိဇ္ဈာ—သူတစ်ပါး၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို လိုချင်တပ်မက်ခြင်း
၂။ ဗျာပါဒ—သူတစ်ပါး၏အကျိုး ပျက်စီးမှုကို လိုလားကြံစည်ခြင်း
၃။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ—မှားယွင်းသောအယူ

တို့ ဖြစ်သည်။

အဘိဇ္ဈာ—ဟူရာ၌ သူတစ်ပါးပစ္စည်းဥစ္စာ၊ တစ်ပါးသူ၏ဇနီး စသည်ကို မြင်ရတိုင်း တွေးမိတိုင်း ‘‘ငါ့-ပစ္စည်း၊ ငါ့-ဇနီးဖြစ်လျှင် ကောင်း

လေစွ” စသည်ဖြင့် လိုချင်တပ်မက်ခြင်းသည် အဘိဇ္ဈာ ဖြစ်၏၊ (အဘိဇ္ဈာ ပြင်းထန်လာက ကိုယ်နှုတ်ကို မစောင့်စည်း မထိန်းသိမ်းနိုင်ဘဲ ခိုးယူခြင်း၊ လုယူခြင်း၊ သွေးဆောင်ခြင်း၊ အနိုင်အထက်ကျင့်ကြံခြင်း စသည့် ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်များ ဖြစ်လာတတ်သည်။)။

ဗျာပါဒ—ဟူရာ၌ တစ်ပါးသူအပေါ်၌ ရန်ငြိုးထား၍ဖြစ်စေ၊ တစ်ပါးသူ၏ ကြီးပွားအောင်မြင်မှုကို မလိုလား၍ ဖြစ်စေ၊ ထိုတစ်ပါးသူ၏ အကျိုးပျက်စီးမှုကို တောင့်တခြင်း ကြံစည်ခြင်းသည် ဗျာပါဒဖြစ်၏(ဗျာပါဒ ပြင်းထန်လာပါက ကိုယ်နှုတ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးသည်အထိ ဒုစရိုက်များ ဖြစ်လာတတ်သည်။)။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ဟူရာ၌ အရင်းခံအားဖြင့် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံနှင့် ၎င်းကံတို့၏ ကောင်းကျိုး ဆိုးပြစ်ကို မယုံကြည် လက်မခံခြင်း ဖြစ်သည်။ ‘အလှူပေးခြင်း၊ သီလစောင့်ထိန်းခြင်းစသော ကောင်းမှုဟူသည်ကို ပြုခြင်းဖြင့် မည်သည့် ဘဝသံသရာကောင်းကျိုးမျှ မဖြစ်လာနိုင်။ သတ်ခြင်း၊ခိုးခြင်း စသည့် မကောင်းမှု ဟူသည်ကို ပြုခြင်းဖြင့်လည်း မည်သည့် ဘဝသံသရာ ဆိုးကျိုးမျှ ခံစရာမရှိ’ဟု စွဲယူလက်ခံထားသူအဖို့ မကောင်းမှု တစ်ခုခုကို ပြုမူရန် မခဲယဉ်းပေ။ နိုင်ငံ၏ဥပဒေ၊ လူမှုရေးစည်းကမ်းစသည့် မျက်မှောက်ဘဝဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုများကို မလေးစား မရိုသေပါက ထိုသူ၏ ကိုယ်နှုတ်ဆိုင်ရာ အပြုအမူတွင် မည်သည့် အတားအဆီးမျှ ရှိတော့မည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို မယုံကြည်မှု မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် မကောင်းမှု ကျူးလွန်ရန် အရေးပါသော အထောက်အကူ တစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်သည် လူ့ဘဝ လူ့လောက၏ သာယာငြိမ်းချမ်းမှု အတွက် ကြီးမားသည့် အတားအဆီး အနှောင့်အယှက် ဖြစ်၍ မနောဒုစရိုက်သည်လည်း ထိုကာယ၊ ဝစီဒုစရိုက်များ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပို့ဆောင်မည့် တွန်းအားများ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းဒုစရိုက်များကို ရှောင်ကြဉ်ရန် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက ဟောညွှန်ထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သုစရိုက် ဆယ်ပါး

သုစရိုက်သည် သုစရိတ-ဟူသော ပါဠိမှ ဆင်းသက်လာသော ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ ဝေါဟာရတစ်ခုဖြစ်သည်။ ‘ကောင်းသောအမူအကျင့်’ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၍ ထိုသုစရိုက်ဆယ်ပါးမှာ အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သော ဒုစရိုက်

ဆယ်ပါးကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းပင်ဖြစ်၍ အကျဉ်းအားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ခွဲခြားထားသည်။

၁။ ကာယသုစရိုက် ၃ ပါး
၂။ ဝစီသုစရိုက် ၄ ပါး
၃။ မနောသုစရိုက် ၃ ပါး

၁။ **ကာယသုစရိုက် ၃ ပါး**

ကာယသုစရိုက်ဟူသည်မှာ ကာယဒုစရိုက်ကို ရှောင်ကြဉ်မှုဖြစ်၍ ထို ကာယ သုစရိုက် ၃ ပါးမှာ-

၁။ ပါဏာတိပါတဝိရတီ —ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း
၂။ အဒိန္နာဒါနဝိရတီ —အဒိန္နာဒါနမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း
၃။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရဝိရတီ —ကာမေသုမိစ္ဆာစာရမှရှောင်ကြဉ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ပါဏာတိပါတဝိရတီ — ဟူသည်မှာ သူတစ်ပါးအသက်ကို မသတ်မိအောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်စည်းခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ စောင့်စည်းရာတွင် တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါကို သတ်ဖြတ်နှိပ်စက်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသာ မဟုတ်ဘဲ သတ်ဖြတ်နှိပ်စက်မှုကို ရှက်ခြင်း၊ သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ သနားကြင်နာခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို စောင့်ရှောက်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် မိမိကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ တပည့်ရဟန်းများဖြစ်စေ ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ပုံကို ဖော်ပြရာ၌ သတ်ဖြတ်နှိပ်စက်မှုတို့ ရှောင်ကြဉ်ရုံသာ မဟုတ်ဘဲ အထက်ပါအတိုင်း ရှက်ခြင်း၊ သနားကြင်နာခြင်း၊ အကျိုးစီးပွား၏ စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့ကိုပါ ထည့်သွင်းညွှန်ပြတော်မူသည်။ သတ်ရ နှိပ်စက်ရမည်ကို ရှက်နေပါက၊ သနားကြင်နာမှုလည်း ရှိနေပါက သတ္တဝါများကို သတ်လိုစိတ်ပင် မပေါ်နိုင်တော့ပေ။

အဒိန္နာဒါနဝိရတီ—ဟူသည်မှာ အဒိန္နာဒါန ဒုစရိုက်၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ခိုးမှုဟူသမျှကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအပြင် ရိုးသားသန့်ရှင်းသော စိတ်ထားရှိခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာနှင့် တပည့်ရဟန်းတို့သည် ဤအတိုင်းပင် လိုက်နာကျင့်သုံးကြသည်။ ရိုးသားစင်ကြယ်သော စိတ်ထားရှိသူအဖို့ သူတစ်ပါး၏ပစ္စည်းကို ခိုးယူလိုသောဆန္ဒ၊ မရိုးမဖြောင့် ရောင်းဝယ်လိုသော ဆန္ဒပင် ပေါ်ပေါက်လာမည် မဟုတ်ပေ။

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာဝိရတိ — ဟူသည်မှာ ဇနီးမောင်နှံ အချင်းချင်း ပေါင်းသင်းမှုမှ တစ်ပါးသော မေထုန်မှုဟူသမျှကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း အပြင် မိမိတို့ ဇနီးမောင်နှံ အချင်းချင်း ဆက်ဆံမှုဖြင့်ပင် တင်းတိမ် ရောင့်ရဲခြင်းပါ ပါဝင်သည်။ မိမိ၏ အိမ်ထောင်၊ မိမိ၏ ဇနီးခင်ပွန်း အချင်းချင်း ဆက်ဆံ ပေါင်းသင်းခြင်း၌ ရောင့်ရဲနေသူ အမျိုးသား အမျိုးသမီးများအဖို့ အခြား တစ်ပါးသော ယောကျ်ား မိန်းမ တစ်ဦးဦးနှင့် မေထုန်အမှု ပြုလိုသော သဘောထားရှိမည် မဟုတ်ပေ။

၂။ ဝစီသုစရိုက် ၄ ပါး

ဝစီသုစရိုက်ဟူသည်မှာ ဝစီဒုစရိုက် ၄ ပါးကို ရှောင်ကြဉ်မှု ဖြစ်၍ ၎င်း ဝစီသုစရိုက် ၄ ပါးမှာ—

၁။ မုသာဝါဒဝိရတိ — မုသာဝါဒမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း
၂။ ပိသုဏာဝါစာဝိရတိ — ပိသုဏာဝါစာမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း
၃။ ဖရုသဝါစာဝိရတိ — ဖရုသဝါစာမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း
၄။ သမ္ဖပ္ပလာပဝိရတိ — သမ္ဖပ္ပလာပမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း

တို့ ဖြစ်သည်။

မုသာဝါဒဝိရတိ — ဟူသည်မှာ မဟုတ်မမှန်ဘဲ လိမ်လည်ပြောဆိုမှု ဟူသမျှကို ရှောင်ကြဉ်သည့်အပြင် မှန်ကန်သောစကား ယုံကြည်ရသည့် စကားကိုသာ ပြောဆိုခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။

ပိသုဏာဝါစာဝိရတိ — ဟူသည်မှာ တစ်ဖက်သားတို့ အချင်းချင်း စိတ်သဘောထား ကွဲပြား၍ အချစ်ပျက်စေမည့် ကုန်းချောခြေထိုးခြင်း ဟူသမျှကို ရှောင်ကြဉ်ရုံသာမဟုတ်ဘဲ စိတ်သဘောထား ကွဲပြားနေသူတို့ သင့်တင့်ညီညွတ်လာအောင် ဆက်သွယ်စေ့စပ်ပေးခြင်း၊ ညီညွတ်ပူးပေါင်းမှုကို အားပေးခြင်း၊ ညီညွတ်မှု၌ လိုလားမွေ့လျော်ခြင်းတို့လည်း ပါဝင်သည်။

ဖရုသဝါစာဝိရတိ — ဟူသည်မှာ တစ်ဖက်သူ၏ စိတ်နှလုံးကို ထိခိုက်နာကျင်အောင် ကြမ်းတမ်းရိုင်းစိုင်းစွာ ပြောဆိုမှုကို ရှောင်ကြဉ်ရုံသာ မဟုတ်ဘဲ စိတ်နှလုံးသားကို ချမ်းသာဖွယ်ရာ ကြားရသူတို့ နှစ်သက်ဖွယ်ရာ ပျော့ပျောင်းချိုသာသည့် စကားကိုသာ ပြောဆိုခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။

သမ္ဖပ္ပလာပဝိရတိ – ဟူသည်မှာ အနှစ်သာရကင်း၍ အကြောင်းအချက်လည်း မမှန်သော သိမ်ဖျင်းသည့်စကားကို ပြောဆိုမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ရုံသာမဟုတ်ဘဲ ဟုတ်မှန်အကျိုးရှိ၍ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းနှင့် ညီညွတ်သောစကားကို အခါအားလျော်စွာ ပြောဆိုခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။

၃။ မနောသုစရိုက် ၃ ပါး

မနောသုစရိုက်ဟူသည်မှာ မနောဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြစ်၍ ၎င်း မနောသုစရိုက် ၃ ပါးမှာ—

၁။ အနဘိဇ္ဈာ – အဘိဇ္ဈာမရှိခြင်း
၂။ အဗျာပါဒ – ဗျာပါဒမရှိခြင်း
၃။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ – မှန်ကန်သောအယူ

တို့ ဖြစ်သည်။

အနဘိဇ္ဈာ – ဟူသည်မှာ အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သော သူတစ်ပါး၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို လိုချင်တပ်မက်ခြင်း အဘိဇ္ဈာမရှိခြင်းပင် ဖြစ်၏။ အဘိဇ္ဈာကင်းစင်သူအဖို့ သူတစ်ပါး၏ ပစ္စည်းကို မတရားသဖြင့် ရယူလိုသော စိတ်ထားမရှိသဖြင့် ခိုးယူလုယက်ခြင်း စသော ကာယဒုစရိုက်တို့ ပေါ်ပေါက်လာမည် မဟုတ်ပေ။

အဗျာပါဒ – ဟူသည်မှာ သူတစ်ပါး၏ အကျိုးစီးပွား ထိခိုက်ပျက်စီးစေလိုသည့် ဗျာပါဒသဘောမရှိခြင်း ဖြစ်၏။ ဗျာပါဒကင်းစင်ပါက တစ်ဖက်သားကို ထိခိုက်ရန်ပြုလိုခြင်း၊ တစ်ဖက်သား၏ အကျိုးစီးပွားကို တိုက်ခိုက်ခြေဖျက်လိုခြင်းမျိုး မပေါ်ပေါက်တော့ပေ။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ – ဟူသည်မှာ အရင်းခံအားဖြင့် မိမိပြုလုပ်သော ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှု ကံနှင့် ထိုကံ၏ အကျိုးကို လက်ခံယုံကြည်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ၎င်းကို "ကမ္မဿကတာဉာဏ်" (ကောင်းမှု မကောင်းမှုကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိသည်ဟု သိသောဉာဏ်)ဟု ခေါ်ဆို၏။ ကမ္မဿကတာဉာဏ်ကို ပိုင်နိုင်စွာလက်ခံသောသူအဖို့ ဘဝသံသရာတစ်လျှောက်တွင် ကံအားလျော်စွာ အကျိုး[illegible]ားဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည်ကို သဘောပေါက်လာ၏။ ထိုအခါ မကောင်းမှုဒုစရိုက်ကို တတ်နိုင်သမျှ ရှောင်ကြဉ်၍ ကောင်းမှုသုစရိုက်ကို တတ်နိုင်သမျှ ကြိုးပမ်းကျင့်ဆောင်မည် ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် သုစရိုက်သုံးမျိုးအနက် ကာယသုစရိုက်နှင့် ဝစီသုစရိုက်တို့သည် မကောင်းမှုကို ရှောင်၍ ကောင်းသော အမူအကျင့်ကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည့်အပြင် မနောသုစရိုက်သည် ထိုကာယ ဝစီ သုစရိုက်များ ဖြစ်ထွန်းတိုးပွားအောင် လှုံ့ဆော်ပံ့ပိုးသည့် တွန်းအားသဖွယ် ဖြစ်၏။ ထိုသုစရိုက်တို့ကို လိုက်နာကျင့်သုံးသူ တိုးပွားလာသည်နှင့်အမျှ ထိုကျင့်သုံးသူတို့၏ ပတ်ဝန်းကျင်သည်လည်း အစဉ်အမြဲ ငြိမ်းချမ်းသာယာနေမည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သုစရိုက်ဆယ်ပါးသည် လိုက်နာသူအတွက်သာ အကျိုးရှိသည်မဟုတ်ဘဲ ပတ်ဝန်းကျင် ငြိမ်းချမ်းရေးကိုလည်း အားပေးထောက်ကူသော ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း သိသာထင်ရှားပေသည်။

ဦးကျော်ရှိန်
အရှေ့တိုင်းပညာဌာနမှူး
မော်လမြိုင်ကောလိပ်

၃၃။ ဗြဟ္မစိုရ်တရား

နိဒါန်း

မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ဥပေက္ခာဟူသော ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄ ပါးကို 'ဗြဟ္မစိုရ်တရား'ဟု မြန်မာတို့ ခေါ်ဆိုကြသည်။ ထိုတရား ၄ ပါးကို 'ဗြဟ္မစရိယ'ဟူ၍လည်း ပိဋကတ်တော်၌ ဖော်ပြထားပေရာ ၎င်း 'ဗြဟ္မစရိယ'မှ 'ဗြဟ္မစိုရ်'ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရ ဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ 'ဗြဟ္မဝိဟာရ'ဟူသည် မြင့်မြတ်သော နေထိုင်ခြင်း ဖြစ်၍ 'ဗြဟ္မစရိယ' ဟူသည် မြင့်မြတ်သော အကျင့်ဖြစ်သည်။ သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ မေတ္တာ၊ ကရုဏာစသည့် တစ်ခုခုကို ပွားများခြင်းသည် မြတ်သောနေခြင်းဖြစ်၍ မြတ်သော အကျင့်လည်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့ကို ဗြဟ္မဝိဟာရ၊ ဗြဟ္မစရိယဟု ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆရာတော် အရှင်ဇနကာဘိဝံသ၏ အဆိုအားဖြင့်သော် ထိုမေတ္တာစသည်ကို ပွားများနေသူ၏ စိတ်နှလုံးသည် ဒေါသ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယစသည့် အကုသိုလ်စိတ်သဘောထားရှိသူကဲ့သို့ ပူလောင်ခြောက်သွေ့သည် မဟုတ်ဘဲ အေးမြစိုပြည်စွာ ရှိနေပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဗြဟ္မဝိဟာရတရားကို 'ဗြဟ္မစို' တရားဟု ခေါ်ဆိုကြပေသည်။ 'ဗြဟ္မစိုရ်' သို့မဟုတ် 'ဗြဟ္မစို'ဟုဆိုက မေတ္တာ အစရှိသော တရား ၄ ပါးကို ရည်ညွှန်းကြောင်း အများသိကြပေသည်။

ထိုဗြဟ္မစိုရ် တရားကို လိုက်နာ ပွားများခြင်းသည် ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် မေတ္တာ၊ကရုဏာ စသည်ဖြင့် မခေါ်ကြစေကာမူ ထိုသဘောထားမျိုးသည် လူသားတိုင်း၌ ရှိနေကြသည်သာ ဖြစ်သည်။ မိမိနိုင်ငံသားအပါအဝင် ကမ္ဘာသူ ကမ္ဘာသား အများ၏ ကောင်းကျိုးကို လိုလားခြင်း၊ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အတိဒုက္ခရောက် နေသူကို ကယ်ဆယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း စသည်တို့မှာ မေတ္တာ၊ကရုဏာစသည် တို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗြဟ္မစိုရ် တရားသည် အပြည်ပြည်အရပ်ရပ်၌ ပျံ့နှံ့တည်ရှိနေသော ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

မြန်မာတို့သည် ထိုဗြဟ္မစိုရ် တရားကို အကြောင်း အားလျော်စွာ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ကြသကဲ့သို့ မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် အိမ်ရာဝင်အိမ်ရာထ ဘုရားရှိခိုးရာ၌ ဖြစ်စေ၊ ဥပုသ်သီလစောင့်သုံးရာ၌ဖြစ်စေ၊ စုပေါင်းဘုရားဝတ်တက်ရာ၌ဖြစ်စေ မေတ္တာပို့ခြင်း၊ မေတ္တာပွားခြင်းစသည့်

ဘာသာရေးလုပ်ငန်းကို ကျင့်ဆောင်လေ့ ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဒဿန ရှုထောင့်အရဆိုသော် ဗြဟ္မစိုရ်တရားသည် လူမှုရေးနှင့် ဘာသာရေးလုပ်ငန်း နှစ်ရပ်လုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

ထိုဗြဟ္မစိုရ်တရား ၄ ပါး အကြောင်းကို သိသာရုံဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

၁။ မေတ္တာ

မေတ္တာ–ဟူသည် ချစ်ခင်ခြင်းဖြစ်ရာ ၎င်းချစ်ခင်ခြင်းဟူသည်မှာလည်း တစ်ပါးသူ၏ ကောင်းကျိုးကို လိုလားသော သဘောထားပင် ဖြစ်ပေသည်။ တစ်ပါးသောသူတို့ ဘေးရန်ကင်းငြိမ်းစေလိုခြင်း၊ ကိုယ်ရောစိတ်ပါ ချမ်းသာစေလိုခြင်း၊ ပညာရေး၊ စီးပွားရေး စသော လုပ်ငန်းများ အောင်မြင်ပြီးမြောက်စေလိုခြင်းစသော ကောင်းကျိုးဟူသမျှကို လိုလားသည့် သဘောထားသည် မေတ္တာဖြစ်လေသည်။ ထိုကောင်းကျိုးများ အောင်မြင်ရေးအတွက် ကိုယ်အား ဉာဏ်အားဖြင့် ကူညီခြင်း၊ ငွေအား ပစ္စည်းအားဖြင့် ပံ့ပိုးခြင်းသည် မေတ္တာကို အကောင်အထည် ဖော်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် မိမိကိုယ်ကို နှုတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ တုတ် ဓားစသည့် လက်နက်ဖြင့် ဖြစ်စေ၊ လာရောက်စော်ကား နှိပ်စက်သူအပေါ်၌ အမျက်ဒေါသမထွက်ဘဲ ၎င်းစော်ကားသူ၏ကောင်းကျိုးကို လိုလားသည့် စိတ်ဓာတ် ထားရှိနိုင်ခြင်းသည် မေတ္တာ၏ အားကြီးခိုင်မာသည့် စွမ်းရည်ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် မေတ္တာစစ်သည် သန့်ရှင်းသည်၊ အေးမြသည်။ သူတစ်ပါး၏ ကောင်းကျိုးကို ကူညီရာ၌ ၎င်းကောင်းကျိုးကိစ္စ ပြီးမြောက်မှုကိုသာ ရှေးရှုသည်။ ထိုကူညီခြင်းဖြင့် အတုံ့အပြန်အကျိုးကို မမျှော်လင့်ပေ။ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသဖြင့် တွယ်တာမှု သံယောဇဉ်လည်း မရှိပေ။ သို့ဖြစ်ရာ ကောင်းကျိုးကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ပေးရာ၌ တွယ်တာသော သဘောထား ပါဝင်လာပါက မေတ္တာစစ် မေတ္တာမှန်မှ ပြောင်းလဲလာပေပြီဟု ဆိုရပေသည်။

ဆွေချစ် မျိုးချစ် သားသမီးချစ်စသော ချစ်ခြင်းမျိုး၌ တစ်ယောက်၏ အကျိုးကို တစ်ယောက်က လိုလားစွာဖြင့် ကူညီဆောင်ရွက်မှုပါဝင်စေကာမူ တွယ်တာသော သဘောလည်း ပါရှိနေတတ်သည်။ ထိုသို့ တွယ်တာမှုနှင့် ရောနေသော ချစ်ခြင်းကို 'ဂေဟဿိတပေမ' (အိမ်၌ မှီသော ချစ်ခြင်း)ဟု ခေါ်ဆိုရပေသည်။ သို့သော်လည်း မိဘနှင့် သားသမီး၊ ညီအစ်ကိုမောင်နှမ စသော ဆွေချစ် မျိုးချစ်သည် အစဉ်အမြဲ ဂေဟဿိတပေမမျိုးသာဖြစ်၍

သန့်ရှင်းသော မေတ္တာစစ်ပါဟု မဆိုသာပေ။ ဖြူစင်အေးမြသော မေတ္တာစစ်လည်း အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်မည်သာ ဖြစ်၏။

ထိုသန့်ရှင်းအေးမြသော မေတ္တာစစ်၏ အနီးကပ်ဆုံး အဖျက်အဆီးမှာ တပ်မက်တွယ်တာမှု ရာဂဖြစ်သည်။ "သဒ္ဓါလွန်သော် တဏှာ" ဟူသော စကားမှာ စင်စစ်အားဖြင့် မေတ္တာစစ်နယ်ပယ်မှ ကျော်လွန်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ သန့်ရှင်း အေးမြသော မေတ္တာဖြင့် တစ်ဖက်သား၏ ကောင်းကျိုးကို လိုလားဆောင်ရွက်ရာ၌ ခင်မင်မှု ပိုမိုခိုင်မာလာတတ်သည်။ ထိုခင်မင်မှုမှ တစ်ဆင့်တွယ်တာသော သဘောသို့လည်းကောင်း၊ ထိုမှတစ်ဆင့် တပ်မက်သောအခြေအနေသို့လည်းကောင်း ကူးပြောင်းလာတတ်ပေသည်။ ထိုအခါ မေတ္တာအဆင့်မှ တဏှာနယ်ပယ်သို့ ရောက်နေပေပြီ။

အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မေတ္တာစစ်သည် သန့်ရှင်းအေးမြသည်သာဖြစ်ရာ မိမိမေတ္တာထားရှိသည့် တစ်ဦးတစ်ယောက်ကို အခြားသူတစ်ဦးတစ်ယောက်က ချစ်ကျွမ်းဝင်လာရာ၌ဖြစ်စေ၊ အခြားသူ တစ်ဦးတစ်ယောက်သို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်လိုက်ရာ၌ဖြစ်စေ ထိုသန့်ရှင်းအေးမြသည့် မေတ္တာသဘောသည် ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲဖွယ် မရှိပေ။ တွယ်တာသော အချစ်မှာမူ မိမိချစ်ခင်နေသူကို အခြားသူ တစ်စုံတစ်ဦးက လာရောက်ချစ်ခင်သည်ကိုလည်း မလိုလားနိုင်ပေ။ တစ်စုံတစ်ဦးသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ရာတွင်လည်း နှမြောတွန့်တိုခြင်း၊ ဝမ်းနည်းခြင်း စသည့်သဘောထား အနည်းနှင့်အများ ရှိနေတတ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပေမသဘော၊ တဏှာသဘောသို့ မသက်ရောက်အောင် မေတ္တာစစ်ထိန်းသိမ်းဆောက်တည်ရန် လိုအပ်ပေသည်။

၂။ ကရုဏာ

ကရုဏာ–သည် သနားကြင်နာခြင်းဖြစ်ရာ ထိုသနားခြင်းဟူသည်မှာလည်း ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်နေသူကို တွေ့မြင်ရသောအခါ ထိုဒုက္ခဆင်းရဲမှ ကယ်တင်ကူညီလိုသော သဘောထားပင်ဖြစ်သည်။ မီးဘေး၊ ရေဘေး စသော ဘေးအန္တရာယ်တစ်ခုခုဖြင့် တွေ့ကြုံရသူ၊ မကျန်းမမာသူ၊ အဝတ်အစား ချို့တဲ့နွမ်းပါးသူ စသည့် ဒုက္ခရောက်နေသူများကို ကိုယ်အား ဉာဏ်အားဖြင့် ကူညီစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ငွေအား ပစ္စည်းအားဖြင့် ပံ့ပိုးကူညီခြင်း စသော လူမှုကယ်ဆယ်ရေးလုပ်ငန်းသည် ထိုကရုဏာကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သို့ရာတွင် စစ်မှန်သော သနားခြင်း ကရုဏာသည် သန့်ရှင်းသည်။ အေးမြသည်။ ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်နေသူကို တွေ့လာ ကြုံလာသောအခါ ထိုဆင်းရဲဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်နိုင်ရေးကို ကြိုးပမ်းသည်။ ထိုကြိုးပမ်းမှုကြောင့် အတုံ့အပြန်ကို မမျှော်လင့်ပေ။ ထိုဆင်းရဲဒုက္ခကို ကူညီကယ်မလိုသည့် ကရုဏာ၏ အနီးကပ်ဆုံး အဖျက်အဆီးမှာ စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်း ‘သောက’ ဖြစ်သည်။ မကျန်းမာနေသော သားသမီးကို ကျန်းမာလာအောင် ပြုစု စောင့်ရှောက်နေရာ၌ ပေါ်ပေါက်လာတတ်သော ပူပင်မှု၊ ဆွေမျိုးမောင်နှမနှင့် မိတ်ဆွေတို့၏ အခက်အခဲကို ကူညီလိုပါလျက် မကူညီနိုင်ခြင်းကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာတတ်သော စိတ်ထိခိုက်မှု စသည်တို့ကား ကရုဏာကို အရင်းခံ၍ ပေါ်လာသော သောက၊ ဒေါမနဿတို့ ဖြစ်၏။

ထိုသို့ ကရုဏာအားကြီးလျှင် သောကအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲတတ်သဖြင့် စစ်မှန်သောကရုဏာ ခိုင်မာအောင် ဆောက်တည် စောင့်ရှောက်သင့်ပေသည်။

၃။ မုဒိတာ

မုဒိတာ–သည် ဝမ်းမြောက်ခြင်းဖြစ်ရာ ထိုဝမ်းမြောက်ခြင်းဟူသည်မှာလည်း ကြွယ်ဝချမ်းသာသူ၊ပညာရေး စီးပွားရေးစသည့် လုပ်ငန်းတစ်ခုခု အောင်မြင်ထမြောက်သူ၊ ရာထူးတိုးတက်သူ စသည့် အခြေအနေ တိုးတက်ခြင်းကို ကြားရ မြင်ရသောအခါ ဝမ်းမြောက်အားရခြင်း သဘောထားပင် ဖြစ်ပေသည်။ အောင်မြင်သူအား ချီးကျူးဂုဏ်ပြုခြင်း၊ ဆက်လက် တိုးတက်အောင်မြင်ရန် တိုက်တွန်း အားပေးခြင်းသည် ထိုမုဒိတာကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုမုဒိတာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ကား ထိုကြွယ်ဝချမ်းသာသူ၏ပစ္စည်းကို မတရားလိုချင်မှုအဘိဇ္ဈာ မနာလိုမှု ဣဿာတို့ ဖြစ်၏။ ထို့ပြင် ၎င်းမုဒိတာ၏ အနီးကပ်ဆုံး အဖျက်အဆီးမှာ ဝမ်းမြောက်မှုမှတစ်ဆင့် ဖြစ်ပွားလာတတ်သော တဏှာလောဘနှင့်ယှဉ်သည့် နှစ်သက်ခြင်း ပီတိသောမနဿ ဖြစ်၏။ သားသမီးတို့ပညာရေး အောင်မြင်ခြင်း၊ ရာထူးတိုးတက်ခြင်း စသည်ကို မြင်လာ၊ ကြားလာသောအခါ နှစ်သက်ရုံသာမကဘဲ အလွန်အမင်း အားရ၍ မျက်ရည်ကျလာသည်အထိ အလွန်အကဲ တက်ကြွ ပျော်မြူးနေတတ်၏။ ဤသည်မှာ မုဒိတာအဆင့်မှ ကျော်လွန်လာသော သဘောထားဖြစ်၏။

၄။ ဥပေက္ခာ

ဥပေက္ခာ-သည် လျစ်လျူရှုခြင်းဖြစ်ရာ ၎င်းလျစ်လျူရှုခြင်း ဟူသည်မှာလည်း မေတ္တာကဲ့သို့ ချစ်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ကရုဏာကဲ့သို့ သနားခြင်းလည်း မပေါ်၊ မုဒိတာကဲ့သို့ ဝမ်းမြောက်ခြင်းလည်း မဖြစ်၊ ဒေါသကဲ့သို့ အမုန်းလည်း မပွားဘဲ 'မကောင်းလည်းသူ့ကံ၊ ကောင်းလည်းသူ့ကံ'ဟု သဘောထားခြင်း ဖြစ်၏။

သို့ရာတွင် ပြောဆိုဆုံးမ၍ မရသော သားသမီး၊ တပည့်စသည်ကို စိတ်ထဲ၌ ထည့်၍ မစဉ်းစားဘော့ဘဲ လျစ်လျူ ရှုထားခြင်းကား ဗြဟ္မစိုရ်ဥပေက္ခာ မဟုတ်ပေ။ ၎င်းမှာ 'ကောင်းသည် ဖြစ်စေ၊ ဆိုးသည် ဖြစ်စေ၊ နေချင် ဖြစ်ချင်သလို နေစေ၊ ဖြစ်စေတော့'ဟု ပစ်စလက်ခတ်ထားခြင်းသာ ဖြစ်၏။

ဗြဟ္မစိုရ်ဥပေက္ခာမှာမူ သတ္တဝါတို့ကို ထည့်၍ စဉ်းစား၏။ ထိုသို့ စဉ်းစားရာတွင် အချစ်ဘက်သို့လည်း မရောက်စေ၊ အမုန်းဘက်သို့လည်း မရောက်စေဘဲ ချစ်ခြင်း မုန်းခြင်း၏အလယ် (ဝ ါ)အကြားဌ်ထား၍ ပွားများနိုင်သော သဘောထားဖြစ်၏။ဤဗြဟ္မစိုရ်ဥပေက္ခာ အမျိုးအစားသည် သာမန်လူတို့၌ ဖြစ်ပေါ်ရန် ခဲယဉ်းပေသည်။ မေတ္တာ၊ကရုဏာ၊မုဒိတာ တစ်ခုခုကို ပွားများခြင်းဖြင့် တရားပေါက်ပြီးသူတို့ ဆက်လက်ကြိုးပမ်းအားထုတ်ပါမှ ဤဥပေက္ခာအစစ်အမှန် ဖြစ်လာနိုင်ပေသည်။

ဗြဟ္မစိုရ်တရား ပွားများပုံ

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ဘုရားရှိခိုးပြီးနောက် မေတ္တာပို့သလေ့ ရှိကြသည်။ စင်စစ်သော် မေတ္တာသာ ပို့သည်မဟုတ်ဘဲ ဗြဟ္မစိုရ် ၄ ပါးလုံးကို ပွားများခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။အောက်ပါ မေတ္တာပို့ဟူသော ပါဠိကို ခွဲခြမ်းစိစစ်ပါက ဗြဟ္မစိုရ် ၄ ပါးလုံး ပါဝင်ကြောင်း သိသာပေသည်။

သဗ္ဗေသတ္တာ = သတ္တဝါအားလုံးတို့သည်
၁။ အဝေရာ ဟောန္တု = ဘေးရန်ကင်းကြပါစေ။
၂။ အဗျာပဇ္ဇာ ဟောန္တု = ဒေါမနဿ ကင်း၍ စိတ်ချမ်းသာကြပါစေ။
၃။ အနီဃာ ဟောန္တု = ရောဂါကင်း၍ ကျန်းမာကြပါစေ။

၄။ သုခီအတ္တာနံ ပရိဟရန္တု = ချမ်းသာစွာရှိ၍ မိမိကိုယ်ကို အသက်ရှည်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြပါစေ။

၅။ ဒုက္ခာ မုစ္စန္တု = (ရောက်ရှိနေသော) ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်ကြမါစေ။

၆။ ယထာလဒ္ဓသမ္ပတ္တိတော မာဝိဂစ္ဆန္တု = ရရှိနေသော စည်းစိမ် ဥစ္စာမှ မကင်းကွာ လက်မလွတ် နိုင်ကြပါစေ။

၇။ ကမ္မဿကာ = ကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိ၏။

အထက်ပါ ပါဠိစာပိုဒ်များတွင် အမှတ်စဉ် ၁ မှ ၄ သည် မေတ္တာပို့ခြင်း၊ မေတ္တာပွားများခြင်းများဖြစ်၍ အမှတ်စဉ် ၅ သည် ကရုဏာပွားများခြင်း ဖြစ်၏။ အမှတ်စဉ် ၆ သည် မုဒိတာကို ပွားများခြင်းဖြစ်၍ အမှတ်စဉ် ၇ သည် ဥပေက္ခာကို ပွားများခြင်း ဖြစ်ပေသည်၊ ထို့ကြောင့် ''မေတ္တာပို့''ဟူရာ၌ ဗြဟ္မစိုရ်တရား ၄ ပါးလုံး ပါဝင်ကြောင်း သိသာရပေသည်။

ထိုသို့ ဗြဟ္မစိုရ်တရားကို ပွားများရာ၌ ပါဠိ သို့မဟုတ် မြန်မာလို ရွတ်ဆိုရုံသာ မဟုတ်ဘဲ ထိုပါဠိ၊ မြန်မာ၏ အဆိုနှင့်အညီ မိမိ၏စိတ်ကိုပါ သတ္တဝါများအပေါ်သို့ ကိုင်းညွတ်ကျရောက်စေရ၏။ ''သတ္တဝါအားလုံး ဘေးရန်ကင်းကြပါစေ''ဟု မေတ္တာပို့(ဝါ)မေတ္တာပွားရာတွင် ထိုသတ္တဝါတို့သို့ စိတ်ကိုညွတ်စေကာ ဘေးရန်ကင်းစေလိုသော သဘောထားကို ဆောက်တည်ရမည် ဖြစ်၏။ ''သတ္တဝါအားလုံး''ကို ပို့မှသာ မေတ္တာပို့သည်မဟုတ်ဘဲ မိဘဆွေမျိုး စသည်ဖြင့်လည်း ခွဲခြား၍ မေတ္တာပို့နိုင် ပွားနိုင်ပေရာ ''ငါ၏မိခင် ဖခင်တို့သည် ဘေးရန်ကင်းကွာကြပါစေ''ဟု မိဘတို့ကို အာရုံပြု၍ ဘေးရန်ကင်းစေလိုသော သဘောထားကို ထားရှိပါက မေတ္တာပို့သည်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ အလားတူပင် ကရုဏာ၊ မုဒိတာ စသည့် ဗြဟ္မစိုရ်တစ်ပါးပါးကို ပွားများရာ၌လည်း မိမိရည်စူးသော သတ္တဝါအနည်းအများသို့ စိတ်ကိုစူးစိုက်ကာ ကရုဏာသဘော မုဒိတာသဘော ပေါ်လာအောင် ပွားများရမည် ဖြစ်ပေသည်၊

သို့ရာတွင် ဗြဟ္မစိုရ် ၄ ပါး၏ သဘောသွားသည် ခြားနားမှု ရှိပေသည်။ မေတ္တာသည် သတ္တဝါများကို ချစ်ခင်ဖွယ်ရာအနေဖြင့် အာရုံပြု၍

ကရုဏာသည် သနားဖွယ်ရာ အနေဖြင့် အာရုံပြု၏။ မုဒိတာသည် ဝမ်းမြောက်စရာ အနေဖြင့် အာရုံပြု၍ ဥပေက္ခာသည် လျစ်လျူရှုစရာ အနေဖြင့် အာရုံပြု၏။ ထို့ကြောင့် ဗြဟ္မစိုရ် ၄ ပါးသည် တစ်ချိန်တည်း တစ်ပြိုင်တည်း ဖြစ်နိုင်သော တရားတို့ မဟုတ်ပေ။ ထိုသို့ သဘောသွား ခြားနားသည့် အလျောက် ထိုဗြဟ္မစိုရ်တရား အသီးသီးကို ပွားများရာ၌ သဘောသွား အလျောက် စိတ်ထားပါ လိုက်ပါနိုင်စေရန် လိုအပ်လှပေသည်။

ထိုကဲ့သို့ ဗြဟ္မစိုရ်တရား ပွားများမှုကို အစဉ်အမြဲအားမထုတ်နိုင်ကြစေကာမူ တစ်ပါးသူ၏အကျိုး၊ ရပ်ရွာမြို့နယ်နှင့် နိုင်ငံတော်၏ အကျိုးကို ဆောင်ရွက်ရန် ကြုံကြိုက်လာသောအခါ စိတ်စေတနာ ထက်သန်စွာဖြင့် စွမ်းနိုင်သမျှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဆင်းရဲဒုက္ခတစ်ခုခုနှင့် ကြုံတွေ့နေသူကို စွမ်းနိုင်သမျှ ကူညီစောင့်မခြင်း၊ တစ်ပါးသူတို့၏ အောင်မြင်တိုးတက်ခြင်းကို ဝမ်းမြောက်နိုင်ခြင်းသည် ဗြဟ္မစိုရ်တရားကို လက်တွေ့လိုက်နာခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ လိုက်နာနိုင်ပါက မိမိနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်သည် အစဉ်သာယာ ညီညွတ်အေးချမ်း နေမည်ဖြစ်ပေရာ ဗြဟ္မစိုရ်တရားသည် လူ့ဘောင် လူ့လောကအတွက် အရေးပါသော ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်ကြောင်း သိသာပေသည်။

၁၄။ လက္ခဏာရေးသုံးပါး

နိဒါန်း

ဗုဒ္ဓဒဿနဆိုင်ရာ ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာဟူသော အကျင့် (စရဏ) သုံးရပ်အနက် ဘာဝနာသည် ပဓာနအကျဆုံးဖြစ်သည်။ ဒါနနှင့် သီလသည် ဗုဒ္ဓဒဿန၏ ပန်းတိုင်ဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ တိုက်ရိုက်ပို့ဆောင်နိုင်သော ကိုယ်ကျင့်တရားများမဟုတ်ဘဲ အထောက်အကူမျှသာ ဖြစ်ကြသည်။ ဘာဝနာသည်သာလျှင် ထိုပန်းတိုင်ဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ တိုက်ရိုက် ပို့ဆောင်နိုင်စွမ်း ရှိပေသည်။ ၎င်းဘာဝနာ ဟူသည်မှာလည်း စိတ်ကို လေ့ကျင့်ပျိုးထောင်မှု လုပ်ငန်းပင် ဖြစ်သည်။ အာရုံအမျိုးမျိုးသို့ လိုက်ပါ ကျက်စားနေသော စိတ်ကို အာရုံတစ်ခုတည်း၌ ကြာရှည်လေးမြင့် တည်ရှိနိုင်အောင် ကြိုးပမ်းလေ့ကျင့်ခြင်း၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝကို ယထာဘူတ ကျကျ သိမြင်လာအောင် ကြိုးပမ်းလေ့ကျင့်ခြင်းကို ဘာဝနာဟု ခေါ်သည်။ ကောင်းသော အာရုံတစ်ခုခု၌ ကြာရှည်လေးမြင့်တည်ရှိနိုင်အောင် ကြိုးပမ်း

လေ့ကျင့်မှုကို သမာဓိ ဘာဝနာ (ဝါ) သမထ ဘာဝနာ ခေါ်၍ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝကို ထိုးထွင်း သိမြင်လာအောင် ကြိုးပမ်းလေ့ကျင့်မှုကို ပညာ ဘာဝနာ (ဝါ) ဝိပဿနာ ဘာဝနာဟု ခေါ်သည်။

သမာဓိ ဘာဝနာသည် ပညာ ဘာဝနာ ဟူသော ဝိပဿနာ ဘာဝနာကို ပွားများရန် အခြေခံခြင်း၊ အရှိန်ယူခြင်းဖြစ်၍ ဝိပဿနာ ဘာဝနာသည်သာ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်အတွက် အားထုတ်ကြိုးပမ်းအပ်သည့် ဘာဝနာဖြစ်သည်။ ထိုဘာဝနာအရ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝကို သိမြင်ခြင်း ဟူသည်မှာလည်း ၎င်းတို့၏ အနိစ္စသဘော၊ ဒုက္ခသဘော၊ အနတ္တသဘောကို သိမြင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောသုံးမျိုးကို အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာဟု အစဉ်အတိုင်း ခေါ်ဆိုထားသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းလက္ခဏာရေး သုံးပါး၏ အခြေခံကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

(က) အနိစ္စလက္ခဏာ

အနိစ္စလက္ခဏာ၌ အနိစ္စဟူသည် မတည်မြဲခြင်းဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်ခြင်းဖြင့် မတည်မမြဲပြောင်းလဲနေသော ရုပ်တရား၊ နာမ်တရားတို့သည် အနိစ္စမည်ပေသည်။ ထိုရုပ်နာမ်တို့၏ မတည်မြဲခြင်းသဘောသည်ပင် အနိစ္စလက္ခဏာဖြစ်၏။

တောတောင်သစ်ပင်စသော သက်မဲ့ဝတ္ထုတို့သည် ပထဝီ၊ အာပေါ အစရှိသော ရုပ်သဘာဝတို့၏အစုအပေါင်းဖြစ်၍ လူ၊ တိရစ္ဆာန် အစရှိသော သက်ရှိဝတ္ထုတို့သည် ရုပ်နာမ်နှစ်ရပ်၏ အစုအပေါင်းဖြစ်သည်။ ထိုရုပ်နာမ်တို့သည် တစ်ကြိမ်တစ်ခါ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးနောက် အစဉ်တစိုက် တည်တံ့ခိုင်မာနေခြင်းမရှိဘဲ မိမိတို့၏ သဘာဝအလျောက် ချုပ်ပျောက် ပျက်စီးသွားကြသည်။ သို့ရာတွင် ပုံပန်းသဏ္ဌာန်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်စဉ်ဟူသော သန္တတိအားဖြင့် လည်းကောင်း ပြောင်းလဲခြင်း မရှိသဖြင့် ထိုသက်ရှိသက်မဲ့ဟူသော ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စသဘောကို မသိမထင်နိုင်ဘဲရှိကြသည်။ တောတောင်သစ်ပင်စသော သက်မဲ့ဝတ္ထုတို့သည် ရက်၊ လ၊ နှစ်တာအားဖြင့် အချိန်ကာလ ပြောင်းလာသော်လည်း တောသဏ္ဌာန်၊ တောင်သဏ္ဌာန်၊ သစ်ပင်သဏ္ဌာန်အားဖြင့် ပြောင်းလဲခြင်း မရှိပေ။ လူ၊ နွား အစရှိသော သက်ရှိဝတ္ထုတို့သည်လည်း အသက်ရှင်နေသမျှ လူ့ပုံ

လူ့သဏ္ဌာန်၊ နွားပုံ၊ နွားသဏ္ဌာန် စသည်ဖြင့်သာ ရှိနေ တည်နေကြသည်။ ထိုတော၊ ထိုတောင်၊ ထိုလူ၊ ထိုနွား စသည်တို့၏ တစ်နေ့ပြီးတစ်နေ့ ဆက်လက် တည်တံ့နေခြင်းကိုလည်း နေ့စဉ်နှင့်အမျှ မြင်နေရ၍ လူ နွားစသော သက်ရှိဝတ္ထုတို့ သွားလာလှုပ်ရှား နေခြင်းကိုလည်း အစဉ်အမြဲ တွေ့နေမြင်နေရသည်။ ထိုသို့ ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အစဉ်တစိုက် တည်ရှိနေခြင်းဟူသော သန္တတိအားဖြင့် လည်းကောင်း တွေးတောစဉ်းစားပါက သက်ရှိသက်မဲ့ ဝတ္ထုဟူသမျှတို့သည် အစဉ်အမြဲ တည်တံ့နေသော နိစ္စဝတ္ထုများ ဖြစ်သည်ဟု ထင်မှတ်ဖွယ် ရှိနေပေသည်။

သို့သော်လည်း သစ်ပင်ရှိ အရွက်အပွင့် အသီးတို့သည် နုရာမှ ရင့်၍ ရင့်ရာမှညှိုးကာ နောက်ဆုံး၌အပင်မှကြွေကျ မြေသို့ခ ရပေသည်။သက်ရှိဝတ္ထုဟူသော သတ္တဝါတို့သည်လည်း ငယ်ရာမှပျို၍ ပျိုရာမှ အိုမင်းလာကာ နောက်ဆုံး၌ ခန္ဓာပျက်ပြုန်း သေဆုံးကြရသည်။ လူတို့တွင် ငယ်ရွယ်စဉ်၌ ရှိခဲ့သော ကြည်လင်သည့်မျက်လုံး၊ ပြည့်ဖြိုးသည့်အသား၊ စူးရှသည့်နား၊ လှပသည့်ကိုယ်လုံး စသည်တို့သည် အရွယ်ရင့်လာသည်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်လာသည်။ မျက်စိမှုန်မှိုင်း နားလည်းထိုင်း၊ ခါးလည်းကိုင်းကာ စိတ်ရှိတိုင်းမလှုပ်ရှားနိုင်တော့ဘဲ ငယ်ရွယ်စဉ်ကနှင့် လုံးဝ ခြားနားလာသည်။ ဤသည်မှာ ထင်သာမြင်သာသော ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲမှု၊ မတည်မြဲမှု အနိစ္စသဘော အနိစ္စလက္ခဏာဖြစ်၏။

အရင်းကျကျ သဘာဝအားဖြင့် ဆိုရသော် သူအစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါတို့သည် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အစုအပေါင်းသာ ဖြစ်သည်။ လူတို့၏ကိုယ်ကာယဟူသော ရုပ်ခန္ဓာသည် သိမ်မွေ့ သေးငယ်လှသော ရုပ်ကလာပ်စည်းများစွာတို့၏ သဘာဝကျကျစုပေါင်းတည်ရှိနေခြင်း မျှသာ ဖြစ်သည်။ သာမန်မျက်စိဖြင့် ထင်နိုင်မြင်နိုင်သော ရုပ်ဝတ္ထုငယ်တစ်ခု၌ ရုပ်ကလာပ်ပေါင်းများစွာ ပါရှိနေပေရာ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်းစသည့် ကြီးမားသော ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း၌ ရုပ်ကလာပ်ပေါင်း မည်မျှပါဝင် စုပေါင်းနေသည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆ သိသာနိုင်သည်။

ထိုရုပ်ကလာပ် အသီးသီးသည် ခဏတိုင်း၊ စက္ကန့်တိုင်း၌ သဘာဝအလျောက် ဖြစ်ပေါ်၍ ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးနေကြသည်။ ပျက်စီးသွားသည့် ရုပ်ကလာပ်အဟောင်းများ၏ နေရာ၌ အသစ်အသစ်သော ရုပ်ကလာပ်များ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်။ ထိုသို့ ရုပ်ကလာပ်အဟောင်းနှင့် အသစ်တို့ အစဉ်မပြတ် ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်နေမှုကြောင့် ရုပ်သဘာဝ၏ မတည်မြဲမှု

အနိစ္စသဘောကို မသိမထင်နိုင်ဘဲ ရှိကြရသည်။လူ၏ပုံပန်းသဏ္ဌာန်၊ သစ်ပင်၏ ပုံပန်းသဏ္ဌာန်၊ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်းစသည့် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း၏ ပုံသဏ္ဌာန်တို့ မပြောင်းလဲဘဲ ရှိနေကြသည်။

ထိုသဏ္ဌာန်များဖြစ်လာအောင် စုပေါင်းတည်ရှိနေသော ရုပ်ကလာပ်တို့ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်း၏ အကြောင်းမှာမူ ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရတို့ပင် ဖြစ်သည်။ အရင်းကျကျဆိုရသော် အစားအစာ ဟူသော အာဟာရပင်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် အစားအစာကိုလုံးဝမစားမသောက်ရဘဲနေ့ရှည်ရက်များနေခဲ့ရသော် သို့မဟုတ်ဝလင်စွာ မစားမသောက်ရသော် သို့မဟုတ် မကျန်းမာ၍မစားမသောက်နိုင် ရှိလာခဲ့သော် ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်သွားသော ရုပ်ကလာပ်ဟောင်းများနေရာတွင် အစားထိုးမည့် ရုပ်ကလာပ်အသစ်များ မပေါ်လာနိုင်တော့ပေ။ ထိုအခါ ကိုယ်ခန္ဓာသည် တစ်နေ့တခြား ပိန်ချုံးလာသည်။ အသွေးအသား ခြောက်ခန်း၍ အရေအဆင်း ညှိုးမှိန်လာတော့သည်။ဤသဘောကိုထောက်ဆခြင်း အားဖြင့် ရုပ်ကလာပ်စည်းတို့သည် အစဉ်အမြဲဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်လျက် ရှိကြောင်း သိသာပေသည်။

ထို့အတူပင် စိတ်စေတသိက်ဟူသော နာမ်ခန္ဓာတို့သည်လည်းတစ်ခဏ တစ်စက္ကန့်အတွင်း အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်နေကြသည်။ တစ်ထိုင်တည်းမှာပင် စိတ်ကောင်းစိတ်မွန်ဖြစ်ပေါ်လိုက်၊ စိတ်ဆိုး စိတ်မိုက်များ ဖြစ်ပေါ်လိုက် ရှိနေသည်။ အရောင်အဆင်းကိုမြင်ရခိုက် မြင်သိစိတ်ပေါ်လာ၍ အသံကိုကြားရခိုက် ကြားသိစိတ် ပေါ်လာသည်။ စိတ်သည် တစ်ကြိမ်တည်း၌ နှစ်မျိုးနှစ်စားမဖြစ်နိုင်ဘဲ တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ ရုပ်ရှင်ကြည့်နေခိုက် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ လှုပ်ရှားမှုကိုလည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့ ပြောဆိုသံကိုလည်းကောင်း တစ်ပြိုင်တည်း မြင်ရကြားရသည်ဟု ထင်ရသည်။ တရားနာနေခိုက် တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ တရားတော်ကိုလည်းကောင်း တစ်ပြိုင်နက် မြင်နေကြားနေသည်ဟုထင်ရသည်။ စင်စစ်သော် မြင်နေခိုက် မြင်သိစိတ်ဖြစ်နေ၍ ကြားနေခိုက် ကြားသိစိတ်သာ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် ဇာတ်ဆောင်တို့ လှုပ်ရှားမှုကို စူးစိုက်ကြည့်ရှုနေခိုက် ၎င်းတို့ ပြောဆိုသံ၊ နောက်ခံတူရိယာအသံကိုမကြားရပေ။ ထိုအသံများကို စူးစိုက် နားထောင်ခိုက်တွင်လည်း ၎င်းဇာတ်ဆောင်တို့၏ လှုပ်ရှားမှုကို မမြင်ပေ။ သို့ရာတွင် စိတ်ဖြစ်ပေါ် ပြောင်းလဲမှု လျင်မြန်လှသဖြင့် တစ်ကြိမ်တည်းမှာပင် မြင်လည်းမြင်၍ ကြားလည်း ကြားသည်ဟု

ထင်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ထင်နေသော်လည်း ရုပ်ရှင်ကို စူးစူးစိုက်စိုက် ကြည့်ရှုနားထောင်နေစဉ်တွင် ကြမ်းပိုးထိုးခြင်းကိုလည်းမသိ၊ ခြင်ကိုက်သည်ကိုလည်း မနာပေ။ အကယ်၍သာ တစ်ကြိမ်တည်းမှာ မြင်သိစိတ်၊ ကြားသိစိတ်တို့ အတူတူဖြစ်နေပါက ထိုတစ်ကြိမ်တည်းမှာပင် ကြမ်းပိုး၊ ခြင်တို့၏ ကိုက်ခဲမှု အတွေ့အထိကိုလည်း သိနေရမည်သာဖြစ်၏။ ၎င်းတို့ကား မဖြစ်လာပေ။ ရုပ်ရှင်ပြီးမှသာလျှင် သို့မဟုတ် ရုပ်ရှင်ကို စူးစိုက်မှု လျော့နည်းလာသောအခါတွင်သာ ကြမ်းပိုး၊ ခြင်ကိုက်ခဲခြင်း၊ ကိုယ်ခန္ဓာညောင်းညာခြင်း စသည်ကို သိရှိလာ၏။ ဤသို့လျှင် အာရုံအလိုက် စိတ်သည် တစ်ကြိမ် တစ်ခဏတွင် တစ်မျိုးသာ ဖြစ်ပေါ်နေ၍ ရှေးရှေးသော စိတ်အစဉ်များ ချုပ်ပျောက်သောအခါ နောက်နောက်သော စိတ်အစဉ်တို့ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေပေ၏။

ထိုသို့ မတည်မမြဲ ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်နေသော ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် အနိစ္စဖြစ်၍ ထိုရုပ်နာမ်တို့၏ မတည်မြဲခြင်း ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်ခြင်းသည် အနိစ္စလက္ခဏာဖြစ်၏။

ထိုအနိစ္စသဘောကို ရှုမြင် ပွားများနေသော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုမတည်မမြဲ ပြောင်းလဲပျက်စီးမှုသဘောကို ထင်ရှားစွာ သိမြင်လာသောအခါ တောတောင်စသည့် သက်မဲ့ဝတ္ထုကို တွေ့မြင်ရသောအခါ၌ ဖြစ်စေ၊ လူစသည့် သက်ရှိဝတ္ထုကိုတွေ့မြင်ရသောအခါ၌ဖြစ်စေ ပုံသဏ္ဌာန်ကိုလိုက်၍ အမြဲတည်နေသည်ဟူသော နိစ္စအထင်မျိုး၊ နေ့စဉ်ရက်ဆက်ရှိနေမှု သန္တတိသဘောကို လိုက်၍ မြဲသည်ဟူသော နိစ္စအထင်မျိုး မပေါ်လာတော့ပေ။ မြင်မြင်သမျှသော အရာဝတ္ထုရုပ်နာမ်အစုတို့၏ အနိစ္စသဘောကိုသာ သိနေမြင်နေတော့သည်။ ထိုသို့သိမြင်သောဉာဏ်သည် အနိစ္စဝိပဿနာမည်ပေ၏။

(ခ) ဒုက္ခလက္ခဏာ

ဒုက္ခလက္ခဏာ၌ ဒုက္ခ(ဆင်းရဲခြင်း)ဟူသည်မှာ မတည်မြဲဘဲ ခဏမစဲ ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်နေသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ပင်ဖြစ်၏။ ဒုက္ခလက္ခဏာ ဟူသည်မှာ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ခဏမစဲဖြစ်ပေါ်ခြင်း ခဏမစဲ ချုပ်ပျောက်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။

သို့ရာတွင် သတ္တဝါတို့သည် ငါ သူတစ်ပါးယောကျ်ားမိန်းမ စသော ပုံသဏ္ဌာန်၊ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်းစသော ပုံသဏ္ဌာန်ကို အစွဲပြု၍ ဒုက္ခဟု

မထင် သာယာနှစ်သက်ဖွယ် သုခဟု ထင်မြင်ကြပေ၏။ နေ့စဉ် ရက်ဆက် တည်ရှိနေခြင်း၊ လှုပ်ရှားသွားလာနေခြင်း ဟူသော သန္တတိ သဘောကို လိုက်၍လည်း သာယာနှစ်သက်ဖွယ် သုခဟု စွဲလမ်းနေကြ၏။ စင်စစ်သော်ကား ငါ သူတစ်ပါး ယောကျ်ားမိန်းမ စသော ပုံသဏ္ဌာန်၏ အရင်းခံသည် လည်းကောင်း၊ သွားလာလှုပ်ရှားနေမှု သန္တတိ သဘော၏ အရင်းခံသည် လည်းကောင်း ရုပ်နာမ်အစုသာဖြစ်၏။ ထိုရုပ်နာမ်အစုသည် အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်နေကြ၏။ ရုပ်နာမ် အသီးသီး သည် တစ်နာရီ၊ တစ်မိနစ်မျှ ရပ်တည်မနေဘဲ ဖြစ်ပျက်မှုတို့ဖြင့်သာ နှောင့်ယှက် နှိပ်စက်ခြင်း ခံနေရ၏။

သဘာဝအလျောက် ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ခြင်းသည် ဒုက္ခသဘော မထင်သော်လည်း ဖျားမှု၊ လေနာမှု၊ ခေါင်းကိုက်မှုစသည့် ရောဂါတစ်စုံတစ်ရာ ဖြစ်လာသောအခါ သို့မဟုတ် တစ်စုံတစ်ရာနှင့် ထိခိုက်မိသောအခါ ကိုယ်လက်နာကျင်မှု ကာယိကဒုက္ခဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ပစ္စည်းဥစ္စာဆုံးရှုံးခြင်း၊ လုပ်ငန်းမအောင်မြင်ခြင်း၊ ကြိမ်းမောင်းဆဲဆိုခံရခြင်း၊ မချစ်မနှစ်သက်ဖွယ်သော အရာဝတ္ထုနှင့်တွေ့ကြုံရခြင်း စသည်ရှိလာသောအခါ စိတ်နှလုံးမချမ်းသာမှု စေတသိက ဒုက္ခဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသဘာဝကား ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အစုအပေါင်းဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါနှင့် ပတ်သက်သည့် ဒုက္ခဖြစ်၏။ လောဘ၊ ဒေါသစသည့် ကိလေသာကုန်ခန်းပြီးသော ဘုရားရဟန္တာတို့သည်ပင် စေတသိကဒုက္ခ မရှိသော်စေကာမူ ကိုယ်လက်ကိုက်ခဲ နာကျင်မှု စသည် ကာယိကဒုက္ခကို ခံစားကြရ၏။

ထို့ပြင် လူတိုင်း သတ္တဝါတိုင်းသည် အသက်ရှည်ရေး၊ အစားအစာကို ဝလင်စွာ စားသောက်နိုင်ရေး စသည်တို့အတွက် မနေမနား ရုန်းကန်ကြိုးပမ်းနေကြရ၏။ လူတို့သည်ကျန်းမာရေး၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ ချမ်းသာကြွယ်ဝရေး စသည်အတွက် လှုပ်ရှားအားထုတ်နေကြရ၏။ အနာရောဂါ တစ်စုံတစ်ခု မရောက်လာအောင်ဥတုရာသီအလိုက် ဝတ်ရုံနေထိုင်ရ၏။စားသောက်နေကြရ၏။ ဆူးငြောင့်ခလုတ်စသည့် တစ်စုံတစ်ခုကြောင့် ဒဏ်ရာအနာတရ မဖြစ်အောင် စောင့်ရှောက်ကာကွယ်နေကြရ၏။ ထိုသို့ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု စောင့်ရှောက်ပြုပြင်မှုသည် လောကီအမြင်အားဖြင့် လူ့ဘဝ လူ့တာဝန်သာဖြစ်သည်ဟု ဆိုရသော်လည်း လောကုတ္တရာအမြင်၊ ဘာသာရေး အမြင် အရသော် သင်္ခါရဒုက္ခသာဖြစ်၏။ အသက်နှင့်ခန္ဓာတည်နေသရွေ့ ကြောင့်ကြစိုက်နေရသော သဘာဝ ဒုက္ခသာဖြစ်၏။

ဤသို့ သင့်သော အစာကိုသာစား၍၊ ရာသီဥတုနှင့် ဆီလျော်သော အဝတ်ကို ဝတ်ရုံ၍ သင့်လျော်သောနေရာ၌ နေထိုင်ကာ ပြုစုစောင့်ရှောက်၍နေစေကာမူ ခန္ဓာကိုယ်သည် ပျက်ခွင့်ကြုံလာလျှင် အချိန်မရွေး ပျက်စီးရ၏။ တစ်နာရီအတွင်း၌ပင် ရှေ့နာရီဝက်အချိန်တွင် ကျန်းမာနေကောင်းနေ၍ နောက်နာရီဝက်အချိန်တွင် ဖျားနာ၊ လေနာ စသည့် ရောဂါဝေဒနာ ဝင်လာတတ်၏။ နေ့တိုင်း စားနေကျ အစာကြောင့်ပင်လျှင် ဝမ်းပျက်၊ ဝမ်းလျှော၊ ဝမ်းဖောခြင်း ဖြစ်လာ၏။

ထိုသို့ ရုပ်ခန္ဓာ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်းကို ဝိပရိဏာမဒုက္ခဟု ခေါ်၏။ ရုပ်ခန္ဓာသာ ဖောက်ပြန်သည်မဟုတ်ဘဲ စိတ်စေတသိက်ဟူသော နာမ်ခန္ဓာသည်လည်း ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲသည်သာဖြစ်၏။ ကောင်းသော အမှု ကောင်းသောတရားကို အကြောင်းပြု၍ ကောင်းသောစိတ် ဖြစ်နေစဉ်မှာပင် တစ်စုံတစ်ခုသော ဆန့်ကျင်ဘက် အနှောင့်အယှက်ကြောင့် ဒေါသစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ သာယာနှစ်သက်ဖွယ် အာရုံကြောင့် လောဘစိတ် ဖြစ်နေစဉ်တွင်၎င်း၏ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့် သောကစိတ်၊ ဒေါသစိတ် ပေါ်လာ၏။ ဤသည်မှာ စိတ်ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်း ဖြစ်၏။

ထိုသို့သော ကာယိကဒုက္ခ၊ စေတသိကဒုက္ခ၊ သင်္ခါရဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခတို့ကား ထင်သာမြင်သာသော ဒုက္ခတို့ဖြစ်၏။ ထိုဒုက္ခတို့ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပါက အထိုက်အလျောက် ကင်းကွာလွတ်ငြိမ်းနိုင်၏။ သို့ရာတွင် ထိုရုပ်နာမ်အသီးသီး၏ ခဏမစဲဖြစ်ပေါ်၍ ခဏမစဲ ချုပ်ပျောက် ပျက်စီးခြင်းဟူသော ဒုက္ခကိုမူ မည်သူမျှမတားဆီး မကာကွယ်နိုင်၊ မည်သို့မျှ မစောင့်ရှောက်နိုင် မပြုပြင်နိုင်ပေ။ ဖြစ်ပေါ်လာသမျှသော ရုပ်ကလာပ် အသီးသီး နာမ်ခန္ဓာအစုစုသည် အဖြစ်သဘောမှ အပျက်သဘော ရောက်ရသည်သာ ဖြစ်၏။

ထိုသို့ ခဏမစဲဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ခြင်းရှိသော ကာယိကဒုက္ခ အစရှိသော ဒုက္ခများစွာတို့ ဖြစ်ပေါ်ရာလည်းဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားသည် ဒုက္ခမည်၏။ ၎င်းခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်ခြင်း၊ ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲခြင်း စသည်တို့သည် ဒုက္ခလက္ခဏာမည်၏။

ထိုဒုက္ခလက္ခဏာကို ရှုမြင်ပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ခန္ဓာငါးပါးတို့ မတည်မမြဲ ပျက်စီးချုပ်ပျောက်နေခြင်းသဘောကို ထင်ရှားစွာ သိမြင်လာ၏။ ခန္ဓာငါးပါးကို အကြောင်းပြု၍ ကာယိကဒုက္ခ၊ စေတသိက

ဒုက္ခ စသည်တို့ဖြစ်ပေါ်ရပုံကို မျက်ဝါးထင်ထင် သဘောပေါက် နားလည်လာ၏။ ထိုအခါ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါစသည့် ပုံသဏ္ဌာန်ကိုလိုက်၍ သာယာနှစ်သက်ဖွယ်ရှိ၏ ဟူသော အထင်အမြင်မျိုးကို ပယ်ဖျောက် နိုင်လာ၏။ သာယာနှစ်သက်ဖွယ်ဟု ထင်မှတ်စဉ်က ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော တပ်မက်မှုတဏှာ အမျိုးအစားကိုလည်း ပယ်ရှားနိုင်လာ၏။ ထိုသို့သော ဒုက္ခသဘောကို သိမြင်မှုသည် ဒုက္ခဝိပဿနာမည်ပေ၏။

(၈) အနတ္တလက္ခဏာ

အနတ္တလက္ခဏာ၌ အတ္တဟူသည် ပြောင်းလဲပျက်စီးခြင်းမရှိဘဲ အမြဲတည်တံ့နေသော အခိုင်အမာသဘောကို ဆိုလိုသည်။ တည်မြဲခိုင်မာသဖြင့် မိမိသဘောဆန္ဒအတိုင်း ရပ်တည်နေသည်ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပေသည်။ အများစုသည် ထိုအတ္တသဘောကို လက်ခံယုံကြည်ကြသည်။ အချို့က သတ္တဝါတိုင်း၌ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအပြင် ထိုအတ္တဟူသော သဘာဝတစ်ခုစီ ရှိနေသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ၎င်းအတ္တသည် ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌တည်ရှိကာ အာရုံကိုရယူခံစားသည်။ မိမိ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်နိုင် နေနိုင်သည်။ ခန္ဓာပျက်စီး၍ ဘဝတစ်ခု ကုန်ဆုံးလတ်သော် ထိုအတ္တသည် ဘဝသစ်ရှိ ခန္ဓာတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့ကျင်လည်သည်ဟု လက်ခံကြသည်။ အချို့ကမူ ခန္ဓာငါးပါး လုံးသည် အတ္တဖြစ်သည်ဟုလည်းကောင်း၊ ရူပက္ခန္ဓာအစရှိသော ခန္ဓာတစ်ခုခုသည် အတ္တဖြစ်သည်ဟူ၍လည်းကောင်း ထင်မှတ်ကြသည်။ မြန်မာတို့ကလည်း ထိုအတ္တသဘာဝကိုပင် 'ဝိညာဉ်' လိပ်ပြာဟု ခေါ်ဆိုကာ 'လိပ်ပြာလွင့်သွားသည်၊ ဝိညာဉ်ကို ခေါ်လာသည်' စသည်ဖြင့် ယူဆ ပြောဆိုလေ့ရှိကြသည်။

ဗုဒ္ဓဒဿနအရသော် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသော သက်ရှိဝတ္ထုမှန်သမျှသည် ရုပ်ဝေဒနာ သညာအစရှိသော ခန္ဓာငါးပါး၏ အစုအပေါင်းသာ ဖြစ်သည်။ အကျဉ်းအားဖြင့် ရုပ်နာမ်နှစ်မျိုး၏ အစုအဝေးသာ ဖြစ်သည်။ ထိုခန္ဓာ ထိုရုပ်နာမ်မှတစ်ပါး အာရုံကိုရယူခံစားသော အကောင်း အဆိုး အမှားအမှန်ကို ခွဲခြားသိစွမ်းနိုင်သော သီးခြား သဘာဝတစ်ခု မရှိပေ။ ၎င်းရုပ်နာမ် ခန္ဓာတို့သည် မတည်မမြဲ အစဉ်ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်လျက်သာ ရှိနေကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဖြစ်စေ၊ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာဖြစ်စေ တည်မြဲခိုင်မာသော အနှစ်သာရ အတ္တမဟုတ်ဘဲ အနတ္တသာ ဖြစ်ပေသည်။

သို့ရာတွင် အထက်၌ဖော်ပြခဲ့သော လူ၊ နတ် စသည့် အသွင်သဏ္ဌာန် မျက်စိ၊ နားစသည့် ပုံသဏ္ဌာန်ကိုလိုက်၍ ၎င်းသဏ္ဌာန်ကို ဖော်ဆောင်သည့် ရုပ်သဘာဝသည် ထိုသဏ္ဌာန်တို့၏အမာခံ အနှစ်အသားဖြစ်သည်။ သံချောင်း သံခွက်သည် သံကိုပုံသွင်းထားခြင်းဖြစ်၍ သံသည်သာ အမာခံအနှစ်ဖြစ်သကဲ့သို့ လူစသော ဖော်ဆောင်သည့် ရုပ်သဘာဝသည် အမာခံ အနှစ်ဟူသော အတ္တဖြစ်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတို့၏ ပျော်ရွှင်မှု၊ ဝမ်းနည်းမှု၊ သွားလာ လှုပ်ရှားမှု စသည်တို့၏ အရင်းခံ အမာခံသည်လည်း ၎င်းပျော်ရွှင်ခြင်း စသည်ကို ဖြစ်စေတတ်သည့် စိတ်စေတသိက်နှင့် ၎င်းတို့ကြောင့် ရုပ်ခန္ဓာ၏ လှုပ်ရှားခြင်းတို့သာ ဖြစ်သည်။ထို့ကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသည်၏ အရင်းခံ အမာခံဖြစ်သော ခန္ဓာငါးခု ရုပ်နာမ်အစုသည် အတ္တဖြစ်သည်ဟု ထင်မှတ် နေကြသည်။

စင်စစ်အားဖြင့်သော် လူ အစရှိသည့် ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့် ဘဝခရီး တစ်လျှောက် မပြောင်းမလဲ တည်မြဲနေသည်ဟု ဆိုရစေကာမူ နှစ်ကာလ ကြာရှည်သည်နှင့်အမျှ အသားအရေ ပြောင်းလဲလာသည်ကို တွေ့မြင်နိုင် သည်။ ဥတုရာသီနှင့် အစားအစာကို လိုက်၍လည်း ပြောင်းလဲမှုရှိသည်ကို သိမြင်နိုင်သည်။ သင့်သောဥတု၊ တည့်သောအစာကို ရရှိနေခိုက် အသား အရေ ဖြစ်ထွန်းစိုပြေနေသော်လည်း မသင့်သောဥတု၊ မတည့်သောအစား အစာနှင့် တွေ့ဆုံသောအခါ ရုတ်ခြည်းဖောက်ပြန်လာသည်။ အသားအရေ ညှိုးနွမ်း၍ အဖျားအနာဝင်လာသည်။ ဇရာ၏ ဒဏ်ရာ ဒဏ်ချက်ကြောင့် အသွေးအသား ခြောက်ခန်းကာ အရေများတွန့်လာ တွဲကျလာသည်။ ထိုသို့ ပြောင်းလဲမှုကို လေ့လာခြင်းဖြင့်ပင် ပုံသဏ္ဌာန်၏ အမာခံ အထည်ကိုယ် ဖြစ်သော ရုပ်သဘာဝ၏ မခိုင်မာ မတည်မြဲမှုကို သိသာနိုင်သည်။ အနှစ် သာရဟူသော အတ္တမဟုတ်သည်ကို သိမြင်နိုင်သည်။

သွားလာလှုပ်ရှားမှု ရက်၊ လ၊ နှစ်တာအထိ ဆက်လက် တည်ရှိမှု ဟူသောဖြစ်စဉ် သန္တတိကို ထောက်၍ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာသည် တည်မြဲသော ခိုင်မာသော အနှစ်သာရ အတ္တသဘောရှိသည်ဟု ထင်ရစေကာမူ ရုပ်နာမ် တို့၏ ဖြစ်ပွားမှု ပျက်မှုသဘောအရသော် သွားလာ လှုပ်ရှားခြင်းလည်း မရှိသကဲ့သို့ ရက်၊ လ၊ နှစ်တို့ကို မဆိုထားဘိ တစ်စက္ကန့် တစ်မိနစ်အချိန်မျှ ပင် တည်တံ့ခြင်းမရှိပေ။ ရှေ့ရှေ့သော ရုပ်နာမ်ချုပ်ပျောက်တိုင်း နောက် နောက်သော ရုပ်နာမ်ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်နေသောကြောင့်သာလျှင် သွား

ခြင်း၊ လာခြင်း၊ စားသောက်ခြင်းစသော လှုပ်ရှားမှု တစ်လ၊ တစ်နှစ်စသည့် အချိန်ကာလ ကြာရှည်မှု ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

ရုပ်ရှင်ကြည့်နေခိုက် ဇာတ်ဆောင်တို့၏အမူအရာသည် ပကတိလူသား ဇာတ်ဆောင်များအတိုင်းပင် လှုပ်ရှားနေသည်ကို မြင်ရသည်။ သို့ရာတွင် ဖလင်ပြားကိုကြည့်ရှုသောအခါ ဇာတ်ဆောင်တစ်ဦး၏ ခြေတလှမ်းမျှရေး အတွက် ခြေလှမ်း လှမ်းနေသော ရုပ်ပုံတို့ များစွာပါရှိနေသည်ကို တွေ့ရပေမည်။ ထိုခြေတစ်လှမ်းစာမျှသော ဖလင်ကော်ပြားကို တစ်စက္ကန့် တစ်ကွက်စာမျှ လှည့်ပတ်ပေးပါက ထိုဇာတ်ဆောင်၏ခြေလှမ်းနေဟန် မည်သို့မျှ ပေါ်လာမည် ထင်လာမည် မဟုတ်ပေ။ ရုပ်ရှင်ပြစက်ဖြင့် ဖလင်လိပ် လှည့်ပတ်မှု လျင်မြန်သောကြောင့်သာလျှင် ဖလင်လိပ်၌ ပါရှိနေသော ဇာတ်ဆောင်အရုပ်၏ လှုပ်ရှားမှုကို သက်ရှိဝတ္ထု၏အမူအရာကဲ့သို့ မြင်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

တူရိယာ တစ်ခုခုကို နားထောင်ပါကလည်း ထိုတူရိယာ ပညာရှင် အလိုရှိသော တေးသွားပီပြင်စွာ ထွက်ပေါ်နေသည်ကို ကြားရပေမည်။ အကယ်၍ ထိုတေးသွားအတိုင်းပင် ၎င်းတူရိယာ၏ အသံ အနိမ့်အမြင့် အလေးအပေါ့ကို မြန်စွာမတီးမခတ်ဘဲ အသံတစ်ခုနှင့်တစ်ခုကို ၃ စက္ကန့်မျှ ခြား၍ တီးခတ်ပါက ထိုတေးသွားကို သာယာပီပြင်စွာ ကြားရမည်မဟုတ်ပေ။ အသံအနိမ့်အမြင့် ကူးပြောင်းတီးခတ်မှု လျင်မြန် ခြင်းကြောင့်သာ ထိုသို့တေးသွားကို ပီပြင်စွာ ကြားရခြင်းဖြစ်၏။

အလားတူပင် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါဟူသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် ရှေ့နောက် ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်မှု အဆက်မပြတ် ရှိနေခြင်း၊ လျင်မြန်ခြင်းကြောင့်သာလျှင် သွားနေသည်၊ လာနေသည် စသည်ဖြင့် လှုပ်ရှားမှုကို မြင်ရခြင်းဖြစ်၏။ ထိုသို့ လှုပ်ရှားရာတွင် ခြေတစ်လှမ်းစာမျှသော အချိန်၌ ခြေထောက်ရှိ ရုပ်ကလာပ်တို့များစွာ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်ပြီး ဖြစ်ပေသည်၊ ထိုရုပ်ဝတ္ထုကဲ့သို့ပင် နာမ်ဟူသော စိတ်စေတသိက် အစဉ်သည်လည်း များစွာ ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်ပြီး ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ခန္ဓာ နာမ်ခန္ဓာသည် မပျက်မစီးဘဲ တည်မြဲခိုင်မာသော အနှစ်သာရ အတ္တသဘော မည်သို့မျှ မရှိပေ။

မိမိအလိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်နိုင်၊ နေနိုင်သဖြင့် အတ္တသဘော ရှိသည် ဆိုရာတွင်လည်း ငယ်ရွယ်နုပျိုသောအခါ ကျန်းမာသောအခါ၌ မိမိလိုရာ ဖြစ်သည်ကို ထောက်ဆ ထင်မြင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အိုမင်းလာသောအခါ မကျန်း

မမာရောဂါရှိလာသောအခါမူ ‘အလိုရှိတိုင်း ဖြစ်နိုင်နေနိုင်ခြင်း’ ဟူသော အတ္တသဘောမထင်တော့ပေ။

ဖျားနာနေသော သွားချင်တိုင်း၊ နေချင်တိုင်း မသွားမနေရသကဲ့သို့ စားချင်တိုင်းလည်း မစားရတော့ပေ။ အဖျားရောဂါကို တွန်းလှန်ဖြိုဖျက်နိုင်သော ဆေးဝါးနှင့် ဆေးဝါးအစားအစာကိုသာ စားရသည်။တစ်နည်းဆိုရသော် ထိုရောဂါကို တိုက်ခိုက် ဖြိုဖျက်နိုင်ရန် အသွေးအသား ဟူသော ရုပ်ဝတ္ထုတို့ကို ထောက်ကူအားပေးမည့်ဆေးဝါးနှင့်ဓာတ်စာတို့တိုသာ စားရပေသည်။ ချိုသော ဆိမ့်သော မွှေးသောအသီးအပွင့် အရွက်အမြစ်တို့ကို စားလိုသော်လည်း ရောဂါကိုးလာနိုင်သဖြင့် ခါးသော၊ စပ်သော၊ နံသော အသီးအပွင့် အရွက်အမြစ်တို့ကို စားရသည်။သစ်မြစ် သစ်ဥတို့ကို ထုထောင်းဖော်စပ်ထားသည့်၊ နံသည့်၊ ခါးသည့်ဆေးကိုလည်း သောက်ရသည်။အခါးကိုဖုံးအုပ်ထားသည့် ဆေးတောင့်များကိုလည်း မျိုရသည်။ ဤအခြင်းအရာကို ထောက်ဆပါက ‘မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်နိုင်နေနိုင်သည်’ ဟူသော အတ္တသဘော မထင်တော့ပေ။ ဖျားနာရောဂါတစ်ခုခု ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြင့်ပင် မိမိ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း မဖြစ်နိုင်သည့်အခြေအနေကို သိမြင်နိုင်ပေပြီ။

ထိုသို့ အခိုင်အမာဟူသော အတ္တသဘော၊ မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်နိုင်သည် ဟူသော အတ္တသဘောမရှိကြောင့် ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် အတ္တမဟုတ် အနတ္တသာဖြစ်၏။ ထိုရုပ်နာမ်တို့၏ မခိုင်မာခြင်း၊ မိမိအလိုအတိုင်း မဖြစ်ခြင်းသည် အနတ္တလက္ခဏာ မည်၏။

ထို အနတ္တသဘောကို ရှုမြင်ပွားများသော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ မခိုင်မာမှုသဘောကိုလည်းကောင်း၊ မိမိအလိုသို့ မလိုက်ဘဲ ၎င်းတို့၏ သဘာဝအတိုင်းသာ ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ခြင်း ကိုလည်းကောင်း သိမြင်လာ၍ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် ဖြစ်စဉ် သန္တတိကိုလိုက်၍ အတ္တဟုထင်ခြင်းမှ ကင်းစင်လာ၏။ ရှိရှိသမျှသော သက်ရှိသက်မဲ့ဟူသော ရုပ်နာမ်တို့၏ အနတ္တသဘောကို သိမြင်လာ၏။ ထိုသို့သိမြင်လာသော ဉာဏ်သည် အနတ္တဝိပဿနာမည်၏။

အနိစ္စလက္ခဏာအစရှိသော လက္ခဏာရေးတစ်ပါးပါးကို ပွားများအားထုတ်ခြင်းဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ရင့်သန်ခိုင်မာလာသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ၎င်းဝိပဿနာ ဉာဏ်မှတစ်ဆင့် မဂ်ဉာဏ်အဆောင့်များကို ရရှိသောအခါ ဗုဒ္ဓဝါဒ၊ ဗုဒ္ဓဒေသနာ၏ ပန်းတိုင်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြွပ် ထိုးထွင်းသိမြင်လာကြပေသည်။

၃၂။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာ

နိဒါန်း

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည် ဗုဒ္ဓဒဿန၏ အရေးပါသော အခြေခံတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။ လောက၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော သက်ရှိသက်မဲ့ အရာဝတ္ထုဟူသမျှသည် အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဟူသော အကျိုးသည် အကြောင်းနှင့်မကင်းနိုင်သကဲ့သို့ အကြောင်းဟူသမျှသည်လည်း အကျိုးကိုဖြစ်စေနိုင်သည့် သဘောသတ္တိရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဤအကြောင်းရှိလျှင် ဤအကျိုး ဖြစ်လာရသည်။ (ဝါ) ဤအကြောင်းကြောင့် ဤအကျိုးဖြစ်လာသည်။ ဤအကြောင်းမရှိက ဤအကျိုးမဖြစ်ပေါ်၊ (ဝါ) ဤအကြောင်းချုပ်ငြိမ်းက ဤအကျိုးလည်း ချုပ်ငြိမ်းလေတော့သည် ဟူသည်မှာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အခြေခံ ဖြစ်ပေသည်။ ဗုဒ္ဓဒဿန သည်လည်း အကြောင်းအကျိုးကို လက်ခံတွေးခေါ်သော ဒဿနတစ်ရပ်ဖြစ်ရာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည် ဗုဒ္ဓဒဿန၏ အရေးပါသော အခြေခံတစ်ရပ်အဖြစ် တည်ရှိနေပေသည်။

ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် ဘုရားလောင်း(ဗောဓိသတ္တ)အဖြစ်နှင့် ရှိနေစဉ် ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောကို တွေးတောခဲ့သည်။ သတ္တဝါအပေါင်းသည် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်းဟူသော ဒုက္ခနှင့်ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ထိုဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်ရာကိုလည်း မသိနိုင်၊ ထိုအိုခြင်းသေခြင်းစသည့် ဒုက္ခ၏ အကြောင်းကား အဘယ်နည်းစသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်သော အခါ ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောကို သိမြင်လာသည်ဟု နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်၌ ဖော်ပြထားသည်။

တောထွက်၍ တရားအားထုတ်ခြင်းဖြင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးစတွင်လည်း ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို အပြန်အလှန် (အနုလုံပဋိလုံ) အားဖြင့် ဆင်ခြင်တော်မူသည်ဟု ဝိနည်းမဟာဝဂ္ဂ၌ မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။ အခွင့်သာတိုင်းလည်း ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားကို ရဟန်းရှင်လူတို့အား ဟောကြားတော်မူလေ့ရှိကြောင်းကို သုတ္တပိဋက၌ ဖော်ပြထားသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို သိမြင်သူသည် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သဘာဝတို့ ဖြစ်ပေါ်ပုံကို သိမြင်၏ဟုလည်း မိန့်ကြားတော်မူသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဒဿန၏ အခြေခံတစ်ရပ်ဖြစ်သော ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းကို အကျဉ်းမျှ ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူသော ဝေါဟာရ၏ အဓိပ္ပာယ်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည် ပဋိစ္စနှင့် သမုပ္ပါဒကို ပေါင်းစပ်ထားသော ဝေါဟာရဖြစ်သည်။ ပဋိစ္စ-သည် တူညီသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းတရားတို့၏ ပေါင်းဆုံညီညွတ်မှုကိုဖော်ညွှန်းသည်။ သမုပ္ပါဒသည် ထိုအကြောင်းတရားတို့ ပေါင်းဆုံမှုကြောင့် သက်ဆိုင်ရာ အကျိုး ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို ဖော်ညွှန်းသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူသည်မှာ အကြောင်းတရားတို့ ပေါင်းဆုံညီညွတ်လတ်သော် သက်ဆိုင်ရာ အကျိုးတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လေ့ ရှိသော သဘာဝနိယာမပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို သဘာဝနိယာမ အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ အစရှိသည်တို့သည် ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နဓမ္မ မည်ပေသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ သဘာဝနိယာမ

ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ သဘာဝနိယာမကို ဘုရားရှင်သည် အဝိဇ္ဇာ စသည့် အကြောင်းကို စတင်ဦးတည်သော အနုလောမနည်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ ဇရာ၊ မရဏ စသည့် အကျိုးကို ဦးတည်ပြီးမှ အကြောင်းကို ဖော်ညွှန်းသော ပဋိလောမနည်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း ဟောကြားတော်မူလေ့ရှိသည်။ ဤနှစ်နည်းတွင် အကျိုးကိုဦးတည်၍ အကြောင်းကို ဖော်ညွှန်းသော ပဋိလောမနည်း (ပဋိလုံ) သည် ပိုမိုသိလွယ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤ၌ ပဋိလောမနည်းဖြင့် ရှင်းပြမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ

ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်သည် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းမသိမီ ဘုရားအလောင်းအဖြစ်နှင့် ရှိနေစဉ် ဤပဋိလောမနည်းကိုပင် အသုံးပြုခဲ့သည်။ သတ္တဝါအပေါင်းတို့သည် မွေးဖွားကြီးပြင်းလာပြီးနောက် အိုခြင်းသေခြင်း ဟူသောဒုက္ခနှင့် ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ ထိုဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်နိုင်ရေး ကိုလည်း မသိကြပေ။ ထိုဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်မှုသည် ဘယ်အခါတွင် သိသာထင်ရှားမည်နည်းဟု တွေးတော၍ အိုခြင်း အစရှိသည့် ဒုက္ခ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ဆင်ခြင်သည်။ ထိုအခါ “ပဋိသန္ဓေနေ၍ မွေးဖွားခြင်းဟူသော **ဇာတိ** ရှိလေက အိုခြင်းသေခြင်းဟူသော **ဇရာမရဏ** ဖြစ်လာရမည်သာ” ဟု မြင်လာသည်။ ပဋိသန္ဓေတည်နေ မွေးဖွားခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် အိုခြင်းသေခြင်းဟူသော အကျိုးဖြစ်လာသည်” ဟု သိလာသည်။

ထို့ကြောင့် “ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ”ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောကို ထင်ရှားသိမြင်လာသည်။

ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ

ပဋိသန္ဓေနေ၍ မွေးဖွားခြင်းဇာတိသည် အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း (ဝါ) ထိုဇာတိ၏ အကြောင်းကား အဘယ်နည်းဟု ဆက်လက်ဆင်ခြင်သောအခါ ထိုဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေ မွေးဖွားခြင်းဇာတိ ရှိလာရသည်ဟု သိလာသည်။ မျက်မြင်အားဖြင့် လူ့ဘဝ၊ ကျွဲနွား ဆင်မြင်း စသော ကျေးငှက်အစရှိသော တိရစ္ဆာန်ဘဝတို့ရှိသဖြင့် ထိုဘဝ၌ သတ္တဝါတို့ ပဋိသန္ဓေတည်နေ မွေးဖွားလာကြသည်။ ထိုဘဝ အမျိုးမျိုးရရှိအောင်လည်း ကြိုးပမ်းပြုလုပ်ကြသည်။ ဗုဒ္ဓဒေသနာအားဖြင့် ဆိုရသော် လူ့ဘဝ၊ တိရစ္ဆာန်ဘဝ၊ နတ်ဘဝ အစရှိသည့် ဖြစ်ရာဘုံဘဝကို “ဥပပတ္တိဘဝ”ဟု ခေါ်၍ ထိုဘုံဘဝကိုရရှိအောင် ကြိုးပမ်းပြုလုပ်သည့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံကို “ကမ္မဘဝ”ဟုခေါ်သည်။ ထိုဘဝနှစ်မျိုးသည် ပဋိသန္ဓေတည်နေ မွေးဖွားခြင်းဟူသော ဇာတိ၏ အကြောင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘဝရှိလေက ဇာတိလည်းရှိသည်ဟုသာ မြင်လာသည်။ ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝဟူသော ဘဝရှိခြင်းကြောင့် ဇာတိဟူသော အကျိုး ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု သိလာသည်။ ထို့ကြောင့် “ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ”ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောကို ထင်ရှားသိမြင်လာသည်။

ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ

ထိုဘဝ နှစ်မျိုးသည် အဘယ့်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း (ဝါ) ထိုဘဝ၏အကြောင်းကား အဘယ်နည်းဟု ဆက်လက်ဆင်ခြင်သော အခါ “ပြင်းထန်စွာစွဲလမ်း တမ်းတခြင်းဟူသော ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်ပေါ်လာသည်”ဟု မြင်လာသည်။ သတ္တဝါတိုင်းသည် ကာမဂုဏ်အာရုံတစ်ခုခု သို့မဟုတ် ဘဝအခြေအနေတစ်ခုခုကို ရလိုရောက်လိုသော အာသာဆန္ဒ ပြင်းထန်စွာရှိသောအခါ ထိုအာရုံ ထိုဘဝကိုရရှိရန် ကြိုးပမ်းကြပေသည်။ ထိုသို့ ကြိုးပမ်းရာတွင် အသိအလိမ္မာနှင့် စိတ်ဓာတ်ကြံ့ခိုင်သူတို့သည် တရားသော ကြိုးပမ်းမှု၊ အပြစ်ကင်းစင်သော အားထုတ်မှုကို ပြုကြသည်။

အသိအလိမ္မာနည်း၍ စိတ်ဓာတ်မခိုင်မာသူတို့သည်ကား မတရားသော ကြိုးပမ်းမှု၊ အပြစ်ရှိသော အားထုတ်မှုကို ပြုကြသည်။ တရားသော

ကြိုးပမ်းမှုသည် ကောင်းသော ကမ္မဘဝဖြစ်၍ မတရားသော ကြိုးပမ်းမှုသည် မကောင်းသော ကမ္မဘဝဖြစ်သည်။ ကောင်းသော ကမ္မဘဝသည် ကောင်းသောဥပပတ္တိဘဝကို ဖော်ဆောင်၍ မကောင်းသော ကမ္မဘဝသည် မကောင်းသော ဥပပတ္တိဘဝကို ဖော်ဆောင်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ ပြင်းထန်စွာစွဲလမ်းခြင်း ဥပါဒါန်သည် ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝ၏ အကြောင်းဖြစ်သည်ဟု မြင်လာ၍ ဥပါဒါန်ကြောင့် ထိုဘဝနှစ်မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု သိလာသည်။ ထို့ကြောင့် “ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ” ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောကို ထင်ရှား သိမြင်လာသည်။

တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ

‘ပြင်းထန်စွာစွဲလမ်းခြင်း ဥပါဒါန်သည် အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း(ဝါ)ဥပါဒါန်၏အကြောင်းကား အဘယ်နည်း’ဟု ဆက်လက်ဆင်ခြင်သောအခါ ထိုထို အာရုံ ထိုထိုဘဝကို တပ်မက်ခြင်းတဏှာကြောင့် ဥပါဒါန်ဖြစ်လာသည်ဟု မြင်လာသည်။ သတ္တဝါတို့သည် ရူပါရုံအစရှိသည့် ကာမဂုဏ်အာရုံ တစ်ခုခုကို မြင်ရ ကြားသိရသော အခါ၌ လည်းကောင်း၊ စည်းစိမ်ချမ်းသာနှင့်ပြည့်စုံသည့် လူ့ဘဝ နတ်ဘဝစသည်ကို မြင်ရကြားသိရသော အခါ၌လည်းကောင်း ထိုအာရုံ ထိုဘဝကို တပ်မက်သည့် တဏှာလောဘ ဖြစ်လာတတ်ကြသည်။ ထိုတဏှာသည် မြင်ရ ကြားရသည့်အခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးနောက် နောက်ထပ်အလားတူ တဏှာမျိုး ထပ်မံမဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော် ပြီးပြီးပျောက်ပျောက် သဘောမျှသာ ရှိပေသည်။ သို့မဟုတ် အသိအလိမ္မာဖြင့် ဆင်ခြင် ဖြေဖျောက်သောအခါ ထိုတဏှာမျိုး နောက်ထပ် မဖြစ်လာဘဲ ရှိတတ်သည်။ ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ မြင်ရကြားရဖန်များ၍ ဖြစ်စေ၊ မြင်ခဲ့ကြားခဲ့သည်ကို မမေ့မပျောက်နိုင်၍ဖြစ်စေ နှစ်သက်တပ်မက်ခြင်းတဏှာ မကြာခဏ ဖြစ်ပေါ်နေခဲ့သော် ၎င်းတဏှာသည် စွဲလမ်းခြင်း ဥပါဒါန် အဆင့်သို့ ရောက်လာရပေသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ထိုထိုအာရုံ ထိုထိုဘဝကို တပ်မက်ခြင်း တဏှာသည် စွဲလမ်းခြင်း ဥပါဒါန်၏အကြောင်း ဖြစ်သည်ဟု မြင်လာသည်။တပ်မက်ခြင်း တဏှာကြောင့် စွဲလမ်းခြင်း ဥပါဒါန် ဖြစ်လာရသည်ဟု သိလာသည်။ ထို့ကြောင့် ‘တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အကျိုး ဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောကို ထင်ရှားသိမြင်လာသည်။

ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ

ထိုတပ်မက်တွယ်တာခြင်း တဏှာသည် အဘယ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ (ဝါ) ထိုတဏှာ၏အကြောင်းကား အဘယ်နည်းဟု ဆက်လက်ဆင်ခြင်သောအခါ ထိုထိုအာရုံကို ခံစားမှု ဝေဒနာ ရှိလေက တပ်မက်မှု တဏှာလည်း ဖြစ်လာရသည်ဟု မြင်လာသည်။ နှစ်သက်စရာ အာရုံများကို ကြုံတွေ့ရသောအခါ စိတ်လှုပ်ရှား အားရခြင်းဟူသော ခံစားမှုဝေဒနာ ဖြစ်လာသည်။

လူ့ချမ်းသာ လူ့စည်းစိမ် အစရှိသော ဘဝအားလျော်စွာ ရနိုင်သည့် ချမ်းသာမျိုးကို ခံစားစံစားရသောအခါတွင်လည်း အားရဝမ်းမြောက်ခြင်းဟူသော ခံစားမှုဝေဒနာဖြစ်လာသည်။ ထိုသို့ ခံစားမှုဝေဒနာ မကြာခဏ ဖြစ်လေသောအခါ ထိုအာရုံ ထိုဘဝကို နှစ်သက်တပ်မက်မှု တဏှာလည်း ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ခံစားမှုဝေဒနာသည် တပ်မက်ခြင်းတဏှာ၏ အကြောင်းဖြစ်သည်ဟု မြင်လာ၍ ထိုဝေဒနာကြောင့် တပ်မက်ခြင်းတဏှာ ဖြစ်လာသည်ဟု သိလာသည်။ထို့ကြောင့် 'ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောကို ထင်ရှားသိမြင်လာသည်။

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ

ထိုခံစားမှု ဝေဒနာသည် အဘယ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း (ဝါ) ထိုဝေဒနာ၏ အကြောင်းကား အဘယ်နည်းဟု ဆက်လက် ဆင်ခြင်သောအခါ ဒွါရနှင့် အာရုံတို့ ပေါင်းဆုံသည့်သဘောကို မြင်လာသည်။ မျက်စိဟူသော စက္ခုဒွါရနှင့် ရုပ်ပုံသဏ္ဌာန်ဟူသောရူပါရုံတို့ တွေ့ဆုံသောအခါ မြင်သိစိတ်ပေါ်လာသည်။ ထို့နောက် မြင်ရသောအာရုံကို အကြောင်းပြု၍ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သည့် စိတ်ထားသော်လည်းကောင်း၊ မနှစ်သက် မကျေနပ်သည့် စိတ်ထားသော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်တတ်ပေသည်။

နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သည့် စိတ်ထားသည် သုခဝေဒနာ(ဝါ)သောမနဿဝေဒနာဖြစ်၍ မနှစ်သက်မကျေနပ်သည့်စိတ်ထားကား ဒုက္ခဝေဒနာ (ဝါ) ဒေါမနဿဝေဒနာဖြစ်သည်။ မျက်စိမရှိသောသတ္တဝါ၊ မျက်စိကန်းနေသော သတ္တဝါတို့ကား ရူပါရုံနှင့်ပတ်သက်သည့် အသိစိတ်သော်လည်းကောင်း၊ ထိုရူပါရုံအတွက် စိတ်လှုပ်ရှားခံစားမှု ဝေဒနာသော် လည်း

ကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာဖွယ်မရှိပေ။ အလားတူပင် နားဟူသော သောတဒွါရနှင့် အသံဟူသော သဒ္ဒါရုံအစရှိသည့် သက်ဆိုင်ရာဒွါရနှင့် အာရုံတို့ တွေ့ဆုံသောအခါ ထိုအသံကိုသိသော ကြားသိစိတ်၊ ထိုအသံနှင့်ပတ်သက်သည့်ခံစားမှုဖြစ်ပေါ်လာသော်လည်း နားမရှိသောသတ္တဝါ၊ နားပင်းသော သတ္တဝါ စသူတို့ကား အသံစသည့် ထိုထိုအာရုံနှင့်သက်ဆိုင်သော အသိစိတ်နှင့် ခံစားမှုဝေဒနာတို့ မဖြစ်လာနိုင်ပေ။

သို့ဖြစ်ရာ သက်ဆိုင်ရာ ဒွါရ၊ အာရုံနှင့် အသိစိတ်တို့၏ ပေါင်းစည်းတွေ့ဆုံခြင်းဟူသော ဖဿသည် စိတ်လှုပ်ရှားခံစားမှု ဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်ဟု မြင်လာသည်။ ထိုဒွါရ၊ အာရုံ အသိစိတ် သုံးခုပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာဖြစ်လာသည်ဟု မြင်လာသည်။ ထို့ကြောင့် 'ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ' ဟူသောအကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောကို ထင်ရှားသိမြင်လာသည်။

သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော

ထိုဖဿသည် အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ (ဝါ) ဖဿ၏ အကြောင်းကား အဘယ်နည်းဟု ဆက်လက် ဆင်ခြင်သောအခါ အာရုံကို ရယူနိုင်ရန်အကြောင်းခံဖြစ်သော ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းကို မြင်လာသည်။ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာနှင့် ကျန်သော ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းတို့သည် အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ အတွေ့အထိဟူသော အာရုံကို ရယူခြင်း၏ အကြောင်းခံများ ဖြစ်သည်။ မျက်စိမရှိသူ၊ မျက်စိကန်းသူတို့သည် ရုပ်ပုံအဆင်းဟူသောရူပါရုံကို မည်သို့မျှ မယူနိုင် မသိနိုင်ပေ။

အလားတူပင် နား စသည့် အင်္ဂါတစ်ခုခု ချို့တဲ့နေသူတို့သည်လည်း အသံ အစရှိသည့် အာရုံတို့ကို ရယူနိုင်ခြင်း၊ သိနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အလားတူပင် တွေ့ကြုံသိရှိခဲ့ပြီးသော အာရုံကို ပြန်လှန်တွေးတောခြင်း၊ လိုလားသည့် အာရုံကို စိတ်ကူးခြင်းစသည်တို့ကို ပြုနိုင်ရန်အတွက် စိတ်အစဉ်သည် အရေးပါသော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။ ထို မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း စသည့် ရုပ်ဝတ္ထုဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းနှင့် စိတ်ဟူသော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းကို အဇ္ဈတ္တိက အာယတန (အတွင်းခံအကြောင်း) ၆-ပါးဟု ခေါ်သည်။ ဤအာယတန တစ်ခုခုချွတ်ယွင်းနေက ၎င်းနှင့်သက်ဆိုင်သော အာရုံကိုရယူသိရှိနိုင်သည့် အသိစိတ်သည်း ချို့တဲ့လေတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းအာယ

တန ခြောက်မျိုးသည် ရူပါရုံ အစရှိသော အာရုံခြောက်ပါးကို ရယူသိရှိနိုင်ရန် အကြောင်းခံဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ အာယတန ခြောက်ပါးသည် သက်ဆိုင်ရာအာရုံ၊ သက်ဆိုင်ရာ အသိစိတ်တို့ ပေါင်းဆုံဖြစ်ပေါ်လာရန် အကြောင်းခံဖြစ်သည်ဟု သိလာသည်။ ထိုအာယတန ခြောက်ပါးကြောင့် အာရုံနှင့် အသိစိတ် ခြောတ်မျိုး ပေါင်းဆုံတွေ့ထိမှု ဖဿဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ထင်လာသည်။ ထို့ကြောင့် ‘သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော’ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောကို ထင်ရှားသိမြင်လာသည်။

နာမရူပ ပစ္စယာ သဠာယတနံ

ထိုအာယတနခြောက်ပါးဟူသော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းသည် အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ (ဝါ) ထိုအာယတနတို့၏ အကြောင်းကား အဘယ်နည်းဟု ဆက်လက်ဆင်ခြင်သောအခါ မျက်စိ၊ နား စသော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း ပြည့်စုံလာသည်အထိ တရွေ့ရွေ့ ကြီးထွားလာသည့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်စဉ်ကို မြင်လာသည်။ လူသားငယ်တစ်ဦးအဖြစ် မွေးဖွားလာရန်အတွက် ပဋိသန္ဓေတည်ပြီးနောက် အမိဝမ်းတွင်း၌ ၉ လတာအထိ သန္ဓေသားအဖြစ် တည်နေရပေသည်။

ထိုမျှသော ရက်တာ လတာအတွင်း မိခင်၏ ဝမ်းတိုက်နှင့် အစားအစာကို မှီ၍ သန္ဓေသားအဖြစ် ရုပ်ခန္ဓာ ကြီးထွားရင့်သန်နေသည်။ ရုပ်နှင့်အတူ စိတ်စေတသိက်ဟူသောနာမ်ခန္ဓာအပေါ်လည်း အစဉ်မပျက်ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ထိုသို့ သန္ဓေသားအဖြစ် ရုပ်ခန္ဓာ နာမ်ခန္ဓာ အဆက်မပြတ် ရှင်သန်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကြောင့်သာလျှင် မျက်စိ အစရှိသော အင်္ဂါ အပြည့်အစုံပါရှိသည့် လူသားတစ်ဦးအနေဖြင့် မွေးဖွားလာနိုင်သည်။ အခြားသော သတ္တဝါတို့သည်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ဤသဘာဝအတိုင်းသာ ကြီးထွား မွေးဖွားလာကြသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ပဋိသန္ဓေတည်နေပြီးနောက် အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ် ကြီးထွားနေသော နာမ်ရုပ်အစဉ်သည် မျက်စိအစရှိသော အာယတန ခြောက်ပါး ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်ဟု မြင်လာ၍ ထိုနာမ်ရုပ်တို့ကြောင့် အာယတနခြောက်ပါး ဖြစ်လာသည်ဟု မြင်လာသည်။ ထို့ကြောင့် ‘နာမရူပ ပစ္စယာ သဠာယတနံ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောကို ထင်ရှားသိမြင်လာသည်။

ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ

ထိုနာမ်ရုပ်သည် အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း။ (ဝါ)ထိုနာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းကား အဘယ်နည်းဟု ဆက်လက်ဆင်ခြင်သောအခါ မိခင်၏ ဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေစတင်တည်ရှိခြင်းသည် သန္ဓေသားဟူသော နာမ်ရုပ်အဆက်မပြတ်ဖြစ်လာခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်ဟုမြင်လာသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် သတ္တဝါတို့သည် သက်ဆိုင်ရာမိခင်လောင်း၏ဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေစတင်တည်ရှိမှသာလျှင် ပဋိသန္ဓေသားအဖြစ် ဆက်လက်ကြီးထွားကာ အင်္ဂါအစုံအလင်ဖြင့် မွေးဖွားလာကြသည်။ ပဋိသန္ဓေ စတင် တည်ရှိခြင်းသည် သတ္တဝါတို့အတွက် တစ်ဘဝတာ၏ အစဖြစ်သည်။ ၎င်းဘဝတာ၏ အစဟုဆိုအပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်တည်ဖြစ်လာမှသာ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ အဆက်မပြတ်ကြီးထွားရင့်သန်၍ မွေးဖွားလာနိုင်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် သန္ဓေသားဟူသော နာမ်ရုပ်အစဉ် ဖြစ်လာခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သည်ဟု မြင်လာသည်။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်အစဉ်ဟူသော သန္ဓေသားဖြစ်လာရသည်ဟု သိလာသည်။ ထို့ကြောင့် 'ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောကို ထင်ရှားသိမြင်လာသည်။

သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ

ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်ဟူသော ဝိညာဉ်သည် အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း (ဝါ) ထိုပဋိသန္ဓေစိတ် ဝိညာဉ်၏ အကြောင်းကား အဘယ်နည်းဟု ဆက်လက် ဆင်ခြင်သောအခါ ကြိုးပမ်းပြုလုပ်ခြင်းဟူသော သင်္ခါရကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဉ် ဖြစ်လာရသည်ဟု မြင်လာသည်။ (ကြိုးပမ်းပြုလုပ်ခြင်းဟူရာ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေသူ၏ အတိတ်ဘဝတွင် ပြုလုပ်အားထုတ်ခဲ့သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံလည်း ပါဝင်သကဲ့သို့ မိဘဖြစ်သူတို့၏ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်းဟူသော အားထုတ်မှုလည်း ပါဝင်သည်။ သို့ရာတွင် ဤ၌ သန္ဓေသား၏ အတိတ်ကံကိုသာ သင်္ခါရဟု ယူထားသည်။)

အတိတ်ဘဝက ကြိုးပမ်းပြုလုပ်ခဲ့သော ကောင်းမှုကံ မကောင်းမှုကံဟူသော သင်္ခါရများစွာအနက် အခွင့်သာသော ကံတစ်ခုခုသည် လူ့ပဋိသန္ဓေ၊ တိရစ္ဆာန် ပဋိသန္ဓေအဖြစ် တည်နေရန် အကျိုးပေးသည်။ ထိုပေးသည့် အားလျော်စွာ တစ်ဘဝတာ၏ အစ ဟူသော ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ

သည်။ သို့ဖြစ်ရာ အတိတ်က ပြုမူကြိုးပမ်းခဲ့သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ ဟူသော သင်္ခါရသည် ဤမျက်မှောက်ဘဝ၏ အစ ဟူသော ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်ဟု မြင်လာသည်။ ထိုအတိတ်ကံဟူသော သင်္ခါရကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု သိလာသည်။ ထို့ကြောင့် ‘သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောကို ထင်ရှား သိမြင်လာသည်။

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ

ထိုအတိတ်ကံဟူသော သင်္ခါရကား အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း (ဝါ) ထိုသင်္ခါရ၏ အကြောင်းကား အဘယ်နည်းဟု ဆက်လက်ဆင်ခြင်သောအခါ အကျိုးအပြစ်ကို ခွဲခြားမသိသော မောဟ (အဝိဇ္ဇာ) ကြောင့် သင်္ခါရဟူသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကို ပြုမူကြသည်။ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်းစသော ဘဝဒုက္ခတို့ကို မသိခြင်း၊ ဤသို့ပြုလျှင် ဤအကျိုး ဤအပြစ် ဖြစ်လာလိမ့်မည်ဟု မသိခြင်း၊ မောဟကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် ကောင်းမှု မကောင်းမှု အမျိုးမျိုးကို ပြုမူမိကြသည်။ အကြောင်းအကျိုးကို ဆင်ခြင်နားလည်ကြပြီးသော လူတော် လူကောင်း တို့ပင်လျှင် လက်တွေ့တွင် ဆင်ခြင်ဉာဏ် မဝင်နိုင်ဘဲ မောဟ၏ ဖုံးလွှမ်းမှုကို ခံလိုက်ကြရတတ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ မသိခြင်း မောဟ (အဝိဇ္ဇာ) သည် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ ဟူသော သင်္ခါရ၏ အကြောင်း ဖြစ်သည်ဟု မြင်လာသည်။ မောဟ (အဝိဇ္ဇာ) ကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်လာသည်ဟု သိလာသည်။ ထို့ကြောင့် ‘အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယာ သင်္ခါရာ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောကို ထင်ရှားသိမြင်လာသည်။

ဤသို့လျှင် မျက်မြင်တွေ့ကြုံနေရသော အိုခြင်း သေခြင်းကို အစပြု၍ ကျိုးကြောင်းဖြစ်စဉ်ကို ပဋိလောမနည်းဖြင့် ပြန်လှန်တွေးတောသောအခါ ဇရာမရဏမှသည် အဝိဇ္ဇာတိုင်အောင်သော ကျိုးကြောင်းဖြစ်စဉ်ကို သိမြင်လာပေသည်။ ၎င်းကိုတစ်ဖန် အဝိဇ္ဇာမှအစချီ၍ ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ်ဟူသော အနုလောမနည်းဖြင့် ဆင်ခြင်သောအခါ အောက်ပါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောကို သိလာနိုင်ပေသည်။

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ = မသိခြင်းမောဟ(အဝိဇ္ဇာ)ကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်လာသည်။

သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ = သင်္ခါရကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဉ် ဖြစ်လာသည်။

ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ = ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဉ်ကြောင့် နာမ်ရုပ် ဖြစ်လာသည်။

နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ = နာမ် ရုပ်ကြောင့် အာယတန ခြောက်ပါး ဖြစ်လာသည်။

သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော = အာယတန ခြောက်ပါးကြောင့် အာရုံနှင့် အသိစိတ် တွေ့ဆုံမှု ဖဿ ဖြစ်လာသည်။

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ = ဖဿကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာ ဖြစ်လာသည်၊

ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ = ဝေဒနာကြောင့် တပ်မက်မှု တဏှာ ဖြစ်လာသည်။

တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ = တဏှာကြောင့် စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန် ဖြစ်လာသည်။

ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ = ဥပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝ နှင့် ဥပပတ္တိဘဝ ဖြစ်လာသည်။

ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ = ဘဝကြောင့် ပဋိသန္ဓေ တည်နေ မွေးဖွားမှု ဇာတိဖြစ်လာသည်။

ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏ သောကပရိဒေဝ ဒုက္ခဒေါမန ဿုပါသာသ သမ္ဘဝန္တိ = ဇာတိကြောင့် အိုခြင်း၊ သေခြင်း သည် လည်း ကောင်း၊ ပူဆွေးခြင်း၊ ငိုကြွေးခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ နှလုံးမသာယာခြင်း၊ သက်ကြီးရှိုက်ငင် ပင်ပန်း ခြင်း တို့ သည် လည်း ကောင်း ဖြစ်လာကြသည်။

ဧဝမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ = ဤသို့လျှင် သုခမဖက် သက်သက်သော ဒုက္ခတုံးဒုက္ခခဲ ဖြစ်ပေါ်မှုသည် အဆက်မပြတ် ရှိနေပေသတည်း။

ဤသည်မှာ ‘‘ဤ အကြောင်း ရှိလျှင် ဤအကျိုး ဖြစ်လာသည်၊ ဤအကြောင်းကြောင့် ဤအကျိုးဖြစ်ရသည်’’ ဟူသော သဘာဝနိယာမအရ ဖြစ်ပေသည်။ အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းရှိလေသမျှ သင်္ခါရဟူသော အကျိုးဖြစ်လာ၍ သင်္ခါရရှိလေကလည်း ဝိညာဉ်ဖြစ်လာရပေသည်။ ဤသို့သော အကြောင်းအကျိုး အစဉ်အဆက်သည် မပြတ်မစဲ ရှိနေမည်သာ ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် အဝိဇ္ဇာဟူသော မောဟချုပ်ငြိမ်းလေသောအခါမူ သင်္ခါရလည်း မဖြစ်လာတော့ပေ။ သင်္ခါရမဖြစ်လျှင် ဝိညာဉ်စသော နောက်အကျိုးတို့လည်း ဖြစ်လာစရာ မရှိတော့ပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် အဝိဇ္ဇာကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်ပြီးသော ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓနှင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့အဖို့ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသော သင်္ခါရမဖြစ်လာတော့ပေ။ သင်္ခါရမဖြစ်သဖြင့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်စသော ကြောင်းကျိုးအစဉ်လည်း ပြတ်လေတော့သည်။

အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သော အဝိဇ္ဇာမှစ၍ ဇရာမရဏတိုင်အောင်သော ကြောင်းကျိုးအစဉ် ၁၂ မျိုးကို ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နဓမ္မဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၂ ပါးဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုထားပေသည်။ အင်္ဂါဟူသည်မှာ ဤအကြောင်း ဖြစ်လာလျှင် ဤအကျိုးလည်း ဖြစ်လာရမည်သာ ဖြစ်သော ကြောင်းကျိုးဖြစ်နိုင်သည့်သဘောကို ဆိုလိုသည်။ သောကပရိဒေဝစသည်တို့ကား သေဆုံးပြီးနောက် ကျန်ရစ်သူဆွေမျိုးတို့ ခံစားရသည့် အကျိုးဆက်သဘောမျှသာ ဖြစ်သည်။ သောကပရိဒေဝကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်လာသည် စသည်ဖြင့် ကြောင်းကျိုးဖြစ်နိုင်သည့် သဘောမရှိပေ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောအရဆိုသော် တစ်ဘဝတာ၏ အဆုံးသတ်ဖြစ်သော မရဏ (သေဆုံးမှု) ဖြစ်ပြီးနောက်တွင် ထိုတစ်ဘဝတာအတွင်း ဥပါဒါန်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ကောင်းမှု မကောင်းမှုကံဟူသော ကမ္မဘဝက နောက်ဘဝတစ်ခု၏ အစဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထိုပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်၏နောက်တွင် နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတနစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကြောင်းကျိုးအစဉ် ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ ၎င်းနောက်ဘဝတွင်လည်း တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ကြောင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံဟူသော ကမ္မဘဝကို ထူထောင်ပေမည်သာ ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ၎င်းနောက်ဘဝတာ၏ အဆုံးဖြစ်သော မရဏ၏နောက်တွင်လည်း ထူထောင်ပြုမူခဲ့သော ကမ္မဘဝဟူသော ကံများစွာအနက် တစ်ခုခု

သောကံ၏ အကျိုးပေးခွင့်အရ ဘဝသစ်တစ်ခု၏ အစဟူသော ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်ဖြစ်ပေါ်ကာ ၎င်းဘဝသစ်ဟူသော ကြောင်းကျိုးအစဉ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေပေမည်။

ဤသို့ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်သည်စသော သဘာဝနိယာမအရ ဘဝ တစ်ခုပြီးတစ်ခု အားဖြင့် ကြောင်းကျိုးအစဉ်အားဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ရဟတ်လည်သည်ဟု ခေါ် ဆိုပေသည်။

ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ သဘာဝနိယာမကို သဘောပေါက် နားလည်ပါက 'သတ္တဝါသည် အကြောင်းမရှိဘဲ အလိုအလျောက် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်' ဟူသော အကြောင်းမဲ့ဝါဒ (အဟေတုကဒိဋ္ဌိ) ကိုလည်းကောင်း၊ 'သတ္တဝါတိုင်း၌ မပြောင်းလဲ မပျက်စီးဘဲ အမြဲတည်တံ့သော အတ္တသဘာဝကိုယ်စီရှိသည်' ဟူသော သဿတဝါဒကိုလည်းကောင်း၊ 'အရာရာတိုင်းကို မိမိအလိုအတိုင်း ဖန်ဆင်းနိုင်သည်' ဟူသော ဖန်ဆင်းရှင်ဝါဒ (ဣဿရနိမ္မာနဒိဋ္ဌိ) ကိုလည်းကောင်း လက်မခံနိုင်တော့ပေ။ အကြောင်းရှိလျှင် အကျိုးလည်းရှိရမည်သာဟု သိမြင်ထားသဖြင့်လည်း 'သတ္တဝါသည် သေလျှင်ပြတ်သည်, ဤဘဝ နောင်ဘဝဟူသည်လည်း မရှိ။ ကံ ကံ၏အကျိုးဟူသည်လည်း မရှိ' ဟူသော အပြတ်ဝါဒ (ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ) ကိုလည်း မယုံကြည်တော့ပေ။ စင်စစ်သော် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ကို အကြွင်းမဲ့မပယ်နိုင်သေးစေကာမူ ကောင်းသောကမ္မဘဝကိုမူ တတ်နိုင်သမျှ ပြုစု ကြိုးပမ်းမည်သာ ဖြစ်ပေသတည်း။

၃၆။ ကမ္မဝါဒ

ဗုဒ္ဓဒဿနဆိုင်ရာ ကမ္မဝါဒမှာ ရိုးရိုးရှင်းရှင်းပင်ဖြစ်သည်။ 'ကောင်းမှုကံသည် ကောင်းကျိုးကိုပေး၍ မကောင်းမှုကံသည် မကောင်းကျိုးကို ပေးသည်။' ဤကား ကမ္မဝါဒအခြေခံဖြစ်၏။ ချိုသောမျိုးစေ့သည် ချိုသော အသီးအပွင့်ကို သီးစေပွင့်စေ၍ ချဉ်သော မျိုးစေ့သည် ချဉ်သော အသီး အပွင့်ကို သီးစေ ပွင့်စေသည်။ ဤကား မျိုးစေ့တို့၏ သဘာဝ ဖြစ်၏။ ၎င်း သဘာဝကို 'ဗီဇ နိယာမ' ဟု ဗုဒ္ဓဒဿန ပညာရှင်တို့ ခေါ်ဆို ကြသည်။ ကောင်းသောကံသည် ကောင်းကျိုးကို ဖန်တီး၍ မကောင်းသော ကံသည် မကောင်းကျိုးကိုဖန်တီးသည်။ ဤကား ကမ္မသဘာဝဖြစ်၏။ ၎င်း

သဘာဝကို 'ကမ္မနိယာမ'ဟု ခေါ်သည်၊ ကောင်း မကောင်းသော အကျိုးကို ဖော်ဆောင်ရာ၌ မျိုးစေ့နှင့်ကံတို့သည် သဘောအားဖြင့် အတူတူပင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် 'အကြင်သို့ သဘာဝရှိသော မျိုးစေ့ကိုစိုက်ပျိုးပါက ထိုသဘာဝ ရှိသော အသီးကိုရရှိသကဲ့သို့ ကောင်းမှုပြုသူသည် ကောင်းကျိုးကို ရရှိ၍ မကောင်းမှုပြုသူသည် မကောင်းကျိုးရရှိသည်' ဟု ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဟောညွှန် ထားပေသည်။

'ကမ္မ' ဟူသော ဝေါဟာရသည် သာမာန်အားဖြင့်'အလုပ်အကိုင်' 'အပြုအမူ'ဟူသော အနက်ကိုဆောင်သည်။ကမ္မဝါဒ၊ကမ္မနိယာမ သို့မဟုတ် ကုသိုလ်ကံဟုဆိုရာ၌မူ အလုပ်အကိုင် အပြုအမူ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် တိုက်တွန်း လှုံ့ဆော်သည့် စေတနာကို ကမ္မ(ဝါ)ကံဟု ဆိုလိုပေသည်။ ပစ္စည်းဥစ္စာ ပေးလှူခြင်း သီလစောင့်ထိန်းခြင်း၊ သူတစ်ပါး၏ ကောင်းကျိုးကို ဆောင်ရွက်ခြင်းစသည့် ကောင်းသောအပြုအမူတို့၌ ကောင်းသောစေတနာ ပါရှိသည်။ တစ်ပါးသူ ရစေလိုသောစေတနာ တစ်ပါးသူ၏ လုပ်ငန်းပြီးစေလိုသော စေတနာဖြင့် မိမိ၏ပစ္စည်းကို ပေးကမ်းလှူဒါန်းသည်။ သူတစ်ပါး၏ ကိစ္စကို ကူညီသည်။ ထိုသို့ကောင်းသော အပြုအမူ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် လှုံ့ဆော်တိုက်တွန်းသော စေတနာကို ကောင်းမှုကံ(ဝါ)ကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်သည်။

အလားတူပင် သူတစ်ပါးကိုနှိပ်စက်ခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ တစ်ပါးသူ၏ ကောင်းကျိုးကို ဖျက်ဆီးနှောင့်ယှက်ခြင်း စသည့် မကောင်းသော အမူအကျင့်တို့၌ မကောင်းသော စေတနာပါရှိသည်။ ထိုမကောင်းသော စေတနာက မကောင်းသော အပြုအမူဖြစ်ပေါ်လာအောင် လှုံ့ဆော် တိုက်တွန်းသည်။ ထိုသို့သောစေတနာဆိုးကို မကောင်းမှုကံ(ဝါ) အကုသိုလ်ကံဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့လျှင် ၎င်းကုသိုလ်ကံက ကောင်းသောအကျိုးကို ပေး၍ အကုသိုလ်ကံက မကောင်းကျိုးကိုပေးသည်။

သို့ဖြစ်၍ သူတိုင်းသတ္တဝါတိုင်းသည် မိမိ၏ ကောင်းကျိုးဆိုးပြစ်ကို မိမိကိုယ်တိုင်သာ ဖန်တီးပေးသည်။ ကမ္မဝါဒအရသော် မိမိ၏ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကသာ မိမိချမ်းသာခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်းစသည့် ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးကို ဖန်တီးသည်။ တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ချမ်းသာမှု၊ဆင်းရဲမှု ကို အခြားသူတစ်ဦးက မဖန်တီးမပြုလုပ်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် 'သတ္တဝါများ ကိုလည်းကောင်း၊ ၎င်းသတ္တဝါတို့၏ကောင်းကျိုး ဆိုးကျိုးကိုလည်းကောင်း ဗြဟ္မာကြီးက ဖန်ဆင်းသည်' စသည့် ဖန်ဆင်းရှင်ဝါဒ (ဣဿရနိမ္မာနဝါဒ)

ကို ဗုဒ္ဓဒဿနက လက်မခံပေ၊ ထိုသို့ လက်မခံသဖြင့် သတ္တဝါတိုင်းသည် မိမိဘဝကို ဖန်တီးသူဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်သာ အားထားရာဖြစ်သည် ဟူသော 'အတ္တာဟိ အတ္တနော နာထော' သဘောကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဟောကြားတော်မူသည်။

ထို့ကမ္မဝါဒသည် နိဒါန်း၌ဖော်ပြခဲ့သော ဗုဒ္ဓဒဿနအခြေခံနှင့် ဆက်စပ်နေပေသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် သတ္တဝါတို့သည် အာရုံငါးပါးကို ခုံမင်ကြသည်၊ ကောင်းသောဘဝ၌ ကောင်းသောအခြေအနေကို တောင့်တ၍ ကောင်းသောစည်းစိမ်ကို ခံစားလိုကြသည်။ ပို၍ပို၍ ကောင်းသော အာရုံကို ကြားရတိုင်း ထိုအာရုံအကျိုးကို ရယူလိုကြသည်။ ထိုသို့ ခုံမင်တပ်မက်သော တဏှာသည် ကောင်းမှုကံ မကောင်းမှုကံကို ပြုမူခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သည်။ အချို့သောသတ္တဝါတို့သည် မိမိ၏ဝမ်းစာအတွက် အခြားသော သတ္တဝါကို သတ်ဖြတ် စားသောက်ကြသည်။ အချို့သောလူတို့သည် မိမိ၏ လိုအင်ဆန္ဒပြည့်စုံရေးကိုသာ ရှေးရှု၍ တစ်ပါးသူ၏ ပစ္စည်းကို ခိုးယူကြသည်။ တိုက်ခိုက် လုယူကြသည်၊ မိမိ၏ ကာမဆန္ဒပြည့်ဝရေးအတွက် သူတစ်ပါး၏ မယားကို ပြစ်မှားကျူးလွန်ကြသည်။ သူတစ်ပါး၏သမီးပျိုကို အနိုင်အထက် ကျင့်ကြံကြသည်။ မိမိထက်သာလွန်သည်ကို မခံမရပ်နိုင်သဖြင့် တစ်ပါးသူကို နှိပ်စက်သတ်ဖြတ်ကြသည်။ ဤသို့ တပ်မက်မှုတဏှာကို အရင်းခံ၍ မကောင်းမှုကို ပြုမူကြသည်။ အကုသိုလ်ကံကို စုဆောင်းကြသည်။

အချို့ကား ကောင်းသောဘဝ ကောင်းသော စည်းစိမ်ကို တောင့်တမျှော်မှန်း၍ တစ်ပါးသူတို့အား ပေးကမ်းစွန့်ကြဲကြသည်။ ကိုယ်နှုတ်ကို စောင့်ထိန်း၍ မကောင်းမှုကိုရှောင်ကာ ကောင်းမှုကောင်းကျိုးကို ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ဤနည်းဖြင့် ကောင်းမှုကိုပြုမူ၍ ကုသိုလ်ကံကို စုဆောင်းကြသည်။ ထိုသို့ တပ်မက်မှုတဏှာကို အရင်းခံ၍ ပြုမူသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ အလျောက် ကောင်းသော ဘဝ မကောင်းသော ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေနေ၍ မွေးဖွားခြင်း၊ ထိုမှတစ်ဆင့် အို၊ နာ၊ သေ စသော ဘဝဒုက္ခများ၌ ကျင်လည်နေရသည်။ ထို့ကြောင့် ကမ္မဝါဒသည် ဗုဒ္ဓဒဿန အခြေခံနှင့် ဆက်စပ်နေကြောင်း သိသာပေသည်။

ထိုသို့ သတ္တဝါအသီးသီးသည် မိမိ၏ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ အလျောက် ကောင်းကျိုး၊ မကောင်းကျိုးကို ခံရ၊ စံရသည်ဖြစ်ရာ ညီအစ်ကို မောင်နှမ တစ်စုသည် မိဘတစ်ဦးတည်းမှ မွေးဖွားလာကြသော်လည်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ရုပ်ဆင်းသဏ္ဌာန် စသည်ဖြင့် ကွဲပြားခြားနား နေကြပေ

သည်။ ဤသဘောကို လူသားတို့ ထုတ်လုပ်သော ပစ္စည်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်က ပိုမိုသိသာပေသည်။ စက်ရုံအလုပ်ရုံတစ်ခုတည်းမှ ထုတ်လုပ်လိုက်သော အဝတ်အထည် အိုးခွက် ပန်းကန် စသည်တို့သည် ပညာရှင်တို့ စီမံဖန်တီးထားသည့် ပုံစံအတိုင်း အလုံးစုံတူညီစွာ ထွက်လာကြပေသည်။ သို့ရာတွင် တူညီသော ပတ်ဝန်းကျင်တွင် တစ်ဦးတည်းသော မိဘတို့မှ မွေးဖွားလာကြသော သားသမီးတို့ကား ရုပ်ဆင်းသဏ္ဌာန်အားဖြင့် ကွဲပြား၍ စိတ်နေသဘောထား ခြားနားနေကြပေသည်။ ဇထုံဝါသနာချင်း မတူသကဲ့သို့ အသိဉာဏ်ချင်းလည်း တစ်သီးတခြားစီ ရှိနေပေသည်။ ဤသည်မှာ ၎င်းတို့၏ ကံချင်း မတူခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။

အခါတစ်ပါးတွင် သုဘလုလင်က ဘုရားရှင်အား ‘အရှင်ဘုရား လူတို့၏ အသက်ရှည်ခြင်း၊ အသက်တိုခြင်း၊ အနာရောဂါထူခြင်း၊ အနာရောဂါကင်းခြင်း စသည်အားဖြင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မတူညီခြင်းမှာ အဘယ်ကြောင့်ပါနည်း’ ဟု မေးလျှောက်သည်။

ထိုအခါ ဘုရားရှင်က “သတ္တဝါအားလုံးသည် ကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ရှိကြသည်။ အသက်ရှည်ခြင်း၊ တိုခြင်း စသည်အားဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုကို ကံကသာလျှင် စီမံဖန်တီးသည်’ ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဖြေကြားတော်မူသည်။

ထို့နောက် ပါဏာတိပါတ ကံကို ကျူးလွန်သူသည် လူဖြစ်လာသည့်တိုင်အောင် ဖြစ်ရာဘဝ၌ အသက်တို၍ ထိုပါဏာတိပါတ အမှုကို ရှောင်ကြဉ်သူသည် ဖြစ်ရာဘဝ၌ အသက်ရှည်သည်။ သူတစ်ပါး ထိခိုက်နာကျင်အောင် တုတ်၊ ဓား စသည်ဖြင့် နှိပ်စက်တတ်သူသည် လူဖြစ်လာသည့်တိုင်အောင် ဖြစ်ရာဘဝ၌ အနာရောဂါ ထူပြော၍ ၎င်းအပြုအမှုကို ရှောင်ကြဉ်သူသည် ဖြစ်ရာဘဝ၌ အနာရောဂါကင်းရှင်းသည်။ အမျက်ဒေါသ အာဃာတ ကြီးမားသူသည် လူဖြစ်လာသည့်တိုင်အောင် အရုပ်ဆိုး၍ အမျက် ဒေါသ အာဃာတမထားတတ်သူသည် ဖြစ်ရာဘဝ၌ ရုပ်ဆင်းသဏ္ဌာန် လှပတင့်တယ်သည်။ သူတစ်ပါး ကြီးပွားချမ်းသာသည်ကို မနာလိုမှု ဣဿာတရားကြီးမားသူသည် လူဖြစ်လာသည့်တိုင်အောင် ဘုန်းကံနည်းပါး၍ မနာလိုမှု ဣဿာတရား ကင်းစင်သူသည် ဖြစ်ရာဘဝ၌ ဘုန်းကံကြီးမား၍ လာဘ် လာဘ ပေါများသည် စသည်ဖြင့် စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်၌ အကျယ်ရှင်းလင်း ဟောကြားတော်မူသည်။

ဤသို့ ကောင်းကျိုးဆိုးပြစ်ကို ကံကသာ စီမံဖန်တီးသည်ဆိုရာ၌ အတိတ်ကံတစ်ခုတည်းကိုသာ ဆိုလိုသည်မဟုတ်ဘဲ အတိတ်ကံ ပစ္စုပ္ပန်ကံ နှစ်မျိုးလုံးကို ဆိုလိုပေသည်။ ထိုနှစ်မျိုးအနက် အတိတ်ကံဟူသည်မှာ လွန်ခဲ့သည့် အတိတ်ဘဝများစွာတို့၌ ပြုမူခဲ့သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဖြစ်၍ ပစ္စုပ္ပန်ကံဟူသည်မှာ လက်ရှိမျက်မှောက်ဘဝ၌ပြုမူခဲ့သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံများဖြစ်သည်။ ထိုကံနှစ်မျိုးလုံးသည် ပဋိသန္ဓေအကျိုး ပဝတ္တိအကျိုး နှစ်မျိုးလုံးကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အတိတ်ကံသည်သာ မျက်မှောက်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးနိုင်၍ အနာဂတ်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုမူ အတိတ်ကံနှင့် ပစ္စုပ္ပန်ကံ တစ်ခုခုက ပေးစွမ်းနိုင်ပေသည်။ ပဝတ္တိအကျိုးကိုလည်း အတိတ်ကံ ပစ္စုပ္ပန်ကံ နှစ်မျိုးလုံးကပင် အကျိုးပေးနိုင်ပေသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဤမျက်မှောက်ဘဝကွင် ဆင်းရဲသောမိဘ သို့မဟုတ် ချမ်းသာသော မိဘမျိုးရိုး၌ မွေးဖွားခြင်း၊ ရုပ်အဆင်းလှခြင်း၊ မလှခြင်း စသည့် ပဋိသန္ဓေပါ အကျိုးသည် အတိတ်ကံသက်သက်၏ အကျိုးဖြစ်၍ မွေးဖွားပြီးနောက် သေဆုံးသည် တိုင်အောင်သော တစ်ဘဝတာအတွင်း တွေ့ကြုံခံစံရသည့် ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးတို့မှာမူ အတိတ်ကံ တစ်ခုတည်းကြောင့်သာ မဟုတ်တော့ပေ။ မျက်မှောက် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ပြုမူသော ကံနှင့်ဉာဏ် ဝီရိယတို့၏ စွမ်းဆောင်ခြင်းသည် လက်ရှိဘဝ ကောင်းမကောင်းဖြစ်မှု၌ များစွာ အထောက်အကူပြုပေသည်။ လက်ရှိဘဝတွင် ကံ ဉာဏ် ဝီရိယတို့၏ အထောက်အကူ လုံးဝမပါဘဲ ကောင်းကျိုး ဆိုးကျိုးဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကား အတိတ်ကံ၏ စီမံမှုကြောင့်သာ ဖြစ်ပေသည်။

သို့သော် အတိတ်ကံကိုသာ အားကိုးတကြီး ပြုမှုကိုမူ ဗုဒ္ဓဝါဒက လက်ခံအားပေးခြင်း မရှိပေ။ ‘ကျားရဲရာ ကြမ္မာမရိုးရာ’၊ ‘ကံကိုယုံ၍ ဆူးပုံမနင်းရာ’ ဟူသည်တို့မှာ အတိတ်ကံ တစ်ခုတည်းကိုသာ အားကိုးမပြုသင့်သော အမိန့်အဆိုများ ဖြစ်ပေသည်။

အလားတူပင် အတိတ်ကံကောင်းလျှင် ချမ်းသာရမည်ဟူသော အားကိုးဖြင့် အလုပ် မလုပ်ပါက မည်သို့မျှ ကြီးပွားချမ်းသာလာမည် မဟုတ်ပေ။ ချမ်းသာကြီးပွားသောမိဘမျိုးရိုး၌ မွေးဖွားလာသည်အထိ အတိတ်ကုသိုလ်ကံ ထက်သန်ခဲ့ပါလျက် မိမိလက်ထက်တွင် ပစ္စည်းဥစ္စာနွမ်းပါး၍ ဆင်းရဲမွဲတေသူတွေ များစွာရှိသကဲ့သို့ ပဋိသန္ဓေအကျိုးမပေး ညံ့ဖျင်းသော်လည်း ပစ္စုပ္ပန် ကံ ဉာဏ် ဝီရိယဖြင့် ကြံ့ခိုင်ကြိုးပမ်းခြင်းကြောင့် ချမ်းသာကြီးပွား နေသူတွေ များစွာရှိကြပေသည်။

သို့ဖြစ်ရာ အတိတ်ကုသိုလ်ကံ အားကောင်းစေကာမူ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ကံ ဉာဏ် ဝီရိယတို့၏ အထောက်အကူရမှသာ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပေသည်။

ဘုရားရှင် လက်ထက်၌ မဟာဓနသူဌေးသားသည် မိဘလက်ထက်၌ ပစ္စည်းဥစ္စာ များစွာကြွယ်ဝချမ်းသာခဲ့သော်လည်း အလုပ်မလုပ်ဘဲ သောက်စား မူးယစ်လျက်သာ နေခဲ့သဖြင့် နောက်ဆုံး၌ ဇနီးနှင့်အတူ သူတစ်ပါးတို့၏ စားကြွင်းစားကျန်ကို တောင်းခံ စားသောက်ရသည်အထိ ဆင်းရဲနွမ်းပါးခဲ့ပေသည်။

ထိုအခါ ဘုရားရှင်က 'ဤသူဌေးသားသည် ပထမအရွယ်တွင် မိဘတို့မှ ဆင်းသက်လာသော ပစ္စည်းဥစ္စာကို မကုန်ဆုံးစေဘဲ အလုပ်လုပ်ပါက သူဌေးကြီးဖြစ်ဖို့ ရှိပေသည်။ အကယ်၍ သူ့ဘဝကိုစွန့်ခွာ၍ ရဟန်းပြုလျှင် ရဟန္တာဖြစ်ဖို့ ရှိပေသည်' စသည်ဖြင့် မိန့်ကြားတော်မူသည်။

သို့ဖြစ်၍ မျက်မှောက်ဘဝ၌ ပညာတတ်ခြင်း၊ မတတ်ခြင်း၊ စားဝတ်နေရေး ပြည့်စုံခြင်း၊ မပြည့်စုံခြင်း၊ ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းမွန်ခြင်း၊ ဆိုးသွမ်းယုတ်မာခြင်း စသည့် ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ အပြုအမူ (ဝါ) ပစ္စုပ္ပန် ကံနှင့် များစွာ သက်ဆိုင်ပေသည်။

ဝသလသုတ်၊ ဝါသေဋ္ဌသုတ်များ၌ 'ကမ္မုနာ ဝသလော ဟောတိ၊ ကမ္မုနာ ဟောတိ ဗြာဟ္မဏော' (ကံကြောင့် လူယုတ်မာဖြစ်သည်၊ ကံကြောင့် မြင့်မြတ်သူ ဖြစ်သည်) ဟု ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဟောကြားချက်မှာလည်း ဤပစ္စုပ္ပန် အပြုအမူ (ဝါ) ပစ္စုပ္ပန်ကံကို ရည်ညွှန်းခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဒဿနဆိုင်ရာ ကမ္မဝါဒသည် အတိတ်ကံသာအကြောင်းဟု လက်ခံသော ပုဗ္ဗေကတဟေတုဝါဒနှင့် ဆန့်ကျင်သည်။ ကံနှင့် ကံ၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုး ပဝတ္တိအကျိုးကိုပါ လက်ခံသဖြင့်လည်း သတ္တဝါဟူသည် ဓာတ်ကြီးလေးပါး၏ အစုအဝေးသာ ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် သေလျှင် ဘဝပြတ်သည်၊ အတိတ်ကံ ပစ္စုပ္ပန်ကံ ဟူသည် မရှိ၊ ကံ၏ ကောင်းကျိုးစသည်လည်း မရှိ စသည်ကို လက်ခံသော ဥစ္ဆေဒဝါဒ (ဝါ) ရုပ်ကြမ်းဝါဒနှင့်လည်း ဆန့်ကျင်သည်။ သတ္တဝါသည် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ စသော အကြောင်းမရှိဘဲ ချမ်းသာခြင်း ဆင်းရဲခြင်းတို့ ခံစားကြရသည် ဟူသော အဟေတုကဝါဒနှင့်လည်း ဆန့်ကျင်ပေသည်။

စင်စစ်သော် သတ္တဝါတိုင်းသည် မိမိ၏ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝနှင့် အနာဂတ်ဘဝကို ကိုယ်တိုင် ဖန်တီးသူဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဘဝသံသရာ၌ ကျင်လည်ခြင်း

သို့မဟုတ် ဘဝသံသရာမှ ထွက်မြောက်ခြင်းကို မိမိ၏ဆန္ဒအတိုင်း ပြုစွမ်းနိုင်သည် ဟူသော သဘောလည်း ကမ္မဝါဒ၌ ပါဝင်နေပြီးဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ ဗုဒ္ဓဝံသ ပါဠိတော်အရ သုမေဓာရှင်ရသေ့သည် ဈာန်သမာပတ်နှင့် ပြည့်စုံသည့်အလျောက် ဒီပင်္ကရာ ဘုရားရှင်လက်ထက်၌ မဂ်ဖိုလ်ကို ရယူကာ သံသရာမှ ထွက်မြောက်နိုင် ပေသည်။ သို့ရာတွင် မထင်မရှားသော အသွင်ဖြင့် မိမိတစ်ဦးတည်း လွတ်မြောက်မှုကို ရယူမည့်အစား သတ္တဝါအများကိုပါ သံသရာမှ လွတ်မြောက်စေလိုသော ဆန္ဒဖြင့် မဂ်ဖိုလ်ကို တစ်ဦးတည်း ရယူရေးကို ဥပေက္ခာပြုခဲ့သည်။

သတ္တဝါအများကို ကူညီအကျိုးပြုနိုင်သည့် ဘုရားအဖြစ်ကိုသာ ရယူရန် ဆုတောင်းခဲ့သည်။ ဘဝသံသရာများစွာ၌ကျင်လည်ကာ ဘုရားဖြစ်နိုင်သည့် ကောင်းမှုကုသိုလ်များစွာကို အားထုတ်ဆည်းပူးခဲ့သည်။ ၎င်းဆန္ဒနှင့် ၎င်းကြိုးပမ်းမှုအရပင်လျှင် ဂေါတမဗုဒ္ဓအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိကာ သတ္တဝါများစွာကိုပါ ဘဝသံသရာမှ လွတ်မြောက်စေနိုင်ခဲ့သည်။

ထိုသို့ ကံကသာ ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးကို စီမံဖန်တီးသည် ဆိုရာ၌ ‘အချို့သောကံတို့သည် မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် အကျိုးပေး၍ အချို့သောကံတို့သည် သေဆုံးပြီးနောက် တမလွန်ဘဝ ဟူသော ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးတတ်သည်။ အချို့သောကံတို့သည် တတိယဘဝမှစ၍ အခွင့်သာသည့်ဘဝ၌ အကျိုးပေးတတ်သည်’ ဟု မဟာကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသည်။ မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသော ကံကို ‘ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ’ ဟုလည်းကောင်း၊ ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံကို ‘ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ’ ဟုလည်းကောင်း၊ တတိယဘဝစသည့် အခွင့်သာသည့် ဘဝတစ်ခု၌ အကျိုးပေးသော ကံကို ‘အပရာပရိယ ဝေဒနီယကံ’ ဟု လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုထားသည်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံသည် မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးခွင့် မရသော် မည်သည့်အခါမျှ အကျိုးမပေးတော့ဘဲ ‘မြုံ’ သည့် သဘောသို့ ရောက်လေတော့သည်။ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယနှင့် အပရာပရိယဝေဒနီယကံတို့သည်လည်း မိမိအကျိုးပေးခွင့် ဘဝတာအတွင်း အကျိုးမပေးခဲ့သော် ‘မြုံ’ သည့် သဘောသို့ပင် ရောက်လေသည်။ ထိုသို့ အကျိုးမပေးတော့သောကံကို ‘အဟောသိကံ’ (ကံဖြစ်ခဲ့သည် ဟူသော သဘောမျှသာရှိသောကံ)ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။

ဤ၌လည်း ကမ္မနိယာမသဘောသည် ဗီဇနိယာမသဘောနှင့် များစွာ တူနေသည်။ အပြစ်အနာကင်း၍ အောင်မြင်သော မျိုးစေ့မှန်သမျှသည်

အညွန့် အညှောက် ဟူသော အပင်ပေါက်စေနိုင်သည့် စွမ်းအင်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းမျိုးစေ့တို့သည် သင့်လျော်သော ရေ၊ မြေ၊ ဥတု စသည့် အခြေအနေကိုရမှသာလျှင် အပင်ပေါက်စေနိုင်သည်။ ထိုသို့မဟုတ်ခဲ့သော် မျိုးစေ့မှ အပင် မဖြစ်လာနိုင်ပေ။ အောင်မြင်သည့် မျိုးစေ့ဖြစ်စေကာမူ ရေပူ၊ မီးပူ စသည့် ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းတစ်ခုခုဖြင့် ဖျက်ဆီးခြင်း ခံရပါက ၎င်းမျိုးစေ့တို့သည် အပင်ပေါက်စေနိုင်စွမ်း မရှိတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် မျိုးစေ့ဟူသမျှတိုင်းမှ အပင်မဖြစ်လာပေ။

အလားတူပင် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့သည် ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်သော စွမ်းအင်ရှိစေကာမူ ကံအားလုံးမှ အကျိုးမပေါ်လာနိုင်ပေ။ အချို့သောကံတို့သည် အကျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်သည့် အခြေအနေကို မရသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အချို့သော ကံတို့သည် အားကြီးသော ဆန့်ကျင်ဘက်ကံ၏ တားဆီးခြင်းခံရသောကြောင့် လည်းကောင်း အကျိုးပေးခွင့်မရှိတော့ဘဲ အဟောသိကံ ဖြစ်သွားရပေသည်။

အဇာတသတ်မင်းသည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာကို ကြည်ညို ကိုးကွယ်၍ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်အတွက် ကောင်းမှုများစွာကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ခမည်းတော် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကို သတ်ခြင်းဟူသော အားကြီးသည့် အကုသိုလ်ကံကို ကျူးလွန်ထားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် သေဆုံးသောအခါ ကုသိုလ် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ၏ကောင်းကျိုးကို မခံစားရဘဲ အကုသိုလ်ကံ၏ မကောင်းကျိုးကိုသာ ခံစားရပေသည်။ ဤသည်မှာ အားကြီးသော အကုသိုလ်ကံက အကုသိုလ်ကံကို တားဆီးခြင်းဖြစ်သည်။

အင်္ဂုလိမာလသည် လူ့ဝတ်ကြောင်အဖြစ်နှင့် လူပေါင်း များစွာကို သတ်ဖြတ်မှု အကုသိုလ်ကံတို့တို့ ပြုမူခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာနှင့်တွေ့ဆုံရသောအခါ ဗုဒ္ဓ၏အဆုံးအမ၌တည်၍ ရဟန်းတရား အားထုတ်သဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ ထိုအခါ ကျူးလွန် ထားသော ပါဏာတိပါတ အကုသိုလ်ကံတို့သည် တမလွန်ဘဝ စသည့် ဘဝများစွာ၌ မကောင်းကျိုးပေးခွင့် မရှိတော့ပေ။ ဤသည်မှာ အားကြီးသော ကုသိုလ်ကံက အကုသိုလ်ကံကို တားဆီးခြင်းဖြစ်သည်။

အချို့သော သူတို့သည် ထက်မြက်သော ဉာဏ်စွမ်းဉာဏ်စရှိ၍ လုံ့လနှင့်လည်းပြည့်စုံကြ၏။ သို့ရာတွင် ပညာကို ထွန်းထွန်းပေါက်ပေါက် သင်ယူနိုင်သည့် နေရာဒေသ၌မနေရ၊ မနေနိုင်ကြသဖြင့် ပညာရှင်များ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ပညာရှင်အဖြစ်မှတစ်ဖန် ကြီးပွားတိုးတက်သော အခြေအနေ

သို့လည်း မရောက်လာတော့ပေ။ အချို့သော သူတို့သည် ခရီးလမ်းပန်း အဆက်အသွယ် ခက်ခဲသည့် နေရာ၌ မွေးဖွားခဲ့စေကာမူ အတတ်ပညာ သို့မဟုတ် စီးပွားဥစ္စာရှာမှီးခွင့်ရှိသည့် နေရာဒေသသို့ ပို့ဆောင်ကူညီသူတို့ကြောင့် ပညာသင်ယူခွင့်၊ ဥစ္စာရှာဖွေခွင့်ကို ရရှိကာ တိုးတက်ကြီးပွားနေကြသည်။ ဤသည်မှာ အကျိုးပေးနိုင်သည့် အခြေအနေကို ရခြင်း၊ မရခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့သည် မျိုးစေ့များကဲ့သို့ အချို့သာ အကျိုးပေးခွင့်ရရှိ၍ အချို့မှာ အကျိုးပေးခွင့်မသာဘဲ အဟောသိကံအဖြစ်သို့သာ ရောက်သွားကြပေသည်။

ဤသည်မှာ ဗုဒ္ဓဒဿနဆိုင်ရာ ကမ္မဝါဒ၏အခြေခံဖြစ်သည်။ ၎င်းအခြေခံဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ၏သဘောကို နားလည်လက်ခံခြင်း၊ မိမိပြုသမျှ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသည်သာ မိမိ၏ချမ်းသာဆင်းရဲမှုကို ဖန်တီးသည်ဟု သိမြင်သဘောပေါက်ခြင်းကို ‘ကမ္မဿကတာဉာဏ်’ (ကံသာလျှင် မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သည်ဟူသောအသိ)ဟု ခေါ်သည်။

ဤကမ္မဿကတာဉာဏ်သည် ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’ (မှန်ကန်သောအယူ)၏ အခြေခံဖြစ်သည်။ ဤအခြေခံသမ္မာဒိဋ္ဌိကို ပိုင်နိုင်စွာ သိမြင်လက်ခံသူတို့သည် မိမိကောင်းစားရေးအတွက် နတ်ကိုအားကိုးခြင်း၊ ဖန်ဆင်းသူ ဣဿရကို အားထားခြင်းမရှိဘဲ မိမိကိုယ်ကိုသာ အားကိုးသည်။ မျက်မှောက်ဘဝ၌ အသိပညာကြွယ်ဝမှု၊ ကျန်းမာမှု၊ ပစ္စည်းဥစ္စာရရှိမှုအတွက် ကိုယ်တိုင်ကြိုးပမ်းအားထုတ်သည်။ အများ၏ကောင်းကျိုး၊ ရပ်ရွာ၏အကျိုး၊ နိုင်ငံ၏အကျိုးကို တတ်နိုင်သမျှ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သည်။

ဒါနအမှု၊ သီလအမှု၊ ဘာဝနာအမှုကို အားကြိုးလုပ်ဆောင်သည်။ ထိုသို့ ကောင်းမှုကြိုးပမ်းသည်နှင့်အမျှ မကောင်းမှု အကုသိုလ်တို့ကိုလည်း ရှောင်ကြဉ်ပယ်ရှားသည်။ မိမိကိုယ်ကျိုးအတွက် သူတစ်ပါး ထိခိုက်နစ်နာမည်ကို ရှောင်ရှား၍ ပုဂ္ဂလိကပိုင်၊ အသင်းအဖွဲ့ပိုင်၊ အများပိုင်၊ ပြည်သူပိုင် ပစ္စည်းတို့ကို ခိုးယူခြင်း၊ ကိုယ်ကျိုးအတွက် သုံးစွဲခြင်းမှ ကင်းဝေးအောင် ဆောက်တည်ကြိုးပမ်းသည်။ တစ်ပါးသူ ပျက်စီးစေလိုမှု ဗျာပါဒ၊ သူတစ်ပါးပစ္စည်းကို မတရားတပ်မက်လိုချင်မှု၊ အဘိဇ္ဈာ၊ သူတစ်ပါးကြီးပွားသည်ကို မနာလိုမှု ဣဿာတရားတို့ကို လက်မခံ၊ မမွေးမြူဘဲ အများ၏အကျိုးကို လိုလားမှုမေတ္တာ၊ သူတစ်ပါး ကောင်းစားသည်ကို ဝမ်းမြောက်မှု မုဒိတာစသည့် တရားကောင်းတို့ကို မွေးမြူပွားများသည်။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဒဿန၏ ကမ္မဝါဒသည် ယထာဘူတကျသည်နှင့်အမျှ အတ္တဟိတနှင့်

ပရဟိတ ဖြစ်ထွန်းရေးကိုလည်းကောင်း၊ မျက်မှောက်နှင့် တမလွန်ဟူသော ဘဝနှစ်တန် ကောင်းစားရေးကိုလည်းကောင်း ရှေးရှုဦးတည်သော ဝါဒလည်း ဖြစ်ပေသည်။

၃၇။ ဘဝသံသရာ

ဗုဒ္ဓဒဿနသည် ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို လက်ခံသဖြင့် ဘဝသံသရာကိုလည်း လက်ခံသည် မည်ပေသည်။ ပြုပြုသမျှသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့သည် ပဋိသန္ဓေအခါနှင့် ပဝတ္တိအခါတို့တွင် ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ ပဋိသန္ဓေအခါ ဟူသည်မှာ လူ့ဘဝ၊ တိရစ္ဆာန်ဘဝ စသည့် ဘဝတစ်ခုခု၌ ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်သော ခဏဘာအချိန် ဖြစ်၏။ ပဝတ္တိအခါဟူသည် ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပေါ်ပြီး နောက်မှစ၍ သေဆုံးသည့်တိုင်အောင်သော ကာလဖြစ်၏။ ထိုပဋိသန္ဓေအခါနှင့် ပဝတ္တိနှစ်ရပ်ပေါင်းသည် တစ်ဘဝတာသော အချိန်ကာလဖြစ်၏။

လူဖြစ်လျှင် လူ့ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် လူ့ကလလရေကြည်ဟူသော ကမ္မဇရုပ်များ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် ပဋိသန္ဓေအကျိုးဖြစ်၍ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် သေဆုံးသည့်ကာလအထိ ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် ပဝတ္တိအကျိုးမည်၏။ အတိတ်ဘဝက ပြုမူခဲ့သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ တစ်ခုခုသည် မျက်မှောက်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေ၍ အတိတ်ကံနှင့် မျက်မှောက်ဘဝတွင် ပြုမူသော ကံများက ပဝတ္တိအကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ မျက်မှောက်ဘဝ၏ အဆုံးဖြစ်သည့် သေဆုံးချိန်တွင် အတိတ်ကံ သို့မဟုတ် မျက်မှောက်ဘဝ၏ ကံတစ်ခုခုက တမလွန်ဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေ၍ ထိုဘဝတွင် ပြုမူသော ကံနှင့် အတိတ်ဘဝတို့၏ ကံများက ထိုဘဝ၏ ပဝတ္တိအကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေ၏။

ထိုဘဝခရီး ကုန်ဆုံးသောအခါတွင်လည်း ထိုဘဝ၌ ပြုခဲ့သော ကံတစ်ခုခုကဖြစ်စေ၊ အတိတ်ကံတစ်ခုခုကဖြစ်စေ တတိယဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေ၍ ထိုတတိယဘဝတွင် ပြုမူသော ကံနှင့် အတိတ်ကံတို့က ၎င်းဘဝ ပဝတ္တိအကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေပြန်၏။ ထိုသို့လျှင် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကို ပြုနေသရွေ့ ထိုကံတို့၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုး ပဝတ္တိအကျိုးများလည်း တစ်ဘဝပြီး တစ်ဘဝ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေမည်ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ဆက်လက်ဖြစ်နေခြင်းသည်ပင် ဘဝသံသရာဖြစ်ပေရာ ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို

လက်ခံယုံကြည်သော ဗုဒ္ဓဒေသနသည် ၎င်းဘဝသံသရာကိုလည်း လက်ခံပြီး ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပေသည်။

ဘဝသံသရာ ဟူသည်မှာလည်း တစ်ဘဝပြီး တစ်ဘဝအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တရားတို့ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်း ဖြစ်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအရ ဆိုရသော် မသိမှုအဝိဇ္ဇာကြောင့် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသော သင်္ခါရတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ထိုသင်္ခါရကြောင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်ဟူသော ဝိညာဉ် ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ဝိညာဉ်နှင့်အတူ စေတသိက်ဟူသော နာမ်သဘာဝ ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ရုပ်သဘာဝတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ထိုမှဆက်လက်၍ ရုပ်နာမ်သဘာဝတို့သည် မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်ဟူသော ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း စုံလင်လာသည်အထိ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာစုံ၍ မွေးဖွားလာပြီးနောက် ကလေးဘဝ လူငယ်ဘဝ စသည့် ဘဝအရွယ်အားလျော်စွာ အဆင်း၊ အသံ စသည့် အာရုံအမျိုးမျိုးနှင့် မျက်စိ နား စသည့် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း သို့မဟုတ် အာယတန အသီးသီးတို့ ထိတွေ့မှုဖဿ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ ထိုအခါ ပျော်ရွှင်ခြင်း၊ ကျေနပ်ခြင်း၊ ဝမ်းနည်းခြင်း၊ အလိုမကျခြင်းစသော ခံစားမှုဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ခံစားမှုဝေဒနာမှတစ်ဖန် ကောင်းသောအာရုံ၊ သာယာဖွယ်သော အတွေ့အကြုံတို့ကို တပ်မက်တွယ်တာမှု တဏှာပေါ်လာ၏။ ထိုတဏှာကြီးထွားလာသောအခါ ထိုအာရုံ ထိုသာယာဖွယ်တို့ကို စွဲလမ်းတမ်းတမှု ဥပါဒါန်ဖြစ်လာ၏။ ၎င်းဥပါဒါန်အရ ထိုတပ်မက်သော အာရုံ (ဝါ) အရာဝတ္ထုတို့ကိုရရန် ကြိုးပမ်းမှု ဖြစ်လာ၏။ ထိုကြိုးပမ်းမှုသည် ကောင်း မကောင်း ကွဲပြားသည့်အားလျော်စွာ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသော ကမ္မဘဝ ထူထောင်မိကြ၏။ ထိုသို့ထူထောင်ရင်း ဤဘဝ၌ပင် ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးဟူသော ဥပပတ္တိဘဝလည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဤဘဝ၌ အချိန်ကာလ အားလျော်စွာ အိုခြင်း(ဇရာ)၊ နာခြင်း (ဗျာဓိ) ဖြစ်ပေါ်၍ သေခြင်း (မရဏ)သို့ ရောက်သောအခါ ဤဘဝ၌ ထူထောင်ခဲ့ကြသော ကမ္မဘဝကြောင့် တမလွန်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေဟူသော ဇာတိ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ထိုဇာတိမှပင် ဝိညာဉ်၊ နာမ်ရုပ်၊ အာယတန စသည်တို့ ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်း အားလျော်စွာ ကမ္မဘဝ ဟူသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကို ပြုစုထူထောင်ကြပြန်၏။

ထိုသို့ ထူထောင်ရင်း ဘဝ၏ ဓမ္မတာဖြစ်သော ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏ တို့ ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ဘဝခရီးတစ်ခု ကုန်ဆုံးသောအခါ ဘဝသစ်အစဖြစ်၍

သော ဇာတိတစ်ဖန် ပြန်လာပြန်၏။ ထိုသို့ အကျဉ်းအားဖြင့် ဇာတိ၊ ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏတို့ အစဉ်မပြတ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်း သို့မဟုတ် အကျယ်အားဖြင့် ဝိညာဉ်၊ နာမ်ရုပ်၊ အာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ ဇာတိ၊ ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏတို့ ဆက်လက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသည် ဘဝသံသရာမည်၏။

ဤသို့ သတ္တဝါတိုင်း၏ တစ်ဘဝတာသောခရီး ကုန်ဆုံးပြီးနောက် ဘဝသစ်တစ်ဖန် အစဉ်မပြတ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို သံသရာဟု ယေဘုယျသဘောအားဖြင့် ဆိုရစေကာမူ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာအလိုအားဖြင့်သော် ရုပ်ခန္ဓာ နာမ်ခန္ဓာတို့ အစဉ်မပြတ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသည်ပင် သံသရာမည်ပေသည်။ တိရစ္ဆာန်၊ လူ စသည့် သက်ရှိဝတ္ထုမှန်သမျှသည် စိတ်စေတသိက်ဟူသော နာမ်သဘာဝနှင့် ရုပ်ဝတ္ထုတို့၏ အစုအပေါင်းဖြစ်၍ သစ်ပင်၊ တော၊ တောင် စသည့် သက်မဲ့ဝတ္ထုတို့သည် ဖြစ်-တည်-ပျက် (ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်) ဟူသော ခဏငယ်သုံးခုခန့်သာ ရှိသည်။ ဖြစ်ပေါ်၍ တစ်ခဏမျှတည်ကာ ပျက်စီးချုပ်ပျောက် သွားလေသည်။

ဤ ဖြစ်-တည်-ပျက် အသီးသီးကို ခဏငယ်ခေါ်၍ ထိုခဏငယ် သုံးခုပေါင်းကို စိတ္တက္ခဏ စိတ်တစ်ခု၏အချိန် (ဝါ) စိတ်တစ်ခု၏ အသက်တာဟု ခေါ်သည်။ ပထဝီ၊ အာပေါ စသည့် ရုပ်ဝတ္ထုအသီးသီးကား ထိုစိတ္တက္ခဏ (ဝါ) စိတ်၏ အသက်တာ ၁၇ ဆမျှ ရှည်ကြာသည်။ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် ဟူသော ခဏဘာမျှသာကြာသောစိတ်တို့သည် မျက်စိတစ်မှိတ်၊ လျှပ်တစ်ပြက် အတွင်းတွင် မရေတွက်နိုင်လောက်အောင် ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်နေကြသည်။ ရုပ်ဝတ္ထုအသီးသီးသည် စိတ်၏အသက်တာနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ကြာရှည်သည်ဟု ဆိုရစေကာမူ ၎င်းတို့သည် မိမိတို့၏ အချိန်ကာလအလိုက် ဖြစ်ပေါ် ပြောင်းလဲနေကြသည်။ စိတ်သည် တစ်ကြိမ်တည်း၌ နှစ်မျိုးမဖြစ်ပေါ်နိုင်ဘဲ တကြိမ်၌ တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ စိတ်တစ်ခုချုပ်ပျောက်တိုင်း နောက်စိတ်တစ်ခုက ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ရုပ်ရှင်ကြည့်စဉ် ဇာတ်ကောင်တို့လှုပ်ရှားမှုကို မြင်ရခြင်းနှင့် စကားပြောသည်ကို ကြားရခြင်းတို့ တစ်ပြိုင်နက်ပေါ်လာသည်ဟု ထင်ရသည်။ ၎င်းမှာ စိတ်ဖြစ်ပေါ်မှု လျင်မြန်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ စိတ်သဘာဝအားဖြင့်သော် မြင်သိစိတ်နှင့် ကြားသိစိတ်သည် မည်သည့်အခါမျှ တစ်ကြိမ်တည်း အတူမဖြစ်ပေါ်နိုင်ပေ။

ထိုစိတ်သဘာဝသည် တစ်ဘဝတာသောအချိန်တွင် ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပေါ်သည်မှစ၍ ဘဝ၏နောက်ဆုံးစိတ်ဖြစ်သော စုတိစိတ်တိုင်အောင်

တစ်ခုပြီးတစ်ခု မရပ်မနား ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်နေကြသည်။ အလားတူပင် ရုပ်ဝတ္ထု (ဝါ) ရုပ်ကလာပ်စည်းများစွာ တို့သည်လည်း ကလလရေကြည် စတင်တည်လာသည်မှစ၍ သေဆုံးသည့်တိုင်အောင် မရပ်မနား ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်နေကြသည်။ သေဆုံးပြီးနောက် တည်ရှိနေသော ဥတုဇရုပ်ကလာပ်စည်းတို့သည်လည်း ဆက်လက်၍ ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်။

ထိုသို့ သက်ရှိဝတ္ထု၌ ရုပ်နှင့်နာမ် သဘာဝတို့ အစဉ်မပြတ် ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက် နေခြင်းကို လည်းကောင်း၊ သက်မဲ့ဝတ္ထု၌ ရုပ်သဘာဝတို့ အစဉ်မပြတ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်နေခြင်းကို လည်းကောင်း သံသရာဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။

သက်ရှိဝတ္ထုများကို တစ်ဘဝတာအတွက် ခွဲခြားသတ်မှတ်ရာတွင် ပဋိသန္ဓေ+ပဝတ္တိ+စုတိဟု သုံးမျိုး ပိုင်းခြားကြသည်။ ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေ စိတ် ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်သော ခဏတာကို 'ပဋိသန္ဓေ' ဟု ခေါ်သည်။ ၎င်းဘဝ၏ နောက်ဆုံးစိတ် ခဏတာကို 'စုတိအခါ' ဟု ခေါ်သည်။ ထို ပဋိသန္ဓေအခါနှင့် စုတိအခါတို့၏ အကြား အသက်ရှည်နေသမျှ ကာလကို 'ပဝတ္တိအခါ' ဟု ခေါ်သည်။ တစ်ခုသောဘဝ၏ နောက်ဆုံးစိတ်ဟူသော စုတိစိတ်ဖြစ်ပေါ်၍ ချုပ်ပျောက်သွားသောအခါ ၎င်းဘဝ၏ တစ်သက်တာ ကုန်ဆုံးပြီဟုဆိုရသည်။ ထိုဘဝ၏ နောက်ဆုံးဖြစ်သော စုတိစိတ်ချုပ်လျှင် ချုပ်ချင်းပင် ၎င်းသတ္တဝါ၏ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ တစ်ခုခုက အကျိုး ပေးသည့်အလျောက် ဘဝသစ်၌ (ဝါ) မိခင်ဖြစ်မည့် သူ၏ ဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေ စိတ် ပေါ်လာသည်။

၎င်းပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်အတူ ကမ္မဇရုပ်ခေါ် ကလလရေကြည်လည်း ပေါ်လာသည်။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ် ချုပ်ပြီးနောက် ၎င်းဘဝတာ၏ နောက်ဆုံး စိတ် (ဝါ) စုတိစိတ်ဖြစ်ပေါ်သည်အထိ စိတ်အစဉ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်အတူ တည်ရှိလာသော ကမ္မဇရုပ် ကလလရေကြည်မှသည် ဆက်လက်၍ ရုပ်ကလာပ်စည်းတို့ အစဉ်မပြတ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်။ ဤသို့လျှင် တစ်ခုသော ဘဝတာအတွင်း ရုပ်နာမ်တို့၏ အစဉ်မပြတ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို လည်းကောင်း၊ တစ်ခုသော ဘဝတာခရီး ကုန်ဆုံးပြီးနောက် ဘဝသစ်၌ တစ်ဖန်ဆက်လက်၍ ရုပ်နာမ် သဘာဝတို့ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို လည်းကောင်း သံသရာဟု ဆိုရပေသည်။

ထိုသို့ ရုပ်နာမ်သဘာဝတို့ အစဉ်မပြတ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ် ပြောင်းလဲနေခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေ၍ မွေးဖွားရခြင်း၊ အိုရခြင်း၊ နာရခြင်း စသည့် ဘဝဒုက္ခများကို လည်းကောင်း၊ ဉာဏ်ဖြင့် တွေးတောဆင်ခြင်မိသော သူတော်သူမြတ်တို့သည် ဘဝသံသရာခရီးကိုလည်းကောင်း ငြီးငွေ့လာကြသည်။ ဘဝဒုက္ခတို့နှင့် ကြုံတွေ့ရမည်ကို ထိတ်လန့်လာကြသည်။ ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးပေးခွင့်သာခိုက် ကောင်းသောဘဝသံသရာ၌ ကျင်လည်နေရစဉ် ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာသုခရနိုင်သည်ဟု ဖြေသာသော်လည်း အကုသိုလ်ကံ အကျိုးမပေးသဖြင့် မကောင်းသော ဘဝတစ်ခုခုသို့ ရောက်ရသည်ရှိသော် ၎င်းဘဝ၌ ကြုံရမည့် ဒုက္ခအမျိုးမျိုးကို တွေးတောပူပန်ကြသည်။ ထိုမကောင်းသော ဘဝမှတစ်ဖန် ကောင်းသောဘဝသို့ပြန်လည်ရောက်ရှိရန် လွန်စွာခဲယဉ်းသည်ကိုလည်း ဆင်ခြင်တွေးခေါ်ကြသည်။

ထိုသို့ တွေးခေါ်ဆင်ခြင်သည့်အလျောက် ဘဝသံသရာခရီးကို ဆက်လက် သွားရမည့် အရေးအတွက် ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်လာကြသည်။ ထိုငြီးငွေ့မှု ထိတ်လန့်မှုကြောင့်ပင် ဘဝသံသရာမှ လွတ်မြောက်လိုခြင်း၊ လွတ်မြောက်အောင် ကြိုးပမ်း အားထုတ်ခြင်းများ ရှိလာကြသည်။ သံသရာမှ ထွက်မြောက်နိုင်ရေးကို အားသွန်ခွန်စိုက် ဆောင်ရွက်ခွင့် မရမီတွင်လည်း ဆိုးရွားသော သံသရာနိမ့်ကျသည့်ဘဝများသို့ ရောက်ရှိ ကျင်လည်စေနိုင်သည့် မကောင်းမှု အကုသိုလ်များကို ရှောင်ကြဉ်ကြသည်။

မကောင်းမှု မပြုမိရန် ကိုယ်နှုတ်နှလုံးကို စောင့်ထိန်းသိမ်း၍ မိမိအကျိုး၊ အများ၏အကျိုး တိုးပွားဖြစ်ထွန်းမည့် ကိစ္စများကို တတ်စွမ်းသမျှ ဆောင်ရွက် သယ်ပိုးကြသည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒအနေဖြင့်ဆိုရသော် ပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်း ဒါနပါရမီ၊ ကိုယ်နှုတ်ကိုစောင့်စည်းခြင်း သီလပါရမီ၊ မေတ္တာတရားပွားများခြင်း မေတ္တာပါရမီ၊ သည်းခံခြင်း ခန္တီပါရမီ စသည်တို့ကို တတ်စွမ်းသမျှ ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးကြပေသည်။

ဦးကျော်ရှိန်
အရှေ့တိုင်းပညာဌာနမှူး
မော်လမြိုင်ကောလိပ်

၃၈။ နိဗ္ဗာန်

နိဗ္ဗာန်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ ပန်းတိုင်ဖြစ်သည်။ ၄၅ နှစ်လုံးလုံး ဗုဒ္ဓ ဟောကြားတော်မူသော ဒေသနာအစဉ်သည် သစ္စာလေးပါးမှ ကင်းကွာသည်မရှိဟု အဋ္ဌကထာဆရာများက ဆိုသည်။ ထိုသစ္စာလေးပါး၏ အထွတ်အထိပ်ကား နိရောဓသစ္စာခေါ်သော နိဗ္ဗာန် ဖြစ်သည်။

နိဗ္ဗာန်၏နက်ရှိုင်းမှု။ ။စာသင်သားတို့သည် ဗုဒ္ဓဒေသနာဖြစ်သော သစ္စာလေးပါးအကြောင်းကို ပထမနှစ်၊ ဒုတိယနှစ် သင်တန်းများကပင် တစေ့တစောင်း သိနားလည်ပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က သိပြီးဖြစ်သော ဘဝ ဒုက္ခတို့၏ အနိဋ္ဌာရုံသည်လည်းကောင်း၊ ၎င်းအနိဋ္ဌာရုံများကို အဆက်မပြတ် ဖန်တီးပေးနေသော သမုဒယတဏှာ၏ ချားရဟတ်ပမာ ဒုက္ခသံသရာကို လည်ပတ်စေတတ်သည့် သဘောသည်လည်းကောင်း ပကတိမျက်မြင်အားဖြင့် ထင်သာမြင်သာသော အရာပင်ဖြစ်သည်။ သဘောပေါက်၍ လက်ခံနိုင်သော အဆင့်တွင်ရှိသည်။ နိရောဓသစ္စာခေါ်သော နိဗ္ဗာန်သည်ကား သမုဒယ တဏှာဖြင့် လှည့်ဖြားခံရသော လူသားတို့အတွက် အသိခက်ခဲ၍ နက်နဲ ရှုပ်ထွေးသော တရားဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ “ဘဝဒုက္ခကို ချုပ်ငြိမ်းရာသည် နိဗ္ဗာန်ဖြစ်သည်”ဟု တစ်ထစ်ချ မှတ်သားထားသင့်ပေသည်။ နိဗ္ဗာန်ဟူသည်ကား ဆိုခဲ့ပြီးသည့် ဒုက္ခ အထွေထွေနှင့် ထိုဒုက္ခအထွေထွေကိုဖန်တီးပေးနေသောတဏှာတို့ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓသည် နိဗ္ဗာန်အကြောင်းကို အဦးဆုံးတရားဖြစ်သည့် ဓမ္မစကြာ ဒေသနာ၌ ဝါကျ တစ်ခုတည်းမျှဖြင့် အကျဉ်းသာ ဟောတော်မူခဲ့သည်။ “တပ်မက်မှုတဏှာ၏ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ရာဖြစ်သော၊ စွန့်ရာဖြစ်သော၊ ဝေးရာ စွန့်ရာဖြစ်သော၊ လွတ်မြောက်ရာဖြစ်သော၊ ကပ်ငြိခြင်းကင်းရာဖြစ်သော၊ ကောင်းမြတ်မှန်ကန်သော တရား (နိဗ္ဗာန်) သည်ကား နိရောဓသစ္စာ ပေတည်း။”

ဤစကားကို အကျဉ်းချုပ်လျှင် တဏှာ၏ကုန်ရာသည် နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏ ဟူသော စာတစ်ကြောင်းမျှသာ ကျန်ပါတော့သည်။ ဓမ္မစကြာပါဠိ၌ ဤမျှသာ ဟောကြားခဲ့သော နိဗ္ဗာန်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်သည်ကား အခက်အခဲဆုံး၊ အနက်အနဲဆုံး ဖြစ်ပေသည်။ အဝိဇ္ဇာအမှောင်ဝယ် တဏှာရမ္မက်

မြွေးယှက်၍ လျှောက်သွားနေကြသော ပုထုဇဉ်သားတို့အတွက် မထင်သာ မမြင်သာသော တရားလည်း ဖြစ်သည်။

သမုဒယ တဏှာဖြင့် ဖွဲ့နှောင်ထားသော လူသားများအတွက် တဏှာကို ပယ်သတ်ရမည်ဟူသော အချက်သည် သေဒဏ်အမိန့်ပမာ ပြင်းထန်ကောင်းရာသည်။ ထိုသူများအတွက် ဗုဒ္ဓ၏ နိဗ္ဗာန်သည် ဆေးခါးကြီးကို သောက်ရသည့်ပမာ ဖြစ်နေပေလိမ့်မည်။ ဗုဒ္ဓလက်ထက်တော်က အလှသရဖူ တစ်ပါးဖြစ်သော ခေမာမိဖုရားကြီးသည် မိမိ၏အလှကို မက်မောလှသဖြင့် ဗုဒ္ဓ၏ တရားတော်ကို မနာဘဲ ကာလအတန်ကြာ ရှောင်တိမ်း၍ နေခဲ့ဖူးပေသည်။

ပုထုဇဉ်တို့၏ သဘာဝကား ဤအတိုင်းပင်ဖြစ်ကြောင်း ဗုဒ္ဓသည် အတိအလင်း ဟောကြားခဲ့ပါသည်။ လူသားတို့ ကိလေသာ ကာမဂုဏ်ဝယ် တမွေ့မွေ့ ပျော်မြူးလိုကြပုံ၊ တရားတော်၏သိမ်မွေ့နူးညံ့ပုံတို့ကို ဗုဒ္ဓသည် အဦးဆုံးသိခဲ့၏။ အဦးဆုံးလည်း ညည်းညူခဲ့၏။

“ငါ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော တရားသည် နက်နဲ၏။ မြင်ခဲ၏။ သိခဲ၏။ ငြိမ်သက်၏။ မွန်မြတ်၏။ တွေးတောကြံဆသူတို့၏ အလုပ်မဟုတ်။ သိမ်မွေ့၏။ ပညာရှိသူတို့သာ သိနိုင်၏။ သို့ရာတွင် သတ္တဝါတို့ကား ကာမဂုဏ်တို့၌ ပျော်မွေ့နေကြ၏။ ကာမဂုဏ်တို့ကို အလွန်အမင်း တပ်မက်နေကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ သူတို့သည် ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားကိုလည်းကောင်း၊ ပြုပြင်မှုတို့ကုန်ဆုံးရာ ဥပဓိတရားတို့ကို စွန့်ပယ်ရာ တဏှာကုန်ရာ ရာဂကင်းရာ ချုပ်ရာ ငြိမ်းရေးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို မြင်နိုင်လိမ့်မည်မဟုတ်”။ (မဟာဝဂ္ဂ)

နိဗ္ဗာန်သည် ဤဒေသနာ အတိုင်းပင် လူသားတို့၏ ပကတိအမြင် ပကတိအသိ၏ တစ်ဖက်သို့ ရောက်နေသော တရားဖြစ်၏။ ဒဿနဆရာတို့ တီထွင်ကြံဆထားသော ယုတ္တိဗေဒ စနစ်များသည် နိဗ္ဗာန်အတွက် မည်သို့မျှ အသုံးမဝင်သော အရာများဖြစ်၏။ ‘‘အတက္ကာဝစရော-တွေးတောကြံဆ၍ ရသော အရာမဟုတ်’’ဟု ဗုဒ္ဓမိန့်ကြားတော်မူခဲ့၏။

နိဗ္ဗာန်သည် ယိုသို့ တွေးတောကြံဆ၍ မသိနိုင်သလို ဘာသာစကားဖြင့် ပြည့်စုံအောင် မဖော်ပြနိုင်သော အရာလည်း ဖြစ်ပေသည်။ ဘာသာစကားသည် လူသားအချင်းချင်း ဆက်သွယ်ရာမှာပင် အတွင်းအဇ္ဈတ္တ၏ ခံစားမှုကို ကုန်စင်အောင် မဖော်ပြနိုင်ပေ။ နိဗ္ဗာန်ကဲ့သို့ ခက်ခဲသော အရာကို မည်ကဲ့သို့ ဖော်ပြနိုင်ပါမည်နည်း။ နိဗ္ဗာန်၏ သဘောကို ဘာသာ

စကားဖြင့် လုံလောက်အောင် မဖော်ပြနိုင်ပုံကို အောက်ပါအတိုင်း သာဓကဆောင်ကြသည်။

တစ်ခါက လိပ်တစ်ကောင်သည် မိတ်ဆွေငါးအား ‘ငါ ကုန်းပေါ်မှာ လမ်းလျှောက်ပြီး ရေထဲကို ပြန်လာတယ်’ ဟု ပြောလေသည်။ ငါးက ‘သြော် ဟုတ်လား သင်ရေကူးပြီး ပြန်လာတာကို ပြောတာလား’ ဟု ပြန်မေးသည်။ တစ်ဖန် လိပ်က ‘ကုန်းပေါ်မှာ ဘယ်ရေကူးလို့ရမလဲ၊ ကုန်းဆိုတာက မာမာကျောကျော အတုံးအခဲကြီးပဲ’ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ရှင်းပြသည်။ သို့ရာတွင် ကုန်းမြေ၏ သဘောကို မည်သို့မျှ မသိသော ငါးအတွက် လိပ်၏ စကားသည် အချည်းနှီး ဖြစ်ပေသည်။ နိဗ္ဗာန်သည် ပုထုဇဉ်တို့အတွက် လိပ်ပြောသော စကားကဲ့သို့ အချည်းနှီး ဖြစ်တန်ရာပေသည်။

နိဗ္ဗာန်၏ အဓိပ္ပာယ်။ ။**နိဗ္ဗာန်** သည် ပါဠိစကား နိဗ္ဗာန ကို ဗမာသတ် ပြန်ဆိုထားသော ဝေါဟာရဖြစ်၏။ **စိတ္တ** မှ **စိတ်**၊ **မိတ္တ** မှ **မိတ်** ဖြစ်သကဲ့သို့ **နိဗ္ဗာန** ကို **နိဗ္ဗာန်** ဟု ပြန်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။ **နိဗ္ဗာန** ကို နိ+ဝါန ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ နိသည် မရှိခြင်း၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း အနက်ရှိ၏။ **ဝါန** ၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ တပ်မက်ခြင်း တဏှာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တဏှာ၏ ချုပ်ရာသည် နိဗ္ဗာန်ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓ၏ အဦးဆုံးသော ဓမ္မစကြာဒေသနာ၌ အကျဉ်းမျှသာ ဟောကြားခဲ့သော **နိဗ္ဗာန်** သည် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာများ၌ ဝေါဟာရပေါင်း ၇၀ ဖြင့် ရှင်းလင်းရသည့် အထိ ခက်ခဲသော တရားဖြစ်လာသည်။ ဤ၌ နိဗ္ဗာန်၏ သဘောကို **စကားနှစ်လုံး** ဖြင့်သာ ရှင်းလင်းပြပါမည်။

တဏှာက္ခယ။ ။တဏှာ၏ ကုန်ရာဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ တွယ်တာ**တပ်မက်ခြင်း**၏ ကုန်ခန်းရာသည် နိဗ္ဗာန်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ တဏှာသည် ယခုဘဝနှင့် အတိတ်ဘဝ၊ အနာဂတ်ဘဝများကို ဖန်တီးပေးနေသည့် ဇာတ်ဆရာကြီးပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတဏှာသည် သတ္တဝါတို့အား လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ စည်းစိမ် အဝေကို တွယ်တာစေသည်။ ၎င်းတွယ်တာမှုကြောင့် လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ ဖြစ်အောင် ဒါန-သီလ-ဘာဝနာ မှုတို့ကို အားထုတ်စေသည်။ ဘဝသုခများကို ရသောအခါတွင်လည်း ကုန်ခန်းမသွားအောင် ကြိုးစားစေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဖန်တီးမှု (သင်္ခါရ) နှင့် ဖြစ်မှု(ဘဝ)တို့သည် စက်ဝိုင်းပမာ လည်ပတ်နေသည်။

နိဗ္ဗာန်တွင် ဤဖန်တီးမှုနှင့် ဘဝတို့ မရှိတော့ပေ။ ဗုဒ္ဓက ‘အိုရာဂ တဏှာ၏ ချုပ်ရာကား နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘ရဟန်းတို့၊

နိဗ္ဗာန်ဟူသည်ကား အဘယ်နည်း။ ရဟန်းတို့၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသည်ကား တပ်မက်မှုကုန်ရာ၊ အမျက်ဒေါသကင်းရာ၊ မသိမှုဆိတ်သုဉ်းရာပေတည်း' ဟူ၍လည်းကောင်း ဟောကြားခဲ့သည်။

အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာတို့သည် ဘဝသံသရာကို ဖန်တီးရာတွင် တစ်ပြန်တစ်လှည့်စီ ဦးဆောင်ကြလေသည်။ အဝိဇ္ဇာက ဦးဆောင်သောအခါ တဏှာက နောက်ကလိုက်၏။ တဏှာက ဦးဆောင်သောအခါ အဝိဇ္ဇာက နောက်ကလိုက်လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ တစ်ခုချုပ်သောအခါ ကျန်တစ်ခုလည်း ချုပ်လေတော့သည်။ ထိုနှစ်ခု ချုပ်သောအခါ ဒေါသလည်း ချုပ်လေတော့သည်။ ထို့ကြောင့် 'နိဗ္ဗာန်သည် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ ချုပ်ရာဖြစ်၏' ဟု ဗုဒ္ဓဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

အသင်္ခတ။ ။နိဗ္ဗာန်၏ လက္ခဏာတစ်ခုမှာ အသင်္ခတ ဖြစ်၏။ ပြုပြင်ဖန်တီးမှု မရှိခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ လောက၌ သက်ရှိသက်မဲ့ အရာမှန်သမျှသည် အကြောင်းတရားတို့ ပေါင်းစည်းယှက်နွယ်ထားသောအရာများ (သင်္ခတ) သာ ဖြစ်၏။ မည်သည့် အကျိုးတရားမျှ အကြောင်း ကင်းမဲ့၍ မဖြစ်နိုင်။ သက်ရှိသတ္တဝါတို့တွင်ရှိသော ရုပ်၊ နာမ် ခန္ဓာများသည်လည်းကောင်း၊ သက်မဲ့လောကတွင်ရှိသော ရုပ်ဝတ္ထုများသည်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းဖြစ်၏။ သက်ရှိသတ္တဝါများတွင် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရားလေးပါးက ပြုပြင်ဖန်တီးပေးနေ၏။ သက်မဲ့ ရုပ်ကမ္ဘာတွင်ကား အပူအအေး ဟူသော ဥတုက ဖန်တီးပေးနေသည်။

သို့ဖြစ်၍ သက်ရှိသက်မဲ့ မှန်သမျှသည် ပြုပြင်မှုအကြောင်းတရား ချုပ်ငြိမ်းသောအခါ အကျိုးဆက်လည်း ချုပ်ငြိမ်းရတော့သည်။ သက်ရှိဆိုပါက ဘဝတည်မြဲရေးအတွက် သင့်လျော်သော အစား၊ အဝတ်၊ နေရာတို့ကို အမြဲရှာဖွေနေရသည်။ မီးတောက်ကလေးတစ်ခု မငြိမ်းသွားစေရန် ဆီနှင့်မီးစာ ဖြည့်တင်းပေးရ၏။ လေ စသော ပြင်ပ ပယောဂ မငြိမ်းသတ်စေရန် ကာကွယ်ရ၏။ ထို သက်မဲ့ပစ္စည်းကလေး တစ်ခုမှာပင် ဤမျှလောက် ဖန်တီးမှု (သင်္ခါရ)များ များပြားနေပါက ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့ စုပေါင်းထားသော လူ့ဘဝတစ်ခု တည်မြဲရေးအတွက် မည်မျှသော ပြုပြင်မှုတို့ကို ဖန်တီးပေးရမည်ကို ချဲ့ထွင်စဉ်းစားသင့်ပေသည်။

နိဗ္ဗာန်သည်ကား ပြုပြင်ဖန်တီးအပ်သော အရာမဟုတ်။ ဖန်တီးမှု ကင်းမဲ့သော **အသင်္ခတ** တရားဖြစ်၏။ နိဗ္ဗာန်တွင် ဖန်တီးတတ်သော လက်

သည် (ကတ္တား) လည်းမရှိ။ ဖန်တီးခံရသော တရားခံ (ကမ္မ)လည်း မရှိ။ ကာလဟူ၍လည်း မရှိ။ ဒေသဟူ၍လည်းမရှိ။ အဆုံးလည်းမရှိ။ အစလည်း မရှိ။ စင်စစ် ဤဖော်ပြချက် မှန်သမျှသည် လုပ်ကြံဖန်တီးအပ်သော သင်္ခတ နယ်ပယ်ရှိ ပညတ်များသာ ဖြစ်ပေသည်။ နိဗ္ဗာန်သည် ဤပညတ်နယ်ပယ်မှ ကင်းလွတ်သော အရှိတရား **ပရမတ်** သာ ဖြစ်ပေသည်။

“ဤနိဗ္ဗာန်ကား ရုပ်ကလာပ်တို့တို့ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းသော အာပေါ၊ နိုင်မာခြင်း ပထဝီ၊ ပူခြင်း အေးခြင်း တေဇော၊ တွန်းကန်လှုပ်ရှားသော ဝါယော ဟူသော ဓာတ်ကြီး ၄ ပါးတို့မရှိ။ ရှည်ခြင်းနှင့် တိုခြင်း၊ သေးခြင်းနှင့် ကြီးခြင်း၊ တင့်တယ်ခြင်းနှင့် မတင့်တယ်ခြင်းတို့ မရှိ။ ဤ၌ ရုပ်နှင့် နာမ်တို့ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ကြ၏။ ဘဝသစ်ကို ဖန်တီးပေးသော ဝိညာဉ်ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်နှင့်နာမ်တို့လည်း ချုပ်လေသည်။”(ဒီဃနိကာယ်၊ ကေဝဋ္ဋသုတ်)

ဤဒေသနာအရ နိဗ္ဗာန်သည် ရုပ်အထူး နာမ်အထူးမဟုတ်။ **နိဗ္ဗာန် ရွှေပြည်သို့ ရောက်ရပါလို၏** ဟူသော ဆုတောင်းစကားကလေးသည် ပုထုဇဉ် လူသားတို့ သိသာအောင် တင်စားထားချက်သာ ဖြစ်ပေသည်။ တကယ်အားဖြင့် မှီရာတည်ရာရှိနေလျှင် တစ်နေ့သောအခါ မှီရာတည်ရာသည် ပျက်စီးရမည်သာ ဖြစ်၏၊ မပျက်နိုင် မစီးနိုင်သော အရာထူးဟူ၍ မရှိပါ။ အားလုံးသည် အနိစ္စဟူသော ပြောင်းလဲခြင်း နိယာမတွင်သာ ရွေ့ရှားနေရမည် ဖြစ်ပေသည်။

နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာ။ ၊နိဗ္ဗာန်၏ သဘောအနက်ကို စကားဝေါဟာရ နှစ်ခုထုတ်၍ စာသင်သားတို့နှင့် တန်ရုံ ရှင်းလင်းဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းဖော်ပြချက်၌ တွယ်တာတပ်မက်ခြင်းမရှိ။ တွယ်တာတပ်မက်မှု မရှိသဖြင့် ၎င်းကြောင့် ဖန်တီးအပ်သည့် တွယ်တာစရာ တပ်မက်စရာများနှင့်တကွ ရုပ်နာမ် မမှုဟူသမျှ တို့လည်းမရှိဟု ထပ်တလဲလဲဆိုခဲ့ပါသည်။

ဤဖော်ပြချက်များအရ “နိဗ္ဗာန်ဆိုတာ မရှိတရားဘဲ။ ဘာမှမရှိတာ ဘယ်မှာ ချမ်းသာပါမလဲ” ဟူသော မေးခွန်းများ ပေါ်ထွက် လာနိုင်ပါသည်။ ထိုပြဿနာကို ပြေလည်ရန် ဘာသာစကားဖြင့်ပင် လက်လှမ်းမီသမျှ ရှင်းပြပါမည်။

ချမ်းသာသည် ဟူသော စကားကို နှစ်မျိုးခွဲ၍ ဖော်ပြမှ သရုပ်ပေါ်ပါမည်။ ပထမချမ်းသာမှာ ခံစားမှုချမ်းသာ (ဝေဒယိတသုခ) ဖြစ်၍ နောက်တစ်မျိုးမှာ အေးငြိမ်းမှုချမ်းသာ (သန္တိသုခ) ဖြစ်ပါသည်။ ခံစားမှု

ချမ်းသာဟူသည်မှာ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ ကိုယ်ဟူသော မိမိတို့၏ တံခါးပေါက် (ဒွါရ)များဖြင့် အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ အတွေ့အထိ ဟူသော အပြင်အာရုံများကို ခံစား၍ရသော ချမ်းသာဖြစ်သည်။ လှပသော အဆင်း၊ သာယာသောအသံ စသည်တို့သည် လူတို့လိုလားသော ဣဋ္ဌာရုံများ ဖြစ်ကြ၏။ ကြောက်စရာအဆင်း၊ ဆိုးသွမ်းသောအသံ၊ စသည်တို့သည် အနိဋ္ဌာရုံများဖြစ်ကြ၏။ ဤအာရုံဟူသမျှသည် သတ္တဝါတို့၏အဇ္ဈတ္တသန္တာန်ကို လှုပ်ရှားစေသောအာရုံများ ဖြစ်သည်။

ကောင်းသောအာရုံကို ခံစားရသောအခါ ဘဝင်ကြည်နူး၍အနိဋ္ဌာရုံနှင့် ကြုံဆုံသောအခါတွင် မကောင်းသော စိတ်အစဉ်များ ဖြစ်လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပုထုဇဉ်မှန်သမျှ အဆိုးကိုရှောင်၍ အကောင်းကို ရှာဖွေရ၏။ အကောင်းကို ရပြန်သော်လည်း မပျောက်ပျက်ရအောင် မကုန်ဆုံးရအောင် လုံးပန်းနေရ၏။ မည်သို့ပင် ရှာဖွေရှာဖွေ မည်သို့ပင် လုံးပန်းလုံးပန်း တစ်နေ့သောအခါ ရှာဖွေလုံးပန်းသူရော ရှာဖွေ၍ရသည့် အာရုံပါ ပျက်စီး ကုန်ဆုံး သွားသည်သာ ဖြစ်သည်။ မည်သည့်အခါမှ ပြည့်ဝသည်ဟူ၍ မရှိ၊ တစ်ခဏပန်း ဝအီသွားခြင်းမျှသာရှိ၍ ကုန်ဆုံးသွားသောအခါ ထပ်မံ၍ အသစ် အသစ် ရှာဖွေရသည်သာဖြစ်သည်။

ဤအချက်ကို လေ့လာသောအခါ ခံစားမှုချမ်းသာ၏ ဒုက္ခကြီးကျယ်ပုံကို မျက်မြင်တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။

နိဗ္ဗာန်၏ ချမ်းသာမှုကား ဤသို့မဟုတ်ပါ။ ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းနှင့်အတူ ဖြစ်မှုပျက်မှုများ မရှိတော့သဖြင့် အေးငြိမ်းသော သဘော (သန္တိသုခ)သာ ရှိတော့သည်။ တစ်ခါက ရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်ကြီးသည် “နိဗ္ဗာန်ကား ချမ်းသာစွ၊ နိဗ္ဗာန်ကား ချမ်းသာစွ”ဟု ဥဒါန်းစကားရင့်ကျူးတော်မူသည်။ ထိုသို့ကြားသော ရှင်ဥဒါယီမထေရ်က ‘နိဗ္ဗာန်တွင် ခံစားစရာ မရှိပါဘဲ အဘယ်မှာ ချမ်းသာနိုင်ပါ့မလဲ”ဟု မေးမြန်းလေသည်။ ရှင်သာရိပုတ္တရာက “ခံစားမှု မရှိခြင်းသည်ပင် ချမ်းသာအစစ်ဖြစ်သည်”ဟု ပြန်လည်မိန့်ကြားသည်။ ရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်ကြီး မိန့်ကြားသော ချမ်းသာမှာ ပကတိ အေးငြိမ်းမှုဟူသော သန္တိသုခသာ ဖြစ်ပေသည်။

၎င်းသန္တိသုခ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို သိမြင်ပြီးသည့် အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ တကယ်တမ်း သိရှိခံစားနိုင်ပေသည်။ ပုထုဇဉ်တို့အတွက် အကန်းဖြစ်နေသည့် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို အရိယာတို့သည် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသော မှန်ပြောင်းဖြင့် ကောင်းစွာ တွေ့မြင်ကြပေသည်။ ထိုသို့ သိမြင် သဖြင့်လည်း

ဘဝတာဝန် ခန္ဓာဝန်များကို စက်ဆုပ်ပေသည်။ အတိတ်ဘဝကံ အဆက်ဆက်ကြောင့် ရရှိဆဲဖြစ်သော ဘဝဝန်ထုပ် ဝန်ပိုကြီးကို သယ်ပိုး ထားရသည်ကို ဒုက္ခပုံကြီး ထမ်းရွက်ထားရသကဲ့သို့ ထင်မှတ်ကြပေသည်။ ထိုဒုက္ခကြီးကို တစ်ခဏမျှ အေးငြိမ်းပါစေတော့ ဟူသော သဘောဖြင့် နိရောဓသမာပတ်ခေါ် တစ်ခဏအေးငြိမ်းမှုကို ခံစားကြပေသည်။

ထိုသို့ သမာပတ် ဝင်စားနေသည့် ၇ ရက်တာအတွင်း အစာစားခြင်း၊ အခင်းကြီးငယ်သွားခြင်း စသည်ကိုမပြုကြ။ စိတ်စေတသိက်တို့ ချုပ်ငြိမ်းနေသဖြင့် ခံစားမှု ဝေဒနာလည်းမဖြစ်၊ စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်များ (စိတ္တဇရုပ်)လည်း မရှိ၊ တစ်ခဏမျှ ရပ်စဲနေပေသည်။ ထိုသို့ မသေလွန်မီ စပ်ကြားမှာပင် ဘဝကြီးကိုဒုက္ခဟု တကယ်တမ်းသိမြင်သဖြင့် အေးငြိမ်းမှုကို ရယူကြသေးသည်။ တကယ်တမ်းဘဝကို စွန့်လွှတ်ရတော့မည့်အခါ (ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော့မည့်အခါ)တွင်ကား ကြောက်ရွံ့မှု၊ တွယ်တာမှု၊ တွန့်ဆုတ်မှုကင်းကာ ဥဒါန်းစကား ရင့်ကျူး၍ ထွက်ခွာသွားကြပေသည်။

ထိုသို့ ဥဒါန်းစကား ရင့်ကျူးခြင်းကို ထေရဂါထာ၊ ထေရီဂါထာများ၌ အနှံ့အပြား တွေ့ရပေသည်။ တနည်းအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သည် ဘုဏ်နှ သူတို့အတွက် မမြင်ရသော်လည်း တကယ်ထင်ရှားရှိသော တရားဖြစ်သည်။ အကယ်၍ နိဗ္ဗာန်သည် ထင်ရှားမရှိအံ့။ ထိုအရိယာများသည် ရေးကြီးခွင်ကျယ်လုပ်၍ ဥဒါန်းစကား ရင့်ကျူးနေကြမည် မဟုတ်ပါချေ။

စင်စစ်အားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သည် သေခြင်း၏ ဟိုဘက်တွင် ရှိသည်မဟုတ်ချေ။ အသက်ရှင်နေဆဲ ဘဝမှာပင် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ရရှိခံစားနိုင်ပေသည်။ ဖော်ပြပါ ရဟန္တာမထေရ်ကြီးများသည် နိဗ္ဗာန်ကို လက်တွေ့မျက်တွေ့ ခံစားပြီးသူများ ဖြစ်သဖြင့် အမှန်အတိုင်း ကျူးရင့်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မိမိ၏ ကျင့်ကြံအားထုတ်မှုအလျောက် သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာ ဟူသော အဆင့်များကိုရရှိနိုင်ပေသည်။ ထိုသို့ရရှိသည့် စွမ်းအားအလျောက် ဘဝ၏ အညစ်အကြေးများဖြစ်သည့် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာန်မာနစသည်တို့ကို ပယ်ခွာနိုင်ပေသည်။ ဗုဒ္ဓသည် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ခန္ဓာရှိဆဲ ဘဝမှာပင် ရရှိနိုင်ကြောင်း အထပ်ထပ် ဟောကြားခဲ့ပေသည်။

“မောတက” တစ်ဆင့်စကားမဟုတ်၊ လက်ရှိဘဝမှာပင် ကိုယ်တိုင် သိနိုင်သည့် နိဗ္ဗာန်၊ ကိလေသာအေးငြိမ်းမှု နိဗ္ဗာန်ကို ဟောကြားအံ့။ ရင်း

တရားတို့ကိုသိ၍ သတိဖြင့် ကျင့်ကြံအားထုတ်သူသည် ယခုဘဝမှာပင် တဏှာကို လွန်မြောက်နိုင်ရ၏။ (သုတ္တနိပါတ်၊ ပါရာယနဝဂ်)

“အို–နတ်သား၊ လောကသည်လည်းကောင်း၊ လောကဖြစ်ကြောင်းသည် လည်းကောင်း၊ လောက၏ ချုပ်ရာသည် လည်းကောင်း၊ ထိုသို့ချုပ်ကြောင်းဖြစ်သော လမ်းစဉ်သည် လည်းကောင်း တစ်လံမျှလောက်သော ဤခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌သာ ရှိသည်ဟု ငါဟောကြား၏” (သဂါထာဝဂ္ဂ၊ ရောဟိတဒေဝပုတ္တသုတ်)။ ဤစကားများအရ နိဗ္ဗာန်သည် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝကို မျက်ကွယ်ပြု၍ တမလွန်ကိုသာ မျှော်လင့်နေသော အရာမဟုတ်ပါ။

ဗုဒ္ဓ၏တရားသည် “လာလော့၊ ကြည့်လော့၊ စမ်းသပ်လော”ဟု ဖိတ်ခေါ်သော ဝါဒဖြစ်၏။ တကယ်တမ်း လက်တွေ့ မျက်တွေ့ အကျိုးပေးသော ဝါဒလည်းဖြစ်၏။ တရားဂုဏ်တော် ခြောက်ပါးကို လေ့လာသောအခါ ဤအရည်အချင်းများကို တွေ့ရမည် ဖြစ်၏။

ဤအချက်များကို တကယ်တမ်း သဘောပေါက်သော်ကား ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အတိဒုက္ခတွေကိုသာ ထပ်တလဲလဲ ရှုမြင်နေသော အဆိုးမြင်ဝါဒ (Pessimism)ဖြစ်သည်ဟု အဖျားရှပ်၍ ပြောတတ်သော သူများလည်း ရှိမည် မဟုတ်ပေ။ စင်စစ် ဗုဒ္ဓဝါဒသည် အဆိုးကိုအဆိုးအတိုင်းမြင်၍ ထိုအဆိုးထဲမှ အကောင်းကို ထုတ်ယူရှာဖွေပေးသော ယထာဘူတဝါဒ(realism)သာ ဖြစ်ပါ၏။

နိဗ္ဗာန်၏ အကြောင်းကို ဒဿနပညာ ရှုထောင့်မှ ဆင်ခြင်လျှင် ဘီစီခြောက်ရာစုကာလက ခေတ်ပြိုင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် အယူဝါဒများကို ပယ်ဖျက်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပေမည်။ ထိုစဉ်က အကြီးအကျယ် ဆုံးသော ဝါဒမှာ “သက်ရှိ သက်မဲ့ မှန်သမျှကို ဗြဟ္မာကြီးက ဖန်ဆင်းသည်”ဟူသော အတ္တဝါဒ ဖြစ်သည်။ ထိုဝါဒအရ လူသားသည် ဗြဟ္မာကြီး၏ လက်ခုပ်တွင်းက ရေသဖွယ်သာ ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓသည် မိမိ၏လက်တွေ့ဝါဒ (သန္ဒိဋ္ဌိကဝါဒ)ဖြင့် လူသားအား ဗြဟ္မာ၏လက်တွင်းမှ ဆယ်တင်၍ “လူသားလျှင် မိမိဘဝ၏ ဗိသုကာဖြစ်သည်”ဟူသော လူသား၏အခန်း ကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ပေးခဲ့၏။ ဘဝရေဝဲ၌ လည်ပတ်နေမှုသည် လည်းကောင်း၊ ထိုဝဲဩဃမှ ထွက်မြောက်မှုသည် လည်းကောင်း၊ မိမိသာလျှင် လုပ်ဆောင်ရကြောင်း မည်သည့် တန်ခိုးရှင်မျှ ဖန်ဆင်းထားခြင်း မဟုတ်ကြောင်းကို ဖော်ညွှန်းသည့် **အနတ္တဝါဒ**ကို ထူထောင်ခဲ့၏။

“ယနေ့ ပျော်ပျော်နေပါ။ နက်ဖြန်သေမည်”ဟူသော ဆောင်ပုဒ်ဖြင့် လူ့ဘဝတွင် အကောင်း အဆိုးမှန်သမျှ ထင်ရာသာ လုပ်လေလော့ဟူသော ရုပ်ဝါဒ(materialism)ကို ပယ်ဖျက်ခဲ့၏။ လောက၌ သက်ရှိသက်မဲ့မှန်သမျှသည် သူ့သဘောအလျောက်သာ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းရှိ၏၊ မည်သည့်အကြောင်းကြောင်းမှ မည်သည့်အကျိုးအဆက်တွေ ဖြစ်နေသည် မဟုတ် ဟူသော ကြောင်းကျိုးမဲ့သည့် **ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န** ဝါဒကိုလည်း ချေဖျက်ခဲ့၏။

ဤသို့ဖြင့် ဗုဒ္ဓ၏နိဗ္ဗာန်ဝါဒသည် ဘီစီ ခြောက်ရာစုကာလက ခေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် ဘာသာရေး အတွေးအခေါ်များကို ပြောင်းလဲပစ်လိုက်ရုံမျှမက၊ မျက်မှောက်ခေတ် ဘာသာရေး အယူဝါဒကြီးများ နှင့်ပါ မတူညီကြောင်း တွေ့ရှိရပေသည်။

ဦးအောင်ထွတ်
လ/ထ သင်တန်းမှူး (ဝိဇ္ဇာ)
တက္ကသိုလ်စာပေးစာယူသင်တန်းဌာန။

၃၉။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုတွင် နီတိစာပေ၏လွှမ်းမိုးမှု

နိဒါန်း

ရှေးခေတ်တွင် မြန်မာတို့ ဆက်ဆံခဲ့သည့် နိုင်ငံများမှာ အိန္ဒိယနှင့် သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ)တို့ ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အိန္ဒိယနှင့် ပိုမိုဆက်ဆံမှုရှိခဲ့သည်။ မြန်မာတို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှု များသာမက နက္ခတ်၊ ဗေဒင်၊ ဆေးအစရှိသော လောကီလူမှုဆိုင်ရာ စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများကိုပါ ရယူခဲ့ကြပါသည်။ မြန်မာပညာရှင်တို့သည် နိုင်ငံတော်အတွက် စာပေနှင့်ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးရေးကို ကြိုးပမ်းရာတွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ လက်လှမ်းမီသမျှ စာပေတို့ကို ရယူလေ့လာ ကြသည်။ လေ့လာသိရှိပြီးသော အသိပညာ အတတ်ပညာတို့ကို ပြည်သူတို့အားဖြန့်ဖြူးညွှန်ပြကြသည်။ ထိုသို့ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အချို့သော အသိပညာ အတတ်ပညာ ဆိုင်ရာစာပေတို့ကို မူရင်းဘာသာမှ မြန်မာဘာသာသို့တိုက်ရိုက်သော် လည်းကောင်း၊ အချို့ကိုမူ မူရင်းဘာသာမှ ပါဠိ၊ ၎င်းမှတစ်ဆင့် မြန်မာဘာသာသို့ သော်လည်းကောင်း ပြန်ဆိုရေးသားကြသည်။ ဘာသာပြန်ဆိုရာတွင်လည်း နိဿယအပြင် မြန်မာစကားပြေနှင့် ကဗျာလင်္ကာအဖြစ်လည်း ပြုစုကြသည်။

ထိုသို့ ကြိုးပမ်းပြုစုရာတွင် ပါဝင်သော စာပေတစ်ရပ်မှာ နီတိစာပေစုဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး အတွေးအခေါ် အမူအကျင့်နှင့် ပတ်သက်သော နီတိကျမ်းစာတို့သည် ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာကပင် ထွက်ပေါ်နေခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ နီတိသျှတ္တရဟူသော အမည်ဖြင့်သာမဟုတ်ဘဲ ပဉ္စတန္တရ၊ ဟိတောပဒေသ စသောအမည်အားဖြင့်လည်း ထင်ရှားပျံ့နှံ့နေပေသည်။ မြန်မာတို့သည် ထိုနီတိစာပေစုမှ သင့်နိုးရာရာကို လေ့လာစုဆောင်း၍ မြန်မာနီတိကျမ်းများကို ရေးသားခဲ့ကြသည်။ ထိုရှေးမြန်မာနီတိများမှာ လောကနီတိ၊ ဓမ္မနီတိ၊ ရာဇနီတိ၊ သုတ္တဝဍ္ဎနနီတိနှင့် မဟာရဟာနီတိတို့ဖြစ်သည်။

မြန်မာနီတိကျမ်းများ

၎င်းတို့အနက် လောကနီတိသည် ဂါထာ ၁၆၇ ခုပါရှိ၍ ၎င်းကို ပင်းယခေတ်တွင် စတုရင်္ဂဗလအမတ်ကြီး ပြုစုခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ ထိုကျမ်းကို ဘကြီးတော်မင်းလက်ထက် ခရစ်နှစ် ၁၈၃၅ ခုတွင် ဆရာတော်ဦးဗုဒ်

က မြန်မာနိဿယ ပြန်ဆို၍ သီပေါမင်းလက်ထက် ခရစ်နှစ် ၁၈၈၀ တွင် နေမျိုးမင်းထင် ကျော်ခေါင်ဘွဲ့ခံ အမှာမတော်ရေး ဦးရှင်ကလေးက လောကနီတိပျို့ကို စီကုံးခဲ့သည်။ ညောင်တုန်းမြို့ ရွှေဟင်္သာတောရ၊ စံကျောင်းဆရာတော်က လောကနီတိအစ ကဏ္ဍလေးခုကိုလည်းကောင်း၊ ရန်ကုန်မြို့ ကျောင်းတော်ရာ ရွှေကျင်တိုက် ဘဒ္ဒန္တဇောတမထေရ်က ကျန်ကဏ္ဍသုံးခုကိုလည်းကောင်း အကျယ်ဖွင့်ဆိုတော်မူသည်။

ဓမ္မနီတိကျမ်းသည် ဂါထာ ၄၁၄ ခုပါရှိ၍ ၎င်းကိုပြုစုသော ကျမ်းပြုအမည်ကို မသိရပေ။ ဤကျမ်းကို ဘိုးတော်ဘုရား လက်ထက် ခရစ်နှစ် ၁၇၈၄ ခုတွင် တိပိဋကာလင်္ကာရ မဟာဓမ္မမထေရ်က မြန်မာနိဿယ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ရာဇနီတိသည် ဂါထာ ၁၆၃ ခု ပါရှိ၍ ၎င်းကို ပုဏ္ဏားပညာရှင် အနန္တဉာဏနှင့် ဂဏာမိဿကတို့က ဓမ္မသျှတ္တရကျမ်းကို အခြေခံ၍ပြုစုခဲ့သည်။ ရာဇနီတိပျို့ကို အလုံမြို့နယ် ခင်မွန်ရွာဇာတိ မောင်ပိုးက ရေးသားခဲ့သည်။ သုတ္တဝဍ္ဎနနီတိသည် နိဂုံးဂါထာအပါအဝင် ဂါထာ ၆၇ ခု ပါရှိ၍ ၎င်းကို ချောင်းကောက် ဆရာတော် သဒ္ဓမ္မနန္ဒီ မဟာထေရ်က ပါဠိစာပေမှစုဆောင်း ပြုစု၍ မြန်မာနိဿယ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ဤနီတိကျမ်း ၄ ဆူကို ဂျိမ်းစ်ဂရေး (james Gray) က ခရစ်နှစ် ၁၈၈၆ ခုတွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။

မဟာရဟာနီတိကို အရှင်မဟာသီလဝံသ ပြုစုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကျမ်းရင်းအနေဖြင့် မတွေ့သေးဘဲ မြန်မာမင်း အုပ်ချုပ်ပုံ စသည်တို့၌ ကိုးကားမှီငြမ်း ပြုထားသည်ကိုသာ တွေ့ရသည်။

နှောင်းခေတ်တွင်မူ လယ်တီပဏ္ဍိတ ဆရာဦးမောင်ကြီးသည် စာဏကျနီတိ၊ နီတိမဉ္ဇရီ၊ နီတိမာလာ။ သူရဿတိနီတိ၊ သုတ္တန္တနီတိ၊ တိပိဋကနီတိ ကျမ်းများကို ပြုစု၍ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး၊ ရွှေဟင်္သာတိုက်သစ် အရှင်ပဏ္ဍိတမထေရ်က စာဏကျ နီတိဘာသာပြန်ကို ရေးသားတော် မူသည်။ ဆရာဦးမောင်ကြီးသည် သက္ကတနီတိဂါထာများကို ပါဠိသို့ပြန်ဆို၍ ထိုမှ တစ်ဖန် မြန်မာနိဿယ ရေးသားသည်။ ထိုဂါထာတို့၏ ဆိုလိုရင်းနှင့် ဆောင်ပုဒ်လင်္ကာကို ဆက်လက်ဖော်ပြပြီး အဓိပ္ပာယ်အကျယ်ကို ရှင်းလင်း ဖွင့်ဆိုသည်။ အရှင်ပဏ္ဍိတ မထေရ်သည်လည်း စာဏကျနီတိဂါထာ ၁၀၀ ကို ပါဠိသို့လည်းကောင်း၊ ထိုမှ မြန်မာနိဿယသို့ လည်းကောင်း ပြန်ဆိုတော်မူ၍ ဆောင်ပုဒ် လင်္ကာကို ဆက်လက်သီကုံးတော်မူသည်။

အိန္ဒိယနီတိ စာပေစုတွင် ပါဝင်သော ပဉ္စတန္တရကို ပါရဂူနှင့် ဦးသော်ဇင်တို့က အသီးသီး မြန်မာပြန်ဆိုကြသည်။ ထိုပဉ္စတန္တရ သက္ကတ ကျမ်းကို များစွာမှီငြမ်းပြု၍ ရေးသားထားသော ဟိတောပဒေသကို မြန်မာ ပညာရှင်များစွာတို့ မြန်မာပြန်ခဲ့ကြရာ ၎င်းတို့အနက်လက်ရှိအထင်ရှားဆုံး မှာ အဖျောက်ဆရာတော်၏ ဟိတောပဒေသ ဘာသာပြန်ဖြစ်သည်။

ဤသို့လျှင် မြန်မာပညာရှင်တို့ ပြုစုကြသော နီတိကျမ်းစာတို့သည် မြန်မာစာပေနယ်ပယ်တွင် သီးခြားစာစုတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်လောက်သည် အထိ ဖွံ့ဖြိုးနေပေသည်။

နီတိစာပေလွှမ်းမိုးမှု။ ။ထိုနီတိစာပေတွင် ရာဇနီတိသည် နိုင်ငံကို ဦးဆောင် အုပ်ချုပ်သော မင်းနှင့်တကွ စစ်သူကြီး၊ မှူးကြီးမတ်ကြီး စသည် တို့ ရှိသင့်သည့် အရည်အချင်းကို ဖော်ပြ၍ အမှုထမ်းကောင်း မိတ်ဆွေ ကောင်း စသည်တို့တွင် ရနိုင်ရန် နည်းလမ်းများလည်း ညွှန်ပြသည်။ လောကနီတိ၊ ဓမ္မနီတိ၊ စာဏကျနီတိ စသည်တို့သည် တိုင်းသူပြည်သား ရှင်လူအများတို့အား ပညာရေး၊ စီးပွားရေး မိတ်ဆွေကောင်း ပီသရေး စသည်တို့၌ လိမ္မာ၍ လူတော် လူကောင်းဖြစ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများကို ညွှန်ပြဆုံးမသည်။ ပဉ္စတန္တရနှင့် ဟိတောပဒေသ ကျမ်းတို့ သည်လည်း အထက်ပါ လူချွန် လူမွန် ဖြစ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများကိုပင် ပုံပြင်ဝတ္ထုများ ဖြင့် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည်။

ထိုကျမ်းများအနက် အသုံးအများဆုံးနှင့် အထင်ရှားဆုံးမှာ လောက နီတိဖြစ်သည်။ ဤကျမ်းကို ပဏ္ဍိတကဏ္ဍ၊ သုဇနကဏ္ဍ စသည်ဖြင့် ခုနစ် ပိုင်း ခွဲခြား၍ အခန်းလိုက် ပညာရှိ ပညာတတ်ဖြစ်လာရေး၊ သူကောင်း သူမွန်ဖြစ်နိုင်ရေး စသည်တို့ကို ညွှန်ပြထားသည်။ ဂါထာအရေအတွက် အားဖြင့် ၁၆၇ ခုသာ ရှိသဖြင့် ပရိတ်ကြီးပါဠိနှင့် ကျမ်းစာပမာဏ မကွာ လှပေ။

ထိုသို့ စာနေမများသည့်အပြင် လူကောင်း လူချွန်ဖြစ်လာရေးအတွက် ကောင်းမွန်လှသော လမ်းညွှန် ကျမ်းတစ်ဆူဖြစ်သဖြင့် အလွတ်ကျက်မှတ် သင်ယူရသော ရှေးခေတ်မှစ၍ ယနေ့အထိ ဘုန်းကြီးကျောင်း အခြေခံ ပညာရေးတွင် ပါဝင်လျက် ရှိနေပေသည်။

ရှေးခေတ်တွင် မြန်မာတို့၏ ပညာသင်ကြားမှုသည် ဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းများ၌သာ ရှိခဲ့သည်။ မြန်မာ သင်ပုန်းကြီးမှစ၍ ပါဠိစာပေနှင့်

ဆေးဝါးနက္ခတ် ဓမ္မသတ်အဆုံးရှိသော ပညာရပ်များစွာကို ဘုန်းတော်ကြီးများက ဦးဆောင် သင်ပြကြသည်။ မြန်မာပညာတတ် အားလုံးလိုလိုသည် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းပညာရေးနှင့်မကင်းခဲ့ကြပေ။

လောကနီတိသည် မသင်မနေရ အနေဖြင့် ပါဝင်သော အခြေခံကျမ်းစာတစ်ရပ်ဖြစ်ရာ ဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းထွက် မှန်သမျှသည် ထိုလောကနီတိကျမ်းကို သင်ယူခဲ့ကြသည်သာ ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့၏ ကိုလိုနီခေတ်တွင်ပင် ကျေးရွာသားများစွာတို့သည် ဘုန်းကြီးကျောင်း၌သာ ပညာသင်ယူလေ့ရှိသည်အပြင် မူလတန်းအောင်မြင်ပြီးသူများပင် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း၌ ဆက်လက်၍ စာပေပညာ သင်ယူတတ်ကြသည်။

ထိုကျောင်းသားတို့သည် လောကနီတိ အပါအဝင် အခြေခံ ဘာသာရေး ကျမ်းစာများကို သင်ယူကြရပေသည်။ ယခုခေတ်၌လည်း လောကနီတိသည် ဘုန်းကြီးကျောင်း အခြေခံသင်ခန်းစာ၌ ပါဝင်လျက် ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် လောကနီတိသည် မင်္ဂလသုတ်၊ ပရိတ်ကြီး စသည်တို့နှင့်အတူ ခြောက်စောင်တွဲ၊ ရှစ်စောင်တွဲ၊ တစ်ဆယ့်ငါးစောင်တွဲနှင့် ယခုအထိ ထင်ရှားနေသော ဆယ်စောင်တွဲ ကျမ်းစာအနေဖြင့် အကြိမ်ကြိမ်ပုံနှိပ် ထွက်ပေါ်လျက်ရှိနေသည်။ ထိုသို့ ခေတ်အဆက်ဆက် အသုံးပြုလာ၍ အလွတ်ကျက်သင်ယူခဲ့ကြသော လောကနီတိ၏ အဆိုအမိန့်များသည် မြန်မာတို့၏ အစဉ်အလာ အလေ့အထနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့၌ များစွာလွှမ်းမိုး နေပေသည်။

ရှေးမြန်မာတို့သည် ပညာ စတင် သင်ယူရာ၌ပင် လောကနီတိ၏ အဆိုကို လိုက်နာလေ့ရှိကြသည်။ 'ဂုရုသိဒ္ဓေါ သိပ္ပါရမ္ဘော' (ကြာသပတေးနေ့၌ အတတ်ပညာ သင်ယူလျှင် ပြီးစီးအောင်မြင်၏) ဟူသော လောကနီတိ အဆိုအရ မိဘတို့သည် သားငယ် သမီးငယ်များကို ကြာသပတေးနေ့၌သာ ကျောင်းသို့ ပို့ဆောင် အပ်နှံလေ့ရှိသည်။ ဆရာဘုန်းကြီး တို့သည်ပင် ကြာသပတေးနေ့၌ စာပေကို စတင်ပို့ချသင်ပြမှုပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ကြာသပတေးဂြိုဟ်သည် ဆရာဂြိုဟ် (ဂုရုဂြိုဟ်)ဖြစ်၍ ထိုနေ့ကို ပညာစတင်သင်ရန်အတွက် နေ့ကောင်း အခါကောင်းဟု ယူဆကာ လောကနီတိက ညွှန်ပြဟန်ရှိပေသည်။ ဆရာက တပည့်ကို အကြမ်းအနူး ဆုံးမမှုမှန်သမျှကိုလည်း ရိုသေစွာ လိုက်နာတတ်ကြသည်။ ၎င်းမှာလည်း လောကနီတိ၏ ဆရာတပည့် ဆက်ဆံရေးက ဖော်ညွှန်းထားသောကြောင့်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

‘အိုးလုပ်သားတို့သည် အိုးခိုင်မာလှပစေရန် ဒိုးဒိုးဒေါက်ဒေါက် တီးခေါက်ကြသကဲ့သို့ ဆရာသည်လည်း တပည့်တို့ တိုးတက်ကြီးပွားစေရန် အတွက် ရိုက်နှက် ဆုံးမကြသည်’ ဟု လောကနီတိက ဖော်ပြထားသည်။

ထိုဖော်ပြသည့်အတိုင်း အပြစ်အားလျော်စွာ ရိုက်နှက်ဆုံးမသည်ကို ပင် တပည့်ရော ၎င်း၏မိဘတို့ကပါ အပြစ်မဆိုဘဲ နာခံတတ်ကြသည်။ မင်းညီ မင်းသားတို့ပင်လျှင် ဆရာဘုန်းကြီး၏ ရိုက်နှက်ဆုံးမခြင်းကို အမျက်မလို ရန်မလိုဘဲ ခံယူလေ့ရှိသည်။ အခြေခံပညာ အထက်တန်းအတွက် ပင်ရင်း မြန်မာစာ ပြဋ္ဌာန်းချက်၌ ပါရှိသော ‘ငါးခြောက်ပြား’ သည် ဤအစဉ် အလာကို သက်သေပြသော ဆောင်းပါးဖြစ်သည်။ အသိပညာ၊ အတတ် ပညာတို့ အဖိုးတန်အကျိုးရှိပုံနှင့် ပတ်သက်သည့် ‘ပညာရွှေအိုး၊ လူမခိုး’ ဟူသော စကားပုံ၊ ‘ပညာခံ့ခိုင်၊ မခိုးနိုင်၊ ကိုယ်ပိုင်စစ်ပါလှ’ ဟူသော ဆောင်ပုဒ်တို့သည် ‘သိပ္ပံ စောရာ န ဂဏှန္တိ’ ဟူသော လောကနီတိ၏ အဆိုကို နည်းယူထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ ပညာကို တန်ဖိုးထားသည်နှင့်အမျှ မိဘများစွာတို့သည် သားသမီးများ ပညာတတ်မြောက်ရေးကို လွန်စွာအလေးပေးကြသည်။ စားဝတ်နေရေး ကျပ်တည်းသဖြင့် စာသင်ကျောင်းများ၌ ပညာမသင်ယူ စေနိုင်သော မိဘတို့သည်ပင် သားငယ် သမီးငယ်များကို ဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းများ၌ အပ်နှံပညာသင်ယူစေကြသည်။

ထို့ပြင် ကြွယ်ဝချမ်းသာသော မိဘတို့၏ သားသမီးပင်ဖြစ်စေကာမူ ပညာမတတ်ပါက အခြားသူတို့က ‘လူပေါက်ပန်း၊ လူဘော်ကြော’ ဟူ၍သာ သဘောထားတတ်ကြသည်။ ဤခံယူချက်မှာလည်း အရှင်မဟာရဋ္ဌသာရတို့ ခေတ်မတိုင်မီကပင် ပေါ်နေခဲ့သည်ဟု ဆိုရပေမည်။

ကိုးခန်းပျို့တွင် အရှင်မဟာရဋ္ဌသာရသည် ‘အင်္ဂပစ္စင်၊ သွင်ပြင် ရုပ်ဝါ၊ ပြည့်စုံပါလည်း၊ နံ့သာလှိုင် ခြင်း၊ ဂုဏ်နံ့ကင်းမှု၊ အဆင်းလှဆန်း လူပေါက်ပန်းဟု၊ သွမ်းမွမ်းသိထွေ၊ ကဲ့ရဲ့လေအံ့’ ဟု ဆိုထားပေရာ ၎င်းမှာ ‘ရူပယောဗ္ဗန သမ္ပန္န’ အစချီသော လောကနီတိဂါထာကို မှီငြမ်းပြုထား ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ‘ပညာနည်းက ဝန်ထမ်းရ’ ဟူသော စကားပုံသည် လည်း ‘အဗျတ္တော ဘာရဟာရကော’ (အတတ်ပညာ မရှိသူသည် သူ၏ ဝန်ထမ်း ဖြစ်တတ်သည်) ဟူသော လောကနီတိ၏အဆိုကို ခံယူထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ ပညာ၏တန်ဖိုးနှင့် ပညာရှိ၊ ပညာမဲ့ခြင်း၏ အကျိုးအပြစ်ကို လောကနီတိ၌ ပြောင်မြောက်စွာ ညွှန်ပြထားသဖြင့် ဤကျမ်းကို လေ့လာသင်ယူခဲ့ကြသော မိဘတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်တိုင် အသိပညာ၊ အတတ်ပညာတို့ အမြတ်တနိုး တန်ဖိုးထားသည်နှင့်အမျှ သားသမီးတို့ ပညာတတ်မွန်ရေး ကိုပါ ဂရုစိုက်ခဲ့ကြသည်။

လောကနီတိသည် ပညာရေးအတွက် မဟုတ်ဘဲ လူကောင်းသူမွန် ဖြစ်ရေး၊ မိတ်ဆွေကောင်း၊ မိတ်ဆွေစစ် ပီသရေးအတွက်လည်း သုဇနကဏ္ဍနှင့် မိတ္တကဏ္ဍများတွင် လမ်းညွှန်ထားပေသည်။ ထိုလမ်းညွှန်ကို နာယူသင်ကြားခဲ့ရသော မြန်မာတို့သည် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေး၌ အိမ်နီးချင်းကောင်း ပီသကြသည့်အပြင် မိတ်ဆွေအချင်းချင်း၏ သာမှုနာမှု ကိစ္စတို့၌ ဖိတ်ခေါ်စရာ မလိုလောက်အောင်ပင် မိသားစု စိတ်ဓာတ်ဖြင့် ပြည့်ဝခဲ့ကြသည်။

အထူးသဖြင့် နာရေးကိစ္စ စသည်တို့၌ ပိုမို၍ ရိုင်းပင်းကူညီ တတ်ကြသည်။ "နာဖျားရောဂါ နှိပ်စက်သောအခါ၊ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးသောအခါ ပစ္စည်း၊ ဥစ္စာ၊ ဆုံးရှုံးပျက်စီးသောအခါ၊ ရန်သူတို့နှိပ်စက်ဖမ်းဆီး ခံရသောအခါ၊ ရုံးကိစ္စ၊ နာရေး သေရေးကိစ္စ ရှိသောအခါတို့၌ ရပ်တည်ကူညီသူသည် မိတ်ကောင်းမိတ်သစ်ဖြစ်သည်"ဟူသော လောကနီတိ၏ သွန်သင်မှုသည် မြန်မာတို့၏ အစဉ်အလာ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်နေပေပြီ။

ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံရေး၌သာ မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံကို ဦးဆောင်အုပ်ချုပ်ရာ၌ဖြစ်စေ၊ ရပ်ရွာအသင်းအဖွဲ့ကိစ္စကို ဦးဆောင်ဦးရွက် ပြုရာ၌ဖြစ်စေ နာယကဂုဏ် ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံရသည်ဟူသော အချက်ကိုလည်း မြန်မာတို့ လိုက်နာခံယူခဲ့ကြသည်။ "ထကြွနိုးကြား၊ သနားသည်းခံ၊ ဝေဖန်ကြည့်ရှု၊ ဤခြောက်ခုကား၊ ကြီးသူ့ကျင့်ရာ တရားတည်း"ဟူသော နာယကဂုဏ် ခြောက်ပါးသည် "ဓမာဇာဂရိယုဋ္ဌာန်" အစချီသော လောကနီတိဂါထာ အတိုင်း လက်ခံထားခြင်းဖြစ်ရာ ၎င်းအစဉ်အလာသည်လည်း နှစ်ပေါင်းများစွာ တည်မြဲလာခဲ့သည်။

အကြီးအကဲ နာယကများ လိုက်နာကြသကဲ့သို့ မိဘနှင့် ဆရာသမား ခံယူလေ့ရှိသော "သားသမီးမကောင်း မိဘခေါင်း၊ တပည့်မကောင်း ဆရာ့ခေါင်း" ဟူသည် မှာလည်း "မာတာ ပုတ္တကရံ ပါပံ၊ သိဿပါပံ ဂုရုကတာ" (သားသမီးတို့ပြုသောမကောင်းမှုသည် မိဘတို့ပြုသည်မည်၏။

တပည့်ပြုသော မကောင်းမှုသည် ဆရာပြုသည်မည်၏။)ဟူသော လောကနီတိ အဆိုအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

စီးပွားရှာဖွေရေး၊ အကျင့်စာရိတ္တကောင်းမွန်ရေး စသည့် အခြားသော လူမှုရေးကိစ္စများအတွက်လည်း လောကနီတိသည် နည်းလမ်းများစွာ ညွှန်ပြထားပေသည်။ စင်စစ်သော် လောကနီတိသည် ကျမ်းပြုဆရာ၏ အတွေ့အကြုံများသာမက ဓမ္မနီတိ၊ စာဏကျနီတိ၊ ရာဇနီတိ၊ ဟိတောပဒေသ အစရှိသော သက္ကတနီတိကျမ်းများနှင့် ဓမ္မပဒ၊ သုတ္တနိပါတ အစရှိသော ဗုဒ္ဓကျမ်းစာတို့မှ အဆိုအမိန့်များကိုပါ ကောက်နုတ်ပြုစုထားသော ကျမ်းစာဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သင်ပြသော ဆရာဘုန်းကြီးတို့သည် လည်းကောင်း၊ သင်ယူသော တပည့်တို့သည် လည်းကောင်း လောကနီတိကို မင်္ဂလသုတ်၊ ပရိတ်ကြီး စသည်တို့ကဲ့သို့ အလေးအမြတ်ထားကာ လက်ခံလာကြသည်၊ တပည့်ကျောင်းသားငယ် အဖြစ်မှ လူ့ဘဝ လူ့တာဝန်ကို သယ်ပိုးရသော လူကြီးမိဘ ဖြစ်လာသောအခါ သင်ယူ မှတ်သားခဲ့ရသော လောကနီတိ၏ အဆိုအမိန့်များကို အကြောင်းအားလျော်စွာ လိုက်နာကျင့်သုံးကြသည်။ သို့ဖြင့်ရာ လောကနီတိ၏ လမ်းညွှန်ချက်များသည် မြန်မာတို့၏ အစဉ်အလာယဉ်ကျေးမှု၌ ဗုဒ္ဓစာပေနည်းတူ များစွာ လွှမ်းမိုးနေပေသည်။

လောကနီတိကဲ့သို့ပင် မြန်မာယဉ်ကျေးမှု၌ လွှမ်းမိုးသော နီတိကျမ်းစာအချို့မှာ ရာဇနီတိနှင့် မဟာရဟနီတိဖြစ်သည်၊ အထူးသဖြင့် မင်း၊ မှူးမတ် စသူတို့၏ အရည်အချင်းနှင့် နိုင်ငံကို အုပ်ချုပ်ပုံကို ဖော်ပြရာ၌ ထိုနီတိကျမ်း၏ အဆိုများကို ခံယူလေ့ရှိကြသည်။ မင်းတို့လိုက်နာအပ်သော ကျင့်ဝတ်များကို ဖော်ပြသည့် ဦးကုလား၏ မဟာရာဇဝင်ကြီး (ပထမတွဲ)၊ ဝန်ထောက်မင်း ဦးတင်၏ မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံ စာတမ်းများတွင် ရာဇနီတိ၊ မဟာရဟနီတိကျမ်းလာ အချက်အလက်တို့ကို များစွာ ကိုးကား ဖော်ပြကြသည်။

မင်းမှုထမ်းများ ရွေးချယ်ခန့်အပ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ လည်းကောင်း၊ အတွင်းဝန်၊ တရားသူကြီး စသူတို့၌ရှိရမည့် အရည်အချင်းများကို ညွှန်ပြရာ၌လည်းကောင်း ထိုနီတိကျမ်းတို့ကို များစွာ ကိုးကားကြသည်။ မင်းတို့ ကျင့်သုံးလိုက်နာအပ်သော ရာဇဂုဏ် ရှစ်ပါးကိုလည်း ရာဇနီတိကျမ်းလာ အတိုင်း ညွှန်ပြကြသည်။

စာဆိုတော်ကြီး ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရသည် အနုသာသနပျို့ ပိုဒ်ရေ ၃၈တွင် “ယဉ်ထန်သမုဒ်၊ ဖြည်းသုဘ်လေသာ၊ ရာဇယမ”စသည်ဖြင့်လည်း

မကောင်း။ မာန်လည်း ဆရာတော်ကြီးသည်လည်း မဃဒေဝလင်္ကာ ပိုဒ်ရေ ၇၂တွင် "သိကြားလနေ မြေလေယမ၊ သမုဒ္ဒနှင့်"စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း မင်းတို့နည်းယူကျင့်သုံးစရာ ဥပမာ(၈)ခုကို ရာဇနီတိကျမ်းနှင့်အညီ စီကုံးညွှန် ပြထားသည်။

အလားတူပင် နှောင်းခေတ်တွင်းလည်း ဆရာဦးမောင်ကြီး စသော စာဆိုပညာရှင်တို့ ပြုစုကြသည့် စာဏကျနီတိ၊ နီတိမဉ္ဇူရ် စသည်တို့ကို မြန်မာတို့သည် နှစ်ထောင်းအားရစွာ ဖတ်ရှု မှတ်သားကြသည်။ လောကနီတိအဖွင့် အကျယ် လက်စွဲကျမ်းများ သည်လည်း နှစ်ကြိမ်တိုင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရသည်အထိ တွင်ကျယ်ခဲ့သည်။

နီတိမာလာသည် စစ်ကြိုခေတ်တွင် ထင်ရှား ကျော်ကြားခဲ့သည့် ဒဂုဏ်မဂ္ဂဇင်း၌ လစဉ်ပါရှိနေသည့် စာပေဆောင်းပါးတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုဆောင်းပါးကို ဒဂုဏ်မဂ္ဂဇင်း၏ စာဖတ်ပရိသတ်တို့ များစွာ နှစ်သက်ခဲ့ကြသဖြင့် ၁၂၉၁ ခုနှစ်(၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်)တွင် သီးခြား ကျမ်းစာအဖြစ် အတွဲလိုက် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ၎င်းကျမ်းစာကိုလည်း ၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယအကြိမ် ထပ်မံ ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေရပြန်သည်။

ဤသို့လျှင် ထိုနီတိကျမ်းစာစုသည် မြန်မာစာပေနယ်ပယ်တွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေသည်နှင့်အမျှ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုကို အထောက်အကူပြုလျက် ရှိနေပေသတည်း။

ဦးကျော်ရှိန်
အရှေ့တိုင်းပညာဌာနမှူး
မော်လမြိုင်ကောလိပ်

وفك

88